Liber Johannis
[illegible] magister
de [illegible]

481

N. Inv. 481

Nōne in Voliaracion an Nobmis d Numirladistama

Si tibi credideris lingua cohibebitur ante
Limina non intret pes tuus. Esto domi
Cauta hominum cautos habe memento
Et tibi commissas claude libello notas
Que sunt suspecta tibi quia publicus hostis
Et maiestatis ducis esse reus, dorsum
Ignis edax gladius que secet forte punit
Aut te polluta submerget hostis aqua
Cum tamen exieris faciem velabit amictus
Deformem que cutem pulvis et omnia tua
Dextera ferat vestem ornat et sindo matica-
-trita tegant frontem pillea pero pedem
Sit sermo et cultus habitu peregrinus eunti
Non nisi barbariem lingua barbara sonat
Deputanorum dices te gente creatum
Nam licet his linguam liberiore loqui
Hospitii que fidem queres sed omnia quo sis
Tutus ab insidiis quas tibi quisque parat
Stultos prudentes nimium pravos que caveto
Et quos insignes garrula lingua facit
Si quis amat verum tibi sit fidissimus hospes
Et quem delectat gloria vana cave
Iure patronatus illud tole quod velit esse
Et stat et possit tutor ubique tuus
Ergo queratur lux cleri gloria gentis
Anglorum regis dextera forma bona
Investitus regni et cancellarius angli
Primus sollicita mente petendus erit
Hic est qui regni leges cancellat iniquas
Et mandata pii principis equa facit

Si quid obest populo vel legibus est inimicum
Quicquid id est per eum desinit esse nocens
Publica privatis que prefert commoda semper
Quodque dat ipse plures ducit in ore suo
Quodque quod habet dignis dat vice versa
Spargit sic sparse multiplicant opes
Ut que vir virtus animus sic qui fore
Undique mirandis gentibus esse facit
Tardus adhuc samius si certet acumine mentis
Indoctus que Plato. Varro que stultus erit
Tirio si certet verbis vincetur ab ipso
Victus si certet. Quintilianus erit. cuius
Ianua nobis domini non est reserata
Non dicte questio sed ianua trita patet
Tota domus cunctis vico non cognita soli
Lucet abhat lucem dives egenus habet
Illa patet miseris patet et doctis a beatis
Et patre letatur advena quisque suo
Cum reserata semel tibi fuit ianua certes
Ad thalamum domini progredere tuta. Sacra
Expecta dum verba fluat que fluent in an-
-fessa quod domini sunt mebra fecunda tuo
Caucides vestro imitabis iudica nugas
Extirpat pegre tue peregrinus erat
Non tu oculos que principis urat
A quo tota tibi vita salus que datur
Si facies illi tua displicet implacabit
Huius in arbitrio vita que timor que manet
Quos prohibet fieri stellis est quod papit
Ira que complacito stat que cadit que silo
Hic que sola placet sola virtute placebis
Que ne tibi si desit tota cauta nocet. equum
Ira que tollit pacem statuit fundit que ceterum
Et timidos hostes inicit manum que domat
Que seu ira nocet seu fulminet omnis in ho-
-ste nisi sectus gerit non in secta probat. stes
Offert ei quoscumque dives. censuque potentes
Plebs erit hic in se maxima verba dicitur
Si reges videas quod cedunt in iusticia tibi
Et bene si dicat iusticia verba querunt
Particulas que tui primans experiere
Hic manet totum grata tibi quis honor
Si placet hec toto potuit fortasse placere
Sed si displiceat tota claude toga

extra vagantes versus
Quod tacet altera rege diabile non est

Verba salutatis sint pa · sub m fiat
Et cu ob obsequijs hospiciu qz petas
No grauis hospes eris · potu cibo qz repleris
Sufficiat vestis non preciosa tibi, equm
No oneraris equus falleris nec post,
Nec te copia famulorum mag premit / in
Sufficiet ut sola domus · visus qz pat,
Eius et alloquio consilio qz frui / in regn
Cuia quid possit · quid generat plebs
Vires · vna dos sola dote pt
Si develatam faciem invenerit qui no
Perstringat visu cassibus ille tuum / dives
Veruo sapiens dat stulto · quid paupe,
Ad misere felix si sapis esse vides
Si fuit letus oculos aures qz libens
Exponet nugis forsitan ipe tuis
Sic igitur nugas sparges ne tedia gignat
Que rebus letis sint inica nimius / ter
Si iubet vt nugas agites · nugare dece,
Maz e per nugas seria crede agi
Vtilibus nugas sic aptes seria ludis
Vt tibi sint grauid nulla timenda maz
Si iubet ut taceas statuta · taciti mercedo
Nec redimes si gis na negata tibi, / bur
Cum saciatus erit uel cum manda vocat,
Hoc conductus det vt inde tibi
Nutus atz reddi ne quorum cape nugas
Vrsus es instigat tela netez qz paret
Vnus discedens secreta profer in aure
Quicquid agant alij · tu meror esto tui
Queqz cado semi flos semi gta carnis
h mihil e nichilo quid ung ee pe
Vrunea fortune visitata puta vicorum
Semia st scelerum tabula mortis iter
Sunt laquei · sunt insidie · sunt torti amor,
Qua no effugiet qs dea ceca tolit, / tis
Quod fortuna dedit et qd dabit e aliem
Aufferet hoc totum cum volet in t.
Cetera pennat nequit prisa noce
Tu cetiqz vides recta metis habe
Cetera cuiqz sunt · vides hoiez qz aliquid
Ad miseram mortem p mala queqz thew
Forsitan vn tibi datur hec audacia cre
Dicens me metuens oia tutus agit / agit
Oia tutus agit · quez nec spes nec tior,
Cui nulla mala placet oia tutus agit
Hyspana redimes a rastos vel ligni
Sed tu in vo plus tpitatis habe
Indue sic linguam sic vestes indue gc,
Salua sit ut morum rela salua fides / ne
Pendat ex humeris crux enea coma ptte,
Hispida cesaries barba recisa parum / cta
Sit qz grauis vultus sit frons deliqz pudici
Insontes qz mag pamp aiatus est
Sub tibi conductus fuerit securior ibis
Et via sit pedibus quelibet apta tuis
At si defluerit longas pende dietas
Contineat qz pedes publica strata tuos
Nusquam diuitias ne quis ledat emitez
Nugarum qz suas garrula lingua notas

Omnia si nescis loca sunt plenissima nugis
Quarum tu cohors e inica tibi
Eccla nuge regnat et principis aula
In claustro regnat pontifex qz domo
In nugis clerus · in nug milites vsus
In nugis iuuenes tota qz tua senum
Rusticus in nugis in nugis servus vterqz
Ibis et ingemius dum ea egesi his
Accelera gressus tanto duplamato pges
Ad mare quo mori littora ma petunt
Hospicium tamen sera cum nocte subibus
Vt valeas esto sobrius esto gulis, / loquax qz
Bene penetrando tibi pre larga bibit qz,
Et cum in morez gesseris hostis eris
Emergunt lites modice quas magtes s-
Iurgia vulneribus facta necez qz ferunt, / tutibi
Qz pz vtutez gens diligit et veneratur
Si bene credideris viuere tutus eris / noc
Non mo tutus eris · sz summo dignus ho,
Queqz libet fieri cuncta licent age
Cantia te felix genuit cantia te fouit
Illustris regum pontificum qz parens
Hic tibi debetur sedes finis qz laborum
Illa tibi requiez parat illa domum / me
Angelorum sedem primam pete siue brito,
Si britoni maius dite neo vetat
Indignum litez si tpus agit brue loqz
Digna qd no sunt tpora longa breui
Cum de re constat no sit de noie pugn
Ne foueat litez lana caput a diu
Quicquid vis dicas dum sit caput in Britan
Quam tibi psignat angelus ante meas
Angelus iste quis e a que dos ista requires
Namqz nouos rerum fora moue plet
Hec e illa domus q xpm pma recepit
Et qua suscepit insula tota fidem
Insula to fidez cepit fidei qz paretez
Predicat extollit audit honorat amat
Consilij magni si nosti forte datorez
Non est ignotus angelus iste tibi
Angelus e specula totum circumspicit orbez
Et corpus premit subuehit atz tegit
Sic videt e specula sic ptegit oia peme
Vt ius no habeat hostis in orbe suo
h' tepestates predicat atz serenum die qz
Ventorum rabiez tempeat atz maris
Ne quid obesse queat · no dormit nocte,
Stat qz subiectos vndiqz stare facit
Accedens prius xpi venerabis ad aulaz
Vt veniaz culpis promereare tuis
Illic finiti soluetur vota laboris, / libens
h' lacrimas gemitus · h' prya thura dabis
Suscipiat fratrum reductez te to corea
Et laudes pro te sospita leta canet
Quicquid habes quod eis placeat largie,
Quid licet ut fuit vtiqz aurez dabis

Si potes predomi studeas donare salutem
Accipiat bello te vomere cucem
Hic narrare tui tandem dissimula fati
Exarte quam vie prospera tuta licet
Rarus sit ovis sub vulpe latens vulpes
Velle leonina dic quod azellus agat // ve stagno
Rarus leo dum stant ad agredum regit azellus
Turturis sub specie passeres acta tanes
Rarus faciet pardi timidi lepores quam feroces
Et spes quasi que sit habundantia lupi
Rarus repens testudo paret struacus onustus
Turrique levi ventus grandis ab ymbre cadet
Sed quia nemo potest cunctis omnino placere
Nemo satis firmus quem levis aura movet
Sufficiat paucis te placuisse bonis
Spernetur si forte tue subincidit nuge
Non sit iniqua manus tua contra lingwa perax
Libera donetur cunctis suffragia tecum
Iste bonum dicat dicat et ille malum
Si locus est liber tua non sit libera lingwa
Rarus faciet ensis si te levis aura erucet
Verba quam non sunt verbera verba times
Lingwarum strepitus non solida tinseat amarum
Duris septa nimis qua sonus urit iners
Excreant alii lingwas tibi pateat auris
Lingwa quod profert non tamen magis aure
Mollis in lingwa mens est et sit cor in aure
Os patulum sit eis auris apta tibi
Obice vitetur confringitur impetus oris
Et lingwe stimulo mens male sana perit
Nemo nisi vanus falso letatur honore
Conscia mens culpe quam maledicta movet
Frons adamante tibi sit durior igne adusta
Sit tuctis a verbis ne notet ora rubor
Plena pudore tamen quale decet illius esse
Rarum timeat vicii sordibus esse nota
Alterius lingwe vis moderatur habenas
Vix est qui proprie possit habere modum
Lubrica sepe cadit quem versatur in udo
Sepe cadens labem contrahit atque notam
Inter multiloquos et grandia verba sonantes
Esto tardiloquus esto quam pauca loquens
Dum lingwas acuunt alii tu calleat auris
Ut sit diluculo remige surda magis
Nec tamen valeat temeraria lingwa loquencium
Pectoris ut possit rumpere claustra tui // Sint
Si paciens fueris nunquam tibi verba nocere
Turbator quam tue nemo quietis erit
Senciet parem qua dat paciencia nullum
Sit licet exarmis conterit arma tamen
Potentur lingwis tu viribus utere mentis
Si sapis a lingwis gloria magna venit

Nam quod sit doctrina viri paciencia narrat
Imbelli quam mavors bella nephanda premit
Rarius fert armatum quod sola triumphat in-
armata quam manus vincere sola solet // armis
Vir paciens forti melior maior quam triumphus
Verborum quam metus dicitur est quam maior
Semper malos venerare bonos ipse volenti
Ledere ulla bonis ulcio grata magis
Nulla virum forte vindicta magis decet illa
Principibus que debet adesse viris
In quorum manibus lex si viget ignea pulse
Dum miseret subdos dum cupit esse favet
Provocat ad facinus dum sevit iniqua potestas
Et sibi subiectos non sinit esse pios
Nemo sciens illum ledit quem credit amicum
Regula fida nimis quisquis amicus amet
Hec hominum solet disiuncta iungere corda
Ista potest hominem conciliare deo // cebit
Et duce carpe viam gradientem nemo no-
Et potius caritas tutus eris manus
Illa tamen metuenda magis quam tectat lignas
Sordes quam maculant ora colore suo
Non quia pollunt et polluit et fugienda
Set quem munus toxica seva gerit // quam
Toxica perpetua paritura famemque sitim-
Et miseram vitam mortem et omne genus
Nulla libris erit apta magis ferrugina-
Nec nummata quiunt corda vacare libris
Non est eorum libros nummos quam probare cuncta
Prosequitur libros grex epicure tuus
Ignis avaricie cum semen carnis adurit
Surgit et eternum construgit usque focum
Dia cum possit magis omnipotentis avare
Mentis egestatem non saciare potest
Non saciare potest magis omnipotentis avarum
Dic michi quis potuit quod neque iam magis
Nonne satis miser est quem non deus ipse beavit
Sufficit ultimus quis miser esse potest
Nummipete cum libitolis nequeunt simul esse
Ambos crede michi non capit una domus
Ergo cave miseros nec ab hiis intra-
Nam miser cultor quod in stultus erit sperens
Est antiqua nimis et est sentencia vera
Quam docuit prius Ennius atque Katho
Tam quod habet quam quod caret id desit avaris
Occubet iubet res aliena tamen
Semper habundabit qui rebus noverit uti
Et mens utendi nescia semper eget
Pauca potest dives et plurima pauper habere
Nescit egestatem dives egenus opes
Nullius amicus ei qui multa cupit non aiet
Est sibi cum nimium res aliena placet
Si cupidus est hostis caveatur ut hostis

Si sit amicus eo cautior esse stude hostis
Iuret crede minus non iuret crede nocenti
Iuret non iuret hostis ab hoste cave
Et fugias quos livor edax felicibus urget
Sic fiat ut virga flectere nulla queat
Muneribus fortasse tuis placabis avarum
Crede quod cesses invidus esto miser
Alterius miseria gaudet mens invida forte
Cuncta quasi vitia commoda dampna putet
Et nisi festinus fugies te plena monebit
Vix poteris dici pauca vel ista tenere

Incipit prologus Policratici de curialium nugis et vestigiis philosophorum

Iocundissimus cum in multis tum in eo maxime est litterarum fructus, quod omni in(?) fastidio(?) loci et temporis exclusa molestia amicorum sibi invicem presentiam exhibent, et res scitu dignas situ non patiuntur aboleri. Nam et artes perierant et evanuerant iura, fidei totiusque religionis officia quaeque corruerant, ipse quoque recti defecerat usus eloquii, nisi in remedium infirmitatis humane litterarum usum mortalibus divina miseratio procurasset. Exempla maiorum, que sunt incitamenta et fomenta virtutis, nullum omnino erigerent aut servarent, nisi pia sollicitudo scriptorum et triumphatrix inertie diligentia eadem ad posteros transmisisset. Siquidem vita brevis, sensus hebes, negligentie torpor, inutilis occupacio nos paucula scire permittunt, et eadem iugiter excutit et evellit ab animo fraudatrix scientie et inimica et infida semper memorie noverca oblivio. Quis enim Alexandros sciret aut Cesares, quis Stoycos aut Peripatheticos miraretur, nisi eos insignirent monimenta scriptorum? Quis apostolorum et prophetarum amplectanda imitaretur vestigia, nisi eos posteritati divine litere consecrassent? Arcus triumphales tunc proficiunt illustribus viris ad gloriam, cum ex quibus causis et quorum sint impressa docet inscriptio. Liberatorem patrie, fundatorem quietis tunc demum inspector agnoscit, cum titulus triumphatorem quem Britannia genuit indicat Constantinum. Nullus umquam constanti gloria claruit, nisi ex suo vel ex scripto alieno. Eadem est asini et cuiusvis imperatoris post modicum tempus gloria, nisi quatenus memoria alterutrius scriptorum beneficio prorogatur. Quot et quantos arbitraris fuisse reges de quibus nusquam sermo est aut cogitatio? Nichil ergo consilius est captatoribus glorie quam litterarum et scribentium mereri gratiam pro merendi(?) quoniam cum eis perit egregia potius tenebris obducta nisi clarum litere clarescant. Quicquid favoris aut preconii aliunde contingit, perinde est ac si Echo quam audis in fabulis plausus excipiat theatrales. Desinit in ictu cum cepit. In dolore solatium, recreatio in labore, in paupertate iocunditas, modestia in diviciis et deliciis fidelissime a litteris mutuatur. Nam a vitiis redimitur animus et suavi et mira quadam etiam in adversis iocunditate reficitur, cum ad legendum vel scribendum utilia mentem impendit. Acumine nullo in rebus humanis iocundiore aut utiliore occupatur ingenium exercitio, nisi forte divinitus compuncta devotio orando divinis insistat colloquiis, aut deum pectoris caritate dilatato mente concipiat et magnalia eius apud se quasi quadam meditatione manu pertractat. Experto crede, quia quecumque mundi dulcia hec collata exercitiis amarescunt, eo quidem magis quo cuique sensus integrior et ratio incorrupta iudicio purior viget acumine. Noli ergo mirari quare a quo gradu status quem nunc sola novit ascensum perveni quemquam(?) nominis titulo ascendo. Quare incidoribus me nostris inserere curiis, cum tibi prosperatis virorum virissime(?) qui integritati adamuss(?) que non in fore sibi negotiis operatur credidit que locum hic callet ego nescio, que ego calleo locum hic nescit. Ego ad contemptum que illi curiales ambiunt, et que ego ambio illi contempnunt animare inde que non pretio a rudo(?) funere. Si alias solito non pro quo me in curialibus nugis tam diu tenuit et tam adversitate obnoxium servituti. Iam enim annis fere duodecim nugatum esse tedet et penitus me longe alteri instituti. Et qui sacratiore philosophie lactatum uberibus ablactatum esse detrectavit ad philosophantium transisse cetum quam ad collegia nugatorum. Et te quidem scio consilii eadem operari conditione, sed quanto rectior et perfectior sis, facias quod expedit, stas semper immotus in solide virtutis fundamento, nec agitaris arundinea levitate, ut

deliciarum sectatur mollicias. sed ipse que-
tudo imperat. mixtas vanitati Unde
cum t' dixit providencie celestis merito-
rum laudum preconijs qui decus erigat
triumphalem Ergo vir perplexius scri-
benti presentula inculti eloqui librum
sive ad honorem tuum vel capitulum d' acuo
preponderum tuorum cronica Sciens quod sit
non lex vnde placeat ex venustate. sic
ex deuotione scribentis non potest displicere
Nugis propter quod curiales et hijs ma-
gis insistit quibus magis mine vrget. Pro-
pterea autem vsitatur in vestigiis priorum
quid in similibus fugiendum sit aut sequendum
relinquens arbitrio sapientis Et quod nec le-
dant aliquem eum oportuit inveniri in
quo nullus imitatorum possit arguen-
te virorum tue etatis elegantissimi-
orum decenter convenire et que vident in
meis similibus arguenda describe Sic
n. cum inertias suas lector vel auditor
agnoscet. Illud perfectum reducam ad ani-
mum quod mutato nomine de se fa-
bula narrat. precipue cum omnis nouit
quantum tu sceleratibus ingerit equiper-
Sic dum alios docet Seneca sum mo-
net. Sic Lucillium ad [illegible] et
Pammachium scribit Ieronimus et hor-
[illegible] castigat excessus [illegible]
aut blanditur catum ineptias [illegible]
cum ad se intergit et quod sapien-
tibus e ex tauris dicendi doctam [illegible]
Si quid aut turpia aspexus sonat
non de se quicquam nouit. sed in me
ipsum et similes mei qui mecum [illegible]
[illegible] quam in eos qui collapsi
in facta [illegible] equanimiter
[illegible] ferunt Non in quod nulli [illegible]
[illegible] Achilles. et plus etas corrigit
dum [illegible] sine [illegible] obiurgat Sic
dum corrigit Oracius etiam seruis
ut decembri libertate ~~[illegible]~~ vtatur
indulget omne aufert vicium videtur
affectu animo tangit et admissus
circum precordia ludit Ille vero [illegible]
[illegible] auctoribus se animo
ingerebat dum conferrent aut imitarent
[illegible] inserere tractatis medio nominibus
auctorum tamen quia ut poetis excitato
in literis plerumque plenissime nota est
nouerant eo ad lectionem assiduam
magis attenderet ignarus Nec

si quid a fide veri longius abest, in crimina
que deberi [illegible] qui [illegible] [illegible]
scribentem esse [illegible]. sed sine
[illegible] sine [illegible] [illegible] lectorum vsibus
inserui Neque enim adeo excorsum ut
[illegible] astruam quia [illegible] aliquibus
olim testudo locuta esset aut quod
rusticus vrbanum murem mus paupere
tecto acceperit et similia Sed quod
[illegible] figmenta [illegible] [illegible] instructioni
in ambiguo. hec quoque ipsa quibus per-
[illegible] vtor aliena sunt. ita quod quic-
quid vel benedictum e factum meum. et
illud [illegible] meis ad compendium. ut
ad fidem et auctoritatem alicuius exprimo
verbis Et quia semel cepi [illegible]
[illegible] archana [illegible] [illegible]
plenius denudabo Dicet quod [illegible]
in [illegible] et ope philosophorum [illegible]
vant [illegible] [illegible] arbitror esse.
et quod iniquius e [illegible] [illegible] ser-
uitutem adeo quidem ut in tradicio-
nibus suis scripsere promere [illegible]
[illegible] [illegible] et illas
laudo auctoris. nec Alexandrum vidi-
mus Cesarem nec Socratem Zenonem
vel Platonem [illegible] disputantes au-
diui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
vtilitatem legentium veterum [illegible] Ce-
do tamen ne videar contentione gaudere
et me officiosius fateor [illegible] esse
[illegible] Et si aliter [illegible] [illegible]
[illegible] quoniam et ego [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] me me-
dacij [illegible] esse [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
adeo quidem ut nec vestis [illegible] tur-
gidus venter tumida facies et [illegible]
[illegible] lingua procax insulsa
et [illegible] mores corrode [illegible]
[illegible] [illegible] suos [illegible] excepit [illegible]
[illegible] [illegible] ipse sit in [illegible]
tempore dictum et plane [illegible]
quod [illegible] esse plena non con-
fert nec integra [illegible] auctoritatem
[illegible] tamen et publicet [illegible] [illegible]
[illegible] vel auctoritate [illegible] et eo
vel ad [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
dari [illegible] et [illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] castigabit errorem. sit tamen alicubi
[illegible] aliter quam [illegible] inueniat
[illegible] ideo [illegible] me esse mentitum
[illegible] in strategematicis historiatoris
qui [illegible] diffidet [illegible] [illegible]

et de philosophis Achademicis disputantibus pro rationis modulo que occurrerant probabilia sectator sum. Ut Achademicorum errore professus sim in his que sunt dubitabilia sapienti, ab eorum vestigiis non recedo. Licet enim secta hec tenebras rebus omnibus videatur inducere, in ista veritate examinanda fidelior et auctore Cicerone qui ad eam in senectute divertit nulla profectu familior est. In his ergo que incidunt de providentia et fato et libertate arbitrii et similibus, Achademicum potius esse nolle quam eorum que dubia sunt temerarium assertorem. Scripturarum vero testimoniis ad commoda explananda sine grecorum usus sum ita tamen ut mihi fides ante omnes moribus inveniatur adversus hominas tam modernas quam veteres eadem inputabilitas vitas gemmisset. Siquidem fateor non omnibus una indivisa et equale debet esse proborum dimittendo tuo reservant examini ut sit maior et iustior corrigendi quam in scribendi gloria. Detractat vero inequalitas aut voluminum varius et occupationibus asserenda quibus diversa sit distractus sit ut vix quis ad quod scribere licuerit. Dum tamen colossum cui nitet ista congressus sim et me cum aliis iungens paulisper adeam illo Volucius Marmos, quod eorum philosophorum est et unum testes scriptura. Si quos ignotos auctores ei lanino calumpniatur aut satiram redivivam Platonis offert ei in Ciceronis seminantes et philosophos saturnalia excutiens attuleret ad auctorum nitet. Si segmentis indulgeat de publice sumat utili Precor lectori et auditori quatenus possint devocione supplici ut pro patre misericordiarum commendare dignentur dominus eius et erroribus meis qui multiplicati sunt super me veniam studeant obtinere. Ita et eos spero huic participem esse omnium timentium dominum et corde et voce vicissim pro indulgentiis orando, ut actus et cogitationes nostras omnes et in sacratior deo eruendet, et ut victoria virtutum erroribus spiritu suo mentes nostras

illustrare dignetur magni consilii angelus Amen

Incipit liber primus Johannis Policratici de nugis philosophorum et curialium. Quid maxime noceat fortunatis. Capitulum primum

Inter omnia que viros solent obesse principibus nichil perniciosius esse arbitror quam quod eis fortune blandientis illecebra vel illicita subdola vel turpis appetitum subtrahit veritatis. Dum divitias suas et delicias congerit modis quibus delicati sensus prurigine vicissim respondet et accedit ut aliquo multiplici lenocinio fraude captus

quadam alienatione sui ab interiore bono
defluens posteriora meditatur, variis
concupiscentiis evagatur. Porro cum secundum
virtutis prosperitas beatitudinis suis sit applaudit
ut noceat et infelici successu sit in via
fortunate obsequitur ut in fine puniret
operatur. Quinimmo suis ab inimicis Romanis
Julia et anti inebriati fuerunt, letale
virus miscet et secundum deterius est, quo suave
sui clarescit amplius eo stupentibus oculis
sensorum infundit caliginem. Invalescen-
tibus ergo errorum tenebris vitalis evane-
scit et virtutum radice succisa seges germinet
vitiorum lumine rationis extinguitur ut tenuis
homo tam miserabili fiat in precipitio. Ut ro-
tatura bruteescit sit ymago rationis quadam
morum similitudine deformatur in bestia sit a
conditionis sue dignitate degenerat. Homo vanitati
subiectus eo quod ex honore collato intumuit
ex tumore perdit intellectum. Cuius cum co-
gnitor qui simplicius contemnit habere notitiam quod tempore
quo peccata mactantur datum est et ad mensuram in
usum vite et somni reparari non pro usuraria
quadam accessione et penali repetendi vite
dispendia perdidit et in contumeliam auctoris
effundit. Eius eo brutius quod ex destitutione rationis
et impulsu libidinis propriis aliena curat
negotia et non modo negotiis sed et animis
dans intendit occupatur. Cuius eo bestialis
qui dimisso officio de media nocte surgit
ut sagacitate canum venatorum industria
studio commilitonum famulorum fletu obsequio
temporis et fame iactura rerum, laboris quoque dis-
pendio de nocte ad noctem pugnat adber-
sus

Capitulum secundum quod in studiis ac[iii]

Aliemum confessum est quod nature
vel officiis non convenit. Di-
citur inde recte dicendum
quod rerum fucata sic fuisse
nullius que ubi nature sue pa-
res quoque sunt omnium que officii
sunt sua singulorum. Aliud itaque ex officio aliud
ex natura, lex nature lux et officio debeat
Patricius siquidem speciosis conpingere innatura nec
et sacrilegii instar puniens leges evacuat
et nemini omnium honorem debitum non conferre
Quod tamen ex Phoebi statum causam admittit
non est simpliciter dicendum. Si modesta forte
iocunditas vel utilitas subest et nemini no-
ceat. Hoc etiam non adversatur officio vel nature.
Sin autem impugnat alterutrum statim est et
simpliciter dicendum et usque quaque non licet. Hinc
itaque contrario fit et timidi et errores

Capitulum tertium Dystributio officiorum ex politica constitutione veterum

Philosophi veteres
instar que politica di-
cuntur praecepta et moribus informantes
unde merito respublica hominum
subsistet et viget. Unum-
quemque suis rebus et studiis
voluerunt esse contentum urbanis
et suburbanis colonis quoque necnon
rusticis sua singulis loca et
studia prebentes, solicitudo
singulorum et utilitati publice
serviebat nam laboris et industrie
fructum unusquisque recipiebat et nimio nemo
quod alterius usurpabat mandatum in
omnibus indemne caritate servabat. Omnium
quidem et medio urbis loco Ariopago
cessit. Eo dum ad singulas professiones fuit
eo cuiusque officii designabat dispositione
congrua institutam officiorum vicem qui quidam
salute et vite civium deviverent. Porro
in his venandi ars vel officium vix per-
mittitur accedere ad suburbanos, eam vena-
tores et agricole etiam quoque incole rarius
urbibus nobiliorum quoque tenuit longius ar-
ceatur. Unde cum dignum est nobiliora
ingenia studiis dehonestari inferioribus et
eos quos ardua et gravia commovet
officia voluptatis et vanitatis carpitudo h...
agitari, vix si licet circa venandi
artificium vel officium. Si de levitate ea
esse et maleficium te suecedit dedito punientes
eos qui eam in officium usurpaverunt.

Capitulum quartum de venatica et auctoribus et speciebus eius et exercitio eius licito et illicito etc.

Et primum quidem Thebani
fidem si sequamur hystorie
eam communicanda omnibus sta-
tuerunt et ex quo suspecta
sit omnibus gentibus fida patriciis moribus
detestande insignis fraude vota pimiis
huius artificii vel poenius maleficii in primis
precepta congessit que post modum ad gentem mollem
et belle quoque leve et impudica frugis locorum
transmittet. Miserunt eos Athenenses et
lacedemonii prout communes historiarum gesta
narrant eorum qui misteria variis figmentorum
involucris obtexentes, sic tamen ut ex can-
tela malorum utilitatem inducerent et ex
lepore poematis voluptatem. Ganimedem
itaque raptum tradunt ab aquila Dardanium
venatorem ad pocula a quibus ad illicitos
et innaturales transiret amplexus. Elegant
utique tamen et levitas fieri possit ab alite

Et voluptas sobrietatis ignara cum omni
libidini prostituta non erubescit. Dum
Thebas visa midite illius qua in silvis
se colueras cum ab errore pedem sui re
vocaret effectus. Sub humano sensu
se in bestiam stupuit transformatum / Venus
conspiciens cum domesticos canes voce
et vultu niteretur abigere unde pro con-
suetudinis totius iube sue dispendio
eorum morsibus periit. Et forte dearum
venatoribus prefuerunt. Omnia mollitie hac
vel in asia malicia deos suos vo-
luerunt infamare / Apri dentibus ex-
tinctum Adonidem deflet Venus. Hinc
semper cum venatione vel robusta com-
cum Maro cum Carthaginis vacaret
alte hospicium amenum vota consilia
Nec finit nisi cum ab oportunitate venandi
dilapsum conuitu silvarum latebras refe-
raret. Sic secreto sanctum hic agsnatur
cupitudinis odit. Sic eius legi
timi amoris gaudia solennes ...
prefuerunt tedas. Unde michi dabis
virorum illustrium qui huic voluptati ve-
hementer inheserint. Exercuit in pede cerva
... aut Erimanti placat nemora
victor Alcides non voluptati sue sed
publice profuit utilitati. Aprum Calidonie
vastatorem stravit Maleager non ut sit
animo voluptate sed hoste patriam libe-
ravit. Condit auctor gentis Romanorum
tura / non vane voluptatis solacium
sed sibi et sociis quesivit suffragium vite
Ipsa singulorum exeventu et proposito
colorantur res quippe decora est si
honesta eam presserit. Rarus tamen hominum
cum quod constrinxit certum ut non tam
sua quam aliena virtute cum bestiis
dimicaret / qui diu insolite bestiolarum
reprehensum timidorum tanto fortasse pre
dabit apparatu. Si vero clarior preda
cervus forte vel aper venatum labor
emulserit fit plausus intollerabilis
exultat venatores / caput prede et po-
lema ... spolia triumphalibus preferunt
Regem Capadocum captum credas. Sic ar-
... et tubicines videas victorie gloriam
declarare. Talis in esto iudicat femina
capta silentium. Vel si forte preda nobilior
convenientibus porro ... vibus pro-
strata. Si capreolus vel lepus cecidit
triumphi gloria reputatur indignus. Precea
ab omnio gradu captivum usque ad

Cervos liberum ac terminum exultatio
congemescit nisi lupus aut hostis imanior
leo forte vel tigris aut pardus in preda
evenerit quemque instatu deo ... vacat gloria
est cum tamen totius anni prolixitas variis
venationum studiis occupetur. Albani quidem
in hesia canes habent leonibus ferociores qui
eos virtute carum et sine arte artificio
quam imbelles bestiolas populentur. Cum
bus quidem illis nulla ferarum fortior vel
animosior est. Hos Hercules trigemino et
victo ab Hyrcania Gerione traxerit in
hesperiam / eius virtutem qua leones sternunt
quam hereditariam designes. Adhuc carni-
ficum eorum arte exegit et artem facit et
suum habet opifice. Eronomata volanti
cultello nunc fugione ... nunc ...
materia mirabaris site ... solennis eorum
contigit interesse. Cave tamen ne in arte loquendi
eos quoniam offendas quia et vapulabis
et condempnaberis iustitie honorum omnium si eorum
figmenta non noveris. Hec sunt temporibus nostris
liberalia nobilium studia. Hec sunt per maxi-
ma virtutum. Hec via felicitatis ad beatitudinem
tumultum compendioso perducit tramite / quo ma-
iores nostri non nisi laboriose virtutis gradibus
docuerant ascendendum. Emilianos et Scipiones
Gallos dederet ... eos testamentum
... vicina vocat amicos / amicos im-
plorat presidia si finibus eorum testudo
immineat qua orbat ... Quod ...
... eos nunquam ... certamine casus
evenit ... Nostri vero quo ludibrio no-
tas effugiunt cum maiori tumultu et anxiori
solicitudine et ampliori sumptu solenne bel-
lum credat bestiis inditendum. Clades tamen mi-
nus prosequuntur cum quibus hostium ... iustas
eorum exigente malicia exercat inimicitias lu-
pus vulpes ursus et cuiusque fera nocior
est malorum congessit occasio et solita ...
maliciam in venatorem facere non veretur.
Fertur Hanibal occidisse Romanum qui mandato
eius singulari certamine perimisset elephantem
dicens eum indignum vita qui cogi po-
tuerit dimicare cum bestiis licet verius sit
eum ex invidia voluisse captivum candido
triumphi gloria illustrari et infamare bestias
quarum virtute hostibus timorem incusserat. Quo-
modo dignus est vita qui nil addidit in vita
nisi vanitatis studio servire in bestias. Quos
vero spes in venatione oblectat ut aves
avibus insequantur. Sic tamen hec genera aucupii
venationi cesserat amentes ... quidam ve-
xantur insania sed non impari levitate venatica

taz decentem quam accuratam quanto stolidior tanto
fructuosior. Et auctorem aucupacionis sive
ab antiquis hystoriis Ulixem referunt qui
primus excisa Troya ardeatas aves at-
tulit Grecie quas suam quandam et quasi
admiratione videndam incognitam gentibus
exiciendam aiunt. Iste quidem magno se tuetur
indice et qui mores hominum multorum vidit
et urbes, cuius prudencia ullis potuit studiis
supplementari, cuius reliquias nec hostium in-
demptus evasit, cuius demum tamen mi-
licia ulterius promovit gestorum gloriam quam
nulle tamen armata multitudo. Et ipse ho-
merus arte laudat auctorem qui tacentibus
et poetis humanam mentem dicitur immutasse
eo quod arte verborum et rerum gratia elliceret men-
tes hominum et sue voluntati conformes
in usus quoslibet transformaret. Dicit itaque
preparata sibi venena suspecte voluptatis
que ea ad presens gustasset vitam noluit bibere
ne sub domina meretrice turpis et excors vivere
cogeretur. Unum quia sapientia omnium rerum novit
usum providus vir et temperatus finem la-
boribus et erroribus cum eum prudens Penelope
et affectus Thelamachi non agnosceret re-
vertentem quo damna sociorum quos tanti ex-
ilii dispendium tulerat Grecie compensaret ad-
miranda fuerat fides canis cui soli in
tota familia viginti annorum curicula
memoriam domini quin redeunti applauderet abstu-
lerunt nisi de laude eius canibus vena-
torum gratia ultimus resultaret. Non enim studiis
Thelemachum suum vivere precepit expertus il-
lis plus dolores allata et nove volup-
tatis solacia qui amissis parentibus Troyam
belli dampna sentirent. Unde et arte in-
fructuosam esse convicio quam ab unico filio
tamen vir studuit sequestrare. Quod licet
ex eo mereri convicio quod deterior sexus
in animo venacione pocior est. Cum quis potas
nam arguere nisi nosses quia deteriora semper
preciosa sunt ad rapinam. Quamvis tenui et
quadammodo laboriosa et que dampna sumptuum
numquam successu utilitatis compenset licet plurimi
venacionem exerceat ut sub eo pretextu supt[illegible]
faciat pares. Domum variis sepius inme-
sa cena multitudine vitant dum saltus sil-
vas lacus que circumveniunt. Quamvis nidum vi-
lioribus frugalioribus contenti cibis dum compotes
et famulos quos macerat ieiuniorum media
et tormenta nudis affligunt, quos quia la-
bor inmoderatus exhaurit voluptatis a porci
vanitatis ymagine consolentur. Eo demque

tempore primum captivatur Athene quo medietate
venacionis edictum censuerunt esse polices
et artem utriusque venacionis cum oracio
publice admittendam censent vates Athenas
interrogasse Marcellum cum de populacioni
animum vehemencius operam daret an
avem mallet instrui in capturam avium
an in mustam forari in exterminacionem muscarum.
Cum vero questionem ad avunculum retulisset
Augustum consilio eius preelegit ut fieret
musca que Neapoli muscas abiceret
et civitatem a peste insanabili liberaret.
Opcio quidem impleta est. Unde liquet
privatum voluptati avunculus prefendam esse
multorum utilitatem. Quis enim viri Chironis
antro si breviter promam creditur esse
instructus Achilles hic modis et citare
et in tradita ad silvas in strages ferarum
cedibus et fedo consuescens reverenciam ne
timere quia mortem abiecit. Quid quod Ba-
chus eundem habuit nutritorem. Nempe
qui hiis studiis aut desideriis insistunt
semiviri sunt et abiecta pocius huma-
nitatis parte racione morum prodigiis confor-
mantur a levitate siquidem ad lasciviam
a lascivia ad voluptatem et cum induxerit
ad flagicia adquiescens illicita prosiliunt.
Accedunt ocia per labores fames
clarius granior et si dura presserint
reficiunt avidius que exinanite sunt.
Plurimum venatores omnes adhuc institucionem
redolent Centaurorum. Raro invenitur eorum
quisque modestus aut gravis raro continens
et ut credo sobrius numquam. Donum compe-
titores fuerunt. Unde hec dicitur [illegible]
namque iubentur convivia Centaurorum a quibus
sine cruore nemo redit. Quid si
hystoriis quas suis poete decolorant
figmentis fides subtrahitur illi utique credi-
bile est quod ex eo quod scripta est digito
Dei irrefragabilem apud omnes gentes sor-
tita est auctoritatem. Quid ergo ponitur
Nemroth robustus venator coram domino eum
reprobum fuisse non ambigitur, quem omnium doc-
torum verba condampnat. Traditur hic in-
futuram cladibus cepisse [illegible] in tuo
veretur ira temeraria nature. Cum quo
fortes conditionis et gentis quos ingeniosos
ira excecavit. Hic adderet fruitur. Tita-
nidis ergo fastidium in contumeliam creatoris
a venatore inspiciatur aliud non invenit
auctorem quam eum qui in cede ferarum
et volutabro sanguinis dum contendit dedicas-
set. Cepit enim potens esse in terra. Dic
namque scriptum est, eo quod non expectavit tempe

a quo preter cetera principium regni eius baby-
lon dilatatum quod est in transmigracione Sennaar vbi
cum tota terra esset vnius labii eorumdemque
sermonum in celum erecta est turris ba-
bel habens lateres pro lapidibus bitumen
pro cemento non habens in fundamento petram
cuius singulari soliditate constructa
omnis edificacio in domino conualescat.
At improba temeritas abominande presumpcionis
linguarum sustinuit diuisionem et pena
confusionis meruit que in se quam
in domino maluit gloriari. Exuunt (?)
absque prerogatiua quam Nemroth ro-
bustus venator coram domino forte
quia tante elacionis in se extitit ut
ne iterum per diluuium posset mergi
quin in excelsis domino superbiret et ali-
quid quod ab homine domino debe-
bat sibi contumaciter vsurparet. cum
constet quod confusionem linguarum dilu-
uium antecessit babilonem nulla (?) talis
amicus (?) venatoris carne inebriat et
aduersus (?) illam que sursum est castrum con-
struit procul dubio peritura quibus
quasi filius (?) militiam prestat pectora sed
cum maledictione damnatur.
Esau quoque venator exercuit et bene-
dictione prima meruit defraudari.
Ysmaelitis (?) collegit esuriem ut immode-
rato esu lenticule concupiscens pre-
rogatiuam primogeniture exiguo pre-
cio et vili distraheret et iniquam similitu-
dinem hereditatis transmisit in posteros ut
dicioni minoris qui domi degebat
colla supponerent. Fructificantibus pilis
horrebant manus. ut enim lenis esse
poterat actu siluestris in moribus cultus
quam vestis preciose domi relinqueret qui
assiduo venatu virtutem (?) abiecerat in-
dumentum et ferinum (?) sanguinem sitie-
bat et se ab eo quod sibi diuina gracia
de prima benediccione placatus non erit
placatus aut muneribus non et verbis a-
dulari (?). De venatoribus eque auctores
iactitant fuisse Machabeum qui ma-
ioribus occupatus curis voluptatis non
credit vitam ducit exercere. Egre-
gia siquidem gessit bella. gessit fratribus
restituit libertatem. leges exercuit. ce-
rimonias innouauit. mundat sancta
templi faciem vnde se credebat pro-
venisse victoriam coronis aureis de-
corauit. nullos quam illius in actibus sur-
repsit partem qui fuit se nata volu-
ptas. Postremo pro salute fra-
trum in acie Gimnanos (?) legitimum bel-

li exequitur heres absque tute prima cui iuxta
legem nature prefecerat Cuspite (?) pa-
triarchas creata lege. nisi ad duces
procede ad iudices ad reges progredere
percurre seriem prophetarum. scrutare pariter of-
ficia et studia perscrutare. quos in serie
veteris testamenti legis exercuisse venaci-
cem (?). Nempe Iudaicos Idumeos (?) et Ismahe-
litas et gentiles que dominum nescie-
bant. Ubi sunt inquit principes gencium qui domina-
ntur super bestias terre (?) in spiritu notauit propheta.
Ipsi sunt non (?) propheta dicit qui in aui-
bus celi ludunt. acsi tanta subieccione
premuniat eos. quorum vita iocunda est sine
tyrannisse omnibus (?). eos subiectam pro-
mittat ad inferos descendisse
commemorat. Cuntoga (?) pres tuos et
annunciabunt tibi maiores tuos et dicent
se nusquam legisse sanctum venatorem.
Ubi si nomen venatorum de prophetica pro-
missione blandiris. qua se venatores
missurum dominus pollicetur. qui de mun-
trosis (?) et excelsis venerunt erroneos
bestialium vitam interpu (?) non nequeunt ve-
nancium vanitate. nec te placidus vel
Eustachius martir quidem insignis qui
de prima (?) non tamen in scriptura asse-
ris venatorem a deo visitatum nimis
demulceat. ut forte presertim catholice
rabiem laudans (?). Scio quod inde ad aplatum (?)
potatus et paulus et multi alios factus
egregius euangelii predicator predicato-
rum. Qui fuerunt viri illustres ale-
xandri forte vel Cesares venatui de-
diti. Unquam philosophi aut quamuis sapientes in
populo. Unquam Socrates plato aristoteles
Seneca Sozanus (?) et qui socios non verba
sed opere exaruerunt in macula (?) cum in
se admirationem sapiencia et virtute que-
rentes Archita Tharentinus ut re-
deamus ad nostros quod et vite doctrine v-
irtutis exemplo mundo et fidei auctoritate
precellunt. Clemens Augustinus. Ieronimus.
Laurencius. Vincencius. quos deni-
que de toto cetu prima veracem (?) huius ar-
tauit infamia. Nostrorum quam plurimi
luctuosis instruimur exemplis a dispen-
dio inquietudine temporum tum propter
virtus vel venandum vel vanis et
maculis indignatio diuina prouisserit
bestialem sepe invenerunt exitum vite
qui dum licuit bestialiter vixerant. Regi-
bus quoque ipsis manus domini non pepercit. et
in malicia eorum condignam et glo-
riam exercuit vlcionem. Illo eciam co-
ruit nomina nec exempla ex inopia [illegible]

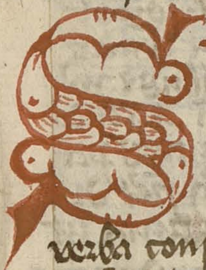
tantum nisi forte ex ea quam parit copia /
sed ne viventes degenerem eadem immode-
rato dolore sanctitatis veterem resti-
tutione voluerunt gravi quoque ulterius vilis
Domestica namque sunt exempla quod plu-
rimis infinitatem huius vanitatis in-
stinctu erupere vesaniam ut hostes ne
fierent creditoris sue immemores
divini iudicii contemptores dum in vin-
dictam ferarum imaginem dei exquisitis
suppliciis subiugarent. Nec veriti sunt
hominem pro bestiola perdere quem unigeni-
tus dei redemit sanguine suo. Que
fere nature sunt et de iure occupan-
tium fiunt sibi audet humana teme-
ritas insipiente domino vendicare. Et
idem vir in omnibus ubicumque fuit sta-
tuit ac si claustri sui indaginem
omnia cinxisset. Quod quam magis
universis regulis parare avibus laqueos
texere allicere modis vel fistula aut
quibuscumque insidiis supplantare ex
dicto sepe fit crimen ut vel proscri-
ptione bonorum mulctetur vel membro-
rum privatione salutis quam dispendio
Volucres celi et pisces maris communes esse
audieras. sed hec fisci sunt quas
venatica exigit ubicumque volat ma-
num contine istarum abstine ne et
tu in penam lese maiestatis venati-
bus cedas in predam. Annualibus suis
arcentur agricole dum fere habeant
vagandi libertatem. Illis ut pascua
augeantur predia subtrahuntur agri-
colis. sationalia insitiva colonis
cum pascua armentariis et gregi-
ariis beneficiaria a floribus excludun-
tur. Ipsis quoque apibus vix natu-
rali libertate uti permissum est. bene dicis
bene quod omnium pestes que non fe-
ras sed delicias potiuntur semper ex-
agitant toto potentatu suo nam
potest abigere musca et culex in ultionem
hominis armatus acrimonie sue
aculeos inferens recte exercetur sed
si hec sunt in annos cogeris sententia
redimere vel amittere. Elige utrum
mavis de equissimo iudice qui vi-
tam rerum vel salutis utrobique dispen-
dium imminet. Si venator dignatur
pertransire fines tuos et que habes in-
humaniter et reverenter expone. Quod
domini non est et habet vitium in
bonis illius eme ne ex dicti licentia
tua auferat vel invito et de incremen-

et contemptu correptus presentia a fo-
ro presidis aut proconsulis aut forte
in consilio lese maiestatis reus ratione
protendit in primonium fisci domino
de alieno quacumque ratione fiat sup-
plicii familia. Verum ne venaticam
et alias curialium nugas non tam iudicio
quam odio prosequi solum videatur certe
incidentibus coniunctioncula facile li-
benterque consentio non quod in maxima vo-
luptate nimia virilem animum co-
tentat et fundamentum subvertit ratio-
nis tamen obiectet utrumque culpabi-
lem et vinum quod inebriat subver-
sionis culpam retorqueat in bibentes
et senex sepe non tam etatis quam suo
vicio sensum proferat puerilem. Er-
go venatica esse utilis et honesta
sed ex loco tempore modo persona
et causa. Persona namque venustat
studium dum suo insistit officio
et non preripit alienum. Nec est quod
quemquam magis deceat quam quod offi-
cio cuique magis accommodatum est
Preclare siquidem ait Ethicus sin-
gularum personarum decora describens
id unum decet quemque quod est cuique
maxime. Quid ergo mihi et tibi cum
venatorum professione sua namque
neglecta turpissimum est quemque
studiosius in aliena versari. Quid
ei cum privato et rusticano fortasse
studio qui publice auctoritatis insi-
gnibus fulget. Doceat ut sequatur
populus doctor servet disciplinam
iudex coerceat delinquentes. Studio-
sos remuneret indulgentia. Status pu-
pilli in moribus occupent honestio-
ribus ingenui ridiculis servilis
conditionis mancipentur. Namque turpe
bonis fero tyrannis quam decebit accipi-
mus. Sic utrique tu multa sunt eius-
dem corporis membra non omnia eius-
dem actum habent. Sed sua sunt officia
singulorum. Cum ergo tu venatoris
non cedis cur illius usurpas
officium non reputabis indignum
si ad regnum vel pontificium vena-
tor aspiret. Quid indignum est
si ab alterutro fastigio ad venatoris
sedes vel tamen scitum prolaberis.

Inueteratus etenim amor semp
quidem assensum. eq̄ua fomes vicij
semp sponte sua resurgit ad assu
Causa quoque actum potest decora-
re si aut necessitate subsistat. aut
vigeat utilitate aut honestate splen-
descat. Cum ex affectu mentis to-
valeat substancia operis colorari
Affectus etenim tuus ut ait sapiens
operi tuo nomen imponit. Incul-
pabiliter ex sancti patris manda-
to venatum profectus est Esau ut
et patris saciaret esuriem et promis-
sam benedictionem impensi merito
obsequij obtineret. Sed nec sic cul-
pa exteri non potest. nequaquam tantus
patriarcha ad opus illud misisset
filium quem benedictionis gratia et caput
gentium constituere disponebat. Sed
forte mora traxit ad se peccatum
quia diucius licito in opere tali re-
licito ex propria consuetudine et in-
moderato amore morabatur. Nulla
versatur in culpa nisi qui vrgentes sti-
mulo necessitatis non reprobati stu-
dij exercicio vitam regit et exhibere
tunc cum ocij inertiam vitant. qui
gerendis negocijs disponunt necessa-
rium laboribus assuescunt. qui vi-
ciosa corporis fugiunt molliciam
seruata in omnibus dignitate. procul
iuste reprehensionis non paciuntur acule-
os. Opus etenim non ex se sed ex
causa fit crimine. nec de illa virtu-
tis ostentacione clarescit. cui volu-
ptas gignere potest. honesta species
virtutis est. non illam dico que pa-
rit pax. paciencia benignitas. longa-
nimitas. gaudium in spiritu sancto. Sed
que epulis annona. potacionibus
conviuijs. modulacionibus ludis cul-
tibus operosius exquisitis. sumptibus
et varijs inmundicijs animos etiam
maiores effeminant. et tota in
ludibrio molliores et corrupciores
facit et viros quam feminas. Tempus
quoque venandi culpam extenuat
actum recommendat. Si aut sit
tempus ut in loco quem pluribus inuitet
ex eo opportunitas regendorum

fit ergo intempestiua venacio vel ex re-
ligionis cultu. vel ex ita verum ex debito
officij. vel quod potest mitti vel curis et
occupacionibus preponi non debet. Sed de his
actenus quia non venatica tractare sed de
aliud magis negari propositum est.
Loci quoque racio habenda est sunt scilicet
ut in suo vel communi vel publico licita
exerceatur venacio. dum tamen consortibus non
irrogetur iniuria. et loci celebritate
sui aut reuerencia absque inquietacio-
nibus non exprimatur. Qui vero in aliena te-
meraria vsurpacione irruit lague-
is in his tenetur ad penam. Sed vero mo-
dus laudabilis est cum moderacione ad-
hibita prudenter actum fieri potest utiliter
exercetur ut mandato communi ad-
quiescas id est Terencij Ne quid nimis.
Inueni quod sunt ubi ubi tales phi
ubi loquitur de vita et moribus philoso-
phorum vsus sapiens Et habetur in libro
quarto [illegible] Negant nimis nec
et insaniam sapiens nomen feret
equus iniqui vltra quam satis est
virtutem si petat ipsam Nichil autem
turpius est quam in risu continuerim
ora laxare Dum non distendi possunt
vehemencius insistant quam mestas
ut si linguam quid non noris fa-
ctis attendens. Si vero persone que
non modo absque sed abactis conspicuis
ut potentes lenonibus et voluptuosis stu-
dijs impetum submouent. ut in
sacris ordinibus constituti et qui ge-
runt amplissimos magistratus cedunt
cum in aliis futurum erat leuioris
culpe. hic in istis fit sepe criminis.
Et quidem semper maiora sunt que
celebritatis contactu respondent quam
que impediunt conticendos. Porro
de virtute et veritate Cremonidis vena-
tica clientulis suis non modo
claudit assensum. sed summo etiam
sacerdocij gradu adimit iam adeptum
preclare illud ut multa refert dirige
Themistides magistratus a lu-
dis et quibuscumque leuioribus et acti-
onibus ne res publica ludere videatur de-
fectu quam sit ex illicita quantitate pro-
uinciet. Sic in maioribus quicquid mi-

est eos exercitum pari contingit, in annis adolescentie ex dispensatione etatis permittitur aliquid, sub ethicis gravitati et si et iuniores esse quod maturitas provectus rei publice utilitate competenter. licet ille et ultima audiet annis fuit saltem in provectiori etate inmersus rei publice seria anteferrent. Sunt etenim totum rei publice corpus roboris sui integritate vigeant sunt optime compositos sic ne intstabitur et elegantis pulcritudinis decore induet. si singula quaeque locum teneant sortita decent. si sicut officiorum non confusio sed distribucio. Hoc ita si optimaz vivendi dicendi iam sequimur. Sed nunc quod ineditorum est promittitur fabrimedici fabrilia tractant et officium pretendendi a venatoribus et histrionibus officiis aut maleficiis imitatur et piscatorum temeritas aut discipline ignorancia sic audet publicas officiis aut ministeria.

De alea et usu et abusu illius. capitulum quintum

Sed et a eo die venatorium tumultus egreditur alee etsi tranquilliores furores perstrepunt nuge. Et quidem probrum est qui lepores agitat verba consumit at si alios diligentius intueris consumunt et vitam ex ineptiis et fictionibus aut flagitiis tota versatur. Nonne tibi videtur aleator ineptius qui eo studiosior non tamen vivit quam perit extra et omnem iactum sortis sic. Similiter fit atque est ve ars accommoda vanam tanto quanto quisque fraudentior tanto erit exstudiosior. Attalus asiaticus sicut historiis gentilium creditur hanc ludendi lascivia dicitur invenisse ab exercitio humorum paululum ad flexa materia. Et cum antiquiores illud exercitium dumtaxat approbarent quod ad investigacionem veri disciplinas que liberales profitetur vel vite modi instruet usum. Licet subtili quadam licet infructuosa inventione veteris exercitii duriciem non temperaverint sed emolliunt. Innititur adhuc inanientibus in passiva civitate. Cum a-

nibus namque grecorum abacus in idem excidit aut ratio calculandi aut ludus in quo plene vicisse esse ad denuntiandum calculum in campis adversari constituisse perfecta et maximilaz armonia. Et vero in eisdem armonica arismetica vel geometria trium timorum mediete exstat semiplena victoria. Cuneus alearum etsi contingat cit tum pluri gloriam aut eudencius felicia ter aut artis pariter protestantur. Dorandum quid et fructuosum est virorum noste certamina qui de predatoribus inveniant obnoxii et qua ratione in castris sive alii tutores omnium preliorum ignari convenienti ab hostibus capiuntur. Huius voluptate Ptholomeum Alexandrum Cesarem Cathonem ipsum quarum Sannium gravioresque operas legimus temperasse quo etiam in ludendum id agerent unde essent physicis negotiis aptiores. Alea vero ex capta regno Asie inter manubias excerse urbis non sub una tantum specie migravit ad grecos. Sunt Thessara, calculus, thabula, urio vel dardana pugna, tricolus, senio, monarchus, orbiculi, thaliorchus, vulpes, quorum artes utilius est dedisse quam docere. Eius ut non erubescat si sortis sive gracie non uti debeat sed tamen pervilis Eius fretuli cautela sive prudentie non debeat anteferri. Nonne satis improbata est illius artis exercitatio qua quanto quisque doctior tanto nequior aleator quo omnis hic est emendatior. Siquidem et periuriorum mater est alea et ex aliena compressa sua perdit et nullam eius primoliiz tenentiam tum in illa effuderit census in furta dilabitur ac rapinas. Illarum vero nonnulli preferunt in qua plures lusisse legitur eo quod ingenii aliquatenus tumulta in meditatione exercitari videtur attamen. Sed et eo non videtur potior. Cum in illa infelicius

sit quidem in eo in quo modicum pro-
ficitur plurimum laborare. Est enim
inutilis importunitas deperire
quia inutilia acquiruntur et que red-
dendi est manus diligentia tutum
invenisse non proderit. Posset
utique motus animi et mentis
agitatio que ibi frustra distrahitur
rebus pulchrioribus et melioribus
accommodari. Aleam vero ac totius
morum illius auctoritas pror-
sus exterminat qui universum or-
bem docens in filio eam denun-
tiat omnibus fugiendam alea si
quid armentum ad lites homines
incurrunt iniurias in miseriam
et si non miseram inducunt ege-
state. Si denuntiatoris queris
auctorem illum agnosce qui non sibi
sed toti genitum credidit se credidit or-
bi. Est tamen cum in aliqua re simpli-
citer admittitur si absque victo-
riarum contrarium pondus alternat
et sine utilitatis dispendio iocundam
interpellatam afferat gaudiorum.
Quies vero ludicra moderato suf-
fragio conquiescit et solide utilitatis
usus ab intemperantia deformatur.
Ocius vero licentie moderatio
est loci temporis persone modi
et cause. Permissa inspectio ge-
nerum negociorum faciem decora ve-
nustate commendat aut turpitu-
dinis condempnat opprobria.
Est ergo plurimum in singulis ha-
benda ratio personarum. Cum nata
conditio fortuna sive singule
homines induant personas ex quibus
quid deceat erit promptissimum
colligere decorem siquidem aliunde
non provenit. Chilon Lacedemo-
nius iungende societatis causa
missus Corinthum duces et seni-
ores populi ludentes invenit in
alea. Infecto itaque negocio
reversus est dicens se nolle gloriam
Spartanorum quorum virtus constru-
cta bissenario clarescebat hac

maculare infamia ut dicerent cum ale-
atoribus contraxisse societatem. Regi
quoque Demetrio in obprobrium pu-
erilis levitatis tali aurei a rege
Parthorum dati sunt. Eo siquidem mu-
nere exhonoranda visa est semel
adolescentia et que in maiestate
regni levia committit minime ve-
bantur. Nunc vero nobilium in ipso sapi-
entia declaratur si venaticam nove-
rint si in alea dampnabili fue-
rint instituti si nature robur
effeminate vocis articulis frege-
rint si modis et musicis instru-
mentis utuntur immemores obli-
viscantur quod nati sunt. Verum
a parentibus hoc vicies in manat
ad liberos. Quid enim faciet filius
nisi quod patrem viderit facientem.
Si dampnosa [illegible] senem
iuvat alea ludit et heres bul-
latus parvoque eadem movet
arma fritillo. Fuerat quidem
temerior etas a libidinibus et vo-
luptate parente viciorum arcenda
propensius et nequid licentius pa-
rentibus illis a maioribus fieret di-
ligentius precavendum. Verum ut
idem ait Satiricus citius et ci-
tius nos corrumpunt viciorum
exempla domestica magnis cum
subeant animos auctoribus.
Egregie quidem Eleazarus cum re-
dimende vite causa sollicitaretur
committere in lege domini exemplum periculo
opposuit dicens Ecce ego sum
Eleazarus nonaginta annorum
[illegible] ad vitam alienigenarum
et iuvenes religiosos seducta na-
scuntur ergo maioribus heredes quod
degeneres ut qui virilem sexum
muliebri mollitie dehonestant.

De musica et instrumentis et
Capitulum sextum ut patet

Non tamen cum aliud magis
musica arripitur dili-
gens vocatur licet se [illegible]
pias convenientur inmutatur

plurimum commendare disciplina siquidem liberalis est et sive pitagoram sive moysen sive tubal patrem canencium in cithara editorem sive laudet auctorem ingenium habet ortum et virtutis sue potencia speciemque varietate et sibi famulantibus minas. Precipua complectitur omnium que sunt et que dicuntur dissidentem et dissonantem multitudinem in proporcionum statera id est in equali quadam equitatis lege conciliens. Hac etenim celestia temperantur mundana sive humana reguntur hac instrumenta musica instruuntur et informantur ipsius vocis articulate vel inarticulate sub quodam numero quodam nature opifice melica armonia metrorumque coloribus vestiunt et quadam cultus venustate perornant. Hanc ut sufficiat commendatam ut non egerit sancti patres multis laudum preconiis extulerunt. Denique in eius virtute maligni spiritus violencia cohibetur et illius etiam in subditos suos minuunt musice artis potestatem. Cum nam spiritus domini malus Saulem invasisset psallebat David cithara in illa sua dulcedine spiritus a regis infestatione quiescit ut non eundem valeret spiritus qui latet in homine equissimum se animam cognati generis sua mansuescit et omnem de iste alienatorum cui proprie concentum originis et ne melioris armonia resultant. Hec ex consideracione musice esse concordiam quam plurimum opinio ut summa. Totius etenim physice princeps plato sit ac sic adquiescit eo quod eadem ex substancia divina et mundana fuerit et eadem natura plasmaret et diversa ipsorum non posse constare credidit nisi luminum qui utrumque iustificacione sectione ab unitate per se fluxerit dissidentiam eundem locus competitas et effectus vincit et animatis et somatis habita racione nature ut sub expressione proporcionum quantitatumque distancia repugnantium concordia cognati generis societate doceat esse similia. Unde archano

quoad meatum nec secretus est circuitulis vivacitatis sub virgo de prima sa discurrit. Et circuitus nature stantie quam consortiis rata et sensibilite in singulis pro divine dispensacionis decreto efficaciam modulat. Omnibus itaque elementa dispensat et sua pernicitate viget in singulis nisi molis corporee gravitate prematur cum tranquillitate spiritus exteriorum tumultuum corda conciliat. Qua irruente quid potest esse salubrius quam ut si ita dicam suis nature vocibus compassione libera ad seipsam anima redibet. Quid denique vero spiritui potest esse similius voce que ad hoc se mittit tam subtili modo invisibili et ineffabili sensui tu initium continuamque replet auditum et in sua corpus penetrat densitate et quadam tactu quodam movet animum et pro arbitrio suo nunc deprimit nunc extollit. Certe et si nulla racione sit spiritus sed quoddam vestigium spiritus esse certissimum est et vim quandam humano nunc divinis et sitonicum gerit. Cum vero modis suis elegancius sit colorata venustate sua mentem et sensores capit et suadet in dulcedine felicitatis quod pellit tristicia. Et siquid pulveris aut turbinis aut nebularum cogitacionibus ipsis inheserat potenter abstergit. Ad mores itaque instruendos et ad exultacione vitalis trahendos in cultu domini non modo concentum hominum sed et instrumentorum modos censuerunt sancti patres domino applicandos cum templi reverenciam dilatarent. Et si militantis ecclesie tibi parva videtur devotio vel simplicitas illa triumphantis musica non tacebit. Cuius seniores vidit et tibi monstravit tonitrui filius et vocem eorum sicut citharedorum citharizancium in citharis suis. Quod si illos non dum audisti regem audias exultantem qui regnum et exultacionis eius vult esse participem. Cum n. Dauid

psalmum et date tympanum psalte-
rium iocundum cum cythara. Adhuc
inquid ut laudetur dominus in tympa-
no et choro in cordis et organo.
Hic est enim usus musice cui soli
debet principaliter. Ceterum eius uero mo-
dus et tempora corrupta lenoci-
nia sane institutionis non habent
usum, sed prebent malicie abuten-
tis. Doleat igitur et ingenii sui suique
laudabilis discipline se ab alie-
no usu deformari. Et fortius
metuit feda esse ei que viles quondam
animos lactare consueuerat ad
uoluptatem amatoria bucolicorum apud
uiros graues esse fuerat criminis.
Nunc uero laudi ducitur si uideas quosdam
mores amatoria que ab ipsis
dicuntur elegancius stulticia preter-
sonat. Ipsum quoque cultum religionis
incestat quod ante conspectum domini
in ipsis penetralibus sanctuarii la-
sciuientis uocis luxu quadam osten-
tacione sui muliebribus modis no-
tularum articulorumque cesuris stu-
pentes animulas emollire nitun-
tur. Cum precinencium et succinencium et
decinencium intercinencium et occinen-
cium premolles modulaciones audi-
eris Syrenarum concentus credas
esse non hominum et de uocum facilitate
mirabere quibus philomena uel
psitacus uel si quid sonorius est mo-
dos suos nequeunt coequare.
Ea siquidem est ascendendi descendendique
facilitas ea sectio uel geminacio
notularum replicacio articulorum sin-
gulorumque consolidacio sic acuta
uel acutissima grauibus et sub-
grauibus temperantur ut auribus
sui iudicii fere subtrahatur aucto-
ritas et animus quem tante sua-
uitatis demulsit gracia auditorum
merita examinare non sufficit. Cum
hec quidem modum excesserint lum-
borum pruriginem quam deuocionem men-
tis poterunt excitare citius. Si
uero modestie formula limi-
tantur animum a curis eximunt
eliminant temporalium sollicitudine
et quadam participacione leticie et
quietis et alta exultacione in
deum mentes humanas extrahunt ad consorcia
angelorum. Sed unde canit modulacionis
formulam tenens: Exultabunt inquit la-
bia mea cum cantauero tibi. Si uero ex a-
bundancia cordis os tuum laudet dominum mo-
dulatum spiritu psallis et mente; si ps-
allis de uirtute sapiencie eciam cum articu-
late uocis intelligencia rectissimam
modestie regulam tenes non tam uocis
quam mentis modulo aures mulces
altissimi et indignacionem eius prudenter
auertis. Verum qui aut uoluptatis aut
uanitatis affectus exprimit, qui uo-
cis graciam prostituit concupiscencijs
suis, carnis lenocinium eliciens gu-
lam impleat fiat, ignorat quid ca-
ticum domini in modis Babilonis prostituas
in terra aliena. Quod nescio quo pa-
cto plus placeant nisi quia nitimur
in uetitum semper cupimusque
negata et aque furtiue dulciores
et panis absconditus suauior est et
quod frigius modus decreto proceres
abdiceret. Grecie iam pridem illis se-
et certis quibus desciuit fit in lasci-
uiam et corruptionem. An non recolis
ulcionem matris et minus indig-
tionem sua morte pensatam qui mares mo-
dis suis effeminauerat ipsosque ad
petulanciam impudiciam effundisse. Licet
ille flexerit mares duriciem quam ani-
cis molliret. Eunuchizeum quasi sua
in uocis gracia et si infausta sit
simphonia forte meruerit Brindu-
sinus homines quesitus plerumque fe-
licem exitum non expectat et forte quoniam
non habet euentus prodiga prodi bo-
nos. Tunc uero uictos emolliunt
mores quam subtrahunt auram etate
undique assistunt licet in illa uetera
gens satis est uicijs suis abundet.
Si aliquando eorum qui uehemencius
hijs insistunt gloriam uideris, si mo-
destia si pudicicia uiris fortibus nostri
temporis possum connumerare memi-
neris. Babilonia quidem rara est hec
auis in terris. Proinde quid uene-
rabilis uir cecinit septingentarum
monachorum pater beatus mediolanensis presul
presit legem ut circa cantica re-
ligiose modestie pronunciacionis

exuant modos / et ut sola psalmorum
et laudum sint spectacula ymnacatio
contente. Suspecta equidem sunt sto
piro voluptati cognata mollicies
eo quod voluptas parens libidinum est
Denique hec ipsa cottidianorum ciborum
inmalicia attrahunt / ac si que venena
ta vel toxicata sint nocere non
possunt Ignem stipule adde. oleum ca
mino serpentem toxicare / nove de
menta est. Aliter certe vitia ob
tegantur velo verborum quorum causa est ab
stantia non a perfecto est dicta / que apud
grecos coepulatio / aut compota
tionis consentiunt nomine / a nobis ho
nestiori nomine convivia nominantur
Cetus siquidem conviviorum quam coepu
lantium aut compotantium venera
bilior est. Convivia vero nove pro
sat / insaniunt nisi carminibus
gratulantur. Nove id arguit dominus
dicens Ve qui surgitis mane ad e
brietatem sectandam et potandum
usque ad vesperam ut vino estue
tis. Cithera et lira et tympanum
et tybia et vinum in conviviis vestris
et opus domini non respicitis et opera
manuum non consideratis. Cuius
iter quod rex babilonis non in convivio
vidit manum scribentem in pariete
Mane thetel phares / quo regum
divinatum apprehensum dominatum et
scissum. Dominus siquidem iudicio pro
cipatu indicatur iudicium quod valde
dorum humana vero corpora malle
voluptatis gaudia exponit et spo
si thalamum maligni spiritus in
dicans aperit. Centum fimbris
cinctum capit argus habebat
que omnia unius persistere volup
tate non tam perspicua sunt quam cau
ta cingis esse sui te circumspectiorem
esse consideres. Capitulum septimum

De dissimilitudine Augusti et
Neronis

Augusto timpanisante urena
cuidam milita probrose di
ctum est / vides ne ut cine us
orbem digito tempet. Cum
ille percussus ubi dominacione ob ma
nus et animum in eum abhinc leni
tate suspendit habuit quam semper gratiam
exprobrandi Sed longe secus Nero
tuus imperatorum sed hominum sordissimus
qui adeo studuit captus amenitate vo
cis non modo potus cibis quam cu
potentibus abstineret sed eius gratia con
servande clisterio vomitu quam purga
retur plumbeaque cartatella su
pino ventre mandato phisicorum semper
et diurius sustineret adeo vero dele
ctabatur in tantum ut nec in teatro
terre quam motu concusso cum semel
repat egrederetur antequam inchoa
tam finiret / nec quenquam egrede
di eo cantante licitum erat. Unde
plerique quam affecti tedio audiendi silen
tio finire elati sunt / milites quam
nisi alio vel a provinciale non appel
labat nec cogebat quamquam serio io
co. ne quid famosius astaret qui
cum suis cetteris patre obtraret.
Instrumentorum vero curiosissimus
erat ut eorum pretem aliis invideret
adeo ut publico testimonio se citha
redum principem gaudet appellari
Unde illud Cithareodo principe natus
nobilis hic ultra quid erat nisi
ludus cantantia quam mole magni
amorem perosus est planitem preter
persequens est maiestatis imperii
inimicum / et nobiliora ingenia re
citans se consiliis subtrahit. Actio
num Cingorum rex non erubuit tur
pitudine esse / hinc illud Cu
non dant proceres dabit histrio Cu
vero esset omnium avarissimus adeo ut
nullum officium quodcumque delega
ret quam persequeretur. Nosti quod in
opus sit aut illud subiectet qui
omnibus post omnibus indiget / Ex
actionibus et minimis pecunias in
finitas exrogare non gravabatur.
Singulos prout quibusque placu
erat amplissime dignitatis
nomine subornasset alios patri
cios alios senatores dominus hos il
lustrium spectabilium de nobilibus
illustrabat Capitulum octavum

De histrionibus et mimis et prestigiatoribus

Cum vero aliqui pro parte imitantur advertantur, et si fidelitate illius nemo dignetur involvi, tamen gratiam suam histrionibus et mimis multis prostituunt, et in exhibenda malitia eorum tanta quadam et contemptibili magnificentia non tam mirabiles quam miserabiles fiunt. Supervacua tamen illa tutela est ut interim dicam honestiores sunt histriones, si tamen aliquo honestum est quod omni homini libero comprobatur indignum. Licet tamen histriones assero turpius in arte sua versari, et si indubitanter sit turpe esse histrionem. Et quidem histriones erant qui gestu corporis arteque verborum et modulatione vocis factas aut fictas historias sub aspectu publico referebant, quos apud Plautum invenies et Menandrum, et quibus ars nostri Terentii innotescit. Porro comicis et tragicis abeuntibus, cum omnia levitas occupaverit, clientes eorum, comedi videlicet et tragedi, exterminati sunt, cum eos in scena conditione dictarat plerique et pares. Eius vero usus eorum extiterit poeta doctus aperuit: Aut prodesse volunt aut delectare poete, aut simul et iocunda et idonea dicere vite. At nostra etas prolapsa ad fabulas et quevis inania non modo aures et cor prostituit vanitati, sed oculorum et aurium voluptate suam mulcet desidiam, luxuriam accendit, conquirens undique fomenta viciorum. Nonne pigri desidiam instruit et sompnos provocat instrumentorum suavitate aut vocum modulis, hilaritate canentium aut fabulantium gratia, sive quod turpius est ebrietate vel crapula? Ceterum elegantiores docuit Flaccus Terentii tramite Tiberium comprime quibus est opus alto. Dat quoque concionator dulcius quam sompnum operanti sive pax sive initium concedat. Quietis siquidem parit prostabitque genus gratum, que ocii continuatione et quadam inertie sive incurie pruritur. Utique illa desidiosa est omnis ociositati, et ociositas sit inimica anime, et de domicilio eius omnia studia virtutis eliminent. Clamat Ethnicus: cernis ut ignavum corrumpunt ocia corpus, et capiant vicium ni moveantur aque. Quod nunquam audistes si eidem crederes. Queritur Egistus quare sit factus adulter? In promptu causa est: desidiosus erat. Saluberrimi tibi Jeronimi consilium est, ut hostis te semper inveniat occupatum, quo variis temptationibus eius occupationum tuarum clipeis tam feliciter quam prudenter opponas. Devitanda est, inquit Ethnicus, improba Syren desidia. Et cum vicia provocant vitiones, ex occupatione etenim inertibus surrepunt tedia, sese quia non sustinent, si non alicuius voluptatis mulceant. Admissa sunt ergo spectacula et infinita tirocinia vanitatis, quibus qui omnino ociari non possunt perniciosius occupentur. Satius etenim fuerat ociari quam turpiter occupari. Hinc mimi salii vel saliares, balatrones, emiliani, gladiatores, palestrite, gignadii, prestigiatores, malefici quoque multi et tota ioculatorum scena procedit. Quorum adeo error invaluit ut a preclaris domibus non arceantur. Etiam illi qui obscenis partibus corporis omnium eam ingerunt turpitudinem quam erubescat videre vel Cinicus. Quodque magis mirere, nec tunc eiciuntur quando tumultuantes inferius crebro sonitu aerem fedant, et turpiter inclusum turpius prodiunt. Quicquid tibi videtur sapiens quis oculos vel aures istis expandit. Eius tibi libet non vocat et videret prestigiatores? Totiens prestigiis ars delectare

et oculis quos malitia sua prostitue-
rat iucundi facultas reparatur. Pon-
dum quidem est et ab honesto non re-
cedit virum probum quem claritate
ministeri modestia. Sed ignominio-
sum est civitatem singulorum castima
frequentis respicere. Abyssus quoque
spectaculis et maxime ab obscenis
honesti viri avertendi sunt oculi,
ne in contumelia eius mentis quoque
impudicitia fateatur. Egregie si-
quidem Sophoclem pretorem collega
Pericles arguens ait: Decet, Pe-
ricles, Sophocle, non modo manus sed
oculos habere continentes. Avertere in-
quit homo qui de regni maiestate
te iuncta lustrabat oculos meos ne
videant vanitatem. Eticus perigrinus
verum esse quod alius ingemiscit
quia oculus meus depredatus est
animam meam. Verum quid in sin-
gulis prosit ut decet animo sapi-
ens advertit. Nec appollogos respicit
aut narrationes aut quecumque spec-
tacula. Quid utiles aut honestate
utilitatis habeant instrumentum. Ba-
re quidem comminos grandis histrioni-
bus et animis deum in malicia
perseverant ex auctoritate patrum no-
vimus esse periculosam. Unde
quid fautoribus eorum immineat
colligis si facientes et consentientes
pari pena recolligis esse plecten-
dos. Qui donant aliquid hi-
strionibus quare donant? Hoc utique
in illis fovent in quo nequissimi
sunt. Demum qui nequitiam
fovet est ne bonus. Cum verbo-
rum istorum sit sedulus illorum tamen
qui nimis novit malicia tol-
lerabilior est. **Cap. IX. Unde di-
catur prestigium et quis sit auctor eius.**

Ad hos autem qui noctiora presti-
gia artes et malas et va-
rias species mathematice decet
reprobare iam pridem presbyteri
ab aula insederunt eo quod omnia hec artifi-
cia vel potius maleficia ex pesti-
fera quadam familiaritate demonum et

hominum noverint prestrinxisse visus per-
sepe prestringit sola intentione fallendi,
a quibus quam fideliter dominus arceat ait:
Si dixerint vobis et ita evenerit ne
credatis eis. Prestigium vero Mercurius
dicitur invenisse. Ideo autem sic dicitur quod aciem
prestringat oculorum. Fuit enim magorum peritis-
simus ut quascumque res vellet invisibiles
faceret aut ut viderentur in alias species
transformaret. Omnia signa Mathesis
dum permultam extendit figmenta ad
magiam referuntur cum plurime sint et
diverse species. **Cap. X. Qui sint
magi et unde dicantur.**

Et quidam Magi sunt et ob
magnitudinem maleficiorum sic
appellantur qui domino permit-
tente elementa concutiunt rebus adimunt
species suas ventura plerumque predicunt
turbant mentes hominum, immittunt somnia,
odia et violentia carminis dumtaxat
occidunt. Quod et Lucanum nostrum non
latuit, ait enim: Mens hausti nulla
sanie polluta veneni incantata perit.
Et ne tibi parva videatur illius aucto-
ritas, nosti quod Iamnes et Mambres
Magi Pharaonis Egyptum tenuerunt hodie
superstitionum et maleficiorum mirum est nostri
ingenii eos non modo Moysi restitisse
sed cum eo signis et miraculis contendisse
licet postmodum vel inviti coacti sint
digitum dei in signis Moysi confiteri.

Cap. XI. De speciebus Magice.

Magice autem ut quidam philosophi
quattuor species dinoscuntur, abeunte
mathematica, que prima est, scilicet
necromanciam, ydromanciam
et geomanciam inclitas et alias species
videbis ex his capitibus pullulare.
Omne autem sine fructu de maleficio
earum nomina exemplificata vel paucarum
subiciam. **Capitulum XII cum
aliis capitulis ut supra
per ordinem dictum est. Qui
sunt incantatores. Capitulum
XIII. Qui aruspices. Capitulum
XIIII. Qui arioli. C. XV etc.**

Incantatores quidam sunt qui arte
verbis peragunt. Arioli qui circa
nepharias preces execrata sacrificia
faciunt. In quorum ritibus est magis demon
dicere. Propheta ariolos et magos
non patieris vivere. Aruspices sunt
inspectores horarum presentientes diem
qua hora fieri expediat quorum errorem
dampnavit apostolus dicens Timeo ne for-
sitan laboraverim in vobis observan-
tem dies et annos et menses et tempora
cum felicitas operis non a tempore sed a gratie
domini donatur expectari. Aruspicium
extorum inspectione viget qua arte Ta-
ges quidam dicitur invenisse. Unde Lucanus
libris sit nulla fides sed conditor artis
finxerit ista Tages. Extorum liquet eos
esse aruspices qui vaticinantur in offi-
cialium sive sanguine sive futura prenun-
ciare sive presentia sive preterita. Vaticinium
si quidem est quo cum intelligentia veri ab-
scondita perscrutatur cum et prophetia non
modo de futuris constat esse sed de preteritis
presentibus et futuris. Cui vero adhibetur
sanguis ad nigromantiam accedat que mor-
tuorum dicitur quod tota in mortuorum inquisitione
consistatur. Cuius vis ea dicitur esse ut ad im-
precationem veri mortuos valeat suscitare
vana quidem ludificatione demonum et humane
perfidie illudatione fallacia est. Phitones sunt
quos spiritus phitonicus replet et sic
quemque in virginibus operetur ut [illegible]
ludificat a se in dissimulatione spiritum placatum
integritas mentis et corporis. Vultivoli
sunt qui affectus hominum immutando in
molliori materia cera forte vel limo
eorum quos pervertere nituntur effigies ex-
primunt. Cuius illusionis conformatur opera
Virgilius meminit Limus ut hic durescit
et hec ut cera liquescit uno eodemque
igni sic nostro Daphnis amore. Naso
quoque in libro heroidum Devovet absentes
simulatque cera fingit. Et miserum
tenues in iecur urget acus. Horum vero
malicia et cum plurimum noceant artificio
levi dispellitur. Si vero qui suspecti sunt
conventi sunt ab aliquo crimine sunt infra[illegible]
aut si confessi fuerint cogantur maleficium
revocare. Ymaginarii sunt qui ymagines
conflatiles quas in possessionem presidendum
spiritum mittunt ut ab eis de rebus
dubiis doceantur. Hos ydolatras
esse sacra scriptura sacra scriptura con-

vincit et divine maiestatis iudicio
condempnatos. Coniectores sunt qui artificio
quodam sibi vendicant somniorum interpretationem.
Chiromantici sunt qui a manuum inspectione
rerum vaticinantur abscondita. Specularios
vocant in corporibus levigatis et tersis
ut sunt lucidi enses pelves cyphi spe-
culorum diversa genera divinantes cum ipsis
consultationibus satisfaciunt quo et Ioseph
exercuisse aut potius dissimulasse de-
scribitur cum fratres arguerit surripuisse ciphum
in quo consueverat auguriari. Mathe-
matici sunt licet appellatione quadam omnia
genera complectantur qui oppositione stellarum
situ quoque firmamenti et planetarum motu
que sint ventura conicunt ut est id Nostri
vel equali suspendit tempora libra parca
teneri veri servata fidelibus hora di-
vidit in geminos concordia fata duorum.
Nescio quid certe est quod te michi temperat astrum. Ac
si stellarum boreas applicationes quoque unum
ad alterum conserventur rebus que ex arbitrii
libertate proveniunt quandam necessitatem presume-
re originem quorum et genethliaci sunt et ge-
nethes i. natalicias horas attendunt
imittant errorem. Unde Severinus No-
ta Mathematicis genesis tua idem
vero horoscopi nominantur. Unde Persius
geminos horoscope Varro producis
ingenio vigilant aut styli hec et
forte eam aliquatenus licuit exer-
ceri donec deum natum indicavit
stella de celo. Magos quoque non repellens
sinceritas fidei ad deum adorandum
novo et inaudito ducatu perduxit.
Exemplum vero penitus interdictum est.
Salisatores qui ex saltu membrorum
aut inopinato corporis motu
prosperum aliquid sibi iudicant
vel adversum. Sortilegi sunt qui sub
nomine ficte religionis supersticio-
sa quadam observatione rerum perhibe-
bant adventum per genus sortium apo-
rum [illegible] et diurnicula et in
spectro thabule que pitagorica ap-
pellatur observato quoque angulo [illegible]
in rei de qua quesitum significationem.
Augurium vero quod est in avium signi-
ficatione Frigos invenisse traditur.
Quod in [illegible] proditum habuit vela-
ti. Est autem studium [illegible] cor-
poralium tam elatum quam pedum. Vola
siquidem est interior pars palme.

vel pedis. Unde apud Maronem
in sexto volantes progredienti-
bus columbe describuntur. Spectat etiam
ad ominum felicitatem pertinet. Si
columbe gradientes cum tibi in pa-
triam itinerantes precedunt.

Capitulum xxiiii de variis ominibus

In expeditionem missus consul Ro-
manorum, qui in bestiis, avibus, rebus
et elementis, ut legitur, homo omnium
sortiretur auspicium, columbas ie-
iunio confectas, granis sparsis
in via qua iturus erat proici iussit
ut vel eorum omine auspicium iu-
stam sibi levaret. Que cum diligen-
tius a cibis abstinerent, eas precipitare
iussit in flumine saltem ut biberent
submerse, quia in flumine docuerat eo-
silem cum exercitu submergendum. Sicut et
eius statutis eventus. Apes Platonis
infantuli mel labiis infecerunt sin-
gularem dulcedinem eloquentie eius
futuram presignantes. Cicero summum pre-
stantie magistratum quod virtute promeruit
a patre nobilissimo viro
expositus est, eo quod eminentia suscepit
pitus dehonestamentum videbatur
gnis et quasi probrosa clari san-
guinis macula. Sed prolem et
indigentem opis humane apes
cum mellis congesto pluribus
aluere diebus et consilio aruspi-
cum ei regnum portendi concinen-
te a patre agnitus recollectus et dilige-
ntius institutus est. Parvuli unde
cunabulis formice grana triti-
ci congerebant, divitias in-
futuri ditissimi. Unde et res
aureas ipsius a terra fieri poete
finxerunt. Supplicio sacerdoti
super de capite lapsus sacerdotium
abstulit. Occentus soricis auditus
Marco Fabio prestantissimo. Si ingre-
dientis per ianuam tuis si veste in
opus tuum inito a soricibus cor-
rosam senseris, tempera ab incep-
tis. Si egrediens limen calca-
veris aut in via offenderis pe-
dem, contine. Si in procinctu
agendorum aliquid dampni pa-
tieris, differ inchoata ne vel
tota intentione frustreris.

aut nuptialis implicatur. Expecta
ad omne meliore fausto agendis
horam arripias. Sinistra vero sit
aliquid. Cum processeris abscondita
futurorum aves quas ominales
dixit tibi pronunciabunt que non
sit iste forte introgans quas sit
de natura hominum informat avium
poete asserunt esse conscias. Cum
cornix loquatur diligenter ausculta-
ta. Situm quoque avis sedentis aut vola-
ntis nullo modo contempnas. Refert
etiam plurimum a dextris sit an a
sinistris, qua positione respiciat
cubitum gradientis. Loquax sit an
clamosa an silens, hominem prece-
dat an sequatur, transeuntem ex-
pectat adventum an fugiat, quo
se discedat non negligenter attende.
Aut namque Virgilius: Quod nisi me
cum novas incidere lites ante
sinistra cava monuisset ab ilice
cornix, nec hic tuus iuvenis nec
viveret ipse Menalcas. Eius me
videatur auctorem ostendisse quod
cornix quam vite prelatione asserunt
rerum inequitatem ignorat auspi-
cia nisi forte in ea preter naturam
fiet ostentio. Quale est quod simi-
liter de bono et obitu posito impera-
toris exitio de rupe tarpeia per
urbem cornix greco eloquio pro-
tulit bene erit, quod augurium inter-
pretatus ita exposuit: Nuper hic
sedit tarpei culmine cornix et quod
non potuit dicere dixit erit. Sed
ignoscens viro doctissimo rustica-
nam simplicitatem exprimenti, aut quod
pauperi vita divitibus res videtur
exigua quod hominum genus ut parce
fruat asserunt institutum cornicis.
Tu que non mi diligentia ob-
servabis rebus maioribus auspicatur
et usque quaque cornici prevaricatur.
Porro cygnus in auguriis avis
gratissima nautis ut poete, que
aquarum domestica quadam gra-
tia familiaritatis earum secreta pre-
novit in nescius. Apud Maro-
nem bissenos letantes agmine cygnos
venire classem Enee veneris

Vaticinio intrasse. Eorum namque
claritas iuxta modo nauis sed et qui-
busdam peregrinationibus feliciter exitum
tutum spondet. nisi fortioris super-
adventum. Aquila vero natura-
liter rex auium est si vero clario-
rem exquiras quare forte aquilarum
species potentissima est regnum sui
iniucetate obtinet auium. Si cum
loquatur fidem exaltat potiat
apud Statium presagio volucrum
tremore exercitus confortari. Est
fortior esse adventans in aue co-
hors amplexerat mitte [illegible]
quoque exercitum patefecit licet enim
aquilarum quarundam auium superetur
in pronunciatione veri nulla poten-
tior est. Cunctis siquidem auibus
altius volat. et abruptius Iouis
archano numquam excluditur. Cum
quod tanto visus acumine vigere
dicatur ut ab ethere summo pisci-
culos in fundo maris contueatur
Et in ipsum solem quod nulli anima-
lium licet figat intuitum. Sen-
sum quid subtilitate de Iouis
secreto consilia vitat verum quod
iniustitia immutatur. Eius enim
falso [illegible] dicat quem con-
silium Iouis nouit esse par-
ticipem. Cloccis aduersus Cluto-
niense dimicantibus aquila
diu pugnabat supervolans vi-
ctoriam dicitur contulisse. Cum pau-
ci vno deleuerunt infinitos
hoc tamen validiori signo sibi tum
roborata. eo quod illo iuuenes
proterioris statue elegantioris
forme in candido situ ab vtroque
late lagos presserunt sunt e-
tiam quibus apparuit. Castor et pol-
lux quia vero [illegible] tamen gemi-
nant potenciora sunt duo si-
gero quo sup[er] prima bella
iniret aquila ex improviso
resedit in clipeo pro gradiente
nam promptum quod regem futurum
signis. Ea die qua natus est Al-
exander duae aquilae tota die
perpetes super culmine domus patris
eius sederunt. Omen duplicis

imperii Europe Asie que presentes
volucres difficultates portant
duriciem rapacitatem sicut ha-
bes in origine vrbis condende
Fenix singularis felicitatis successum
pollicetur quale est quod noua
Roma visa fenice [illegible] au-
spicijs condita est. Auis picta
vrbi pictauorum contulit nomen
[illegible] gentis colore et voce pro-
grauans. Ardea item [illegible]
auspicium est. Cornix cum auis
concordia est concordia inuenit con-
cordiam facit. Grus semper affert
quod expedit. Unde et grus vbi
antequam aquo constituere quod pro-
ficiat et instruere eum quod officiat
Unde illud [illegible] vicinus ingenuit
vniuer vel [illegible] minoris conceptum
habeat tum et pica loquax sit
ad multa sit istud ad susceptionem ho-
spitum bene facit. Cumque [illegible] alius
que vulgo dicitur albatellus peruo-
lans viam a sinistris fecerit ad
dexteram de hospitum gratia ne
desistes. Si tollit consilium expe-
tabis. Aues quoque domestice ar-
tificum non sunt expertes. Enim
galli cantus [illegible] nec corp
[illegible] pronunciat.
Tiberio nascituro [illegible] liuia
ouum gallinae subditum eo usque
suis [illegible] ancillarum manibus
fouit donec gallus insignis cri-
status exclusus est. Unde et augures
puerum qui erat nasciturus dixerunt
regnaturum. Bubonis striges et
noctue semper infausta sunt omina.
Noctua tamen eo quod nocte tenebris
non [illegible] hominis vigi-
lantiam significat ut importe
[illegible] in hasta hieronis cum primum
progredientem ad bellum noctua dicitur
descendisse signum eum futurum dilige-
ntissimum. Bubone [illegible] presa-
getur. Enee sensit infaustum. Si
accipiter qui [illegible]
[illegible] oculis [illegible]
[illegible] rapinam [illegible]
[illegible] rapacitatis [illegible]
quod et totaliter [illegible] ait
[illegible] accipitrem quia semper viuit
in armis. Regulus quibusdam [illegible]
et veteris dicitur [illegible]

no dedignatur assumere etiam aues
aduenit filio uel tercio significat
familiaritatem aut primum gratum alteri
[illegible] uocis uolatu quanto frequentior
tanto laudabilior est. Unde Chelam-
po augur Pygolardus conquerit strin-
gem aectorum conuitiens euolantem
uidet ut infesta Zerewis aliis agat
curis et bestiis quem praeuiam tua-
uenti sterilitabis. Leporis timi-
dis occursio si tibi occurrerit est u-
procul dubio longe commodior immu-
da cum in uia. Lupo obuio con-
gratulaberis. bonum signum inuenies
est licet solo uisu uocem precauat
ei ipse ante preuiderit uocem re-
cludens. Iuxta illud. Vox fugit ipsa
lupi moerim uide priores. Hiero
sicilis tradatorio insistens studio
nit coequales stilo operam dabat
ei quem lupus in turba puerorum repente
conspectus tabellam eripuit. Suc-
cessus omnis firmauit dauditam
solima prodigii. Eum similiter
lupi efficaciam iudicabit quis-
quis eorum Romanorum lapsus lacte
no dubitet educatum. Unde per-
riter quod in eis diutius est adulterium
lupinum saporem retinens plurimorum
eorum fidem quid a matre lupa ...
dicerent sibi innatam seruauit
quadam lege ne manauit ad
posteros. Quibus occurrunt obui-
am gradientibus capra uites ...
alludens poeta ait. Occurrisse ca-
pro cornu ferit ille caueto. Cu-
ius tribulantibus tunc auaritia
liberius obuiabis ne displiceat
si uiam rumpunt quia mola stric-
tis hospitem grata compensabit. Cu-
lis infaustus est asinus rotatis
et si utilissimi sit ad omnem
proferenda. Equus quoque bonum est
sed in eo inter utilitatis gerens...
lucis usibus sunt habet cum in-
orum et pristine significationem. [illegible]
dum tamen est tolerare [illegible] mitigat. Un-
apud Romanos uisus albus equus
apparente Italia semper ... Ensifer
exclamauit. Bellum o bellum terra
hospita portas. Cerui uel capreoli
aut damae siluestres. Quaecumque uiator
prandenti apponas cum uianti

Eneas ciuis per nauim mundo fusis
omen quod contrarium uidebatur
ad se sociorum quam pertinua utile re-
torsit. Canis semper ea commodis-
simus est cum si uia est e latere
tradito nec aliquid ipse Thobie
sancti asinus est comitatum
quod est Cirus scilicet cum expo-
situs in siluis ne periret tenu-
ilis uberibus regnum adeptus est
persarum. Locusta et si immi-
num possit itinerantium tamen perdit
uota ereo forte sit dictum quod loco
stare facit aduentus. E contra
cicada uiatoris pronouere gressum
et uiatorum auguriat exitum. Ara-
nea dum a superioribus filum ducit
spem futurae pecunie portendere affir-
matur. Bubo(?) buffo fatuos successus
denunciat. Inuenti tamen ut solo
uisu molestus est. Certum homi-
nis uel potentiam uel efficaciam
est uel quod mortalium cuiusque iudicem
inuenies quod euidentius exprimat ue-
ritatem. Porro si certum aliqui-
ter exequeris conditionem eius et bo-
na naturae suorum gestuum, motus
quoque et sensus quod sermones recta
luceant intentione notabis. Sa-
cerdotem obuium aliud ue religiosum
dicunt infaustum esse. Ego quoque
perniciosum credo non modo sacerdo-
tibus sed et uiris sapientibus contra-
ire. Mulier quidem si obuia generi
ferimorum gestus qui subita sit
perditi potestate esse inmutarum mores ac
discooperto capite incedat infla-
tum credo nisi ut apud plurimos
legitur publica sit aut plurimis
pateat libidini prostituta. Nec
expedit illi occurrere quae amoto
uelo caput suum deturpare non
erubescat. Ab hiis quae hunc au-
diet inter opes cuiusque auspicia
quid sequatur uniuersos. Cum
deus intuitibus baculo quem
dextra gerebat. Dicitur princeps
dixit misisse solent. Audiendas
uoces timida pendens uiae

Et primum vas quod tostulit augu-
rium eius sequela futurorum praedic-
ta sunt. Petilius consul longo
oppugnans castrum in Sicilia
cui Letum nomen erat, cum mili-
tes attingentur ad pugnandum sic ait:
Ego hodie Letum capiam. Casu quod
sic accidit, cum ipse eodem die fuit
interemptus. Alius quoque con-
sul cum a senatu destinaretur
ad expugnandum regem Persen,
a filia quam in hospitio domus
abiens tunc flente [illegible]
cuiusque causam cum videret presse quaere-
ret, eum catulum qui forte peri-
erat dicebat Persen. Et expeditionis
suspicium non neglexit, eo quod rex
Persarum perierat, quod filia con-
sulis catulum flebat amissum.
Ab ipsis etiam elementis aut tem-
poris qualitate rerum fieri traduntur
auspicia. Fortune divitiarum
cum ira vel aut modestia mun-
di emollit. Floridam quoque et
sublimem ale tempus aeris vale-
dicens diu tempus opibus tandem in
ortum prosperitatis traxit cursus
fortunate processum. Cum forti-
na que frigidos exules lenienti
oculo diu respexerant, tandem
benignius quasi de specula cer-
te conspexisset, alti ceruleus
super caput astitit nubes regi
Transfigere filio apud Dodonem
hospitum piavius cuius fido certi-
tudine commisitatis dum in regimen
eius introduxerat, tanquam nube
obtexit. Tonitrua quoque varias
habent significationes. Hi asserunt
quandoque fulminis lesionem infau-
sta sunt. Unde illud: Hoc mi-
hi hic nobis si mens non leva
fuisset de caelo tactas meminisse
quercus. Inde aut et illud
accidit cum serenitate pura de-
scenderit, cum multa vero acies
rupta nec diffusos efferescit ignes.

Hoc etiam semper istius est diis gratus
Caesar civili bello imminente quot
fulmineos ignes extiterint, quot habuit
igneos turbines, quot trabes emise-
rit, nec veteres historie sufficiunt ena-
rare. Et tunc ignota obscurare vide-
bantur sidera noctis, si non fulminis ca-
reat tempestate, si serenum pungat de
celo credit minari furorem. Eneas
Jovem a sinistris tonantem audiens
se cum principibus sacrificiis confirmatur
bene pro exitu. Sed qualitercumque se ista
habeant, innatum timorem hominum
potest mitigare, quod nemo sentit
et fulminis ictum, si ante tonitrui
sonum audierit, aliter praedicit contra
factum. Tiberius Caesar turbato ce-
lo lauream coronam gestabat in capite,
quia hoc genus frondis fulmine ne-
gatur afflari. Tonitrua signum timi-
dissime et vehementer exhorruit.
Est tamen quod procul dubio longe
timorem faciet hominum, si fidem tu-
am fruet in pectore, ne signum fidei
geseret in capite, et salutiferum signum
fidei manu imponens figat in fron-
te. Ille semper promente ridens
qui auctori suo omnem timorem
mundi excutiens ait: A signis celi
nolite timere, que timent gentes,
quia ego vobiscum sum dominus deus vester.
Hec quoque verba inter tonandum vel
audita vel dicta scribuntur, cum agri-
colam noram fulminis evasisse.
Nichil autem est quod immunditiis
signis terra tam gravat, hoc scit
diciens sibi conscius iniquitatis, et
que scelerum suorum ad singula timet
penam exposci. Unde Ethicus de
criminosis: Hi sunt qui trepidant
et ad omnia fulgura pallent. Econtra
iustus confidit ut leo, et illud non
contristabit iustum quicquid ei acci-
derit. Fulgur equidem igneus
si urendo non noceat, quod celebrita-
tem affert regi, quia locus erit

igneus non est di ly in hoc plo[…]
pitur Que sit nigmt ille pro
pinor vituter ignis / altera […] exte
et peremptoria / altera miserabilis et
innoxio lumine pusciorum asserit
operacionem vasis et in superioribus prim
situm esse Castanium fatilis oci
lis tu patre dissimina subeuntem
ignis de celo quasi successo capi
te illustrauit Domiciani ei dele
ci felicitatem exilis ipsis que futuram in
egelitem inaguiam Alexandri Ma
cedonis et Octauiani augusti ipso
ipso eorum ortu claritas ignis mi
raculose declarati est Prosiliente
expedicionem dum egredi prospiciens
multis successi sic fortunat dum i
hostes vexilla fremunt Ac testimo
nio vexilla flammescebat Si vero
patrie imminent infestissima [illegible]
nectium Tra quoque tua inscriorum
conscia est Sed illa omnia fructus
eius portat Eo quod fundata super
stabilitatem [illegible] quiesce mugitus
sim jugum Cum ergo mugitus eius
audit a maris eruentibus tandem [illegible]
et quo affectu compatiatur suis ali
pinis vitis sic tristicia contestatur
lingua siquid et pia parens om
[illegible] Studeat hec amplexu [illegible]
[illegible] arte [illegible] consi
latrix [illegible] [illegible]
ciat tanta dolore cordis inti
[illegible] mugit quam ei mugitus pro
gemitu est Hec eius quoniam tre
mit filiis suis promodum aliquid
intellendum nisi forte predendo
laboraret / hic [illegible] vel omnino fit
aborsum reuit inutilem / statim pur
quauit [illegible] sepe ei [illegible]
montes protegit uidentibus [illegible]
Hec sunt quibus totam [illegible]
[illegible] videatis accommodare [illegible]
plurimos Certa de genere hec
a deo sunt in ista cogitatem ut
cessare queant [illegible] quibus se
[illegible] domus instituit [illegible] ut ab[…]

salute arbitror posse saluari Expli
cit liber primus postillatus
Anno domini Mo CCCCo lxvj

Quod ex impossibili non sequitur possibile et
quid quod necessitas sequitur nomen al
tissimi qui solus omnia potest xxiiii
Generatio nominis stoyci cam xxiiii
Quod Mathematici temerarii sunt in decer
nendo iudicio suo subiecta possint esse
Capitulum xxv xxvi
Quod argumentum a signo sive non
est necessarium / et de Ezechia rege
et Ninive / et quod ea que fiant mu
tari possint Capitulum xxvi
Quod scientia dei moveri potest / et quod
consilium dei immutabile est / et vo
luntas dei causa omnium est / et quod Ma
thesis via dampnationis est cam xxvii
De aruspicibus et cromanticis et phi
tonicis et hanilis detectum xxviii
De speculatione / et quod mathematici
multa fuerunt profecti et subtilitate
et longa experientia nature temporis et revelacionum
superiorum potestatum / et quod sepe decipiunt aut
decipientes aut decepti / et quod speculantes mu
la indubitanter sciunt cam xxix xxxi
De physicis theoricis et practicis

Prologus secundi libri

Omnia cedunt in usum sa
pientis / hinc quod manu
tenuit fortune quemcumque dis
cit aut facit. Nam et ocia
eius negocia sunt, et dum corporis libera
mine terrenum omnium vires pensat providam
dispensatione temperans ad utilitatem quod sperat
quasi quod magis virtute apprehendit. Er
go domine sapiencie tue argumento va
lidissimo superat fidem facis dum et in
tuis actibus terrenis meditans et philosophiae
in magnis paribus alacres itaque creat
magnae nostre quos severitas tua prodire
iubet in publicum ut criatores Mathematici
cum quibus aliis nugatoribus medicinae
omnia quibus dedisti audiendi audaciam
securitatem quam fiduciam prestabit. Coniectu
ro in sensura superioribus et si quid male
utrisque vicio suum aut de forme appareat
benignitate tue prudentia corrigatur.

Sequitur primum capitulum tertium secundi
De obvia conventia et fide sua cam xx

Ustitiam et fide
ranceli probum est
qui somniis et au
guriis credit nunc

facere securum. Ego summam et verissimam et
fidelissimam puto. Unde eum refert ad
gratiam iram dignus semel aut amplius
sternutaverit. Unde si hesitaverit quod deinceps
si sonum undecumque emiserit. Et in ex causis
quas physici vocant agnatas adeo pertinet
ita quod sint. Esto dum aliena opera im
pedire aut impugnare non queant / sicut ne
mania celestia aut superstitiose qui dili
gatur que tota mediatio secta condamnat.
Licet hi ipsa a quibusdam eminentiore quodam
nomine physica soleat appellari. Physica enim
est cuius occultissima ratio est ut humano
sensu negat comprehendi. Nichil enim est unde
fit cuius non legitima causa precesserit ortum. Et
Plato et ut alius ait Nichil in terra sine
causa fit. Constat itaque quod artifex na
ture nichil evadit. Ex quo contra fit ad
physicam omnia pertinere. Ego quidem quidcumque
modo ista se habeant indubitanter credo illa plura
esse reprehenda que ex fide proveniunt et
referuntur ad gloriam omnipotentis dei. Cum sit scriptum
noveritis. Quecumque in opere vel in vo
cibus / In nomine domini facite in quo sola
via hominis prosperatur. Sit enim sicut cetera
precessit Cuthbertus signifer quidem gen
tis in lege domini cum iam Johannis suppo
nebat infirmis et curabantur. Reliquie Stephani
tunica supposita mortuum suscitavit. Simi
lium apostolorum demoniacum a quo gestabatur mun
dum. Draco dimisit de quo herbis dum legebatur
aut dabatur ex fide dicta sepissime contulit
optatum salutis effectum. Ubis Wilhelmus signo
fecit et vas mutavit fregit ac si pro
signo lapidem intersisset. Capitula enim que
scripta vel audita vel dicta invenerunt in fine
sunt quamplurimis. Hec quidem et similia non
modo licita sed utilissima sunt. Alia vero
non tam condemnanda quam fugienda. Certum
signum est quod diligentibus deum omnia cooperantur
in bonum. Infideles autem et reprobos
ac eos hesitantes in fide multis permittit
ludificationibus subiacere. Omnia tamen tam
potest quantum fides perficit permittit.
Cum et Julius Cesar nullo augurio nulla
ve superstitione a quoquam incepto potuit ab
sterreri. Contigit autem ut cum in Affricam
navigio perveniens in egressu navis prolaberetur.
Verso itaque in melius omine. Teneo te
inquit Affrica. Eam quidem obtinuit. Preterea
Calphurnia eius uxor ea nocte quam ille
ultimam in terra gessit vidit eum multis vulne
ribus confectum in sinu suo iacere. Rogans ergo
ut die sequenti a curia abstineret non obtinuit

ne ille in vita sua aliquid timidum
ymo cum auspicio egisse videatur. Unde
dio Massiliensium lucani qui dies sacr
habebat a primis auspiciis est credere se
se ab omni superstitione alienum. Ceterum
de Marcus Cynyta Cynyzandi civitatis
Alexandria proficiscens in navem egressus
turpissimum taliter grassantem et sumi ex
pedito esse prestatum est. Dignus veno
catur inchoatum cum non absque hoc si in nomine
domini fuerat inchoatum permittat nisi
forte omnium renovatam omnino sanctam esse credentem
persuadeatur exemplo qui coloris amisit
eremitati domum revocatus a cornice
grande maluit quam remanere. His vero
cuiusvis nimis incauta seducitur. Qui
fidelis negotium agnoscit. Textus 2a
super 3 in textu. Non con
temnandas esse omnino rerum varias
Non tamen licet omnia vana esse
credere quia augurius asserunt hu
iusmodi. Ideo signorum que ex
positione divina ad erudiendam crea
turam concessa sunt credimus et sen
timus oraculo. Multiplicibus signis
multisque modis sua instruit
deus creaturam. Et hunc et inde tor
poribus sive sensibilium aut insensibi
lium rerum indiciis prout elegerit vo
luit expedire que ventura sunt mani
festat. Certis itaque tempestatis ac
serenitatis signa quedam antecedentia
percipiuntur ut homo qui ad
laborem natus est ex his exacta possit
sua temperare. Sicut agri
cole sunt naute familiaribus
quibusdam experimentis quid quo tempore
geri oporteat colligunt qualitatem
temporis futuri. Erco quod sperint
incedentes. Vigilia re vel tales
de quibus sumo presensit parentis ne
bisiceo arbitros destitutus. Vergi
lius de ligno arrhearia natura
fer apparuit. Cum enim et cunctos
auditores nidificare
vera quae fovere conspexeris quin
decem dierum gratissima serenitate
ne dubites eos quam naute solent
diligentius observare. Dignum
dies aliquoties quibus ne
temnis flatus aure sentitur. Hos
ad procreationem pullorum suorum sibi
a natura concessos verisimiliter ...
nabens. Cum vero fluminalem aquam

cepit in aquis avidius immergere
frequentis imbres expecta. Cum clamo
rem cornicis audieris matutinum
pluviam petit. Hoc ideo credo quia
sit divinitatis illius ingenium aut re
rum fato prudentia maior. Sed quia
morantibus in aere motum illis que
in seipsis sentiunt et deinde hilari
tatem conspiciunt aut merorem.
Mirum est et gravioris anima
lium ad exteriorum motu frequentissime
disponatur. et arcano quodam ne
consilio gerant elementorum naturam
morem. Nunc in animalibus corporibus
bona vel mala imminere si se
temperaliter vel extemporaliter reddiderint
ipsa ars physicorum regulis sine sat
probabiliter complectitur. Certitudinem
etiam sanitatem aut egritudinem
aut statum qui dicimus neutraliter
sanitatem quoque ipsam expressioribus
signis agnoscunt et vitium aequis
causis noscunt efficacissime curant.
Si vero ut ubi certum utraque causas igno
rant quomodo curant. Ideo utique ve
ris vel falsis sed pertime iudicium non
quod ex signorum cognitione perierunt
et si difficile sepe verissimum est me
te quam signis tranquillitas et va
rie tempestatum forme potestatesque
producuntur que velut in speculo
lune orbis insinuat. Videt namque
rubicundum colorem ventos tremens
pluvias ex utroque commixtum nim
bos indicat furentes quam procellas
letus orbis serenitate navigiis re
promittit quam gestat vultu purpure
sequente orte. Sol enim auctor certissimus
est neque obtusis cornibus rutilat. neque
infusus fulget humore fuscatus. Que
in toto ire dies et qui nascuntur ab
illo exactum ad mensem vento plu
via quod carebunt. Sol quoque candens in
terest utrum equalibus candeat radi
is an obiecta nube rutilat. utrum
solito splendore fulgeat an ventis
urgentibus igneus rubore fit pallidus
an pluvia impendente sit maculosus
aer vero et nube ipsum. Iubeum quia ma
gnitudo vel species plurimum afferunt
instructionis. Sed et aves et pisces

Prestigia de ... gestibus

futurorum certissima produnt signa
que Virgilius et Lucanus diuino
comprehenderunt ingenio. Sed et
Varro in libris navalibus dum
solitos instruit nautas. Capitulum iii
viii. Quid significet gene-
racio solis nimium rubea
Dubie non in sole secundum naturam
signa contingerent certissima sunt
et auctorum multorum testimonia com-
probata. Solem dicere falsum quis
audeat. Quotiens ergo sol in celo
videbitur geminari inundacionem a-
quarum subiectus orbis expectat et
licet a raritate sui miraculis vi-
deatur attendere, opus tamen non est, que
quidam soles non geminat, sed nubem
simillimam facit vocatur que parali-
on. Est enim paralion nubes simil-
lima soli. Signum quidem minus, que
et si non equale. Capitulum Signorum
alia vniuersalia alia particu-
laria. Capitulum xiiii.
Signorum siquidem alia vniuersalia
alia particularia sunt. Particularia
vero faciunt singulis, vniuersalia
multis aut vniuersis. Vtraque aut
modo excellenti disposicione creatoris
modo ex natura rerum, modo ex
malicia demonum, homines deo per-
mittente ludificancium prouenire di-
cuntur. Sed que et quo qua vel per
causa contingunt quidem difficile est
et fere inuenitur et sepe altius ge-
nus ab homine valeat expediri.
His tamen licencius vanitate mathe-
maticorum referti sunt libri. Eneas
matre dea monstrante mandata
vana fata secuturum se asserit, eo
quod egredienti lucifer qui et Venus
dicitur ad Italiam peruenit apparuerit
auspicanti effectus solis varios li-
nee que labores rerum euenientibus curiosi-
tas humana coaptat. Capitulum De si-
gnis que precesserunt excidium
Ierosolimitanum nouissimum
Nescius refert historia sic dicta
quia est auctor eius incertus
et vetera refert. Quod im-
minente Ierosolimorum excidio ex-
posito lune per duodecim noctes
continuas eciam in remotissimis locis
protracta est. Forte significans in-
deuote perfidie et superstitiosi erroris
peruersionem que Christo per predicacionem
apostolicam mundo illucescente extitisse
contigit. Scriptum est enim: Stultus sicut
luna mutatur, ut luna sapiens vero cum so-
le permanet. Alia quoque plurima di-
uino super eos imminente iudicio
acciderunt. Que si per singula
prout ab auctoribus digesta sunt
tempero enarrare, uix sola hec porcio
temporis desiderabit et dicam. Nam au-
tem auctore Josepho compendioso
sermone perstringam. Eo quod ad robo-
randam fidem nostram proficiunt et ad
retundendam obstinatam perfidiam Iude-
orum. Quadraginta namque per
admissum piaculum continuis pro-
tracta annis impiorum pena dif-
fertur, in quibus et apostolis omnibus pre-
cipue tamen Jacobus qui dicebatur frater domini
Ierosolimis episcopus constitutus inde-
sinenter populum commisse impietatis
ausum detestabile commonebat, si forte
possent commissi penitudinem ge-
rere, si possent flere pro scelere
et vltrices penarum flammas lacri-
marum vbertate restinguere conabatur.
Videbant namque eis deus penitenciam pre-
dictam, qui ipsorum quereret pro salute, qui ea-
non vult deus tamen mortem peccato-
ris quantum ut conuertatur et viuat. Ad fal-
lere aut aduertere mentis duriciem cre-
nitebatur diuina maiestas signis et
prodigiis celitus datis, terrores
quoque simul et minantem dexteram
ostendendo porrigens miserendo
de quibus super hec historiographi
fides, ut in ceteris eciam in hoc suffi-
ciens erit. Relegamus ergo que illo
in sexto historiarum suarum libro
de his ipse signauit Josephus.
Sed infelicem inquit plebem deter-
rimi quidem homines et deceptores
falsa vaticinantes suadebant, ut
euidentibus signis et indiciis iracun-
die et indignacionis diuine non fidem

quibus aperte futura signa et verba et gesta
presagabant excidium. Sed velut attoni-
ti et amentes qui nec oculos nec
animas in se habent, spernebant
omnia que celitus indicabant. Et
cum stella consimilis gladio per annum
similis imminere desuper civitati
et cometes postea cruciatibus flam-
minis visa est ardere per totum an-
num. Sed et ante excidii tempus ac
belli, cum ipsi ad diem festum convenis-
sent octava die mensis xantici
qui est aprilis noctis tempore hora
nona tantus fulgor luminis aram
templumque circumdedit ut putarent
omnes diem clarissimum factum et
permansit spacio temporis dimidie hore / im-
periti et ignari prosperum quod
videbatur. Sed legisperitos et probos
quosdamque doctores non latuit exci-
dii portentum. In eadem quoque festi-
vitate vitula sacrificiis admota et
aris assistens inter ipsas ministro-
rum manus enixa est agnum. Sed
et ianua interior edis que respi-
ciebat ad orientem cum esset ex ere so-
lido induta ac proinde immen-
si ponderis que vix viginti viris
summo conatu clauderetur, ferre-
is quoque vectibus et seris mu-
nita ac pessulis valde demis-
sis teneretur, obstructa repente
hora noctis sexta prima et vice-
sima die mensis apparuit spon-
te patefacta. Sed et transacto
die festo post aliquos dies prima
et xxa die mensis arthemesii qui
et apud nos maius vocatur
prodigiosum apparuit visum et fidem
pene excedens quod vere falsum
putaretur nisi oculorum fidem con-
firmasset et maiorum secuta perni-
cies. Etenim ante solis occasum
visi sunt currus et quadrige
in omni regione per aerem et ar-
matorum cohortes misceri nubi-
bus et urbes circumdari agminibus
improvisis. In alia vero die fe-
sto qui pentecostes appellatur noctu

sacerdotes ingressi templum ad ministeria ex
more complenda primo quidem mo-
tus quosdam strepitusque senserunt
tum deinde voces subitas audiunt di-
centes: Migremus hinc migremus
ex sedibus istis. Additur et hoc quod ter-
ribilius. Etenim quidam Ananie
filius Jesus nomine vir plebeius et
rusticus ante quartum belli annum cum
civitas in pace et abundancia polle-
ret in die festo tabernaculorum
repente cepit clamare: Vox ab ori-
ente, vox ab occidente, vox a quatuor
ventis, vox super Iherusalem et tem-
plum, vox super sponsos et sponsas,
vox super populum. Et indesinenter die
noctuque per omnes plateas circuiens
hec clamabat usque quo primores
populo viri velut infausti presagii
indignatione commoti correptum hominem
multis verberibus afficiunt. At ille
nequaquam pro se aliquid eloquens
sed nec eos quidem qui cruciaverunt
deprecans easdem voces pari obsti-
natione et clamore repetebat. Tan-
dem principes intelligentes ut res
erat numinis esse in viro motum
perducunt eum ad iudicem Romanorum
apud quem flagris usque ad ossa
laniatur. Nec preces nec lacri-
mas fudit sed tantum voce mi-
serabili et quodam eiulatu cunc-
tis per singula pene verba proferebat,
addens etiam hoc: Ve ve ve Ie-
rosolimis. Prosequitur et aliud
idem historiographus maiori
gestum miraculo dicens oraculum quod-
dam in sacris literis repertum quod
pridem tempus virum desiceret ex
eorum regione processurum qui
totius orbis potiretur imperio. Cuius
oraculi presagium idem historiographus
Vespesianum declarare suspicatur.
Sed Vespesianus non aliis quam illis
solis gentibus que Romano imperio
videbantur subdite dominatus est. Unde
Augustinus ad Christum hec responsa refert
adhuc dixerat pater: Pete a me
et dabo tibi gentes hereditatem
tuam et possessionem tuam terminos

tre. Et tunc per idem tempus per
apostolos suos. Qui autem terre erant
sparsi eorum sonus in fines orbis terre
verba eorum. *Quanta fuit calami-
tas obsessorum et obstinate ma-
licie et quis fuit finis. Et que
pietas Titi. Capitulum vi*

Hinc tot et tanta medi-
ocris plage aut per-
functorie indignatio dei
addidit imprimere Judeorum signorum
pertransisse videantur judicia. Cala-
mitatem intollerabilem, excidium
irreparabile reprobate et execrate
gentis inaudita et cunctis secul[is]
incognitam servitutem sustinendo
[illegible] perpetrat. Quantis ergo ma-
lis tunc universa multitudo sit
ubique ipsa Judea terra bello fame
igne cedibus vastata sit. Quanta
aliorum miseria patres simul cum
coniugibus ac parvulis liberis ab-
sque imo et absque distinctione tru-
cidati sunt. Que etiam diversarum
urbium obsidiones, sed et ipsius
magnifice et famosissime civitatis
Jherusalem quanta vastitas et quan-
ta fuit diversarum mortium stra-
ges. Quis per hec singula ex-
titerit bellorum modus et ut vo-
lumine quod prophete dixerunt ab-
hominatio desolacionis in ipso quo-
dam dei famosissimo collocata
sit templo, ut quod ad ultimum cunc-
ta ignibus depopulatus sit et flamma
consumpserit. Si quis plenius nos-
se velit istoriam Josephi relegat.
Nos vero ex hiis ea tantum que ad expli-
nationem suscepti operis sufficiant
assumemus. In quibus refert
hec ex omni Judea populi in die solem-
pni pasche Jerosolimam velut carcer-
ali quadam manu cogente convene-
rant. Quos trecenta milia decies
hominum fuisse, iusto utique dei iudicio
tempore hoc ultionis electo, ut qui
in diebus pasche salvatorem suum
et salvatorem omnium Christum dei cru-
entis manibus et sacrilegis vo-
cibus violaverunt. In ipsis diebus
velut in unum carcerem omnis multitu-
do conclusa fatalis pene exitium
merebatur. Excepto preteribo sane
que in eos vel gladii cede vel
aliis belli machinis collata sunt
explicare. Ea tantum modo que di-
re famis exitio pertulerunt, supra-
dicti istoriographi sermonibus pro-
feram, quo legentes hec intelligant
quantum piaculi sit audere aliquid
in Christum et quam gravibus causa
suppliciis expientur. Hec itaque
libro Josephi istoriarum lib v conti-
netur in medio, ex quo omnis eorum
luctuosa tragedia prostat. Di-
vitibus autem permanere idem
aut perire unum atque idem erat.
Si in urbe permansissent facul-
tatum suarum tanquam crimine obiecto
quasi qui de transfugiendo cogi-
tarent perimebantur. Necessi-
tas vero famis occisorum extolle-
bat arrogantiam. Et utroque simul
in eodem ad temeritatem crescebat.
Publice quidem frumentum nusquam
omnino erat. Sed irruentes per
sediciones perscrutabantur domos, et
si quid invenissent tanquam de his
que fefellissent penas sumebant.
Si vero non invenissent nichilominus
tanquam eos qui occultius et
diligentius absconderent cruciabant.
Indicium vero ab eis pabuli capie-
bant hoc ipso quod adhuc vive-
rent et subsisterent corporibus vi-
debantur tanquam qui profecto
iam interissent nisi absconditos
usque propriam haberent cibos. Si quos
sane tabescentes macie vidis-
sent, hos tanquam verna preteribant
superfluum putantes punire quos
paulo post absumeret fames. Mul-
ti tamen in occultis omni censu suo
mutati sunt unius metreto si di-
vites frumenti, ordei si inferiores
fuerunt et claudentes se in intimis

quibuscumque penetralibus domus inde-
rent. Alii vero in panes confectos fru-
ges edebant. Alii vero ut inquirenti neces-
sitas vel metus permitteret cruda ge-
bant, et mensam quidem nullus iam
expectabat apponi, sed ex ipsis cineri-
bus igni rapiebant rapientes se-
micruda velut furtiva devorabant.
Et erat miserabile ipsius cibi specta-
culum mirabile cum validiores que
inventa diriperent. In vestibus
vero nil preter luctus superesset ac
lacrimas. Et omnem licet acerbitatem
rerum superaret fames, tamen nil
ita subvertit atque subvertit sicut
verecundia, quicquid enim salvis re-
bus pudore dignum est, illud in
hac necessitate contempnunt. Denique
et uxores de virorum manibus et
filii de parentum, et quod est infeli-
cius matres cibos de parvulorum
manibus atque ore rapiebant. Et
cum dilectissimi liberi in manibus
atque ante ora positi tabescerent,
exigua vite subsidia a dentibus
ipsis eximere nemo parcebat.
Verum nec ipsos quidem infelices et
exiguos sic comedentes late-
bant cibos. Sed continue ade-
rant predones quis et statim et
clausas fores. cum sperarent con-
spexissent fores indicium credebat
esse quod intrinsecus positi
ederent, et repente despicatis
foribus rapientes irruebant, atque
abruptis ut ita dicam faucibus
exprimentes si quid forte sumptum
iam fuerat recuperabant. Verbe-
rabant senes si cibos vendicare
temptassent, sparsis etiam crini-
bus mulieres trahebant occul-
tare intentes. Si quid forte de-
prehensum fuisset in manibus. Nul-
la senibus reverentia, nulla erga
parvulos misericordia, sed in extremo
panis fragmento inherentes par-
vulos et ex ipso cum inheserant
suspensos elidebant in terram.

Jam eum vero qui raptores cibo preveni-
sset absumpto crudelius seviebant
et excogitabant dira supplicia,
obturantes infelicibus naturales
digestionis meatus. Aliis vero parti-
bus sudes per eadem verenda adigen-
tes. Horresco que gesta sunt refe-
rens ad confessionem. Post hec vero unius
panis aut ciathi farine reper-
tos urgebant fame. Ita ipsi
tortores non paciebantur famem,
esset ut quodammodo tolerabilius si
fieret compulsi inedia facere viderentur.
Sed ut vel pararent sibi in posterum
cibos vel crudelitas exercitio conval-
esceret. In his ergo etiam si qui forte
furtim per stationes hostium pro col-
ligendis herbis erupissent, occurrentes
eis qui se hostium manus effugisse
gauderent diripiebant quicquid at-
tulissent. Supplicantibus autem et ter-
ribile quoddam sibi nomine dei impreca-
tibus ut vel partem aliquam ex his
que secum attulerant et mortis peri-
culo quesierant indulgerent, nil
prorsus prebebant, sed hoc beneficii lo-
co cessaret si comprehensum vivum
reliquisset [illegible]. His autem per an-
gusta adaugetur dietim. Judeis vero
cum egressu urbis omnis pariter spes
excludebatur salutis, et invalescens
acerbitas famis domos simul ac
familias gentium que vastabat,
ita ut in penetralibus strata iacerent
mulierum parvulorum que cadavera, per
plateas vero infelicium senum corpora
fame macrata qui etate consumpta
iuvenes vero atque omnis etas robus-
tior velut simulacra quedam in vicis
et egressibus oberrabant. corruen-
tes quocumque loci gressum surripu-
isset inedia. Sepelire autem cadave-
ra proximorum vel defunctorum multi-
tudo vel virium debilitas permitte-
bat. simul et pro sue vite victu
unusquisque verebat. Denique ali-
quanti supra eos quos sepeliebant
animas emisere, multi etiam dum per-
ferrent funera, prius ad sepulturam

venirent amicis efflabat. Nec planctus ex more defunctis exhibebatur aut luctus quia hoc sibi totum vendicaverat fames / sed nec ariditas in oculis humorem umquam reliquerat lacrimarum. Obsederant civitatem profunda silentia et nox plena mortis cuncta contexerat. Super hec malis omnibus graviores soli vigebant predones qui ne sepulcra quidem dixi perrumpere et spoliare cadavera illic iacentia dubitabant / non tam predam petentes quam scelus irrisione cumulantes et aciem gladiorum suorum in cadaverum obtruncatione probantes. Interdum etiam nonnullos adhuc spirantes mucrone examinandos agebatur. Quod alii semivivi cernentes cum viderent supplices dexteras protendebant / ut in se quasi beneficii loco exercerent scelus quo se cruciatibus famis absolverent. Sed novo crudelitatis genere necem quam sponte inferebant si rogarentur negabant / quod tamen unusquisque deficientium cum gemitu retorquebat oculos ad templum non de morte sua dolens. sed de impunitate predonum quos superstites relinquebant. Et quidem primo sumptu publico sepelire mortuos iusserant fetoris intolerantia / ut vero omnem sumptum cepit vincere multitudo morientium de muro cadavera precipitabant. At cum Titus circuiens prodisset repletas cadaveribus mortuorum valles et humani corporis tabe patriam terram rigari / cum ingenti gemitu elevatis in celum manibus deum invocat testem / hec sui causa non provenire. sed ista sustinere morituri. Et post aliquanta Josephus iterum talia prosequitur. Non cunctabor inquit proferre quod sentio arbitror enim quod etiam si adversus impios tunc romanorum paulisper arma cessassent aut hiatu terre aut aque diluvio aut sodomitanis ignibus et fulminibus celitus tactis supplicium civitas dependisset / que multo infaustior est illis qui hec passi sunt / et nequiorem virorum presentem hanc protulissent etatem pro quibus omne genus perit meretur extingui. Sed in sexto libro de eisdem talia scribit. Eorum inquit qui per totam civitatem famis inedia corrumpebatur. multitudo innumerabilis erat quorum non explicari miseria potest. Per singulas namque domos sicubi fumus aliquid cibi receptum bella continuo et cedes inter caros ipsos inter parentes ac liberos nascebantur / dum non solum e manibus. sed ex ipsis etiam faucibus invicem cibum eripere certabant. Fides autem nec mortuis erat sed et ipsi cum iam spiritum exhalarent perscrutabantur a predonibus ne cui forte intra gremium cibi aliquid resideret. Alii autem pre inedia hiantes velut rabidi canes huc atque illuc ferebantur / et quasi insania quadam exagitati in easdem domos sub momento temporis iterum ac sepius irruebant. Omnia necessitas vertebat in cibum. Etiam ista que nec mutis quidem animalibus esse usui sunt. Ad ultimum nec loris quidem vel cingulis aut etiam ipsis calciamentis abstinuerunt. Scortarum quoque indumenta detrahentes conscissa dentibus ingerebant. Nonnulli etiam feni veteris festucas edebant. Sed quisquiliis collectis parvissimum pondus dragmis quattuor distrahebant.

Rubrica vij de Maria muliere Jerosolimitana que fame urgente proprium filium comedit. capitulum vij

Sed quid opus est per hec pondus famis lectio explicare / cum gestum sit ibi facinus illud. quod neque apud grecos neque apud barbaros usquam

accepit audita. Horrendum quiddam dictu, auditu vero incredibile, et quod libenter tam immane facinus siluissem, ne quis me credat monstruosa narrare, nisi multos huius mei temporis viros testes commissi sceleris habuissem. Porro vero illud aliquid in hoc opere me praestare arbitror, si subtraxerim coram verba que pertulit vera facta. Mulier quedam ex hiis que ultra Jordanem commanebat, Maria nomine, Eleazari filia, de vico Bethezab, quod interpretatur domus ysopi, genere et facultatibus nobilis, cum reliqua multitudine que confluxerat Jerosolimis recepta, communem cum omnibus obsidionis casum ferebat. Huius reliquas quidem facultates quas de vico in urbem converterat, tyranni penitus invaserant. Si quid vero reliquiarum ex magnis opibus fuerat quibus victum quotidianum protrahere possent, irruentes per momenta predonum satellites rapiebant. Propter quod ingens mulierem velut insania iam quedam ex indignatione fatigabat, ita ut interdum predones maledictis in necem sui et conviciis instigaret. Verum cum nec irritatus quisquam neque miseratus eam opprimeret, et si quid forte cibi finxisset, ab ea quesitum id ab alio quereretur, nec iam usquam reperiendi copia fieret, et fames ac ira visceribus ipsius insideret ac medullis, et ad furorem urgeret iam inedia, fame et ira pessimis usa consultoribus contra ipsam iam armatur naturam. Erat autem ei sub uberibus parvulus filius lactens. Hunc autem ante oculos ferens, Infelicis, inquit, matris o infelicior fili, in bello, fame et direptione predonum cui te reservabo? Nam etsi vita sperari posset, et iugo Romane servitutis urgemur. Sed nunc etiam ipsam servitutem preveniunt fames et predones, qui utraque vi graviores urgent. Veni ergo, o mi nate, esto matri cibus, predonibus furor, seculis fabula, que sola deerat cladibus Judeorum. Et cum hec dixisset, simul filium iugulavit. Tum demum igni suppositum coxit, et medium quidem ipsa consumit, aliud vero reservavit obtectum. Et ecce confestim predones irruunt, et combuste carnis odore concepto mortem minantur, nisi sine mora cibos quos paratos senserant demonstraret. Tum illa, Et optimam, inquit, partem vobis reservavi. Et continuo que supererant membra detexit infantis. At illos repente ingens horror invasit, et crudeles quamvis animi diriguere, vox faucibus interclusa est. Illa vero ferali vultu et ipsis etiam predonibus truculentior, Meus, inquit, hic est filius, meus est partus, et facinus meum est. Edite, nam et ego prior comedi quem genui. Nolite effici aut matre religiosiores aut femina molliores. Quod si vos pietas vincit et execramini cibos meos, ego qui iam talibus pasta sum, ego his iterum pascar. Post hec illi territi trementesque discedunt, quia hunc solum ex omnibus facultatibus suis misere matri relinquerant cibum. Repleta est autem universa civitas confestim nephario scelere inaudito, et unusquisque ante oculos facinus quod perpetratum fuerat adducens, tanquam si ipse hoc perpetrasset, horrebat. Omnes autem quos famis necessitas urgebat festinabant ad mortem, beatos dicentes eos quibus contigit interisse priusquam talium malorum pollucionem audirent. Et Josephus

De ruina occisorum et captivorum et fame peremptorum. Capitulum viii

Hic vero tanta calamitas quem habuerit exitum, eodem auctore referente, perpetuas adnectam. Colligens enim supradictus historiographus

omnem numerum peremptorum vel fame
uel ferro. Undecies centena mili-
a designat. Ceteros vero latrones
uel sicarios ac predones per urbem
creditum mutuum vexabant interfi-
ci vulneribus. Electos autem quosque
iuvenum quos decor corporis et
proceritas commendabat ad trium-
phum dicit esse servatos. Reliquos
autem qui supra septem decem et septem
annos agebant etatis vinctos
ad opera Egipti promontella desti-
natos vel per ceteras provincias
esse dispersos. Alios autem ad ludos
gladiatores. Alii vero ad bestias tra-
derentur. Si vero qui intra septim-
um et decimum etatis recepti sunt annum
per diversas provincias in servitu-
tem distrahi deinde iussi sunt. quorum
numerus usque ad nonaginta milia
perducta est. Hec vero omnia gesta
sunt secundo anno Vespesiani
imperii. Iuxta ea que dominus
et salvator noster predixerat. Cumque
enim ea que gerenda erant presentia
videret. Sicut eo studio evangelistarum
fidem. Videns civitatem flevit
super illam. Et velut de auribus eorum
observantibus est. Hec verba. Si cognovisses
et tu in hac die que ad
pacem tibi sunt. Nunc autem abscondi-
ta sunt ab oculis tuis. Venient dies
in te. et circumdabunt te
inimici tui vallo et coangustabunt te
undique. et ad solum prosternent te
et filios tuos in te. In hunc modum
cum plurima divine comminacionis to-
nitrua publice indurat auribus
resonabant quo usque postremus in-
teritum. Sed et ipsi iusti singulariter
et cuncti qui ab eius impiis nuncque ef-
fusus est iusto iudicio dei generaliter
attriti sunt pro flagiciis bellis stra-
ti et patriis sceleribus divine indignacionis
deciderunt turbine. Et in urbe gloriosa
ut lapis super lapidem remaneret fuit
per ipsa indurati et quovis lapide
durioris tribulacio tanta quanta

non fuit ex quo gentes esse ceperunt
usque ad diem hanc. De peregrina-
cione fidelium quos sub ea tempestate
fugerunt et apud Pellam. c. ix.
Ecclesia vero que fuerat Iero-
solimis congregata omnibus
fugere iussa est trans Iorda-
nem ad opidum quoddam nomine Pel-
lam. Divino sibi ablato ab urbe cul-
toribus dei celestis vindicte feret
locus que in urbem gente sac-
rilegam fuerat exercenda. Ut dicit Eu-
sebius cesariensis in ecclesiastica isto-
ria plenius refert. Testimoni-
um quod perhibuit Iosephus
de Christo. Capitulum x. littera x
Et quidem hec verba omnia
rectissime passi sunt qui
in filium dei manus sacri-
legas extendere presumpserunt
cum testimoniis scripturarum et
virtute mirabilium operum ipsum
Christum deum esse constaret. Unde Io-
sephus refert autem hiis tempo-
ribus Ihesus sapiens vir si
tamen eum virum appellare fas
est. Erat autem mirabilium
operum effector. Doctor quoque ho-
minum eorum qui libenter
que vera sunt audiunt. Et
multos quidem Iudeorum mul-
tos esse ex gentibus sibi ad-
iunxit. Christus hic erat. Hunc
propter accusacionem primorum
nostre gentis virorum cum
Pilatus in crucem agendum
esse decrevisset, non deseru-
erunt eum qui ab inicio eum
dilexerunt. Apparuit enim
eis tercia die iterum vivus
secundum quod divinitus inspirati
prophete vel hec vel alia de eo
innumera mirabilia miracula
futura esse predixerant. Sed et
in hodiernum diem christianorum
qui ab eo nuncupati sunt et
nomen perseverat et genus

sedm q dmitg mspiati pphe vel
hec vel alia de eo immanea mia
bilia miracula futura esse pdixert
Sed et in hodiernu die xanoz
qui ab eo nuncupati sut et nome
psevcat etc gens Rubrica videa
de Vespesiano qui clau
dm et ceci curasse le
gitur . ccv xi

Vespesianu qz Iudee
vastato cm prem qz Ti
ti Ierosolimoz pu
eussoris ut quibg septeribus
placuit miraculoz signis ad fa
ciendam vindictam dei digit
excitauit Cum naqz nec dum
imperatore quidaz ex plebe luminbg
orbatus Et qz alius claudg
crure debilis sedentez p tbunali
pit adierunt orantes opem vali
tudinis eo q sibi foret iqmeta
mratum oclos restituedos si eos
le inspiceret et cruis debili robo
randum si illud dignaretur calce
otinge Orantbg aunt vix
licz vtrmqz tentauit nec defuit
eventus Tmpiud qz enis et
mteritus vitelly et othonis qui
fedo neroni successat plurbg ce
lestiu signis onsuz e et pro
parte stupendis Signa esse
que contra naturaz
fiut . ccxv xii

De vo hmgdi stupore
digna in hys otingut
plerzqz signa ee non
ambigit quisqz eventu pmissio
fideliter meminit Cum scriptu sit
Erunt signa in sole et luna
et stellis etc Ea tn q hic pro
uidentur sine pindicio sentencie
melioris ea intelligenda arbi
tror que in hys que c nam
sunt / quale est q sol obscuratus

est in passione dni velum scissu
petre rupte monumenta apta
et sctoz que dormierut corpa
surrexerut Nalis enim eclipsis
no potuit esse qui lunaris cor
poris obiectu otingit cu ostent
pridie luna xiiij exstitisse
nisi forte quis de Iudaica p
fidia incredulitate sive solacium
intuetur assens cu eis venem
tm in ecliptica linea Soli fuisse
opposita que qs magna e Et ut
astrologi tradunt sola de qnqz si
deribus de nocte desr vmbram
emittit ut luna Et qz nec raco
pbat nc auctoritas vel fides cpbat
reputanda inutile Si enim adeo luciosuz
e veneris corpis que tantas pat
tenebras Dyonisius Ariopagita in
epla ad policarpu scribit se et
plures alios philozofantes tunc
vidisse luna Soli incidente et q
c naz no enim erat coitus tpe Ecco
em pq mod paulo pdicante quis se
dedit occasionem Sed no tm plures
alii hic locutos Sz dionisiu
pfero quia quod vidit scripsit alii
pprias secuti opiniones Sunt et
signa pleraqz no mo vlra s et
cnalia sic id qd deo mouente te
nebre facte sunt puniversaz terraz ab
hora sexta vsqz ad nona et quod
in eis pticlare e aut minus vle
capacitate tpis ppetuitate opensat
Mors enim ista chrisi facienda de
texit vniuersis ppetuaz diuina sedit
et resurrectionis primicias eos in eternaz
leticiaz introduxit Illa qz q diez
iudicij pveme dicitur p dies xv
si tn futura sunt Que deca
nonica scriptura firmamentu non
habet nac legibg nime sub

iacebit Quid hic in naturam ut in
locis plurib9 dicamq; solitum est
rerum a causis oculitas eventum excu-
sato reddi pt *Rubrica. Nichil*
contra naturam auctore platone qui
naturam dicat dei voluntatem
c. xiii

Sed plerumq; sequimur qui
asserit naturam esse dei
voluntatem effectu me
ystorum eventuum quod naturam/ cuncta ie omnia
quecumq; voluit fecit Ille enim
deus rerum causas exequitur finem om-
nium naturam astruit bonitatem optimo
est inquit porro ab optimo/ longe re
legata est omnis invidia Itaque
consequenter cuncta sui similia prout na-
tura eorum beatitudinis capax esse poterat
effici voluit Unde enim dei vo
luntatem certissimam rerum esse originem
esse si quis ponat recte eum putas
consentire Et quidem dei voluntas que
rebus omnibus originem prebet na-
turissime appellatur contra quam utique
nichil fit quia dispositione dei
nichil evacuat/ a causis que i me
re illius qui fecit celos immutari
ab eterno constituerunt sicut prenat effectum
Insunt itaque rebus seminales even-
tuum cause et originales rationes
que preordinato tempore in suos prece-
dunt effectus Ex eo enim mirabi-
les/ non quia nullas sed quia occultissimas
habent rationes humor siquidem decim
timus terre visceribus ab arborum
vel vinearum radicibus appetitiva
quadam virtute athitur Deinde quadam
distributione nature dirigitur per plantarum
membra et cum sua decoctione pro
fecerit tingescit in surculos/ et cum ad
sustentacionem sui non indiget in folia
et fructus emittit qui cum maturue
rint in musta despumet/ et sic
per intervalla temporum consueta usui divina
prestiterint Si vero oculta dispositione

dei quibusque nature cursus digestus et maturatus humor absque temporis
interstitio vertatur in vinum/ miraculum
est quidam temporum quia altitudo
divine dispositionis nimis transcendit
intellectum Sed ut ait sapiens de-
dat iustitie nubilo error cessant
effectu mira videri Ego tamen imbe-
cillam dei fide vel auctoritatem in
fringo sed altitudine divinarum sa-
pientie et scientie sic plena humilitate
venerior et admiror Sciens quod quod
stultum est dei sapientius est hominibus cum multis
etiam labilis humana infirmitas est sic
in illo aliter sentire qui res sit hec
angelica ut divina perfectio *Rubrica xiiii*
Quia deus signis suam pre-
munire dignatur creatu-
ram. Cap. xiiii

Hoc est divine iustificationis et quod
signorum futura iudicia igno-
rancia nostrorum conquassata preveniunt
cometa signum apparente credunt im-
minere convicia/ et omnia declarant que
fiebant Rome kalandas Januarii
ad wandinus/ et ubi vinum ingra-
tus conveniebant an ignoras tem-
-mutantem regna Conectum Ytalie
quoque imminente excidio que signa
contingerunt non legitur cuiusquam ali-
quatenus rerum publicarum historias
attigit Historiarum volumina que
de rebus memorabilibus scribuntur prius
plena sunt et ostentis Denique et
Elia et Heliseo multa fidei et virtutis
signa processisse non ambiguis in-
venies et signorum iudiciorum primum
egerit in predicatione Johannis Simplici-
tas namque signorum argumentis
exigitur/ et fides teneat apud illos
vatum Unde non quod signum ostendit
nobis et Judei signa querunt Gre-
ci sapienciam *Quid sit signum*
et de Somnio/ capitulum xv

Sit vero intelligimus deucio
quomodo iudicio divina
signorum innuunt veritatem Si
enim quidem est quod scriptum sensum
Et preterea anno aliquo ostendit

Veruntamen signa sunt que ulte
corporalia aliquid ostendunt. Sed eas
cunctarum rei speciem mediante aut
altera medii difficultate verum fal-
sum ve frequenter ingerunt. Signa
etenim inventa vera inventa falsa sunt.
Utinam nescit somniorum vanas
esse significationes quas et usus
approbat et maiorum confirmat auc-
toritas. Anneis utrumque somnium
est, alterius aliquid, utrumque scilicet sensus
qui dicuntur corporis et sunt anime
quiescunt, sed naturales intenduntur.
Contingit interim ut animus corporis
exactus relevetur ut in seipso liberius
redeat et veritatem nunc per figuras
et enigmata, nunc irradiata facie
licentius contempletur. Quod et
illud non latuit qui somnii de-
pingens portas alteram eburne-
am alteram corneam finxit, cum
cornu sit parvum visui qui no-
tiet errat et ebur nature densi-
oris et usque ad extrema tenuitate
rasum nullo visus acumine pe-
netretur. Hoc quod dentibus id
oculis verioribus similius est, sunt
vera somnia. Sunt falsa, ad celum
mittuntur insomnia manes. De

Speciebus somniorum et causis figurarum
et significationibus. Capitulum xvi

Sunt autem multe species som-
niorum et multiplices cause
et varie figure et signi-
ficationes. Aut enim inso-
mnium aut fantasia aut
somnium aut oraculum aut
visio est. Porro insomnium exe-
ritate vel crapula aut prius pas-
sionibus corporis affectuum et timo-
ribus et reliquis cogitationum
frequentissime oriuntur. Unde
et malesanus amantum morbus
insomnia nunquam desinit. Quod
prudenter innuit Maro. Anna
soror que me suspensam insomnia
terrent. Multa viri virtus animo
multusque recursat gentis ho-
nos. Herent infixi pectore vultus
verbaque nec placidam dat mem-
bris cura quietem. Hec quia doleant
aut gaudeant aut quos timor
vexat angustia aut immoderate cu-
piditatis ardor accendit nos premunt
passiones. Fantasmatum vero
vigilante videntur species qualitate
aut quantitate aut partium modo
vel motu a natura discrepantes
ut si forte vel pes vel caput [illegible]
reddantur forme, sicut tertius desinit
in piscem mulier formosa superne.
Has siquidem species ex infirmitate
incurrentis et cor ut tradunt physici
provenire. Varii quoque causas ma-
gi attendunt qui ex eis aliquas si-
gnificationes. Cum quo genere et ephi-
altes, quod quinis dans pessimis
quondam qui inter vigilias sed somno
potius inquieto opinantur se vigi-
lare cum dormiunt putant absque
interim fantasmatum somniandum
arbitrantur. Que quidem ora me-
dicorum potius indigent cura quam
ventilatione nostra. Presertim cum
nihil in eis verum appareat nisi quod
pessime sunt et molestissime pas-
siones. Somnium vero cuius appel-
latio communis est, licet in specie propria con-
secratur per quedam involuta ve-
rum gerit imagines, in quibus con-
iectorum pagine disciplina versatur
et nunc sibi cuique est, nunc alie-
num, modo commune interdum publi-
cum ac generale est. In his non omnibus
qualitas personarum rerum ac tempo-
rum diligentissime observatur. Ut
ait Nestor de statu publico regi
credat somnio aut cuius qui ma-
gistratum gerit, vel re quidem vel
vero intima prestiatore. Aut si
publice fortune signum ostensum est, in-
est in eo quod pluribus communis tem-
pus secundum quosdam. Sibilla in-
terpres de ministerio Interracias re-
velatum scribitur. Et quod non modo
incarnationis sed passionis, ascensionis,
post resurrectionem, adventus quoque
secundi interpres docente et di-
ctante spiritu patefecerit archana

Sit in rebus sibilimis manifeste repperiet. Quomodo istud sit in pleris que patrum scriptum invenitur. Initium enim indicium signum, velud sudore madesceret. Si vero aperies capitulis singulorum versuum, expone quomodo ad confundendam perfidiam iudeorum [illegible] expressit. Iesus [illegible] Greco sermone, nisi in lingua latina grecarum litterarum proprietas ad plenum non potuit observari. Quos vero versus ut opinor apud beatum Augustinum libro de civitate dei invenies. Est [illegible] eius [illegible] caput et summa intencio ipsius qui [illegible] indubitanter esse filium dei hominem verum iudicem omnium regem eternum remuneratorem [illegible] auctorem vite et eterne beatitudinis exigua largitorem. Et quod vel vicina predestinatione ideo dictum est quia magistratus nunc [illegible] intelligitur nunc futurus. Et audiunt quippe imminente morte [illegible] asserti [illegible] dum adultus esset pene miles, dum autumnus adultus esset, aut frequentius somnia [illegible] evanescit, arborum namque labentibus foliis insomniorum vanitas [illegible]. Quod et Virgilius in libro quo totam philosophiam [illegible] arcana sensisse visus est, dum labentia folia apud inferos variis somniis [illegible]. Locorum quoque diversitas varias figuras quietis admittit, ut alia aliis nunc locorum sunt aliorum somniorum veriora sit, locorum namque [illegible] aut desertus [illegible] celebriori fantasticarum imaginum [illegible] est. Sed quod [illegible] manifestius [illegible] obscurius aperit et nunc [illegible] animo [illegible] declaratur. Cum vero sine immediata [illegible] visio est [illegible] vera et plena [illegible] oculis videatur esse subiecta [illegible] quod Cassandrum [illegible] visum a quo Alexander hausto veneno perimendus erat [illegible] quietem reputaverat. Porro visionum alia manifestior est ut que clara rei occurrit imagine, alia profundiorem desiderat intellectum

ut quod rem admixtam species figurarum obnubilat. Sicut est [illegible] Cesar [illegible] ad designandum [illegible] qui erant pro [illegible] iniuria [illegible] ingens visa [illegible] trepidantis imago [illegible] ne [illegible] impugnaverit. Publica namque imaginatio imperii [illegible] et Cesareo nomine prostrate urbis erat indicio. Quod si nullam imperii in veritate [illegible] sit appareret, credit [illegible] fuisse imaginem historiarum fide [illegible]. Cum [illegible] manifeste [illegible] urbs visibilis [illegible] censuerunt [illegible] exquisito artificio muliebrem formam que urbem dextra contineret in eius [illegible] fieri studuerunt. Cum vero perfecta in forma egregia venusta qualitate aptam partium dispositione membrorum [illegible] et sibi invicem congruentibus [illegible] non tamen [illegible] examinationem [illegible] admirationem plena sui [illegible] deposceret, quidam solus [illegible] tante moli preferendum [illegible] esse causatum sit. Cum [illegible] faber [illegible] sufficere, donec virgo pareret domino [illegible] imperium [illegible]. Quod et Christo nato [illegible] et fracta [illegible] ubi divinum imperium dilatatum. Cum vero [illegible] quietem alia imitante [illegible] si [illegible] honesta [illegible] sit et venerabilis [illegible] oraculorum species cadit. Est vero oraculum ut cum quedam divina voluntas ore hominis imitata hominis vero appellatione [illegible] quicquid in [illegible] videtur [illegible] homo angelus sit an deus an quevis alia creatura persona que tamen honesta est et venerabilis aut a natura ut parentibus aut condicione ut domini aut moribus ut religiosi aut fortuna ut magistratus

Aut religione ut dei angeli homini-
bus sacris et cerimoniis divinis
observati. Ex quo apparet et si non sim-
pliciter tamen secundum quid periculosa esse
coniectoria. Nec modo honestas sed
et detestabiles venerabilium nomine clau-
dit in Ezechiele religiosi viri ve-
ro deo eius que inimica eius sa-
cra sunt piam veneratorem impen-
dunt. Ita heretice et superstitiose reli-
giosi homines fictis numinibus
immo potius veris demonibus et
execrabilibus sacris eorum non debi-
tam reverentiam que nulla est ser-
turpissimo exhibent famulatu
quod facilius ex gentilium libris col-
ligitur. Eneas oraculorum monitus pro-
vidisset et quesitam invenit Italiam
et in ea non tam numinum quam demo-
num nutu sedem statuit et semen-
tem generis Romani in orto qui-
cquid complacuerat seminavit. Qui-
dam aliud ait in somnis pater
Anchises quid Iupiter quid Apollo
quid alii quos consuluit ... monuere
Unde sic de semine illo genus or-
tum exercitatum imperium in deum
crudele in homines persecutionem
sectorum inmigilavit fide vaga
solemni presidia simile moribus
fasti regale fundum avaritia cu-
piditatibus in igne superbia ti-
midum omnia negotia ferendum
miraculis non debet cui sibi qui
auctor eorum homicida fuit ab
initio et avaritate desitiens ser-
vulo orbi terrarum infixit mentem
qui eos exercere presunt et si eis
negaverit implere necessarium
voluit tunc illam imitari ma-
litiam licet in orto illo non ullas
plantas que stunt fructum irri-
gatione aptata faciat maior dum
constet esse gentes insertas
sed si quis ab initio orbis conditi
te totam revolvat ystoriam eos
ambitione et avaritia prepeditos
gentibus invenimus laborasse et
variis seditionibus et plagis

totum concussisse orbem unde quasi tir-
rannidis et seditionum filiam tam
crebra dampna senserunt ut vix quis-
quam principum eorum ad exitum vite na-
turalem pervenit. Unde illud Sati-
rici versus aptissime fit ad generum
Cereris sine cede et sanguine pauci
descendunt reges et sicca morte
tyranni. In scripturis quoque canonicis
inveniuntur plurima oracula ut cum
Joseph in somniis ab angelo se-
pius erudiretur magis intelligat he-
rodem ab Herode docetur. Petrus
in reptilium linteo demum gentium nec
gentium colligere. Sed et cum visitatio
ab apostolis Constantino crucis erec-
tio est imperii arte vexillum et pace
ecclesiis restituta maiestas orbis
publica voce triumphatorum ado-
ratorum iudicium tenere victoriam et
imperium Christo esse promisit. Sin-
gula due species omnino vane sunt
et in pictureis que visibilibus spiri-
tualis insurgit media est autem
veri veritatis que vero figurare
apparet instructum exemplum.

Quod alia quedam de significationibus re-
rum somniorum quam aliorum signorum ... capitulum xvij

Est itaque tam multiplex somniorum quam ad intellectum
enigmatum et figurarum pertinet
attende rerum significatio que tanto
multiplicior est quam notarum quanto
ab operibus nature opera vincuntur artificum
ab imitantis nature. Si quis in sermone
uno tres aut quatuor vel significa-
tiones statim potueris significa-
tionum multarum significationum. Omnis vero
res quot habet aliquarum similitudi-
nes tot generit causas significationes
ita tamen ut maior in aliis sit signi-
ficationis signum signa sepius universa
sunt sed unde est ex homine quicquid
sed est ut potest aliquid continere cum
unius hominis quod et in figura repre-
sentatur Petri et in locis pluribus scriptura-
rum inditum est. Porro quo similitudo
expressior est eo magis cognita et famili-
arior est significatio. Similitudo vero
aut substantialis est ut que ex

que est esse aut accidentalis ut ex quanti-
tate aut qualitate aut variis acciden-
tium formis aut imitatione. Ut cu-
jus aliquo vis motu operis con-
formatur. Effectus quidem modo et cre-
atura creatori esse consimilis est
cum in illo substantialiter aut accidentaliter
participant. Cause quarum fines
conformantur effectui et recepte
causa si tamen minor est effectum
suo dicitur esse consimilis. Ceterum
similitudo rerum facit idem judican-
di et eadem nata est. Et quia signa
frequenter eadem in eo vel maxime
ars coniectoris apparet quod sub iden-
titate signorum diversitatem rerum tanta
discretione distinguit. Licet quidem
singula sunt que de suis spatiis sin-
gulorum locus patent. Non tamen preter-
eundum est signorum vim pro quali-
tate personarum seculorum aut motorum
esse pertinere sicut contractatio aliis
leta tristem aliis eventum facit sic ex
nimio apparentibus causis inopinan-
venus pectora amaritudine sortis
frequenter facit nupta. Unde cum
Ysiphiles archemorum lugens ex-
tinctum inmiti impubere puni-
bras ... in visu vectus
... cum ex reliquiis cogitacionem aut
ceteri ... de stimulis imitata
verum ... insompniorum veri-
tati vectus applicabit. Que conie-
ctorum disciplina qui vana con-
tempnit dixit illud sapiens peri-
sompnia ut curas nec tenens singu-
la quod aptat dum vigilat facit
per sompnum curat ipsius. Quodam
et per antitesim rerum secuta sunt
rerum vestigia sic cum magno pom-
peio ruina imminet gloria visu va-
ticinatur quies leticiaque replet
spondiamt. Pompeii plausum theatri
sui ... totumque in ... bene
gesta fortuna pictum dictum vehiculis
intexebat. Recte quia que ... et obste-
nat est in suspicione theatrum suis videt
cum sibi ... Sane Julius Cesar
in maiori etate in sompnis sibi visus
est matris incestare cubicula et
turpitudine soporis atque cum rex
ad mathematicos retulisset uni-
versarum terrarum dicioni eius subice-
re ... responderunt. sic magna-
nimi vel spes ad occupandum
imperium erecta est. Denique ad
speciem facti una justior quis est
David nequior aut crudelior
quem decora bersabee adprobatur
homicidium et adulterium impietatis
... quod omnino contrarium facit
intellectum. Cum Urias diabolus
David rex bersabee peccatorum tale
deformis sufficeret. Ceterum tunc
et qui regulare vis est ut a si-
milibus ad similia revocat interpreta-
verum habeat visionum quas cuiusque
induxit divisio propositum non
fieri etiam est. Tamen eadem propter
sit visio alunde gracilis aut
velocitate et propter rerum figuras
possit sompniis aggregari et uni-
versas rerum species quam contingat
et studiis scripturarum plenum est. De-
sic affricanum apocalipsis apostoli
danielis et ezechielis utrumque
sompnia pharaonis et joseph corum
que dicta sunt faciunt fidem. Cas-
ius est quorundam vitas sompni-
cans illucescat ut pote compositio-
nibus animi alias frequenter
error involvit. Augustus Cesar
cum adversus Anthonium dimicaturus
esset eo tunc ... laboraret inope-
te mandatum accepit ut advi-
toriam consequendam sequenti die pre-
lio interesset. Paruit itaque lecti-
ca devectus in prelium et vicit. So-
crates sibi ... veneris que a-
cademie erat vidit offerri a-
quod collum inserentem celo ro-
stro tangentem sidera regionem
hanc aperte dicitur penetrantem
et transcendentem aspectu omnium
et tanta voce jocunditate et leti-
cia cantantem ut totum inficeret
orbem. Sequenti die Aristoteles ab
achademia puerum filium Platonis
Socrati obtulit ... et moribus

imbuendum. Quo viso inextri-
bus ex ceteris dispositione decepti. Visit
est inquit aliquem quem nos appol-
lonium vero achademici conservant
pollicerentur quas perspiciebat causas
consistens in Egiptum se a piratis
capi intendit et vendidit predictis
quod et dum iret contingit. Rubrica xviii

Coniectoriam nos ex sequenti capitulum xviii

Sed dum has coniectorum ineptias
exequimur vereor ne
merito non tam coniectoriam
exequi que nulla aut inanis est
ars quam dormitare videamur. Nemo
in somniorum sequitur vanitatem qui
in lege dei vigilans est, et quod
fidei fit accommodum pertinacissime
dormit. Veritas siquidem abscondi
longe fortius est, ut eam fictionis aut
fallacie quis vnquam expugnare
vel puncto curare contineat,
qui caligantibus oculis in meridie
palpat. Et licet ars somnolenta
perfidie sit fidei simulatione excitanda
et maleficii perducenda artificiis in-
pugnanda illusio. Huic tamen
gratie diffusiones sue nos obstrui-
mus vias, nos precludimus semitas
quin spiritus vbi vult spirat et pro
arbitrio suo subiectis mentibus in-
fundat veritatem. Verum quisquis
credulitatem suam superstitionibus alligat
somniorum, periculum est quia fertur a
sinceritate fidei quam a tramite ve-
ritatis exorbitat. Plerumque si sermo
proferatur ambiguus et tullius inter-
te sit superstitionis, non ne impedi-
mento parum doctis videbitur. Quis-
quis circa alia discussionem solis
sibi aliquid perniciosum suadebit.
Perfecto rerum humanarum parum est
culpa est et varia superstitione multi-
plicitas vero constructio diligens
adhibenda est, ne forte dum vna
diligentia sequeris in alia per dete-
rius prolabaris. Vnde patet coniec-
torum quod nos Danielis nisi
sit auctoritate et veritate roborem
constructum, cum res singulas singulis
superstitionibus arceat. De quibus nos videtur

latius exequendum, cum tota huiusmodi sit in-
cepta traditio. Et vagus coniectorum liber
peruasorum manus impudenter discur-
rat. Habuit sane daniel gratiam inter-
pretandi visiones et somnia, quam ei dominus
inspiraverat. Sed absit ut vanitatem
hanc in artem redegerit, vir sanctus
qui legem Moysi prohibitiones continet
ne fidelium quis somnia sequatur. Sci-
ebat vtique satalitem sathane ad se-
ductionem hominum in angelum lucis transfi-
gurari et immissiones fieri per ange-
los malos. Joseph quoque coniectu-
randi gratia Egipti principatum obti-
nuit, et quem fratres eius de invidia som-
niorum venditum commiserant obnoxi-
um fecerunt fructuum. Dignitas
domini nominis iocundo quam salubri-
rimo misterio revelata futuri fu-
turorum que se vel quiescenti in-
gessissent quibus quodam seminarum re-
stituto de squalore carceris in regni
fastigium sublimavit, vt non modo
liber de servo, sed nobilior et patro-
nus, vno tantum regni solio pre-
ditus a rege. Quod vtique fide tutiam
ne sapiencie artificio contingere potuisse
aliquem detestorum siderum cum eo
meruisse credideris, vel salutem per
merendi virum sanctum et pietatis
affectu plenum zelo si nos humano ge-
neri in quem quod nos equitatis et
fratribus et filiis suis ut puta eum re-
linquisse. Adhuc Moyses erudi-
tus in omni sapientia Egiptiorum hanc
artem aut nescivit aut spreuit.
Cum ea impietatis errorem detestabilem a
populo dei estimare curavit. Preterea
sanctus Daniel disciplinis et sapien-
tia didicit Caldeorum, quod vtique sanctus
vir non fecisset si gentilium disciplina
cum nostrum credidisset potius aspectum
habuit eruditus participes quos
iusticie dei conmendabat se habere consor-
tes. Scimus etenim discebant Anani-
as Azarias Misael quemquidem pote-
rat docere Caldeus, simul a mensa
et a regalibus epulis abstinebant
quod inspiraverat deus acceptis le-
guminibus pariter reficiebantur. Esse
contenti erant in lectione sue sapiencie his

Regi vera significabant. Sed ecce
privilegium quod homo non potuit
conferre singulariter datum est Danieli
ut in lucem produceret enigmata sompniorum
et que dictaverat umbras distinctas
figurarum, ut vos familiaritatis divine gratie
evidencius elucescat quid rex in le-
cto cubans cogitaret agnovit et
meditacione visa congerens ymagi-
nem statue quam umbra obnubi-
lat et in fine seculorum completum est, et
completurum prudenter exposuit. Sic enim
solent coniectores etiam cogitaciones excute-
re et umbras eximere, explicare
involuta et illustrare tenebris fi-
gurarum. Si quis est qui pari gaudeat pri-
vilegio gaudeat accedat ad Danie-
lem et Joseph, et sumat in domino
gratulacionem. Quem vero virtus spiritus
non illustrat de gracia sompniolecta
frustra confidit. Cum eis hoc habet
a natura originem, ab usu et racione
progressum. Adeo vero in hiis tanti de-
fectum patitur, ut quo se vertat quid
iudicet plerumque omnino non habeat. Ex
quo cum fieri expediat facillime ex
parvis colligitur sollicitudo quid nomi-
nem a memoria excidit. Et si nar-
racionis auctorem magnum tenear
aliquid in re dubia sensu alterius
cui rem noverat esse notam ma-
gna instancia sibi postulat expo-
ni. Cum vero petentis desiderium pro-
missionibus protraxisset et magna instan-
cia desideret, callidius altius accidit
ut eadem nocte pariter sompniarent,
alter quidem rem quesitam petenti alteri
exponeret, alter quod si a doctiore
diligentissime exponeretur. Factum
quidem est cum umbra quietis evanesceret
et vigilaret: ille ad sciam quam diu que-
quesierat sub doctoris huius missio
quidem sui excitato premisse. Deinde
cum more solito apud doctorem age-
ret ut sibi promissum solveretur, Hec,
inquit doctior, factum est quod peti-
sti, cum ea nocte ut doctorem attencius
haberes sic secundum explicet racionem ipsi
quod boni sive vel maligni spi-
ritus hominum multos erudiunt
vel illudunt. Monuit nam Jeronimus
referente beato Gregorio matre ecclesia

que ad tribunal dei iudicis raptus
et quod libros gentilium vehemencius inhe-
reret ibidem coactus est profiteri se
ultra gentilium libros non modo non
lecturum sed nec etiam habiturum
quando sic quod professionem interroga-
tus cum se diceret christianum ei evidenter
et probrose obiectum est: mentiris,
christianus non eras, sed Ciceronianus.
Hoc tamen non audacter affirma-
verim sompnium extendisse nomine
cum idem beatissimus et prudentissi-
mus doctorum umbram sompnii non fuis-
se sed rem sicut recitat agi. Ubi
constante etiam in iusiurandi reli-
gione confirmet. Et ut plena affir-
macio sue faciat fidem livorem
verberum in cute vulnerum cicatri-
ces expergefactus ostendebat in corpore.
Sed cum hec a spiritibus etiam hominibus
fiant, etiam plerumque rerum imagi-
nes fidelis anima non aspernat, que
innocenciam relinquit in coluimen
cum materiam viciis afferat libidi-
nem forte attendens aut ava-
riciam aut dominandi ingentem appe-
titum aut quicquid huiusmodi est
ad subversionem anime providencia
aut caro aut spiritus malignus im-
mittit. Qui in quosdam exigen-
tibus culpis dino permittente
tanta malicie sue licencia debac-
chatur, ut quod in spiritu paciuntur
miserrime et iniquissime credat
in corporibus evenire. Quale est
quod nocticulam quandam vel Herodiadem
vel presidem noctis dominam concilia
et conventus de nocte asserunt
convocare, varia celebrari convivia,
ministeriorum species diversis occupacioni-
bus exerceri, et nunc aliquos sup-
plicari et nunc istos pena trahi
promittunt. Preterea infantes lamiis
et nunc frustratim discerptos cu-
ci ingluvie in ventrem traiectos
congeri, nunc presidentis miseracione
reiectos in cunas reponi. Quis
vel cecus hec ludificancium demonum
non videat esse nequiciam. Quod

vel ex eo patet quod miserabilis ut vix
simplicioribus et minus sanioribus in
fide ista provenerunt. Si vero quis ipsorum
eorum qui hac illusione laborat
ab aliquo ostenditur et ex signis ali-
bus arguatur demonium, statim aut
dissipatum recedit, et ut dicitur ergo
quia in luce arguuntur, cessant opera
tenebrarum. Huius autem potestas tanta
efficacissima est, ut fidem quis am-
plexus his mediatis subtrahet
mentis auditum et nequaquam respi-
ciat ad huiusmodi vanitates et ad in-
sanias falsas. Rubrica. De funda-
mento mathematice et excursu
sensuum et virium anime et exsti-
rationis et efficacia liberalium dis-
ciplinarum c. xix.

Possit utinam tam futilis mathema-
ticorum error a professoribus ani-
mus amoveri, qui velut in
conspectu vere fidei et sane
conscientie istarum illusionum demo-
nia conquiescunt. Verumtamen eo peri-
culosius errant quo in soliditate nature
et vigore rationis suum fundare vi-
dentur errorem. Temerarium si-
quidem videtur vindicis in lege nec
pravitati et stulte gratie dissen-
tire ab eo quod ratio persuasit. A
veris quo sumunt initium ut per peio-
ra gradientes se et sequipedes suos
precipitent in laqueum vel foveam
stultitie. Mathesim quoque probabilem
que penultima brevi pronunciatur,
quam et natura inducit, ratio pro-
bat et utilitas experientia approbat,
quasi quoddam doctrine sue iaciunt
fundamentum, ut crude opinionum
suarum libertate quasi quadam ima-
gine rationis in mathesim reprobam
que producitur extensa penultima per-
niciosissime prolabantur. Rerum no-
namque res quas natura creavit di-
stinxit, causasque multiplices inve-
stigant, nunc quodam modo ex partibus
suis, nunc quodam modo ex materia et
forma constent inquirentes. Quod
ut facilius possint, sensuum vires
pensant et efficaciam metiuntur
intellectus. Et quia sensuum ex-

tudo corporearum nam non transgreditur,
paulatim altiorum visitu ad subtili-
ora consurgunt. Visus etenim in
suo corpore eo quod presenti colores tan-
tum et quantitates examinat et figuras; sonum
solus contingit auditus; gustus de
saporibus iudicat; olfaciendi vis in
odoribus tota versatur. Quid durum,
quid molle sit, quid leve, quid as-
perum, quid ponderosum, quid calidum
aut frigidum, quid humidum sit aut
siccum, tactus discernit. Et interdum
figure exploratur et quantitatis et ponde-
ris consciens. Dolorem quoque percipit
et voluptatem. Qui siquidem per omnes fere sen-
sati corporis partes diffunditur, adeo
quod anime coherens est, ut eo discedente
videatur et tota corporis vita discedere.
Si vero corporum absentium proprietates
et qualitates requiris, eas tibi tracta
similitudine ab hiis quas sensus
agnoverit, poterit imaginatio representa-
re, que tanto erit fidelior quanto ex-
pressior fuerit similitudo. Unde Varro
apud Maronem non assequente similitudinis
vitio lapsum sibi ait imagina-
tionem, urbem quam dicunt Romam
Meliboee putavi stultus ego huic nos-
tre similem, qua plerumque sepe pastores ovi-
um teneros depellere fetus, verum status
alias tantum caput extollit urbes quan-
tum lenta solent inter viburna cupres-
si. Cum autem similitudo expressit simi-
litudinem rei, fidelis et vera est imaginatio,
quali utitur Andromache apud Vir-
gilium: O michi sola mei super Astya-
nactis imago, sic oculos, sic ille ma-
nus, sic ora ferebat, et nunc equali
tecum pubesceret evo. Verum si ad in-
corporea contuendum est, ventum opus est
et intellectu, cum absque intelligentia hec
non valeat comprehendi, et verum non pos-
sit de his sine ratione iudicium. Intel-
lectus itaque aliis destitutus exercet
vires suas quia in arce anime constitu-
tus omnia inferiora complectitur, cum ab
inferioribus superiora negant comprehendi,
et nunc quidem res ut sunt, nunc ali-
ter intuetur, nunc simpliciter.

nunc componit / nunc disiuncta coniungit
Similiter ergo incedit intellectus dum
rem quamlibet contemplatur puta
hominem equum ve concipiens / cum
vero res plures gradatim complectitur
compositioni obnoxius est / puta in-
tellectus hominem album equum ve cu-
rrentem complectens Disiuncta co-
niungit ut si Centaurum capite terminet
iungat equinam varias induens
undique plumas / ut inquit poeta Iu-
piter atrum desinat in piscem mulier
formosa superne Sunt vero auditores
suos trahentes verbo poete Cum hirco-
cervum seu chimeram describit et e contrario
coniuncta vero disiungit ut si formam
teneat absque materia cum tamen sy-
ca forma esse omnino non possit in
forma essendi / et ei adherentes sunt
forme formarum ex quibus ille fluxe-
runt que in materia sunt et corpus effi-
ciunt Porro cum res aliter quam sunt co-
ncipiendo inspicit. eo quod cassus est
et a veri veritate desiciens ad opinionis
errorem vergit Et si esse asserit
vel non esse pleno robore opinio est
Sed licet aliter quam sunt disiunctione
simpliciter coniuncta distinguat Illo inanis
erit conceptio / que totius investigationis
sapientie expeditissimam parit viam
Hic est cum totius philosophie instrumentum
quod et vitam mira subtilitate exacuit
et res singulas a se invicem nature
sue proprietate distinguit Et abstra-
hentium tuleris intellectum liberalium
artium efficatia peribit / cum circa ipsum
opum nulla earum rite valeat exer-
ceri aut doceri Hic itaque sit formam
sine materia sit et materiam aggreditur
sine forma Et quos aptius virtutis
potentia tenere non sufficiat suo quodam
defectu interdum comprehendit ut si
videantur tenebre non videndo et au-
diendo silentium audiatur Item non
est homo qui non sit albus aut
niger aut medium colorem participans
nec potest esse homo quin statim sit ali-
quis homo cum idem sit aliquem esse et
unum non esse Patet tamen sic hominem
intellectus attingit ut adveniente homin

aspectus illius descendat qualiter
quod non nisi singulariter esse potest
tamen cum dicendi et significandi
sit et intelligendi dumtaxat subsistendi
modos sui universalitate extendit
et homo qui non potest nisi singu-
lariter esse universali claudit animi
conceptione Diffinit ergo racio
quem concipit intellectus animalis
rationale mortale quod in solos sub-
ditos cadere nemini recte sapien-
tum ambiguum est Dum itaque
rerum similitudines et dissimilitudines
colligit / ad differentiam convenientias
et convenientias diversas alicuius
perscrutatur / dum quid singula per-
cum pluribus quid cum paucioribus co-
mmune habeant diligenter investi-
gat Cumque de rebus singulis ad-
esse necesse sit que obesse non
possunt perspicacius contemplatur / multos
apud se rerum invenit status
alios quidem universales alios sin-
gulares quos pro arbitrio suo
diffiniens et multifariam dividens
ad ipsius [illegible] ne [illegible] tras-
mittit aspectum / ut nil naturam
penitus absconditum sit ab oculis eius
Et primo substantiam que omnibus sub-
est acutius intuetur in qua
tamquam in probat artifex / dum
eam variis proprietatibus et formis et
quibusdam suis vestibus induit
et sensu sensuum perceptibilibus
informat quo possit aptius huma-
no ingenio comprehendi Primo
igitur sensus percipit formas quas sub-
iectum est singularis in prima substantia
est Ad hoc sine quo illa nec esse
nec intelligi potest ei substantiale
est et plerumque substantia nominatur
Hoc autem quod adest quidem substantie
et ea manente subesse potest accidens
tibi aggregatum Singulare quod
est unicus tantum sit Romana
lectio non natura conformitate
tamen sit que multorum Quod forte

facilius explicatur quam in alia rerum parte inveniri, in quo quia et species duas practicam et activam que velut divinum plenum est invenire, quod in actu rerum subsistentium rimandis querere exiguus fructus est et labor nisi intuitu animi mente vel utilitate et sollertie reperitur. Hic in rerum solo imo divinam substantiam similitudinem quis mente pertractet speciem tenet. Sic non etiam hec diversa commercia menti conciliat, quibus altitudo mentis diffunditur. Denique dum rerum quas natura substantialiter vel accidentaliter assimilat conformitatem percipit, intellectus in universalium comprehensione innititur. Cum vero simulacra dignis agitat, quanto expressius tanto ad opera ea que singularia sunt familiarius attendit. Si substantias vestitas proprietatibus inspiciat, a sua conditione non divertit. Sin autem detractam speciei ceteram quasi formam exuit vestimento, attamen quod illud exercet et rerum naturam quid sit in se quid in aliis sunt liberius et fidelius contemplatur. Dum vero substantie quantitatem ad aliquid qualitatem situm esse ubi quando habere facere pati singillatim discutit et discernit. Denique et si singillatim esse non possunt, singillatim tamen investigare quelibet licet. Et ad totius philosophie compendium utilissima est hec speculatio, in qua magnitudinis et multitudinis que dicte totum orbem complectuntur et ambiunt natura distinguitur. Nunquid abstrahens intellectus dum hec agit otiosus est aut inutilis? Per que animus concretarum actionum gradibus ad terram in consummatione philosophie conscendit. Multitudinem ergo que potentia sui in infinitum crescit sicut econtrario magnitudo decrescit in infinitum

bimembri divisione partitur. Dum eam vice simpliciter et per se inveniat ad aliud relatam contuetur, alteram demandans arismetice, alteram musice pleno iure resignans. Magnitudinem quoque secat in duas species, alteram immobilem subiciens geometrice, alteram scilicet mobilem his qui astrorum et celestium scientiam profitentur. In his vero quatuor speciebus mathesis, id est doctrinalis, tota consistit et quasi quatuor philosophie luminibus undique sapientie perfectionem assequitur. Primus itaque gradus et abecedaria numerorum virtutem invenit(?); secundus proportionum gratiam musica tenet. Tertius optime scilicet a geometria mensurarum certitudinem idem quartus novissimus veram rationem siderum assequitur et omnium celestium perscrutatur. Eorum vero qui scientiam profitentur astrorum alii opinionis errore prolabuntur ad fabulas, in quibus deprehenduntur et ingenius aliquis sola imaginatione virtute commenti sequi quid velit sit doctor iudicio(?) ... tes, satis agentes sibi duo veri similitudinem teneat. Utrosque autem ultra astrologia quadam(?) ... proprie inspiciat professores. Sunt alii qui professione veritati astrorum quam invigilant eo solo contenti si positionem veram motum que siderum rationem quam sequuntur vera ratione(?) assequuntur.

De vera mathematica doctrinali et eius reprobatione et traditione mathematicorum et erroribus eorum xx

Verisimile quam probabile est celestia esse aliquam virtutem cum et in terra non credatur aliquid gigni quod a manu opificis dei bonum aliquem non sortiatur effectum. Curiosiores sunt celestium potestates investigant et de singulis que sublunari globo proveniunt astronomie sue regulis nituntur reddere rationem. Est autem astronomie nobilis et gloriosa scientia si clientelam suam intra moderationis metas

cohibeat. Quia si licentiori vanit(at)e
exarsit, non tam perniciose quam impie
fidei decipula est. Et quidem multa
sunt mathesis doctrinalis et divinatricis
mathesis omnia. Sed dum divinatio sub-
ietas mensuram excedit toto dissidens
fine non instruunt sed suum decoq(uunt)
possessorem. Quod vero zonas parciunt
parallellos distinguunt cum signis
suis obliquant zodiacum, quod or-
bem fere totum colurus angunt, quod la-
borem metiuntur planetarum, quod apol-
lonem illius errores participes faciunt,
ex a polo artico ad antarcticum axem
ducunt, quod signa per gradus et puncta
dividunt, quod orientium et occidentium
signorum et siderum horas tenet votis
commune est. Utraque n(on) deo philosophus
adquiescit quod temeritudini sub-
titulat aliud contrarium in quasdam sectas
vias et tuliguid inter tapedines non
estimat dissipari. Asserunt quidem
colores solem auctorem esse, luminoso-
rum augmentum et defectum, cum id
rursus probat motum lunarem acco-
dant. Hunc modum plurima secte-
rum mathesis hic siderum pollicetur
iudicium ab elementis, pestis ut dictum
est trahens originem ultra progreditur
et elationis sue temeritate in pro-
gativam eius prorumpit qui stellas
numerat quarum ipse nomina solus signa
potestates cursus loca tempora novit.
Cum hec ipsa astronomie sue beneficio
sibi astrologi repromittunt. Tanto quidem
longius a sua vita oberrant quanto
ad eandem timidius irrumpere moliuntur.
Signorum quoque iam revolutiones per
certe forte novicant dum in stellis com-
paribus fluctuarent. Alia dicunt
masculina alia feminina que essent for-
sitan multiplicata per sobolem sed quia
dissociata locis in coitu convenire
non possunt, planetas quasi consortia, qui
et orbes mediatores eos quasi diliguntur
explorant. Quod ex affectione eorum
et motu et applicatione unius ad
alterum coniecturis quae stellarum fatale est
iniungunt. Ratio quoque que frigida est et senex

gravis est et nocivus, et de sua mali-
cia morositatem contrahit ex etate. Sibo-
datur inuctus. Vix sunt scolastici, parcit.
Succedit ei Iupiter e contrario pro-
picius et salubris, tante quidem benignitatis in
omnes ut nec de malicia patris ut ma-
tris seruate subito quemquam offendat
nisi forte et ipse in orbis sibi subie-
cti dispendia stationarius factus sit
retrogradus aut adustionis miserabi-
lem patiatur. Mars ferox namque in-
dominitus omnes preter scolasticos suos
persequitur. Mitigatur tamen interdum Io-
vis accessu vel Veneris quae et
ipsa amica est et benigna. Mercurius
est talis est qualem vicinum plerumque
promiserunt, sunt et ipse grabilis non
sit potentioribus quidem cohereat. Unde
pleri quidem cum Mercurium eloquencie opi-
nantur et per ea iuncta sapiencie
plurimum posse malicie sociata
vigeat plurimum hic quod et si
non noceat secum tamen errores
attingit. Lucanus cum timorem orbis
describeret bellum quidem civile necessarius
astronomie argumentis inevitabilem
appinguitur Cesare futurum devincit.
Accepit Iunius vero poeta doctissimus
sed tamen poeta dicendus est. Cum lac-
narratione verum ad scolasticos ma-
gis accepit illius malicia intestina-
bilis ad implendam qui solus in tecto
non suo domicilio residebat. Et licet
singulis paucarum constituta distin-
tiat mentem quidem stellarum corporum tamen que
videntur non dicit paciarum noticiam
tradidit. Cum in tota mathesi ratione
domus adunat, non sit questio expedi-
ta an crescencium sidera constet
an ex quinta essencia quam Aristoteles in-
troduciat. Nam quod eis obiciunt
pueri mollia sunt ut dura. Et
si quid leviori est etiam audire dedi-
gnant, quibus aliquos famosos
et suo iudicio sapientes in talibus
viderim miserrime laborare. Ex-
pedunt tamen et suis racionibus primis
re probant quod fata deliberent
et dispensa voluntas siderum quod
in sublunari globo sortiatur ef-
fectum. Et forte suum magnitudinem

est quam pro mathesi profert. Cur
ergo Quid datis generi et superi qua
peste paratis [illegible] extremi
multorum tempus in unum convenere
dies. Summo si frigida celo stella
nocens nigros Saturni accenderet ig-
nes Deucalioneos fudisset aquarius
imbres. Tantos diffuso latuisset
in equore tellus. Si seuum radiis
nemeum o phebe leonem nunc preme-
res toto fluerent incendia mundo
Succensus que tuis flagrasset curribus
ether. Hi cessant ignes. Tu qui
flagrante minacem Scorpion
incendis cauda chelas que peruris
Quid tantum gradive paras
nam mitis in alto Iupiter occa-
su premitur Veneris que salubre
sidus hebet motu que celer Cillenius
heret. Celum Mars solus habet. Cur si-
gna meatus deseruere suos. Mun-
do que obscura feruntur. Ensiferi
nimium fulget latus Orionis. Im-
minet armorum rabies que ferri po-
testas. Confundet ius omne manus
sceleri que nefando nomen erit
virtus multos que exibit in annos
Ecce ex equalitate planetarum et posi-
tione signorum et congressu corpo-
rum quibus manifestus stellarum significatur
eventus. Hoc etiam ad artis tradi-
tionem plurimum spectat ut de na-
li vel causali consistet domicilio
planetarum. Omnes siquidem preter
solem et lunam qui solo singu-
lis contenti sunt duobus domi-
ciliis gaudent, natali scilicet et causa-
li. Natale quidem cuiusque domicilium
est in quo quisque creatus sive
principatum habuit. Si tamen
genethliaci consentiunt eos a domo
esse creatos. Nunc ergo domicilium
lune cancer est. Leo solis, Mercurii Virgo,
libra Veneris, Scorpio Martis,
Sagittarius Iovis, Saturni Capricornus.
Et hec natalia. Causalia vero Saturno
cedit Aquarius, Pisces Iovi, Aries
Marti, Veneri Thaurus, in Mer-
curii sortem Gemini cedunt. Ca-
sa vero comoda est quam cum aliis

stellis quicquid illi garriant
creavit deus ut preessent nocti. Quid
enim de sole dicam qui dux et prin-
ceps est et moderator luminum
reliquorum cum utrique reclamantibus
omnibus his planetis pro pen-
tro bonum et necessarium profitere.
Qui hoc et diem videntibus cunctis
illustret orbem temperat annum tem-
pora dividat indicat rerum vicissitudines
et alia plurima que nunc longum est en-
arrare. Sed licet multarum utilitatum
in eo et in ceteris cause resideant
ipsorum tamen et omnium que creata sunt
sola est prima causa que condi-
dit proprie maiestatis posuit eidem se-
creto sue virtutis immensitate fovet
et firmavit ut ei pium subiciat confor-
mat conferret sola indicta est boni-
tate. Verum mathematici planetis
dum professiones sue poterunt dilatare
innituntur in errores et impietatis
mendacia perniciosissime corruunt
nec tamen artis regula servatur
illesa nisi dum infra [illegible]
ambitio cohibetur. Preterea tamen
cum iuxta sapientem frequencius sit
aliquid extra regulam inveniri cum
etiam regula actu rerum generi ac-
comodata est. Si vero traditur ad
aliud statim in veritatem impingit
obnoxia falsitati. Si ergo mathema-
tici probabilis mathesis doctrinalis
essent fine contenti et vera possent
assequi potiorem stellarum et ex signis
suis sobria eruditione cum quod na-
turam reperiunt qualitatem preparare
temporum et speculationi sue ibi tam
dissimum carpe fructum. Cum vero di-
latant filatteria sua et magnifi-
cant fimbrias. Dum constellationi-
bus et planetis [illegible] utuntur
ascribunt eis. Nescio quam aucto-
ritatem operum ascribentes in
creatorum prorumpunt iniuriam
et dum celestia que tractant ad so-
brietatem non sapiunt iuxta Apostolum
stulti fiunt. Unde in quandam errorum
abissum ab ipsis celestibus cadunt.
Constellationibus suis ascribunt
omnia. Cum videris autem ei fiat [illegible]

qui fecit celum terram et omnia que in eis sunt. Deinde cum constellatio rebus necessitatem inducat ut arbitrii perimat libertatem. An et hic tercie sentencie tercio delibera. Ad cumulum denique quod procedere vesaniam ut ex diversis stellarum positionibus dicat imaginem ab homine posse formari, que si per intervalla temporum et quadam ratione proportionum in constellatione servata formetur, stellarum recipit spiritum vite et consulentibus occulte veritatis manifestat archana. Et licet quamquam que commissa sunt ei vetita sint ut se in loco unde vellet servari vel poni diis quodammodo quedam que vitium pestibus et numeribus in eorum concipiat malignum tamen spiritus habitare et fallaciam curiosorum dicunt qui ut minus timeatur innocentie vel iusticie precepta plerumque fallant videtur afferre. Quod probabile satis et fidelium nullus ignorat. Longe proterius comodius in celo ascendunt astrologi qui achademicorum more quicquid eis occurrat probabile suo nomine defendunt. Itaque quidam eorum notis quosdam irrationales planetas ad eorum appellationem niti contendunt. Alii auctoritate Aristotelis corpus cum firmamento fieri profitentur, quod omnino neutrum teste Ptolomeo astronomie regulis invenitur. Adversum et genethliaci dum ad divinationem seu celestium numinis instituerunt tamen oppositi celestium, qui dei noticiam perdiderunt, qui tamen nec eos sunt commodius videntur excusare errorem cum Plotino auctorem ab opere non destitisse creature, sed simul et semel ab eo legem asserunt institutam, quia nunquam conatus creatura omnia que disponunt fata sunt ut perhibet, quod Pamphilius forte intulerit cum diceret: Incipit ex alto grave et immutabile sancti pondus adest verbis et vocem fata sequuntur, ab eo quod sua potestas tributa est singulis creaturis in animis non opponunt

celestia loco tenere novissimum et que digniora sunt aliis hic nunquam potestatis. Eis itaque quod voluit contulit qui et sibi retinuit operis principatum, signorumque illis ad nutum indixit obsequium. Unde et si non sepe fiat ut que signorum tamen auctore deo exhibent iusticia. Sunt forte id celi enarrant gloriam dei et opera manuum eius annunciat firmamentum, nec mirum cum aves et alia plurima institutione dei ex nature beneficio quedam futura signis preveniunt. Si igitur celestia signa sunt rerum que procul dubio venture sunt, necessario tamen ea immutabilis dispositio ordinavit. Quid prohibet ea que celestium prenunciant iudicio scire que ab homine et hominem inveniri indicari? Signa siquidem hominibus data sunt ad erudiendum, licet que celestium consilii secretorum non indigent signis.

Quod providentia terminum non parit necessitatem rebus nec providentia et liberum arbitrium non tollit providentia c. xxi

Probabilia quidem sunt hec que premisi, sed venenum hic sub titulis latet, et fatalem etiam quandam necessitatem rebus imponunt sub pretextu humilitatis et reverentie dei timentes ne forte ipsius dei evacuent dispositionem nisi rerum eventus necessitas comitetur. Preterea privilegium divine maiestatis irrumpunt scientiam vendicantes quam tempora precedant et momenta que filii testimonio patris servata sunt potestati, adeo quod licet absconditum sit ab occultis eorum quibus dei filius quecumque audierat a patre patefecit. Deinde mentes hominum timore vel elatione extollunt aut desperatione pusillanimes prosternunt, nunc dominium vel vitam diuturnam aut nunc prospera dolendis promittunt, ut et agant imminentia fata et ut periculi ad

Ipsa minantur exiguo. Certe
superiorem timoris vel inferiorem spei
lucem orbatam quibus fidelis sua in
acra mundi teritur. tollerare pro
hibentur. Tollunt tamen in suam
et tecentele sive piraticam quin in
contumelias prohibent. Verum
sicut series rerum dei providen
tiam non immutat. sic et etiam
dispositio rerum naturam non perimit.
Adam eciam homo pro peccare non
poterat quia cum deus provideat
peccaturum. aut quia si non peccare
poterat cum peccaturum dominus igno
rabat. Neque enim mori posse ne
sciebat eo quod erat peccati merito
moriturus. Neque enim mori neces
se erat quoniam licet dominus presciebat
factus quodammodo immortalis pro
culdubio moriturus et culpa
mortem attulit quam necessitas conditionis
non inferret. Esset quidem ab ea im
mortalitate qua non mori poterat
in eam qua non mori posset
transferendus, nisi culpa inobedien
tie precisa iustitie semita to
tius glorie aditum pro tempore preclusis
set. Utique peccare et non peccare
potuerit integra porro libertate
arbitrii. Nam nulla disposi
tionis violentia nullo fatorum
impulsu nullo conditionis stimulo
ad hec nature defectu urgebat
ad culpam, que indubitata pa
rentis prime hominem sponte la
psum impegit in mortem. Verum
quia iniustitie frena laxavit
arbitrio, sic in eo oppressum et o
brutum latet, ut iusto dei iudicio
quia tunc noluit abstinere a peccato
cum potuit, modo nequeat absti
nere cum velit. Nam eo tamen solo
adhuc ei liberum viget arbitrium
ut sibi ad opus unicuique sufficiat
et si ad bonum non nisi a gratia pre
ventum et adiutum assurgat. Sic

iustitiam preservans traditus est
in regnum peccati et mortis, ut ingo
sentiunt posteri quem iure debemus
et moriendi subiaceat. Minus
est non fatorum series sed prevarica
tionis vitium introducit. Alio
quin homines non iustitia condemnabit
cum culpa non in eum sed in ipsius
retorqueatur auctorem. Possibi
lia itaque sunt que numquam futura
sunt, que si quia non erunt eveni
re non possunt nequaquam possibilia di
cuntur. Navale siquidem bellum
fieri possibile est, alterum tamen pos
sibile et determinate verum est et presciturum.

An possit a deo sciri que non fiunt
et quod rerum mutabilitas ei necessitatem non
infligat, et quod eidem scientia potentia
dispositio providentia predestinatio et prevoca
tio infinita sit nec eorum quicquam nequeat augeri.

Sed ecce iam altius difficul cam xxii
tatis succrescunt cornua
et quocumque me vertam erro
re videor involutus. Si enim
que non sunt vel erunt esse possunt,
profecto et deus potest scire quod non
scit aut eo ignorante potest aliquid
evenire. Bellum namque navale
quod non erit, sicut et geri, sic et
a gerentibus sciri potest. Quod utique
et esse et sciri potest ab homine. Nunc
quid sciri a deo non potest? Si ergo
deus potest scire quod non scit, potest u
tique et non scire quod scit, eo quod con
trariorum simul nulla possit esse
scientia, cum alterum corruptum sit eo quod
veritatis substantia careat et obnoxi
um falsitati. Porro mediatorum
nulla scientia est. Nam quod scientia
immutabilis est, cum decessus re
rum fieri potest et accessus, que potest
ignorare quod scit aut scire
quod nescit. Nam si eam variabi
lem esse receperimus, Iacobo reclama
te iam apud eum narratum est
et vicissitudinis obumbratio, et ple
nitudinem esse desistit si elabitur quod

vel minuitur, et quod providentia nullam
necessitatem rebus inducit etc.

pergiorint. Hoc ecquid ne genti
lium error eta sua no tenetur ni
mina cum demonia dignabat
admitte qui stigiaz paladez dis
pria esse negabant omnes eaz
omnibus venerandam, et ipsis quaz
illicitas ei celestibus ptiri cupientes
manuz celestium oblimo no con
tingit. Nequid ergo fides capi
et quod de deo vel ipsa pfidia ab
horret. Constat autem apud omnes
quia deus sciuit illud ipo esse fu
turum. et si plerique no rapiant
illuz posse scire. aut no posse
scire sed esse futurum ne cum muta
bilitas nota vel impie videatur
immittare. Sed esto ut deus qui
possit sciat plevi qz rapuit, dum tamen si fieri
potest positione aut coniectione no
vertes. Scire quod non sciat no ob
sit eum esse mutabilem quis con
vigit. Cuius scientie no decrevit aliquid
vel accidit cum id quod in verum na
verum esse contingat qz ille ab ini
tio suo preuncto prefixit dum tamen sit
precipue exactissima diligentia p
tarcendum est, ne cognatio modorum
nobis quaz apposuimus indicat ergo
pfidie intereat aut falsitatis. Verum
ipsa possibilitas exeundi no levi
tati illius qui no conveniunt sed
verum facilitate, que iam no instru
te noui prit convenient ascribitur.
Manet itaque ipsis quasi immobi
lis scientie dei integritas, et si quid
varietatis accidit inest istam
scientie quam scitorum immutabilitas
est. Licet n. que scientia dei comple
ctitur mutabilitati subiaceant, ipsa
tamen alterationis vices ignorat. et
vno simul aspectu et individuo. om
nia que dici aut quotiens sensu excogi
tari prit, omnia simul claudit et contine
adeo quidem sine motu no localia
sine loco vastitia sine intro decre
dentia. sine fine fluctuantia. sine
alteratione temporalia sine mutabi
litate et mora sit uniformiter comp
hendit, ut ei nec pterita transeant nec
futura succedant. Nec enim sic in
telletus statu, nisi qz quicquid ibi est
immutabile est. Tamen et si nobis im
mutabilius motio et festinatiori cursum
aliquatenus quiescens apprehendit as
pectu intellectus quasi rem in
quaz sine distensione et sine
contradictione sui rem medica
contemplatur, nec loco indiget
ut localia claudat aut spaciorum
interstitiis ut distantia comple
ctatur, in eo qz prez semper in
priinu sed no equis passibus.
ad sit illius, ille vero omnino ulli
motui obnoxius sit. Est vero di
vine simplicitatis aspectus immobilia
claudat, una tantum est et indivi
dua substantia pstenis eius essen
tialiter unus. cui sibi sit idem esse
et sapientem esse. Aliquin fingat qui
pt. cuius sit diversa intuerentur. Al
tera verum cum causa erit que
ut sit coniectio adminiculo eget.
Creature vero scientia longe disparis
condicionis est. Spiritus siquidem creatu
rus est idem esse et sapientem esse cum
anima primo affectionis motu impa
lescens disponet ad regimen rerum
ea qz sint vadicata sunt, ut eo
no aut sine iniuria nature corporalis
no possit habitu suo informat
animam facit qz scientem. Hic habitus
rectissime scientia appellatur licet res
subiecte eodem scientie nomine cense
antur. Unde et vicissim nobis
mutuatur quod unius est transit ad
alterum. Sic utique et scientia dicitur mul
ta cum multitudo verum potius qz scientie
sit. Sic ergo sapientie dei immensitas
et simplicitas attendatur una est
simplex et individua. si subiecto
rum multitudo multiplex est et multiformis
sit etiam subiectum valens aut pote
stas qua vult aut potest attendas, una
est voluntas et potestas si qui vult
aut pt. qz infinita est enim numerus
Iuxta id propheticum magnus dominus
et magna virtus eius et sapientie eius
no est numerus. Licet qz exigua opera
domini exquisita in omnes voluntates
eius. Et illud. Deus loquetur
pacem domini. Est autem res unifor
mis et vaira licet totius varietatis
origina sit varius tamen nominibus
appellatur secundum exigentiis causis

Scientia sequitur et prescientia disposicio
providentia et predestinacio notatur
Sed scientia pertinet existentium prescientia
futurorum, disposicio faciendorum,
providentia gubernandorum, predesti-
nacio salvandorum. Unde est pre-
destinacio ab eterno gratie preparacio
per quam unusquisque vocatur ad vitam
Sicut ait apostolus Quos predestinat
hos et vocavit· hos et iustificavit
hos et glorificat. Et alius apud
te inquit est fons vite et in lumine
tuo videbimus lumen, ut ergo reveren-
ter quadam audacia scientia dei que fi-
nem nescit vel nominum fine in-
veniat. Scientia dei est omnium que et
fuerunt et futura sunt vera compre-
hensio et plena notitia. Omne quod
quidem verum novit et sola, nullam
quod agnoscere dignatur falsitatem
quam tamen diiudicat et condempnat
Est igitur notitia infinita que univer-
sa vera complectitur quorum utique non
est numerus, sunt adeo infinita ut fi-
nem non inveniat in sapientia dei
que sola seipsam quanta sit novit
Nil ergo eorum que novit quamvis va-
na sunt evanescat· cum ergo dispositio
sint presentia sint preterita aut futura
eterna et causa veritatis est. Psalmus
Si quid aut pariam verborum tuorum
veritas que nullo defectu sui subsi-
stat. Transibunt tamen celum et terra ho-
minem et hic de verbis veritatis est, tunc
utique cum destruentur mundi purgata
reformabit celum novum et terram
novam. Sentiat unusquisque quod
ei fides vel ratio persuadet. Ego sic
presumendo sive intellectus ex modo
omnibus arbitror infinita, quod in
omnibus que sunt ab inicio esse necesse
sit vel non esse, et eorum que contra-
dictorie opponuntur alterum esse de necessitate
semper sit verum. Tanta ergo in nostre
semel et simul veritates decurrit a
...
existit numerus, ut cum non minui
nequeat vel augeri, et usque quaque
in eternum maneat infinitum, sed non
nisi apud infinitatem sapientie dei
Indeficiens ergo scientia est cui nil
eorum celabitur et omnis angue

tur non capit, que ea omnia compre-
hendit rationem verorum que deus
ab eterno in sapientia id est in unito verbo
disposuit creans ibi omnia simul que
postmodum consequenter dilatat in opere
secundum pristinum ordinem, singula tra-
ducens a creatione qua incipiunt esse
per fortune que fluctuare videntur casi-
bus ad corruptionem que quasi existe-
ndo filum perimendo retrudit ad non
esse, partas vel fata placuit antiquis
appellari. Ergo quia constituciones pro-
videntie dei quin effectum mancipen-
tur nemini parcant, et a verbo dei co-
equatur omnia dixit facta sunt execucio
firmamentum accipiant. Unde Sto-
icus necessaria credidit omnia ti-
mens evacuari posse scientiam immu-
tabilem, econtra Epicurus eo que
eximit nil providentie ratione
dispositum, ne forte necessitatem muta-
bilibus rebus inducat opinatur
Pari ergo errore desipiunt cum aliter
casui aliter necessitati universa subia-
ciunt cum tamen illud quod verum disposi-
tum immutabile est, et eterne pro-
videntie immutabilis status omnium mu-
tabilium continet cursus. Cum ipsa
ab eternitatis sue statu contingentium
series a bonum nexu necessitatis ab-
solvit, et licet lux inaccessibilis
sapientie dei humane sapientie tene-
bras incomparabiliter antecedat, est
tamen in quo claritati eius caligi-
nis nostre oculus quodammodo
coequetur. Sicut enim quod video imm-
inere nulla ex eo quia videtur necess-
itate premit, sic et quod illius oculus
contemplatur non est necessitatis eximere
Scio equidem lapidem vel sagittam
quam dimisero iaculatam suum exige-
te natura recasuram in terram in
quam feruntur omnia nutu suo pon-
dera nec tamen semper videre necesse
est priusquam veniat et non venire
alterum tamen et si non necessario eventus
est illud utique quod scio futurum
Si non futurum est et si forte pu-
tetur non fuerit tamen, cum illius quod

nō est nō ē sciā sed opinio certū
et si nō esse possit inutile impedi
et esse scienciā que nō necessariorū
tantū sed quorūlibet exitū est
nisi forte et tu cū Stoicis certitudinē
censeas necessariis componendā
sit et que ille prouidit omnia
procul dubio et implebūtur. Con
tingencia tñ omnia et nō euenire
possibile est adeo quod ut aduenī
endū res quas tū eē futuras
prouidimus nō magis ipsius gra
tia visus constringat sed ab illa
dispositione subsistendi formaz
omnia sortiantur quatenus bona
sunt / alia autē nō forme creato
ris imaginē gerunt sed defectu
ac enormitate sue vite prote
stantur. Porro si tu dicas quod rebus cau
sa eueniendi nō est aut euentus
verū ei causa ē prestandi nec aut
temporalis motus etiue prouide
causa sit aut a purissimo fonte
bonitatis malorū effluat vitium.
Deus vō bonorū dūtaxat autor
est / quod in oppositum vulgo obicitur
quia nō necessario si quid prescitū
eueniet / nullo mō vitandū subin
dendū est / si forte rebus ab eo ne
cessitate absoluta modum aplicari
quis tribuet ut potius necessitatē
consequendi quam consequentis apposite
ciuitatis vitatis constat. nec me
arbitror ut sic dispositionē rerū
immutabilez fateare esse natura
Scienciā consequens esse dicaz
esse mutabilem. cum tamen ipsius
veritatis archanū [illegible] stand
tonitruū loquor fidei constet
quia quantacunque sit stabilitas ele
ctorum / quod factū ē meo iu
ta erat per quez stat sue vniuersa
eius atque dispositio tanta sue
stabilitatis inconformitate viget
et viuit / ut nullo rerū motu
excuti inclita possit potius quam a
sui mutabilitate conuelli

Et ex impossibili nō sequatur possibile / et
quid quod ratio sequatur quomodo
altissimus deus solus omnia
potest. Capitulum xxiii

Jn istis tamē dicens nisi
euenerit aliquid que p
uidit illud etiā significacōe
complectens / forte lapidez
retasarum in terraz fallitur dispositio
Quia ego lapis nō vertere per necessi
tatem de duobus eligere / quorū neutrum
communis approbat / ut vel fateamur
prouidentiam posse falli. quod fides
abhorret / vel quod absonum est
ex possibili impossibile consequitur vera
consentiam euenire. Angustie qui
dem sunt vndique. hinc inde diuine
prima maiestatis. necnon multorum
clamoribus et sine que iaz omnibus
persuasa est contradictionē. sed quia
melius ē i lingua hominū magis quam
quam impie versari in deum / si
vtrumque vitari nō possum / absolue
malo videri quam perfidus. Nondum
etenim omnibus persuasum ē quod ex possi
bili impossibile nō sequatur. Nec hoc nō
multi receperunt. sed an recte ipsi
viderint et videant. At ut ex
vero falsum sequatur nec sapiens
acquiescit. Verū si quis ex falso
sciunt et vero. sed ex vero nō nisi
verum. Ex possibili quoque et impossibili
mediū possibile sequitur. Non tamen
ex quouis impossibili omnia impossibilia
nisi forte aliud tibi persuaseris et illi
quorum si omnia vera sint ex impo
ssibili sequitur omnia impossibilia
et ex quouis falso quelibet falsa
Si vō obtinuisses ex vero flu
ere et omnia omnium / quereret
me a semita veritatis abducturus
Non tamen his oppositionibus
ceterum rumor ut quod impugna
bile est licet minacia conscias
errorum pernicia temeritate tueri co
tendam / Malo cum achademicis
si tamen alia via nō pateat de sin
gulis dubitare quam perniciosa simula

temere scire quod equaliter ut abscon-
ditum est temere diffinire presertim
in quo assertionem meam totus adver-
sabitur mundus. Scio quod sceptycos acade-
micos audio qui caro que nomi-
nis auxerunt et in multis faci-
unt timore magnorum virorum
auctoritate suffulti. Sed ad eos etiam
in senectute transiit ille in quo
latinitas nostra sola floruit equiperans
insolenti grece eloquencie opposuit a-
perit Ciceronem loquor Romani
alitorem eloquii quem adeo in ma-
xima calce vite dixisse liber de na-
tura deorum in scriptis exstat. Efferant
Stoici inopinabiles sententias suas
quas paradoxas vocant veras quid
pectas et admirabiles nos quippe
Greci dicimus innumera agentes
multi eorum approbamus omnes omnibus
aut pluribus aut saltem singulis
in facultate sua probabilioribus vera
esse videntur. Nec si Cicero ipse aut
alter eis maior ex mortuis producunt
ad inviscerandum tenuisque nec potius
aliqua fallacie nube deceptum
verissimiliter opinabor. Hac ego
via tenuiculas tuas aggredior ut
ditaz providear fieri non posse
rerum terminum que prius est posse
non evenire. Signum insurge co-
gnoveris scio. Ergo posse esse caz
non esse plusaz. Ergo magnus quo
ultra progrediar, ego inquis vera
manente potentia et quod est non esse
et quod fuit possit non fuisse, et
que iam preterierunt revocari prius
non fuerint. Et quid infinitam
potentiam dei scientiam et vacuum
tale nec legimus nec tractabo
ne ei finem qui non habet impo-
nam. Sed hoc in quia omnino per se tamen
quam mendose colligas patent
video. Primum enim divine ma-
iestatis immensitatem parvitat-
que humane modulo temporis et
eternitatis immutabilem statum labentium
rerum imagine et succedentium sibi
temporum varietate distinguis

Sed longe secus est. Hic atque in his ex
precedentibus oportuit concipi. Eius eter-
nitatis statu ipsius omnino motus atte-
stat. Et creatura quecumque accessum vel
decessum accidentium inducat. Homo
si quid sciendo prevideat futurorum stabunt
mentem eius huius motus aggredi-
ut animus quadam applicatione
sui ad aliud apud se futuri o-
peris formam conformet. Respice-
re plerumque inter quod in archanis
memorie depositum reponit ut
quasi in speculo ne perit respi-
ciat et revolvit. Talibus non est
motu hic ab animo desita ordi-
nem contemplatione magis animo
inhereris. Et quod hic motus sine
prudentia est aut providentia patet
aut ei timore vel fidei notitia
vicinatur. Cum vero motus pro-
cedens et ex eo concepta spes fu-
turi operis semel facta frustratur magna
nis est agitato alienum et quam
umbra insomnis sed veritatis
terre evanescit. Multis tamen
quia ipsa vere sunt in anima non
per non fuisse in anima. Et anima
que motus agitatione mota est
non mota fuisse nequit. Porro
vero divine simplicitatis longe status
alia conditio est. Eo siquidem uno
simplici et incommutabili aspectu
intuitus est que sunt que fu-
erunt et que futura sunt omnia
contemplatur, nec quod rerum mu-
tabilium lapsu mota, sed in se
ipsa semper et simul omnia con-
versa subsistit immutabilis stabil-
isque manens dat cuncta moveri.
Et licet ei mutari preteriti temporis
aut futuri non contigerit nec
ei quicquam ex hoc subtrahi vel im-
pediri sed rerum subiectarum mu-
tabilitas si quam ipse mutat ve-
ritatis iudicatur. Cum ergo ipsum ali-
quid providisse audimus vim me-
intelligimus futuri temporis eius
preterisse statum. Sed si verum na-
tura sequimur precessisse tempus

quo vacat credam eius quod futurum
erat stetisse negatam. Sit utique
cum a beato certo de omnia providis-
se, non quod visu eius motu su-
o quicquam subtrahat tempus, sed ex
utroque tempore natura porro suus
omnia comprehendit semper affectus.
Eius ergo providentia in sui dispo-
sitione non fallit, quia eam semper
sequela operis comitatur. Sed nec
falli potest, cum a sua incommutabilitate
rerum nec ex temporis fuga aut
versibilitate potest aliquid absconditum
esse obtutibus eius. Hominis
non fallit et falli potest dispositio.
Multa enim tunc apud se presi-
gnaverunt, que processu temporis aut
omnino non eveniunt, aut in alia se
in presenti procedit. Nec tu cogites
preteriti ubi signatione clauduntur
quibus sunt aggregenda preteritis
licet si me vixisse profitear flo-
rente pontificatu [illegible] pallatino.
Ideo multi vitam elapsam et preteri-
tam esse profitear. Aut si ab ar-
rianis Eugenio presidente dissen-
si, non ob preteriti temporis gratiam a fi-
dei et confessionis integritate di-
verti. Ceterum quia quicquid fuit
dicere, nunc vivo, sentio, eligant
et vere fateor, in sequentibus quia te
vixi et sic sensi nec tamen vitam
preteriisse nec sensum. Scio tamen quod
dixerit quia nisi erramus quod
mortem prospicimus magna pars
eius iam preterit. Quicquid eta-
tis retro est, mors tenet. Sed certe
si ei semel fuisset vita elapsa
nunc hic omnino non diceret, aut dice-
ret redivivus. Non est ergo nunc
preterisse quicquid preteriti temporis si-
gnificatur verbo. Et licet predestina-
ti sint multi, non ideo cum per el-
lecti sunt, preterit predestinatio. Et quamvis
non predestinati esse non potuerit
aliquid quod preterit, nec pre-
terit revocari. Nota siquidem predes-
tinatio, quoniam sibi [illegible] variis

quid meo est futurum quam preteritum porro
sequitur. Et cui de quo dicatur nisi iam
forte emiserit iudicat esse salvandum.
Est enim ut dici solet ubi scandit
ut in se semper altius ubi [illegible]
[illegible] scandit. Non itaque motum aliquem
predestinanti ingerit, sed ei qui sal-
vandus est prevenit dei disponente
gratia [illegible] asseri hostem salutis
et animam [illegible], quia precedente
tempore idem possit salvari immo sal-
vabitur, licet possit et non salvari.
Nec in articulis illud tibi obiciamus
quia fuisse et esse quod est necesse
est esse, ut colligas enuntiationes
que preteriti temporis sunt copulas vas
esse preterite vel false et ex necessitate
falsas; nunc nanque [illegible] obiecti-
one innaberis, tum et ipsa articulis
quibus faciant questionem et articulo
desaltiendo nullum aut parvum
faciunt suffragium. Regule siquidem
integritatem subvertunt enuntiationis
que preteritis vim futuri contingentis
adiungunt. Verum putari fuit heri
te effectus esse lecturum, aut te-
pro quoque stimat dormiturum quibus
ex reductione futurum preteriti
temporis vacillat fides. Dum enim tu
poteras non dormire et hic Plato
potuit nescivisse non quod ex motu quod
in animo eius fuit non fuisse
possit, sed quod que fuit sua
mutabilitate rerum ut temporis lubri-
co in opinionem potuit devotari.
Si tamen contingentium futurorum nulla
potest esse scientia quomodo sit indubita-
ta opinio que sine reprobatione mutatur.
Item quod heri verum fuisse predi-
ximus non fuisse poterat dece-
re, non quod res preteriti revocetur, que i-
deo nulla preterit, sed quod futurum expe-
ctatur, que ab insidiis fortune pen-
det ut sit deinde tu ipse potes
prendisse aliquid bonum quod forte fu-

tium id est bonum, et potest non fore bonum
et idem potes non prandisse bonum
non quia posset non prandisse quod
prandisti, sed quia potest non bonum esse
quod prandisti. Item potes quod
promisisse vel stipulatus esse vi-
liter quod tamen promisisti vel
stipulatus es non promisisse, aut
non stipulatus esse non potes. Preterea
tu prosequendo seminarium illud qui
te sequitur pressisti. Et si aliud presse-
ris te alius aut secutus est aut seque-
tur. Cum ergo consequentes evacuari potest
eventus, antecedentes quoque virtutis
potest infirmari, ut et tu qui presse-
ras non pressisse possis, quod tamen
ingressus es non potes non fuisse in-
gressus, neque quod factum est quia
deus potest non factum, neque quod preterit
ne fuerit potest revocari. In his
etenim omnibus que mente concepta vel
verbis expressa vel actu completa fue-
rint non potest ne potuerint non
fuisse exinde. Et si qualia futura
erunt cum casu sui nata certum
non sunt eventus, valeant non
fuisse. Talium vero claudunt am-
bitu omnia que tangens cuius
imminet appellatione clauditur. Hec
familiarius ad quietem quam adaquo
aut quodlibet coram aliorum varia ap-
plicentur. Quid ergo mirum si ille
qui omnia potest, et que prandit non
prandisse potest, cum constet fidem quod ea
ne que prandisa sit eximere possit, et
que non prandisa sit eximere. Verum
tamen citra conspectum providentie
valeant eximere. Ait enim Ysaias
Si volueritis ambulare in preceptis meis
et audieritis me, comedetis bona ter-
re. Si nolueritis et me ad iracundiam
concitaveritis, gladius devorabit
vos. Et os domini locutum est. Ecce
quia liberum hic servatur arbit-
rium dum et si volueris et si nolue-
ris dicens in utramque partem non
excludit irretractabili facto re dei
sed ex modo singulorum omnibus prin-
cipium reprobationis. Esset utique
in voluntate collata condicio pran-
dendi vel si faciendi necessitas esset

providentie vel fatorum nexibus alliga-
ta. Et si istud non sufficiat contendenti
an non ex evangelico testimonio in
passione filius rogare patrem sim-
ul exhiberet ei plusquam duodecim legi-
ones angelorum. Cum tamen liqueat ex
post facto non hoc sed oppositum eius
quod contigit fuisse provisum. Nec ex
curiositate ingenii moveat sensum
si in tante rationis statu scrutinio
exemplis destituimur, vel rationibus
abundamus. Cum admiracionem racio
tollat, et exemplorum inductio sin-
gulariter excludat. Ipsi vero ineffa-
bili singulariter immutabilis et im-
mutabili immensitate singulariter omnem
sensum exsuperat non modo hominum sed
angelorum. Tercio etquidem qui scrutator
maiestatis opprimetur a gloria et ex
edicto altissimi bestiam si montem
tetigit lapidibus obruendam. Unde
que in talibus proponuntur sunt prandi-
ta meliorum investigante cura
potius dicta sunt quam temeraria
contentione adimpugnatorem veri ali-
quid statuerat. Sed me ut id scire
confiteor, cum hoc reprobavit quod pre-
elegerit, nisi quantum patribus scilicet
in illo occultarum dei iusticiarum vene-
randam in hac materia quem maiorem
amplexandam. Veram et ille qui ra-
ptus ad tertium celum audivit archa-
na verba que non licet homini loqui
cum difficultate archana non totum distin-
ctius quam admirans altitudinem
divitiarum sapientie et scientie dei confessio-
ne simul et veneratione iudicia eius
incomprehensibilia et vias investigabiles
esse pronunciat. Iusta et occulta
sapientie dei qui sibi inmanifesta esse
contestatur opera eius super sensum
hominis magnificata asserit. Et
dum scrutatur omnia cogitationes altis-
simi immensis proximis a quo sit
venit, vitiati consonat quod in ecclesia-
stes Salomon in auditu sic
sunt continuat. Est homo qui die-
bus vel noctibus capit oculis som-
num, et intellexi quod omnium operum dei
nullam possit homo invenire ratio-
nem eorum que fiunt sub sole. Et quanto

plus laborant ad querendu tanto
minus inveniet Et si dixerit sapiens
se nosse non poterit reperire Si ergo
inveniri non pt vanitas sub solum
quis plene suppositur redditurus
est vanitas Variis in tanquam
dum aut quis consideraverit cuius fuit
Constat itaque sicut vanitas omnis vi
tat ardore querendam ut pia i
tencio sua infirmitatem agnoscat
et ex omnibus rebus proficiat cui
sibi persuaserit divinam maiestatem
fideliter honorandam et inde in
deficientis abissus ingit amplec
tendam Deinde apud phos tm
e mane talia predicata quolibet se
lecta premiserint omnium preterita
vel et preiter naturam finibus limi
tari Tandem qz tum adveniret the
ologie ascendunt qr natura cede
re destituta robore alteravit y
plane desistat vis verborum ut intel
lectus ipse mortalis succumbit ubi di
vine destruitur universitas maie
statis et in naturalibus optinet legis
est que verum non augent vel
minuunt ut quod fuit non pos
sit non fuisse aut non potuisse
quod preterit dum tamen quod verum
fuit semper forte lectum nullomi
nus verum non fuisse possit Quod
itaque preteritum est revocari non pt
ne fuit Et ergo quod ex insidiis
fortune pendet dum ex facilitate
ne utilitatibus sortis expectat una
eveniendi necessitas sibi subiciat Sic
forte dat promeditare non implectum
effectum quod futurum est et non eve
niens audacia omnipotencia minime
aut nescienti eius quantumque presen
bo mensura Hoc aut tu intelli
gendo quam quid deus providet
eveniet et si non eveniet non
providit Unde probabit admirus
colligit quia si pt non eveniet pt
etiam non fuisse promissum Quid
enim ex quo vocatur consequatur ipsa ve
ritas novit futuram qz vacamus
plene et perfecte Scientia vanum pen
sat Hanc aut Quando quum indul
get Achademica antiquo literia
ut quamquam unumquemque probabile oc
currit suo iure defendat Sole
bat enim tempore paripatheticorum dela
tum omnibus his condicionibus ob
viare ubi non sequitur intellectu
antecedentis contrarium consequentis
destructoria ponit Ex quo omnis ne
cessaria contra tenere voluit Et si
non nulle dum tamen magis probabilite
gentes sunt Sicut omni sic assi
stit conductor prosequi prospiciunt te
bene ymo sit singula que probabili
era sunt eo necessariorum fideliorem
imaginem preferunt Et ne me so
lius opinionis lubrico fluctuare
putes auctore quo me tueor
magnum profero Augustinum Qui in
loco illo exponens evangelium
ubi de multis mansionibus que in
domo patris sunt a salvatore fit
mencio ait Si tamen dixissem
vobis quia vado parare vobis
locum id est si non essent predesti
nati dixissem Ibo et predestinabo
Quasi tamen eterni mansionibus que in
domo patris electis suis parate sunt se
dire predestinationem coaptat qui
salvandos pro bonitate dispo
nentis parit diuersa carismata
gratiarum et munerum Cum vos tatus
pr sunt apprehenderit in espatiosis
sensum ut dixit si non essent prede
stinati dixissem vobis Ibo et prede
stinabo Credibile est dum verum re
dit eventus si compositum placet eos
qui non dum predestinati sunt posse
predestinari adoptatam Et qui iam
scripti sunt in libro vite exigentibus
meritis ab eodem posse deleri Unde
est forte dicitur de libro viven
cium et cum iustis non scribantur Atque
qz aut dimitte eis hanc noxam
aut dele me de libro tuo quem scripsi
sti

Omni natus est inquit evangelista
ex deo non peccat, quia custodit eos cele-
stis generatio. Generatio utique
celestis est etiam predestinacio. cuius quos
filii ingrediuntur ad vitam. Etiam si
possibile sit eos de perpetuitate a iusticia
qua via vite est aberrare / si
in ita trex / Audi vel illud Cum si
angelus de celo contradixerit, cum
sensio anathemate condempnabitur. Pr
inquit / Ex eis quos dedisti michi
non perdidi quemquam. Si summi eos
Nonne queso iam illos perdiderat
qui retrorsum abierant. Nonne
etiam quodam modo iam mandauerat
eum in archano consilio filius
ne pro servandis inter conscriptos
filios dederat illum qui non fu-
erat predestinatus ad vitam. Si vero
alii preordinati erant si labi non
poterant quare filius pro eis
tanta sedulitate intendit. Sanan-
di ergo erant et tunc dicit perpetuabi-
tur a domino mortem poterant pre-
venire ad vitam illa veritate predesti-
nacionis astricti. Sed dicat quis quis
eum non separabit a caritate Christi. et
tamen castigat corpus suum et in ser-
vitutem redigit. ne forte cum aliis
predicavit ipse reprobus inveniatur
Ita apostoli quoque monentur augu-
ecclesie nunc agere penitenciam et digna
opera facere mortificatum / candelabrum
eorum nunc tenere locum suum ne
eidem alteri cadent. Cur ita
si que facta erant mutari non
poterant / licet quod fatum ut gentili-
um philosophorum latuit qui factorum se-
riem dicat immobilem non quia
moveri non possit sed quod ordine
non contingit. Hinc est illud
exire a medio potuit Phar-
salia fatis. Item quod rectricum
quo senex Carnotensis cum angu-
stiis fortune frequenter utebatur
fata viam invenient et hinc
vo elapsa sunt et secundo disto-

ticos effecisse completa habent quid
non potuit non fuisse. Licet non as-
serere in alterutro audeam divinam
dispositionem aut tamen doctissimi doctor-
Jeronimus Eloquor audeat / licet
deus omnia possit / virginem tamen post
ruinam suscitare non potest / potest tamen
coronare corruptam / et quid diffini-
cionis virginis eodem interpretatur Apostolus
ponit / ut sit virgo que sancta est
corpore et spiritu. Ego procul dubio
deum sanctificare animam virtutibus
et carne posse redintegrare corru-
ptam ut tota substancia sui videri pos-
sit que ceciderat suscitata. Presi-
vatorio tropo huius intellexit
que fuerit non posse non fuisse
non necesse sunt ad hanc prestantiam
recurrere / cum in preteritis omnibus simili-
tudinem vel errorem heresim potuit in-
venire sciens quando / eo quod sana spe 1
debet habere vitari / iustificatam. Sicut
apud beatum Job invenies / quis est
iste involvens sententias sermonibus
imperitis / sed forte requiritur aquis
gradus est quem impleret est aqua-
cius corruptionis exprimendi erat
posse dicatur virtutem ad facilitatem que
singulis inest vel ex proprietate talen-
to vel ex aptitudine dispositionis / res-
tituit / quia ipsam veritatem respirat
tunc ad fontem cum divinam respectatur
maiestatem a qua omnis non mo-
do personarum potentatus sed verum o-
mnium que videri vel cogitari possunt
potestas est. Hinc illud Deus omnis
potestas a domino est. Adversus hanc nulla-
tenus unquam contumacia erigetur
certe. quia ipsa sola est que potest
animam et corpus mittere in gehennam

Abiectio novi stoici. c. xxiiij

Restat tibi illius stoici que-
stio que in apulia diucius
morantem vidi ut per im-
tas vigilias longa ieiu-
nia labores plurimos et sudores
tanto infelicius et inutilius exhi-
quesitu in gallias virgilii

ossa potius quam sensum reportaverit. Tenebat etenim Ludovicus illum, an posset aliquid facere eorum quae ille mox facturum esset. Quod tum admisisset, mille sibi aureos offerebat dum id efficeret. Quos si forte respueret, eos sibi quantalibet summa multiplicari iubebat, ut quod leviter fieri potest efficeret. Tandem impudenti et impudico solvebatur cachinno, virum tam contrario oppositum non intelligens aut contemnens, et se ridiculum assistentibus digito ostendebat, qui gratis tantam tanta pecuniam contempsisset. Longe erit inquit nugari quam plurima. Nec tamen his stimulis urgeor ut plurima necessaria credam, quia sciuntur a me. Nichil contingere dico scire esse necessaria non sunt. Plane stolidus paululum michi ad peripateticos facetior ab illo videor qui hunc difficultatis angustiam noctibus confessus est se nescire se non esse academicum.

Quod mathematici temerarii sunt, qui de futuris iudicio suo diffinire presumentes. c xvi

Illi quoque licet dissentiam, in pluribus ne mentiri fatentur se omnia non nescire, cum quibus astra loquuntur, et quod de ipso celestium suam extraxerunt veritatem, qui vero eorum modestissimi sunt, nec de sideribus verum polliceantur effectum, nec eas necessitati lege dispositas astringunt. Sed quae ventura sunt certis pronunciant indiciis predicere non verentur. Sed si futurorum potest mutari ordo ~~non sunt quid prodesse tanta curiositate scrutari quod nulla potest diligentia declinari sed forte et aliter esse possit res incerta non est temerarium est rem incertam sui ita certo diffinire iudicio~~ Temerarium est rem incertam sui natura certo diffinire iudicio.

Sin autem mutari non potest quid prodest tanta curiositate scrutari quod nulla potest diligentia declinari. Sed forte et si aliter esse possit res incerta non ~~esse~~ est. Temeritatem iudicii excusat vero indubitata signorum, licet non sit possibile aliter verum esse, cum tamen ita futurum esse manifesta signa pronunciant. Valet inquit astrorum scrutatoris interest an aliter esse possit, dum id sequitur agitur ita futurum esse non dubitet. Sed quae non habet certitudo signorum. Nempe verum plerumque experimentum fallax, iudicium difficile. Ipsorum quoque signorum varia est et multiplex significatio. Porro varietas ambiguitates inducit, quam ambiguis autem animus diffinire periculosa est. Sed esto quod signa uniformia sint. Una illa significatio innotescit aut quod eam prohibet esse flammam rerum inquies necessitas in rebus an quae in divina voluntate consistit. Porro divine non obloquor voluntati, sciens quia omnia quecumque voluit fecit. Si ea tibi innotuit bene est; potes utique in hunc illo videre lumine et vera indubitata de libro conferre, qui aliis signatus tibi paratus est, in quo sunt omnis scientie et sapientie thesauri absconditi, quem nemini aperire licitum esse audieram nisi agno, qui occisus est et mortem victor propria interemit. Noli a modo cum apostolo mirari altitudinem divitiarum sapientie et scientie dei, cum tibi comprehensibilia sint iudicia eius, et astrorum ductu investigabiles vie eius, tibique vadabilis sit iudicii eius abyssus multa. Si de ea non iuveris quae in rebus, id est in frequenti rerum cursu versatur, frustra per desiderium familiaritate blandiris, cum a solito rerum cursu multa deviant

et eo maiori admiratione feriat
sensus hominum quo minus ab homine instru-
cta sed ipsi nature videntur adver-
sa. ut cum solis defectus plenilunio
contingit aut si ita sinodo luna
plenilunium vel ultra luminis
sui patiatur eclipsim. Nam in side-
ribus legem dedit qui curricula
temporum voluit sic certo mo-
deratur, qui rerum momenta
temporibus suis accommodat quando
vult et quod vult, novum stupen-
te natura aut raro potest producere
effectum ex causis concurrenti-
bus, que aliter parere consueve-
rant. Cuius non consiliarius cuius-
quam aut doctor. Cum ita factis
veterum deus est. Quod sibi plac-
itum est in oculis suis faciet con-
ponit ergo artare tempora et rerum
momenta variare temporibus solus
ille qui disponit potest. Et cum multo-
rum noticiam scientia beneplaciti
sui mensuram concesserit cre-
ature, hec sibi tantum singulari
reservavit. Quando itaque et quamdiu
quod futurum sit noverit et etates
temporum ipse dispensat, et que ipsa
tempora secuta sunt. Ipsa quoque tempora
motu et variatione rerum quasi
quibusdam coloribus pingit et vo-
lubilitatem temporis variatam quan-
dam nexu rerum quo teneatur
ille queat, et ut rem incom-
prehensibilem ingerat intellectui
quandam mirabilem rerum spectan-
tibus quasi signis imprimat. Non
est inquit verbum altissimi vestrum
nosse tempora. ut plene sciat quid
et quamdiu quid futurum sit. et
momenta ut possit modos et
varietates eorum que futura sunt
comprehendere. Certe quere teme-
rarium sit futura certo subiugare in-
dicio. In patris quidem potestate
posita sunt non in vestra. Veni-
di. Nostro que in potestate posita
sunt sic et non sic esse poterit

Nam in natura sic esse verum est.
Quod argumentum cum signo suo non est ne-
cessarium. Et de Ezechia Achab et
Iulio, et quod ea que significantur
mutari possunt. c. xxvi

Sed forte familiaribus vitiis
eloquens non verum aut ut ta-
ceam prerogativa aliis puta-
mathematicus resurgeret. Esto si tu
fidelis animus adquiescit. Sed quid
ut dicitur certitudo signorum propter
per quod signa meatus deserunt suos
novum aliquid credit imminere. Non
eo usque contendo licet res magis
multis urgeat credam iudiciis pre-
venire, cum in sole et luna et ip-
sis elementis et ornatu eorum
significationem a deo esse didicerim.
Ceterum artem esse qua quis de
futuris ad omnia interrogata verum
videat, aut omnino non esse. aut
non deum instituisse hominibus. multo-
rum auctoritate et valde persuasum
est. quod si tamen persuaderi non possum,
obstantibus que in de providentia
et fato indesinenter opponis. In-
super repugnantibus exemplis que de
variis affers historiis, persuasi tamen
in hunc modum adquiescere vanitati.
Non eorum signorum significationem
certitudinem arbitror ut ali-
quid exaltes nec tuo consequatur. Cum
ita crediderim. in te curialium in-
ter detinent. Audi. Rex Ezechias
egrotavit ad mortem, an non cre-
dis regem Iuda medicum quemque
qui urine et pulsus et multiplica-
vit prognosticorum indicio morbi de-
prehenderet qualitatem. Quidem rursum
mortem forte accepit in corde suo
qui eo usque quo productus est ut
se victurum vestigio non speraret
Extremo spiritus sui statu mortem im-
minere dicebat astare corporibus quos signi-
ficatus querit. quod certum est ut de
aliis taceam, si testimonio prophetas

spiritu sancto An negabis ysaia dum
se in spiritu moiciet et non viuas
vixit tunc et non mortuos dix ad
iectis ei annis xv per primam eius
qui futurorum euentus in sua posuit
potestate Et forte mortem quam na-
turalem quam defectus inferre debebant
quia ie per primam mortuus est
in culpa. velocior comminantis
dei absorbuit ira. Achab quoque
Rex impiissimus cum Jezabel no-
tam coniugio qui crudeliter con-
iuncta cum vineam sancti Nabo-
the cruore possedisset. mortem
imminentem promulgante domino
expectabat Si enim non credis quod ea
ipse dominus promulgauit audi Hel-
iam ait enim hec dicit dominus, occi-
disti et possedisti Item quod in hoc lo-
co linxerunt canes sanguinem
tuum Naboth ibi lingent san-
guinem tuum et Jezabel, canes co-
medent Jezabel ante muros
Quod cum audisset Achab scidit
vestimenta sua et posuit saccum
super carnem suam, ieiunauit quoque et
dormiuit in cilicio Factus est
sermo domini ad Heliam dicens Quia
reueritus est Achab faciem meam
non inducam malum in diebus eius
Ecce pena que debebatur Achab
quia primam egit differtur in
posteros, et Jezabel in scelere
perseuerans priori iudicio condempna-
tur eadem quoque sunt signa que sen-
tentiam Achab et Jezabel similiter
exponebat, et tamen pro parte
mutatur et pro parte manet im-
mobilis. auctore tempus sic omnia
dispensante, sic et Ezechie a
primo exitio liberati dum flexere
summam credite regis et principi
agentes primam ad potestatem Jone
Quicquid tibi videtur verior et fi-
delior signa Jouis et martis

quam signa creatoris Nunquid paulati con-
silio adquiesces si istud verum prece-
tis asseveris Cum xi Sicophantha
mandragorum predicetur An illi
sint placiete placandi qui istis
totum vocant eas mandragorum
nec visu faciles nec dictu affa-
biles esse videt. addiciens quod et
athonios more voluunt stellas
iudicant sola imitare non possunt sua
Sic itaque sua dispositione siderum
euentum necessitatem ingerit. ut illo
sole satis urbano eleganter irri-
deat qui visum exercent in contem-
platione eorum qui visus figunt
et intellectum eos qui legum dedi-
gnantur et cum athonios more
voluunt venditum est ne si atho-
nios genethliaco forte interue-
dat in excipienda suma celestium
labatur Sic ergo eorum insignis
auctoritas dum stabilis et in contrau-
sa maneat creatoris Certe quic-
quid per mars tuus aut Jupiter
suggerant Deus verax est et
tu dum illis plus quam deo credis
viciosissime mendax astra
quidem mendatia sunt in con-
spectu eius, sed et in angelis su-
is reperit prauitatem, ut tamen
verum fateantur tibi astra non
mentiuntur, sed tu ipse qui dei preis
tibi imputa Cur ius in te coe-
git falsum putare Cuius ea que
pennitus signis ventura coniec-
tans in nimia persuasit. an falle-
ris. eo quod spiritus sibilans ad-
mundum hic ait. nulla sub lege per
euum errat, et certo volvuntur
sidera motu. aut si fata mouet
urbi generique parat quando na-
tura lugens Item quia mani-
festius subicit et superos quid
protendere sine posse Cum dominus

par illa venit dux Roma ma-
lorum continuam scilicet cladem que
tempora multa protrahe. cum
li tamen iam libera bello. Sed
procul dubio multi dii tunc fatum
belli amovere non poterant, quia
multi immo potius nulli sunt.
Hoc tamen unus et deus et do-
minus potuisset. Sicut et ille
mutare sententiam si tu [illegible] eius
malicia finem. Unde et Nabu-
chodonosor consilio Danielis pec-
cata elemosinis redimens et
iniquitates et in misericordias
pauperum sententiam dei imminentem
ad tempus effugit, donec in aula
Babilonis glorians diceret: Nonne
hec est Babilon magna quam ego
condidi in domum regni in robore
fortitudinis mee et in gloria nominis mei.
Sic ergo elationis voce in se ip-
sam surgentem dei sententiam revocavit.

Quod sententia dei moveri potest. Et quod consi-
lium dei immutabile est, et voluntas
dei est omnium causa. Et quod mathesis
via dampnationis est. Capitulum xxviii

Quid itaque? Immutabilis dei
possit moveri sententia. Certa-
tum et discutiendum sicut
in se manebit immobi-
lissimo. Sed quotiensque modo sententia moveatur,
consilium dei manet inconcussum. Con-
silii et voluntatis dei si-
cut certius est preceptum aut pro-
hibitione divina. Cum non semper videatur
velle quod precepit, plane pat-
et. Precepit unigenitum promis-
sionis filium immolare, recte re-
pertum ac mandatum adquievit
fecitque quod poterat. Eo quod man-
datum voluntatis que prima omnium
est causa et inquantum fraudatur
effectu, certissimum inditium sit.
Adeo quod prima est ut si queratur
de aliquo cur ita sit rectissime dicatur
quia ille sic voluit qui omnia que-
cumque voluit fecit. Si vero cur vo-
luerit queratur, inepta questio est

Quomodo prime cause voluntas que-
ritur, cum nulla omnino sit causa.
Et quod dici solet et verum est, causa
in manu principis est ut possit mi-
tius moderare quam leges, cui et qui
legem tulit derogandi vel obrogandi
ius habebat potestatem. Legi quam
quam sigillo tuus celo imposuit
conditor celi contradicere non aude-
bit. Interposita interius et equi-
tatem interpretationem soli principi et oportet
et licet inspicere, ubi aliud ius
suadebat aliud equitas que in
publica utilitate versatur, principis
querenda interpretatio que utilitas
est et necessaria, ubi de scripto et se-
ntentia dubitatur. Melius est inter-
roganda auctor. Scimus quia celesti
vim te fecit interpretem. Unde quid
expediat nosti, qua temeritate con-
scribere opera tuus immo dei stellis
ascribis. Ceterum nec tum sileo
subtilissimum argumentum. Tu qui fla-
grantem minantem scorpionem in-
tendis caudam thelas quod pueris
quod sit gradiens parvus, sed me-
dacii pater qui te hoc docuit ce-
lestibus ascribendum fraudulen-
ter sic agi tecum ut tu hoc nosse
crederes, creatura ipsum creatorem
sic infirmat auctorem. Multitudo
animas miserorum fraude deceptas
inevitabilium vaticinio futurorum
in elationis tumorem suspende-
runt vel desperationis abissum precipita-
re dementia est. Porro sunt sin-
istrum mathesis sive horoscopi af-
ferunt et planetarum suis magis
erronei quam a stella pietatis exor-
bitant longa prestigatione figo-
rum. Cum eo qui quasi lucifer matu-
tinus oriebatur descendunt in in-
fernum viventes. Alios quasi ruine
sue participes faciunt. Sed cum
talia promunt quamvis fatis fides
accommodes et minus [illegible] va-
riis inde [illegible] ludibrio simplici-
tate fidei, rectius que adprudente si

nuum et te in abissum inscrutabilem
qui alter anthelis toto universi
lucem inaccessibilem posuisti refu-
gium tuum / et inde fidem rusticitatem
impugnas. Acsi fons predicte
expugnacionis sit error. Sed ergo
veteres stante providentie querelam
sopire non possunt. Et nodos earum
questionum solvere non suffecerunt / quis
tu adeo sapiens es ut omnibus tem-
poris imperiti ne dum tuis questio-
nibus satisfaciat / tamen denique
veteris philosophie plato princeps le-
gem ut fertur quod tamen de ho-
mero verius dicitur. Questio qua-
dam nautarum questionem explicare non
potuit unde tamen ab eisdem im-
pudentius et protractius deri-
deretur / ut erat vir peritissimi
ingenii / qui taciturnitate confusionis
iaculo percussus ad mortem ipsum
novissimum exalavit / pudue-
rat enim quod quasi totius acha-
demie improperio una expro-
braverint principem philosophorum gre-
cie etiam minima ignorare. Hec
autem asserit Helinandus in libro
qui de vestigiis philosophorum inscri-
bitur. Xenofontis famelicis in-
vidia adversus platonis gloriam im-
pudenter finxisse / licet quidam pluri-
mi eum hoc sanctorum asse-
rant xxi. ultro amaram possis
se illo etatis sue anno expleto
quem nonagesimum inscripsi
dictis efficerat. eo quod exinde non
accedit quantum mihi labor et dolor.
Confiteor quod me paucula scire
et tamen multis plurima ignorare. Nec
tamen vite huius cingi hume-
ros pudorose victus abicio. Si
ergo providentie et liberi arbi-
trii litem componere non suf-
ficio / si fatorum et fatalis nate
repugnantiam nequeo reconcili-
[illegible] ideo minime esse vera

est ista dic in nostre tamen veris
nostris frequentissime famorabilior est
Et quod sicut in investigationibus
positas ubi plerumque potior pars cre-
detur auctoris. Hoc autem ex defe-
ctu nostri arbitror evenire. Intel-
lectus non certa rerum prima principia
deficit. In hiis scrutinium providen-
tie investigationem contra me et fidem
nostre multos articulos aptissime
censeo numerari / dum in providen-
tia divina querele molestiam
ponimus velut ydre preciso capite
plurimum succrescunt capita questi-
onum / si in media silva progre-
diuntur illico patimur quod pere-
grinantes inter aliqua et multa
subtiliam constituti. Nunc quesita
origine traducere nobis intellectus
offendunt. Postremo de divina subtilia
trinitatem recipere personarum nisi
in fidem utique quomodo Arri-
anos declinabis dimittis unam
simpliciter et individuam admit-
te sibi certo Sabellium nisi
fidem tuearis manus effugies.
Hec tamen non minus vera sit et
multis potest questionibus impu-
gnari / et licet sapientia dei se
incarnationis misterio nobis
visibilem fecit / non tamen sic
intellectui nostro se fecit palpabilem
ut cum ea usque possimus pre-
discurrere scilicet que sit quanta
sit longitudo latitudo subli-
mitas et profundum. Si vero ma-
thematicorum via esset usque magis
laudabilis / non tanto opere peni-
tuisset magnum augustinum se con-
sultacionibus inclinasse adhuc
doctorum certissimus Gregorius / qui
melleo predicacionis imbre totam
rigavit et inebriavit ecclesiam
non modo mathesim iussit ab
aula sed ut traditur a maiori-
bus incendio dedit reprobate le-

tionis scripta palatinus que tunc
tenebat apollo in quibus certius
precipua que mentem celestium
et superiorum oracula videbantur
hominibus revelare. Quid multa
ratione utique satis est quod hanc
vanitatem katholica et universalis
ecclesia detestatur / et eos qui ea
vel temere presumpserunt legi-
timis penis percellit. Sed ne pla-
netariorum non tam persequi quam
sequi videantur errores, iam ad
reliqua progrediatur oratio. Cum
non huic curiositati inserviunt
non magis veraces esse puto quam
amiclas et sobrii qui priores re-
cubitus in cenis appetunt. et epu-
lantur quottidie splendide. Porro
plurimos eorum cognovi. mul-
tos novi / sed neminem in hoc
errore diutius fuisse recolo in
quo manus domini condignam non
exercuit ultionem. **De aruspi-
cibus et ciromanticis Et phi-
tonicis Et similis delecti-
one. Capitulum xxviiii**

Quid de nigromanticis di-
cam quorum impietas
deo auctore per se ipsam rubigi-
navit. nisi quia morte
digni sunt qui a morte sectam
conantur mutuare. Iam de au-
spicibus augurribus ballistatori-
bus ariolis phitonicis aruspi-
cibus et aliis quorum pro multitudine
tediosa est enumeracio productiorem
sermonem texere. cum nemo istorum
iam progrediatur in lucem dissimulati-
bus et quisquis est exercitat opera
tenebrarum superius dictum est. Que-
dam tamen cottidie de temporis
tangenda sunt / et si latebras
sunt adhuc male suo aruspices.
Hos pro parte in extis animalium
de more querunt. Extorum quod
nomine censent omnia que cum
extremitate tegunt / unde et illos
qui in thimeatis arietum vel quando
ossibus animalium vaticinantur eis
connumerandos esse manifestum est

Ciromantia est via que in rugis
manuum latentia se nosse gloriantur
quorum errorem quia ratione non
nititur non necesse est racionibus im-
pugnare / licet eos ea ipsa expugnet
ratio quod deficiunt ratione / unum tamen
quod a te si me patienter audias
attentissime quero. Quid in ma-
teria ista quam tibi eos notos esse
non ambigo qui de diversis initio
gati sunt referunt. **C**um adversus invic-
tissimos britones regia esset
expeditio producenda. in quo te co-
silium aruspex simonius. **C**um
scis ab eo vitare archerum nobis
sit ingrediendum / qui excubiali ob-
sequii ... predam per
tradendus erat quod contulit vitat
inferiores / visceribus siquidem quis
mendacii nota innuitur dici
solet qua quovis excubio vigi-
line mendacior est. **I**tem ciro-
mantico adhibito et consulto quid
contulit vias sibi eo aldo utrique
... consultus est
Cum quidem paucis diebus elapsis
quasi scilicet matutinam cuius
tamen non prenoverat perdidit. **C**etera
que melius nosti fuerint tacito
cum ista vanitate sola meruerunt
ne ulterius consulant. **C**onsultatio-
nem istorum vel eo perniciosior consulta-
to est quo fallacia malignior
fraudum in hiis manifestior est. qui
sive mentiuntur sive non in propo-
sito semper habent ut noceant et fal-
lant aut mendaci studio fallendi
Mendacio veritati sive errore decepti
in tanta agunt affectione ut futurorum
conscii per omnia videantur. **U**nde
est quod ambiguitate verborum obumbi-
lare student oracula. ut cum mendaces
aut fallaces inventi fue-
runt. aliquo racionis velamento sua
queant tueri fallaciam / sic utique
fallere non desistunt donec auditores
suos precipitent in ruinam. **C**um
in a secundo vatum prosilierit rursus
Crasso ve aut pirro aut precedenti-
um aut subsequentium cuiquam dux

thebanus dux de oraculo sperat
victoriam fratris mucrone per-
fodit. Ei tamen Amphiaraus
successus belli visus est policeri
cuius non aliud significavit quam per
multas ambages intulit. Cadmea
est victoria thebis. Ceterum nec
interempto duce mendacii argu-
atur. ut fallaciam ambigua
veritatis nota obducet. quo ma-
liciam tueatur subiecit heu in-
per gladios ruat pater. Sic ergo dum
sic fatorum consilio secum ad
patricidium invitat laqueo in-
piatur / trahitur ad occisum pa-
tris quam parricide desiderium adimplet.
dum fratres impii qui imprecata
optaverat ut servo genus
consorcia dissimularent mutu-
is vulneribus pereunt et alter
gladiis perierunt. Crassus ma-
xima regna si amnem transgredi-
atur de oraculorum fide sibi spon-
venire fidem credat. Sed cum res in
contrarium cesserit et fallax Apol-
lo se unius ubique equinoctialem
absolvit ab invidia mentiendi
Aliud Pirrus romanus victis
quos saepe in acie constituit sudaverat
beneficio phebi sibi promittit
imperium. sed inexpugnabili stratus
in scripsit victor sit culpam quam am-
phibologiam oraculi minus caute
intellexit ad rogationes tusecat
historias Capius cum vicerit et
singulas civitates belli tempe-
statis urbem contriverit. docente
Phebo in sinum Euboico quietem
quierit et mortem invenit. Oracu-
lum quod auctore Lucano cele-
bre est. Effugis ingentes tanti
discriminis expers bellorum ro-
mane minas solus quietem
Euboyci lateris media convalle
tenebis. Sed ne falsitatis non
in historiis non oracula confida-
tur sed veritate et cum fides in voluminis
acquiescit distinctat historia

Saul in tirannidem versus exigente pe-
ccatorum exigentibus culpis esse a domino
derelictus et adversus philisteos dim-
ico nunc convalesceret inimicis hosti-
lis sollicitus fractis vero exitu
inquirebat. Consuluit ergo do-
minum et non respondit ei neque per
somnia neque per sacerdotes neque per
prophetas. Hoc tamen ei ante de-
nunciaverat Samuel quia dominum
penitebat quod eum constituisset re-
gem. eo quod non impleverat verbum
domini suadente avaricia parcens
Agag regi pinguissimis et o-
pimis gregibus ovium et arme-
torum et vestibus et arietibus et universis
que pulchra erant oculis regis
quod vero vile fuit et reprobum
est mandante domino demoliti
sunt. Et cum multi dicerent non de-
manum domini exercitui contigit
victoria / auctori honorum non
referens gloriam viribus suis in-
fame regis decollato munere
applaudebat. Sic non scriptum est
factum est verbum domini ad Samuelem
Penitet me quod constituerim regem
Saul. quia dereliquit me et
verba mea opere non implevit. Con-
tristatus est Samuel et clamavit
ad dominum tota nocte. Cumque de
nocte surrexit ut iret ad Sau-
lem mane nunciatum est Samu-
eli quod venisset Saul in Carme-
lum et erexisset sibi fornicem
triumphalem et reversus transisset
descendisset quod in Galgala. de-
inde ad increpationes Samuelis
crimen inobediencie sub pretextu
religionis maluit excusare quam
delere per penitenciam. que secunda
tabula post naufragium rel-
icta est peccatori. Ait enim Au-
divi vocem domini et ambulavi in
via per quam misit me dominus et
adduxi ad Agag regem Amalech

et amalech interfeci. Tulit autem
populus de preda oves et boves
primicias eorum que cesa sunt
ut immolet domino deo suo in Gal
galis. Ecce quomodo seipsum excusat
Et quicquid culpe est aut exte
nuat aut refundit in populum. Ait
ergo Samuel Numquid vult dominus
holocausta et victimas et au
scultare magis quam offerre
adipem arietum. Quoniam quasi pecca
tum ariolandi est repugnare et
quasi scelus ydolatrie nolle ad
quiescere. Pro eo quod abiecisti ser
monem domini abiecit te dominus ne
sis rex. Ergo quid similiter ar
bitror eciam de omnibus qui in
sublimi te constituti abeunt post
concupiscencias suas et principatum
dominum simulantes timorem suum exer
cent in subditos cecaciates libito
licitum, ac si colla eorum iugo divine
legis subdita non sint et illa ne
cessitate vigeant ad implendam
iusticiam dei. Et unquam vel sit
ad tantum tonitruum comminacio
divine scelerosi pectoris indignati
aut timor qui tirannidis magis
tate in corde ... pullatus co
aliceant potius emoliri nequaquam.
Dixit nunc Saul ad Samuelem Pec
cavi quia prevaricatus sum sermonem
domini et verba tua timens populum et
obediens voci eorum sed nunc porta
quesso peccatum meum et revertere
mecum ut adorem dominum. Et ait
Samuel. Non revertar quia pro
iecisti sermonem domini et proiecit
te dominus ne sis rex super Israel.
Vides ergo quam difficile sit maculam
cum superbie commixto ... ubi
exhortacione curari. Peccavi in
quit timens populum et obediens
voci eorum. Non sic fatetur culpam
ut potius involvat alios qui
si princeps esset fuerant relaxan
di. quam seipsum expediat Numquid
sic audieat fecisse Moysen cum

ira dei seviret in populum dixit er
go dominus dimitte me ut ira
scatur furor meus in populo et de
leam eum faciamque te in gentem
magnam, quid ergo fecit dux iste
ergo princeps fidelis in beneplacito
suo constitutos a deo aut dimit
te eis inquit hanc noxam aut
me dele de libro tuo. Sed numquam
in tante caritatis affectu appropin
quabat gloriam sequitur n. Man
suetus princeps, prius per desertum
orator potens in opere et sermone
dux famulus in iusticia manda
torum dei, dicent Egipcii Calli
de eduxit eos dominus de Egipto
ut prosterneret eos in deserto. Sic
ergo eciam sumpsimus dispendio gloriam
domini recapitulit, et populi cum eius du
catum ministrabat liberator. David
quoque cum turba eius domino adi
racundia provocasset et principatum
culpe subiectum populo portaret pe
nam. Vidit angelum domini cedentem
populum fudit itaque preces de inti
mis precordiis et adiecit Ego
sum qui peccavi Ego inique
egi isti qui oves sunt quid
fecerunt. Verus itaque rex et iu
stus princeps et dignus cum altis
simi frangeret iram qui dum
se pro populo flagellanti deo op
posuit indignacionem eius flagel
lum amovit. Eia sicque nulla
excusacio flectit nisi cum quis
prius iudicio accusatur. Nulla
movet ad veniam est cum no
cens nudam detegit culpam
misericordiam autem admonet non
cum animus caritate succensus in se
ipso convertitur. Nichil persuadet
precavendum esse nisi cum neces
manum operis extendit ad satis
faciendum. Si quis non fatetur cul
pam inutilis est confessio non satis
factio. Amo curat ad veniam

Peccavi inquit Judas tradens
sanguinem iustum. Sicut utique ipse rex
quamquam confessio. sed mortis quam
ante cucurrit ad laqueum quem
promeruerit. quam ad fontem venie
quem demeruerat / et obstina-
tionis sue duricia prelisserat.
Sic tamen penituit fecisse quod
fecerat / sed non eo devotionis af-
fectu qui lapidem adiutorii
sufficeret emollire / primo signo
dictus laqueo se suspendit per vitam
quo digno finivit supplicio. Et
quia maliciam non correxit re-
media sibi nulla salutis paravit
remedium. Sic et apud infe-
ros sentit esse stimulos peni-
tudinis / licet non sit correctio
pene voluntatis / Sic Saul procul
dubio peccatum suum imponere nititur
timuerit aciemus / et dum simulat
se a pena velit ... Saul
culpe eximi seipsum gravius
oneratum fortioribus laqueis
involvit / et irreparabili sua
damnatione astringit. Sequitur
/ et conversus est Samuel ut abi-
ret ille autem apprehendit sum-
mitatem pallii eius que scissa
est. Et ait ad eum Samuel
Scidit dominus regnum Israel a te
hodie et tradidit illud proximo
tuo meliori te. Porro triumpha-
tor in Israel non parcet et peni-
tudine non flectetur / Neque enim
homo est ut agat penitentiam. At ille
ait peccavi sed nunc honora
me coram senioribus populi mei
et coram Israel et revertere mecum
ut adorem dominum deum tuum.
Ecce quanta elationis insania
se deiectum audit a domino / et tamen
illi invito eo regnum contendit.
Regnum meliori traditum esse non
ambigit et privatus personam
irreprehensibilem regni ... frau-
dulenter usurpat / Orrumt itaque
dixit in veritatem mollitur astendens et
sit seipso deterior dum meliori re-
clamante domino velit preferri.
Fatetur equidem culpam sed penam
portare dedignatur. Hic non est quod
dicit peccavi. sed nunc honora
me et si dicat cum timore cul-
pa elationis fastu / tirannice
nequicia iuste deiectus contemptui
meruerim nunc pacientia tua in
conspectu eorum qui non nove-
runt consilium dei faciat glori-
osum / ut velut ego meum ... tuo
incedam fastigiatus obsequio
et tanto stipatus comitatu
tanta vestibus auctoritate adorem
dominum deum tuum. quem meum vel ultra
dicere non audeo qui ab eo per
inobedientiam discessi et adhuc
per contumaciam recedo. Adeo si
quidem intumuerat spiritus eius ut
se non modo homini sed et ipsi deo
seipsum quodam modo preferre impietatis
cultu conferret. Attende non domino
contulerat quanto maiori gratia vide-
bat preditum tanto acriori invidia
ei occultas tendebat insidias
tam manifestas quam iniquas
exercens inimicicias / et que ma-
nifestius eum dominus extollebat eo
ardentius non tam deprimere quam ex-
tinguere laborabat. Ipse quoque deo se
rebellione penitus opposuit / tum ei
surripere aut eripere nititur inna
regnorum / dignum ergo fuit ut non
maneret in eo spiritus domini qui cor
suum non suo habitaculum. sed et
tante fecerat nequicie fidicium
Exagitavit itaque eum spiritus nequam
a domino et exilio rectore felicitate
et in dies labi. Minimi quoque regni
vires repperit / salus populi flu-
ctuare hostium crebrior malorum
clarior quam victoria tanti regis / quam
populi validius animos ... fecit
Ipse tamen cum tam domini regnum
firmaverat exterminatum habebat

a finibus suis. Ceterum ergo tandem
accepit consilium non utique ut regnum
traderet meliori et dispositioni di-
vine que ei innotuerat acqui-
esceret ut primam caritate vi-
te ageret fructuosam. Sed qui
adversus dominum calcaneum tumidus
extulerat populum in monte Gel-
boe ubi puniendus et occidendus
erat cecidit in plurimo. Occidi si-
quidem in monte debuit qui non
nisi alte in seipso respexit. Er-
go cum ipsa viciis deservit ad
fontem mendacii falsus et iniquus
princeps confugit. Dixit itaque ser-
vis suis: Querite mihi mulierem
habentem phitonem et vadam ad eam
et sciscitabor per illam. Quid ali-
ud dixisset gentiliter idem quod per-
fidus Moyses idem est acsi diceret
flectere si nequeo superos ache-
ronta movebo, aut fidelio-
ribus [illegible] et [illegible] presidia,
si mihi deus notitia subtraxit
veritatis / eam tamen per patrem men-
dacii eo invito consulo. et ve-
lit et nolit arcanum consilii eius
per potestatem adversariam explorabo.
Et dixerunt servi eius ad eum: Est
mulier phitonem mendacii [illegible]
autem erat consultatione ~~[illegible]~~ [illegible]
vii que in tantum desperato
fregerat ut etiam ab infimis
et iniquissimis creaturis ad
tuendum sibi regnum quod deus
auferebat adversus omnipotentiam
eius auxilium imploraret. Mu-
tavit ergo habitum suum vestitus-
que est aliis vestimentis et abiit
ipse et duo viri cum eo. Vene-
runtque ad mulierem nocte. Re-
cte quidem omnia quia tetra est
etiam apud reprobos species sceleris.
Recepto namque habitu debuit
spoliari qui ad serviendum de-
monibus et non deo instinctum
arripuerat iter. Cum vestem

abiecerat innocentie qui iustitie
mutaverat indumentum. Vestibus ho-
noris et glorie non debuit vesti-
ri. Et abiit utique post demo-
nem qui non stetit in veritate, et duo vi-
ri cum eo, equidem inordinati et ino-
rabiles. Cum regem ad tantam
perfidiam non reluctantes prosequi
potuerunt. Duorum quoque rex decenti
stipatur comitatu / quia a summa
et vera veritate et unitate recedit.
Venerunt quoque ad mulierem nocte ap-
to utique tempore de morte regni. De
strage populi / de luctu publico. cum
tenebrarum principe tractaturi.
Sic et Salomon nocte sapientiam dicit-
ur accepisse, qui amore mulierum
allectus et corruptus a deo erat
recessurus. Petrus quoque dum ca-
lore fidei destitutus calefaceret se ad
prunas nocte lapsus est in perfidia
Et eam cum prunis fecit insignem.
Alii etiam discipuli timore prostra-
ti tempore nocturno fugierunt. Et
ait Saul ad mulierem [illegible] re-
quirens spiritum phitonicum implet
divina [illegible] in phitone et suscita
mihi quem dixero tibi. Lege
libros revolve historias scrutare
omnes antiquos scripturas nusquam
fere in bona significatione divi-
nationem invenies. Domini prophetas re-
gibus divinatores non prophetas esse scri-
ptura memorat. Tales fuerunt
prophete Achab qui cum dicto premit-
tente meritis exigentibus peccatis ludi-
ficationibus seducebat. Denique [illegible]
[illegible] diu egressus spiritus mendax est
et factus est in ore omnium prophetarum Achab
ascensuro in Ramoth Galaath
prospera promittentes. Solo an-
thea [illegible] reclamante qui co-
gnitus dum consilii iste que in
motibus dispersum viderat premuni-
vit. [illegible] ab amore veritatis [illegible]
tum adeo qui assumptis cornibus
ferreis dixerat. Dominus rex cornibus
Syriam ventilabis. [illegible] dum
[illegible] fere sub minus non fiebat
[illegible] quia [illegible] avaritie et ne-
quitie spiritus [illegible]. Unde est

in Ierusalem ruiture sponsus sto
improperat dicens principes eius in mune-
ribus iudicabant sacerdotes in
mercede respondebant et prophete in pe-
cunia divinabant et super dominum
requiescebant dicentes Nonne dominus
est in nobis/ non venient super nos
mala. Propterea dicit dominus. Propter hoc sy-
on quasi ager arabitur et Hierusa-
lem ut custodia pomorum erit. Er-
go divinabunt et si prophetas insul-
tant nomine: sepe mendaces spi-
ritus mendosi aliquem sunt a virtute
et veritate prophetie. Pythonem i-
gitur quod dicat. Ecclesia recessit spiritus
domini vel fitonissa pathrocinetur
inimici. Et suscitata in quo dixe-
ro tibi utique fallaciam tendit dato
rex in sensum reprobum qui sibi
persuaserat phitonem spiritum Samuelem
prescium futurorum archanum consili-
orum consilium vitalis interpretem sibi
persuasit eundem tanta potesta-
tate ut etiam posset mortuos
suscitare et tante benignitatis
ut etiam in eo quod ultimum
est et difficillimum familiaribus
suis mortem exegerit procul
dubio elapsum erat a memoria
eius aut inutiliter tenebat can-
ticum fidelis anime Ecclesia deus ipse
est dominus qui mortificat et vivi-
ficat deducit ad inferos et redu-
cit pauperem facit et ditat humiliat
et sublimat et quod in seipso imple-
visse videat. Saul suscitat de
pulvere egenum ut sedeat cum prin-
cipibus et solium glorie teneat. Quam-
diu fecit procul dubio secum
dominus est. Et ait mulier ad eum. Ecce
tu nosti quanta fecit Saul et quomodo
erasserit magos et ariolos
de terra. Quare ergo insidiaris
anime mee ut occidar. Et iuravit
ei Saul in domino dicens. Vivit dominus
quia non eveniet tibi quicquam
mali propter hanc rem/ verum quid
est Ecclesia qui sordidus in sordi-
bus sordescit amplius/ et quem

quam deserunt sunt semper nomi-
sima illius ecclesia potestas sa-
crilegii sibi conscia phitonissa
expavescit et potestas a domino constitu-
ta ad sacrilegia evellenda alias
quid dicimus cum negotia domi-
nium propria bella gerunt et volatile
prat audaciam et sacrilegiis re-
giam accommodat auctoritatem. Ma-
leficos inquit dominus et magos non
patiaris vivere. At ille nequam
fumo dei digitus et qui gladium
portat ad vindictam maleficorum
bonorum etiam non suo tibi dat
securitatem/ sed promissam pacem
iuramenti religione confirmat/
Et sic evenit ut in tertio capitulo
dictat quoniam prolixi sunt nervi te-
sticulorum leviathan cum sibi teten-
derit laqueum proprii operis a quo
sine salutis dispendio non evadet.
Ecce dicta confessio et tormenti per-
minet syllogismus/ si fitonisse
paret deum violatur imperium
precipientis ut malefica hinc de
terra evadent. si non paret in-
iuramenti religio violatur. Quo-
cunque se vertat impius comprehen-
ditur in operibus suis. Dixit ergo
mulier. Quem suscitabo tibi. Qui
ait Samuelem. Cum in tertio vita
est fidem/ deum esse eundem quod iu-
stum et bonum remuneratorem spe-
rantium in se/ cum plene mise-
ricordes videntes. Ante legem
sub lege sub gratia nemo recte sa-
pienti velut istud in dubium. Sine
isto nemo unquam ingressus est
ad salutem. Decurrit cum erat in
minimis paulatim ad maiora pro-
labitur. Sed iste prius negligens
deinde inobediens postmodum con-
tumax et inde obstinatus postre-
mo ad eam prolapsus est cecitatem
ut nec sortem articuli fidei servet
incolumem. Deum etenim iustum
quamquam non credit. opinas et in

sanctos post exitum vite huius
malignis spiritibus concessam potestatem
Audierat non sanctum Samuelem
phitonisse non obtemperasse domino
vivente nec aliquod cum eis invite
familiaritatis fuisse consortium. Co-
gnoverat insuper eam ad phito-
nis imperium sibi servire et petit
excitari. Vnde etiam ad hoc cogi de-
functum ad quod vivus impelli
non potuit. Ergo siquidem noluit
iudicare dum viveret nisi quod in-
dicandum deus inspirabat. Cum autem
vidisset mulier Samuelem exclama-
vit voce magna et dixit ad
Saulem: Quare imposuisti
michi? tu es enim Saul. Se utique deceptam
credidit et etiam per presentiam ima-
ginantis notitiam et presentiam principis
cognovit. Dixitque ei rex: Noli
timere. Quid vidisti? Et ait
mulier ad Saulem: Deos vidi ascen-
dentes de terra. Phitonissa poterat
ab incepto vel tenuis fidei ratione
detinuisse. Responsio deorum sic dicto
pluralitatem innuerat et eorum ha-
bitationem subterra et in tenebris esse
significat. Dixit ergo Saul: Qua-
lis est forma eius? Que ait: Vir
senex ascendit et ipse amictus
est pallio. Intellexit itaque Saul
quod Samuel esset et inclinavit
se super faciem suam super terram et a-
doravit. Formam illius qui
apparebat diligenter inquirit
forte gentilium errore deceptus cre-
dens habitum et negotiorum formam
singulis apud inferos tradens
quam superstites fuerant insignita.
Vnde illud quod contra curvum de-
morum quod fuit vivis conuentum
inferentes equos canes sepulture
tellure reposuerunt, sed non ne po-
tuerat sancti viri clarior ce-
gliam aut post mortem vincentis
habitus imitari. Et quod
ex proinde et fideliter non dicat
scriptura Samuelem phitonissa
impio suscitatum, sed veritatem

imperii sensus prudenter expressit.
Ait enim audita forma viri et habitu
intellexit Saul quod Samuel esset
deceptus utique intellexerit quod credo
videbatur quod subiungit et inclinavit
se et adoravit. Si enim fuisset Sa-
muel nequaquam se permisisset ab
homine adorari quem secundum legem
crediderat et docuerat unum dominum
et deum adorandum. Extra se te ante
a potestate malignorum spirituum exem-
pte sunt. Postremo decepti homines
non fuisset errore, ut tunc ex sub-
sequentibus fecisse colligitur. Dixit
autem Samuel ad Saulem: Quare
inquietasti me ut suscitarer?
Hec est enim fraudulentia malignorum
spirituum ut quod ultro faciunt et
dictant hominibus faciendum opere
se dissimulant ut hec fieri vi-
deantur inviti. Simulant se e-
rectos et quod exorcismorum virtute
fingunt ut eorum maneant
exorcismos quod in nomine domini et
in fide trinitatis aut incarnationis
et passionis virtute conceptos componunt
cordis quod hominibus tradunt credenti-
bus eos obtemperant. Donec
eos scilicet sacrilegii crimine et pena
damnationis involvat. Transfigu-
rant se etiam nitorum in angelos
lucis honesta solum precipiunt contra-
ria prohibent indiciam constant
utilitatibus provident ut quod homi-
nibus et potius familiaribus admittantur,
audiantur benignius, amentur ar-
tius, facilius exaudiantur. Ha-
bitum quod induunt venerabilium per-
sonarum, ut eis maior et promp-
tior reverentia impendatur. Et
ait Saul coartor nimis siquidem
Philistiim pugnant adversum me
et deus recessit a me et exaudi-
re noluit neque in manu prophetarum
neque per somnia. Vocavi ergo te ut
ostendas mihi quid faciam. Et si aperte

dicat / in desperatorum abissum precipi-
tantissimum impugnat homines /
deserit deus et ego a te qui in
veritate prius eius imitator et fugio
ut quasi doctor discipulum doceas /
quid me in tanta angustia op-
porteat facere / licet enim eum qui lege-
batur credat Samuelem tamen in
veritate erat angelus sathane
ut poteat ei ignorancia suffra-
gari / cum nemini liceat ignorare
creaturam que se aperte aduersari
infidelem et prius voluit esse
sciebat etiam illicitum esse ario-
los et magos inquirere et de
futuris sollicitare phitone / quod si
eum ignorancie racione excusat
meliori conditione erunt stulti quam
periti et peius quam vitii / Et ait
Samuel / Non equidem verus sed um-
bratilis et ficticius et qui di-
gnus est impius et reprobus
consultator / quid me interrogas
cum deus recessit a te et sufficit
ad cumulum tuum ruinis / nimirum
fidei consentaneum est et accomo-
dum racioni / Quid enim offert
creatura illi quem deserit deus
et cum recipit sponsam sponsa
sed sensu ad id quod studet ho-
stis et fidei inimicus dicit in-
insistens falsa veris inmediata
fidei veritate obnubilans. Sequitur
enim / Sic locutus est in manu mea
et scindet regnum tuum de manu
tua et dabit illud proximo tuo david
quia non obedisti voci domini nec
fecisti iram furoris eius in amalech
Ideo que pateris fecit tibi dominus ho-
die / et dabit dominus etiam tecum
israhel in manum philistinorum / cras
autem tu et filii tui mecum eritis
sed et castra israhel tradet dominus
in manus philistim / Certum quod
bellum fideliter infidelis exposu-
it sed tamen verborum tenditulis
infidelem et infelicem animam frau-

dulenter decepit / deviauit / si quid
confirmat errore et impenitenti
prope exitum quietem repromittit / cum
eum dum dicat impletum que lo-
cutus est in manu mea se procu-
ducio simulat Samuelem pro que
Sauli que denunciat locutus est
deus / cum autem subiungit Cras tu
et filii tui mecum eritis. Per eum
quidem sed fraudulenter cundiat
Erat enim die sequenti mane ex
desperacione sibi inmanum admissuros
consciturus. habiturus partem cum eo
quem auaricia, fastu obstinacio-
ne mentis fuerat insecutus. Sed
falso blanditur ingerendus per
quietis / dum se verbis et gestis in-
stituit Samuelem Cui certe de col-
lata esse inquiete sedem a deo
inter eos qui invocant nomen
eius / Quid ergo Sauli Samuelis
sui uel potius phitonis profu-
turi / potuerit forte non pre-
missum sperare meliora et saltem
dum alieno confoditur gladio gra-
tiam pro vanitate occasionatus gla-
dio suo incubuit et in extremis
agonis dum ipse gloriae consulebat qui
fortius mori potuisset in prelio,
auram vberem perimuit et in fine
et prostrati animi consilio corr-
et ante mortem asciuit / Mori-
entur gentes de fortune sua. auto-
res eorum dicat vniuersaliter quos
sentit dum errorum subiungit titulos
predicant. dum maiorum virorum
fortitudinem probant / Bibat il-
lis auctoribus cratheras venenum / ut
etiam dexteras et mentes perdendo ar-
muet ad voluntariam mortem per
mamillas ad cor assiduum vene-
num insanabile / Cleopatra tra-
hiciat lucrecia alienam impudi-
ciciam seruitutis sui effusione con-
dempnet / Ego euenire posse non
arbitror ut cuicumque difficultatis
articulo liceat propria auctoritate homini
sibi mortem inferre / Nec etiam

vbi castitas periclitatur. Licet hunc
casum videatur excipere doctor ille
doctorum. cum in sacrario lvarium
vix audeo eque comparare. Heroni-
mus omnino detestator est. et eorum
qui licet corpore vivant iam
viventes morte premortui. animo
vivere desierunt. Utique non vivorum
sed iam mortuorum mors est. Infi-
delium regum pruriret seriem Ierobo-
am Achab Iezabel Nabucho-
donosor Sennacherib et aliorum
quorum errores non sufficio enar-
rare. Quid lucrati sunt cum vati-
bus suis qui videbant eis falsa
et stulta nec aperiebant ini-
quitates eorum ut eos ad penitentiam
provocarent. Omnes utique evanu-
erunt per principem vanitatem et
dum scire quod non licet vel aliter
quam licet appetunt ad inane et
in nichilum redacti sunt. Reges Is-
rael infidelibus sociati quia cum
regno Iuda alii boni alii mali
sunt reges Israel omnes reprobi
extiterunt. Relinque archana
dei tecum inquirere quid sit aut fa-
cto cras quod de te statuit
deus contra tuam sollicitudinem
potens est expedire. Egregie quod
Ethicus: Omnem crede diem tibi di-
luxisse supremum. Grata superveniet
que non sperabitur hora. Veri-
tas autem sibi ubique consona est
nec a se licet a mendacii habita-
culo proferatur. quoque distorqueat
hic nec invidia dum sui inte-
gritate viget quorumlibet sordi-
um vicinitate polluitur. Ipsa mor-
tem induit non timeri et ad eam
recipiendam nos horis omnibus
parari precipit ut cominus de diu-
turnitate vite presumitur. in cui-
us honestate utilia gradibus
avidius curratur. Mors si quid
necessarium munus est nature in-
corrupte corrumpere namque mor-
tis origo est. Tolle corruptionem

sectare integritate undique et
virtutis. Iam tu mortalitatis viam
ingressus es. et quedam divinitatis
tue archana apprehendisti. Apprehen-
disti inquam an accepisti. sed ut
fidelius loquamur et apprehendisti
et accepisti. non est ut deleant neque
currentes sed inserviant dei. quis
scit quando veniet sero an media
nocte an galli cantu an mane
Aut ut ait ille nichil morte cer-
tius est nichil hora mortis incer-
tius. Utique timenda non est quasi
malum sed quasi malorum finis
cum venit gratanter amplectenda
Unum est quod totis et viventes et
morientes viribus fugiendum est. Quid
illud sit queris. Turpitudo et scelus
inhonesti. Hec ut faciunt mortem
criminum non esse malorum sed
antecedentium et succedentium cul-
pam. Ad hanc fugiendam non o-
racula vatum non phitonis
consultatio. Necessaria est fiducia et
utilius ad hec vatum dicta consulit
Catho in libia extreme difficul-
tatis angustia coartatus Hamonie
Iovem designatum consultare va-
tes sibi vatem sufficere ut persuade-
ret servandam libertatem et non mo-
dominatorem cesaree ingenii. sed om-
nem notam turpitudinis fugi-
enda. Licet in eo errant quo
auctoritate propria vite immunis ab-
erat. Quod ~~sed~~ non modo fide-
lium institutis sed constitutionibus quo-
rum et sapientissimorum dictis
constat esse prohibitum. Teste
quidem philosophie princeps Pithagoras
et plebiscitum prohibitorum. Ergo non
tamen auctores sunt qui personas
dimo relictum esse ducere. que-
piam militie sinuentem a presi-
dio et commissa sibi statione di-
scedere contra ducis vel principis
iussionem. plane eleganti exem-
plo usi sunt. eo quod militia est
vita hominis super terram. quam si contra

nibus oracula patiatur vel rursa
fictos, procul dubio immune audi-
endi sunt. Divina enim pignore inno-
centie nemo unquam debet fidem
Si in nostro tempore virum rumorem
imitatorem sive innocentissimum
preter Christum si placet attende-
ret imitatorem ab hominibus peti-
to capite ad sacrificia consuevit
recipiam esse credendam. Reflec-
tens ad innocentiam etiam pusi-
llanimis voluntatem. Et ad deos
addictum quamvis pinne capillos
se pollicitos et oblatum est vo-
ce mundo sitiret et sanguinem
pistem immolandum esse credit.
Sic itaque nec dum vivere non
posset ut talis tum ad culpam in-
ducendum spiritum. Testimonio con-
loquio demonum prius est esse
dignissimum, licet est quod sub
exercitiorum pretextu sunt quis
ticeatur errorem qui ad diminu-
endam demonum potestatem et distra-
hendam quod hunc cum homine fami-
liaritatis commercium institutum sunt
tarent quod opere veritatis effectu-
nisi in digito dei operabantur.
Porro spiritus sanctus discipline
effugiet fictum et totum peccati
subditum sibi esse fictitium dedi-
gnatur. Quicquid vero huiusmodi
negatur fictitium est et fantasti-
cum et veritate substantiam nescit. Vi-
detur quidem adesse dum precibus et ob-
secrationibus invocatur et effectum pec-
catorum prosequitur sacrilegum crea-
turis amore desiderium adimplet.
Abest autem tamen longe ut sa-
cramenta tutela sui. Eos quos per-
fidia sancta celebrat variis ludi-
ficationibus demonum traditos sub-
iciat ad gehennam. Hic secundum ad
huiusmodi flagitia prodibunt imi-
tari publica voce esse. Adversus
quem ut porte inferi prevalebunt

Cum ergo sancti spiritus gratia improba-
tas subtrahit ex detestatis et au-
ctoritas ecclesie qui eis non ter-
rentur et absterrentur offendunt
in spiritu quo recedente eius
sibi intrantur veritatem et efficaciam
petunt.

**De specularijs. et quod ma-
ligni spiritus interdum futura pro-
nosticant et subtilitate et longa
experientia, fide temporis et revelatione
creatorum preteritum, et quod sepe decipiunt
et decipientes aut decepti, et
quod specularios magia indubitanter sunt.** c. xxi

Ex istis etiam sibi specularii blan-
diunt quod nil immolant. Illi
nocentes sepius prosunt. Cum
furta detegunt, maleficiis
purgant orbem et sepe potestatem aut
veritatem appetunt veritatem. Non
est impius non fit. Qui non colli-
git nihil ut ita dispergit. Et
qui non est mecum contra me est.
Dum hec deus prohibente exercent
impiis quid aliud faciunt quam impii
quam tantum exigere ad opus pro-
hibentem. Certe unicum est quod immolat
qui eidem spiritui secto idolatrie me-
tum prostituit. Nimium est quod immo-
lat qui iure suo corpus accommodat
ad detestabile sacrilegium peragendum.
Quam retinuit creatori. Qui me-
tem lingwam corporis demonibus
obtulit. Cum non vitavit set diminu-
qui integritatem eius in tanta cor-
ruptione quesivit, plane in talibus
nemo pro ignorantia excusatur.
Omnis enim in commune sciunt aut
scire debent. Saltem ignominiam
fidei anathematis opprobrio con-
demnatam. Non utique hic senecto
aniles excipiuntur, pupillaris etate
muliebris infirmitate sexus. Rustici
omne agriculture, quia puberta-
tis indulgeat. Licet in diffe-
dijs rerum subveniat eis pro igno-
rantiam illis in subversione fidei
nullum ab ignorantia remedium est.
Optime ergo ut qui ignorat igno-
retur et insipiens in culpa eru

diatur in pena / et sapiunt putat
qui nec volunt intelligere ut bene
ageret. Quamvis et non potuit di-
scere ut sine labore a tanto labo-
re cessaret, quin istud laboriose ad-
disceret. ut laboriose et pestilenter
ignoraret. non potuit in fide sine
labore quiescere. qui potens est
solliciare mentem et exercitio corporis
in fide desudare. Quin non subin-
gis obsequium fidem negaverunt.
et infideli deterior est / et licet verbis
deum confiteatur. ei provisis operibus
contradixerit. Licet facilius est ho-
minem huiusmodi esse fidelem. qui indi-
cem incorruptum qui diligit mi-
sericordiam et sequitur retribuciones ve-
rentur quia simplicium animos mo-
vet scilicet ex quo consultatorum abscon-
dita futurorum manifestari non posse
Nisi per manum eius in cuius potestate
sunt tempora et momenta / quodam
modo ingerit questiones. Licet u-
ltor sit unus arbiter qui et
deus et deus omnium est. tamen ex sensibus
infidelium hominibus innotescunt. Quando
ergo mirum si ea que prenoscunt
qui et subtilitate nature vigeant. et
experientia temporis longioris et re-
velacione superiorum spirituum de per-
vinis admoverunt. Si ergo sensus
corporis mole gravati quos alter-
ius rei tardat inanium cupi-
ditas / quorum acumen turbati sensus
corruptione obesit ex precedentibus
aut quarundam rerum indiciis ge-
stant ventura coniiciunt. Quando
prohibet spiritus ab omni nexu corporis
absolutus quos nulla moles non
retardat rerum imminentium aut
proxima tempora succedentium premictere
eventum. Sed qui heri fecit de va-
tus est. per dies paucos decessimus
motu temporis ex similibus similia
colligit. et de causis sibi interim
notis vaticinatur in posterum
Non nec est facilis et non inoan-
tiquus sed inveteratus dierum

qui ab initio conditus est plenus sapien-
tia et perfectus decore. Quamvis adeo hebes
est et tarditatis egregie. qui tanto
temporis tractu pro parte ad ea co-
gnoscenda sint que sint futura non
assurgat. Preterea proprie potestates
que caritatis cultu devote obedie-
ncie deo assidue famulantur. Respi-
ciunt et intima tradunt occulta re-
velare. Nec tamen status verum est
quod reprobi sentiunt quit ...
sed quicquid que suspicantur aut timent
ut videntur horum secretorum pe-
ritiam imitare. Quale est quod domino
nasciturus in templum Egypti deso-
lacionem eorum et discessum suum
demones templorum ipsorum pre-
dicabant. Unde id apud Timo-
theum de exterminio religionis
Idolatrie. Egipte inquit Egipte
erit tu religionis tue sole super-
erunt fabule. et sepe quod necessi-
tate fiunt et coacti se sponte fa-
cere simulant / quod hominibus indigni-
tas quibus se fingunt offen-
sos. Sepe etiam mentiuntur aut de-
cipientes aut decepti / sed licet
vera duntaxat enunciant / num-
quam aut appetendi sint aut
fugiendi. Unde in Deuteronomio
Si surrexerit in medio tui propheta
aut qui dicit se somnium vidisse
et predixerit signum aut portentum. et
evenerit quod locutus est et dixerit
tibi. Eamus et sequamur deos
alienos quos ignoras et serviamus
eis non audias verba prophete
aut somniatoris. quia temptat
vos dominus deus vester. et palam fiat
utrum diligatis eum an non. Unde
planum fit / quia et si contingat
que admirantibus non secundum de-
um dicunt / non sit accipienda
sunt ut fiant que precipiunt ab
eis aut credantur que volunt
ab eis. Sed nec apertius in actibus
Apostolorum in modo spiritum pepererit

Nam et mulier ventriloqua a-
postolis et predicatoribus eorum
testimonium perhibuit veritatis
Nichil vero adversus peste istam salu-
brius est quam si quis huiusmodi va-
nitati omnino aurem subtrahat
Gratias ago deo qui me etiam in
teneriori etate adversus has malig-
ni hostis insidias scuto placiti sui scu-
tum apposuit Dum essem puer ut
psalmos addiscerem sacerdoti traditus
essem qui forte specularia ma-
gicam exercebat / contigit ut me et
paulo grandiusculum puerum premis-
sis quibusdam maleficiis pe-
dibus suis sedentes ad specularie
sacrilegium applicaret · ut in ungui-
bus sacro nescio oleo aut cri-
smate delibutis vel in exterso et
levigato corpore pelvis quod que-
rebat nostro manifestaretur indicio
Cum itaque predictis nominibus que ipso
horrore licet puerulus essem vi-
debantur demonum esse · et pre-
missis adiurationibus quas deo
auctore nescio / socius meus quas-
dam imagines tenues · tamen et ne-
bulosas videre indicasset Ego
quidem ad illud ita cecus extiti ut
nichil michi appareret nisi ungues
aut pelvis et cetera que ante
noveram Exinde ergo ad huiusmodi
inutilis iudicatus sum / et quasi
qui sacrilegia hec impedirem
ne ad talia accederem condempnatus
Et quociens hec exercere decre-
verat Ego quasi totius divinacionis
impedimentum arcebar Sic michi in
ea etate propicius est dominus Cum vero
paululum accessissem flagicium hoc
magis et magis exhorrui / et eo for-
cius confirmatus est horror meus
quod cum multos tunc noverim omnes
antequam decederent aut defectu luminis
aut ignominia hostili afflictos
orbatos vidi / ut cetera incommoda
taceam quibus vel assercione mea a domino
constat afflictos fuisse exceptis duobus
sacerdote videlicet quem premisi et dyacono
quodam / qui specularios videntes pla-
gam effugerunt Alter ad ecclesiam cano-
nicorum · alter ad portum cellule Clu-
niacensis sacris vestibus insigniti
Quos tamen preter in congregacio-
nibus suis adversa plurima perpes-
sos esse michi certissimum Ha-
nc ad impugnandum sicut erro-
rem contulisse Augustinus et katholice
ecclesie auctoritas non suffice-
ret vel exempla malorum cui suf-
ficiant extra pacem Sit autem nemo
qui bibere calicem dei et calicem demo-
niorum / aut duobus dominis sive deo
et mamone Sic enim dei et huius
malicie exitium nullus assequitur
Sed est quasi punctum et quasi
fibula si eam persequor fidei et mo-
rum unicam cum eam certo spiritus munere
copulatam dissolvere suffi-
ciat conservat ergo semel in manu
forti et brachio illius qui ad subver-
sionem Egiptiorum divisit mare
rubrum in divisiones · et securum
opus non erit · non est qui de
manu eius possit eruere Educat ergo
gladium Moyses et prosternat E-
gipcias abhominaciones et abscon-
dat eas ne appareant in conspectu
fidelium in stabulo sterilitatis
Sic loquatur verbum si mecum ferat
in condempnacionem errorum filios di-
vinitus a domo habitacionis procul
Verbum siquidem gladius est bis a-
cutus vivus et efficax penetra-
bilior omni gladio ancipiti per-
tingens usque ad divisionem carnis
et spiritus compagum quoque et medul-
larum discretor etiam cogitacionum In-
sensatus est qui hoc gladio muni-
tus non timet / et ecce in facie ec-
clesie in conspectu omnium imminet
devictus et in omnes dirigitur Ingressus
cum quo ingressus sicut terram

quam dominus deus tuus daturus est
tibi. Cave ne imitari velis
abhominationes illarum gentium, ne
inveniatur in te qui lustret filium
suum aut filiam suam ducens per ignem
aut qui ariolos sciscitetur et obser-
vet sompnia atque auguria, ne sit
maleficus, ne incantator, ne phi-
thones consulet et divinos et
querat a mortuis veritatem. Omnia
enim hec abhominatur dominus, et propter
huiusmodi scelera delebit eos dominus in
introitu tuo. Perfectus eris et ab-
sque macula cum domino deo tuo. Gen-
tes iste quarum possidebis terram
augures et divinos audiunt; tu vero
a domino deo tuo aliter institutus es.
Quis ergo dubitet hec crimina
et non modo languorem sed etiam fi-
dei exterminium esse, que tanta
diligentia propheticus immo spiritus sancti
studio evadit. Abhominationes sunt
dicente domino, et homo se contra
hominem fieri opinatur. Cum istorum
assecutio est disciplina propter quorum
scelera delete sunt gentes, et quanta
vana temeritas se in his multi-
plicari confidit. **Rubrica de phisi-
cis theoricis et practicis. c. xxx.**

Licet tamen ut de futuris ali-
quis consulatur, ita quidem
si aut polleat scientia philoso-
phie aut ex naturalibus signis quid
~~est~~ in corporibus naturalium eveniat
phisica docente cognovit, aut si
qualitate temporis imminentes ex-
perimentorum indiciis colligit. Dum
tamen his perioribus nequaquam
quis ita aurem accommodat ut
fidem aut religionem preiudicet, sed
nec prorsus audiendi sunt, nisi in
eo quod loquuntur a domino, quia in quam
religionem impugnant. Cum
verum vero nequeat esse contrarium
nec bonum bono. At phisici dum
nature nimium auctoritatis attri-
buunt, in auctorem nature adver-
sando fidei plerumque impugnant.

Illos enim omnes errores arguo, licet
plurimos audierim de anima et vir-
tutibus et operibus eius, de augmen-
to corporis et diminutione, de resurrec-
tione eiusdem, de creatione rerum
aliter quam fides habet disputantes.
De ipso quoque deo interdum ita lo-
quuntur, ut si terrigene contendent
astra gigantes et inani conatu
cum Encelado ut eis Ethne onus
igniflui imponat cupiant
promoveri. Sed in his facile
labi possunt, quia cuiuscumque inge-
nii vires et curva profunditate
difficultatis que in his utuntur
subsistit, ubi vero deficit intellectus
fidei ratione deducta, que me-
dia est restat sola opinio. Cum
vero de inferioribus quid, puta
de complexione animalis, de cau-
sa et cura egritudinis eis omnino
nichil deest preter effectum operis
si is desideratur. Et quid theo-
rici quicquid sunt e sciunt, et
forte pro amore tuo amplius
erogabunt ab eis singularum
verum causis et natura accipi-
es sanitatis, egritudinis et neu-
tralitatis censores sunt, dant sa-
nitatem, abolent et conservant neu-
tralitatem, iubent istud dimittere
egritudinis, prudent et docent
causas, iudicium, eventum, augmen-
tum, statum et diminutionem. Quid
multa? cum eos audio, videntur
michi posse mortuos suscitare,
nec Esculapio Mercurio ve cre-
duntur inferiores. Verum tamen in
eo magna mentis de admira-
tione distrahor et perturbor, quod
a seipsis tanto verborum conflictu et
collisione rationum dissiliunt et
discordant. Unum perfecto suo con-
traria sunt vera esse non posse.
Quid de medicis practicis dicam?
Absit ut de eis quicquam sinistre
loquar. Sum in manus eorum cre-
brius peccatis meis nimis frequ-
enter. Non sunt exasperandi

verbis sed potius demulcendi
obsequio. Nolo me tractent
durius ut etiam sentire audeo
quod omnis clamat. Diligo cum
benedicto Salomone quia me-
dicina a domino deo est et vir
sapiens non abhorrebit eam. Ne-
mo siquidem magis necessarius
est aut utilior quam medicus dum modo
sit fidelis et prudens. Cuius
in potentia illius preclara ac suf-
ficiat qui salutis artifex, pro-
curator vite. in eo dominum
imitatur. ut vices eius agit
quod salutem quam ille operatur et quam
dolens et princeps donat, iste pro-
curat et minister procurat et
dispensat. Nec ad rem attinet
si qui pseudo gratiam vendunt, et
qui nutritores videri volunt dum
lucra accipiant antequam eger con-
valescat, in eo iniquiores sunt
quod beneficium temporis immo munus dei
in manibus suis ascribunt. Cum ille
quem deus erigit et vigorat
convalescentem contra operam eius
fuerat erigendus. Eius ipse
iam procurator sit sibi in gratiam
suadentibus et replicantibus me-
dicis dum dolet accipere. Nec mo-
veor si opera eorum in se repug-
nent. hoc etiam contrarium
plerumque esse eundem effectum.
Sed cum inter manus eorum quis in
fata collapsus est tunc necessa-
rias producunt rationes quibus
apparebit quod vita eius non suffi-
ceret ultimus protendenda. Et
ut dicitur quos longa perduxe-
rit media iam mortuus per-
duxerit. vinculas faciunt et viles et
delicatos premunt cibos. Expectas
forte ut dicam quod dicit poeta
quidam sunt qui homines officio-
sissime occidunt. Sed frustra, ab-
sit enim ut sicut dicam. Quam
iam quam parte noluerit audire
senectam et plinium adeas et do-
minum qui habet auribus tuis ea
more valido replicabunt ut

Explicit liber secundus Johannis
Policraticon anno domini M° CCCC° lviii.
Sequuntur capitula cum suis ru-
bris Tercii libri Johannis Policraticon
capitulum primum
Quid sit salus universalis et pu-
blica. c. xiii.
Que sit prima contemplacio homines
sapienciam affectantes, et quis sit
fructus speculacionis huius. c. xiiii.
Quod superbia est radix malorum
et concupiscencia lepra generalis ge-
neris infigit. c. quartum.
Quid adulator et assentator
et palpo. et quod eis nichil perniciosius.
De cautela adulatorum et fran-
de multiplici. et comitibus adula-
cionis et sequela. c. viii.
Quod adulatores multiplicati
sunt super numerum, et a palaciis domi-
nus honestos et dissimiles sibi
expellunt. c. viii.
Fraudem adulatoris in primo pre-
cavenda. et quod muneribus aut ob-
sequiorum difficultate validissime
procedit. c. viii.
De mundana comedia et trage-
dia. c. viii.
Quod mundus suos habet elisi-
os. et eadem fides est omni tempori
et precedencium patrum. et quod tunc eius-
dem inspectores sint theatri huius.
Quod sibi personas coaptant et
despiciant dissociantes. et de cleo-
patre et augusto. et scipione.
et quod romani vanitati dediti sunt
et quis sit adulatorie finis.
De munusculis et promissa-
riis, et quod promittere non expediat
ad virtutem. c. xii.
De vadoribus et secretariis di-
vitum, et quod amicicia non nisi inter
bonos est, et quod divites familiares
poscunt et premiat quod amicitia, et licet
familiaritas divitum utilis videatur
sepissime periculosa est, et quod inno-
center vivendum est. c. xiii.
Prima meditari primum que sunt
adulatoribus adquisita, et de lenoni-
bus, et mollibus, et pena eorum

et quod pudicitia auferri non potest violentia nisi mens ipsa consenciat
Adulatores perniciosos esse tan-
quam hostes decoris et honestatis et veri-
tatem gratanter amplectandam
et pacientiam custodiendam tamen
racionibus quam exemplis maiorum
Quod ei duntaxat licet c. xv
adulari quem licet occidere et quod
tirannus publicus hostis est

Incipit prologus quarti libri

Hostis multorum fio dum in-
cepcias nugatorum execucio-
ne ... detractoris ociari dete-
nebam et silere Sed alte-
rum michi negociorum tumul-
tus excutit alterum motus
animi interrupit Cum in
sibi ptate constitutus est si
sapit ... impio presidentes
... simul affectum pugnat
dissimilare non potest quin moueatur
ad formam passionis Exultat ho-
minem gaudii aura demulcet
... inducit hilaritatem motus ti-
pidat dolentis animus merore con-
fundit Sed et apud singulos
alternat facies boni aut mali
verum sensus maiorum altior est
et sepe in omnes incurrit Sed
est in qui malorum asserit ...
... non paratur quam de multa
fomento bonorum Beatus est qui
totus fortitudine impetum a se totum
possit arcere Cum suis viribus
... in amici aut familiaris
...re vel forte tentatur licet pa-
rum humanum sit quem extraneorum
cura non tangit Non satis homo
est quem aliena non mouent sed
sapiencioribus iam venit in dubi-
um quam unquam homini recte sit
homini alienum Virtutis vero expressi
ambiguitatis huius nodum solui-
cio et tollitis ille quam alie-
num se reputet et ... celesti
hominem homini diligendum docue-
rat ut seipsum Unde patet indi-
gnum esse tanto ingo discipuli
qui veritati non congaudet et ad-
versum publice salutis hostes non ex-

candescat Eos vero pro parte presentis
opusculi aliquatenus tangit in-
tentio et iungis ... quo pre-
et consueuit telo diu decurret
Rubrica super primam capitulum sequitur
quid sit salus univer-
salis et publica c. i

Est igitur salus publica que
universos fouet set sin-
gulos incolumitas vi-
te Nichil enim homini pre-
stantius vita eius incolumi-
tate vite nichil salubrius Ho-
minem vero constare ex anima racionali
et carne corruptibili antiqui
sapientes diffinierunt Caro siquidem
viuit ab anima cum aliunde vita
corpori esse non possit Et
sermone meo ... corpore quiescit
... naturalis nature beneficii mo-
veat Hec autem habet et ipsa vitam
suam Deus etenim vita anime est
Duarum siquidem mediorum quidam gra-
mter aliquid et vere licet inetta le-
nitate complexus est Vita enim
deus est hec corporis fugiente
soluitur hec pariter hec destituente
deo Sicut ergo corpus viuere est ve-
getari moueri ab anima et dispo-
sicione eius motibus anime adquie-
scere et ei quadam obediencia necesse
concordare sic et anima ex deo viuit
quod suo modo vegetatur et vere mouetur
a deo et ei subiecta devocione obtem-
perat et in omnibus adquiescit et
tamquam et comini viuit Nam et
corpus qua parte sui non modo ab anima
in ea corporem mortis incurrit Di-
go tota viuit ad eam tota ... que
que se per partes diffundit partibus
sed tota est et operatur in vniuersis
et singulis sic et deus animam per-
fecte viuentem totam occupat totam pos-
sidet regnat et viget in tota nec
ei angulus exceptus est Sed quid
in anima angulum nec parte dico
partium expers est simpliciter quod nec
et totus duplicatur ignara Vera
tamen quas potius sibi distribu-
tore bonorum vendicauit quas
magnis virtutes utroque quibus viget

et opat/ et sui exprimentu facit
Sy ue eo multiplicitate partiu
et qntitat/ quadaz distensione
crescit/ racone tamu et intellectu
et appetitu boni/ aversione ma-
li. unitate simplicit na. dilata-
tur. Cu w partes ystis spus im-
plet/ deus em spus e solida
et pfecta est vita aie/ Cu em
intellectus diu qui sume bonu
est visus sui acumine qntuz
valet et licet apphendit/ et quod
boni ille videt incorrupta vo-
luntas appetit/ et racone decli-
nat ad dextera vl ad sinistra
qui sano affectu ad bonu trahit.
ua apperit. ia quanda immorta-
litat assecuta est gliaz/ quod for-
te iam senciebat qui in suaui-
tate consciencie sue dicebat Cor
cm et caro mea exul dicuod
vtiqz qui hanc via incedit
no sperat aut extimescit. no
contristat aut condolet aliqu
coru que a summo et vero bono
recedendo desistant Et forte fide-
les amas invitat psalmo p pfecti-
on diu Confitemini dn in
toto corde vro. ut sz angeli
gaudi aut merrole timore aut
spei no aucztat a facie mea/ nec
no displiceat voluti simplet
aut hec vita omez creaturam
quia sn ea nulla e subiacte-
ature Ome n. quod est simplic-
cius participacione e. id quod e
Ez eo sit domibz p nae/ sola t
habitat racionalia p graz Sut
go. quia i eis vitas est/ illustra-
tur. quia v eis sapia e Bonu
diligunt p nae/ qz in eis fons
pietatis et caritat e Omnis etiam
vero angelica vl huana quoddaz
diuinitatis vestigiu est. racionali
creature quodaz mo impssu Spc
scus inhabitans imprimit
aie sanctitatez/ eiusdez qz riu-
los multifarios spargit/ diuersa-
ru extenso carismatu graciaz

Et hec in videt va et vincta in-
columitas vite/ cu mens vivi-
ficante spu ad veru noticiaz illu-
stratur. et attendit ad amore ho-
nestatis. et gilitaua vtute pce-
dit eo scia vtut cultu/ qz ne-
mo pt fidelit appete quod igno-
rat. et malu nisi cognitu sit
vtilit no cauetur Porro scie
thezaurus nobis duobz exponit
Cu aut racio exicio quod sari
pt instito invenit/ aut quod ab-
sconditu est revelans gra ocul
ingenis patefaciat Dit, vtiqz aut
p nae aut p graz ad vitat pog-
tom. et sciaz coru que necessaria
sunt vnusquisqz pt atted eius
qz magis intre qualibz quasi
quendam libru sciendorum officio
racionis gerit in corde Cingue
no modo visibiliu spez. verum quoqz
omn na depingit Ro ipsius conspe-
ctum. invisibilia dei digito co scri-
bit adeo quod ut nequaqz per
ignoranciam valeant excusari qbz
vniso nae vl gle cercendore scri-
es innotescit Dic Ipti e Kruod
erud e dei manifestu e in illis
deus n. revelat illis. No th cor-
rupte nae ad usus graz magni-
fico fimbrias aut falleras exigo
quasi ipsa aliquid boni habeat
quod no accepit/ cu etia sit qua
sine ea nil possum face Agnito
sgt vitatis cultus qz vtut pubera
singulorz et omn et racionalis nec
communis incolumitas e Cont-
rariu vo eius ignorancia e horribi-
lis mica prago eius vicium est
Et recte quid ignorancia mater
viciorum est Cui nimqz adeo sterilis e
ut no odibilem fructu pariet
felicitatem cingit ethica Tu nullo
thure lucabis hercat brevis ut
sit mica recti Cognicio quid etiam
dicunt habet. et uel in scia uel
in fide consistit Sz fidei regula
parlisper differat/ qui ecaz tepus
et locu suis expectat/ quod etia
nunc sub pt si no meciat vios

sua si ignorat alienas **Rubrica**
xxiie sit prima contemplacio
hominis sapienciam affectantis
Capitulum xxiii

Est ergo primum hominis sapienciam
affectantis quid ipse sit. quid
ultra se. quid extra. quid in-
fra. quid supra. quid contra. quid ante.
quid post. contemplari. Quod idem
est forte quia illi qui prima tocius
physice elementa posteris tradere cura-
verunt substantiam singularium ar-
bitrati sunt intuendam quan-
titatem ad aliquid qualitatem
situm esse. ubi quando habere facere
et pati. et suas in omnibus hiis pro-
prietates. ac intensionem adiun-
tant. et susceptibilia sunt contrario-
rum. et hiis eis ipsis aliquid in-
veniatur adversum. Proinde quid
habet et diligenter et si in eo se negli-
gentiores extiterunt quam superfluis
notitiam. instantia verum blite non
assecuti sunt et suas in ... acces-
sibilis notitiam perdiderunt. Qui eva-
nuerunt in cogitacionibus suis di-
centes esse se sapientes stulti facti
sunt. et obscuratum est insipiens
cor eorum quod ex eo convincitur
quia traditi in passiones ignomi-
nie facti sunt qui nec servi nec
etati. nec fortune cederent nec
unde nec proprias hominum operis te-
stimonio devenissent. Nati quid
sunt in sensum reprobum. Quod
planum est hiis qui a pluribus preme-
nuerunt argumentum ad omnia
validissimum ut de fide et sinceritate
singulorum credat operibus suis omni-
que facit aliquis testimonium per-
hibent de ipso. Verum qui seipsum
ignorat quid valeat novit. Si
ignoras inquit te pulcerrima mu-
lieres abi post vestigia sodalium
et post greges. Oraculum apolli-
nis est et descendisse de celo creditur
Gnotosolitos. id est nosce teipsum
quoniam sunt sic Ethicus dicit. Disti-
te et o miseri et causas cogno-
scite rerum. Quid sumus et quid na-

victuri gignimur ordo quis datus
aut metae quam mollis flexus
et unde. Quis modus argento quid
phas optare. quid asper utile
nummus habet patrie carisque pro-
pinquis. Quantum elargiri deceat.
quem te deus esse iussit. et
humana qua parte locatus
es in re. Eterna contemplacio quadri-
partitum parit fructum utilitatem
sui. caritatem proximi. contem-
ptum mundi. amorem dei. An non
est arbor bona que tantum fru-
ctuum dulcedinis affert tantum utilitatis
et nec superbit qui parvus est in
oculis suis. Cum quisque que ad-
sunt et absunt spectabilium in-
genuum cogitat. de sua paupertate
non erubescat. Si quis non ape-
tenda sui recenseat ingiter ei
vita modesti doloris et humilitatis
occurrit. Quocirca se vitat in
seipso deiciatur. Quoniam petit a domino
confortari dicens. Humiliatus sum
usquequaque. Domine vivifica me secundum
eloquium tuum. Et iterum ego in-
quit in flagella paratus sum et
dolor meus in conspectu meo semper.

**Quod superbia est radix omnium
malorum. et quam pestem secre-
genialis gloria infirmat. capitulum xxiiii**

Superbia vero radix est omnium
malorum mortis quam fome-
tum arescunt rivuli si
fontis vena precidatur. ut rami
convalescunt radice succisa. defici-
unt vicia si elacio iugulatur
atque si secreta radici congruant
pinguescunt rami et arenti-
um sterilitas resilescat. Si fonti
liquencia superfundas accessio
fiunt ad rivulos. Si camino ig-
nem adicies in ligna incendi-
um recrudescit. Sic si viciate
hac elacionis innate toxica
foveas qui in vitalia ipsa mor-
tiferum virus inficiat. ut si volueris

potest impedire. Est enim connubialis tam cognatus amor sive connatus qui si modum excesserit vergit ad luxuriam. Omnis enim virtus suis finibus limitibusque et in modo consistit. Si excesseris in magis est et ne in via. Si amor hic invaluerit nec speret de cura, lepra siquidem est et incurabilior omni lepra. An nescis concupiscentiam lepram esse? Giezi consule, si erubuerit confiteri quod sentit convince eum macula corporis. Sed quid dico Giezi consulendum acsi solus sit orbem quem quia totus infectus est age ipsum interroga qui miserorum vilis sit. Certe concupiscentia misera et miserabilis lepra est. Nescis forte quid dicam concupiscentie pestem, nescius iniquitatis, quasi tu homo non concupiscens et in eo super hominem constitutus. Sed testes meos in celo fideles meum asserit errantes omnes corrupti sunt et abhominabiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. An tu solus es, tu videlicet? Sed non licuit non esse Pauli qui hec proprie in cursu clamat et ingemiscit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Sed nec licuit non esse illud qui de pectore veritatis sapientie fluenta potavit. Cum orbem infectum hac labe intonet dicens: Nunc usque in hoc mundo sunt concupiscentia oculorum carnis aut superbia vite. Cuncto hic quamdiu non temperat timeat lepram et cecitatem oculorum que extra imminet perniciem. Sic itaque illi qui non reprimunt concupiscentiam malorum operum fontem et fomitem dispendium salutis incurrunt. Quid erit eis qui assentatorum ea inflammant stimulis et qui fomenta viciorum attendunt? Quid faciat aut potius quid paciantur qui a veritate avertunt auditum? In admiratione rerum corruptibilium et corrumpentium non claudunt oculos, manus expandunt, et omnem sensum vanitatem excecat. Deinde quasi dici non sufficit malicia sua fallacia unius alterius fallaciam tundit. Certe tamen siquidem verbo libentius utor dum ad concupiscentie fornicem succendendum conveniunt adulatores delatores et velatores et detractores, invidi, ambiciosi, elati, fastidiosi, suspiciosi, flagiciosi, officiosi quoque dum prevaricatores, quos quia fere ubique terrarum sunt facilius est invenire quam dinumerare. Adversus huiusmodi est omnis lex. In hos omnia iura coniurat et in eosdem quasi in publice salutis hostes quaque armabitur omnis creatura.

Quid adulator et assentator et palpo. et cuiusvis perniciosius c. v

Adulator enim omnis veritatis inimicus et quasi clavum figit in oculo illius cum quo sermonem conserit. Ergo magis cavendus est quo sibi auriant ferre nocte non desinunt donec racionis obtundet aciem et modicum luminis quod adesse videbatur extinguat. Adhuc auditorum aures obturat ne audiant verum, quo quid possit esse perniciosius non facile dixerim. Sacrum est illud Delii aut potius Ciceronis: Cuius aures clause sunt veritati ut verum audire non possit, eius salus desperanda est. Quid vero insidiosius est homine cui cum fidem debeas tu invenire verborum blandiciis

ludibrio habitu gestus tussiqua-
tione et totius varietatis levitatis
exercitatus in sordes viciorum impelle
et precipitacionis abissum. Cuius dol-
dulus fraude et dolo quo sub
imagine amoris et fidei in sim-
plicem et credulum et quo detesta-
bilius est amicitie perdite et ini-
micitiarum nequitia exercetur.
Hic si quid generis hominum omnia
loquitur ad voluntatem, ad veritatem
nichil. Verba oris eius ini-
quitas et dolus qui etiam circa
lubricas animas ad eorum subversionem
ingeminant euge euge. Quos
ut plenius noveris Gnatonem apud
Comicum vide et quid de se fateatur
ausculta. Negat quis nego, ait
aio. Denique imperavi egomet mihi
omnia assentari. Tota in Gnato-
nicorum factis comedia est. Vides
maiori cachinno concutitur, flet si
lacrimas conspexit amici. Nec dolet,
igniculum si brume tempore poscas
accipit endromidam, si dixeris
estuo sudat. Unde Umbrici-
us inquit: Non sumus ergo pares,
melior qui semper et omni tempore nocte
dieque potest alienum sumere vultum a
facie, iactare manus, laudare pa-
ratus si bene ructavit aut
si quid bene fecit amicus, quod pro-
ferre palam non possit lingua
modeste. Quod siquidem in quodam
amico sed vere libero quid homine di-
gnum est? Alii vera et vivaci liber-
tas in dictis fere cadit, et turpi-
tudo quos inficit postremo subi-
ciat servituti. Deteriorem esse vel
minimum infamiam ingerit hiis
quos qualitate abiectionis obpro-
brio nec vel persone dignitas
videtur excepisse. Porro qui vesti-
tu prodit alicuius et varias affe-
ctuum alternat facies incolumi-
tati sensuum insidias parat et
sordidis auriculis alienis colli-
git estas. Et si histrionem

verbo diffiteatur eius moribus et tur-
pitudine consistet. Quod assentatoris
proprium est qui ad altius initium vult.
Et antequam sensum proferat indig-
num de singulis expectat alicuius.
Ceterum Davus qui in assentatoris
vel adulatoris censetur nomine quia
eadem res in multis notatur vultus
hominum mentemque explorat, preterit
voluntatem, non tamen rei veritati
sensum accommodat, cum gratiam illius
cum quo agitur fraudulenter surri-
piat. Novit enim de contubernio sen-
sum et voluntatum unione quam
viri veteres amicitie statuere legem,
siquidem velle et nolle ut ait histo-
ricus, ea demum firma amicitia est.
Quid? Consuetudinem tuam suadens
qui crediderit te fautor utroque
tuum laudabit pollice ludum. Cum
vero presenserit voluntatem, sic palpat,
sic demulcet et tanta suavita-
tis pungit gratia ut dictis hom-
inum induitat et tota modera-
cione sine qua nunquam vere vim-
tur forniaz letei fluens infu-
sione subvertat. Magnas grates
agere Thaides in comedia est
dicit. Comicus et aptus qui se
nugis meris fecit venisset.
Ingentes inquit fuerant grandia
satis si magnas vidisset. Sed
quia adulatoris fraus omnia
extollit in manus et de suo ali-
quid addit unde gratiam demereret
sibi, Ingentes inquit sed ut me-
dacius crevisset. Quid non sibi per-
suadere potuit ut honestatem homi-
nis tante turpitudinis ~~dolo~~ macula
decoloraret. Quatinus de causa
utraque persuadebit quod appetit fati
et sibi si possit reddere. Sed non quo-
tiens meum teneam petitum qui suo nomine
ut proprie loquamur dicitur adulator vi-
cia augetque dealbat et ne seip-
sum videat oculos tollit quia-
dam nube vanitatis implectit.

aves falsis titulis promoveri
versat ait Ethicus. Quid quod
adulandi genus prudentissima
laudat sermonem indocti faciem
deformis amici. Et longum
invalidi collum cervicibus equat
Herculis Antheum procul a tellu-
re tenentis. Miratur vocem angu-
stam qua deterius nec ille so-
nat quo mordetur gallina
marito. Hec aut iuvine vi-
rivu si oditissimum hoc et qui-
bus hic est mos illorum et fetu-
lentus mundus predicatur. ad tan-
tam turpitudinem possunt impelli.
Sed sic forte dico mirabile quod po-
pulus cum sibi credat. Hic qui
de se magis aliene lingue ad-
quiescat quam proprie iudicio con-
scientie. Qui seipsum quidem extra
se querit et nosse dedignatur quam
sit sibi curta supellex. Nichil
est enim quod ridere de se non possit
cum laudatur non modo divus equa-
ptas sed quecumque anima deserme-
to supplexe intumescit. **De cau-**
tela adulatorum et fraudibus
multiplicibus et cornutis
adulationis et scilla. capitulum vi

Sunt tamen qui vulgares
et adulationes plebeias
non admittant. ut qui
nolunt vili unguento oleo vel cor-
rupto quod omnibus fetet inun-
gi, sed amaracino aut cinnamomo
expetunt gratiam. Quid enim tur-
pius quam adulatoria histri-
onis transfigurare vultum mu-
tare habitum motum dare, et non
tam laude alium quam seipsum
gerere histrionem. Quid improbius
quam cum alius magno hiatu oris
ad te implendum vanitatis spiritum
proferat. Ibi tu aurium vela et
latitudinem cordis ad tumorem con-
cipiendum appendas, et quia vi-
dentur ab omnibus facilius haberi a
plerisque vanitatis obsequia

contempnuntur. Ceterum illa ma-
gis timenda, quia magis peri-
culosa sunt que quodam cautele
velamento studiosius occultantur
et quasi sub imagine increpa-
tionis aut correctionis alicuius vel
officii aut virtutis surrepunt.
Quod non nullos dum benivolen-
tiam immoderatius captant fe-
cisse reperies. Aut enim scelus
non ille lator legis annarie si-
suasor belli civilis et furoris
inventor qui et ab aliis lentu-
lus appellatus est. Tam lenta
tuas detinuit patientia vires
conquirimur. Decerat ne tibi fi-
ducia? Quid dum movet hic cali-
dus spirantia corda sanguis
et pocula valent fortes torquere
lacerti. Degenerem patrie toga
regnum quam senatus vos adeo im-
pendit si civili unde bello dic.
et in comediis servorum calliditate
quid deludunt. Premissis increpa-
tionibus rationes suas infirmari
permittunt, et tandem se victos si-
mulant ut credulorum fixum forti-
ment errorem, et de proditis pre-
sidia gratiam aucupentur, magna
satagentes industria, ut sic se
decipiant, ut vinci possunt ar-
guit falsitatis. Cum itaque ve-
ritas invidia sint. Quodque
principes novitatis rumuscu-
los fingerunt eius quam curio-
sis auribus satisfaciunt. ut
fiat via compendiosius ad
id quod desiderat accedunt.
Temporis quoque diligentissimi
observatores sunt. Nequid in-
tempestive ingerant. Sed aut
prandio aut cum vino quis
exhilaratus sit aut ancipitis
tempus voluptatis. Hinc cau-
tele inveniunt. Mars cum
Eneam revocandi spiritum

a didone missa asserit que
sola viri mores aditus et tem
pora noverat. Nemo autem non
videat cum agro non tectis ti
tulorum fastibus purpuratum
et non sine sannia et cachinno
audientium. Janua lusit in
Martum cum pape Marco in
dente vetustas crede tu mi
nus Marco subinduce palles
Martus dixit. Ista est assequa
Marte cabelles. Est ergo modus
quomodo captanda benivolentia que
fons amicitiae et primus caritatis
est progressus, sed honeste modo ...
... ni officiorum studens ... via
obsequiorum fructu integritate
sermonis assit et fides dictorum
sit factorumque constantia et veri
tas que officiorum et bonorum omnium
est fundamentum. Grata honora
sed et omnia si fieri posset prius ap
petit. sed ad eam dedignatur propter
ea attendere. Nobilis itaque res est
et delicata et que omne quod
decet aspernatur. Serenius etiam
spes que ex se ipsa non licet ei su
spectum est. Quicquid ipsi interest
ut placeat, nunquam bonum dicit
malum aut malum bonum, nunquam
amicum qui parum sanus est instigat
ut amplius faciat insaniae.
Porro ad omnes assentatio tur
pis sit perniciosior est tamen ad sub
ordinandum vicium regione vel
viae vel dignitatis accedit. Au
ctoritates semper per probabile
dicunt quod videatur vel omnibus
vel pluribus aut sapientioribus
aut quod in arte sua facultatis artifici.
Si ergo sapias, tunquam Plato com
mendet aut Socrates cuius
acumen ingenii, Cicero dicendi
copiam, mathematice studium Pi
thagoras, metrorum varietates
Flaccus, Naso lenitatem versifica
di qui diu recedat. Subeunt alii

fortius et tercius sonet cetera victor
maginis cum subeat annos aucto
ritas. Hiis tamen sui quos ami
mus non seducit. Certe quia nec
sciunt quid sit in homine preter spiritum
hominis qui in ipso est. Unde apud
Virgilium Corydon suis pastoribus
capacibus et magnis viris [illegible] nec
tempus doctior ait. Me quoque di
cunt vatem pastores, sed non ego
credulus illis. Tunquam Persius ait
si palles improbe nummi. Si
facis in penum quicquid tibi venit
amara. Allicit te tota vicinia mo
destum dicat ac prudentem. Nunc vel
iuvantibus credas. Memorie tene
quod Parmeno dixisti, Plus aliis
de te quam tu tibi credere noli. Non
facile dixerim ut sit peior in vitio
qui lingwa adulationibus polluit
aut cuius cor eius se inlectiam
repleret. An hoc enim elationis ce
citas in illo fraus excecandi
damnatur, utrique vero damna do
lus. Sed et cecitas que a super
bia est, minus simpliciter absolvit. Esto
quod adulator iste non minus con
temptibilis est. nec capere fugere
tendiculis aliene si non blandi
retur ipse sibi. Quid itaque ali
um arguit elationis qui sibi met
adulatur, in quo enim alium argu
it se ipsum condemnat. Eius enim fa
cit que iudicat. Hec inquit
Jeronimus qui consuunt pulvillos
sub omni cubito manus et ponunt
cervicalia sub capite universe e
tatis. Dotesque pulvillos consuunt
qui auribus parant insidias per
vana et mollia referunt quibus
sensus demulceant, qui opera com
mendant hominum ut eos fame pre
coniis et quadam suavitate fa
voris inducant ad gloriam. Re
sus enim pulvinar et cervicalia
est mollicies quietis. Pulvinar
ergo sub omni cubito manus ponit
qui non modo opera sed quecunque ei

adiacet reducedat / caput vini
use etatis senuali supponitur /
dum quis adulantium vel interio-
vite operibus delectatur. Et alibi
Ipse edificat parietem et alii lini-
ebant eum. Parietem edificat
non domum qui fictus inqualite-
rinent vicio pravitate con-
gerit operum. qui in pariete
solo hospitium facit. quociens in-
briediatur foris est. Cuiusque
inquinata mente et puritate
~~~~ operis commissatur et sobrie-
rio societate dissimulatur
Edificatio ergo parietem linit quociens
pravis operibus alicuius adulanter
applaudit. Ergo sit turpe omnibus
adulari. longe turpius est si i-
pse auctoritatis aut ordinis vi-
ros adulacio tradat. Adeo quidem ut
sacrorum canonum institutis tantum
sit cultos irrefragabiliter depone-
bos qui noscuntur adulacionibus in-
servire. Recte quidem quia omnis adu-
lacio comites habet dolum et fraudem
proditionem et notam mendacii / se-
quelam et ignominiam sentitur exe-
crationem proximi. et extermini-
um tocius honestatis. Cum non
est talis non modo eiciendus a
clero sed a toto fidelium cetu. ix
Adulatores multiplicati sunt
nimium. et a prelatis dominis
eo. et dicis sunt expel. c vi
Et tamen pestis ita intantum
dum indignante invaluit
ut si vetitum forte fuerit
ad conflictum vereor ne modes-
tos et bonos viros possint fa-
cilius expellere quam expelli. Serpit
enim ista lues foeda et ingrabilis ca-
tervosius in omnibus / ut nullus aut
rarus sit quem labes ista non ma-
culet. Omnis etiam affectant beni-
volentiam eorum cum quibus vivunt
quod quidem non modo licitum est sed
honestum ut potest omnia que vir-
tutum parens et recte vivendi
magistra dux optima gignit
Sed dum habent affectionem moderata

tamus regula deservit fiet impre-
ceps / insurreccio quam a omnia a-
genda et non agenda pro infa-
miam et bonam famam / favoris
anceps. quem sollicitator. suggesto-
rum ingestus / ut tu autem plan-
dicijs corrumpit. more meretrica-
tis fortunam surripiat / exteriu-
et facultates / aliena in se con-
gerat spolia. et sunt omnia convertit
ad lucrum. Efficitur ergo ut nulla
sit ei molesta servilis obsecun-
dacio / nullum in indecens videat
obsequium / omnium obsequiorum offi-
ciorum quam personas induunt / dum p-
coma omnium fraudulent perpetrat
Qui sunt enim qui vestibus initet
qui festivitati incedunt / qui sese
pedarum stipant comitatu / co-
nvilitorum et contubernalium deal-
bant obsequio / qui primus salu-
tacionibus in foro clamant / qui per
primos vestibulis tenent in terris
quorum aures imulcent fomento
pronominum / et quibus nobilium mol-
les amicicie reservant / quos
fortune gratia alarum suarum re-
migio ad sublimia subvehit et
extollat / et a quibus cunctis mag-
domus dispositos sive formatos
trahit et habitum imbuat. Alep-
pe adulatores qui alienum vivunt
ad nutum. dum eos fraudulenter e-
mungunt. Veritas aspera est
et plerumque molestiam parit. dum ali-
quem palpare dedignatur. Verum ad-
vitudo est eis utilior et integris
sensibus gratior quam meretricalis
lingue distillans favus molli-
oraque lenta sit sermo. Salo-
monem testante: Meliora verba quam frau-
dulenta oscula blandientis. Quon-
dam enim fides perfide semper ante-
fert. non intravit fides in volu-
ntatis / ubi aliud agit et aliud
simulat / alteri animo et volente
necandi. Dici enim fides si secun-
Stoicos eo quod fiat quod dictum est
~~~~

Lux mea, salus mea, refugium
meum, cor meum et vita mea, dux
invicte, vincentium sapientissime,
omnium largissime et benignissime vivendi
di formula, virtutis speculum et certa
[illegible] importune ingesta. Nonne
plena sunt non tam adulationis
vitio quam veneno. Sunt enim qui
nec secuerant speciem virtutis cum
amiciciam pretendunt. Venena
inquit sapiens non dantur nisi
in melle circumlita, nulle quam occul-
tiores sunt insidie quam hee que
latent in simulatione officii aut
aliquo necessitudinis nomine.
Tu obsequium putas amiciciam
suspicaris, metus affectio insi-
die sunt, sicut ut est in fabulis
quam et medaga poete finxerunt
vitali. Nisi vos famella deceptam
in incendium non impulisset
si non esset induta sibi intrin-
et mentita affectum tibi credis
impendi. Familiaritas extranee
et inserviunt subiecit constituti-
onem. Cum facilem distillat in aurem
exiguum quod iam vetus quam veneno
differendo submoneat. Cuius quod
vera locutus dedignati assenta-
tionis subire notam. Tullius sic
monetur et bene si non indicat
unicus qui potentiam vel volup-
tatibus et temporibus non mus contra-
dicit. Si etiam esse non consentit
Et quod nec consensum adhibere suf-
ficiat approbare commendare applau-
dere insanienti necesse est. Cum bona
male fecit. Laudandus est qui re be-
ne gesta. Sic enim identitas volun-
tatum inditium est amoris sic ex dis-
sensu inimicitia quisque verus argu-
itur. Proinde satiricus inquit
Quid faciam rome mentiri nescio
o librum si malus est nequeo lau-
dare et poscere motus astrorum ignoro
ro funus promittere patris nec vo-
lo nec possum ranarum viscera numquam
inspexi. Forte ad nuptias que mittit

adulter que mandat norunt ali-
i me nemo ministro fur erit. atque
ideo nulli comes exeo tamquam
mancus et extincte corpus non utile
dextre. Confugio per urbem tantis
obscenitatibus plenam. Adulterorum
vero toxicatam. Sine adulatoribus
derelinquo. Vivant artifices
istic et catulus. Maneant qui
nigrum in candida vertunt. Certe
tamen unius urbis vicia depin-
gi credis. Iam totus orbis sunt ero
ad istud urbem romanam crede mi-
chi. Memini me audisse Romanum pon-
tificem solitum deridere Lombardos
dicens eos pilleum collocutoribus
omnibus facere. Ecce quam in exordio dic-
tionis benivolentiam captat et cor-
um quibus agitur capita quodam
commendationis demulceat oleo.
Fili inquit Salomon si te la-
ctaverint peccatores non acquies-
cas eis. Ipsi enim contra sanguinem
suum insidiantur et molliuntur fru-
des contra animas suas. Prohi-
be pedem tuum a semitis eorum.
Pedes enim eorum ad malum currunt
et festinant ut effundant sangui-
nem. Fraudem adulatoris in-
imici vitandam et quod nullicibus
curie obsequiorum difficilis est va-
lidissima protectio. c. vii

Hic vir sapientissimus in fi-
lio erudiens universos
assentatorum genus omnibus
suspectum reddit. omnesque
deterret et hic quod initio
forte quam recte crediderat primos
adulatorum congressus impugnat
nec fortissime iniectum est eludi in-
dicat fugere. Favus inquit di-
stillans labia meretricis et niti-
dius oleo guttur eius. Novissi-
ma autem eius amara quasi absinthi-
um et acuta quasi gladius bice-
ps. Pedes illius descendunt in mor-
tem et ad inferos gressus eius pene-
trant. et per semitam vite non
ambulant. Vagi sunt gressus
eius et investigabiles. Nunc er-
go fili mi audi me et ne re-

tedas urbis oris mei, longe
fac abs ea viam tuam, et ne appro-
pinques ad fores domus eius. Ex-
ertiam si ad secretum scortorum consequi-
tur, scapulae referenda adulatoris
fraude non aliena sunt. Si ergo
ad fores domus eius non licet ac-
cedere, nequaquam admittenda est
in praecordia pectoris. Ceterum
tanquam cum meretrix sit vitium adulan-
di, aliis vultu, aliis verbis, aliis
opere, aliis munere assentantibus,
efficacissima est adulatoris fraus
cum simulatione confirmant munera,
aut ei difficilius obsequio conte-
statur. Si aliter credis quam te tua
tempora fallunt, qui stipe vel scripta
dulcius esse putatis. Probatio
siquidem vel dilectionis subtili
tempestatum corruptione frequen-
tatur muneribus datum est. Si pla-
cere vis fiet dato. Si calidum suis
ponere simile. Scis comitem tho-
ri dulcis trita donare lacerna,
Mercurius eris ei. Certe si vis
amplius es Apollo Phebo cor-
pulentior et fortior Phebi. Dicet
est quod de suffragio ipsius
desperes quem muneribus pa-
sas alimenta siquidem umbrati-
bus gratie et nominibus prostituti
[illegible] sit, et nisi fuerint
frequentata amicitia nomine [illegible]
vinunt. Et frustra de muneris
quantitate presumit nisi amam
cupiditatis [illegible] succenso cre-
bro visitacionis refrigerio tempe-
res, et avaritiae [illegible] esuri-
em frequenti [illegible] inter pel-
lationes demulceat. Aquilam au-
tem dicunt esse naturae ut cum stoma-
chum [illegible] mori [struck] refecti-
one ingurgitaverit, [illegible] quin-
decimum diem vel ut ceteris aliis
placet in quadragesimum diem
suspendant esuriem. Oblatorum
[illegible] ciborum copia dispernant,
una saturitate contente. Sa-
ne longe alia condicio amicitiae

immo eorum qui venalem constitu-
unt gratiam. Cupiditatis in aliquantum
accedit ad homines qui necesse
habent, quia qui crebro esuri-
unt crebro reficiunt. Vix potest
collectam esuriem in diem quadra-
gesimum procellare, quin indi-
gentium amicitias si non avari-
tie hiatum impleverint. Sole-
bant antiquitus gentes simulacra
effigiari nuda [illegible] soliditas
amicitiae et veritas fidei sine qua
nec gratie quidem nomine subsistit
nullis simulationis fuco valeat ob-
umbrari. Sed iam cum ad homines
ventum sit qui non amicos sed
se ipsos in singulis amant, ne
simplicitatis fidelis ut placeat
necessarius est. Apud istos [illegible]
[illegible] quia gratis non est iam [illegible]
[illegible] sed lucri tendit adquestu.
Vetus querela est sapientum indignatio
amicitiae exigentium [illegible] illud
quondam venerabile nomen amicitiae
[illegible] et inquestu pro merce sedet.
Quod ex eo constat quod si cesset
utilitas vanum aut nullum est quod
per se dicitur amicitiae colat. Cum
tot seculis seculorum in tempore
lapsu etatum, in tanta multitudine
et differentia personarum. Vix ut
ait Lelius tria inveniuntur aut
quatuor paria in amore, hic
ipse graviter [illegible] ingemiscat et
si alterius videat [illegible]
[illegible] aut in nomine amicitiae siqua-
tenus expedit heret, talibus in tri-
bula mobile dicit opus. Cum
fortuna manet inviolata servatur
amici. Cum [illegible] cadit turpi [illegible]
ora fuga. Rex cum in Sicilia [illegible]
nium pater ille vera. [illegible] hic
nomen divitis [illegible] tenet [illegible]
[illegible] inclusit pugna [illegible]
[illegible] vult facies dissimulata perit

.xviii. De mundana comedia vel tragedia

Et quid eleganti utitur similitudine
quia fere quicquid in turba pro-
fane instituimus agit comedie
quam rei geste similius est. Militia est vita
inquit hominis super terram, ac si nostri tem-
poris ethicus Petronius precepisset dixisset egregie
quod comedia est vita hominis super terram
ubi quisque sui oblitus personam expri-
mit alienam. Sed forte eo prophete ten-
dit oraculum ut eos quos pro divin-
itia absorbent doceat iugiter militare
nam qui captivi victorum impulsu
trahuntur ad penam sicut bos immolandus
ad victimam abeuntes pro quo ipsi te-
nas suas et si tergere videantur habi-
tare super terram, vivi tamen absorpti
sunt. Et viventes descendunt ad infer-
num. Et alii sequuntur orationis, trophea
terram usque quaque militant quorum co-
nversatio hic in celis est. Licet sibi
sciunt aliquid in celo esse. Nam
dumtaxat affectant animo quod
terunt super terram. Eius quoque mi-
licia mundus indicatur. Animus
ut ad fabulas redeamus, licet viuat
Athenis, Thebis volitat, vorata pri-
onis gelida vita supra sic fide est
dum poliantur modo implicita re
quod implere positum quamdiu pe-
regrinatur a domino. Istorum vita mi-
licia est et ista militia est. Quod
si abhorres alia ministratione de-
lectaris, quia vita hominis super terram
tentatio est. Que si proprietatem no-
minis sequimur equali frequentia
habet nota. In hac utique tentatio-
ne vel militia licet sibi septem
milia virorum dominus reservaverit
fere totus absorbetur. Ista sima
mimum videtur imple ad comedi-
am sua quodammodo respicies et
quod actius est quorumque comedie
sic insistunt ut nisi se cum opus
fuit redire non possint. Vidi pue-
ros tamdiu balbutientium vicia
imitari ut postmodum nec cum
vellent recte loqui potuerunt. Ve-
rus quod ut ait quidam: Est de-
stitutum et consuetudo altera natura

assistit, quam licet expellas fur-
ca tamen usque recurrit. Unde
et Ethicus proinde quod et rethori-
cis: Optimum inquit vivendi con-
suetudinem ab ineunte etate elige,
eam tibi iocundam usus efficiet.
Magnorum proinde virorum sensus
secularis hec expugnat, come-
dia varia figura temporum ac-
tuum quedam varietas est. Porro
actibus comice desinunt dum in-
cerce fortune iocantur ludis im-
plectitur. Quid enim amplius quod
est quod regnum quemlibet et
ignotum nunc amplissimo in-
duit potentatu et in regni fa-
stigium erigit. Nunc agitat plu-
ribus antequam natum de regni
culmine in cathenas hostiles
precipitat et servituti addictos in-
iuriis extimas precipitat. Ad-
hunc sequens est non modo tyran-
norum sed et principum sanguine in-
famorum hominum aut etiam vilium
suorum infames cruentat gladios.
Si fortuna volet inquit fiet de
rethore consul. Si volet hec ea-
dem fiet de consule rethor. Id-
eo quod vita hominum tragedie quam
comedie videtur esse similior,
quod omnium fere tristis est exitus
dum omnia mundi dulcia quantacum-
que fuerint amarescunt et extre-
ma gaudii luctus occupat. Quis
tunc licet in viis suis iniqui flo-
reant et prosperorum eventus in-
veniant eis ad minus fortuna
famulat, subdet in fine tragicum
eorum et tandem amara erit ut
absinthium. Quare inquit
beatus Job impii vivunt, sub-
levati sunt, confortatique divici-
is. Semen eorum permanet cora-
m eis, propinquorum turba et nepo-
tum in conspectu eorum. Domus eorum
secure sunt et pacate et non est
virga dei super illos. Bos eorum
concepit et non abortivit. Vac-

Vacca peperit et non est privata
suo fetu. Egrediuntur quasi greges
parvuli eorum et infantes eorum
exultant lusibus. Tenent tym-
panum et citharam et gaudent
ad sonitum organi. Ducunt in bo-
nis dies suos et in puncto ad
inferna descendunt. Cuius leticie
predictis cunctis preter ceteros clarior
felicitas vite infelicior finis. Et
est cum vici illorum qui in la-
bore hominum non sunt neque cum homini-
bus flagellantur utique decicat
eos in consilium domini dum ele-
varentur et secundum hec potius
ascribenda sunt infortunio quam
fortune que aut ab ipso est
aut quod magis verum omnino non
est. Ait namque Ethicus Noli for-
tunam que non est dicere. Certum
Homerus quoque in illo celeber-
rimo poemate opere dedignatus
est nosse fortunam adeo quod
ut in nulla parte tanti carminis
nominetur. Malunt in soli
deo quem Iovem nominant
universa regenda committere quam
ut aliquid ascribent temeritati
fortune. Verum utique sit con-
stat nusquam esse deam sic etiam
est dici et prius ceterum. Cuius
rationes arguunt que in
natura rerum inveniri non potest et
et casus non esse convincit si-
cut quis pro lusu eventu esse
diffiniat. Cum nil fiat cuius or-
tum legitima causa et ratio-
ne precedat et fidelis concionator
inquit nichil in terra docet fieri
sine causa. Verumtamen quia
preter intentionem gerentis aliqua
nonnulla contingunt preter opinionem
earum appellatione clauduntur licet
discoverint ratione premissa
sint sicut ea que nature ne-
cessitatis nexibus videntur artata

Proinde et licet apud contingentia princi-
pes omnium causas sit constitutum esse con-
nexa ut ad eam omnia referantur
et pro una opinione licet ipsa
ad positionem omnium que sunt necessario
consequitur videbitur forte provi-
dentores insipientie nostre qui
deum esse ad existentiam omnium ~~consequi~~
sequi consecuto sed ab effectu
causam inferri vel probabiliter
ut peripatetici docuerunt. Ve-
ro doctores fidei certam ex omnibus
causam necessario inferunt. Ex hac
omnia et ipsa que sunt bona et ...
qua factum est aut subsistere potest
intellige. Quod ergo fortune casibus
videntur ascribi cum nequaquam pre-
iudicat. Sed quia nobis ad homines
sermo est hominum vel utimur modo
pugnamus ut ... arcetes
de singulis de nullo subtiliter red-
dentes rationem. Et si hec ipsa per-
ciencter admittit ea que preter
gerent publice utilitatis gratia
scripta sunt audivi quod prohibet
... cum inquit scripta sunt
ad nostram doctrinam scripta sunt ut
per patientiam et consolationem scriptura-
rum spem habeamus. Dum enim pre-
dest filiis Adam qui ad laborem
nati sunt parati ad flagella con-
cepti in peccatis editi in labore
non tam euntes quam currentes
ad mortem quia nil tristius est
... est pacientia utilis consolatio
que de oleo leticie in conscientia
et de immensitate clementie dei
predestinatos ad vitam spe futurorum
fovet et roborat. O custos hominum
inquit beatus Job humanas quas
calamitates in se exprimens
quare me posuisti contrari-
um tibi et factus sum mihimet ipsi
gravis. Tamen secundum quod ...
... culpis in se ipso non inveni-
at causas maiores doloris cui
ipsius prefe testimonio comi

xi cuique contingat adesse quod vol-
let vel abesse quod vellet. Ubi
et fidelis anima ex beatitudinis
gaudia differunt et cum inferiori
irriguo irriguum superius petit
ut ergo spectaculum figuraret primum ac-
commodaretur auditui verum omnium
tragicus ~~finis~~ finis erit et no-
ster comedie graciosus est nec
dico spectaculo. Amiculum constet
ut nos composuit toto mundo ille
Vetronium exercet histrionem quod
et quidam temporibus viri Septem
egregius insidebat tunc de-
clarant expressit titulos hor-
rendat sors tota dolores. Vetula
silva totius ludibrium quia de eis
Quum itaque tam immense tam
mirabilis quam inenarrabilis
tragedie vel comedie teatrum
quod parari possit ei mirabiliter
coequatur. Tanta est area
eius quanta est orbis. Difficil-
limum est ut quisquam admittatur
exclusus vel civitatem inclusus
dum exivit gerit luteum indu-
mentum. Etiam quippe tanta
subtilitate necesse est exire
ut perforamen acus possit sine
omni attritione transire alioquin
integer nemo egreditur. Forte
ideo quia capacem habet aerea
stix nomine infusa coarctet
Vidi inquit Ecclesiastes cuncta
sub sole et ecce sunt omnia vani-
tas eo quod omnia que a solo re-
ritatis statu recedunt vanitati ge-
nere nostrum comediam doceat sub-
iecta sunt vanitati non sibi subiecta
est creatura non volens. Scio
aut nolle orbibus suis globus
potius studium inordinatis tota
laudat omnibus tunc quecunque
egrediendo est quia Claron
ille inexorabilis vetusta sui
temporis vane tractat. Quibus

quoque succedunt alii et sic fusi-
cus homo manet in spe quem-
admodum aqua preterunte nobis
amplius manet in flumine.
Ubi sunt inquit viri potentes
ab inicio seculo bellum et qui in
avibus celi ludunt et thesauri-
sant sibi aurum in quo confidunt
homines in gentes agrum agro
domum domui usque ad terminos
loci et non est finis possessionis
eorum. Statimque subiecit quod usum
assiduitate iam omnibus consumpsere
In ad inferos descenderunt et
alii in locum illorum successerunt.
Verumtamen bene cum egrediebantur
bene agitur qui non ab hac for-
tune tride fuerunt eiciendi
in tenebras exteriores ubi erit
fletus et stridor dencium et qui
ab aquis nimium quas sitis
Job commemorat ad calorem
nimium nunc transeunt. Bene
cum illis agitur qui silos expe-
ctant elisios campos quos
contra sua iusticie sol verus
illustrat. Sed quid est quod eli-
sios campos amicabilium re-
ceptus vobis excludo. Certe pro-
fecte inclusi sunt patentes
in latitudine bonarum mentium
quibus a patre luminum datum est
ut in notitia et amore boni to-
to sue cogitatu consentur. Unde
Elisias inquiens extra se in-
ceptam beatitudinem inquirenti
quod quis ubi est. Est lugubris
animus si te non desistit equinus

Et unde silos seu elisios et cam-
pides et iura temporis et proceri-
tum prorsum et virtutis victores
inspectores sicut teatri. Cap. ix

Mundo igitur silos seu elisi-
os solem quia sium et sui
sidera norunt. Virtus si-
quidem solaris quedam ra-
dius est a fonte claritatis dictus

omnibus in usu/ et qui omnia que
attingit claritate sui facit cla-
ruit. Unde est quod etiam ille
quos luminis radii vel iustas co-
repercussa specie sui videt afflas-
se/ statim in subitorum effectu
calescunt. Sunt quod quodammodo
virtutis titulo gloriosi. Absit enim
ut quisquam vere sit gloriosus nisi
qui in domino glorietur. Non enim qui
seipsum aut quem homo commendat
ille probatus est. sed quem deus
commendat. Ut utique vera et so-
la virtus meretur. non autem
quod virtutis imago/ Sic autem
arbitror quemadmodum in moribus
egregium de nature beneficio et
exercitio meritis alta gloriam promittit
sibi repromittunt/ eo quod ipsi eva-
nuerunt in cogitationibus suis
de libero consilii arbitrio et
dicentes se esse sapientes stul-
ti facti sunt. Stulti quod apparu-
erunt. Unde Ethicus Satyricus: Sat
hic est orare Iovem qui do-
nat et aufert opes animum
michi equum ipse parabo. Alius
quoque. Nullum numen abest si
sit prudentia/ sed non esse satis
fortunam deam celo quod locamus
Catho quoque licet verum non
agnovisset deum gentium quod sup-
erstitionibus observaret/ in libia
tamen Hamonis que colebat con-
tempsit oracula/ se ad ea que
gerenda erant sufficere arbi-
tratus/ et quod etiam ipsa ima-
go virtutis suam quandam habeat venu-
statem de ceteris quod claruerunt/ ut
quicquid in eis eminet eius meri-
to venustum credatur et decorum
non tamen ipsorum quamquam decorum
est quod in tenebris ignoran-
tie obscuratur. Licet sit quis-
quis clarescere nisi in fide illius

qui lux vera est et illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum
Sequo patet quod nisi in veri dei fi-
ducia et cultu vera virtus esse non pos-
sit. Quod et visio Ezechielis
non tacuit qui eos qui precede-
bant et sequebantur Christum eadem
confessionem esse asserunt. Sanc-
torum quippe novi et veteris testa-
menti in eo distinguitur fides
quod isti iam sibi gaudent imple-
ta que illi desiderabant et expe-
ctabant implenda. Sic ergo ve-
nerabilis imago virtutis dum sine
fide et dilectione substantia virtutis
esse non potuit/ et vel non inveni-
atur in nobis/ qui vel virtutis
imaginem teneat. Cuius in vir-
tutem amplectitur ipsam/ quis etiam
virtutum umbras induit quibus
videmus floruisse gentiles/ lic-
et sibi subtracto Christo vere beatitudi-
nis non apprehenderunt fructum
Cuius Themistoclis/ diligentiam
Xenophontis gravitatem. con-
stantiam Socratis/ Fabricii fi-
dem innocentiam Camilli/ pu-
dicitiam Scipionis/ longanimi-
tatem Ulixis Katthonis/ paritatem
Titi pietatem imitatur. Cuius
non cum admiratione veneratur pro-
bitas si quid laudat et extollit
Horum partim et consimilium ma-
gni quidem et laudabiles viri
quanti seculorum suorum quedam
sidera resplenduerunt. illustran-
tes tempora sua/ tamquam lumbi coeta-
neorum suorum in id nefarie
et vitiate/ quod dispositione divina
illuxerat. Sic quoque in successi-
bus ipsi imaginem tamquam quidam ad
noctis sue tenebras ceteratis
et molestias depellendas. Sua
sidera defuerunt. Horum quidam
virtutis titulo nobiles magnos

Horum fulgentes in singulis quasi
exemplis ad cultum virtutis semper
alii promoveantur. Nonne Abel
innocentiam docuit? Enoch mundi-
tiam actionis. Quid de longanimi-
tate spei et operis non habuit
Noe? Quid de obedientia fidelitatis
implenda defuit Abrahe? Ysa-
ac tolerantiae castimoniam instruit
et Jacob laboris tollerantiam do-
cuit. Joseph fratribus suis bo-
na retributione remunerat.
Eo quod docet eos omnibus bona pro
malis reddentia multis in-
libus intrecendi induratum et
deum semper exacerbantibus. Sed
Moysis mansuetudo auditur
et imminentibus adversis con-
fidens. Josue magnanimitas
declaratur. Job patientiae indi-
cit exemplum, et preambulus gratiae
Baptista salvatoris dum virtutem
predicat et vitiis indicit fugam
confessionem erudit veritatis
et ad increpationem iniuriae et
exterminationem iniquitatis omnium
fidelium linguas excitat. Et quid
dicam? Testamenti veteris patres
quorum exempla sunt disciplina
morum et verissima institutio
vivendi. Si quid sunt in spec-
taculis missibus virorum quos sibi
dies reservat ut leo curvaverunt
genua sua ante Baal aut
utcumque vanitati prostituant
animas pretiosas. Qui sunt qui-
nam insensatos habent insaniam
quia alienae insaniae nolunt
esse participes et sine se hoc
credunt habitum, quia digni-
tatem naturae nudam histri-
onis habitu polluere dedignantur.
Nec sunt forte qui de alto virtu-
tis culmine theatra mundi de-
spiciunt ludum quem fortuna con-
tempnentes nullis illecebris im-
pelluntur, advocantes et insa-
nias spectant. Hi iam visus con-
dunt carnis, ad utilitatem suam vi-
dent plurima et ad eum omnia visa
retorquent. Cum enim fidelis anima
exaltatur a terra, tunc demum omnia
trahit ad seipsam. Spectant isti
comoediam mundanam cum eo qui
desuper astat, ut homines actus quos
cernunt et voluntates videntur
respiciat. Cum enim omnis fidelis
anima exaltatur, excitant histriones
aliquem necesse est esse spectato-
rem. Licet gravetur aliquis motus
suos ab aliquo non videri, cum in
conspectu dei agat angelorum et
cuius pravorum quam sapientum qui
et ipsi ludorum istorum circensi-
um spectatores sunt. Erubescant
potius si quis in tanta luce in-
decenter moveatur et se totum
cogitatione iniuncta deveniat stet.

Et quod sibi personae coaptantur et de
principaliter dissociate. Et de Cleo-
patra et Augusto et Scipione
et quod Romani vanitati dediti sunt
et quis sit adulatoris finis. c. x

Ceterum in hoc fortune ludi-
brio personae sibi invicem
coaptantur et si alterum in-
secus dimittant, totius actus facies
immutantur. Nam si Glyceriam
tollas aut Pamphilum, sublato
eorum alterutro nomen alterius
perit, et si cum amantibus super-
stitiosum Chremen tollas, nullus est
nobilis omnino clamor. Hinc est
illud comici: maximus Caesaris
labor erat, ut hec tristis filia vi-
lis cum domino privato vel servis atque
quondam lustrat. Sic personas
que sibi invicem adheserunt
sibi quam faciunt decretum fortune
dissociet. Sed et plerumque ut vitam
ad unum sua agenda videatur in-
cepta. Et quod excellens ratione offi-
cii depretiatur. Effracta sunt
cenomania Cleopatre exequiont

Nichil inveniet licet Anthonium
utque orbis victorem Cesarem
domus flexit, et invicti viri in-
superabilem animum meretricius
decor et prostituta facies superat
Unde lenocinii eius sollicitudi-
nem poeta crimines adiecit
vultus adest precibus facies que
incesta perorat. Cum vero Julius
verbis humanis exemptus esset
que Romani imperatoris colle-
gio fuerat gloriata, principis Ro-
manorum affectare ausa est ser-
vitutem licet frustra. Cum ad ora
paratum invenisset Anthonium
putabat eum ad Cesarem clarum
sibi nil de foro si lectio eum asce-
disset qui successorem vero Pom-
peii et ut eum simulabat im-
peraturi magis a temeritate
fortune quam de virtutis constan-
cia confidebat. Porro cum ad sollicitu-
dinem Augustum illecebris impudi-
cicie audacia accessisset spe
sua frustrata amorem hone-
statis reputat. Cum iram sustinuit
Nonne dedit superbie bellum que
credidit indeclinabile ei que Ju-
lio Cesare experta fuerat for-
ciorem. Omnes nocendi artes
egressa est tandemque capta et
revoluta ad pedes Augusti etiam
tunc sollicitat oculos alicuius
Sed frustra quid ultra pulchri-
tudo eius infra pudiciciam prin-
cipis fuit. Et ubi desperata
se ad triumphum victoris percepit
reservari in cancorem nata cu-
stodia egressa se in mauseolum
regium recepit, ibique nobilissi-
mis ex more induta vestibus
odoribus adquisitis solio quoque dim-
tis usque quaque refertis se iuxta
suum collocavit Anthonium et
in mamillis venis que sibi apponens
aspides sic morte quoque sompno re-
soluta est. Psilli sequendo Augu-
sti mandato adhibiti qui mali-
ciam venenum solent sanguinis edu-
cere eo quod sero vocati essent

operam ferre non valuerunt. Dignum
quod sit meretrix perire venenosa
nata mores corrumpere nobilium et
virorum pudiciciam expugnare. Profe-
cto eciam regibus imperavit per
modum miseria ut miserabilis
sibi forte tragicus sed Romanus
in pio quod sibi ipse inolicebant
diem commisso fecit. Inter cetera
laus vobis Augusti titulis quesita
quod in tante pestis congressu ma-
sit invictus. Docuitque Scipio ex
Affricanus aliquid in hoc insignius
viderint qui post singularem de Ha-
nibale victoriam singularis con-
tinentie insigne preconium meruit
Hanibal namque Romanorum occisorum cru-
orum usque ad fastidium satietatem et
donec precipet militi suo ut ille
ferro parceret de recentium cadave-
ribus intorrere. Vercello pos-
solidos fuerit victoriis missu-
tum modios anulorum Carthagi-
nem missi sunt unde merito
suum Lybie precium aureo clipeo
ob insignem victoriam honoratus
esset quod procul dubio tunc Roma
diem ultimum obitura si Hanibal
quemadmodum vincere sit et victoria
uti sciret. Qui in vindictam istorum
a senatu missus est Scipio Affri-
canus qui a Pireneis montibus
ad columnas Herculis et occeanum
usque tanta felicitate provinciam
recuperavit amissam. Ut vix
sciatur cicius an felicius vicerit
Cum etiam captivos pueros et
puellas egregie pulcritudinis re-
stituit ... Nec in conspectum
suum earum quampiam venire pas-
sus est, ne quid de virginitatis inte-
gritate saltem oculis delibasse
videretur. Qualiter si Hanni-
bal cesserit et manifesta victo-
riam nota in pupi historia la...
polliceretur scriptor belli Pu-
nici Titus Livius refert. Licet in
tanti triumphi gloria quid illo
tunc modestius qui se in tanto
successu nec dominum nec victorem
... nisi ab Hanibale ...

que complicibus qui coniuratas con-
ditores patrie rupto federe fran-
dulenter abiecerant passus est sa-
lutari. Eos quoque qui tasagium non
obtemperabant prohibentes in-
pio quasi adulatores eos et pu-
blice salutis hostes abscidi
iussit, tum tamen genus Arcadu-
halte mollitiem animi non
exuerit qui adulacionibus delectetur.
Cum vero ad imos gravissimi fue-
runt in quo Troiane levitatis
originem Papirie disserunt. Eos
hic Ovidius consuetudine laborasse
scoriarum celebre testimonium est. Unde
est illud Romanos omnes adula-
tione corrupit aut corrumpit.
Certe si non verbis prius tamen os
fraudulentis muneribus expugna-
vi. Et quos inmunitas non
deciant honoribus cepit. Urbis
auspicia sacrilegio patricidii et
fraterni sanguinis cruore univi-
bus suis Romulus consecravit.
Deinde limitibus infestatis tempore
una simulata conciliatione ampli-
ficem placavit occisit. Quos
quasi imperatos quos de more
Romano pocius fidelis ingratitudo
deificavit fidelius manus pro laude
presidia percreus manifestat per-
inde ac si exhibitionculas ei pa-
rauerit ministraret. Cor quem tre-
mebant in portem venisse un-
animum. Acsi caelo sive illud quem re-
gendo mei tirannis astitis omni-
potentes non sufficiat manus
effacti sunt pro diuiindigentes
aut ut aliis placeat credes quos
ne etiam quam forte dignos
honorum presidia reputant. Tra-
ctum est quis nomen quo princeps
virtuti fitubus et vero sacri liniet pro-
sequens se dingis alucant ne
dum gaudebat appellari. Anti-
quam consuetudine etiam inmo ad-
versus fidem katholicam optinuerit. Si
vero vernatim adverbia meo iam
Romanorum gratiam presidia antecedit. qui

eo usque adulandi lenocinium
docuit ut a docili populo facillime
tuscatur votis quibus nectimur
Annes. Qui singularitem multi-
tudinis honores decorarunt na-
to hec invenit ut ad posteros
adfinitivos sin nos auctoritate
transmisit. Vel quid quod id tibi tem-
pus occurrat quo Gaius Cesar
exutus vestigio aut presidens
dictatore omnia fictus omnia occu-
pavit. Illius certe temporis in scripturis
occurrit imago qui ad potencio-
ris nutum subiectorum omnia dis-
ponant. Et licet animo reluc-
tante in principes pati sunt exilii
aut mortis dictare sicut. Sunt
quippe pluribus terribiles. Hinc an-
gentes et metu consciencie stimuli
in uectiaulosa corda gaudent. Et
rapina sibi omnibus vendicant
auctoritatem. Adeo quod ut sacerdo-
tes legisdime precepta dissimulet
sapienciam nescivit seniores nil
sit index usurarius, presentatus aucto-
ritatis vestimus disciplina sub-
iectis libertatem contemnat. Infirmi-
tatis demum pocius quietem et
pacem. Dicit enim omnis unus pro-
dentis voluntate servit. Ut ipsi et
singuli suo operant arbitrio. Ho-
ne lex erat fautes temporis quando
sede patres censere pati. Si re-
gium si templa petat ingulti
que senatus, passuras que in sen-
da inutyco que plo ut timibus
bene actum est quod Cesar plura
iube curubuit quam Roma pa-
ti. Hinc tiranni opio ad tira-
nidis transsit successores dum
suspicantur quotquot leges
valebunt a se tolli quis ab hor-
bus observari. Adeo quod libertatis
tibi senatum umbra si se qui quem
quod rapit simulat novisse.
Tunc quod immo fatere videt sene-
ctissimus vitam dum [illegible] ingit con-
sensu. Et quod incubit convivant
amplectatur. Hic porro nulli se

partes vero aut ingenue libertatis
ubi totum sibi adulator vendicat
vanitatis tamen. nisi quod virtuti relin-
quitur aut virtuti. Adulatorem vero sub
dolo esse non dubitas. cum in adula-
torum persona de se conficitur gratia-
te, quia tamen maxime deceptio tu-
triumpho. Sit enim finis oratoris est
persuasisse dictione. medici curasse
medicina, sic adulatoris finis
est suavi eloquio decepisse. Nam
et pestifera dulce canunt volucre
dum decipit auceps, et venena pro-
nant in melle circumlita quo cicius
noceant. Verum non est in medico
semper ut relevetur ut eger. Et si-
licet summum genus in altero est orator
non semper assequitur. Sic adulator
quidem non semper decipit aut de aucto
triumphat. fine tamen suo non de-
stituitur. sed extortionibus in-
binuiscrit. Nec enim Ulixes sire-
num voces evasit quod ei suavitatis
aliquid defecisset ad gratiam. Sed quia
simul voluptatis et incitamentis
illecebris vanitatis solide virtutis op-
posuerat robur. Temptatur quoque
phariseus et herodianus insidia-
tor, quas fraudis sue non cogno-
scunt artes. ut cum taceret in sermone
lingua dolosa in suo ore non est
inventus dolus. Magister inquiunt
scimus quia verax es et viam
dei in veritate doces. et non est tibi
cura de aliquo. neque enim accipis per-
sonas hominum. Quid quaeso blan-
dius. sed dolus quo tendit in videa-
quo ferat subiectum in interrogatio
patefecit. Sequitur enim. licet censum
dare Cesari an non. Ecce laque-
us patuit pedibus innocentis et ad
subversionem eius decipula suas
fauces tetendit iniquitas. Si enim cen-
sum dandum esse censuerit peri-
culum in plebem sine liberis. pre-
clarum hereditatem domini dei unius
et primitiis et legalibus cerimo-
niis tanti obnoxiam servituti
subiecerit. Si vero tributa negan-
da viderit. is qui pro salute cequi

cte omni militabat quasi seditionis
auctor et reus sum patrie maie-
statis a publicanis iuste poterit
comprehendi. Verum quia frustra
iacitur rethe ante oculos penna-
torum, totus illinc laqueus dissolvitur
dum prolato numismate census
suam cuique censuit restituendam
esse imaginem. Et ita que Cesa-
ris sunt Cesari restituenda, ut
suo iure deus non defraudetur.
Quamvis non omnibus datum est ut
blandientium laqueos sic evadant
cum eos alius non prudeat. alii
etiam pressos negant declinare. Vindi-
cta ipse tutum est illis qui huic
vicio dediti sunt non magis placere
virtutem quam illos bene olere qui
in culina habitant.

De simulatoribus et promissoribus et
quod promittere non expediat ad
virtutem. Capitulum xi

In eo tamen adulatoris opus
magna consistit. Si om-
missis propriis aliena commo-
da curare videaris. Dum tu
nunquam aut raro. aut semper aut
sepe laqueos de illius quem an-
ticiparis emolumento, prefecta ma-
num contine ne si aliquid etiam in-
vito ingeratur accipias, dum insti-
at Jordanis in os eius qui dum
omnia cupit sibi quoque omnia domine
putat complete. Esuriens gula
insatiabilium quorundam aliquando do-
net satietur, communem aliis imp-
edit libidinem. Et in quo alios subvenire
inopie se fraudem pati suspicatur
sic fortunatus sibi in eo subtra-
hi putat quod quotiens titulo
conferitur in aliud. Teste Crasso
cui ut dicitur iniuste dissimula-
te eo quod solus aut preter ceteros apud par-
thos aurum sitieret. aurum bibit. Con-
gerta quoque sepe rodunt examinant
et fregit exercitu ipsius gloriam re-
galis maiestatis. Sunt deinde pro-
mittentes multa plurima quorum lar-
giendi est his et sepe contingit qui

acria domus conspexerunt. Aliquando
promissio esse conatur quidem non pro-
ficiat, sed quasi decepto fraudulenta
tellam, que esse videtur plerumque ex-
tinguit. Tanto quidem validius
quanto cum prudentiori et maiori viro
negocium gerit. Simplicitas namque
tanto vehementius insidiis latius petit
et facilius sibi plantat. Unde ille
qui non urbem, sed orbem lascivis
implevit carminibus, sollicitatorem
puellarum et impudentium instruens
amatorem ait: Promissis facito.
Quid enim promittere ledit? Polli-
citis dives quilibet esse potest. At plus
nunquam aut rarissime et hic exqui-
sita causa asserit conducibile. Si
cui promissiones implendi facul-
tas non suppetit, temerarium est pro-
mittere quod prestare non potest.
Si vero potestas fuit largiendi nisi
voluntas beneficii prodierit effectum
promissor, hic gratiam de promisso
sed de mediato contrahit macu-
lam. Quod si eventualiter pro-
missi fidem impleverit, liberali-
tatis decor et beneficii spes ipsa
frustratur, eo quod qui distulit
diu tenuit, visus est noluisse. Eius
versificator egregius: Denigrat
meritum dantis mora, namque data
raptim gratiora plus laudis
plenisque favoris habent. Preterea
quis de futuro certus est, ut sciat
se quidem posse implere quod dicit.
Nam consiliarius vitae, assertor
fidei, electionis vas, doctor gen-
cium loquor, sed illum annos quos
adventus sui expectatione suspen-
derat, frustravit desiderio suo.
Quid deinde ait illa ipsius excu-
satio, quia apud se est et non fuis-
se, sed se tantum commemorat
et se non levitate non usum pro-
testatur. Si non potuit ille divino
impediente quod voluit, hoc
eciam persolvit quod promisit,
quis sapiens statuere quod ex futi-
litate nature pendet promittit,

cum levius possit ex causis quam
plurimis impediri. Adhuc exqui-
sita causa potest in fidem mutare
cuiuslibet voluntatem. Denique etiam
beneficiis pro tempore videtur aliquis, qui
processu rerum eodem ipse fit indignus,
et interim indignus est qui ad frugem
melioris vite conversus beneficium
multis etiam a manu extranea,
ut vulgo dicitur, plerumque extorquet.
In his mutare positum sepe non
minus est quam vitiis. Deinde licet a fabu-
lis doceamur. Egeus unico filio
suo non fuisset orbatus, si volu-
isset mutare positum. Et Phebus
urgente doloris stimulo quem de Phe-
tontis ruina conceperat, excla-
mavit regionem adimens, non prevaricatus
armenta, si ei negatum quo se pre-
gis interposito sacramento filio am-
bitiose obligaverat mutuare
tenuisset. Et ne fabularum instrumen-
ta contempnere videaris, intende
quod ex evangelica habes historia:
ita Herodis regis iniquitatem et per-
iurium plenissime narrantem, qui in che-
rubica scena ubi afferendo
caput baptiste, qui vitium comedendo
pronum intensam pollicerat co-
ram inimicum maestaret regiam per-
daret maiestatem, dum intestini
cuncta fuerint et obtemperant
saltatrici. Et hinc quidem neglectum est
quia non omnia sunt semper promis-
sa solvenda, si forte aut acceptius
damnosa aut perniciosa sint promitten-
ti. Et lex amicicie illa prevalet
qua sola honesta petimus ab a-
micis aut fieri, ideo quoque iure
cautum est ut nulla promissio
que turpem aut tristem habet exi-
tum impleatur. Postremo ante-
cedens promissio consequentem be-
neficii gratiam aut extinguit aut
minuit. Et sic tardius que pre-
viderent fiunt minus, et que omnino
non preveniunt magis ledunt.
Ita et in beneficiis quod ex

promissione conceptio et nimis
accipit. Et quod ex insperato
provenit gratius acceptatur.
Tacet cum nuda promissio apud
iurisperitos dicitur peritos non parit
actionem promissor omnis apud
civitatem ut dicitur placet positivum fi-
xit ut iure civili cessante fidei
tamen obligatum. Sed quis actor di-
vinus aget quem fides si ipsa cepit
accusare. Si agit contra quis
absolvat. Certe eius quotiens co-
mittitur malo maximo ipsi com-
placent actori prima est haec ine-
tis quod fide vincit noxius ab-
solutum. Si vero ipsa iustificat
quis est qui condempnat procuran-
dum qui nullomodo timetur arbi-
trio est ubi et dies contempnitur
qualiter et conscientia quid oblo-
quatur non invenit. Si vero amicam
accusant opera et illi conscientia
celestis assistit et causam veritas
examinat equitatis. Cuius questo-
rem in ream obnoxiam quem mendatio
crimine vindicabit. Salve peccator
et si prima vox iure esse dicat sen-
tentiam eius veritas plurimam
retractat. Sed veritatis senten-
tia manet irretractabilis quod
iustitia eius iustitia in eter-
num et lex eius equitas ~~Econ-~~
~~tra in pretorio~~ sepe fidem ius
~~Et lex eius equitas~~ Econtra in
pretorio fidei summa iniuria
est. Cui scriptus quod promittit debi-
tor est et virtus urgente sua spo-
sionis fidem compellit adim-
plere. Porro quod necessitas extor-
quet gratiam minuit. Unde illud
poeta. Et promissa promittere
ne festines ne tu volueris
non possis aut tu effectibus
pro eis aut minimes cogitando
ante illa que ~~ancebas~~ verbis
oris tui. Sit tamen et nomine
licitum sit promittere si est convenabile

Et ut a fiorum ad verba tractant
exempla. Paraclitum Christus ipse
discipulis et promisit et misit.
Eis denique quod futurum est illis
qui omnia pro eo reliquerant in
regeneratione sedes in regitatione pro-
misit et iudiciariam qua cum ha-
bitum sit potestatem. Ex quibus con-
stat quia causa promissum opusque
commendat, ut liqueat ex his que
non necesse est prosequi regula veritatis.

De vacationibus et secretariis dominorum
et quod amicitia non nisi in bonis
est, et quod dives familiare potius
exprimat quam circa et licet summum
claritas domini vi vii vi se xi c et quinque tenentes

c. xvi

Sed si vos promissores mu-
nificentiarios in gratia illius
quem captas antecedere
propositis, te vacationis eius
ministras parcas sumptibus, ut opere
rectorum consistunt qui localis par-
cit diligenti precationes displicere
non potest. Grata sunt vitia eius
qui deformitatem novam sumptu-
um parat et operisat. Optime ut
ait Seneca si necessitas vectigalis par-
simonia est. Nimis parto im-
pletur facile et facillime exinanitur.
Prodigus dives archa sine capaci-
ssima fundum habet et breviter ex-
tra congestarum aquarum quantalibet
copia defluit, fontis abunda-
tia tollitur scaturiens vere fe-
cunditate sublata. Exilis plerumque
meatu inclusum egerit urna li-
quorem. Sic ditissimus eciam fre-
quentibus et continuis sumptibus amplis-
sime exhauriuntur opes. Et bre-
vi subtractione unciarum magna
minima hereditas expilatur, nisi forte
prodigus pecuniam habet fontem
vivam. Est luxus prelator operum
cui semper adherens insatiabilis
excessum committat egestas. Ideo
ergo parcendum est quod necessarius
imminet usus, et aliquid addicen-
dum est quantitati que iugi partium
deductione decrescit. Et licet usu

defluat vnciole patrimonii. Tri-
tum est dicerium patrisfamilias
si vel rarebrum culture teneat
frenum quod dupliciter quod clamat ne-
scienti. Adhec lucri bonus est
odor ex re qualibet. Illa tua se-
tentia semper in ore versetur. Dy-
gnus ipso Ione digno poete: Vnde
habeat querit nemo, sed oportet
habere. In his quid operari et actio-
ris eius finibus vicine diuitem
dicet vsibilitate ingenii lubricum
prothica vincat. aut si vitat
deficiat gesta nec vetriole fami-
liaritatis exhibicio constat. De-
terum licet vtrumque non possis asse-
qui. et rerum operatores participa-
cionem et callidi cautiones te se-
cretis ingere. quamuis arte aliu-
nestis qui pergunt ipsis im-
peratoribus imperare. scire volunt
secreta domus: atque inde timeri. Et
quo studiosius occultantur. eo
sunt diligencius perscrutanda. Nec pre-
carius erit vero qui vere tempore quo
volet acquirere poterit. Si tamen inter
malos caritas aut amicicia
esse potest. hec etenim questio est. Sed
tamen placuit certum non nisi bonis
esse non posse. Magna vtique inter
mollos et malos est concordia,
sed ea tantum in caritate distendit
quantum lux distat a tenebris, et li-
cet inter mali sint. et boni id
velle nec id nolle possunt. amicicie
tamen titulum non assequuntur. Vnde
et Crispo historiatori inter latinos
potissimo. sed et ipsi Ciceroni pla-
cuit in malis factionem esse. quod
in viris bonis vera amicicia est. Sed
quamuis vicissim impedirete malicia
amici esse non possit. et si non
venerabilis. venerandus tamen
erit. qui consilia secretorum con-
stituerit fideliter poterit in mente. Satum est
secundum Ethica. quia nil tibi se-
descere putat. nil conseruet vi-
quam qui te participem secreti fe-
cit honesti. Hoc quod iam pridem

venit in dubium. An quemquam diui-
cie et potencia amare cogunt
tamquam repertam et coram inimicam ra-
re vel raro. et in eis precipue cau-
sis in quibus se posse quam alios
amare videant. Contraria
siquidem in eodem esse non potest. Ergo
diuites plurimum cupidi. eo habe-
nt minimum caritatis, licet etenim sibi
maiorem maximam adhesisse. Por-
ro ut ait quidam. Omnis diues
aut iniquus est aut iniqui heres.
Et rarissimum est ut diuicie non
defluant nisi amoris et cupidi-
tatis glutino solidant. Eas
desudantis animi vigilancia
et labor acquirit. sed certior sol-
licitudo eas retinet et conseruat.
Augmentum Ethica non minor est virtus
quam querere parta tueri. Casus
inest illic. hic erit artis opus.
Cum ergo istud ars illud casus inde
teneant, quibus eas sine appli-
cacione mentis intensa diuicio-
rum [illegible]. Certe vero proverbium est quod
vbi amor ibi oculus. et vbi vi-
gil mentis intencio. ibi fixa cor-
dis possessio est. Vnde licet in
vita et reipublica amor. plerumque
affluat. cor tamen exponere fide-
lis plus prohibet, et doctor gen-
tium [illegible] Qui diuites fieri cupi-
unt in laqueum dyaboli et tempta-
ciones diaboli incidunt, et qui vtroque
maior est primogenitus mortuorum
et princeps regum terre asseruit deo
et mammone simul seruire non
posse. quam imperat aut seruit
collecta pecunia cuique. sed diui-
ti nusquam fuit aut raro. Vnde
liquet diuites frequencius ini-
quos esse quam heredes iniquorum.
Ergo regnat caritas vbi ini-
quitas dominatur. Vtique diues fa-
miliaris esse nouit. aut in-
quam aut raro. Hic tamen non de
eo qui habet diuicias sermo est. sed
qui amat. Ex quibus liquet quod
quantitatem ex familiaritate potiorem

Sima plis ꝯ proverbia de ayda et erictonio

gra videat/ diligentem cautelam exi-
git subditorum. Alioquin eis eius ille-
cebra plus aloes quam mellis
in exitu habitura est. Ad expedit
plurimum ad successum esse consi-
lium secretorum/ quod in venientia
trepidat/ innotescit auctoritas. ar-
cetur in commoda/ proveniunt u-
tilitates. amicorum cingitur mul-
titudinibus attendit devotio/ et fortuna
totius gentis sue et felicitas curare
videtur beatitudinis instrumentum. Ce-
terum istorum omnium novissima quo-
niam absinthio amariora sunt/
et si ulterius non amarescunt
iniustam amaritudinis habent
suspicationem. Res siquidem periculo-
sa est. divitum aut potentum
imitari secretis. Si quid enim
eis perniciem forte celabitur.
tibi tuisque consilio imponetur.
Quod cubicularii aut ciniflo-
nes, mimi aut quicunque nebu-
lonum nomine, quibus delicatis
divitis sensus aut furor tur-
pio [illegible]. in lupanari vel in taber-
na [illegible]. aut ut se vin-
dicarent a familiaritate potentis
divulgaverint in populo. in illius
calumniam retorquetur qui in con-
siliis aliquem locum visus est te-
nuisse. Si motus eorum perstringere
desideras. victoria distulit. et
lixarum castrensium inquirere sinas.
Nichil enim adeo occultum est quod
eis ex aliqua parte non reveletur.
Si tu non credis vel adquiniati
nos aures accommoda. Ait
Coridon. Secretum divitis ul-
lum esse putas. Servi ut tace-
ant iumenta loquentur. et canis et
postes et marmora. claude fene-
stras vela tegant rimas. cla-
mavit ille. nemo recumbat.
Quod tamen ad galli cantum facit
ille secundi proximus ante diem
caupo sciet [illegible]. Si terre scire

vsq st iuuenal

tus suum infodiat. ubi arundo sugge-
rente [illegible] prodiret in publicum.
et levi flatu in aures perferret.
quod auriculas asini Midas habet.
Pallas quoque Erictonium suum
occultare non potuit quin ipsum
iam cognitum cornicis publica-
ret garrulitas. Unde quia demum
admissi delatrix fuit et gratia
coloris perdidit venustatem et
garrulitatis notam incurrit.
Preterea secretarii divitum quasi
quedam colluctarii et clitellarii
sunt. et qui eorum delicta enun-
tiant. quicquid ab eis delinquitur
in istorum infamiam cedit. nisi
forte ea sit de potente opinio
ut nullo possit consilio depra-
vari. Si enim solennis est malitia
eius. si fraudis et doli in-
tata opinio totius familie fa-
ma purgatur. et si capitis lan-
guor infirmantur denigrat et
dolorum lateris. Alioquin si be-
nignior si civilior creditur po-
testatis omnia delinquenta eius
familiares quasi clitellarii
quibusdam nos sui honeris
portabit. Sed et gestorum inte-
nisi benignitati aut civilitati
potentis ascribit. Et si quando
calculus [illegible] inminet. quasi
pellem pro pelle animam tuam
dabit dives pro fama sua. Et
ut in te retorqueat culpam suam
caput tuum [illegible] re-
mit non verebitur obiectare. Et
quod magis est mirabile gratula-
bitur si astutia sua industrie tue
labores et sollicitudines hac mer-
cede donavit ut te reddat infa-
miam et fecerit aut finxerit te
criminibus inauditis obnoxium.
Non est enim mali in civitate quod non
in divitum consiliarios impin-
gatur. cum mens sit excusatio
eo quod officium sibi potentatus
conformat. Nemo quippe

dii fluctuat consilio imprude-
tum / ora namque distinct et indicat
An est putas consilia tua secre-
ta quiescere. cum turpitudinem
prodigere potes in luce. et perfi-
ce in publicum. Certe omnis qui male
est odit lucem. Et opus omne
artifex sui habet videtur imagi-
nem. Affectantur miseri secre-
ta arguit vectur a luce. petit
umbras. et timet ne scripsis de-
formiores sunt si inculata
luce videntur obtutibus pateat
Hoc ergo illorum tota vigilantia
quit / ut quod non est in eis per-
fecti oculi videant. Et qui
videant recti fiant. At hiis qui
uitium tollere confidunt longe
aliter est / quia hec amat obscu-
rum vellet hec sub luce videri
iudicans argutum que non formi-
dat contenderem. Licet itaque secre-
torum genus aliquid felicitatis
videatur addere. securitatem tamen
plurium demit. Difficile autem
potius impossibile est illos penitere
qui habeat via ad inferos descen-
derunt. aut penitus novissimus
se ingemuerint affectos. Deni-
que vidi cur gloria lumi-
na facti. Inquit ille an dele-
ctetia alieni. an proprii operis no-
xa deportacionem ingemuit. Inter
est Certum tamen est quia ma-
la aliena nouisse non expedit
Merito sine secrete sicut non
inter tuam est quam propriam innocen-
tiam conseruare. Prius / Sit in-
ter hostes vivendum censuit
tamquam inter amicos. et inter
amicos acsi in medijs hostibus
vivendum. Et Satiricus vive-
dum recte tamen per plurima ta-
lis propriae causis ut angues
maleficorum contempnas. Nam

lingua mali pars pessima
servi / Et ideo ideo potius lin-
guas fugiendum omnium per gladi-
os et venena polluunt et in-
sidias omnium precepto Satirici vi-
uendum est. *Sequitur meditati-
o prima que sit adulationibus ad-
iuncta. et de lenonibus et mol-
libus et pena eorum tota ut supra.* c xiij
At qui adulator ei nequa-
quam parere potest qui nichil
aliud querit nisi ut pla-
ceat / si potest per se / sin autem per-
sonam suppositam querit. Prote-
forte alia re coniuncto vel
iure vel affectione affectum
tamen effectator est eo quod ad iam
familiarius accedit. Ipsi con-
uincitur amice quicquid actionis
fede inductione procedit. Inde
est quod sepe mariti arctius am-
plectuntur. ut se rivalibus suis
exponant plenius et sepius in-
vitant ad cenam amiculorum cor-
ruptores / Ideo ut probiat dicit
amator incautus prudit ma-
gis uxori quam infidelibus
oculis credit. Non hic satis de-
lusus est quia oculis suis as-
sertionem femineam quem exem-
plo decipit crebrius quam inter-
cipitur vanus anteponitur.
Vitia siquidem pulcinarum effi-
cacissima est. et ut dicit sibi
cornix noctua quoquis ora-
tore disseruerit / et cuiusque oper-
ris fidem quotiens libuerit
tolere vestit. Quo con-
tra eo suspectior habenda
est. Si dolus dedit tumorem
continentium vestimentis et re-
ligionis omnia que exco il-
lecebro profecta sunt. Heredes
quoque defuncti in solidum et in
perpetuum tenentur / de eo quod ad e-
os peruenit pervenisse sed

quid adulatore dolosius / aut
forte michi obicies / quia non omnis
hominum experimentum quid est / fraudulen-
tis indidicisse videor virum mo-
res / Duellius iam decrepi-
tus iam senex corpore. tandem
quia tremulo dolenter sibi expro-
bratum esse in iurgio et oris
vitio fedus esset. se domum
contulit / cum quod uxori gravius
quereretur / quod nunquam eum monu-
erat huius vicii querere medi-
cinam / fecissem inquit nisi pu-
tassem ora virorum omnium sic o-
lere. Et laudare poteris eius ma-
trimonii pudicitiam et preferre
pacientiam mulieris que viri vici-
um tam patienter tulit / ut ille
infelicitatem corporis non uxoris fa-
stidio sed maledicto consense-
rit inimici. At et ego de adulato-
ribus aliquid tale video quoniam
arbitrantur sic olere. Omnes falla-
ciam et dolum redolent. Et quoti-
diana se utuntur impudicia naribus
hec importat non odorem sed
fetorem. Quicquid ergo circa ta-
les adquiritur etiam ab herede iuste
potest evelli. Nec credo quod possit
fieri petitoribus obviare si veri-
ficari audeant quod adulatori-
bus contulerunt. Sed quis
sapiens et infestus ista ut
loquar quis dolens cui non
mundum in domo aut convi-
viantium cetu adulantium sit
copia tanta / ut si quis mo-
destus adversus eos mutire au-
deat / illos deferat unus inimicus
quam vindice falanges. Certe
cum vir honestus insistens
conscientie. utitur insistens
officiis. esurit. sitit. alget.
et multiplices fortune indigni-
tas iniurias excipit. Adulis
adulator pectore iacet ebrius
ostro delitiis ingurgitatur
ad tempus / vino estuat. lau-
toribus cibis distenditur. et
pro arbitrio varijs artificijs celi-
bi contempat. Primos habet
recubitus in cenis. et conventibus
primos consensus. pelectione
hominis conclamatur. Saluta-
tiones excipit primas / primas
sumas in iudiciis profert / in de-
monstrationibus honestissime. in
deliberationibus utilissime sentit.
Quicquid loquitur sal more est.
Quicquid agit iusticia et libera-
litas est. Hec ergo et inter istos
sepe audio / illico multa adula-
toris veniet manus / et velut
te iudici cogunt in sua conside-
turbam. Adulationi itaque tanti sunt
et artificio / ut ipsos possint etiam
reges et principes expugnare. Et
miro modo omnibus armis plus
prevalet in armatos. et mollitie
que robustissima sunt potest ex-
pugnat. Difficultatem tamen sileo
de mollibus / qui sunt ignomi-
niosi sunt ita et videntur inno-
minabiles. Silentium indicit
reverentia morum / et verecundia
animi nec dictanda illorum
declinat effectum. Quod multa
quia natura negat fuit indignatio
verbum apud istos ars et sua pu-
dicitiam prostituere / alienam violare
vel oppugnare. Nec quid sum
siam. Ex matrimonii temerantur
iura / et coniugiis adulterium co-
niuge procurat. Cum egreditur sponsa
de thalamo / coniugem noli ma-
ritum credere / si lenonem prodit
eam libidinosis exponit. et si
fratres dolosi matrimonii refu-
giat. affectus callida simulatione
prostituunt. Filia itaque decen-
tior aut si quid aliud in fami-
lia placeat ditiori publica me-
retrix est exposita. quid est si
emptorem inveniat. Sed licet
unius dolor eos aliquantulum cru-
ciat cum thori participes ad-
mittunt aut faciunt / certitudo

tamen utilitatis compendio mitigat
vel saltem dolorem dissimulat conti-
atis. Si non res serio agitur
si libera doceretur curis indici-
a non est dolor sit dolor ille ad
corpus. sanguinis videt aliena li-
bidine pollui. Certe nam peccata
extra corpus sunt. Sed qui fornica-
tur in corpus suum peccat. Hoc
inquit os ex ossibus meis et
caro de carne mea, et iam non
duo sunt vir et mulier sed una
caro. Hec utique sine dolore non
scinditur neque sine invidia com-
mittatur. Non bene cum sociis re-
gna venusque manent. Et sicut
nulla fides regni sociis. ita nec
thori. Certe facilius est regum di-
vitias quam affectionem coniugii
alii credere. Alii nec isti coniuges
sunt sed lenones. Et ut demum
qua credunt exposuisse dimitibus
cum fidem fidem facit fides vio-
lata. Sed quid filias et uxores
qui licet iniqua prostituant tamen
quocumque modo naturam permittit ex-
poni queror aut prostitui. Ip-
sa natura quasi gigantes alii
theomachia novam exercentes
insurgunt. et filios offerunt veneri
cosque in oblatione imparium
genus prevenire compellunt. Mul-
torum etatis maturitas expectatur
At in his sufficit aliene impu-
dicicie voluptate posse expleri
Pudet dicere quod seipsos viri etate
provectiores et sensu. corpori caste
non subtrahunt. Et cum eos innobili-
ori sexu natura creavit ad deteriorem
convertunt. in ipsis est ex innata ma-
licia plus blandit. effeminati vicio
et corruptela morum, cum tamen
nature beneficio femine esse non
possunt. Sic lascivientis iuventutis
luxus libidini nota sua pingit
recumbentis penas. Calamistra-
tis comatulis excipit [illegible]
invidens meretrici histrioni [illegible]

primis virginibus ortu triumphale
quasi principibus apparatu. et in
aliorum conspectu pedes. et ut plu-
dicam teneris manibus tibias
tractat. Cirotecatus non incessit di-
verius ut manus sole subiectas
emolliret ad dulcius usum. Dein
licentia paululum procedente totum
corpus impudico tactu obscenas
pruriginem scalpit quam scalpit
et agiles veneris languentis
inflammat, verum licet abhomina-
ta non tamen credenda sed [illegible] co-
gnoscenda. pudet namque ea [illegible] uni-
versis esse quam incertam. Nisi ad-
eo apostolus romanis scribens
nobis manifestius expressisset dicens
Femina femine coram imitaverunt
naturalem usum. in eum qui est contra
naturam. et masculi relicto na-
turali usu femine exarserunt
in desideriis suis masculi in ma-
sculos in viam turpitudinem ope-
rantes. ut traderentur in sensum
reprobum. Fatentur quod ini-
mice [illegible] et viciis permis-
sis obnoxii. indignationem dei et
[illegible] in se aculeos p-
vocaverunt. Et [illegible] quid in [illegible]
[illegible] honore [illegible] tuba apta
clamabat quod impiissimus
imperator Nero luxurie senec-
tus speciosum puerum ex sectis
testiculis in mulierem natura
transmutare conatus est. Ab eo
tempore proverbium natum est Roma
versus formosorum abusio est
Et illud conformiter quia eo minus
grata est sapienti. quo corrup-
tio est gravior corruptorum. Dif-
ficilius etiam [illegible] defensi-
bus custoditur quod plures
appetunt. Illud quod in tanto fa-
cilius surripit fraudulentius
aut minus pudicitiae [illegible]
olentia extorquet a patribus
[illegible] pridem diffinitum est. Femina
pudicicia auferri non potest
nisi mente corrupta antecedit

Quod si ut Magnus asserit qui-
cquid non precedente libidine violentia
patitur corpus vexatur potius quam
est quam corruptus ubi quo serua-
ri potest pudicitia ubi illa nisi
voluntaria potest esse corrupta in
mentis integritate ubi nec tamen
servari pudicitia potest Licet ma-
gnum est integram esse carnem
ubi mens tota corruptione
polluitur At nunc si deceptor a-
liquis aut violentus abest ita
male a teneriori etate insti-
tuuntur adolescentes ut omnes lasci-
vientibus luxu sericeis corpo-
ris gestu habitu quam exterior et
lenocinio vix ipsis meretricibus
concesso sollicitent corrupto-
res et leges que in eos iam pluri-
me late sunt nullam habent
reverentiam vel timorem licet
in eos gravissime animad-
vertendum decreverint imperatores
At cum enim vir nubit in fe-
minam vires porrecturam quid
cupiat ubi sexus perdit locum
ubi scelus est quod non proficit
scire ubi venus mutatur in al-
teram formam ubi amor que-
ritur et non invenitur Iubent
insurgere leges armari
iura et gladio ultore et exqui-
sitis penis subdantur infames
qui sunt vel fuerint sunt rei se-
ueque consencientibus paciti
quibus eis penam irrogent capita-
lem cum et lege divina faci-
entes et consencientes pari
pena plectuntur Ipsos quam ma-
gno Christo auctore Ambrosium
Mediolanensem attende Qui con-
sencientes diffiniunt esse qui
tollere errorem possent aut cor-
rigere non possunt cum dissimu-
lant Sed quid de eis odiosum
retinuerim Iam siniorem protendimus
ut sortem eorum condigna con-
clusione claudamus Procul
dubio pluet super eos domi-
laqueos ut non effugiat ignis
sulfur spiritus procellarum pars
calicis eorum et cum auctoribus
suis quos Sodoma devoravit
erunt seculis in fetorem et obpro-
brium sempiternum Quid prodest
queso eis tunc divitum favor aut
quod potest esse temporalium opum aut
voluptas que tantus dolor et
tanta erubescencia non absorbeat
Adulatores puniendos esse tamquam
hostes deorum et hominum et veritatem
gratanter amplectendam et paciam
custodiendam ceteris incommodis
quam ex ceteris Capitulum xiiii
Sed ut proverbio vulgari di-
citur ille preteris colendus
creditur qui subveniunt in
spiritu Certo quam non curant quod di-
cant quod expectunt faciant
Egregie quidem Cecilius Balbus
Imperator inquit Auguste tu
in multis tamen in eo magis
lucet prudencia tua quod isti non dir
te omnino nescimus acciderunt
quamvis tibi applaudunt non nu-
diis sed tibi ipsi et ipsorum iniuria
faciunt Decorum scilicet minimum
reverencia quos parificant tibi
te arguunt insipiencie dum con-
dicionis tue repugnante natura
te parem numinibus esse persuade-
re sinunt Nota superstitionis mun-
tant pluri cum mortales deos
pro immortalibus persuadent esse
colendos Hanc mecum aliquid di-
vinum tibi inesse monstrabis si
omnes istos qui divinum tibi
fraudulenter applaudunt rapi fe-
ceris ad tormenta Quis enim
deorum ei parcat a quo se dece-
ptum in irrisione viderit Quis non
irruit in eum qui aureos Iovis
oculos eruit aut argento gem-
misque sublatis vestem induit
exercitare Quis de Martis ca-
pite adamantinum lapidem im-
pune temerarius effodit vin-
guibus Nescire deos invisibiles et

inmortales crederemus. et eis falli-
te parare insidias grauioris
culpe est. ergo qui ab hiis visibilibus de-
orum subsidia sustentatur et regit[ur]
et honorem aut contemptum qui in-
stis exhibetur illi renunciant
Si sapis ergo auguste in deorum hostes
insurges et te si non deum quod ne-
quaquam es, vel deorum dotibus te ex-
cultorem. si deceptores istos exter-
minaveris, excecatores tuos. deorum
contemptores. et utrorumque iniuri-
am punias. Et certe nunquam fa-
ctio tam adulatorum prevaluit et quod
primum rerum declarat statum. adeo qui-
dem ut si quis popularium modestie
consilius assentationis et stulticie
vitio non crediderit temperandum. ho-
stis felicitatis censeatur aut invidus.
Hec a. si quis aures tenere sint et
obsurduerint ita. Nam et lingwa se-
veriorem sine offensione consilia
non admittit. Si quo gentibus a
virtute maiorum etas nostra dege-
neraverit respiciendum est. ad sui patria
aut multum aut varium esse opus
virtutis verbis docuerit. et exem-
plis. Unde et aristippus a male
dicente se discedens legitur dixis-
se, ut tu lingwe tue sic ego me-
darum aurium dominus sum. Antigonus
quoque quidam dicenti maledixit
ille tibi non michi inquit sed illi
qui in se quod ille culpat agno-
scit. Sed et si michi maledicere
turet non curo, quia audit lin-
gwa debet esse robustior, cum sin-
gulis hominibus lingwe sint singule
sed aures bine. aliquatenus
curo, quia eo ipso fatetur me esse
superiorem, quem superiorum proprium est
detractionibus subiacere inferi-
oris inferre. Gaudeam itaque nisi
urgente gratiam hominum compatet
infelici. Estimo Critus Thebanus
maledicenti sibi a cetello. facile
inquit est in me dicere cum nec
sim responsurus. Item Xenofon
tu inquit linguam maledicta didi-
cisti, et ego conscientia teste didici
maledicta contempnere. Sed et dio-
genes cum ei minitasset amicus
se amicum tuum vituperavit. Oportet
inquit sapientem ab insipientibus
ferri esse in meliorem indicat

mala lingwa quam turpitudo
Plato, totius philosophie robur, passus est
calumnie et Socrates. Nemo vero
neget sapientem posse offendi. sed ad-
versus omnem fortune roborem virtutis
sue manet immobilem. Et ne
Grecis solis pacientiam sic peregrinasse
credas, ipsorum imperatorum ad rem
publicam exempla concurrunt.
In Grecia. Cuius maior alexan-
dro aut clarior, cui antigonus
pedagogus citharam fregit abiecitque
dicens. Etati tue iam regnare
convenit, pudeat quod in corpore
regis voluptatem omare luxurie
Quod et ille patientissime tu-
lit, licet patrem impatientissi-
mum et patrem sic vincis in vir-
tute superaret. Eidem quoque ele-
ganter et vere conprehensus pira-
ta Dionides scribitur vindisse. Cum
enim alexander interrogaret quid
ei videretur quod mare haberet
infestum, ille libera constancia
Quid tibi inquit. Ut tu orbem
terrarum, sed quia ego id vno na-
vigio facio latro vocor. Tu ma-
gna classe diceris impera-
tor. Qui solus et captus sis. Alexan-
der latro erit. Si ad nutum dionidi
diuis famulentur, erit dio-
nides imperator. Nam quo eo
caucium non distat, nisi quia de-
terior est qui rapit improbius
qui iusticiam abiectius deserit
qui manifestius impugnat le-
ges. Quas enim ego fugio tu per-
queris. Ego utinam veneror tu
contempnis. Me fortune iniquitas
et rei familiaris angusta res facit
ex plebibus, avaricia ferrem facit
Si fortuna mansuesceret, forte me-
lior fierem et tu quo fortunatior
nequior eris. Miratus alexander
constantiam hominis eum merito arguentis
Experiar inquit an futurus sis
melior fortunam tuam mutabo
ut non ei amodo quod delinque-
ris. sed tuis moribus ascribatur.
Eum itaque conscribi iussit militie
ut posset exinde salvus legibus
militare. Secundum apostolus gerit
militiem instrumenta utilium

[illegible]

Scipio affricanus Cum eum parum
pugnatorem quidam arguerent Impera
torem inquit me mater peperit
non bellatorem Marius quoque cum eum
Thetonus quidam ad pugnam certamine
provocaret. Rudit si cupidus mor
tis esset se vitam laqueo possem
finisse et sapiente non tam pug
nam quam victoriam querere Primo
Romanorum imperator Julius Cesar
quam pacientissime multa sustinuit
Cum enim Catullum inpressisse fe
ret et desiccatem capillum a ver
tice convergeret ad frontem Ab
iurato milite dictum est ei facilius
est Cesar te calvum non esse quam
me in exercitu Romano quicquam egisse
vel acturum esse timidius Cesar
lato clavo usus est ad manus fim
briate utens latius cingebatur
Unde Silla optimates sepius
admonens dicebat ut puerum
male precinctum caverent Preterea
margaritarum cupidissimus erat
quas pondus eorum interdum ma
num ponens discernebat Cum ergo
Cecilio in uxorem ut fatetur Se
natus auctoritate denunciasse ut
ei videbat iniusta. Cui inquit
satiaberis margaritis adhuc for
te aut aliena videbitur. et que
viri fortis animus honestius
dissimularet Verum et famosi
belli de eo scripta sunt ibi vulgaria
carmina in eius ponte divulga
ta ut est illud cantatu nostri
triumpho gallico celebrato Gal
lias Cesar subegit Nicomedes
Cesarem Nicomedes non trium
phat qui subegit Cesarem Ergo
Nicomedes rex bithinie Cesa
rem ferebatur stupro subegisse
in ulteriore familiaritatem dum
minor esset admissum facilitatem
quam Cesaris in allegando se
natu litteris minus acriter
et palam irrisit Nam cum Albo
sponte suo pinatilio rogaret ut
privigno suo decurio nati ex
pediret. aut assistere sentencia voce

Si vis habebit. pompeyus. dif
ficile est Sed et de Cesar Cassium
violatorem dictatoris mordaciter
scripsit / velle idibus marcii ad
techam me invitasses Profecto re
liquiarum nil fuisset. nunc me
reliquie vestre exercent Sed augu
sto fortune favor. et domini dextere
semper avunculo Julio longe
pacientior extitit Cum enim An
thonius maturam eius originem
despiciens cum affitu vere et ma
panificum diceret / hic ridens pro
lit / et eundem sororem tradita
in affinitatem vivam admisit
Cum idem adversus Piractum
quendam gravius excande
sceret Eloquere inquit augu
ste quod placet. quia diligentem
amicis lingue taciturnitatem ...
xi quietem manibus et domibus
his poneas tuam accusa. quia
nil aliud arguere potest in pacia
mea. sed etiam eandem aliis indi
cebat Unde cum thiberius querente
quereretur per epistolam quod multi de
illo perperam loquerentur ita re
scripsit Cum thiberi noli nimis
indignari quemquam esse qui de te
male loquatur Satis est enim si
hoc habemus ne quis nobis ma
le facere possit Idem tanta le
nitate quoslibet se adeuntes
excipiebat ut quendam loco cor
ripuerit quod sic sibi libellum por
rigere vereretur quasi elephanto
defuncto stipem / et quamvis nos
adulationibus captus est. tantum
ab eis ipse alienus est Unde ap
pellatorem domini ut maledictum
et obprobrium semper abhorruit
Denique cum eidem descendenti
respectum vitam asservatus cum ita
diceret O thiranne Si esses
inquit pro dictis / obstinatum
etenim est ut quociens ingredie
batur urbem nec supplicium de quoquam

Sicut et Curtius eques Romanus
deliciis affluens macrum tur-
dum sumpsisset in convivio Cesa-
ris, interrogavit an mittere liceret.
Respondit princeps: Quidni liceat?
Ille statim per fenestram misit. Au-
les vero aucupem noctuam que
Cesaris noctes inquietaverat
ingentem ... tulit ad Ce-
sarem. Laudato imperator mille
nummos dari iussit. At ille ausus
est dicere: Malo malo malo
vivat. Avemque dimisit. Abiit
quoque contumax miles, non sine am-
plificatione multorum, Cesare
non offenso. Veteranus cum sibi
die dicto periclitaretur, Cesarem
rogavit in publico ut adesset.
Ille prestantissimum advocatum quem
elegerat sine mora dedit, com-
mendavitque ei litigatorem. Vete-
ranus autem exclamavit voce
magna: At non ego, Cesar, peri-
clitante te bello Actiaco vi-
carium quesivi, et pro te pugna-
vi, detexitque impressas cicatri-
ces. Erubuit quoque Cesar venit-
que in advocationem, ne videretur
non superbus tantum sed etiam
ingratus videri. Intraverat
Romam adolescens simillimus
Cesari, perductumque ad Ce-
sarem interrogavit Augustus:
Dic mihi adolescens, fuit un-
quam mater tua Rome? Negavit
ille. Nec contentus adiecit: sed
pater meus sepe. Temporibus
triumviralibus urbana notitiam omnium
et familiaritatem imperatoris sibi
conciliavit. Augustus in
Pollionem scripserat Fescenninos.
At ego, inquit Pollio, ta-
ceo; non est leve in eum scribere
qui potest proscribere. Sicut autem non
facile recipiebat ira, ita nec
facile admittebat ad amicitiam,
et quos semel admiserat con-
stantissime retinebat. Eidem
autem varia ... quodam

probrose obiectum est quod adoptionem
avunculi stupro meruerit. Quod
eum Iulius admisisse arcius
dictus est non sine rumore pro-
stitute pudicicie. Alius quoque
Lucius ... obiecit quod solitus esset
crura ardenti face suburere,
quo mollior surgeret pilus. Sed
et tympanum ... ut primo libro
dixisse me memini: Vides ne
inquit plebeius quidam cine-
dus orbem digito temperat? Et
cum manus obtorpore ... brutalitatem
conviciantis cuiusdam impe-
tu dictum sibi ... quod
dissimulans ... esse videbat.
Tiberius quoque, quem in multis
legitur fuisse culpabilis, tamen
ad verba convicia satis firmus ac pa-
tiens fuit. Dicens in
civitate libera linguas esse
liberales et mentes hominum oporte-
bat. Et ut ad peiores transeam,
Domicius uberum suorum satis
patiens fuit, in quo sic dixisse
fertur orator Crassus: Non
esse mirandum quod eneam ha-
bet barbam et os ferreum, et cor
plumbeum esset, eo quod dura dun-
taxat loquebatur que ex magni-
tatis adipe qui a corde cerepat
procedebant. Iniquitas vero se-
de desedit super thalentum plum-
bi. Vespasianus quoque, de quo
in libro secundo, dum Ierosolimorum
destructio describetur, sermo me-
morum, etiam infimorum convicia
patienter tulit, adeo ut Senebucla
proclamante in impulsu eius vul-
pem pilum esse mutare non ani-
mum, eo quod nature cupidissimus es-
set pecunie nec avariciam mi-
nueret processus etatis, videtur
dicatur ... hominibus de bello
risum nobis correctiorem. Sed pena
capitalis ... de filio eius Tito
quid dicam, qui patris avariciam
tanta liberalitate purgavit ut amor
et delicie humani generis ab omnibus
dictus constitisse, uti primo libro

dixisse tenens in manibus ne quem
postulandi gratia ad se accedentem
sine re vel spe quocumque modo dimit-
teret Unde Titus interrogantibus domesticis
cur plura polliceretur quam prestare
posset respondit non oportere quemquam
a sermone principis tristem disce-
dere Idem quoque recordatus super
cenam quod nihil tota die cuiquam
prestitisset dolens et gemens dixit
O amici hunc diem perdidi Quem
in vita offenderit a Ierosolimo-
rum reversus excidio non dum le-
gi et forte illum Iudicem innocentie
et crucifixi redemptoris elegit
denique qui per totum exercitum in-
columem constantia non modo innocentie
sed et religiose depriment et de-
leret Flavius etiam hora qua
moriendum erat cum letica ve-
heretur suspexisse dicitur celum
multum quod conquestus eripi se
vitam immerenti Neque enim ex-
stare ullum factum suum quod se
penitendum esset excepto uno dum-
taxat id quale fuit neque ipse
tunc prodidit neque cuiquam
notum fuit Adriano de patientia
loquar huius cuius tanta beni-
gnitas erat ut sua iniuria dum-
a concubinis abstineret. vix credet
quemquam posse moveri Tante
siquidem civilitatis et humanitatis
fuit in imperio ut omnibus pro-
desse mallet quam punire studu-
erit convictos coniuratos contra
se dimisit ille eos sed et postmodum
familiari tamen admisit Sed et Do-
mitianus qui gravissimam
tyrannidem exercuit post Nero-
nem. huius dicitur aliquid plenum
quod indulsit civibus licet in eos
ceteris quoque insaniret Homo
quidem ipse quamquam inutilis et qui
nil aliud habebat in se nisi no-
men imperii ut tam ignaviam
inertis et mercatorum sub
pretextu principis occultaret quotti-
die sibi secretum horarum spatium

venabatur Nec quicquam interdum
fere consueverat nisi capture
muscas et eas stilo acuto con-
figere ut quendam interrogantem Ne-
quis intus esset cum Cesare non
absurde sibi responsum sit a metello
ne muscam quidem quod licet impis-
simo principi innotuerit dissimu-
lare maluit quam punire Scri-
bitur patientie exemplo pro nostro cui omnibus
liqueat nil firmum esse et stabi-
le quod levi ~~an~~ flatus cura
quatitur Quis vitam forte cre-
dat quem uborum monet impul-
sus et ei quietem excutit et u-
bi item compage dirrupta ipsi-
us animi simpliciter exitat Unde
in publico iure statutum est ne
pro verbis frivolis quisque severi-
tate penarum inretiatur Ait
enim imperator divorum Theodosii
Arcadii et Honorii statuta
confirmans Si quis mode-
stie nescius et pudoris ignarus
improbo petulanti que maledi-
cto nomina nostra crediderit la-
cessenda ac temulentia turbu-
lentus obtrectator temporum fuerit
eum pene nolumus subiugari
neque durum aliquid neque aspe-
rum sustinere Quoniam si id ex levi-
tate processerit contempnendum
est si ab insania miseratione
dignissimum si ex iniuria remit-
tendum Unde integris omnibus
hoc ad nostram scientiam referatur ut
ex personis hominum dicta pensemus
et utrum pretermitti an exqui-
ri debeant censeamus Ex quibus
colligitur dictis hominum non moveri
eum qui aut vindicator est
aut iuris constitutionem obtempe-
rans est Omne vafer vitium
ridenti flatus precordia ludit
Tangit et admissus circum pre-
cordia ludit Familiare siquidem
sapientis est ut magno fecerit
denuntiando potius a quolibet
reprehendi quam sine aberrante

sive ab adulante laudari. Nulli
tenui reprehensor formidandus est
amatori veritatis. Etenim aut
iuvatus reprehensione est a quoque.
Si inimicus insultat ferendus
est amicus aut si errat docendus
si docendus audiendus. laudator
vero et errantis confirmat errorem
et adulans sollicitat incrorem
aut ergo lex fidelis electis in bursa
cito domini relinquis si sapiens
regibus et principibus iusticie fi-
delis exemplum et fortitudinis
corripiet me iustus in misericordia et
increpabit me oleum autem pec-
catoris non impinguet caput meum
consonat et ethicus dicens falsus
honor iuvat. aut mendax infa-
miam terret quem nisi men-
dosum et mendacem Et cui nunc
erat licet adulari. quem licet oc-
cidere et quod tirannus publicus hostis est

Necessitate cui debet honor
oleum peccatoris quod repro-
bat psalmista secundum fidem
et ad quod cingendum in fatuitate
sua exhibitas regines mittit
evangelista sermo Ei utique qui
in prodibus est et iusto iudicio
dei sordescet amplius et vestri
opinione potius splendere appetit
quam caritatis effectum quam cuius fer-
vere iocundius Unde et in se-
cularibus literis cautum est quia
aliter cum amico aliter cum tiran-
no vivendum est amico utique
adulari non licet sed aures ti-
ranni mulcere licitum est Ei utique
licet adulari quem licet occidere
porro tirannum occidere non modo
licitum est sed equum et iustum
Qui enim gladium accipit gladio
dignus est interire Sed accipere
intelligitur qui eum propria temeritate
usurpat non qui utendi eo a
alio accipit potestatem Legibus ser-
vit et iusticie et iuris famulus
est Qui vero eam resurpat iura
deprimit et voluntati sue leges
summittit In eum ergo merito

armantur iura qui leges exar-
mat Et publica potestas in eum se-
vit qui evacuare nititur pu-
blicam manum Et cum multa sint
crimina maiestatis nullum gravius est
eo quod adversus ipsum corpus iusti-
cie exercetur Tirannus ergo non
modo publicum crimen sed si fieri
posset plusquam publicum de
Si enim crimine maiestatis omnes
persecutores admittit quanto magis
illud quod leges premit quas
ipsis debent imperatoribus impe-
rare Hostem publicum nemo re-
tisatur et quisquis eum non pro-
sequitur in seipsum et in totum rei-
publice mundane corpus delinquit

Explicit liber tercius Iohannis
Pollicraton Sequitur liber
quartus cuius sunt rubrice

De differentia principis et tiranni et quid
sit princeps Capitulum secundum
Quid lex et quod princeps licet
sit legis nexibus absolutus legis
tamen servus est et equitatis gerit
que personam publicam et innocentem
sanguinem fundit Capitulum tercium
Quod princeps minister est sacerdo-
tum et minor eis et quid sit mini-
sterium principatus fideliter gerere Quartum
Divine legis auctoritate constat
principem legi iusticie esse subiec-
tum Capitulum quintum
Quod principem castum esse oportet
et avariciam declinare Sextum
Quod debet legem dei habere
pre mente et oculis semper et peritum
esse in literis et literatorum agi
consiliis Capitulum Septimum
Quod timorem dei docere debet
et humilis esse et sic fugere humi-
litatem quod auctoritas publica non
minuatur et quod preceptorum alia
mobilia alia immobilia Capitulum viii
De moderatione iusticie et cle-
mentie principis que debent in eo
ad utilitatem rei publice contemperari
Quid sit declinare ad dexteram
vel ad sinistram quod princeps
prohibetur Capitulum ix ......

quid sit
declinare ad
dexteram

Quod utilitatem de cultu iusticie principes consequantur c. x
Que sit alia merces principum xi
Ex quibus causis transferantur principatus et regna c. xii

Incipit prologus quarti libri

Ardua quidem res est professio veritatis et que incursantibus errorum tenebris a negligentia persistentis frequentissime periclitatur. Sed ut verum sit aliquis recte examinat rebus incognitis. Notitia autem veri eo quod vias non dirigit contemptoris iusticie, aculeos exacerbat in penam delinquentis. Est ergo primus philosophandi gradus, genera rerum proprietatesque discutere, ut quid in singulis verum sit prudenter agnoscat. Secundus ut quisque illud veritatis quod sibi illuxerit fideliter assequatur. Licet autem philosophantium studia sibi soli propria est, que de regno vanitatis proclamat in libertatem qua liberi fiunt quos veritas liberavit, et servi fiunt et colla iugo iniquitatis et iniusticie subdiderit. Nobis non servus dei cui libertas metus et similibus vitiis est consentiens exterminator proposititie. Servo suo scito est qui loquitur veritatem in conspectu principum et equitatem. Nec erubescit, et pauperes servos regibus ante ponit aut equat, et quos sibi fecit coheredes docet scire vel loqui et facere veritatem. Cum non veritatem non vult quidem aut loqui a sanitate veritatis alienus est. Sed hec hactenus, nunc in quo tirannus distat a principe audiamus.

Rubrica de differentia principis et tiranni et quid sit princeps capitulum primum

Est ergo tiranni et principis differentia sola vel maxima, quod hic legi obtemperat et eius arbitrio populum regit cuius se credit ministrum, et in rei publice muneribus exercendis et oneribus subeundis legis beneficio sibi primum vendicat locum, in eo prelatus ceteris, quod cum singuli teneantur ad singula, principi onera imminent universa. Unde merito in eum omnium subditorum potestas confertur, ut in utilitate singulorum et omnium exquirenda et facienda sibi ipse sufficiat, et humane rei publice status optime disponatur, dum sunt alter alterius membra. In quo quidem optimam vivendi naturam ducem sequimur, que microcosmi sui, id est mundi minoris, hominis scilicet, sensus in capite collocavit, et ei sic universa membra subiecit ut omnia moveantur recte dum sani capitis sequuntur arbitrium. Tot ergo et tantis privilegiis apex principalis extollitur et splendescit quot et quanta sibi ipse necessaria credidit. Recte quidem, quia populo nil utilius est quam ut principis necessitas expleatur, quippe cum nec voluntas eius iusticie inveniatur adversa. Est ergo, ut eum diffiniunt plerique, princeps potestas publica et in terris quedam divine maiestatis imago. Procul dubio magnum quid divine virtutis declaratur inesse principibus, dum homines nutibus eorum colla submittunt et securi plerumque feriendas prebent cervices, et impulsu divino quisque timet quibus ipse timor est. Quod fieri posse non arbitror nisi nutu faciente divino. Omnis etenim potestas a domino deo est, et cum illo fuit semper et est ante evum. Quod igitur princeps potest adeo a deo est, ut potestas a deo non recedat, sed ea utitur

presupposita inquirendi in omnibus doctrina
Patiens clementie aut iustitie sue
Qui ergo resistit potestati dei ordina-
tioni resistit penes quem est auc-
toritas conferendi eam et cum vult
auferendi vel minuendi eam
Neque enim potentis est cum vult sevire
in subditos et divine dispensationis
pro beneplacito suo punire vel
exercere subiectos Unde et in perse-
cutione christianorum Athila interro-
gatus a religioso cuiusdam civitatis
episcopo quis esset cum respondisset Ego
Athila flagellum dei sum Athila flagellum dei vene-
ratus in eo ut refertur divinam
maiestatem episcopus Bene inquit
venerit minister dei et illud bene-di-
ctus qui venit in nomine domini
ingeminans reseratis ecclesie
dei foribus persecutorem admisit
per quem et assecutus est marti-
rii palmam Flagella non dei exclu-
dere non audebat sciens quia dilec-
tus filius flagellatur et nec
ipsius flagelli habet nisi a deo
potestatem Si itaque adeo venerabilis
est bonis potestas etiam in plaga
electorum quis eam non veneretur
que a domino instituta est ad
vindictam malefactorum laudem
vero bonorum et legibus devotione
promptissima famulatur Digna
siquidem vox est ut ait Imperator
maiestati regnantis se velle vi-
vere legibus profiteri cum tamen
legibus non artetur ut patet in
C quia de iuris auctoritate prin-
cipis pendet auctoritas et re-
vera maius imperio est sum-
mittere legibus principatum Ut ni-
chil sibi princeps licere opinetur
quod a iustitie discordet equitate

Quid sit lex et quod princeps licet sit legis nexibus absolutus nis

Nec in eo sibi principes detra-
hi arbitrantur nisi iustitie
sue statuta preferenda
crediderint iustitie dei cu-
ius iustitia in eternum est et
lex eius equitas Porro equitas *(Diffinitio equitatis)*
ut iurisperiti asserunt rerum co-
venientia est que cuncta coequi-
parat ratione Et imparibus paria
iura desiderat et omnis equalibus
tribuens unicuique quod suum est
Lex vero eius interpres est ut po-
te cui equitatis et iustitie vo-
luntas innotuit Unde et eam
omnium rerum divinarum et humanarum
compotem esse Crisippus asseruit
Adeo quod prestare omnibus bonis et ma-
lis et tam rerum quam hominum princi-
pem et ducem esse Cui Pompi-
nianus vir quidem iuris expertis-
simus et Demostenes orator
potens videntur suffragari
Et omnem hominum subicientes ei obedien-
tiam eo quod lex omnis inventio
quidem est et donum dei dogma
sapientum correctio voluntatum
excessuum civitatis compositio et to-
tius criminis fuga Secundum
quam decet vivere omnes qui in
politice rei universitate versantur
Omnes itaque necessitate legis servan-
de tenentur astricti Nisi for-
te aliquis sit cui iniquitatis li-
centia videatur indulta Princeps
tamen legis nexibus dicitur abso-
lutus non quia ei iniqua
liceant sed quia is esse debet qui
non timore pene sed amore iusti-
tie equitatem colat rei publice
procuret utilitatem et in omnibus
aliorum commoda private preferret
voluntati Sed quis in negotiis
publicis loquetur de principis volun-
tate cum in eis nil sibi velle li-
ceat Nisi quod lex aut equitas
persuadet aut ratio communis utili-
tatis inducit eius namque volun-
tas In his vim debet habere
iudicii et rectissime quod ei placet
in talibus legis habet vigorem
eo quod ab equitatis mente eius
sententia non discordet De vultu
tuo inquit iudicium meum
prodeat oculi tui videant equi-
tatem Iudex etenim incorrup-
tus cuius sententia ex contemplatione

(Diffinitio legis)

assidua imago est equitatis. Iudex ergo utilitatis iustior et equitatis servus est princeps, et in eo personam publicam gerit quod omnium iniurias et dampna, sed et crimina omnia equitate media punit. Virga quoque eius et baculus adhibita moderatione contractus omnium et errores ad viam reducit equitatis, ut merito potestati spiritus congratuletur dicens: Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. Sed et clipeus eius fortis quidem, et qui malignantium iacula pro innocentibus potenter excipiet. Officium quoque eius illis qui minimum possunt plurimum prodest, et illis qui nocere desiderant plurimum adversatur. Non ergo sine causa gladium portat quo innocenter sanguinem fundit, ut tamen vir sanguinum non sit, et homines frequenter occidat, ut non incurrat nomen homicidii vel reatum. Si enim magno creditur Augustino, David vir sanguinum dictus est non propter bella sed propter Uriam. Et Samuel vir sanguinum aut homicida nusquam scribitur, licet occiderit Agag pinguissimum regem Amalech. Sanctus quidem gladius columbe est que sine felle rixatur, sine iracundia ferit, et cum dimicat nullam omnino concipit amaritudinem. Nam sicut lex culpas persequitur sine odio personarum, sic et princeps delinquentes rectissime punit non aliquo iracundie motu, sed mansuete legis arbitrio. Nam et si suos princeps videatur habere lictores, ipse aut solus aut precipuus credendus est lictor, cui ferire licitum est per suppositam manum. Ut enim ad Stoicos accedamus qui causas nominum diligenter investigant, lictor dicitur quasi legis ictor, eo quod ad ipsius spectat officium ferire quos lex iudicat feriendos. Unde et antiquitus officialibus quorum manu iudex nocentes ad puniendum, cum reo gladius immineret, obtemperare legis arbitrio dicebatur vel legem implere, ut rei tristitiam mitigaret illa mansuetudo verborum.

Quod princeps minister est sacerdotum et inferior eis. Et quod sit ministerium principatus fideliter gerere. C. iii.

Hunc ergo gladium de manu ecclesie accipit princeps, cum ipsa tamen gladium sanguinis omnino non habeat. Habet tamen et istum, sed eo utitur per principis manum, cui coercendorum corporum contulit potestatem, spiritualium sibi in pontificibus auctoritate reservata. Est ergo princeps sacerdotii quidem minister, et qui sacrorum officiorum illam partem exercet que sacerdotii manibus videtur indigna. Sacrorum namque legum omne officium religiosum et pium est, illud tamen inferius est quod in penis criminum exercetur, et quandam carnificii representare videtur imaginem. Unde et Constantinus Romanorum fidelissimus imperator, cum sacerdotum concilium Nicenum convocasset, nec primum locum tenere ausus est, nec se presbiterorum immiscere consessibus, sed sedem novissimam occupabat. Sententias vero quas ab eis approbatas audiebat, ita venerabatur ac si eas de divine maiestatis censuisset emanasse iudicio. Sed et libellos inscriptionum quos ad invicem conceptos sacerdotum crimina continentes imperatori porrexerant, suscepit signatos clausos et reposuit in sinu suo. Et cum eos ad caritatem et concordiam revocasset, dixit sibi tanquam homini qui iudicio subiacet sacerdotum illicitum esse causas exami-

nare tractas qui non potest
nisi a solo deo mediatem La-
bros quos recepit non in-
spectos dedit interdum/ patris
veritus turpia et convitia publi-
care Et Cham reprobi filii ma-
ledictionem incurrit qui pa-
tris verenda non texit Unde
et in scriptis Nicolai Romani ponti-
ficis idem dixisse narratur Si
propriis oculis vidissem sacerdotem
deum aut aliquem eorum qui mona-
stico habitu censentur sive peccan-
tem clamidem meam explicarem
et cooperirem eum ne ab aliquo
videretur Sed et Theodosius
magnus imperator ob unicum
noxium non tamen ceteris grave
a sacerdote Mediolanensi a rega-
li usu et insignibus imperii
est/ et vindictam sibi primam homini-
bus patienter et solempniter egit pe-
nitentiam ut doctoris gentium testimonio
utar/ maior est qui benedicit quam
qui benedicitur/ et penes quem
est conferenda dignitas auctoritas
Cui tamen dignitas ipsa confert
honor et privilegio antecedit
Porro de ratione divini eius est nol-
le cuius est velle et cuius est auf-
ferre qui de iure conferre potest
Hinc est Samuel in Saulem ob
causam inobedientie depositionis sententiam
tulit et ei in regem [illegible]
humilem filium Isai subrogavit
Si vero constitutus episcopus suscep-
tum ministerium fideliter gesserit
tantus honor ei exhibendus est
et reverentia tanta/ quantum capere
[illegible] mobilis corporis intellectus valeat
Debet autem fidelis minister cuius-
cunque conditionis melior [illegible]
sitatis subiectorum se personam gere-
re recordetur et se non sibi sicut vita
sed illis vivere cognoscit et
eo illis ordinata caritate distri-
buit Certum quod se deo debet.
Plurimum patrie sue multum pa-
rentibus et propinquis extraneis
minimum non tamen nichil Sapienti-
bus et insipientibus debitor est
pusillis et maioribus Sicut qui-
dem in spectaculo omnis est omnium pre-
latorum et eorum qui spiritualem curam

gerunt et qui temporalem secularem iuris-
dictionem exercent/ Unde et celesti-
s secretis que primum vetus scriptura
introducit et sacerdotes ut ad presens
ministerium taceat quo prefigurat christum
qui in celis sine matre et in terris
sine patre natus est Ille ingratus
patrem ut matrem legitur habuisse pro-
pter utrosque caruerit sed quia regnum et
sacerdotium De ratione non patitur ca-
ro et sanguis/ tamen in alterutro cre-
andis parentum respectus citra voluntatem
minime [illegible] debeat/ sed salu-
bria subiectorum fidelium vota. et in
alterutrum oblivionis apicem
quisquis conscenderit oblivisci debet
affectum carnis/ et id solum agere
quod subiectorum salus exposcit
Subiecti itaque prius sit et maritus.
Cuius si tenerrime novit affectio-
nis tali ea/ amari magis studeat
quam timeri et se talem illis exhi-
beat ut vitam eius ex devotione
observent sic et incolumitate illius
[illegible] probatam reputantes vitam
et ei tunc omnia recte procedit
et plurimorum stipatus obsequio pre-
valebit si opus est adversus innu-
merabiles Fortis etenim est ut
mors dilectio et [illegible] quem
firmiter amor constringit non
facile rumpitur Dorenses in
athenienses bello pugnaturi de even-
tu belli oracula consuluerunt
Responsum est superiores fore si regem
atheniensem occidissent Cum ven-
tum esset in bellum militibus ante omnia
regis custodia precipitur/ athenien-
sibus eo tempore rex Codrus erat/ qui
responso dei et preceptis hostium cogni-
tis castra hostium ingreditur
mutato regis habitu. Sarmen-
ta collo gerens. ibi turba obsi-
stentium a milite quem falce per-
cusserat interficitur Cognito regis
corpore Dorenses sine prelio di-
scesserunt atque ita athenienses vir-
tute ducis pro salute patrie mor-
ti se offerentis bello liberantur
Item Ligurgus in regno suo de-
creta constituens [illegible] inobse-
quia principibus [illegible] ad iusti-
tiam [illegible] firmavit Ausi ad-
diti quam usu et omnium scelerum [illegible]

sustulit. Senatui custodiam legum
zelo subsequendi senatui potestatem
dedit. Statuit virgines sine
dote nubere. et uxores eligen-
tur non pecunia. maximum hono-
rem pro gradu etatis senum esse
voluit. ita ut nec sane ius
tre locum honoratiorem senatus ha-
deinde ut civitatem suis legi-
bus daret. iure iurando obli-
gat civitatem nichil eos de eis
legibus mutaturos antequam
reverteretur. profectus est autem
Cretham. ibi perpetuum exilium exe-
git. abiit quoque moriens ossa sua
in mare iussit ne relatis ossibus
lacedemonii solutos se religione
iurisiurandi in dissolvendis le-
gibus arbitrarentur. His qui-
dem exemplis eo libertius per-
suadetur apostolum paulum eiusdem
usum. dum atheniensibus predica-
ret in areopago. Studuit predicator
egregius Iesum christum et hunc cru-
cifixum. sic viciis eorum ingere-
re ut per ignominiam crucis liberta-
tem multorum exemplis gentilium
provenisse doceret. Sed et ista per-
suasit fieri non solere nisi in
sanguine iustorum. et eorum qui
ipsi gererent magistratum. porro
ad liberacionem omnium scilicet iudeorum
et gentium. nemo sufficiens potuit
inveniri. nisi ille cui in hereditatem
gentes date sunt. et possessionem
omnis terra possessio eius. Convinc-
it aliud esse non posse quam fi-
lium omnipotentis dei asserunt.
tum preter deum gentes et terras
omnes nemo potest subegerit. du-
go sit crucis ignominia predica-
ret eo usque ut gentium paulla-
tim evacueretur stulticia. sen-
sum ad dei verbum. Dei quoque sapie-
ciam. et ipsum etiam divine ma-
iestatis solium verbum fidei et li-
gua predicatoris erexit. et ne vir-
tus evangelii subtrahens infir-
mitate vilesceret. a scandalo
iudeorum gentium quoque stulticia opera
crucifixi que etiam fame testi-
monio roborentur exposuit. cum
apud omnes constaret quod ea non
posset facere nisi deus. sed quia
multa in utramque partem crebro
fama mentitur. ipsa innuit
bat fama. quod discipuli illius
inguibra faciebant. dum adum-
bra discipulis aquarum infir-
mitate sanabantur egroti. Aliud
multa astucia dicitis. Crispi
actum inimici quoque prefocio tu-
diculas resurgens mortuus
consultabat. decios duces ro-
manorum se pro suis exercitibus devo-
visse percelebre est. Iulius quoque
Cesar dux inquit qui non
laborat cum militibus carus sit
militi nescit. armare nescit
humanitatem. Dux in exercitu ad-
versus hostes esse. Quam inquit
dixit militibus ite huc. sed
venite. Dicebat enim quia par-
ticipatus cum duce labor videbitur
militibus minor. Preterea vo-
luptas corporis duci quietis
vitanda est. Aiebat enim in
bello corpora hominum gladiis in
pace voluptatibus vulnerari.
Censebat enim gentium triumpha-
tor voluptatem nullo modo tam
facile superari quam fuga. eo quod
ipsum cum gentes dominicat
veneris nexibus moderant mihi
impudicia. Divine legis au-
ctoritate constat principem
legi iusticie esse sub-
iectum c. viii.
Sed quid ad emendicata
gentium exempla decurro
que tamen plurima sunt
cum rectius quisque potest
ad faciendam legibus quam exem-
plis urgeri. Ait ne ipsum princi-
pem iusque quasi solutum legi-
bus opinaris audi quam le-
gem imponat principibus rex ma-
gnus super omnem terram terribilis
et qui aufert spiritum principum
Cum inquit ingressus fueris terram

quam dominus deus dabit tibi et possi-
deris eam habitaverisque in ea et di-
xeris Constituam super me regem
sicut habent omnes per circuitum na-
tiones, eum constitues quem dominus
deus tuus elegerit de numero fratrum
tuorum. Non poteris alterius gentis
regem facere qui non sit frater
tuus. Cumque fuerit constitutus non
multiplicabit sibi equos, nec re-
ducet populum in egiptum equitatus
numero sublevatus, presertim cum dominus
preceperit vobis ut amplius nequa-
quam per eandem viam revertamini. Non
habebit uxores plurimas que al-
liciant animam eius, neque ar-
genti et auri immensa ponde-
ra. Postquam sederit in solio re-
gni sui describet sibi deuteronomium
legis huius in volumine accipi-
ens exemplar a sacerdotibus le-
vitice tribus et habebit secum
legetque illud omnibus diebus
vite sue, ut discat timere domi-
num deum suum et custodire verba
et ceremonias eius que in
lege precepta sunt, ut elevetur
cor eius in superbiam super
fratres suos, neque declinet
in partem dextram aut sini-
stram, ut longo regnet tempore
et filius eius. Hec ille. Quid
quid queso nulla lege certa
que lex ista constringit, licet
utique divina est et impune pos-
sit non potest. Singula verba
eius si sapiant in auribus
principum tormenta sunt. Taceo
de electione et forma eius
que in principis creatione exi-
gitur. Numeris formulam
que ei prescripta est. Interim pau-
lisper attende. Cum inquit fuerit
constitutus qui se toto pectore fra-
trem religiosum cultu et affectu
caritatis profitetur, non multi-
plicabit sibi equos quorum numero-
sitate sit subditis onerosus.
Equos enim multiplicare

est plures quam ipsa necessitas exi-
git. Vane glorie tamen vel ex-
ercitus altius congregare multi-
tum et parum si peripateticorum
principem sequimur legittime
quantitatis diminutum in singu-
lis rerum generibus vel excessum
significant. Habebit ne quo ca-
nes multiplicare volucres
rapaces aut truces bestias
aut quelibet portenta nec cum e-
quorum qui ad militiam necessarii
sunt et usui totius vite exercitii
magnitudine prescriptus est numerus. Nam
de histrionibus et mimis scurris
et meretricibus lenonibus et huiusmodi
prodigiis hominum que principem po-
tius oportet exterminare quam fovere
non fuerat in lege mentio facien-
da. Hec quoque omnis abhomi-
nationes istas non modo a principis
aula excludit sed eliminat a
populo dei. Equorum nomine totius fa-
milie et iumentorum suorum necessa-
rius intelligitur usus. Cuius legittima
quantitas est quam ratio necessita-
tis aut utilitatis exposcit. Ita
tamen ut utile et honestum co-
equentur. et quasi civilitas
consecrat honestatem. Philosophi-
cum iam pridem placuit pe-
nitioribus nullam esse opi-
nionem illorum opinionem qui
utile separant ab honesto. et
summam verissimam et utilissi-
mam esse honestum et utile in-
se usque quaque converti. Plato ut
referunt historie gestis cum vi-
disset dionisium sicilie tyran-
num corporis sui septum custodibus
Quod tantum inquit mali fe-
cisti ut a tam multis necesse
habeas custodiri. Sed utique prin-
cipem non oportet qui officiis
ita omnium sibi vinciat affectus
ut quisque subditus pro eo peri-
culis imminentibus caput opponat
Cum etiam urgente natura se
pro capite soleant membra
exponere. Et pellem pro pelle
et cuncta que habet homo po-
nat pro anima sua. Sequitur

Nec reducet populum ex proprio equitatis
vinculo sublevatus. Magna siquidem
diligentia praecavendum est omni qui
in sublimitate constituitur, ne
inferiores corrumpat exemplis
et abusione rerum et superbie
aut luxurie via ad confusionis
tenebras reducat populum. Fre-
quens enim est ut subditi supe-
riorum vitia imitentur. Emula
magistratum studet populus esse
conformis, et unusquisque li-
benter appetit in quo alium cer-
nit illustrem. Celebre est illud
versificatoris egregii sensum
et verba magnum Theodosium ex-
ponentis. Tu communiter iubes
si quid censes vel tenendum
primo iussa tibi. Tunc obser-
vantior equi fit populus, nec
ferre negat cum viderit ipsum
auctorem patrie sibi componitur
orbis. Regis ad exemplum nec
sic inflectere sensus humanos
edicta valent quam vita regen-
tis. Mobile mutatur semper
cum principe vulgus. Verum singu-
lorum facultates nequaquam vix
copiis coequantur. De loculis
propriis quilibet sumit. At po-
testatis de archa publica velut
fluminis haurit. Que si for-
te deficit ad singulorum reu-
ertitur facultates. At qui pri-
vatum quemque suis necesse
est esse contentum. Que si fu-
erit extenuata, que nunc
petentis appetebat fulgorem,
tunc paupertate sordibus con-
fusionis sive tenebras eru-
bescebat. Unde etiam Lacede-
moniorum decreto potestatibus
in usu publicorum bonorum parci-
tas indicta est, dum tamen
hereditariis uti et his que pri-
vatorum fortuna accedit om-
nibus liceat. Quod principem ca-
stum esse oportet et avari-
tiam declinare. Capitulum
sextum patet ad rubrica

xxx

Addicit lex. Non habebit u-
xores plurimas que alli-
ciant animum eius. Alli-
tum quidem fuit quibusdam in
populo dei ut propagande
sobolis gratia et fidelium populum dila-
tandi plures quis susciperet
uxores. In exemplum licentie
quam acceperunt patriarche.
Cum Sara usa sit iure suo cor-
pore viri sui Abrahe in utero
alieno ancille ministerio de
uno suscipiens filium Ismahe-
lem. Iacob quoque sororum sibi
duplicato coniugio famulas e-
arumdem ancillas ascivit. At
qui reges preterire prohibicionis
laqueo tenet. Et a plurium uxo-
rum amplexibus arcet. Et tamen
in aliis plures unius esse li-
citum fuit, in regibus preceptio ob-
tinet ut una unius sit. Ali-
quid fornicari vel adulterari
stuprum vel committere licet cum
pluribus, tamen ut etiam gentes mul-
tiplicande causa aut procreandi
heredis licet uxoribus adiungere.
Stupra adulteria aut
quaslibet feminarum pune-
at potestas eisdem subditus ambobus.
Licet uxores David quisquam obi-
ciat, qui forte in hoc se et in
multis aliis speciali gaudet
privilegio, licet facile conces-
sum sit et ipse in hac parte
deliquerit. Sane cum affecto
ille uxoris proditione et homi-
cidio in adulterium impegit. Ut
in illius excusatione laborem, quem
prophetica comminatio et commonitoria
parabola seipsum virum mortis
esse iudicat. Valeat utique rege
regibus delinquentes et veni-
am cum penitente peniteat
et fateantur cum confitente cul-
pam, et satisfaciant cum satisfaci-
ente revertatur ad viam. Quippe
quoque sapientissimum Salomonem infa-
tuavit mulierum amor. Secundum
Nec habebit argenti et auri

Immensa pondera auri et inne
Domino presidente argentum
sibi et aurum thezaurisant sci-
entes ex calumnia questum
de paupertatibus aliorum abunda-
ntiam quesierunt / de rapinis di-
uicias / et singularem sibi be-
atitudinem statuat in calami-
tate multorum. Sed copia Sa-
lomonis obiicit aliquis / ergo
principem locupletem fieri non
prohibeo. sed auarum. Alioquin
aurum et argentum Salomonis tem-
pore uiluerunt. Non utique uiluisset
si eorum uniuersa potencia et que
ipso excedent sibi rex cupidus
congessisset. Et potuerat ea in
terram defodiens quo cariora
fierent. Quamuis usibus sub-
traxisse. Apud Petronium Tri-
malchius refert fabrum fuis-
se qui uitrea uasa faceret
tenacitatis tante / ut non ma-
gis quam aurea uel argentea
frangerentur. Cum ergo phialam
cuiusmodi de uitro purissi-
mo et solo ut putabat
dignam Cesare fabricasset
cum munere suo Cesarem
adiens admissus est. Laudata
est species muneris / commen-
data manus artificis. acceptata
deuotio donantis est. Fa-
ber uero ut admiratorum in-
tuentium uerteret in stuporem
et sibi plenius gratiam concilia-
ret Imperatoris petitam de ma-
nu Cesaris phialam recepit
eamque ualidius proiecit in
pauimentum tanto impetu
ut nec solidissima nec con-
stantissima eris materia
maneret illesa. Cesar autem ad
hec non magis stupuit quam ex-
pauit. At ille de terra sustulit
fialam que quidem non fracta
erat sed collisa ac si eris
substancia uitri speciem induis-
set. Deinde Marcolum de
sinu proferens uitrum correxit
aptissime et tamquam collisum uas ene-

um crebris ictibus reparauit. Quo
facto se celum Iouis tenere ar-
bitratus est. eo quod familiaritatem
Cesaris et admiracionem omnium se pro-
meruisse credebat. Sed secus
accidit. Quesiuit namque Cesar
an alius sciret hanc condituram
uitrorum. Quod cum negaret
eum decollari precepit dicens
quia si hoc artificium innotesce-
ret aurum et argentum uilescerent
quasi lutum. Quamuis uera sit relacio
et fidelis in istum non est de facto
Cesaris diuisio diuersa sentiant
ego uero sapiencior fieret non pro-
uidentis in istum de potestate
potentis artificis male remu-
nerata arbitror. et inutiliter
beneficio quam prospectum / tum ars
egregia deleta sit. ut fomes
auaricie pabulum mortis con-
tineat multorum quam causa pe-
cunia. pecunie quam materia specula-
tetur / in pretio / quod sine ho-
minis diligencia fuerat habita-
re / tum sine esse non possit
que tamen pretium est / utique in
pretio pretium minus est / Dat tamen
sub honores / census amicicias
pauper ubique iacet. Longe
utilius quidam omnem malici-
am iurgiorum et causam odii
a suis rebus publicis extermi-
nare studuerant Ut tamen
desiderii effectus malicie cum
cesset. Quale est decretum
Ligurgi apud Lacedemonios
et in antiqua Grecia que
nunc pars Italie est sannii
doctrina Pitagore qui constitu-
cionum suarum robore et uirtute to-
tam tradit seruasse Italiam
Omnem aurum cum argento uile-
scat. dum sit sola uirtus in precio
Et illa Liguroid ipso optima
dux uiuendi nature commen-
dat / pauper itaque non iacebit.
Nec diues solo suo pecunie
censu honorabit. Cum unus
quisque simplici dote in precio sit

ne vilesceret Porro quedam a se
quedam ab aliorum opinione ha-
bent precium dignitatem Panis
siquidem aut victualia que in
alimentis aut indumentis
necessarium constat, dictante
natura sunt vbique preciosa in pro
pria Nunc sensus oblectat valet
omnibus grata sive Nunc insi-
ta que natura sit nemo captat
sed vigent apud homines omnes
Hec opinio et arbitrio statuta
meta sunt / et sicut ad placitum
sunt ita et ad placitum va-
lescunt Illo fuerat timendum
imperatori ne ingratia comesto-
rum desisteret tradunt etiam
et apud alios venalicium fie-
quenter sit qui pecuniam non no-
uerant Scio equidem tritice sa-
piencie fuisse Salomonem ut
nunquam timuerit ne aurum
et argentum vilesceret posteris
quorum nam apud priores
videbat multum esse famelli-
cam. et pro parte in anima
nichil aliud quam pecuniam esu-
rire / vnde per inspiratam sapi-
enciam hanc vilitatem hanc
contempsisse egregius ut ad
contemptum pecunie sui exemplo
posteros invitaret Rex ergo
legem tenet expedit copiosum
ita tamen ut divicias su-
as ipsi reputet Non habebit
ergo divicias quas nomine possi-
det alieno Nec sibi privata
erunt bona fiscalia que pu-
blica constituerunt Nec mirum
cum nec ipse suus sit sed subdi-
torum Et debet legem dei ha-
bere pre mente et oculis semper
et precipue esse in libris c. xvi

Postquam autem sederit in solio
regni sui describet sibi deu-
teronomium legis huius in vo-
lumine Ecce quia princeps
non habet esse iuris ignarus
et licet militis priviligiis gaude-
at nec militie preterit legem do-
mini per militem ignorare

describet ergo deuteronomium legis
id est studium legem in volumine
cordis / ut sit lex prima qua tra-
dingerit / secunda qua circa misti-
cus intellectus agnoscit Prima
quidem scribi potuit lapideis tabulis
sed secunda non imprimitur nisi in
puriore intelligencia mentis / et re-
cte in volumine describitur quia secun-
da sic apud se sensum legis
princeps revolvit quod ab actu
eius studio recedit Et sic quidem
insistat littere ut nequaquam ab in-
tellectus discordet puritate Lit-
tera namque occidit. spiritus vivificat Et
penes ipsum humani iuris et equi-
tatis media interpretacio necessaria
et generalis existit Accipias inquit
exemplar a sacerdotibus levitice tri-
bus Recte quedam enim legis
inanis est censura si non divine
legis imaginem gerat / et inutilis
est constitucio principis si non es-
set ecclesiastice discipline con-
formis Quod et christianissimum
non latuit principem qui legibus
suis indixit ne dedignentur
sacros canones imitari Et
levitice sacerdotes et exemplaria
peti precipit / sed ad levitica
tribum intuiandi gratia princi-
pem mittit / sit ergo legittimi
sacerdotes audiendi sunt ut verb-
bis et ascendentibus ex adverso
omnem vir iustus claudat au-
ditum Sed cum sint sacerdotes le-
vitice tribus illi utique quos sive
avaricia stimulis sive ambi-
cionis impulsu sive affectione
carnis et sanguinis lex in ec-
clesiam introduxit Non autem lex
lex que mortificat. sed spiritus qui
in sanctitate mentis et mundicia
corporis fidei sinceritate et operi-
bus caritatis vivificat Sicut
in umbratilis lex et gens que
signavit. sacerdotem in singularitate
carnis et sanguinis preelegit
sit postquam cessantibus umbris

Veritas patefacta est, et iusticia
de celo prospexit, quos vite com-
mendat meritum et bone opi-
nionis odor. Et primitus sacerdotum
aut prelatorum diligens provide-
cia in opus ministerii segregavit
sponsus applicat ad leviticam tri-
bum et legittimos instituit sacer-
dotes. Additur: Et habebit secum
legetque illud omnibus diebus
vite sue. Attende quanta debeat
esse diligentia principis in lege
domini custodienda, qui eam sem-
per habere legere precipitur et revolvere.
Sic rex regum factus sub lege o-
mnem implevit iusticiam le-
gis, ei non necessitate sed voluntate
subiectus. Immo in lege volun-
tas eius, et in lege domini medita-
tus est die ac nocte. Quid
si illi in hac parte non creditur
imitandus, qui non regalem gloriam
sed fidelium amplexatus est pau-
pertatem. Et indutus est forma ser-
vili, reclinatorium capiti non que-
sivit in terris. Et interrogatus
a iudice regnum suum dixit in mun-
do non esse, confessus est. Profi-
ciant vel exempla regum illu-
strium quorum memoria in bene-
dictione est. Procedant quoque de
castris Israel David, Ezechias
et Iosias, et ceteri qui in eo
regni gloriam constare credebant
sed dei querentes gloriam se et sub-
ditos divine legis nexibus in-
nodarent. Et ne illorum remota
videantur exempla, et ex eo se-
quenda minus, quod a lege correcti
et ritu operum et religionis cul-
tu et fidei professione alienan-
tisser videntur abscedere, licet
nobis et illis eadem fides sit,
Ista tamen ut quod illi futurum
expectabant nos ex parte
impleta gaudeamus et veni-
mus in plenitudinem, abiectis umbris
umbrius figurarum, exque vitiis de-

tia erecta est et in conspectu gentium
revelata. Sunt inquam illorum
quasi aliena aut prophana con-
tempnantur exempla. Constan-
tinus, Theodosius, Iustini-
anus et Leo, et alii christianis-
simi principes, principes prius in-
struunt christianum. Hii eo namque pre-
cipuam operam dabant, ut sacratis-
sime leges que constringunt
vitas omnium scirentur et tenerentur
ab omnibus, licet illarum esset quisquam
ignarus, nisi aut publice utilita-
tis erroris dispendium compensaret
aut imbecillitate etatis aut se-
xus infirmitate legittime acerbi-
tatis evitet aculeos. Illorum
utique gesta virtutum monumenta
sunt, verba quoque tot institutio-
nes morum. Denique vita vitiis
subiugat et captivitatis quasi
arcum triumphalem constituentium
posteritati magnifice virtutum
titulis erexerunt, fideli confes-
sione protestantes in quibus
non manus mea excelsa, sed dominus
hec facit omnia. Et quid Constan-
tinus? Romana ecclesia fundata et do-
tata ut tota eius tueantur
ecclesia benedictione perpetua in-
signis est. Iustinianus et Leo
qui fuerint ex eo claret quod toto
orbe sacratissimis legibus enu-
cleatis quasi quoddam templum
iusticie sacrare studuerunt. Quid de
Theodosio quid dicam, quem isti
principes habuerunt exemplar
et celum dei ob religionem et iusti-
cie venerabilem notam et sacerdoti-
bus patientissime tamen et humil-
lime indignationem non modo ut im-
peratorem revocata est, sed ut an-
tistitem, qui leges tulerat quam
placuerit tulit sententiam sacerdotis
Mediolanensis, et ne sententiam
emolliret presbiteri et principibus
applaudentis suasit venerari
principes, angelum? vsu suscepti est

princeps exclusus ab ecclesia et
penam peccati coactus est explere
solempnem. Sed quid eum tante
solempnitati subiecerat, volun-
tas utique subiecta iusticie dei et
legi eius ipsique qui contempnunt
Et iusti que iniqua lenitate
ferunt dixeris habere contem-
ptui ~~[illegible]~~ Ex hiis quibus li-
quido noscerint apud Claudium
Claudianum quis ipse in scriptura-
tis morum extiterit paucis a-
gnoscetis. Ceterum cum premisse le-
gis verba revolvo singula in-
videntur commissa commista
et quasi spiritus intelligentie
fecunditate menti occurrunt
Habebit inquit post scriptum legem
providens ne ad dampnationem
suam cum ea habere necesse sit habeat
contra se potentes etenim po-
tenter tormenta patientur. Et
adiciat: Leget eam illud. Legem
siquidem habere in mantica sed
parum prodest nisi fideliter custo-
diatur in anima. Legenda ergo
omnibus diebus vite sue. Ex qui-
bus liquide constat quam ne-
cessaria sit principibus peritia
litterarum qui legem domini quot-
tidie legere iubeantur. Non facile
invenies forte quod sacerdotes legem
quottidie legere iubeantur; prin-
ceps vero quottidie legit et diebus
vite sue quia qua die non le-
gerit legem ei non dies vite
sed mortis est. Hoc utique sine
difficultate illiteratus non faciet
Unde et in litteris quas regem
Romanorum ad Francorum regem trans-
misisse recolo quibus hortaba-
tur ut liberos suos disciplinis li-
beralibus institui procuraret
hoc inter cetera eleganter adiecit
quia rex illiteratus est sicut
asinus coronatus. Si tamen ex
dispensatione ob reipublice utilitatem
meritis principem contingat
esse illiteratum, eum decet agi li-

teratorum consiliis ut ei res re-
cte procedat. Necesse est assistat
ergo ei Nathan propheta et Sadoch
sacerdos et fideles filii prophetarum
qui eum a lege domini declinare non
patiantur, et quia ipse oculis
omnino non videt linguis suis
introducant quasi quoddam au-
rium hostio lectionem. Legat utique
mens principis in lingua sa-
cerdotis et quicquid egregium
videt in moribus quasi legem
domini veneretur. Nam et vita et lin-
gua sacerdotum quasi quidam vite
liber est in facie populorum. Eo
forte precipitur quod a sacerdotibus levi-
tice tribus exemplar legis iu-
betur assumi. Quia sacerdota-
lis enim debet potestas commissi ma-
gistratus gubernacula moderari
nec expers omnino lectionis qui
et si ipse non legit que leguntur ab
aliis fidelibus fideliter audit
Cui vero neutrum fuerit quoniam in
contemptum precepti quod precipitur
fideliter adimplebit. Continuo
namque desiderabilium omnium sapientie
accessit et Tholomeus ad
cumulum beatitudinis non ne si-
bi aliquid deesse credidit donec
actis septuaginta interpretibus
liceret cultius esset legem domini
a grecis communicat. Nichil
cum refert an interpretes in eadem
cellula clausi contulerint an
prophetaverint in diversis, dum
constet regem in veritatis inqui-
sitione sollicitum in grecam legem
domini traiecisse. In Atheniensium
nobilibus legisse me memini
quod cum Philippi Macedonis morum
legerat historiam inter cetera
bellatorum stilum quasi belli
negocia et victoriarum triumphos
liberalitatem immense humanitatis
officium et quecumque lepide ci-
viliter dicta vel facta sunt
colorauit, verum et sic ipsum in quo

se alijs excellentiorem noverat/ qui
honorum hereditariorum fundamen-
tum adminiculum que servabit ve-
rum et felicitatis future heredi
transmittere curavit Ob hanc
causam Epistola eius destinata
aristotili imperanti alexandri ut
servabatur in greco visa est exscri-
benda Philipus aristotili salutem
dicit Filium michi genitum sci-
to quo equidem diis habebo gra-
tiam/ non proinde quia natus
est. quam pro eo quod cum nasci con-
tigit temporibus vite tue Spero enim
fore ut educatus eruditus quoque a
te dignus existat et nobis et
rerum tantarum susceptione Fines
Imperatores aut duces sine co-
rum res publica vigint illiteratos
esse non invenimus Et nescio quo
contigit quod ex quo in principibus
virtus languisset litterarum clema-
te quasi milicie infirmata est
manus. et ipsius principatus quasi
precisa radix Et nec mirum/ cum
sine sapientia nullus stare aut
esse valeat principatus Boetius
Appolinis oraculo sapientissimus
illud natus est et qui sine cont-
radictione septem illos qui dicti
sunt sapientes incomparabiliter
antecessit Nec in opinione sa-
pientis virtute Tullius Deinde fe-
re beatas res publicas asserunt
si eas philosophi regerent. aut rectores
earum studere sapientie contigisset Et
si sibi Boetius dicunt contempne-
da auctoritas/ per me inquit
sapiencia reges regnant et con-
ditores legum iusta decernunt
per me principes imperant et po-
tentes discernunt iusticiam Ego
diligentes me diligo/ et qui
mane vigilant ad me inve-
nient me Melior enim sit omnic
et gloria/ opes superbe et iusticia
Melior est fructus meus auro et

lapide precioso/ gemina mea argen-
to electo In viis iusticie am-
bulo in medio semitarum iudicij
ut ditem diligentes me et
thesauros illorum repleam Item
meum est consilium et equitas
mea est prudencia. mea est forti-
tudo Et alibi Accipite discipli-
nam et non pecuniam doctrinam ma-
gis quam aurum eligite Melior
est enim sapientia cunctis opibus
preciosissimis. et omne deside-
rabile ei non potest comparari Ex
gentiles nec sine numine
divinitu credebant fieri verum
tamen quasi deum deorum et omnem
principem extollebant scilicet sapi-
entiam Adeo quod omnibus post
deos et philosophi veteres ymaginem
sapientie prioribus omnium templorum
pingi et hec verba sibi debere
censuerunt Usus me genuit
peperit memoria/ Sophiam me vo-
cant graij vos sapientiam/ et
hec idem Ego odi homines sal-
tos et ignavia opera et phisi-
cas sententias Et quamvis illi elegan-
ter ista finxerint/ licet veri-
tatem ipsam plene non nove-
rint ad eam tamen aliquatenus
accedentes dum sapientiam omnium que
certe sunt reginam et principem
arbitrantur cum et ipsa veraci-
ter glorietur quod in omni gente
et populo a principio primatum te-
nuit superborum et sublimium
colla propria virtute calcans Sa-
lomo quoque se eam super salutem
et omnia pulcra dilexisse fatetur
et ad ipsum cum ea omnia bona ac-
cessisse Rubrica septima

Quod timorem dei doceri debet. et
humilis esse. et sit servare hu-
militatem suam auctoritas publi-
ca non minuatur. et quod scep-
trorum alia mobilia alia
immobilia. capitulum vij

vj Sequitur ut discat time-
re dominum deum suum et custodire
verba eius que in lege pre-
cepta sunt. Causam legi-
time observantie lex ipsa
subiungit, ut discat inquit. Dili-
gens itaque lector legis discipu-
lus est non magister. Nec ad sensum
suum captivam retorquet legem,
sed menti eius et integritati sen-
sus suos accommodat. Sed discipu-
lus iste quid discit? utique timere
dominum deum suum. Recte quidem,
eo quod quia sapientiam parit et consummat
principatus, atque initium sapientie
timor domini. Cum enim qui timoris
non initiatur gradu, frustra ad
legitimum principatus culmen aspirat.
Legitimi inquam, nam de quibus-
dam regnantibus deiectis et iam se-
rius deiciendis scriptum est. Ipsi
regnaverunt et non ex me. Principes
extiterunt et ego ignoravi. Et al-
ibi, tenentes legem nescierunt sa-
pientiam. Timeat ergo dominum princeps
et se prompta humilitate mentis et
pia exhibitione operis servum profi-
teatur domini eternum. Serviunt dominis et
serviunt itaque domino principes. Dum con-
servis suis subditis fideliter
serviunt. Sed et dominum deum esse agno-
scat, cum non plus timoris quam ma-
iestatis quam amoris quam pietate exhi-
bendum est. Pater enim est et cui
nulla creatura ipsius faciente
merito negari potest dilectionis affe-
ctum. Si ergo inquit dominus sum, ubi
est timor meus. Et si pater, ubi
est amor meus. Verba quoque
legis custodienda sunt, ut ex primo
timoris gradu quadam quasi vir-
tutis scala felici procedat ascensu.
Dilectio inquit illius custodia
legum est, quia omnis sapientia timor
domini. Porro qui timet dominum
faciet bona, et qui continens est
iustitie apprehendet illam, et ob-
viabit illi quasi mater honorifi-
cata. Sed que verba diligentia tanta
custodiat, utique que precepta sunt in
lege, ut apud principem iota vel
apex legis non cadat in terram,

quod non ille princeps vel manibus
subditorum exsufflet. Sunt autem precepta
quedam perpetuam habentia necessitatem
apud omnes gentes legitima, et que
omnino impune solvi non possunt. Ante
legem, sub lege, sub gratia omnes lex
una constringit. Quod tibi non
vis fieri alii ne feceris, et quod
tibi vis fieri faciendum, hec facies
aliis. Procedat nunc declamatores
potentium, susurrent aut si hoc
non parum est publice promulgent
principem non esse legi subiectum,
et quod ei placet non modo in iure
secundum formam equitatis condenda
sed qualitercumque legis habere vigorem.
Regem quem legis nexibus subtra-
hunt, si volunt et audent exle-
gem faciant. Ego non modo his
renitentibus sed mundo reclamante
ipsos hanc legem teneri confirmo.
In quo enim inquit qui nec fal-
lit nec fallitur iudicio iudicaveritis
iudicabimini, et certe iudicium gra-
vissimum in his qui presunt fiet,
eo quod mensura conferta bona
coagitata et superaffluens re-
fundetur in sinus eorum. Nec tamen
dispensationes legis subtraho mani-
bus potestatum. Sed perpetuam preceptorum
aut prohibitionum habentia libito
eorum nequaquam arbitror sup-
ponenda. Cum his ita quod dissimulat
que mobilia sunt eis dispensatio
verborum admittitur, ita tamen ut ex com-
pensatione honestatis aut utilitatis
mens legis integra conservetur.
Ne elevetur inquit cor eius
in superbiam super fratres suos. Quod pre-
cipue necessarium est sepius repli-
cat, eo quod humilitas nunquam satis
videtur commendari principibus.
Et difficillimum est ut gradus ho-
noris tumorem non pariat in
animo imprudentis. Superbis
itaque resistit deus, et humilibus
dat gratiam. Proinde rex orat
ne veniat ei pes superbie, quia in eo re-

ciderunt qui operantur iniquitatem
expulsi sunt nec potuerunt stare.
Quod itaque superbiat super fines, sed
cum factum meminerit fratrum
omnibus subiectis impediat affectum
et quamvis prudentum humilitate cum
discretione et caritate indicat
principibus. Secunda sine ista omnino
subsistere non potest principatus. Cuius
quidem ergo ipse celsitudinis condi-
cionem amat. humilitatis cultum tempo-
ribus diligentissime teneat. Ita
qui ab humilitatis operibus recedit
dignitatis sue fastidio tumens
pondere cadit. Pertinet enim precipue
secunda sententia. Qui se humiliat
exaltabitur. Et vicissim. Qui
se exaltat humiliabitur vel depri-
metur. Regem Romanorum novis-
simum Tarquinium deiecit super-
bia et eum ab humilitate magis ne-
cessarios substituit magistratus.
denique quomodo superborum letitiam re-
gnare iniustus/ Romanorum namque
qui per superbiam ceciderunt historia
copiosa est. Nec tamen ceteris
superbia prestet ut incidat in
contemptum. Secunda sit elatio
etiam et abiectio declinanda est.
Unde et de iure Romano tum est
dicit quoniam is sequitur in ascendendo
facilis provocatur contemptum ef-
fectum non patiatur. Accedat et
addicit ne presides provincia-
rum in pellicionibus familiaritate
admittunt provinciales. Ex
qua ex conversatione contemptus na-
scitur dignitatis. Oportet ergo
in publico ipsa maiestate et a-
pud se privata condicione statum
pariter inveniat. Hoc ipsum an-
tiquorum priorum documentum faci-
endo cognoscere. Ad philosophum Thau-
rum Athenas visendi cogno-
scendique eius gratia venerunt
pariter Crethe provincie pre-
ses et pater eius, sed privatus. Thau-
rus venientibus placide assur-
rexit. resedit quoque post mutuam
salutationem. allata est mox una
sella que in promptu erat, et

dum alie promebantur apposita
est. Invitavit ergo Thaurus
patrem presidis ut sederet. Atque ille
sedeat hic potius qui populi Romani
magistratus est. Absque preiudicio in-
quit Thaurus tu interea sede
dum conspicimus querimusque utrum
conveniat te vel potius sedere qui
pater es an filium qui magistratus est
Romani magistratum. Et cum pater
assedisset. appositum quoque esset
aliud filio. super ea re Thaurus
his qui convenerat verba fecit
cum summa bone deus honorum
atque officiorum pensatione cum
eorum sententia hec fere fuit. In
publicis locis aut muneribus
patrum iura cum filiorum qui in ma-
gistratu sunt potestatibus sunt colla-
ta interquiescere paululum et co-
nivere/ sed tamen extra rem pu-
blicam in domestica re atque
vita sedeatur ambuletur in convi-
vio quoque discumbetur familia-
ri tunc inter filium magistratum
et patrem privatum publicos ho-
nores cessare naturales et genui-
nos exoriri/ Hoc ergo inquit
Thaurus quod ad me venistis quod
nunc loquimur de officiis diffe-
ramus privata actio est. Itaque
tu pater utere his honoribus
prius quibus quoque domi ve-
stre te uti priorem decet/ Hec
ergo magistratibus persuadenda
sic arbitror ut in splendore
publice dignitatis memores
sint private condicionis/ status/ ut
non derelinquant publice dig-
nitatis gradum. Sic etiam colla-
tam sibi honoris integritate
servet. ut aliorum non diminu-
at dignitatem/ et sic quisque
privata polleat dignitate ut
non fiat iniuria publice pote-
stati. De moderatione iusti-
cie et clementie principis
que debent in eo ad utili-
tatem reipublice contem-
perari. Capitulum viii

Optineat ergo in principe
quod debet in omnibus opti-
nere. Nemo que sua
sunt querat optinere
sed que aliorum. Verum
ipsius affectionis modos quos
caritatis brachiis subiectos ut
fratres amplexatur moderationis
limitibus claudit. Sic enim fratres
diligit, quod errores eorum medici-
naliter corrigit, sic in eis car-
nem agnoscit et sanguinem
ut ea spiritui subiciat dignitati.
Medicorum utique consuetudo est
ut morbos quos fomentis et
lenioribus medicinis curare
nequeunt gravioribus adhibitis
igne puta vel ferro curent.
Vix unquam utuntur gravibus
nisi cum leviorum beneficio vel
desiderata sanitas desperatur.
Sic et potestas cum infirmorum vitia
mansueta manu curare
non sufficiat, penarum acrimo-
niam dolens recte infundit
vulneribus, et pia crudelitate se-
vit in malos dum bonorum in-
columitas procuratur. Sed quis
sine dolore proprii corporis membra
valuit amputare? Dolet ergo
cum exigentibus culpis vindi-
ctam exponit, eam tamen patitur
inpita dextra. Sinistra namque
non habet princeps, et detrunc-
atum membrorum corporis cum ipse
ceperit, est legi tristis et do-
lentis famulatum. Philippus
cum audisset Philistiam quen-
dam bonum pugnatorem aliena-
tum animo sibi, quod et filias tres
inops vix aleret nec a rege
adiuvaretur, monentibus amicis
ut eum caveret: Quid, inquit Phi-
lippus, si habeam partem corporis
egram, abscidam ne potius quam cu-
rarem? Deinde familiarem se-
creto elicitum Philistiam acceptaque
difficultate necessitatum dome-
sticarum pecunia sufficienti instruxit,
ac meliorem fideliorem comha-
buit quam fuit antequam crederet

offensus. Ut enim ait Lucanus,
principem senem moribus esse oportet
et qui moderatius sequatur con-
silio, et vicem gerere medicorum
qui morbos curant nunc exina-
nitione in oppletivis, nunc
refectione in vacuis, et dolorem
sedant nunc cauterio nunc fo-
mentis. Preterea sit in verbo af-
fabilis, munificus in beneficiis
et integre auctoritatis, sicut in
moribus dignitate. Eximia namque
beneficiis conciliet sermo blandus
et lingua gratiosa amicos fidelis-
simos et constantissimos, etiam
a durioribus extorquet beneficia
et que fieri solent et soli-
dant et innovant dignitati debetur
reverentia subditorum. Egregie
quidem Traianus ethnicorum optimus
augustorum, arguentibus cum amicis
quod in omnes nimium et ultra quam
deceret imperatorem communis esset, re-
spondit se talem velle impera-
torem esse privatis, quales impera-
tores sibi esse privatus optasset.
Unde et relatu Plinii Secundi
admonitus, qui tunc inter ceteros
iudices persecutores catholice destina-
tus auctoritate erat, a nece mar-
tirum persecutionis gladium revocans
edictum temperavit. Et forte cum
fidelibus Christi mitius nisi
decessorum legibus et exemplis
provocatus, ut putabat, consilio
et auctoritate [illegible] ad delendam
sectam horum opinione publicam
superstitiosam et vere religioni inimicam
militaret. Attamen usquequa-
que commendanda iustitia hac qui
Christum ignorabat, sed culpam
ipsius externo quod alibi ex-
tendebat impulsu et ad [illegible]
vim [illegible] quod ipse ple[illegible]
agebat instinctu. Tanta cle-
mens in omnibus, austerus in pau-
cis quibus parcere nephas esset,
adeo ut toto sui imperii curricu-
lo unus damnatus sit senatorum
nobilium [illegible] libet innocen-
tium plurimi [illegible]

dedignasse. Dicit autem a senatu ad
natus est ignorante. Traiano
dicebat etiam insanum esse qui o
culos si habeat lippientes eos
malit effodere quam curare. Arbi-
tros et ungues si acriores fuerint
resecandos esse non evellendos.
Si enim citharedus aliique fidici-
nes multa diligentia procurant
quomodo oberrantis corde contrac-
tum et eam aliis unanimem
reddant consonancie quam dulcissimam
dissidentium consonanciam cordis
non ruptis sed tensis proportiona-
liter vel remissis, quanta sollicitudine
oportet principem moderari nunc
rigore iusticie nunc remissione
clemencie ut subditos faciat quasi
unanimes esse in domo et quasi
discordantium ministerio pacis et
caritatis operibus unam faciat
perfectam et maximam armoniam.
Hoc autem certum est cordas remissius
intensas quam protendi remissa
vero nam intenso artificis peri-
tia convalescit et debitam sonum
reddit gratiam. sed que semel ru-
pta est nullo artifico reparatur.
Profecto si quis exigitur quiesco
quod fructu tenditur et sepe
cuius venitur ad nullum quod adeo
qui minus exigitur. Aut etenim
est pater ad petitas principes ad
pulcra velox. Eo ut quod dolet
quoniam cogitur esse severus. Al-
terum namque iusticie alterum pietas
est que adeo principi necessaria
fuerit ut quisquis sine illa non
modo principatum sed quemlibet
magistratum vendicat. Et iusticia
seipso irrideat sed et aliorum
in se provocat risum contemptum
et odium. Misericordia nequit et
veritas non te deserant circumda e-
as gutturi tuo et scribe eas in
tabulis cordis tui. et invenias
graciam disciplinam bonam coram deo
et hominibus. Vera namque debe-
tur nunc iusticie disciplina veri-
tas graciam et amor subditorum qua-
dam producat gracia optimum in-
strumentum est omnium gerendorum.

Sed et amor sine disciplina non pro-
ficit. Nam cessante iusticie stimu-
lo precipue se in lascivia resolvit.
Meditatur ille igitur sapientiam
et de ea sit iusticia operatur quia lex
clemencie semper est in lingua
eius et sic clemencia temperat
rigorem iusticie quia lingua eius
iudicium loquitur. Officio namque
eius iusticia in iudicium vertitur ea-
quod necesse est vacare non lice-
at quod seipsum sibi collato destitu-
at honore. Ea honor etenim regis
iudicium diligit et delinquen-
tium culpas tranquilla mentis
moderacione compescit. De ma-
gistratuum moderatore fertur sep-
isse Plutarchus librum qui in-
scribitur archigrammaton. et ma-
gistratuum sue urbis ad pacem
et iusticie cultum verbis instituisse
fertur et exemplis. Solet autem
servo habebat hominem nequam
contumacem, sed liberalibus
disciplinis erudituum egregie et
exercitatum satis in disputacio-
nibus philosophie. Contigit ut ne-
scio ob quam noxam ei tunicam
detrahi cedi quod iubet Plutar-
chus. loro cepit verberare duris-
sime. Cum tamen inficiaretur cul-
pam dicens se nil egisse mali
nil sceleris admisisse. Et ob
loquebatur se nullis demerui-
sse obsequiis ut vapularet.
Postremo cum nil proficeret
vociferari cepit et inter vapu-
landum iam non gemitus
et gemitus eiulatus quod sed va-
scia et obiurgatoria iacu-
labatur. Licet ita se habere
Plutarchum ut philosophum deceret. Ira-
sci turpe esse ei persimemini
de malo ire sepius disseruerit.
Librum quod pulcherrimum scri-
pserat de patientia addiciebat
esse proditum quod doctrinam suam
illorum impugnabat eo quod
a mente integritate prolapsus
effusus et provolutus in iram
plurimis plagis mactaret.
Tunc autem lene Plutarchus

lente. quid et lenit tuo summa communitate inimicum quod vapulas tibi irasci videor? Est nec ira mea si a me debitum recipis. Revolvo ne meo aut ex voce aut ex colore aut ex gestibus ira me corruptum intellegis an tortuum [illegible] quid? Sepnior neque oculi truces sunt neque os turbidum neque manus clamo neque in spumam ruborem quod [illegible] nec pudendum dico aut penitenda neque [illegible] trepido ira aut gestio. Hec omnia quippe si nescis signa irarum esse solent. Et simul ad eum qui tenebat conversus interim inquit dum ego atque hic disputamus tu hec age et sic iracundia mea retunde servulum contumaciam. Et in quantum peniteret doceris plus quam verge. Sit Plutarchus in quo non parum erudicionis relictum est omnibus qui in sublimitate stant.

Quid sit declinare ad dexteram vel ad sinistram quod principes prohibentur. c. ix

Sequitur neque declinet in partem dextram vel sinistram. Ad dextram declinare est virtutibus nimis vehementer insistere. Ad sinistram declinare est in virtutis operibus que in medio consistit modum excedere. Omnis vero vehementia salutis inimica est. Et excessus omnis in culpa. Bonarumque rerum consuetudo nimia pessima est. Unde ethicus: Insani sapiens nomen ferat equus iniqui ultra quam satis est virtutem si petit ipsam. Et prius: Cave quod est nimium. Quia si hec ipsa cautela modestia deserit, corpus a tramite virtutis incaute recedit. Salomon quoque: Noli inquit esse nimis iustus.

Quid ergo nimirum prodest si regina virtutum iusticia in sui immunitate obest? Alibi quoque: Summa crudelitas maxima pars superbie est. Ad sinistram declinare est per abrupta viciorum virtutumque deviare a via. Item flectitur ad sinistram qui in subiectorum culpis nimis pronus est ad vindictam. Et ad dextram gressum torquet qui delinquentibus compassione nimis indulget. Sunt autem utraque devia quamvis ad sinistram vertit perniciosius est.

Quid utilitatis de cultu iusticie principes consequantur. c. x

Sed legittime huius observantie que nam erit utilitas? Eam utique propheticus sermo protinus subdit: Ut cum sit longo tempore regnet ipse et filius eius super Israel. Certe namque que tante difficultatis futura sit merces, dum regna patrum filiis longo tempore protelantur. De virtute namque parentum protenditur successio filiorum. Et succedentium felicitas excedentium iniquitate perditur. Nam sacre scripture teste est testimonio quia iniusti disperibunt simul et reliquie impiorum peribunt. Salus autem iustorum a domino est qui protegit eos in tempore tribulationis. Sed cum temporis tocius quantitas sit minutissima momenta desinat. Et in eo non nisi ad modum breve momentum subsistat, quod in eo potuit esse longum cum ea omnia si colligantur in unum eternitati collata nec puncti quidem locum obtineant. Eo quod finiti ad infinita nulla est comparatio. Certe centri ad periferiam vel circumferentiam. Et si

exigua aliqua tamen ut pluribus
placet per mortem concluditur et temporis
nulla. Secundo ergo longum erit in
eo quod totum breve dicitur/ agit que beati-
tudo temporis anime videbitur diutina/
si ea fidelis et perpetua erit et quanto-
libet tempore continens caritura
Sed ergo in loco isto ut tamen sine
preiudicio sive sanioris dictum
intelligatur longo temporis regnum di-
ci arbitror ipsius anime indeficie-
ntis etatem/ quam bene administra-
to regno eterno beatitudinis glo-
ria donabit. Quo ii. etiam sit quod deus
remunerabit opera singulorum et
omnium in una ubi vel iusticia
plenior. quos lumine clariori re-
spiciet. quam illos qui omnes admi-
nistracionem exercent vel statu traxerunt
ad mortem. Sicut ergo potentes
potenter tormenta patientur sic et
in iusticie premiis fruentur ple-
nius. si recte exercuerint pote-
statem. Et tantam in futuro habebunt
gloriam pro subditis. quanta virtute e-
os in magna delinquendi licen-
tia preservavit. Potuit inquit
transgredi et non est transgressus
facere mala et non fecit. Ideo
stabilita sunt bona illius in
domino. Ad iusticiam namque principibus
reputatur etiam tu temperavit ab
iniuriis/ et facultas delinqu-
endi est eis materia meritorum
Declinare a malo in eis magnum
est etiam si magna bona non
faciunt. dummodo subditos indulge-
ntia malorum non puniant. Non e-
nim magnum est quod beatitudinis quam
habere videntur eis si recte egerint
promittitur continuato. Impossibile
dicunt quidam et hic florere tuo mundo
et in eternum gaudere tuo christo. Et sen-
tentia quidem vera est si inter mundi
flores reputes lenocinia variorum

Alitz et reges flores propter ut indica
Sed flores delicatissimos et utilis-
simos necnon tamen fructus
Secundo autem beatius est quod si de
divitiis ad divitias. de deliciis
ad delicias. de gloria ad gloriam prin-
cipes transierint. de temporalibus ad
eterna. Attamen quod hic pa-
facies promittit excelsiorem. que
et longi temporis regnum promittit
precibus/ et eiusdem successionem
promittit ad filios. Sed hic
temporalis regni ita erunt et eter-
ne beatitudinis successores. Secun-
do ii. quia lex carnali populo lo-
quebatur. qui cor adhuc habens
lapideum intumescens mente
non carnem vitam ex magna parte
vestiebat etiam/ magnis facies
si eis bona tie darent ut pro-
mitterentur in tempore. Carnalita-
tasque sapuit. facta est promissio
carnis/ et ei promissa est diutur-
nitas temporis. qui non dum
eternam contempnat eterne beatitudinis
et temporale in successorum filiorum pro-
tenditur regnum illis qui non du-
querebant eterna. Patri ergo tem-
porale succedit filius. si patris
iusticiam imitatur. Aufer impie-
tatem impietatem de vultu regis
et firmabitur iusticia thronus eius
Si ii. a vultu id est a voluntate rece-
dit impietas. totumque regnum operam
virga equitatis et custodia iusticie
dirigitur. Unde illud Rex qui se-
det in solio iudicii. dissipat omne
malum intuitu suo. Certe quanto
privilegio gaudeant principes qui-
bus per etiam bonitatem tantam perpe-
tuatur regnum gloria etiam inter-
ne et satisfactione suo beatitu-
dinis si virum impendisse studu-
erit sum et tu eius in regno aperte

postquam eum sublimasset successo-
rum sibi filiorum titulo regun-
ci precium pollicetur. De fructu
inquit ventris tui ponam super
sedem tuam, et ponam in seculum secu-
li semen eius et thronum eius sic-
ut dies celi. Si autem dereliquerint
filii eius legem meam et in iu-
diciis meis non ambulaverint
si iusticias meas prophanave-
rint et mandata mea non cu-
stodierint, visitabo iniquitates
eorum et translato regno de gente
in gentem, et deletis his here-
dibus qui studiosi carnis esse
videntur in semine transfertur
successio ad illos qui fidei et
iusticie inveniuntur heredes. Adeo
quod promissio subsistit veritas
et rata permanet que ex ore
altissimi processerit. quod in-
stis regibus successione fideli-
um semen permanet in eternum.
Hoc autem ad presens de Christo qui filius
est ex semine David secundum carnem
rex regum est et dominus domin-
antium nulla fit mencio, etiam
secundum literam preterea arbitror
optime ut succedant parenti-
bus filii si eos in mandatis
domini fuerint imitati. Adeo
quidem ut si ambobus recte dispo-
sitis et in ea manentibus nul-
la videtur esse sollicitudo vel offensio
presidentis. Constat his qui se-
mel principatum tenuerunt de se-
mine illius successore non
destituendum, et si non ob aliud vel
ad conservandam sanguinis clari-
tatem. Quod et historiarum liquet
exemplis. Refertur enim quod cum ma-
gnus Allexander ultimum litus occe-
ani pervenisset, bragmanorum
insulam debellare parabat,

Atque illi his verbis epistolam mise-
runt. Audivimus invictissime rex
prelia tua et felicitatem victorie
ubique subsecutam. Sed quid erit
homini satis, cui totus non sufficit
orbis. Divitias non habemus qua-
rum cupiditate nos debeas expugnare
Omnia bona omnibus omnia sunt
Esca est nobis pro divitiis, pro
cultibus et auro vilis et rara
vestis. Femine autem nostre non or-
nantur ut placeant. Quare quod
ornamentorum cultum potius oneri
deputent quam decori. Etiam ne-
sciunt in agenda pulchritudine plus
affectare quam quod nate sunt.
Antra nobis duplicem usum pre-
stant, tegimentum in vita, in
morte sepulturam. Regem habe-
mus non pro iusticia sed pro nobi-
litate conservanda. Que enim lo-
cum habet vindicta ubi nulla
fit iniusticia. His verbis mo-
tus Allexander nullam ratus
victoriam si eorum pacem perpetu-
am turbaret, inquiete sua
dimisit. Et forte si eos bello
fuisset aggressus minime pre-
valuisset adversus innocentes, eo
quod innocencia non facile superatur
et virtus suis viribus constans
de malicia quantumvis armata
triumphat. Sed quia nil est
quod magis desiderent homines
quam quod in bonis suis habeant
filios successores. Ut qui pro-
pria condicione perpendunt
mortem, in propagine carnis sue
protendunt vitam. Hoc principibus
promissum est. Unde maxime
sunt ad cultum iusticie invitandi
Contigit enim eos qui de se
ipsis securi sunt de statu fili-
orum negligentes esse sollicitos.
Adeo quod innumerum crevit ordo

servatur, quam amore qui patrie
parentibus propinque debebatur. Ut
tussimdi in filios, dum filias af-
fectus patrii pectoris cella solus
exhaurit. Calidigna quam vite
videnit parentibus filii eum de-
sinis imperfectes affectum. quo
a parentibus accepti sunt. Licet
alium ordinem exigat caritas or-
dinata, que poetarum doctissimus
prudens expressit genez nacis
Anchisen capta Troia in humeris
pii filii ~~sui~~ collocat. parentis
Enee dextram dedit Ascanio et ma-
rito Creusa per Creusa cohesit an-
tecedentis post in halebri infirmitate
legens vestigia comparator dux
dedit omnibus. virum armis et
pietate conspicue. Alias non dux
esset in preliis. tamen sine urbibus
regna adquiri non valeant. et
sine iusticia retineri. Nullum vero
bium vincla solliciaodo est. liberos
qualescumque sint divitiis et ho-
noribus potius quam virtutibus insti-
tuire. Negligentes etiam pro omni
reipublice. imperatur expulso
superbo Tarquinio qui regnavit
in urbe novissimus. Cum Bru-
tus primus consul liberos suos
de revocandis in urbe regibus
agere cognovisset. eos pertraxit
in forum. et in media contione
cum virgis cesos tandem securi
percuti iussit. ut plane publicus
parens in locum liberorum videtur
populum adoptasse. Ergo quamvis et si
parricidium per horrendam consiliis
non possum non approbare fidem. qui
malunt salutem liberorum suorum
perpetuitati quam ipsi rei. Certe cum
tamen istum oratoribus late patet
agmen. et in eo declinantes in
antiqui materia sepius dum in ab-
solvere parricidii fides laborat
et parricidialis impietas multi-
fidei conatum extinguere. Quod
si me ad summam urges video
quam in causa Smirnensi Ariopa-
gites Gneo Dolobelle proconsulis
viro credisse adque providentia
Asiam pro consilari imperio ob-
tinebat. mulier Smirnensis addu-
cta est confitens se maritum et filium
datis clam venenis occidisse,
eo quod illi filium eius ex altero
matrimonio optimum et innocentis-
simum iuvenem exceptum insidiis
nequiter occidissent. sibi licitum
esse asserens, ex indulgencia legum
et ius ignorare. et suam et suorum
et totius reipublice tam atro-
cem iniuriam vindicare. Huius
extra causam erat cum de facto
constaret et de iure quereretur.
Cum ergo Dolobella rem in consilium
dedixisset non fuit qui in causa
ut putabatur ancipiti manifestum
veneficium et parricidium auderet ab-
solvere, vel vindictam que in impios
et parricidas processerat condem-
nare. Rem itaque ad Ariopagi-
tes Athenienses tanquam ad iu-
dices graviores et exercitatiores quam re-
iecit. At illi causa cognita a-
ccusatores et ream mulierem centesimo
anno adesse iusserunt. Sic autem
neque veneficium quod de lege non
licuit absolutum est. neque nocens
mulier punita cui ex humana mi-
sericordia venia poterat indulgere.
Hoc itaque fuisse nonus liber me-
morabilium dictorum vel factorum Va-
lerii maximi docet. Ceterum et
sevicia et mulierem deliquisse co-
gnitu facile. eo quod excesserit mo-
deramina morum. nimium quam scrip-
ta est quia morbi durior illa
et lis magis fuerint. eximia pre-
stantius fulgerat. eidem sine pu-
niendis eiusmodi vindicta

Unde et infelicitatis testimonium
bruto prebet etiam poeta virgilius
laudator. Ait enim in sexto Ene-
idos quod pater noua bella mouen-
tes ad penam pulcra pro libertate
vocabit. Et infortunium sit patri-
cidii usu sensiti exceperit. ut s-
anis ille arguat vanitatem
dicens Vincet amor patrie
laudumque immensa cupido. Sed
ne quis omnino Brutum imitetur
patrem liberis preferens. frustra
sollicitaberis tu vel vitia libe-
rorum silenti reipublice preferens.
Licet certum sit quod salutem rei publice libe-
ris omnibus oporteat ante-
ferri. In libro Regum arguitur
Saul quod cum voto facto de diui-
no ieiunio sub districtione illos
qui ante noctem comederent votis
stringeret cum Ionatas filius
eius mel quod sceptro id est
hasta tetigerat gustasset par-
no motus affectu cum religiosum
votum preferret filio, tamen prevari-
catione populus Nisi ea die visus
est cernisse. Heli quoque licet
sanctus in se fuisse legatur,
quia filiorum vitiis pepercit,
auersa sella fractis ceruicibus
corruens expirauit. ut de cete-
ris taceam christum quem publica
hominum dilexit et quesiuit salutem
Deus in proprio filio non pepercit. sed
pro nobis tradidit illum, ut que
merueramus vincula flagel-
la crucem sustineret immunitatis
et innocens morte turpissima
condemnatus. Legitur scrutare
historia aliquid petitum rege ad-
eo invenies. ut precederet faciem
populi et prelearetur bella eorum
et ad similitudinem gentium totius
populi onera sustineret. Cum tamen
non fuerat necessarius nisi et
ipse prelatus esset in similitudinem
gentium, ut deo rege sibi non viderentur
esse contenti, si enim ipse iusticiam
coluissent sicut mandat dominus
fideliter ambulassent, pro israe-
le deus hostes eorum et super tribu-
lantes eos mitteret malum suum
ut solo dei auxilio vnus per-
sequeretur mille et duo fugarent
decem millia. Hostiensem legi pla-
centinum dixisse recolo. vnum vi-
rum sapientem gratiosum, vtentem pruden-
tia mundi, ... in timore domini
hoc in ciuitatibus Italie visu fre-
quenti celeberrimum esse, quod cum pa-
trem diligunt et iusticiam colunt
et periuriis abstinent. tante
libertatis et pacis gaudio fruuntur
quod nihil omnino est. quod vel in
minimo quietem eorum concutiat.
Cum vero prolabuntur ad fraudes et
prauas iniustitie semitas student
in semetipsis, statim vel fastum
tyrannum vel furorem tyrannicum
aliud ve flagellum indicat deus
super eos, et permanet manus eius
extenta donec ipsi ab iniquitate
perpetua recedant. Quo solo
remedio apud illos omnis ces-
sat tempestas. Addiciebat
etiam quod multa populi omnes eva-
cuant principatum, aut eum fa-
ciunt esse mitissimum, tamen econtra-
rio dicitur sit propter peccata populi per-
mittit deus regnare ypocritam
et impium esse, ut dum regno
gaudeat qui in populi tribula-
tione et proprio suspirio superbie
nimis exaltant, sed illius per di-
cebat protrudi principatum. Hinc
apud se de conscientia ciuilis semper
ipse angitur. quasi regnet in-
uitus. Hec in Placentinos hos-
pes et ut credo fixi consenta-
neum. Tale aliquid inuenitur
in scriptis maiorum. Cum enim

Elisius Kyrne prefectura splendidius ageret et senatore imperator creatus esset. Cui cum obsecraret senatus ut filium Cesarem quem habebat augustum appellaret, sufficere inquit debet quod ego ipse invitus regnaverim, cum non meruerim. Principatus nec non sanguini debetur sed meritis, et inutiliter regnat qui rex nascitur, non meretur. Et procul dubio parentis affectum exuit qui parvulos suos importabili mole sub subiecta extinguit. Hoc autem est sufficere liberos non promovere. Alienum pondus sit et in virtutibus extendi et cum meo proficiant, ut probentur illos virtutibus antecedere quos debent honoribus anteire, invitati ascendant. Et sic animum suorum nequaquam subtrahant votis. Qui enim illos ambigit aliis preferendos, et quasi natali probitatis privilegio ampliati maiorum titulis invitantur ad virtutes eorum exercitio, fiunt boni et aliis faciant fidem. Hec ille. Et quid est quod legitur privilegium expressit principatum tam eximio munere dei succedunt filii indubitanter, nisi iniquitas subvertat principatum.

Que est alia merces principum et ex quibus causis transferunt principatum et regna c. xi

Celebre est illud Sapientie: regnum a gente in gentem transfertur propter iniusticias et iniurias et contumelias et diversos dolos. Unde videt quam brevi sub tempore sit solium primi regis in populo dei Saul et Jonathas cum ceteris filiis exigentibus culpis in montibus corruerunt. Et regnum illud qui de post fetantes electus est sublimatur. Omnium historiarum perlege seriem et regum successiones in brevi videbis. Et cum in exordio tale duos prudentes successores. Et quo reges fuerunt clariores, eo citius si adversus deum intumuerint. Constat firmius eorum: non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum. Et ut fortitudo si ille insurgit, si persequitur ad emendatam satisfactionem sufficientiam ad presidia inimicorum fiduciam declinavit, quia non est qui de manu illius possit eruere. Res demum alternando ulterior in Grecia, cui succedente non filius legitime successit sed filius saltatricis. Domus Cesaris domum secum vestiet. Carus eorum aut nullum filium reliquit heredem, et omnes in brevi per varia pericula et cedes sui et suorum plurimas diversis mortibus et ferro igne innominabilibus in momento deleti sunt. Et descendentes ad inferos successores habuerunt aut hostes aut ignotos. Unde obstructo tam potentia regna tam cito subvertit et transtulit. Certe indignatio dei quam iniustitia multiplex in iusticia provocabat. Est autem ut Stoicis placet iustitia mentis habitus que a regione morum extimat equitatem. Amat namque parere iusta ut expurgata nec sauciata declaratur. In eo autem maxime constat iustitia si non noceas et ex officio linguam prohibeas nocentes. Cum vero nocens accedis ad iniuriam, cum nocentes non impedis, iniustitie famularis. Est autem contumelia quam timore vocatis in lesione alterius manifesta operis sequela committatur, eo quod magnanimi sunt quam in eis cum reverentia pro conditione officii vel nature conservando debet impleatur

insurgit. Dolus autem est ut
diffinit Aquilius, cum aliud
agitur et aliud simulatur. Ma-
lis utique quevis sit intentio
nocendi. Differt autem plurimum
dolus a contumacia, quia hec
etiam in manifesto alteri frau-
dulenter et quasi ab insidiis no-
cet. Hec sunt que tamen in mente
theatra cathedras subvertunt omnium po-
testatum, quia a contrariis per-
petuatur principium glorie. Dolus
namque ex timiditate imagine
infirmitatis notam habet et fer-
titum pellem ad operiendum. Con-
tumelia vero viduata repperit. con-
genitiva nascitur quod in terram
et cinerem supplebit terra et ci-
nis. Contumeliam temperantia
non admittit, nolens inferre
alii quod sibi nollet ab alio
irrogare. Et iniusticiam iusticia
excludit, nisi namque faciens alii
quod faciendum vellet ab alio
sibi ipsi fieri. He sunt virtutes
quas philosophi cardinales appel-
lant, eo quod in primo fonte ho-
nestatis quasi primum vim ha-
narrare credantur. et de se bo-
norum omnium fluenta propagent.
Hec forte sunt quatuor flu-
mina que de paradiso deliciarum
dei egrediuntur, ut irrigent
omnem terram quo fructum de-
siderabilem afferat in tempore
suo. Continua et adhuc de fon-
te vite divinam gratie liquoris
plenitudinem perfusam rivuli
aviditatis mee inebriantes ter-
ut succrescente fructu bono-
rum operum silvam dilatare velle
imminentis securis ictum, que
exigentibus culpis meis ad
radicem mea que ad radicem in-

fructuose arboris posita est. Ce-
ciderunt secundum decursus aquas istas
posita est non crescit. Quod vero
nec radicitus non humectant dis-
pluit et aridum perit tanquam
pulvis que proicit ventus a fa-
cie terre. Hec quidem non divites ex-
ceptos arbitror non potentes.
quia regnum gentis transferetur si in-
iusti iniuriosi contumeliosi
inventi fuerint aut dolosi. Os
siquidem domini locutum est. David
plenus instinctu sapiencie, non
absurde est ut opinor, quod nomina
vitiorum loquendo pluraliter exposuit
et in ipsa pluralitate diversitatem
quandam prudenter inseruit. At-
tamen ut predictum est regnum
de gente in gentem transfertur
propter iniusticias et iniurias et
contumelias et diversos dolos.
Hec autem diversos in fine subiect
puto continuit ad omnia refe-
rendum, et tam pleno concipi-
endum intellectu, ut nomine refer-
vatur ad diversas species vitio-
rum et varias figuras personarum
complectatur et modos omnes
quibus cotidie hec vitia co-
mittuntur. Princeps enim tenetur
de omnibus et omnium auctor esse
videtur, cum omnia possit corri-
gere. contra iure particeps
est qui noluit emendare.
Cum enim potestas prebita sit ut
proximorum omnium vices exhauriat
et nec in se deficiat in columni-
tatem omnium debet procurare
membrorum. Et autem in administra-
tione principatus exstant officia
tot sunt principales corporis
membra. Cum autem singulorum
officia integre prestitit, et sua inte-

opime cosignat quanda q̄ in me-
bris sanitatem procurat et de-
corem. Cum vero ex negligencia aut
dissimulacione potestatum ita officia
sit virtutis aut famie dispendium
quasi membra eius morbi et
maculae irretiant. Nec enim sub-
sistit incolumitas capitis, ubi
languor membrorum valescit.
Explicit liber quintus Johannis Policratici
Incipiunt capitula sexti libri. c. i.
De epistola plutarchi instruens tra-
yanum c. ii
Quid sit respublica secundum plutarchum
et quid vicem anime in ipsa opti-
neat aut membrorum c. iii
Que precipue observent ministeria
plutarchi et de reverentia exhibenda
deo et rebus sacris c. iiii
De reverentia personarum et rerum et
quot modis persona sit venerabilis
Que pena immineat his qui iniu-
riis celestis locorum que venerabilium i-
niurias inferunt et de privilegiis
locorum venerabilium et quod absolute
nec per vim extorqueri nec surripi
vel per fraudem c. v
De principe qui caput est reipublice
et de electione eius et privilegiis
et premio virtutis eius et culpe et
quod beatum Job debeant imitari
et de virtutibus beati Job c. vi
Que bona vel mala proveniunt
aut subiectis de moribus principum et
aliorum stratagematicis probantur
exemplis c. vii
Quare tirrannus omnibus videatur
preferendus c. viii
De his qui in republica optinent
locum cordis et quod iniqui arcendi
sunt a consiliis potestatum et de timo-
re dei et sapientia et pietate c. ix
De lateribus potestatum quorum ne-
cessitas explenda est et malicia
reprimenda c. xi
De oculis auribus et lingua potestati
presidis et quod iudicem
et de officio habere iuris et equitatis
oportet noticiam, voluntatem boni et potestatem
exequendi et quod iuramento debet
legibus esse alligatus et a sordibus mu-
nerum alienus c. xii
De sacramento iudicii et de collatione
pitagore et alexandri et in quin-
bus rebus quibus partibus possit face-
re iudex et de questionibus captiosis
Quid iudicium debeat ordi xiii
nari et de conceptione sacramenti
calumpnie quod ex tulerit prestat
actor et reus et quid immineat
illi qui iuramentum subire detractat
et de sacramento advocatorum et pe-
na calumpniatorum sive prevaricatorum
aut tergiversantium c. xiiii
De ratione instrumentorum c. xv
Quis pertineat ad religionem presi-
dum et presidum et ordinariorum iu-
dicum et quatinus exenia prote-
ri liceat et de exenia Berr-
hardo Martis Samsfrido Car-
notensi c. xvi
De criminis repetundarum que
teneant et presides et iudices qui
aliquid omnibus accipiunt preter eas
res que sunt sibi ex officio faciende
et de Zanmele qui docet iuge
sacrificium esse debere in domo iudi-
cis que se ipsum obligacione iusti-
cie et honorem operum exhibet tem-
plum dei c. xvii
Pecuniam contemnendam esse presipua
et etiam veterum philosophorum probatur
exemplis
Incipit prohemium sexti
libri Johannis Policratici
Non solent ad unguem
grandia sine iniuria lu-
strari nec facile est per-
venire ad longitudinem
et latitudinem in momen-
to transcurrere. Est res magna
sufficienter quidem a sapiente dictum
exponitur, sed ingenii parte sub-
angustia sermonis nimia explanatur.
Illud autem in rebus
rebus magnis est principatum cui
officium quodammodo omnia circuit
implet et penetrat et quasi robore
virtutis sue totius reipublice molem
portat. Cuius contemplacio
tractatio habet et moram exigit
tunc magnitudine tunc premissa tute-
lam in capite reipublice iocandam
est omnibus contemplari. Modesta ergo

severitate vel inspiciendo corpore
eius in morem ut et quid super
hec Plutarchus senciat audiatur.
Ita deducta superstitione gentilium
fidelis est in sentenciis, in verbis
luculentus et in spatio morum
tantus arbiter ut facile perpetuorem
tirrani posses agnoscere.
Si quid enim apud eum a fide dis-
sentit aut moribus, temporum
vocans qui vero ascribatur.
Si enim Virgilio licuit aurum sa-
piencie in luto Ennii querere ab-
sque invidia est ea que ad erudicionem
iuvant a gentilibus scripta sunt
in usus convertere. His ergo premis-
sis ad reliqua procedamus.

Epistola Plutarchi instruens tirrannum c. i.

Extat epistola Plutarchi tir-
rannum instruentis, que
quandam politice consti-
tucionis exprimit senten-
ciam. Ea dicitur esse huiusmodi: Plutarchus
~~dux tirrannus~~ [Traiano] salutem dicit.
Modestiam tuam noveram non appe-
tere principatum, quem tamen sem-
per morum elegantia mereri stu-
duisti. Quo quidem tanto dignior
iudicaris, quanto a crimine ambicionis
videris esse remocior. Tue i-
taque virtuti congratulor et for-
tune mee, si tamen recte gesse-
ris honorem quem probe meru-
isti. Alioquin te periculis et me
detrahencium linguis subiectum
iri non dubito, cum et ignaviam
imperatorum Roma non ferat et
sermo publicus delicta disci-
pulorum refundere soleat in pre-
ceptores. Sic Seneca Neronis
sui merito detrahencium carpitur
linguis, adolescencium suorum
temeritas in Quintilianum
refunditur, et Socrates in pu-
pillum suum fuisse clemencior
criminatur. Tu vero quod vis
rectissime geres, si non recesse-
ris a te ipso, si primum te compo-
sueris, si cuncta tua disposueris

ad virtutem, recte tibi procedent uni-
versa. Politice constitucionis
maiorum vires tibi exscripsi,
cui si non obtemperas, Plutarchum
ducem vivendi habebis. Alioquin
aliorum presentem epistolam testem moveo
quia in perniciem imperii non
pergis auctore Plutarcho.

Quid sit respublica secundum Plutar-
chum et quid vicem anime in ea opti-
neat aut membrorum. c. ii.

Sequuntur eiusdem politice
constitucionis capitula
in libello qui inscribitur
Institucio tirrani, que
pro parte presenti opusculo curavi
inserere, ita tamen ut vestigia sen-
tenciarum pocius imitarer quam
passus verborum. Est ergo primum
ut princeps se totum permeciatur
et quid in toto corpore
reipublice cuius vice fungatur
diligenter attendat. Est autem respu-
blica sicut Plutarcho placet corpus
quoddam quod divini muneris
beneficio animatur et summe equi-
tatis agitur nutu et regitur
quadam moderamine racionis. Ea
vero que cultum religionis in nobis
instituunt et informant et dei ut
secundum Plutarchum deorum dicam
cerimonias tradunt vicem anime
in corpore reipublice optinent. Il-
los vero qui religionis cultui pre-
sunt, quasi animam corporis suspicere
et venerari oportet. Quis enim
sanctitatis ministros dei ipsius vi-
carios esse ambigit? Porro
sicut anima totius corporis habet princi-
patum, ita et hi quos ille religi-
onis prefectos vocat toti corpori
presunt. Augustus Cesar eo usque
subiectus sacrorum pontificibus fuit
donec et ipse ne cui omnino subiceret
vestalis creatus est pontifex et
paulo post ad deos relatus est vi-
vus. Princeps vero capitis in re-
publica optinet locum uni subiectus

deo et his qui vices illius gerunt
in terris, quoniam et in humano corpore
ab anima vegetatur caput et re-
gitur. Cordis locum senatus obtinet
a quo bonorum operum et malo-
rum procedunt initia. Oculorum
aurium et lingue officia sibi
vendicant iudices et presides pro-
vinciarum. Officiales et mili-
tes manibus coaptantur. Qui
semper assistunt principi lateri-
bus assimilantur. Questores
et commentarienses, non illos
dico qui carceribus presunt, sed co-
mites rerum privatarum, ad ventris
et intestinorum refert imaginem.
Que si immensa aviditate
congesserint et congesta tena-
cius reservaverint, innumera-
biles et incurabiles generant mor-
bos, ut vitio eorum totius corporis
ruina immineat. Pedibus vero
solo iugiter inherentibus agrico-
le coaptantur. Quibus capitis
providentia tanto magis necessaria
est quo plura inveniunt offen-
dicula dum in obsequio corporis
in terra gradiuntur. Eisque iustius
tegumentorum debetur suffragium
qui totius corporis erigunt sustinent
promovent molem. Pedum ad-
minicula robustissimo corpori tol-
le, suis viribus non procedat,
sed aut turpiter inutiliter et mole-
ste manibus repetit aut bru-
torum animalium ope movebitur.
Ponit et alia in eum modum in ore
suo quam plurima que diligentius
diffusiore tractatu prosequitur ad
informationem reipublice et ma-
gistratuum eruditionem, que omnia
sillabatim exequi scrupulosum in-
terpretatio est, que potius afferat
tedium quam vires doctrine exprimet.
Et quia apud ipsum de cere-
moniis et cultura deorum pla-
que religioso principi putabat
ingerenda superstitiose dispu-

tata sunt, his omissis que ad
idolatrie cultum pertinent perstrin-
gam breviter sensum hoc quo
principem et officia reipublice ad
cultum iustitie informabat. Que

precipue debent in intentione
principis et clementia exhibenda
et rebus sacris. c. iij.

In summa igitur quatuor sunt
que innititur reipublice prin-
cipibus inculcare. Reveren-
tiam dei, cultum sui, disciplinam
officialium et potestatum, af-
fectum et protectionem subditorum.
Deum ergo in primis asserit hono-
randum, deinde seipsum colen-
dum unicuique, ut secundum quod
apostolus sentit, licet ille apostolum
ignoraverit, unusquisque vas
suum possideat in sanctificatione
et honore. Post haec doctrina pro-
positi totius disciplina domus redo-
let, et tandem universitas sub-
iectorum de capitis propositorum sibi
incolumitate letetur. Maiorum
quoque virorum strategematibus
et strategematicis utitur, que
si per singula inserantur tedio-
sa erunt lectori, et pro parte a
fidei nostre sinceritate recedunt.
Certum quia sancti patres et prin-
cipes apud leges illius dedicata per-
fidia videntur imbuere, ...
... doctrina eius si in eo ca-
tholico et sufficiente ex parte
strategematicis eius attingere.
Porro si unicum a reverentia
... nobis a deo qui ab
omnibus ... amandus est et co-
lendus ex toto corde ex tota anima
ex omnibus viribus suis. Proba-
tio vero dilectionis exhibitio est operis.
Et licet per seipsum possit amari,
tamen qui citra opem medi-
atoris insinuat amanti, tum ad
cultum exteriorem aliquo mediatore
interveniente necessarius est.

eo quod deum nemo vidit umquam
Videndi vero nomine ad appella-
tionem omnium sensuum usi sumus nature
dignitatibus Quia pertransiet prae-
sens sentit eum hoc et vincet nisi
forte ea sensuum parte que cor-
poris nescit angustias. nec
defectum temporis sentit. sed vi-
vacitatem sui et gratia permanet
integrum Caritate loquor que
non evacuatur sed proficit quando
ad eum quem desiderat familiarius
accedit Nam fides veritatis est. et
spes de gratia. initii quam fomento
constantiam demittente voti sui le-
titiam in futura protendit Fides
itaque et spes inmitantis quandam
sensum subsistunt tamen citra
agentes in rectum quasi per specu-
lum et in enigmate Donec
caritas spem immutata veritatis
subita plenarie illucescit Deus
vero intellectu per sensum perspicue
videri facile nequit agnosci quod
autem non agnoscit diligenter coli
non potest nisi per medium Unde et
Numā ~~et numma~~ Pompilium cerimonias
quasdam legitur induxisse Romanis
et sacrificia ut sub immortalium
deorum pretextu ad colendam pie-
tatem religionem et fidem et cetera
que eis intimare volebat ipsos
facilius invitaret Testantur
hec ancilia atque palladium sacra
quedam imperii pignora Janus
bifrons belli et pacis arbiter
focus veste virginibus consecratus
quo in honore celestium siderum
flamma custos imperii iugiter
vigilaret Sed et annum in men-
ses duodecim dilatatum fastorum
et nefastorum dierum varietate
depictum Pontifices augures
et sacerdotum varii ritus quibus
ita barbariem occupavit ut
ab iniuriis temperaverit feritatem
tum ab armis iustitia colerent

et simplex sibi nunquam impartiret
affectum Eoque scriptore redegit per hoc
ut imperium quod vi ut dicitur
et iniuria occupaverat iustitie
et pietatis legibus feliciter gubernaret
Sed quid prosequor nimia. cum
et patres fidei nostre veteris legis
sacrificia asserant instituta ne
in demoniorum cultum populus occu-
patus vero religionis dedisset cultum
Vitam gentium sacrificia sua demo-
nibus immolans et non deo Colitur
ergo deus aut affectu mentis
aut exhibitione operis Sed affe-
ctus dilectionis ipsum pure attin-
git Licet aliquo sensu corporis
vel anime dum percipiatur plene
nequeat comprehendi Et eo
eo amatur ardentius et studi-
osius queritur. quo altitudo
et immensitas divitiarum poten-
tie et sapientie sue omnem exsuperat
intellectum Obtinet tamen tanta
omnem creaturam continet penetrat
implet et protegit ut nequa-
quam satis valeat quilibet ratio-
nabilem creaturam spacium quam irratio-
nabilia ipsum esse et talem et
et tantum plurimis inditiis
protestantur Miro itaque modo
sic intelligentiam sui infundit
ut subtrahat. sic subtrahit
ut infundat. et studium men-
sura duplicati sui sic operatur
in singulis. ut cum intensi-
onis et remissionis vices agno-
ret et si non per essentiam qua
omnem replet uniformiter
creaturam plus tamen minus vide-
atur esse per gratiam Nam per emi-
nentiam in solo unigenito dei
filio esse fidei approbatur Est ita
sed non quasi singula in sin-
gulis sitiens ut receptio est
omnia in omnibus electis et sic
natura ignis et collatione tamen
dispari quam ei nil potest pariter

comparari a sole diversos pro cor
porum diversitate producit effe
ctus. Sic illa si tamen ma
gna maximis conferre lice
at in multis multipliciter lucet.
Solaris siquidem radius si for
te incidat in carbunculum
ardens aut rubeans in
tellectus vicinum fiet aere rutilare.
Speciem ignis in smaragdo vi
ridi vestit firmamento pervigi
in zaphiro confirmat. Ja
cincti quoque rebus efficitur
concolor. In topasio qui quo
rarior eo est operum preciosior
re colore superabit. Si ei di
rim obiciatur carcamanicadis
recipidabit imaginem a quo
aspicientius videat in lacuna
tit amari. Sed et igne cele
stem et sinceritatem transit .
cristallum. Videns igitur virtu
tum multa sicut ignis sic
in aliis est prudentia. for
titudo in aliis. temperantia in
quibusdam, iusticia in nonnullis
fides. longanimitas spei in
aliis. in hiis fervor caritatis
Vivit pacifica laborum illic
doloris consolacio, alibi perse
verantia bonorum operum, que
tamen singula in singulis
est unus et idem est deus.
Et in futuro quando immediata
facie presentiam eius videbi
mus sicuti est, omnia in omnibus
erit, quando nulli ad gaudium ne
aliquod virtutis gratia deerit
cum ipse in omnibus sanctis sit
plenitudo virtutum et cumulus
beatitudinis, adeo quod sit in
tradicione primi plenius tanta
maiestatis sue plenitudine
videatur adesse electis, ut
nihil eis desit in illa glo
ria. Et ipse vero solo videatur in
illis et illius nomine censeant
salva utriusque substancie et sine
omni perfectibilitate. Tunc
forte est illud: Exultabunt san
cti in gloria, letabuntur in cubilibus
suis, cum sibi tunc omnia creat
esse corda sanctorum et unumquodque
cum quomodo in se laetam in omni constantia
glorificatum. Sic enim ignis in ti
dectum in mortem similitudine ferri
naturam penetrat et accendit,
ut nihil servat in eo nisi ignis.
Et sicut solaris radius illu
strans aerem solis nil radii
censetur nomine. Deus omnes
replebit electos, ut omnium in
firmitate et mutabilitate ab
sorpta, et corruptibile incorru
ptibilitatem induerit, deus re
plus in omnibus agnoscatur.
Agant nonnulla sinam per se cum
quo angeli eam sentire beatitudinis
lucis participes. nisi ab hiis
adorant, quia eo quod in eis
visa est quedam presentia deitatis,
cum creatura a creatura ado
rari omnino non liceat. Sic etiam
in facie salvatoris aliquid dei
tatis resplenduit. quando de fu
niculis facto flagello. Ven
dentes et ementes eiecit de
templo, docens omnem nego
ciacionem exterminandam a domo
oracionis. Mihi vero et si
assit divinitatis presentia. Pleni
tudo eius in presenti negatur
adesse. Sed usquequaque latere non potest.
Est igitur in maiestate mirabilis
venerabilis a sapientia. a bonitate
amabilis et hinc cultum sit omnium
modesticem. Est ei fidelis respondere
creatura. Secundo si necesse est ad
hic ut eum timeamus venerem
et diligamus. et hic forte est si
militudinis [illegible] felix inter creatorem et
creaturam qui facile solvi non
potest. Set omnium tenacissima est
amoris. Caritas siquidem
numquam excidit. qua si quis adheret

deo, unitur ei. et qui eo unus spiritus est, utique qui unitur ei et sic ut unus spiritus sit familiaris est, et ab obsequio eius quod est in spiritu alteri non potest. Ille autem cultus qui in exteriori operis exhibitione consistit. medio indiget, eo quod ad statum corporalis nobis ipse patet attestante quod et illi plenum est docuisse qui in samaritana mulierem instruens ait Spiritus est deus et eos qui volunt adorare in spiritu et veritate oportet adorare. Ut tamen ad tronum illius quocumque modo humilitas nostre conscendit infirmitas et aliquam habeat nostram maiorem sensualitatem noluit qui sensus dedit et qui animam constituit et carnem utriusque fidelem expetit famulatum se quoque voluit etiam corporaliter honorari et quanta vis tarditas infidelitatis aut negligentie excusationem non habet.

De reverentia personarum et rerum et quot modis persona sit venerabilis. c. iiij

Reverentia ergo que corporaliter impenditur. aut in personis consistit, aut in rebus. Personarum vero ratio habetur aut a natura. aut a conditione. aut a fortuna. A natura parentes veneramur et liberos. et quos nobis caro coniunxit. ut porte uxore. cognatos. et affines. Unde a gentibus iure receptum est. eo quod peregrine sit apud omnes gentes. Ad hoc etiam et divino iure urgemur qui septem nominis. Honora patrem tuum et matrem tuam ut sis longevus super terram. Et qui patri vel matri maledixerint morte moriatur. Liberos vero nimium oportuit diligere. eo quod nemo carnem suam odio habeat sed nutrit. Uxorem propter quam homo patrem relinquit et matrem adherens uxori sue. ut sint duo in carne una. Cognati vero hac parte dune legis mandata desunt. etsi propter nature stimulum qui satis urget vaiis inseruant. protenditur tamen ad cognatos, et affines quos propter natura copule iudicat. Officium vero est debitum exequendi quemadmodum uniuscuiusque constitutis aut moribus agenda sunt. Ex eo namque personis singulis proprium congruit actum. Iustis aut que sit agenda sunt, alia ad publicum alia ad suum cuiusque pertinent statum. Ex illo liquet officiorum quedam publica quedam privata. Ex re memoret dici. Privatorum vero tanta multiplicitas est quanta fere est diversitas personarum. Diversitas publica quod anima referuntur ad duas species. Aut cum a divino: aut ab humano iure descendunt. Hec aut ex libris officiorum latius patent, sed pertinent ad publicam articulum. ut publicas officiis reverentia impendat. Tanta namque debet eis, quanta est cuncta anguli morato. Hanc quod aut facit aut iudicat in me quaque competens iudicio. Cum reverentia inquietudo aut contempto redundet in honorem, aut contumaciam subiectorum. Unde in constitutionibus principum multitudo edicta aut principaliter moris. Preceptum sit plurimo precepto personarum, ut sic tamen persone quam remansit tota constitutio videtur esse ut quibus alia principaliter. Hec etiam mira vel rationes iniquo vanitatem excessu quotidianorum perpetuum est. Porro ratione officiorum

nomina canonum et legum scita
sed et ethicorum omnium precepta cer-
cuntur. Mos autem est mentis
habitus ex quo singulorum operum
assiduitas inducit. Non enim si quod
fit semel aut amplius statim
moribus agitatur, nisi assidu-
itate faciendi vertatur in usum.
Hic autem virtutes et vicia esse con-
plectitur, licet vicia non mos
esse, sed a plerisque dicant mori-
bus obviare. In quo plaxim
est solas virtutes censebi mores
aliorum, tum bonos tum autem ma-
los dicimus mores. Vicia enim
quominus et virtutes. Unde mo-
rigeros a bono sive morigeros-
ratos a bono sive morigeros
morosos vero a viciis dicimus.
Quod et ipsum plenitudinis
nomine videtur innuere, tum illa
in carne contigit adesse societatem
morum, et multis assit sup-
fluitas vitiorum. Cum itaque a
moribus quis recuenciat contra
hec dicat ei virtutes quibus hor-
exhibendo est inesse sufficiant.
Quis enim non veneretur et vene-
retur illum qui prudentem forte tem-
peratum credit et iustum. Cum est
tota consilium sapientis, ei qui ti-
meri appetit amari honorari
et preferri. Deum timeat, amet,
venerentur et ei se tota devocione
submittat. Contingentem quod esse
diffiniunt fortuitum pone sta-
tum quo aliter adversis deprimit
aut extollit ~~[illegible]~~ prosperis
aut altius sortis natura sumptis
fatue potestatis equale est. Quod alii
bos veneram ingenios. Alii
serviles contumelias irrogamus
Istorum divitias, tollimus, illorum
continuimus pauptatem. Quatuor
diffinire difficile esse asserit
Tullius. Ego difficilius credo
diffinire fortunam, eo quod hanc
nulla illius aliqua subtilia est
Nata siquidem rebus origine pre-
bet, quod nequaquam esset, si in
veritate ipsa non esset. Decimus or-
do non est alicui prestare non potest
diffiniri. Ergo si quid quod
non est, non potest tamquam constare
quid sit. Efferrent Epicuri
proprias sententias suas quas ka-
riodoxas vocant. Quibus totius
phie putant scitum processum
et more suo fortune subiciant
universa. Ego in hoc sic in pluribus
plutarcho censeo audiendum
qui deam certam colendam esse
negat, asserens eam nisi a rec-
tore non posse. Multa namque ponit
exempla quibus liquet omnes re-
ge dee cultores sceratos et precipi-
tatos tandem in foveam exterminii.
Testatur hoc Galba qui totam
etatem luculenter producens
in senium, cum dee familia-
ritate et cultu in brevi elatus
et in breviori precipitatus est. Qua-
le autem apud Romanos
Servius Tullius tum precatus
genere et manere iam dicti
philus et lacrimabile ingenii
principis. Sit hic vicus civitatis et te-
stit hic vicis civitatis et te-
tricitatis probrosa dea et om-
nibus ignominiosa numinibus
cum deorum templa fedavit. Et
deorum cum proponerit cultum
ut preter edes singulis quas in
orbe et urbe passim habuit, insuper
etiam Trapeciam occupavit sup-
pino Iovi coequata et publi-
ce fortune imago aurea
in capitolio ab advenis conve-
nis et indigenis publice ado-
retur. Hec tantam preterea habuit
auctoritatem quod in tota ratione
mortalium ut dici solet solam
utramque paginam videtur im-
plere. Docuit eam ubi rotam vo-
lare volubilem, cepisset magis

-mine eiusdem rotho impulsu
de pectore Volvens sororum pensa
precipitat et convellat. Quis in-
fortunia statuunt fata convellit
Fata inquiunt Stoici regunt
homines. Fatum est in partibus
illis quas sinus abscondit. Unde
paradoxe Stoicorum. Paradoxa
Epicuri reclamat. Fortunam
inquiunt tolle necesse. Nam
si fortuna volet fiat de rethore
consul. Si volet hec eadem fiat
de consule rethor. Ceterum ut cum
fortuna initio [illegible] sit in-
opinatorum eventuum forma
et lege condicioni videatur pluri-
mum variari. eo quod fortuito
vel contrario statum efficiat
que conditorem esse proximus
in eo tamen plurimum dicit quod conditio
inest a natura nunc ab officio
nunc a moribus est. nunc a va-
riis figuris eventuum. Fortu-
na semper consistat in hiis que
improvisa emergunt cum
usquequaque intuitum excitaverit.
Plutarchus. Et ex premissis qua-
tuor locis nature. officii. morum.
condicionis. totius eventus ma-
nare credit originem. Supersti-
osius tamen hec more infide-
lium [illegible] exequitur. Unde no-
vellas suas eius sensu et
sermone katholico curavi
inserere. Ille quidem in cultu de-
orum eos pre ceteris asserit vene-
randos qui ei familiarius
et vicinius accedunt aut
natura ut liber Judeorum domi-
tor Hercules qui corpus in se
Jovem protestatus est quam angu-
res intitulavit magnus aut
officio ut pontifices prefectos qui
sacerdotio aut moribus ut hii
qui metus diuine haustu inve-
stigatores et dispensatores sapientie in-
dicant aut conditione ut quos
favor nimius extulit ut alios
preirent excausa potius familiari
quam officio publico. Sermo
quidem prefectus est et omni reprobatio-
ne dignus sensus quem viborum quam
prosus non decernet sed forte quod
de natura deorum sentiret in animis
corrupti ipsi prologum non aude-
bat qui libere legeret combustos
esse libros pro Pitagoran et
ipsum actum esse in exilium ab
Atheniensibus eo quod dubitave-
rat an de diis vera essent
que vulgo dicebantur. Quid
ergo contrarium audet asserere
qui nec ipsam dubitationem errori
noverat impunitam. Est ita-
que verisimile quod morem audi-
toribus gesserit. et licet eos
ab illatis revocavit aliquid
indulsisse errori nam doctrina mor-
tis enucleatissima est. Ego
opinioni facilius acquiesco
quod apostolus gentium fide tamen
et religione incolumi obser-
vandum fatetur est. ut omnis licet
faciat. Illos autem quibus de tabulo
vitas illuxit non deorum qui
nulli sunt sed veri dei ministros
et amicos magna reverentia cre-
dimus exhibendos. Sed et inimicis
eius interdum quos hec sepe prevenit
esse quia maxima adversitatem
florent pessimis hominibus con-
tulit preciter. Unde illud sub-
iecti estote omni humane creature
propter deum sive regi quasi precel-
lenti. sive ducibus tamquam ab eo
missis ad vindictam malefa-
ctorum laudem vero bonorum. Et
illud servi subditi estote domi-
nis vestris non tantum bonis et
modestis. sed etiam discolis.
Amici quidam dei sunt aut gra-

cessantibus initiis ut Jeremias
et Johannes sanctificati in utero
antequam nati. Et ecclesia sacer-
dos Nicolaus quarta et sexta feria
semel lactans in annis aut
initiis ecclesia, ut qui facili via
bonorum operum sic perveniens lau-
vel difficili et sancti transitu me-
ruerunt regna celorum sicut apostolorum
doctorum et martirum. Hos autem
tres ordines innuit Maro sancti-
tas descensus Averni noctes atque
atque dies patet atri ianua Ditis
Sed revocare gradum superasque
evadere ad auras. Hoc opus hic
labor est pauci quos equus amat
Jupiter aut ardens evexit ad e-
thera virtus dis geniti potuere.
Quos ergo morum elegantia di-
vine bonitati confor-
mes debemus tanquam verissimam
et fidelissimam dei imaginem ve-
nerari. Ministri vero sunt quos
dispositio divina vocavit ut
corripiendo et corrigendo vitia
aut virtutes inserendo et propagan-
do suam et aliorum procurant
salutem. Ergo vero et in iure
humano ministrant tanto in-
feriores sunt qui ministrant in his
divino cultu divinis humana ce-
dunt. Que pena immineat his qui
ministris ecclesie locorumque venerabilium
iniurias inferunt et d. p. s. c. v.

In his autem qui intra divina
ministrant deus preteriis ho-
noratur aut spernitur
cum illorum honore aut con-
temptum proprium reputet. Unde est
illud ego dixi dii estis. et labia
sacerdotis custodiunt scientiam et le-
gem requirunt ex ore eius quia
angelus domini exercituum est. Et alibi
quoque veritas ait Qui vos au-
dit me audit et qui vos sper-
nit eum qui me misit spernit
et qui tangit vos tangit pu-
pillam oculi mei. Illa vero
reverentia que in rerum venera-
tione consistit multiplex est
aut enim corporales res sunt ut
edes et loca sacra et que per
dicantur vestibus et sacrificia que
visibiliter continentur aut incorpora-
les ut iura que sacris rebus
competunt que temerare sacri-
legium est et morte expiandum
aliqua vero pena admissi pro
qualitate gravissima. Verum ergo sa-
crarum immunitates convellere
insurgere inde est et quasi
venditare eum in servitute. Et
quod de iure divino esse posset
invicta preponi sed ut cuiuslibet po-
testatis non obloquatur auda-
cia ex hac parte statuta pu-
nitur lacaus et benignius
patet que fidem christianam ve-
neraverunt et approbaverunt et ec-
clesiarum locorumque omnium vene-
rabilium et ministrorum privilegia
a principio confirmaverunt. Ex
eis principes auguste memorie
in benedictione et archa domini
loquor constitutionem non audi-
vit. Si quis in hoc genus
sacrilegii proruperit ut in ecclesias
katholicas irruens sacerdoti-
bus vel ministris vel in ipso
cultui loco aliquid importet
iniurie quod gerit a provin-
cie rectoribus animadvertatur atque
ita provincie moderator sacer-
dotum katholice ecclesie ministrorum
loci quoque illorum et divini
cultus iniuriam capitali in
victos sive confessos reos
sententia iudicandum expetet

ut eius iniurie facte ultor
deposcatur qui sanctitatis igno-
scendi gloriam dereliquerunt. Sic
quoque cunctis laudabiliter factas
devotores sacerdotibus ne nostris
iniurias veluti privatum suum
prosequi et de talibus ultorem
inveniri. Item placet clemen-
tie nostre ut nullus omnino clerici
cum publicis actionibus deceant
nec ad curiam pertinentibus cum
corpori non sunt annexi. Et
Alexander alibi. Si venerabilis ecclesie
privilegia cuiuscumque fuerint
vel temeritate violata vel
dissimulatione neglecta com-
missum quoque librarum auri
condempnatione plectatur. Quare vero
privilegia etiam ecclesiarum vene-
rabilium et nostrorum sunt domino
suo et universo mundo notis-
sima. cum vel usu claliqueat
at quod non prodest nisi apud
iudices ecclesiasticos queri. Et
si quis in aliquem de clero
violentas manus iniecerit
anathemate feriatur ut non
per Romanum Pontificem absol-
vi non possit. Unde cum
alibi frustra queritur venia
nisi articulus mortis for-
te immineat. quia nec per
vim extorqueri nec surre-
pi potest ~~que~~ per fraudem au-
ctore Claudiano Theodosio
ait. Non extorqueris amari.
Hoc altera fides licet simplex
gratia donat. Nullum quia
extorquebis ex absolutione quod
sola contritio cordis confes-
sio oris et satisfactio operis
promeretur. Utique non iure

sed gratia sola iustificat impium
et fraus pectori non prodest
quia spiritus discipline effugiet
fictum. nec habitat in corde sub-
iecto peccatis. Alibi me dixis-
se recolo. Ecclesia teste magno
patre Augustino simulata inno-
centia non est innocentia sed du-
plex malitia. Malitia quia et ma-
litia est et simulatio. Equi-
tas quoque simulata non est
equitas sed duplex iniquitas
quia et iniquitas est et simu-
latio. Unde immoderato
stupore confundor cum frequentis-
sime videam nostros fideles
an infideles dicam in sacri-
legio huiusmodi deprehensos ad
eos totis viribus anhelare ut
muneris et terroribus urgeant
sacerdotes absolutionem extorquere
quia nec isti fidelia dare nec
illi contumaciam utiliter acci-
pere possunt. Sane facilius est
utrumque involvi quam alterum
istorum expediri. Ut tamen
culpa sit communior non facile
dixerim. Haec de his que in
Policratici constitutione praelibata
putavi ante exponere. De principe
qui caput est reipublice et de
electione eius et privilegiis
et primo utrum eligi et tol-
erari possit et quod beatum Job etc. c. vi

Sequitur ut res eius immi-
nentes vestigia membris
reipublice distinguam.
Dictum est autem prin-
cipem locum optinere capitis et quod
solius mentis regitur arbitrio.
Ille itaque ut iam dictum est dispo-
sitione divina in arce reipublice
collocatur et eum nunc arcano
providentie sue iudicio ceteris
prefert nunc quasi sibi iudicio sa-
cerdotum nunc ad eum preficiendum

totus populus vota cadunt. Unde
et in veteri testamento legitur. Cum
Moyses ordinaturus esset qui pre-
esset in populo congregavit omnem
synagogam ut eligeret astante
populo. Regina per modum rectitu-
dinis ne quis scrupulus
resideret. Legitur in libro Regum
quod Saul rex futurus apparens
in facie populi ab humeris sur-
sum supereminebat universum popu-
lum. Hilarie quoque dixit: Quia quem
oportet preesse aliis pectore debet
et ore preeminere ut quem honor
operit volentis totius populi lati-
tudine amplexari valeat et
protegere. Talis ergo doctior sanctior
et consideratior et omni virtute pre-
stantior. Dicit enim dominus ad Moy-
sen: Assume ad te Josue
filium Naue hominem qui habet
spiritum dei in semetipso. Impones
manum tuam super ipsum et statu-
es coram Eleazaro sacerdote et
precepta ei dato in conspectu to-
tius synagoge, et partem de tua
gloria eis. Et dabis claritatem tu-
am super illum ut audiat illum
filii Israel. Audis evidenter or-
dinationem principis populi tam ma-
nifeste descriptam ut potest vix
expositione indigeat. Sed ea
tamen manifesta quere. Ea tibi
auctore domino loco suo et tempore
cum preceptis explanabo, additis
in coniunctorum et quorundam sac-
ramentorum significationes. Hic autem
plane nulla est populi acclama-
tio, nulla consideratur ratio,
nulla consanguinitas. Habita con-
templatio est. Certum Salphaath
filias patris apud Moysen
vendicat hereditate petitorum cau-
sa iusto esse ipse deus testatur. Pro-
pinquus vero parentum et
legitimorum hereditas relinquenda est
et ut plurium actionum. Guberna-
tio vero populi illi tradenda est quem
deus elegerit, homini scilicet tali qui
habet spiritum dei in se et precepta
dei in conspectu eius sunt, qui

Moysi valde notus sit et familia-
ris id est in quo sit claritas le-
gis et sic ut possint eum audire
filii Israel. Nec tamen licitum est sanc-
te nonnoz recedere a sanguine prima-
riorum quibus privilegio divine pro-
missionis et iure quodam debetur
successio liberorum. Sed tamen ut scri-
ptum est ambulaverunt in iu-
stitiis domini. Sed ne a via pau-
lisper deflexerint non statim usque-
quaque deiciunt, sed patiens spiritum
dei in semetipso imponens ma-
num suam super ipsum et statues
coram Eleazaro sacerdote et pre-
cepta ei dato in conspectu totius sy-
nagoge et partem de tua gloria
eis. Et dabis claritatem tuam su-
per illum. Corripiat iniustitia docet
fiat conspectum eos pertinaces
esse in malo. Nec enim Robo-
am Salomonis extrusus est a solio regni
ex quo seniorum contempto consilio
recessit a via Salomonis. Dum im-
portabile volens imponere in-
numeros filiorum Israel. Veru-
tamen scissum est regnum eius vete-
ranis decem tribubus. Post
Jeroboam filium Salomonis regna-
vit [illegible] regna divisa duo regnum
habuit Juda vel Israel. Regnum
ergo et contumacia perdidit de gratia
dei et privilegio sanguinis [illegible]
ut rex quid valeat si ma-
gna regni parte mutila-
tus. Unde hec illa quia ad-
heserat consiliis iuvenum con-
tempnens vias et precepta pru-
dentie. Simpliciter unde est ut salu-
brius disponat principatum qui
non agitur consilio sapientum.
Ve inquit terre cuius rex pu-
er est et cuius consiliarii ma-
ne comedunt. Beata terra
cuius rex nobilis est et cuius
principes tempore suo ad refectionem vescuntur
et non ad luxuriam. Ubi enim sapi-
entia esse potest? Sunt salutes
Job: Sapientia ubi invenitur
et quis est locus intelligentie,
nescit homo pretium eius nec
invenitur in terra suaviter viventium

Non equabitur ei labentud quinqz
trahitur enim sapientia de occultis
longe utilius. Iuvenes repu-
lissent adquiescens consilio se-
niorum. Vitam beati Job hanc
regendi formam. Audi quid
de se fatetur. Quando procedebam ad
portam civitatis et in platea
kathedram parabant. Videbant
me iuvenes et abscondebantur
et senes assurgentes stabant, prin-
cipes cessabant loqui et sup-
ponebant digitum ori suo,
vocem suam cohibebant duces et
lingua eorum gutturi suo adhe-
rebat. Auris audiens beatifica-
bat me et oculus videns testi-
monium reddebat mihi eo quod libe-
rassem pauperem vociferantem et
pupillum cui non erat adiutor.
Benedictio perituri super me veni-
ebat et cor vidue consolatus
sum. Iustitia indutus sum et ve-
stivi me sicut vestimento et
diademate iudicio meo. Ocu-
lus fui ceco et pes claudo.
Pater eram pauperum et causam
quam nesciebam diligentissime
investigabam. Conterebam mo-
las iniqui et de dentibus illius
auferebam predam. Dicebam quod
in nidulo meo moriar et sicut pal-
ma multiplicabo dies. Radix
mea aperta secus aquas et
ros morabitur in messione
mea. Gloria mea semper inno-
vabitur, et arcus meus in ma-
nu mea instaurabitur. Qui
me audiebant sententiam meam
expectabant et intenti tace-
bant ad consilium meum. Verbis me-
is addere nihil audebant et super
illos stillabat eloquium meum.
Si quando ridebam ad eos non cre-
debant et lux vultus mei non
cadebat in terram. Si voluissem
ire ad eos sedebam primus. Cumque
sederem quasi rex circumstante exer-
citu, eram tamen merentium consola-
tor. Forma regnandi in viro isto
ex magna parte expressa est

formula quam si per singula exe-
qui voluerimus integri vo-
lumini libri instituendum inser-
tandum presentis series ut sola
complebit. Diligens lector sin-
gula verba distinguet, quia in his
omnibus nec iota nec apex a
misterio salutis vacat. Pau-
ca tamen hic in ipsa superficie
verborum eminent, cuncta potius
brevitate perstringam. Quando inquit
lavabam pedes meos butiro et pe-
tra fundebat mihi rivos olei, cum
parata kathedra residebam in
platea, abscondebantur iuvenes
et michi senes astabant. Quoniam
ergo quia rerum affluentia congruum
est concursus ei prudentiam non
extinxerunt, sed in his omnibus
exconstitit et testimonio bono-
rum operum auctoritas generata per-
mansit. Egrediebar enim ad portam
que latebris non egebat, et que
docendi prominuerat sede, se-
nili prudentia erigebat levita-
te iuvenili abscondita. Ces-
sabant loqui principes et lin-
gua gutturi ducum suo adhe-
rebat, non audentes quidem loqui
et imponere in humeris hominum
onera importabilia, que nec
superficie digiti tangere solent.
Docebat enim omnis virtutis lau-
dem in actione consistere, tacite
quod esse splendorem ubi cum non
sibi est sedditus operis. Cum omni
inquit opere bono erit abun-
dantia verbi; ubi autem verba sunt plu-
rima ibi frequenter cessat effectus.
Principium [illegible] et dictum est a dominis
in via morum precedere non que
facienda sunt aliis timide in-
tonare. Auris audiens et o-
culus videns beatificabat me.
Instrumenta corporis elegantia
expressit quibus sensus anime ma-
xime convalescit. Exteriorem namque

notitia oculi et auris obsequio
fidelissime servit ad amicum Et te-
[illegible] cordis sepius lingua
incauta dispargit Quod vero
audiens et videns adiecit Sa-
pientis iudicium exprimit Iuxta
illud Beatus qui loquitur in au-
re audientis Non itaque beatifica-
tur si dicat linguis hominum que
in alterutram partem vel amore
vel odio frequenter impelluntur
Sufficit ei testimonium conscientie
per quod roboratus sit iudicio
sapientie Eo quod inquit liberas-
sem pauperem pupillum et virum
et consolatus sum cor vidue Hu-
ius enim maxime principibus [illegible]
auctoritas que a deo instituta
est et ad iniurias compescendas
Vet quid sit opera nunc et erit
nomine agentis ea benedictio
iustitia Sed ne credas eius re-
missiore clementia vitiis civita-
tem prestitisse Iustitia inquit
induebar et velud diademate
iudicio meo Causam quam
nesciebam diligentissime investi-
gabam Oportet enim iudicem cuncta
rimari et ordine rerum plena
inquisitione distinguere Nec cum
obviare alicui quam causa sit
legitimis rationibus plenissime
limitata Et ait Ethicus Ad pe-
nitendum properat qui cito
iudicat Conterebam molas
iniqui Iniquus est quisquis
qui in iudiciis sequitur non cau-
sam sed predam qui sic [illegible]
munera diligit et sequitur
retributiones Et licet rectum
sit quod discernit ad pravum avari-
tie servicio pergit in mor-
tem Unde sequitur De dentibus
illius auferebam predam Dicebam
quod in nidulo meo moriar
Silenter [illegible] itaque reposuerat

qui vero sicuti amplitudine
contentus erat nec avaritie aut
ambitionis stimulo urgebatur
Domum domui agrum agro co-
iungeret usque ad terminos loci
atque solus habitaturus esset
in superficie terre Et sicut palma
multiplicabo dies Ad mira-
dam [illegible] in septimo pro-
blematum et Plutarchus in
octavo Moralium dicit Si super
palme inquiunt arboris li-
gnum magna pondera impo-
nas et tantum graviter urgeas
onere ut magnitudo oneris
sustineri non queat non deorsum
cedit nec in terram flectitur sed ad-
versus pondus resurgit et sursum
nititur recurvatur quod Gellius in-
quit Plutarchus [illegible] palmam signum
esse victorie in certaminibus eiusmodi li-
gnum ingenium huiusmodi est ut ur-
gentibus opprimentibus quod non cedit
Refert itaque quod ramus eius palme
[illegible] dicit [illegible]
non [illegible] si trahatur deorsum sed
si sursum protrahatur cedit Constat
autem quia truncus palme vel
stipes a radice contrahitur sed in
superioribus dilatatur secus autem est
in quavis arbore que tanto
magis angustatur quo ad terram
propius accedit Per pal-
mam ergo significatur iustitia [illegible]
[illegible] que extensio non [illegible]
sed solum ad superiora processum
Unde Iustus ut palma florebit
radix mea aperta est secus aquas
[illegible] et [illegible] Aqui-
[illegible] et [illegible] mo-
[illegible] in messione mea in-
[illegible] opera [illegible]
[illegible] reponat ap-
[illegible] electus reponat apud
se in illa die iustus iudex Glo-
[illegible] Gloria mea semper in-
novabitur et arcus meus in manu mea instaura-
bitur Gloria est [illegible] quo
tendit et in quo dirigit [illegible]
iustus nec passim [illegible]

testaque lucto quae / qui me audie-
bant expectabant sentenciam Sepe
dictum est ruinam in bono semper
accipiendam esse. Juxta illud
Sapientior videtur sibi piger se-
ptem viris loquentibus sententias.
Audis insipiente tria continue
interim inquit tacebant ad consi-
lium meum / verbis meis nil adde-
re audebant / stillabat super eos elo-
quium meum. Ecce ardua deside-
rat attentum et virum gravem
decet consilia meditari. Et quic-
quid agit loquitur sit pro con-
silio. Horum sapientum affectanti
est autem ~~viro gravi~~ dictis [illegible]
stantia illa proferre quibus [illegible]
dem doceat vel aperiat. Est autem
viro gravi turpissimum si in-
gerit se fabulis et nugis im-
misceat et inter congarrientes
perstrepat velut [illegible] anser
admixtus oloribus et anserem
inter credat aptam esse [illegible]
Ambigitur quid enim castor sciat
an docilis plus / Brundusium
Minuci melius via ducat an
Appi ante. Preterea que abun-
dant sine copiositate [illegible]
et in multiloquio peccatum non deest
Pauca prudentis loquentis sermo
est preciosus. Unde Socrates exe-
rcitii quod quis forma optima
compararet si gesserit inquit op-
tima et locutus fuit pauca.
Hoc est quod vir iustus et veritate
delinquere dicitur in singulis [illegible]
lassi eloquium suum / qui enim non
delinquit in verbo hic perfectus
est vir. Si quando ridebat ad
eos non credebant. In ecclesiasticus
levitatis indicium et quo frequen-
tior eo imprudentior et insipien-
tior est ait enim Stultus in
risu exaltat vocem suam et Salva-
tor flevit qui utique risisse
non legitur / licet enim facile credi de-
rim promiscuo [illegible] qui
sub tanta ambiguitate risu loquitur

et si riserit non creditur. Et lux
vultus mei non cadebat in terram
Desisit forte vir iustus sed de hilari-
tate inepcia temporis [illegible]
repleuit. Et quicquid tremi
erat in moribus ipsius vertebatur
austerum. Si voluissem ire ad eos
sedebam primus. Prima siquidem
kathedra dignus erat qui
alios tantarum virtutum itinere
precedebat. Cumque sederet quasi rex
[illegible] aliis lacrimas me-
rentium abstergebat / tamen quod
consilium ad pietas pertinet sit stu-
det posse ut in universitate sua
tristem aliquem esse non patiatur
quia vero arte id fiat moralis
campus subiectis exegerunt. Contra
si amaritate flavum et fructu-
um [illegible] ut si alius eum
ingreditur [illegible] gaudens se
gaudeat intersit. Vicarius for-
tasse et attonitus [illegible]
quamquam in exilio [illegible]
tante dulcedinis esse parti-
cipem et celestium civium esse co-
tinere / sed an ita esse possit
ex operibus viri iusti tu ipse
[illegible] Si negavi quod vole-
bant pauperes et oculos vidue
expectare feci. Si comedi bu-
cellam meam solus et non comedit pu-
pillus ex ea quia ab infancia crevit
mecum miseracio et de utero matris
mee egressa est mecum. Si despexi
pereuntem eo quod non habuit indumen-
tum et absque operimento pauperem / si non
benedixerunt michi latera eius et de
velleribus ovium mearum calefactus est.
Si levavi super pupillum manum meam
cum viderem me in porta superiorem. Hu-
merus meus a iunctura sua cadat
et brachium meum cum ossibus suis conteratur.
Semper enim timui quasi fluctus super
me / timui deum et pondus eius
ferre non potui. Si putavi aurum
robur meum et dixi obrizo fiducia
cia mea. Si letatus sum super multis
divitiis et quia plurima reperit ma-
nus mea. Si vidi solem cum fulgeret
et lunam incedentem clare et leta.

tum est in abscondito cor meum
et osculatus sum manum meam
ore meo / que est iniquitas ma-
xima et negatio contra deum
altissimum / si gavisus sum ad rui-
nam eius qui me oderat et
exultavi quod invenisset eum malum
si non dixerunt viri taber-
naculi mei quis det de
carnibus eius ut saturemur
foris non mansit peregrinus hostium meum
patuit viatori / Si abscondi quasi
homo peccatum meum et celavi in sinu
meo iniquitatem meam / si expavi ad multi-
tudinem nimiam et despectio propinquo-
rum terruit me et non magis tacui
nec egressus sum ostium / si adver-
sum me terra clamat et cum ipsa
sulci eius deflent / Si fructus eius
comedi absque pecunia et animam
agricolarum eius afflixi pro frumento
oriatur mihi tribulus et pro ordeo spina.
Quid ergo credis eum ambulare in
multitudine divitiarum dic qui de corde
puro et conscientia bona et fide non ficta
sibi interpretationem tenta de se quid
fatetur / Omnis istorum verborum desiderat
intemperantiam aut in tanta virtutum
luce non videt / Nimium plane hec
et et obscuri invenimus cum perse-
cuta non liceat / In omnibus hic plu-
rima congerimus quorum vel ordo vel nu-
bem quendam illustrare sufficeret
Si principes plura legere vel audire
fastidiunt saltem hoc tantillum
legant et audiant et imprimant
diligenti discussione dum mittet
Beatum eum in eodem Si audierint
reges observaverint vere deum
complebunt dies suos in bono et
annos suos in gloria Si autem non
audierint transibunt per gladium et
consumentur stultitia / Videtis ne in
ultimum regum duplex exitum
deum per gladium transeunt aut
stultitia consumentur et recte dicuntur
transire per gladium non finiri / eo
quod gladius quasi quidam transitus
eius est ad locum iusti iudicium ultio-
ne iniquitatum suarum potens potenter
puniat sed et stultitia consumit
impios quia in depressionem prede
robur principis animat Exemplis
namque certissimis errare omnes pri-
ncipes non posse aut non velle Cu-

Cur bona vel mala prove-
niant principi subiectis de
moribus principis et aliorum
strategematis roboratur
exemplis. c. vii

Quasi inquit qui mittit
lapidem in acervum mercu-
rii sic qui dat insipienti
honorem. Hoc ad diversa
diversi de exponit ego sapientum
venia impetrata acervum credo mer-
curii in quo consistit ratio calculandi
quia mercurius nomine deorum est qui
negociationum exercet et rationi-
bus suis diligenter invigilant
mittit ergo lapidem in acervum quo
regitur ratio calculandi et totam sca-
re calculi rationem et honorem confert
insipienti et reipublice subvertere
vitam. Et impossibile est ut alios vi-
lit regat / que prius subvertit ex-
tor. Quia cum ubi non est gubernator
populus corruet et alibi Rex insi-
piens perdet populum suum et civitates
inhabitabuntur per sensum prudentium
Omnis potentatus brevis vita la-
guor prolixior gravat medicum
Brevem languorem precidit me-
dicus sic et rex hodie est et cras
morietur / cum enim morietur homo
hereditabit serpentes bestias et vermes
quibus pauperes opprimuntur

sumptis attenuat exactionibus ra-
pinis multiplicibus spoliantur in-
bent in se cedere populo et urbe
concitare ut potentibus isti succedat
heredes Isti namque succedunt criminibus
inde suo ne desideratur solemnitas
testamenti ab intestato emergunt
velis nolis hos habebis heredes
In secularibus libris fertur dixisse
plato proinde est cum subditos
offendit ac si ingratus ac si caput
corporis intumescat / ut a me-
bris a cunctis aut sine molestia
fieri non possit / Hanc autem passionem
sine gravissimo dolore mem-
brorum tollerari vel curari impossibile
est Si vero incurabilis sit passio
sic vivere quam mori miserius est
Quibus autem nichil utilius est
quam ut finire vitam Idem quoque
dixisse legitur / cum in subiectos
potestas sevit / idem est ac si tutor pu-
pillum expugnat / vel eum suo mu-
crone iugulet / ob cuius defensionem
ab eo traditum tibi gladium accepisti
Rem namque publicam hic pupil-
li meri tempore celebre est et cum
sit demum recte possidet / cum caput
eius se mollit et cognoscat
nisi fideliter membris adhereat h
ille Et quidem eleganter et vere
sed ut michi videtur coherentia
fidelis et firma esse non potest ubi
non est tenax unio voluntatum
et quasi separatorum amatorum conglutin-
natio que si desunt haud fir-
ma sibi cohereant opera / eum et dolo
in vincula pergat sine affectu
confitendi Simulatores ingenui ipsi
et callidi provocant iram dei

namque clamabit cum vincti fuerint
moriebatur in tempestate eorum
anime et vita eorum inter effemi-
natos operibus namque causam prestat
tunc pudor / timor interdum / sed
mutua illa solidissima est que
ex adipe fidei et dilectionis procedit
et in solo virtutis fundamento sub-
sistit opera tamen quia morum
argumenta sunt etiam parum
quia nichil utilius efficacius
est ad statum migrandum et confirmandum
Unde illud imperatoris aut
si mavis versificatoris egregii dum
tum idem eos sensisse non ambigas
Sis pius prius in primis nam
cum vincamur in omni munera
sola deos equat clementia nobis
E contra clementia nobis Hec
dubie suspectus agas nec falsis
amicis timor nec amicus qui ta-
lia curat manes horrebit stre-
pitum nulla non anxius hora
Non sic excubie nec circumstantia
pila Quam tutatur amor nec
extorquebis amari / hoc alterna
fides hec simplex gratia donat
Alexander / Cum hieme ducens
exercitum resideret ad ignem / recog-
noscere pretereuntes copias cepit Cumque
conspexisset quendam pene exanimatum
frigore iussit eum sede in loco
suo dicens Si in persis natus esses
in regia sella resedisse capitale
foret Sed in macedonia nato
conceditur / fert et aliud de eodem
quod cum virgo eximie pulchritudinis
finitime gentis principi despon-
sata inter captivos ad eum duce-
retur ei abstinentia summa pepercit
ut ne oculis quidem aspexerit

qua uxor ad sponsum remissa v-
niuerse gentis Celtiberorum sibi
iuuentes conciliauit. Sic humani-
tate suorum alienorum animos
sibi iustitia conficit. Simile est
quod Scipio Affricanus in Hispa-
nia gessisse legitur. Cum enim virgo
nobilissima eximie decoris ad
mirationem conuertens oculos ad-
ducta esset, eam sponso non alio
reddidit, addiciens et aurum quod
parentes in redemptionem captiue
attulerant, ut esset [illegible] in
dotem aut marito in munus
nuptiale. Itaque multiplici ma-
gnificentia uniuersa gens victa
que forte alias tessera non fue-
rat Romani imperii [illegible] ac-
cessit. Camillo Faliscos obside-
nti magister ludi liberos Falisco-
rum tanquam ambulandi causa
extra muros eductos tradidit
dicens retentis obsidibus ciuitatem
uictam futuram imparatam. Camil-
lus uero non solum spreuit presidia
sed restrictis manibus post terga
uinctum virgis agendum ad paren-
tes pueris tradidit. Adeptus
[illegible] victoria qua fraude non
contigerat. Nam Falisci obligati
iustitia sponte se dederunt. Ceterum
quamuis clarus Camillus non igno-
bilior titulus cum eum post sub-
actas ciuitates et triumphos insi-
gnes [illegible] inuidia concitata
damnatum et expulsum e ciuitate
quam [illegible] communi [illegible]
Senonibus Gallis in urbem et
Romanis undecimo miliario [illegible]
ctis apud flumen Alliam nec
in ipsa urbe quicquam preter capitolium
seruari posset et iam auro da-
to pro [illegible] Galli recederent Camillus
etiam ingrate [illegible] patrie
[illegible] aurum abstulit Ro-
manorum aquillas reportauit [illegible]
[illegible] Eneades
[illegible] signa
Camillus itaque ab exilio reuoca-
tus [illegible] urbem [illegible]

et appellatus secundus Romulus quasi
alter patrie conditor. Iulius
Higinus in libro sexto de vita re-
bus [illegible] illustrium virorum quod de
Fabricio scribitur refert. Itaque pru-
dentia Plutarchi in institutione
Traiani et Iulii Frontini in
libro stratagematum sunt re-
[illegible] Samnitum legati Sam-
nitum ad Gaium Fabricium mul-
tas et magnas res memo-
rantes quas bene ac beniuo-
le post redditam pacem Samni-
tibus fecerat offerentes dono gran-
dem pecuniam et orantes ut
eam acciperet et uteretur
eo quod multa ad nitorem victus
et splendorem domus tante pro-
deesse constaret. Nichil enim lau-
tus paratum quam erat pro amplitu-
dine [illegible] et dignitate [illegible]
Fabricius [illegible] planas manus
ab auribus ad oculos et infra
et deinceps admouet et ad gu-
lam et [illegible] et deinde ad uen-
trem et ad ima deduxit et le-
gatis in hec uerba respondit dum
[illegible] hiis membris que atti-
gi resistere et imperare potero
nunquam michi quicquam deerit. Ideo [illegible] vo-
bis reseruate pecuniam [illegible]
vobis necessariam nec ea quibus
necessaria aut grata non est
ingerat. Romani [illegible] non
curant habere aurum sed impe-
rare volunt habentibus aurum.
Hec Iulius Higinus. Frontinus
vero refert quia ad Fabricium
ducem Romanorum medicus Pirri E-
pirotharum regis [illegible] pol-
licitus est venenum daturum Pir-
ro [illegible] sibi in qua opere
pretium foret constitueret. Quo
facinore Fabricius [illegible] vi-
ctoria sua non arbitratus regi
medicum detexit atque ea fide
meruit ut ad amiciciam Romanorum
appetendam compelleret Pirrum
pace inita [illegible] isto

Valerius maximus et Claudius
quadrigarius contendentes de
nomine et officio proditoris
Anthimotimeus fuerit iuxta
Valerium pater illius qui in
regis convivio pocula ministra-
bat / an secundum Quadriga-
rium Nicias medicus vero multo
certo dicendo constet consules
Romanos subegisse Pirrum per
Niciam fuerunt affirmati Epi-
stolam vero consulum ad Pirrum
habent fuisse quadrigarius re-
fert. Consules romani salutem
dicunt Pirro Regi. Nos pro con-
tinuis iniuriis optimo animo
commoti inimice tecum bellare
studemus / sed tamen communis exem-
pli et fidei Ergo visum est
ut te salvum velimus quo sit
quem armis possimus vincere
Ad nos venit Nicias fami-
liaris tuus qui sibi a nobis
premium peteret si te clam inter-
fecisset Id nos negavimus velle
neque ne adeam rem quicquam
commodi expectaret demum aut
simul etiam visum est ut te
certiorem faceremus ne quid eius-
modi si accidisset nos consilio
factum putarent civitates
Nature / quod nobis non placet
promissis aut precio aut dolis
pugnare / Tu nisi caveas ia-
cebis / quid referam quod cum ei
regium medicum Pirrus ab-
stulisset ut pace condita co-
rdibus equis [struck] admit-
teret contentus est / sed nec
regium medicum adquievit
accipere ut amicitiam promitteret
Regi. Cn. w. Cineas vir pru-
dentissimus qui Romam missus
fuerat reversus interrogaret qua-
lis Roma esset / Respondit se regum
vidisse patriam / eo quod fere omnes
tales essent illic qualis erat
Pirro solus. In epiro ubi reliqua

Graecia audita eo constituta
Fabricii inquit rex hic est
utique ille Fabricius qui diffici-
lius ab honestate quam sol a cursu
suo averti potest. Imperator Cesar
Augustus Germanicus eo bello
quo victis hostibus Germanici
cognomen meruit / cum in fini-
bus Romanorum quae vallo con-
tendebat pretium solvisset / at-
que ita iustitiae fama omnium fidem
astruxit. Quando de continentia
alterius virorumque contentu quando
quod Plutarchi Strategemati-
ca utentia premissi / Marcum
Catonem eo vino quo re-
miges contentum fuisse tradit
Archilles Regulus cum summis
rebus prefuisset / adeo pauper
fuit ut se coniugem liberosque
tolleravit agello qui colebatur
per unum villicum / cuius audita
morte scripsit Senatum de suc-
cessore sibi creando et destitu-
tis rebus obitu servi neces-
sarium esse presentiam suam Gne-
ius Scipio post res prospere
in Hispania gestas in sum-
ma paupertate decessit / ne
ea quidem relicta pecunia que
sufficeret in dotem feminarum
filias ob inopiam publice do-
tavit senatus / idem prestiterunt
Athenienses filias Aristidis
post amplissimarum rerum am-
ministratorem in summa paupertate
defuncti Hanibal de nocte
surgere solitus non requiescebat
ante noctem crepusculum Demum
potios ad cenam vocabat nam
amplius quam duobus lectis
distinguebantur apud eum
Idem cum sub Hasdrubale mili-
taret imperatore plerumque su-
per nudam humum sagulo tectus
somnos capiebat Emilianum
Scipionem tradit in itinere

cum aminis ambusidte accepto
pane vesci solitum / Idem et de
Alexandro macedone ex au
gusto cesar minimum tibi cibi
atque vulgaris / Cetere studium
panem et pisciculos minimos
et caseum bubulum manu pressum
et ficus bifieras vides maxime
appetebat / vescebat que ante ce
nam quocumque tempore et loco sto
machus desideravisset / unde
ipse ex quadam epistola iudeus
inquam in sabbatis tam dilige
ter sabbatum servat quam ego ho
die servavi cum in balneo post
horam primam noctis duas buc
catas manducavi / prius quam un
gi inciperem / iram que citissime
remittebat dum iniuriam / cum
videt inmutatum / Et sic ipse
dicebat celerius quam asparagi
coquantur / hoc enim verbo
rei festinante velocitate solebat
exprimere / in sermone sicut dicitur
edocet et loquitur et quedam alia
notavit usum pauca et quod litte
ras antiquas ostendit / In
quibus cum aliquid iudicavit futurum
credebat illud forte dicebat ad
illas certas in mansuetissimam no
nagesimum etatis annum confecit
meridie ante tabernaculum
stantem vel ambulantem compleuisse
tem tibos legimus / Gaius
Curvius cum dictus ab eo Sab
binis ex senatus consulto am
pliaretur / ei modus agri / que
consummati milites accipiebant
non egalium portione contentus
fuit malum civem dicens
cui non esset idem quod ceteris
satis / primus quam exitus per se
notabilis fuit continentia fe
cius qui sub marco Bruto
insignem gloriam meruit / Nam
memorie tradidit Brutus con
tinentiam militum pomi feriam

inquit arborem quam in pede ca
strorum fuerat amplexa / metacio
postero die cum militibus excedenti
bus et abeuntibus nobis intactis
fructibus exercitus relinquit / vide
rem auspiciis gerens / Omnipotentis
cesaris domiciani augusti ger
manico bello / quod Iulius alio
lis in gallia movet / lingonum o
pulentissima civitas que ad eum
cum defecerat / cum adveniret ex
ab exercitu cesaris populatione ti
meret quod preter spem inviolatam in
columemque rebus suis amiserat
ad obsequium redacta septuaginta
milia armatorum tradidit in
Alighius Mommius qui cor
intho capta non Italiam solum
sed et provinciam tabulis sta
tuis que exornavit adeo inter
ex manibus tantis in sui
convertit usum / ut filia eius in
opem senatus ex publico dotaverit
Constantia quoque cum ex pluribus
strategematibus pateat multi
tudo romanorum maxime claruerit
Eorum siquidem magnificentia et virtute
si omnium gentium historie revolvantur
nulla clarius lucet / Decebat hoc
splendor altissimi imperii / quo
in illud minus absurdum neque ma
ioribus incrementum / processu
continuo dilatatum / Quia per
memoriam recordari / Pace et
quiete libertatis / iustitie conti
nentia legum finitimarum ge
ntium amicicias maturitate con
siliorum et gravitate verborum
et operum obtinuerunt ut urbem
sue dicioni subicerent / Sed quia
de constantia eorum recipit vim
de strategematibus Iulii frontini
pro multis ponat in medio
Cum itaque urbis menibus Ha
nibal assisteret ostentandi fidu
cie gratia supplementum exercitibus
quos in Hispania habebat
diversa porta miserunt / Idem
agrum in quo castra Hanibalis

erant/ defuncto forte duo venu-
lem adid pretij licendo perduxerunt
quo his ager ante bellum veni-
erat. Hi dum ab hanibale ob-
siderentur et ipsi obsidione Capuenses
decreuerunt ne nisi in ea
capta renouaretur unde certatis

Miniare tirannos omnibus
videatur preferendus c viij

Nunc autem ut in Troia-
na plutarci strathegema-
malitur ponatur modus
tante fortitudinis et
humilitatis fuit ut Romani
imperij fines qui post augusti
defuncti non magis fuerant quam
notabiliter ampliati. longe lateque
diffunderet/ Bellicam tamen mi-
litarem moderatione superauit roe
et provincias omnibus se equa-
lem exhibens amicos salutan-
di causa frequentans vel egro-
tantes vel festiuis diebus cum
eisdem indistincta vicissitudine ha-
bens convivia vehiculis eorum
et vestibus indutus utens pu-
blice et privati ditans omnes
immunitates civitatibus lar-
giens relaxans tributa pro-
vinciis/ nulli gravis. carus
omnibus adeo et usque ad nostram
etatem in senatu non aliter
principibus acclametur felicior
augusto sit Troiano. Sit ita
quod memoria eius in tantum
prevaluit ut annas laudanti-
bus vel assentantibus occasi-
onem magnificentissimi prestet
exempli. Recte laudatur in Iulio
animi magnitudo mortis
et efficatia operis/ cum illius
mens et manus ad fere im-
possibilia sibi subiecerit/ quietus
in armata militia sunt
non modo galli. Brithones quique

quondam adeo subacti/ sed tota simul
belli fortuna et Cesaree domus
series protestatur. In oratorio
studio tantus erat ut quaternas
simul dictaret epistolas qui minus
similis patria fuerat. veteres Romano-
rum imitavit. Reges/ poetes in-
genij vires quas iugiter in philosophia
exercuit. predicat et extollit
vel sola invecto bisexti/ Romano-
aut omnibus mirabilius cum amo-
ribus et negotiis simul operam
dabat/ et in singulis que aggre-
diebatur tantus erat ut eis
solus vacare crederetur/ simul
totus erat singulis et omnibus
laudes vero Augusti toto orbe
concelebrat. Architectura amo-
rem Quam omnes suas supplet
sed delicias voluptua memoria
venerat. Ego his omnibus Tro-
ianum preferre non dubito quin
solius virtutis cultu regni con-
stituit maiestate. Ethicus in-
qui vite fecerit. regem arbitrarium
tale est illud quod sub nomine
theodosij precepit Claudianus
Tu licet extremos late domi-
nere indos. Te medus te
mollis arabs te serus adoret
Si metuis si prava cupis si
ductus ira servitij patiere iu-
gum tollerabis iniquas Inte-
rius leges tunc omnia iura te-
nebis Cum poteris rex esse tui
proclivior usus sum peiora
datur suadet quod licentia luxus
Illecebris quod effrena favet
tunc vine tuste asperius nil
promitta venis. Sid durius
ire consulit. tunc pena patet
sed corrigere nunc vel tibi quod
ligat. Sed quid lex scripsit de-
bebit occurrat metus quod do-
met respectus honesti. Et vos
in laude Troiani adquiescant

qui alios ei preferendos estimant.
Virtutes eius legitur commendasse san-
ctissimus papa Gregorius et fusis
pro eo lacrimis misericordiam con-
secutus esse incendia dum revolue-
rante in via uberi iustitiam
quam vidue flenti exhibuerat. Tro-
ianus. Cum enim memoratus impera-
tor iam equum ascendisset ad
bellum profecturus vidua appre-
henso pede illius miserabiliter
lugens sibi iustitiam fieri petiit
de hiis qui filium optimum et
innocentissimum iuvenem iniu-
ste occiderant. Tu inquit au-
guste imperas et ego tam atro-
cem iniuriam patior. Ego in-
quit imperator satisfaciam tibi
cum rediero. Quid inquit illa
si non redieris. Successor meus
Traiano satisfaciat. At
illa: quid tibi proderit si alius
benefecerit, tu michi debitor es
secundum opera tua mercedem receptu-
rus. Fraus utique est nolle
reddere quod debetur. Successor
tuus iniuriam patientibus
pro se tenebitur, te non libera-
bit iustitia aliena, bene a-
getur cum successore tuo si se
liberabit ipsum. Hiis verbis
motus imperator descendit de
equo et causam presentem exami-
navit et condigna satisfac-
tione viduam consolatus est. Refer-
tur autem beatissimum papam Gre-
gorium pro eo fudisse lacrimas
donec ei in revelatione indica-
tum sit Traianum a penis infer-
ni liberatum, sub ea tamen condi-
cione ne ulterius pro aliquo infi-
deli deum supplicare presumeret.
Unde merito prefertur aliis tunc vi-
tus precibus ita sancti placuit
ut eorum meritis solus sit
liberatus. Et hec quid de capite
rei publice dicta sint. De hiis qui
in re publica optinent locum cordis
et quod iniqui arcendi sint a con-
siliis prestandis et de timore dei et sa-
pientia et prudentia capitulum ix
Cordis locum auctoritate Plu-
tarchi senatus optinet.
Senatus vero sicut maio-
ribus placuit officii
nomen est et etatis no-
tam habet. Sed quid sit dictum
a senectute. Cum vero athenienses
ariopagum dicebant eo quod in illo
totius urbis utilitas consisteret, et
cum de eis preclara plurima inventa
sint, nichil salubrius, nichil
gloriosius institutum est quam Sena-
tus. Quid nobilius est retu-
senium qui emerito a vulgari-
bus officiis ad consilia et re-
gimina officium transeunt et in
marcido corpore exercuerunt men-
tis vires eo sapientia magis apti
negociis quam in exerciciis corpo-
ris minus fuit. Eorum itaque tan-
tus extitit honor apud grecos
ut duces rei publice nisi semper pro-
cederent nichil egregium agerent quod
senes instituti non induxerint
aut approbaverint, et quod magis est
ab initio urbis condite nomina
eorum aureis litteris scripta sint. Apud
Romanos patres conscripti ab omnibus appel-
lati qui alios sapientia etate et
affectu patrio precedebant, penes
istos consiliorum erat auctoritas
et omnium publice gerendorum. Cetera
datur ab etate nominis videatur esse
origo. Hanc ergo arbitror tam-
quam esse quam mentis sapientiam
in qua omnium officiorum consistit
distribucio et artificium totius
vite. Ait namque recte vivendi
ut Stoicis placet ars artium est
nullam vero esse artem maximarum
rerum cum minimarum quoque ar-
tem esse nullus ignorat. Opi-
nio est hominum has considerare

loquendum et a maximis rebus
exordium. omnia magis proli
bito statuendum quam pro veritate
Est autem ut antiquis philosophis pla
cet Sapientia rerum divinarum
et humanarum. et generandarum
ob mittendarum quam scientia / habuit
vero in se ipse. philosophari est / co
pro philosophia sit studium sapientie
ergo antiquus placuit adho-
stium sapientie philosophiam pulsat / ut
tum ei apertum fuit aurea rerum
dulce dulcitudine illustrata non
philosophie evanescit / aut sit perspi
catoribus visum est / volunta
tis appetitus impletur / tum
flos studii vergit in fructum
vera philosophie finis sapientia est Et
questio quonam pacto iam
aperitur in fine illius cuius
initium non dum agnovit / cum
in rebus omnibus potissima
pars esse censetur Oculum th
qui fine novit initium igno
rare non potest / tum radix initii
multiplices virtutis termi
tes usque ad cumen. finis fru
ctus quam dulcedine vivacitas
sue soliditate prosecat Sic
inquit beatus Job Timor do
mini ipsa est sapientia et recedere
a malo intelligentia alia vero
radicem sapientie usque inne
mo. tum in eo consentiant
omnes / quod initium sapientie timor
domini est Timor quo inicium
et in timore processum est / Omnium
virtutum culmine. sive id
ad caritatem sive sapientiam ci-
tas non usque quaque alienum
est a timore. a filiali servi
lem dividens. in hoc initium
illo sapientie consistit profectum.
et exinde perfectio / quotiens

modo se lixus robore extollat.
unde est quia sapientia initiatur
in timore / et quod sanctus timor
domini permanet in seculum secu-
li. Manet itaque radix et incre-
mentis gratie invalescens in ma
ximos virtutum perficit / et vis eius
ad fructum perfecte caritatis usque per
tingat que penam nescit
aculeos tum non sit metus in
caritate qui penam habet et
sit timoris indicium quod bona
opera ingens facit et iusticie
continuum clarius apprehendit in-
tus ergo videtur credere dum gra-
proficit ad virtutem / quia tam non
timet serviliter qui filiali af-
fectu ad reverentiam et bona o
pera invitatur Semper inquit beatus
Job quasi timentes fluctus
super me timui
deum et pondus eius ferre non potui
utique se non quandoque dicit ti
muisse sed semper et eum per-
fectum esse non dubitat cum
ipsius domini testimonio vir
similis non erat in terra Nec
eum metu penarum caritate
deducta credibile est a ma
lis temperasse que in per-
fectione iustitie fuisse non
ambigitur consumata Iam
in consideratione timoris supre-
mo processit et non dum
innotuit quid sit timor. Sed
virtutum consistat in corde timens
appellavit [illegible] constat in
ore Si enim illi inde ne-
gaverit. lingua efficacius
et sibi saluberrimus disputa
verit. Nam in ore frustra
volvunt verba si virtutis
desistunt opera Est autem ti
mor dei sicut beatus Gregorius
asserit [illegible] cum quod
agendum sit pretermittere

Hoc utique pervenitur quod nec
ope nec possidere impletur. Cum
quod enim vis et non potes fa-
cere deus compatitur. Ideo quod volun-
tas plena tamquam opus comparen-
dum consequitur. Tercium est quia
quia qui deum timet nihil ne-
gligit et bona facit. Quarum
vero diligenter omnia investigat
et cogitatis rebus que sunt agen-
da exercetur providentie
sapiens est. Et aptissimum id
sibi principium ubi tanta mo-
dicitas innotuerit etate
corporis frustra quesita transac-
ta. Hic est enim senex que pecu-
nia venditur consiliis sapiens mo-
nita docent. Ait enim Sene-
ctus venerabilis est longo continu-
ata nec annis annorum computa-
ta. Aliud senum canicies ta-
men sunt sensus hominis et etas
sene[c]tutis vita immaculata.
Senectus placet cum habet appe-
tit. Sed ita etate ut in iuventa vi-
dendum est sue testimonio gaude-
at. Sed dices forte quis est qui
et laudabilis est iam potius ei
non arbitror expectandum laudes
consiliis qui potius non frequen-
ter utilitate gaudeat sed cum
potior eo iuvat cui potius
non oderit et ea magno
desiderio concupiscat hominem
sit bone voluntatis. Sed nec
istud ad rigorem reservandum
est benignitatem potius ut or-
dinem nostra qui non semper sed
aliorum collacione innotescens
videatur quis enim intelligit
se nisi quamquam tamen habere
tot eo et aliqua invida non
sunt in contentu illum qui con-
tingere sibi repperit consultatum
Nunquam quod accepta sint suppli-
cata et amara et eis timor perfec-
tionem. Nihil enim perniciosius est
unquam domino consiliario
quam maxime custodia serva-
tor tum quod ex ipso vita procee-
dit. Est itaque providendum prin-
cipi ne gloria immoderatius co-
rumpatur et ne consiliarii eius
modo crescant quod est ad eos
usque protenditur qui in cor-
pore rei publice interiorem parti-
cipium regunt quos quidam et
et gubernatores et vero prin-
cipatum committes esse perduxit.
Hec enim omnia ad societatem rei publice
tuenda sunt et sicut ex merito
et vero habita racione pen-
sandum oportet ita in simplicitate
si enim confunditur animus et
nimis diceant morbos ac
incurabiles aut difficiles ~~cu-
rabiles quod [illegible]~~ Amplius
tertium quecumque iniustum et pecu-
niam sequitur aut cum unum istorum
quis adherebit et alterum contem-
net aut torquebit alterum
melioris expers. Avaro nequius
teste sapiente nihil scelestius est
et nihil iniquius quam amare
pecuniam. Hic enim animam suam ve-
nalem habet et in vita sua
proicit intima sua. Et forte
ideo Crates rector constituit
solicitudine et extreme vitis tan-
tum natura diligentissima pacis
tempus in omni nituntur quam adver-
sus omnes extiores violentias
erant tutiora et eis quod
necesse est instat ut rursus
sine salute sine dispendio ex-
terioribus exponitur. Oportet
autem in re publica hac ne cupidi-
tas servari mature et his
rectiorem copia de publico ministrare.

De lateribus principum quorum ne-
cessitas explenda est et ma-
licia reprimenda. c. x.

Sed et in lateribus his
sunt qui principibus debent
assistere et hec natura fir-
mitas servanda est. Ex-
stat enim quia a convictu mores
formantur qui tangit picem

inquinatur a bcca . unaque contra-
cta livore ducit ab una. Nec
domini illorum iusticiam esse credas
aut veritatem aut pietatem. apud
quos vides omnia esse vena-
lia / xpus ipse exclusus est. et si
pulsat ad hostium non aperitur ei
Effugiunt et fugat gratiam qui
omnia ad precium. et gratis fa-
ciunt nil Si partes porrigende sunt.
si causa examinanda. si execu-
tioni mandanda sententia. si ro-
boranda cautio. omnia nummus
agit / vitas certa est. pietas
maneat / dum quantum quisque sua
nummorum servat in archa tan-
tum habet et fidei Contemne fil-
ium pauperis credit atque deos. dijs
ignoscentibus ipsis Et in corru-
ptor moribus et corruptior
muneribus apud istos beatior est
Si per capud manum evaseris. qui
dem tibi restat via arta et ar-
dua. antequam tortores extremos
effugias. sudandum est tibi Certe
instrumenta tua consistat cuiusque
Si cum sollicitare licuerit pro ma-
gno reputa. si cedula non attu-
leris frustra accedes Si autem
attuleris inutilis est nec adqui-
escat ut manus nobilis vite
membrane degenerit Cernud
multa sed necesse est opari
tum nec opa ut calamus nec ce-
prole aut nigre coloris sus-
cius tibi constet incepti Sed
et ipsas sillabas et apices
nisi eis tibi apertum feceris sic
distorquebit. Sic tibi abbreviatum
ponet tenticulas. ut pro pace
bella pro quiete litigium. ami-
ci instrumento videatur inscribe-
re Si singulis forte tibi verum-

stius sunt. si inspicere aptius
si quid inmunita superlativis
detentius rebus eius communica
nisi tibi perire verbis operam
et impensam. aut eum rebus
extorquebit / aut eos liberalitate
premias Tandem filium qua-
lecumque sit asportabit amicus
in memoriam tui quam a cur-
so degrediens. Sed tibi ignis
purgatorius inminet Superest
de gente. quae multa peccata
bis instantia et magno arti-
ficis gestus precium et numerum
ut te clauso bello respiciat
Tunc de singulis verbis in con-
silium igitur deliberacionem prestu-
bitur tempus et apices singuli
ponuntur in statera Nisi cum
promulseris. occurret tibi non
fides rei geste concepta series
aut stilus incultus obicit. a
a prescripta forma notarij vel stu-
mam dulceris benignitas aut
negligencia iuris et aliquis
scilicet modus pena vindicte
indigebit Et vero minimum
ledat longa expectacio torque-
beris. dum differtur quod negari
non potest Expecto tandem in ma-
nus cortis milites medij et
ut aliquid de fabulis mutue-
mur Portitor inmitis Cha-
ron qui nemini pepercit unquam
istis longe clemencior est Sti-
pe siquidem vel tricente solet
esse contentus At isti asses
integros sibi multiplicari
iubent Sed quid est quod a-
pud curiales omnia queror
esse venalia. cum ea etiam que
non sunt venum sunt previatores
venerabiles constat esse obno-
xias Non opus non sermo

gratuitum est. non tacet nisi ad pre-
tium silentium namque res venalis
est. Hoc forte a demostene
acceperunt. qui cum aristodemum
actorem fabularum interrogasset
quantum mercedis uti ageret accepis-
set. et ille dixisset ei talentum. Et
ego inquit demostenes plus
accepi ut tacerem. Causidicorum
siquidem est lingua dampnifica
nisi eam ut dici solet funi-
bus argenteis vinxeris. Nec
verum nisi forte potentissimis est
profitetur illaqueare muneribus
lingua in quo vinctus tibi conci-
liatur gratia, odium invidia con-
citatur. Sibi namque preceptum
arbitrantur quod aliis erogatur.
Hoc autem a maximis transit
ad minimos, qui nisi mul-
ceantur obsequiis et reficiantur
muneribus sibi fieri iniuriam
suspicantur. Maxima queque
domus servis plena est, super-
bis et cuius cupidis plena est
et avaris. Illi tamen perniciosius
nocent, nam omnes tunc
imitatores. qui sub pretextu
honestatis et liberalitatis miseri-
cordie sue plerumque ineptias co-
lorare. qui nitidiores ince-
dunt. qui splendidius epulan-
tur. qui ipsa ad mensam suam
extraneos compellunt ac tandem
humaniores domi forisque
benigniores. affabiliores in
sermone. liberiores in senten-
tiis. in proximorum cultu mu-
nificentiores. et omnium virtutum imita-
tores prelati. Hoc enim aut
ethicus. Totius iniustitie nul-
la est capitalior quam eorum qui
cum maxime decipiunt id agunt
ut boni viri esse videantur. Cum
his utique et virtutis umbra la-

tentia facit. et unde vix opor-
tuerat separari veniam gloriam
assecuti sunt, per hoc impune
plurima extorquent qui parvo
non possunt. minimo non dedignantur
esse contenti. Notum quidem est
et generale proverbium, quia servi-
et servo qui parvo vestit vi-
nce tamen cum his bellum inex-
orabile me gerere putes
munera iudices licent acci-
piant. dum non extorqueant
impudenter, pudor aut ubi
ab iis simulatus ad actores
ventum est. Verbum inquit ve-
recundum sufficiat submissa
voce dicendum rogo nec gratis
tulit. qui cum rogaret accepit
Tis enim emit qui rogat et
rei namque vel sui pretium vere-
cundia vendidit. Quamquam vo-
luntate reprehensio non habet
notam quod devoto liberalitatis
optulit non improbitas depre-
hensa extorsit. Ista tamen et ini-
quorum munera non acceptat.
cum ingrati hominis sit votis
non forte beneficium et impi-
um pro muneribus iustitiam
dicunt. duo sunt inquinum veri
quam iustitiam accipere est vendere
libertatem. et decretum est servum
esse qui debent aliis impar.
Accipiendi est et tamen ratio ha-
benda est et persone ut nec
a turpi nec turpiter accipiat,
quod ex loco et tempore et modo la-
tius oportet inquiri. Nam
plerumque a manu. plerumque a cau-
sa. a tempore indecens a loco vel
modo splendet munera et
deprehendit. Ac improbitas ci-
vilium conspicitur ut
de testimonio iustitie. De remu-
neratione. De odore sponsi.
De sinceritate cause. De tolerantia
elemosinarum nisi parte inter-

niete quis frustra confidat. Scilicet veniat urbis comitatus omnes si vel citharis ibis gnere feras. Novo modo leones et tigrides eloquentie blandimento leniisse dictus est. Vox dulcior proralium tamen quam tricapitem exoravit, causa favorabilior ut admissam semel eurydicem contra morem inferorum liceret educere. Tu vero licet orpheus sis aut arion vel ille qui solo testitudinis sono saxa ut dicitur emollit, Nichil apud avaros efficies nisi plumbea eorum corda aureo vel argenteo malleo vanitatis vel cupiditatis incide cuneolas. Quilibet cerberi duriores apud inferos tamen cerberus unus est. Quot sunt domicilia avarorum tot cerberi sunt. At cunctis quoque cerberos scis sufficere licet. toto quam familiam que semper aut mordet aut latrat. Omnes vero quotquot sunt in vomedicos audierunt dicentes dum dolet accipe. Factori etiam si sibi expedire crediderunt ut doleat quod sanum est. Nam vero tamen pessimos esse [illegible] quam querelas libenter audierunt. fovent quilibet causas. et eo usque patrocinantur afflictis dum exhauriant loculos pleniorum. Nam quotidie novo musica precedat. Hoc semper agitur ut loculi impleantur. et si avaricia negat satiari quisquis in istorum manus si pervenerit invenit. opinor quod tormenta ei sufficere posse ad [illegible]. Nil adeo [illegible] est quod [illegible] expiari non possit. Quid enim miserius est quam superbis assidere liminibus. precari

gredientium tolerare fastidium et contemptibilium [illegible] perferre molestias et ipsos et ab indignis querere indigna perferre. Socrates cum eum Altipiades interrogaret quare Xantipen uxorem admodum litigiosam et que die noctuque mulieribus strepebat molestiis domo non abiret, inquit: Cum talem domi patior insuesco et exerceor ut ceterorum quoque foris petulantiam et iniurias facilius feram. Vetere celebratur proverbio: Una parva manus temeraria patiens est, et perfecto importunus precator est qui dandas res adversa confidit. Utrobique cum sit apud avaros et medicos optinet pro solis verbis innotamus optimum herbis. pro verbis rebus pigmentis et [illegible] inter alios tamen [illegible] sunt qui nimium putant, licet scelerati [illegible] promi sunt ad nocendum quod avaris longe facilius est quam prodesse. Exerceat ergo medicinas suas, loculos alienos exhauriant, fascinant suos possideat [illegible] indutibus [illegible] exegerint nec amant tres aque nec amantur. absoluto sunt amiratoni ignoti. Quid domesticis sunt odio vel contemptui. Tale aliquid in veterum historiarum scriptis invenies. Cum Publius [illegible] Barriam aut si [illegible] potius dicitur nomine arguerent quod uxorem formosam castam et nobilem repudiaret extendit et hic [illegible] que cernitis novus elegans et inspectoribus omnibus placens est

sed nemo stat rectus nec solidus
ubi me premat. Legitur in libro
Numerorum 25 cum Madianitis
fornicans Israel indignationem domini
provocavit, donec Phinees
Zambri filium Salu cum scorto
Madianitide educto eis confossos
baverit, et in occasu noxie
quievit ira dei. Factus est ser-
mo domini ad Moysen dicens: Tol-
le cunctos principes populi et sus-
pende eos contra solem in
patibulis. Peccaverat quidem
populus et fornicatio principi-
um exprimitur, rapi tamen pre-
cipiuntur principes ad patibulum
et in pena eorum quies deli-
quenti populo reparatur, eo quod de ex
negligentia presidentium excessisse pro-
venit excessus subditorum.
Refert itaque prelatorum cogi-
tare maliciam et eisdem de pu-
blice providere, ut eius gras-
sandi occasio subtrahatur. Ideo
et in iure nostro antiquitus in-
ventum est: Alioquin auctor
videbitur maleficii qui preter-
misso officio emendare con-
tempserit. His enim flagel-
lorum protectum quam tortoribus
quo prelatior et potentior eo
scelerior et perniciosior culpa est.
Effrenius etenim est ut culpa re-
cipiat vel faciat viciosos a-
pud quos invalescit audacia
delinquendi. Cum effeminatis te
potentia viris sit indulgentia. Et
et de anteacta vita cogitacionis
frustra presumitur, quod vix civiles
vix possit modestia retineri.
Tenuis est enim qui virtute non
crescit, civilium virgo est
est tantum quam tam solidus
ut corrumpi non possit. Optimus
est qui resistit constantius. qui
validius, qui corrumpi minus.

Magnum sit virtus mollitiis
a civilium viri continendum est.
Proinde quisquis ut dixerit
et prudentie eius naturam expressit
exeat aulam qui vult esse pius.
Unde elegant fons Salmacis
infamia mollitiei insignis
eidem comparatur. Ut enim in fabu-
lis est, unda illius aspectu de-
cora est, gustu dulcis, suavis
tactu, et omni sensui usui gratis-
sima. Sed tanta mollitie ingre-
dientes enervat ut viris effe-
minatis nobiliorem adimat per-
fectionem sexus, ut ante quisque ef-
ficitur obstupeat et doleat fe-
minatum esse in feminam, aut
cum celicus omnino sexu indecto-
rem degitat aut veteris digni-
tatis maneat vestigio. Herma-
phroditus inducit, qui quodam de-
lingendus nature ludibrio. Se-
cundum sexus ostentat imaginem
ut neutrum retineat veritatem. Hec
aut poetarum inube stringenti un-
garia civilium reputatur imago
que viros abiecta virtute emol-
liunt aut imagine retenta per-
vertunt. Cum civilium inertias
induunt et per se illi pro boni
viri officium polluitur. Herma-
phroditus est qui duro vultu
hispido imberbi detur per ve-
nustate et virium muliebrium
pollet et incestat. Ut si quid
monstruosa est plures civiles
et dici utrumque esse affectat
venturum est quod curia prelatum
excludit et inertias civiles
plures respicit quamque non recipit.
Non tamen ad omnem curiam quamquam pro-
cessit. Sed ad illam directat
qui insipienter distemperatum
arbitrio. Cum enim serpens
est nugas abigit componit dom-

et vim(?) ipsa illius subiciat racio-
ni. Et cum aut sapiencia se-
gnitas torpeant sancto hominum
ad carnem aut luci ad tenebris.
Omne animal diligit similem sibi
et omnis homo proximum sibi.
Omnis caro ad similem sibi con-
iungitur et omnis homo sociabitur
simili sibi. Si lupus agno
aliquando communicat, sic peccator
iusto. De oculis auribus et
lingua potestatum et de officio pre-
sidis et quod iudicem oportet habere iuris
et equitatis noticiam voluntatem
boni et potestatem exequendi et que
sequuntur. xx. li. ca. ii. Tri

Sequitur oculorum aurium
et lingue collatio, qua
in presidibus provinciarum
consistere superius diximus.
Preses igitur est qui iure red-
dendo provincialibus presidet.
Hic autem equum et iniquum
debet habere noticiam et facul-
tatem et animum omne quod
iustum est exequendi. Nam sic
medicus ex certis morbis im-
putari non debet, ita si quid
triste preter scientiam eius contigerit
ei in merito imputatur. Quod
si novit et non vult, non ex
ignorancia sed ex malicia con-
demnatur. Eius si quid rursus
quam damnatus est. Licet ignora-
ri vicius puniantur, nisi
forte ignorancia negligencia
procuraverit. Nam si ignorancia
invincibilis est non affert mor-
tem sed ab innatis tenebris
excusat. Si non scit et vult ca-
stitati servire nec potest, non tamen
presidis est culpa dum principis
sed ad religionem iudicis spectat cau-
tione strictissimum est, tum ipsum
iuris oportet habere noti-
ciam et voluntatem boni vires

exequendi et sacramento debeat et
legibus obligatus, ut sibi omne
illicitum noverit ab earum sancite
dictante. Nam de sapiencia eius
docet: Iudex inquit sapiens
iudicabit populum suum et principa-
tus stabilis sensati erit. Secun-
dum iudicem populi sic et ministri
eius. Et qualis rector civitatis
tales et inhabitantes in ea. Sed
et vires necessarias esse non
tacuit dominus. Noli querere
iudex fieri nisi valeas virtute
irrumpere iniquitates, ne forte
extimescas faciem potentis et
ponas scandalum in agilitate
tua. Non pecces in multitudine
civitatis nec te immittas in
populum neque alligens duplicia
peccata nec enim in uno eris
immunis. Noli esse pusil-
lanimis in anima tua exorare
et facere elemosinam ne despi-
cias. Ne dicas in multitudine
munerum meorum respiciet deus
et offerentem me deo altissi-
mo suscipiet munera in ea.
Non videas hominem laudare
ante, est enim qui humiliat et
exaltat circumspector deus. Ex
his diligenti lectori constat
quod voluntas boni hominis
iudicis necessaria est cum noticia
a vel potestas, tum non modo de su-
is sed ex alienis delictis tene-
atur et duplici suorum et
aliorum gravatur onere, ut
vel in institucione iuniorum
citra iudiciariam voluntatem
sit ei fiducia ante deum. Nam
et precelso episcopo quod et in-
tuleant si tamen audiantur eos
qui de re publica gerendo magi-

servatum contendit. Vita inter se
versari asserit ut si nautae sub
adversa tempestate deterreant
quia eorum debeat potissimum
gubernare. Cum quo fortunae cal-
culo aut nullus aut rarus
idem quod temerarius est qui
sine gratia et viribus venditat
ingratum/ et in eo quod tempore
nichil miserabilius vidi quam
iudices stylo legis ignaros
voluntate bone maxime/ quod
vincit amor munerum et re-
tributionum eorum quot ha-
bent in obsequio avaritiae
iactantiae aut carnis et san-
guinis extentes in auctoritate
sacramenti legittimi absolu-
tos. Ex quo planum est principes
qui eis ordinariam iurisdictionem
contulerunt iuris esse ignaros
vel contemptores. Sed quicquid
de peritia iuris dicamus aut
de viribus exequendi iudicem
esse oportet religiosum habet
qui omnem iniquitatem mortis instar
magis oderit. Prima ergo praesides
ordinariam habent iurisdicendi potestatem
ipsorum et iudicum aliorum una est
speculatio/ et quod de his dicitur facile
ad aliorum consequentiam trahitur. Est
itaque primum quod excusante officii
utrisque indicatur. ut iustitiae or-
dinis pareatur. et nil corrumpe-
faciendum sint flat ad precium. Ma
quod iniustum est usquequaque non
licet. ut nec pro temporali vita
fieri liceat. Quod non iusti
est mercedem intuentis non in-
diget. cum per se fieri deceat. et ini-
quum sit vendere quod debet in-
iustitiam iniqua consuma. Habet
siquidem ubique reprobatum est. Etenim si
quam esse debeat illa ubique de-
bita est. ut sine scelere vendi non
possit. Nec enim Balaam exeo-

crabatur quod populo dei causa dam-
naverat. Aliud vero dixerit quam
quod dominus inspirabat. Sed quia
avaritia excecatus infidelium cau-
sam instruens quo ad provo-
candam iram dei delinqueret consi-
liante malitia procuravit
Emerebat. ergo quod iuste iustifi-
caret causam impii et quasi
illuso deo gratiam eius subtra-
heret electis. Aut si adversa iusti-
ficari non posset causa. hic sal-
tem exigebat. Et et absque lucre-
det deus. Comparantibus nam-
inquis dominis ut quam consuevit
qui viribus superior est Balaami-
tas videas plurimos qui licet
iniqua noluerint ferre sine
corrupti tamen muneribus iustitiam
partis unius in alteram gravius
dare tristius mollitur. Non facile
dixerim utrum sit nequius licet
venditor equitatis malitiam fraude
fallaciori coloret. Potest tamen videri
nequior qui officium suum perfidiam
et reginam cui fides famulatur
quasi meretricem in foro distra-
hit. acsi fornicarius perfidie dominam ve-
ndat. Quis enim ingratus in-
iustitie famulus est. Constat autem
quia equitas alienatur a ve-
nditore licet ad emptorem non transeat
Et empta iniquitas sit ad em-
ptorem transit ut nequaquam a ven-
ditore recedat. Et quod in aliis
contractibus non reperit solus ille
iustitiam vendit qui non habet sicut
alteri commercium relinquit perdidit
venditore. Nunc sordidus est
qui ad acceptus vel oblatas sor-
des conscientiam polluit. et non
tam iustitiam venalem habet quam
animam suam. Doctor gentium di-
vitias honores et totiusmundi
variam supellectilem contemnit
ut stercora ut solum lucrifa-
ciat Christum. Vanitas omnia que
dispendium salutis afferunt

sordibus aggregandam. Certe quid
et fedius quam inter inmundicias/ inter
honesta uero neque decens saluti im
pedit. sed sola turpitudo/ que
sicut dedecet. sic et inmunda est
et etiam inutilis/ adeo dampnosa
ut nullo temporali emolumento
valeat compensari. Quid
enim homini prodest si uniuersum
mundum lucretur. faciens anime
sue detrimentum. Et vide quia non
dixit mundum utilem ubi salus
perit. sed etiam ubi minimum gloria
decutit. licet virulenter conspicuum
aurum splendeat. et omnibus le
nocinijs suis arrideat mundus.
quicquid inmundicias habens perimit
sordidum. quod decorem anime ex
tinguit. turpe. quod honeste
statem sibi dicit ignominiosum
est. Unde et apud antiquos
et salutifere virtutis ignaros.
omne quod ex debito officii gra
tuitum esse oportet. si fiat de pre
cio. sordibus computatum. Ipsius
quoque precii sic dilatant interpreta
tionem ut nomine precii solummodo pecuniam
non contineat. sed obsequium. omnem
quoque operam. que utique aliis non debentur.
Quod enim ex sordibus est quid
erit nisi sordidum. Non enim potest
arbor mala fructus bonos fa
cere/ eadem via nature constat licet
similia ex similibus provenire.
Ceterum quia et precio et favore
iudicium corrumpitur et infectorum
premissimum equitatis et publice
quietis ministri sunt. quos circum
spectiores et cauciores oportet
esse magis quam sollicitos/ que
illius subiugant examini cum
prudencia credi enim non potest. aut
iusticia corrigi. illud extincte
ut in quo iudicio iudicauerint
iudicentur. et in mensura bona
et confertam et coagitatam et
superfluentem in sinum suos audiat

iusto recipiat. De sacramento iu
dicum et collatione Pitagore et
Allexandri et in quibus rebus
utrarumque partibus possit satisfacere iudex
Et de questionibus captiosis. Capitulum xii

Et quid iudices sacramento
legibus alligant inuitati
quia omnimodo iudicium cum
veritate et legum observancie
dissonant. Cyprus quoque inire tantum
est. ut sacrosancta euangeliorum scri
pture tribiles ante sedem iudicia
lem deponantur. quibus ab inicio
litium ad finem usque permaneat
nec amoveantur nisi sententia reci
tata/ quo totius consistorii lati
tudo dei ipsius presencia repleta.
omnibus ad sacrosanctas scripturas
metum incuciet et reverentiam.
et ab inquisitione veritatis omnes
iniusticias expulserit. Omnis quoque car
nis et sanguinis relegato iudici
aria excellat affectus evacuans
iram et odium metum et amiciciam. Ra
ro ut ait Julius Cesar. Haut faci
le animus verum providet ubi ista
officiunt. Hinc est illud pro
verbium auctore Cicerone apud
antiquos celeberrimum. Exuit
personam iudicis quisquis personam
amici induit. Equitatis enim
tantum iudex obsequium debet. non simul
tati aut amori/ dextra nescit
a veritate non licet in iudiciis
declinare/ ut vel plus indulge
atur amicicie amico. Interdum
dilacio/ contra fiat/ hic tamen ra
ro et non nisi cognita causa.
Porro dum causa anceps est di
lacio protellatur. si non contentionis
scilicet decisio. Alioquin iudicia sempi
terna perpetua parum. Donec
et Greci cum urgeretur ad finem
causam donec causa liqueat. Videntur
patres suos solum apud antipo
des non vidisse. sed expectasse
semper. Ideo et ipsis evenit/ di
citur etiam Paris prepere esse

viatore qui antequam luceret oria-
trassis adiit tenebris luce quam
remota dictam egreditur sed
ne judicet auctor terroris liti-
gatorum. Cum pitagore in longis-
simum tempus sit dilatata peti-
tio. et alexander macedo in caste-
ris judicio sit causa dampnata. sed
et ille acceptum habuit. judicibus
agens gratias quorum meo fidem
probaverat quod iusticia cum pote-
state conferrebant. Nichil non
cum alexandro illo quem publica
opinio magnum asserit in ali-
qua historia meo judicio reperi.
Michi quidem sp ut tua pace col-
loquar, qui amicitatem virtuti pre-
ferunt. ditissimo alexandro paupe-
rior pitagoras maior erit. Quod sit
huiusmodi convivias collatorum phili-
pi et alexandri tergo pompeio
vel justino gandario eius si ma-
gis auctore revolvas. Ait ergo:
Fuit philippus rex armorum quam
conviviorum studiosior, cui maxime
opes erant instrumenta bellorum.
divitiarum quaestus quam custodia so-
lertior. Itaque inter quotidianas
rapinas semper inops erat. Miseri-
cordia in eo et perfidia pari iure di-
lecte. Apud eum nulla ratio vi-
cendi turpis. blandus pariter
et insidiosus alloquio. qui plura
promitteret quam praestaret. In seria
et iocos artifex. amicitias uti-
litate non fide colebat. Gratiam
fingere in odio. instruere inter con-
cordes odia. apud utrumque gratiam que-
rere sollempnis consuetudo erat.
Inter haec eloquentia et insignis
oratio acuminis et sollertiae ple-
na, ut nec ornatui facilitas
nec facilitati inventionum deesset
ornatus. Huic alexander filius suc-
cessit et virtute et vitiis patre
maior. Itaque vincendi ratio di-
versa. hic aperta ille artibus bella
tractabat. deceptis ille gaude-
hostibus, hic palam fusis. Prudentior
ille consilio, hic animo magnificen-
tior. Iram pater dissimulare pleru-
que etiam vincere, hic ubi exar-
sisset, nec dilatio ultionis nec modus
erat. Vini nimis uterque
avidus, sed ebrietatis diversa vitia.
Patri mos erat etiam de convi-
vio in hostem procurrere, se teme-
re periculis offerre. Alexander non
in hostem, sed in suos saeviebat.
Quam ob rem saepe Philippum vul-
neratum proelia remisere, hic in
amicorum convivio frequenter excessit.
Regnare ille cum amicis nolebat,
hic in amicos regna exercebat.
Amari pater malle, hic metui.
Litterarum cultus utrique similis.
Sollertiae pater maioris, hic fi-
dei. Verbis atque oratione Philip-
pus, hic rebus moderatior et
honestior. Parcendi victis
filio animus promptior. Fru-
galitati pater, luxuriae filius
magis deditus erat. Quibus
artibus orbis imperii fundamenta
pater iecit, operis totius gloriam fi-
lius consummavit. Ast in uno
homine pater, sed omnium ingenium ex-
cessit vitia, et in eo tantum
sive fuit invidie, adeo ut
patri triumphi et latinas
extorqueret, atque ei utrumque patria
omnium gentium receperit gloriam. Ac
Eos etiam aut propriis manibus
interficiebat aut rapi precipe-
bat ad penam qui patrie virtu-
ti preconia predicabat. At Pita-
goras apud philosophos tante extitit
auctoritatis ut ad omnium questionum
decisionem sufficeret ut si in pre-
cedentibus pitagoras extitisse
tantum illa opinio probari
poterat ut nichil quale steterat
ab opposito dum hec ipse dixis-
se diceretur. Et ex usu adgestum

cum vox ipsa pronomis Pita-
goram inditabat. Cum enim si-
plicat dicebatur. Hic ipse dixit
exrecepta auctoritate teste Tullio
Pitagoram intelligi oportebat. Hic
tamen tota auctoritate sua neque
quam iudicari fleret. sed adhuc
in tenere mente dilatione pro rei
ambiguitate pendet sua. Hec
materia quidem huiusmodi est. Evathlus
adolescens dives eloquentie di-
scende gratia causasque orandi
cupiens fuit. Is in disciplina
Pitagore se dedit promittens pe-
cuniam quam tamen Pitagoras pe-
tierat data in dicit antequam
ingreditur datum alteram quo
primo die causam apud iudices
perorasset et vicisset. Postea cum
diutius auditor assertorque
Pitagore fuisset satisque pro-
movisset a studio et tirsesse pre-
longiori causarumque tibi promi-
vent denegaret ut putabatur ne
doctoris duplex in cederet habi-
to consilio litem cum eo Pitago-
ras contestatur. Cum ergo ad iudi-
ces iniunde constituende que tam
convenissent gratia Pitagoras sic
exorsus est. Disce inquit stultis-
sime adolescens utroque id mo-
do fore, uti reddas quod peto
sive pro te pronunciatum erit
sive contra te. Nam si contra te
sis lis data erit merces mi-
hi ex sententia debebitur, quia ego vi-
cero. Sin vero secundum te iudicatum
erit merces michi ex pacto
debebitur, quia tu viceris. Ad ea
pallide Evathlus optime inquit
hec tam ancipiti captioni isse
obviam si verba non ipse facerem
atque alio patrono uterer. Sed ma-
ius in ista victoria prelundium
est cum te non in causa tantum sed
in argumento quoque isto vince-
ro. Disce ergo tu magister sa-
pientissime utroque modo fore uti non
reddam quod petis, sive contra
me pronunciatum fuerit sive pro
me. Nam si iudices pro causa mea sen-
serint nil tibi ex sententia debebitur
et ego vicero. Si contra me pro-
nunciatum fuerit nil ex pacto debeo
quia non vicero. Sic adolescentie
discipulus eloquentie inclitus suo
argumento constitutus est et captiose
consute et excogitate frustratus
fuit officio. Tum iudices ut an-
ticane verbis vetera historie dubio-
sum hoc inexplicabile quid esse
quod utrimque dicebatur rati ne
sententia sua utramque in partem
dicta ipsa sese rescinderet rem
iniudicatam relinquunt. causamque
in diem longissimam procrastinates.
Hec interim refert ad propositum. Pita-
goras an Pitagoras fuerit. Quintili-
ano et Gellio placet litiga-
vit. Nec enim vis est in nomine
quod constet rem ambiguam sive
temere diffiniri non posse.
Sunt autem multe captiose ques-
tiones que tutius et commodo-
sius sepe in iudiciis differuntur
quam accelerarentur. Unde et apud
dyalecticos genus hoc tritum appellatur
et a grecis via ubi quicquid verum
esse statueris falsum reperitur. Et si
plerique in hiis per exceptionem doli
mali possit res separari et termi-
natis ipsa vis interdum queat
mitigare rigorem, nisi urge-
tissima rerum necessitas cogat
in talibus sententiam expedit differ-
re quam ferre. Vere a puero
didicisti quia in questionibus
que habent positiones im-
plicatas et que latent in-
volutas contraria laboriosa
solutio est nisi forte te an-
tiquo illo rectore sepulto tamen
rem ne credas sompnio

Agamenoni dictum est in sompnis
dum in excidio Troie Grecia la-
boraret. Cumque plurimi interp-
tatores somni convenerint cete-
rorum sapientissimi scrutaciam
laborantes vidi ceteros plurimos
dum questum an quis dicit ex
eo melius verum dicat. Sed
neminem vidi qui Scillam pe-
taret et Caribdim iusti debita
aut pretium sustinuerit hoste
at in litigiosis disputationibus
scolasticis sine periculo ista ver-
santur. Sed ubi ad forum ve-
nitur est in quo maius osten-
tatur ingenium conquiescit et
seria duntaxat agitantur
sine periculo litigatorum aut
iudicis in finem periculo non
caratur. Licet est ut opinor
quicquid utilius quam periculum
differre si omne periculum non potest
iniquissimum tamen est in rogata
protellari cum altercantis litiganti-
bus periculum utilitas et veri dif-
ficultas mora non officit. Cum-
que igitur expediri potest accelerandum
dum est quod consultius tractari in
agere differendum. Quando iudi-
cium debeat ordinari et de recep-
tione sacramenti calumnie quod ex-
hibere prestant actor et reus
et quid immineat illi qui iu-
ramentum subire detractat. c.xiiij

Ut vero rerum veritas citius
illucescat et litigatores
ipsos personas videlicet
principales ante ad litem
iudex admittit quam ei prestito sa-
cramento faciant fidem quod iusti-
tie sue insistant et calumniam
omnem faciant procul. Actor qui-
dem iuret non calumniandi
animo litem movisse sed
existimando bonam habere cau-
sam et nil in tota ~~fide~~ lite
faciet calumniose ut licet

probatio ut dilatio frustratoria
exigitur sed eo solum quod in-
stitia videlicet exigere. Reus autem iura-
bit quod putans se bona iusticia
uti pervenit ad reluctandum et quod
in nullo postea litis articulo
calumniose usabitur non petet a iu-
dice vel adversario exigens quod
pro veritate prestat ex iudicio iusticie
exhibendum. Alterque vero iuramen-
ti sui extrema clausula hic re-
plectetur ut iuret se nil
dedisse aut promisisse aut da-
turos esse vel per se vel per media
personas sive iudicibus sive aliis
quibuscunque personis pro ea cau-
sa exceptis hiis que advocatis
et quibuscunque aliis tales primi
de iure industria prestari licet.
Quod si actor sit iurare recusa-
verit exclusus a lite cadit ab
actione tamquam improbus liti-
gator. Reus vero detractans
subire iuramentum habetur pro
confesso et similiter damnatus ex-
pectat. Sed et ipsi patroni cau-
sarum quo fidelius possit esse
examinatio ab ipsa causa status
litis iuramento artantur ad
veritatem et fidem iurantes
quod cum omni virtute sua cum
ope quod iustum et verum existi-
maverint clientibus suis in-
ferre procurabunt. Nil studii
relinquentes prout tamen possibile
est et quod ex industria sua non
protrahant lites. Nam oportet
a iudicibus eas infra biennium
vel terminum terminari. Propter
quod advocatos pari distribucione
partibus exequabit sive eos
petierint sive non ut equimo
in arte possit causa proce-
dere. Licet cum paritas et in-
virtut cauto et vivacitate ingenii

consilii profunditate, et opinione
sue/ et non auctore consistit
Licet enim omnia si fieri potest apud
partes quadam equitate/ fluere
liberavit. Et si unius patroni
est fama illustrior ex officio iu-
dicantis prout poterit parti
adversarie compensabit Verum
tamen alterius litigatorum ar-
cana penitus non patrocina-
bitur adversario. nisi forte cir-
cumventa iudicis separatim cum par-
tibus aliquis contractatur/ ut alteri-
us partis defensionis copia subtrahatur
Licet est quia a iudice monitus si-
ne excusatione probabili possit tam-
en neque parti patrocinium denegare
nisi prius sibi precludi velit in
permodum in causis agendis
introitum audiatur Si non prevari-
catus fuerit advocatus in contro-
versiam oportet pro qualitate
commissi penam gravissimam exe-
ri Munus si quidem patrocinii
fidelissime implendum est/ et sic
adversariorum iniuria declinandis
viamque non probris contendendum
est et ex dicto principis patitur
opinionis dispendium/ quisquis
negotio derelicto proprias in
adversarium suum contumelias aut pa-
lam pergit aut subdole sed
licet patrono vincens ex causa
honorari debeat contingatorem
vel redemptorem litium esse non
licet ut certe partis emolumen-
ta cum onere sancio litigatoris
et quadam depredatione paciscatur
Verum autem pro nimis allegaverit
presente domino nisi ex continenti
id est infra primum triduum con-
tradixerit/ sic dicit promovit veri-
ficaverit in illo ledit fama eo
si vel ommisit exstingueretur
et clientis sui iustitiam fideliter
fecit/ non enim tegit prevaricat

vindicans Siquid vero lesionis affert
causa in litigatores cadit. sive ci-
vilis sive criminalis actio sit/ hec
aut quecumque sit sententia diffinitiva
declarat que reos condemnat vel
absolvit/ et interdum maiores acto-
res ~~et interdum~~ consultissime
arbitratis effundit aculeos
penam ut criminalibus teneantur in quibus
est eadem similis invenire Accu-
satoris temeritas tribus modis
detegitur/ tribus quoque subiacet penis
Aut enim calumniantur/ aut preva-
ricantur aut tergiversantur Est
autem calumniari crimina falsa
intendere Prevaricari vera abscon-
dere At in universum ab accusatione
desistere tergiversari est Sed lege
Remmia calumniantes ad
vindictam possunt simulatio suppli-
cii Ita tamen ut pagina reus abso-
lutus fuit tamen sibi accusatoris
consilio et incepte consisterit
si iusto errore lapsus est absol-
vitur/ Si non inceperit ca-
lumnia deprehensus est pena legit-
tima condemnatur Et ipsius
pronuntiatoris manifesti verbo-
rum si pronuntiatio est non pro-
bata perpetrat actori Si non ca-
lumniatus est. condemnat eum/ et
licet de pena infamie vel
subiecerit tamen potius legis
adversus eum extrabit adeo ut
importet infamiam De ratione
instrumentorum

Capitulum xv

At in ipsa discussione
consilii tam in civilibus
quam in criminalibus causis
ad examinandas proba-
tiones instrumentorum ratio habeatur
Et quid instrumenta dicuntur omnia
quibus causa instrui potest sive sit

testimonia sive testes vertantur
illis potiora sint / eo quod testes
testimoniis preferuntur. Nam cum
testes examinari possit testimonia sem-
per apud quem eadem sunt. Quia ipsa
vero testium examinatio non potest cer-
ta regula diffiniri quid magis
iudicem sequi oporteat. Si testes
omnes eiusdem honestatis et exti-
mationis sint et negotii qualitas
ac iudicis motus cum his concurrit
sequenda sunt omnia testimonia.
Si vero quidam eorum aliud dixe-
rint licet impari numero credendum
est quod nature negotii conveniat et quod ini-
micitie aut gratie suspitione
caret. Confirmabit quoque iudex mo-
tum animi sui ex argumentis
et testimoniis que rei aptiora
et vero proximiora esse compererit.
Non enim ad multitudinem respici oportet
sed ad sinceram testium fidem et te-
stimonia quibus potius lux veritatis
assistit. Crassus quoque presidentibus
frequentissime stabit donec probet
contrarium. Alia et Salomon cum in li-
tigio mulierum infantem dividi pre-
cepisset et altera cum mallet alteri
vivum tradi. ipsa tamen clama-
te. nec mihi nec tibi sit. sed divi-
datur. Alia infantem vivum resti-
tuendum censuit que non acquie-
vit ut vivus moreretur. Argumen-
to sequendum probabili trahebatur ut
matrem crederet que diligebat. Cum
opinionem eius aut fidem adver-
sa probatio nequaquam evacua-
ret. Unde et Divus Adrianus
rescripsit indicans delegatus in-
examinatorem testium facultatem. Et
verba quidem epistole hec sunt. Tu
magis scire potes quanta fides
habenda sit testibus qui cuius
dignitatis et cuius estimationis sint
et qui simpliciter visi sint dicere
utrum unum eundem et sermonem
meditatum attulerint an ad

ea que interrogaveris ex parte veri-
similia responderint. Que argumenta
et quemadmodum cuiusque rei probande
sufficiant nullo certo modo satis diffi-
niri potest. alias numerus testium alias dignitas
et auctoritas alias veluti consentiens
fama confirmat rei de qua queritur
fidem. Hoc igitur solum tibi rescribere
possum summatim non utique ad unam
speciem probationis cognitionem statim
alligare debere. Sed ex sententia ani-
mi tui te estimare oportere. quid
aut credas. aut parum probatum
tibi opineris. Audiri eo plurimum
licet quod in omnibus veritatem
que si ut solet aut improbos
vel illitari cognoverit ad professionem
eius qui necessarii fuerint e-
vocabit et ad testimonium compellet
invitos. His tamen exceptis
adversus certas personas testificari inva-
tos cogunt. Quod pertinet ad
religionem presidentium et presidis
et ordinariorum iudicum et que
tunc crimina pro ... c. ...

Ne potentiores viri humiliores iniuriis affici-
ant ad religionem presidis pertinet. Proinde ne potentio-
res viri humiliores iniuriis affici-
ant humiliores / ne de-
fensores eorum calumniosis
criminibus insectentur innocentes.
Prohibebit quoque illicitas exactiones
et violentias factas. et extor-
tas metu venditiones. et cau-
tiones / vel sine precii numeratione
re et ipsam provinciam prebendis
hospitiis oneret. Congruit
cum bono et gravi presidi curare
ut pacata et quieta sit pro-
vincia / quod facile optinebit
si sollicite agat / ut malis ho-
minibus provincia careat eos-
que conquirat. Nam et sacri-
legos latrones fures plagia-
rios conquirere debet. Et prout
quisque deliquerit in eum anim-
advertere. receptatores eorum

sine quibus satis dignus sale-
nus est. Cum vero ius reddent
observandum est ut in adeundo
quidem facile se prebeat. sed con-
temni non patiatur. Unde Man-
datis additur. Ne presides in ul-
teriorem familiaritatem provincia-
les admittant. Nam ex conver-
satione equali contemptus nascitur
dignitatis. Et sentiam ita ius
reddi debet ut auctoritatem dignitatis
ingenio suo augeat, sed et in
cognoscendo neque excandescere
adversus eos quos malos putat
neque precibus calamitosorum illa-
crimari oportet. Id enim iusto (?) et
constantis et recti iudicis cuius
motum animi vultus detegit.
Iracundia enim in viro gravi defor-
mius, quin si ad iram generi
pallent. cutis in rugas contra-
hitur. scintillant oculi. turbatur
vultus acsi sanguinem facies ira
attendit et quasi excludit in
superficie, spumantia torquentur
labia, brachia iactantur. sali-
unt pedes. corpus trepidat, et
toto gestu non tam iratum expri-
munt quam insanum. Certe cum
tales video compatior illis
minus quam metuo, memor ho-
minum quos in Affrica esse
in libro naturalis historie apud
Plinium audivi. Dicunt enim affa-
scinare voce et lingua ut si
impensius forte laudaverint
pulcras arbores, segetes ame-
niores. letiores infantes. equos
egregios. pecudes pastu et
cultu optimas. repente moriantur
aut pereant. effascina-
tio quoque oculorum excitatus e(st)
Refert idem homines esse in
Illiricis qui interimunt visu

quos diutius irati viderint
eosque ipsos mares feminasque
qui visu nocentes sint pu-
pillas in singulis oculis ge-
minas. Appollonides quoque perhibet
in Scythia nasci feminas que bithie
vocantur et easdem in oculis bi-
nas habere pupillas et perimere
si quos visu forte irate aspe-
xerint. Vereor ne his cogna-
ti sint iudices iracundi. Traduntur
etiam phizonomi eos qui ha-
beant oculos maculosos ad ne-
quiciam promptiores. Que vero
de presidibus aliisque iudicibus
dicta sunt debent et apud
proconsules quos nostrates
burgravios dicunt iusticias exe-
cuntes obtinere. Et nomen
quidem erroris, et si non officio
presumitur tamen eorum convenit qui
cientes per concupiscentias suas
in fectam (?) avaricie et depredacio-
nem peccatum a tramite equi-
tatis oberrant. Debent autem
officia omnium esse gratuita, ut
nihil extra statutum exigatur vel recipi-
atur. Sed forte quid statutum
sit queris. plebiscito continetur
ne quis presidum munus donum vel ca-
peret nisi esculentum potulen-
tumve. Et idem quod intra
dies proximos prodigatur. Sed
et ad proconsules aliosque ma-
gistratus ex mandato porrigitur (?).
Non vero in toto debent
exeniis abstinere. sed modum
adhibere, ut nec in to-
tum abstineant. nec avare
modum exeniorum excedant. Di-
vus Severus et imperator Antho-
ninus elegantissime sunt episto-
la moderati. Cuius epistole verba sunt
hec. Quantum ad exenia pertinet

aut quod sentimus dictis respon-
dendum est. Lex omnia. ut semper
vet ab omnibus. Illa valde in-
humanum e[st] quemque accipere,
sed passim vilissimum est et per
omnia avarissimum. Quod autem
in mandatis continetur ne domi-
nus vel minus ipse Consul vel
qui in alio officio erit accipi-
at emat ve. quod nisi pretio
quotidiani causa quid ascen-
a x iam non pertinet. sed ad ea
que edulium excedant usum.
Sed nec exenia producenda sunt
ad numerum qualitatum. Licet
enim patrocinium iustum possit
vendere advocatus et peritus iuris
sanum consilium, iudicium ven-
dere omnino non licet. Cicero
cum in palatio domum vellet eme-
re et pecuniam in presens non ha-
beret a Silla qui tunc reus
erat mutuo sextertium vicies
tacite accepit. ea res priusquam
emeretur prodita est et in vulgus
exiit. obiectum quoque est ei quod pre-
tium domus emende causa
reo accepisset. Tunc Cicero in
opinata obprobriatione permotus
accepisse negat domum se dom[um]
non esse empturum. Atque adeo
falsum est inquit quod obiciat-
ur verum sit me pecuniam acce-
pisse si domum emero. Sed
cum postea emisset et hoc men-
dacium in Senatu ei ab ini-
micis obiceretur, risit satis
atque inter ridendum. imprudentes
homines estis. cum ignoratis
prudentis et cauti patrisfami-
lias esse quod emere velit em-
pturum se negare propter compe-
titores emptionis. Sic itaque quod
inficiari non poterat. urbano
facete quoque diluit dicto. verum ma-

gis digna fama res est quam Cimo-
nis familiare. siquid habebat ut qu-
ciens obiectum sibi negare non pos-
set. visione oculata illud elu-
deret. Amplectende memorie
et imitande sanctitatis siquidem ponti-
fex Eugenius quem vidisti, illum
omnino munus quo litigat recipie-
bat, aut cum litem cederet munere.
Unde cum in adventu suo prior quidam
modice facultatis, cuius causam non-
dum audierat, ei marcam auri de-
votione instante offerret: Non-
dum inquit domum ingressus es. et
iam vis corrumpere domum. Corru-
ptor magis sanctitatem eius credidit
quicquid offerrebat iudicii li-
te pendente. Bernhardus quoque
Claravallensis monachus et sanctorum
Cosme et Damiani diaconus
cardinalis Rome degens. in
excelsis singulariter habitavit ex-
cuciens manus suas ab omni mu-
nere ut non dum natus sit cuius aurum
vel argentum in munus acceperit.
Quid referam Martinum qui con-
tra morem a legatione pauper re-
diens cum ab episcopo Florentino e-
quum sibi necessarium magna
compulsus instantia accepisset
eundem restituit donatori, et quo-
eius ab inimicis dati muneris cau-
sam in ecclesia Romana ventilanda-
m habuisse cognovit. quod ad plenius
sanctus Bernardus Claravallensis
abbas qui cum perfectius nove-
rat refert in libro doctrinali quem
ad sanctum Eugenium de contem-
platione vel consideratione scribit. Ta-
ceo quod vestris pro Gaufre-
dus Carnotensis legatus Aqui-
tanie provincialium munera non
accepit nisi in causa esculenti
et poculenti. et hoc fecit cum summa
frugalitate, sed ea que in exenio
in ratione offerrebant ut sacri-
lega contemnebat. Testatur sanctus
Bernardus Claravallensis. Eos
pistores quos vulgo sturiones
dicunt, adeuntes quondam legatos

sive cliens gratis accipere noluit
vel ante adquievit offerret,
improbitati quae ei pro admisso
crimine poenam irrogaret. De crimine
repetundarum quo tenentur et praesides
et iudices qui aliquid oblatum acce-
perint praeter eas res quae sunt sibi
ex officio faciende et de dampnis quae
docet iura [illegible]. c. xvii

Sed crebrescentibus vitiis
etiam in clero sunt hodie
continentie tante exem-
pla rarissima, cum tamen
de censura legum summa
continentia magistratibus omnibus
sunt indicta, adeo quidem ut
qui ordinariam gesserit potesta-
tem, quicquid extorsisse delega-
torum titulo profligavit, id stipen-
dio pudoris ac fortune, id est
honestatis dispendio, de propriis
facultatibus intra provinciam po-
tius inferre cogatur. Lege quoque
Iulia repetundarum tenetur qui
cum aliquam potestatem haberet ad iu-
dicandum vel non iudicandum, de-
cernendum vel non decernendum
aut ob denuntiandum pecuniam ac-
cepit. et in summa qui magis
aut minus quid ex officio suo
fecerit. Valet vero tamen, et quod
accepit autem in quadruplum reddet in potestatem
eius a quo profectum est aut he-
redis. Venditiones quoque et lo-
cationes pluris minoris ve fa-
ctas lex ista rescindit. et con-
dampnati testimonium publice
dicere aut iudices esse aut po-
stulare prohibentur. Et sicut
convicti extra ordinem plerumque
dampnantur exilio, vel etiam du-
rius prout admiserint. Sed
et ab heredibus pena repetitur.
Inspice verba legis et quanta in-
dignatione iudicium hic persequatur,
attende, ut vix quemquam inquit pecca-
tis possit esse immunem. Dicet

qui male egit ad provinciam quam
iudicaverat cum custodia com-
petenti ire praecipimus, ut non solum
quod egit non dicam domesti-
cus seu manipularius et mini-
ster accepit. verum ut id quod
ipse a provincialibus meis
rapuit aut sustulit, in qua-
druplici mox absolviat. Iste
omnes coercitores et iudi-
ces a pecuniis manus abstine-
ant, nec alienum iurgium pu-
tent suam praedam. Etenim priva-
tarum litium cognitor idem-
que mercator statuta legibus
cogetur subire iacturam. Et
illud iubemus quoque et horta-
mur, ut si forte quis honora-
torum decurionum possessorum po-
stremo etiam colonorum aut cuius-
libet ordinis iudice fuit ali-
qua ratione concussus. Sed quis
sciat venalem de iure fuisse
sententiam. Si quis penae vel pro-
fessionem remissam vel vitio cupiditatis
ingestam. si quis postremo
quacumque causa improbum iu-
dicem potuit approbare, ille vel
administrante eo vel post admini-
strationem depositam in publicum pro-
vocet. deferat crimen. delatum
approbet. cum probaverit et vi-
ctoriam reportaturus et gloriam.
Doctrinam hec vel audiantur
a iuris viam ut servantur
optare vix audeo, quos qo-
tiens diligentius intueor. ce-
rtissores in partes videor ca-
dere. Quasi iudices cum si ad
hoc solum dati sint ut provin-
cias spolient, sed et leges
ipse et consuetudines quibus
iura muniuntur insidie sunt
et laquei calumniantium, verbo-
rum tendicula ponunt. et au-
cupationes sillabarum. Ve sim

xliri qui silabisare non nouit
Affecti inquit iudicium et iusti-
ciam non tradis me calumnia-
toribus me Etsi aperte dicat quia
Iudicium pervertunt et iusticiam de-
serunt tradunt calumniatori
qui filios adam ante con-
spectum dei accusat die ac nocte
Legitur in libro Regnorum ad omnem
populum israel dixisse samuelem
Ecce audiui vocem vestram et iux-
ta omnia que locuti estis ad
me et constitui super vos regem
Et nunc rex graditur ante vos
ego autem senui et incanui
Porro filii mei vobiscum sunt
Itaque conversatus sum coram vobis ab a-
dolescentia mea usque ad diem
hanc Ecce presto sum loquimini
ad me coram domino et coram christo
eius Utrum bovem cuiusquam
tulerim aut asinum si quem-
piam calumniatus sum si oppressi
aliquem si de manu cuiusquam
munus accepi et contemnam
illud hodie restituamque vobis
O pudicum animum o continen-
tem manum o iudicem incor-
ruptum et vocem magnifi-
cam ad iuvandam et imitan-
dam omnibus qui de consci-
entia pura sic loquitur
Loquimini ad me coram domino
et christo eius qui in celo et in
terra cunctorum iudicat Neque
enim inquit si bovem aut asi-
num cuiusquam tulerim Utique
villas et predia aut innume-
ra pondera auri vel argenti
aut preciose supellectilis diue-
ra non extorserat qui ma-
gni reputabat iudicare bovem
ablatum accepisse vel asinum
Si quempiam calumniatus sum
si oppressi aliquem Neminem in-
iuste vexaverat quia omnes ca-
lumnias excludebat nec iu-
dicium eius pervertebat caro vel
sanguis quia nullum unquam
oppressit Sed cum in manus eius
quicumque incideret non eius iu-
dex sed propria iniquitas opprime-
bat Si de manu cuiusquam mu-
nus accepi contemnam illud
hodie restituamque vobis Quod
quid expressius dici poterat
ut in summa omnem avaricie
suspicionem tolleret Nullius mu-
neris consciam se dextram habuisse
se pariter contemnere et restituere
si quid omnino exigi posset
Habebat cum illud restituere
in presenti tempore cum non possit reddere
in futuro et contemnere id
hodie strictus iudicabat quia
in conspectu dei et omnium elec-
torum circa causam in eum
contendentibus appareret Sed
quid ad hanc contestacionem eius
reddit auditor Audi et dixe-
runt Et in utroque tota ecclesia
Nec ad omnes seniores dixerat
Non es calumniatus nos neque
oppressisti neque tulisti de ma-
nu alicuius quippiam Si quis
protoconsul presidum vel aut tri-
bunus aut centurio decurio
ve aut omnino aliquis magi-
stratus tale testimonium a provin-
cialibus meruit ad presen-
tiam nostram queso accedat et
nostros doceat ingratos Ista
de priscis comitibus et iustici-
ariis que ut vulgari sermone
utar recte dicuntur errates
nil tale auditum eo quod dilig-
unt munera et sequuntur retri-
buciones nec liberant pau-
perem a potente advene et
pupillo non iudicant et
causa vidue non ingreditur
ad eos Porro nec iudices
ecclesiastici sicut samue-
lem sed sic populus sic et sacerdos

In quo conqueritur Sapientia: Tene-
tes legem nescierunt me, prin-
cipes facti sunt et ego ignoravi.
Quod nunc in subsequentibus liquet
qui decanus sit nunc archidiaconus
nisi illi nunc Symon? Nunc vene-
rabilis Doctor in lege domini
dicere consueverat, in quorum
manibus iniquitates sunt, dex-
tera eorum repleta est mu-
neribus. Affectiosissimus regem
Anglorum et Normannorum
et Aquitanorum advenit mo-
lestissimum dicens: nemo ergo quod
etiam de suis sentiat quos
intrudit. Et dicit nunc communi
quia non est malum in clero quod
isti non faciunt. Episcoporum tamen
nomine et officium venerabile
si tanta implerentur sollicitudine
quanta nunc dum petitur ambitione
et diligerent ut patres, ti-
merentur ut domini, colerentur
ut sancti, si exactionibus parce-
rent et providerent ex animo
quicquid provenit ex calum-
nia, et omnem questum minime
crederent pietatem. Ceterum sibi
reverentiam subtrahunt et amo-
rem, et dum honores am-
biunt pecuniam cupiunt, et vel
suas faciunt vel alienas ca-
lumnias fovent. Et quid ne-
scio quod notam et penam omnem
evadent qui exactionum et to-
tius calumniosi questus sibi
admodum assensum vendicant.
Nam aut solidum assem usur-
pant sibi, aut nunc multum ta-
centem duntaxat archidiaconis
et aliis officialibus nec dictam
tamen ipsos iniustitie iniquitate cedunt.
Sed nec legati sed apostolorum ma-
nus suas excutiunt ab omni
munere qui interdum in provin-
cias ita debacchantur ac si ad
ecclesiam flagellandam egressi

sit sathan a facie domini. Con-
ducunt angelos domini ut pro-
stituant filios et filias eius qui
languores et dolores amaros
[illegible] in cruce. Commovent
et conturbant terram ut videat
habere quod sanari oporteat.
Hic tamen non de omnibus ser-
mo est, sed de his qui patris
voluntate contenta serviunt. Sic
constat nunc quod in omni officio
domus domini sunt relinquere quod
ut alii assumant. Vidi ego
ipse in omnibus his Decanos
sive archidiaconos Episcopos et lega-
tos tanta sollicitudine operari in
messe domini ut merito fidei
et virtutis zelo videri possent vi-
cem patris in manus eorum pro-
dent et utilitati collocarentur.
At alii sic usant ac si ad the-
bas in fatum excitandas
mittantur ab inferis thessi-
phone nunc necessaria. Quam vere
sit abominabile cum vota
fidelium ad ecclesie publica offi-
tia accesserint. Apud hos in-
dicium nullum est nisi publica in-
tes atque equus in causa qui
sedet emptum probat. Glorifi-
cant impune pro muneribus.
Exultant in rebus pessimis.
Letantur cum male fecerint. Vix
tenet lacrimas cum lacri-
mabile cernunt. Si quid peccata
populi comedunt et resumuntur
eis, et in eis multiplicantur
[illegible]. Acceptores personarum
quam quidam honorum malorum
[illegible] dixerunt ab eis a quibus
electi. Ait Sapiens: Venatio
leonis onager in heremo.
Sic pascua sunt divitum paupe-
res, et sicut abhominatio est
superbis humilitas, sic execratio
divitis pauper. Dives commo-
tus confirmabitur ab amicis

Humilis autem cum ceciderit expel-
litur et a notis. Diviti decep-
to multi recuperatores. locu-
tus est superba et iustificaverunt
illum. Humilis deceptus est.
insuper et arguitur. locutus
est sensate et non est ei datus
locus. Dives locutus est et
omnes tacuerunt et verbum illius
usque ~~[illegible]~~ ad nubes perducent.
Pauper locutus est et dicunt quis
est hic. et si offenderit sub-
vertunt illum. Et hec quidem iu-
dicia eorum quos curia do-
cuit, immo omnium qui iustitie
divitias preferunt, et miseros potius
ducunt qui habent divitias. quo-
tamen vix aliquis in populo
est. Nullus istorum exultat
cum Christum videt in terris, ubi
illius corde est qui vult eum
cum hominibus conversari. Nullus quoque
ad bona opera promovetur. Decla-
ret Gloria in excelsis. et in ter-
ra pax hominibus bone voluntatis.
Audit quod cantatum est sicut
vir prelatorum qui speciosis
incedunt pedibus et ex eo bea-
tis quod pacem portant et pa-
cem sanctimonie sine qua si-
ne qua nemo videbit Deum.
dicit et sibi cum David quia
bona est substantia cui non est
peccatum in conscientia. Non ut ne-
quissima paupertas in ore im-
pii. Blasphemant in plateis.
Quia beatus vir qui inventus
est sine macula qui post
aurum non abiit. Quasi aperte di-
cat. Quisquis in multitudine
cumulis inglorius aurum quod
maculam inserunt. sine ma-
cule adquirit nec esse potest apud
aurum possessorem. Cuius pro-
pria peculiaris sordidaque
manu tractavit divitias

Hec a te mea manu sor-
det qui animum. Nolo in ma-
iores frigescant limina aut
de nare [illegible] sonare [illegible]
[illegible] videatur. Non porro quis me-
um in celum ut de patribus qui
orbem iudicant. et a nullo iu-
dicantur in terris aquam dictum.
nisi plenum fide tacite et re-
verentia. Dicam tamen quod verum
est adeo ut ei nemo fidelium
audeat refragari. Dicam quod
ipsi predicant. Dicam insigna
gloria non potest civitas abscondi
supra montem posita. Et neque
quisquam lucerna ponit lucernam sub modio
que in conspectu gentium sunt
Et quod omne animi virtutum
te conspectus in se ... Habe
quisque maior qui peccat hominum
Sal quoque infatuatum ad nihil
valet ultra nisi ut proiciatur
foras et conculcetur ab homini-
bus. ut pote vilis abiectio
que nec ad stercorationem agrorum
prodest. Sol quoque orbem
illustrat plenius quia in e-
minenti est. Quod multa
opera singulorum testimonium per-
hibent de eis. Sic Samuel o-
perum testimonio iustificatus est.
Sed ne videretur populus ei bla-
diri et quasi ex timore in fal-
latia falsum testimonium dicere et dua-
bus illis testimonium perhibere
populum religione iuramenti
ad professionem veri artandum
censuit. Dicens. Testis est
Dominus adversum vos. et testis Christus
eius in die hac. Quia non
invenistis in manu mea quid-
piam. Et dixit populus. testis.
Quasi fidem Deo et regi suo de-
bitam religiose affirmationis
obsidem faciant. Quod autem
esculentum et poculentum acce-
pit de septimo certe non theo-
dorico et scriptum est iudicabat etc.

Samuel ipse cunctis diebus
vite / et ibat per singulos an-
nos circuiens Bethel et Gal-
gala et Masphath / et iudica-
bat Israhelem in predictis locis
revertebatur quoque in Ramatha
ibi enim erat domus eius et
ibi iudicabat Israhel. Rursum
aliud videtur sonare liber
nisi quod provinciam ex officio
circuibat ad complendum iudicii
et revertebatur domum ut
de proprio satisfaceret necessitati
Edificat etiam ibi altare do-
mino. Ecce quid est quod in
ipse sacrificium esse oporteat
in domo iudicis que cultu
iustitie et morum honestate
et vite bonorum operum se
ipsum exhibet templum dei.
Ubi amodo non immolatur
sanguis hircorum et vitulo-
rum nec cinis vitule inqui-
natos sanctificat ad emun-
dationem carnis. Sed per pon-
tificem magnum qui penetra-
vit celos Ihesum filium dei
ubique locorum offerri debet
compositum ius precat quod om-
ni sancti quoque necessitas incre-
et incorruptum quousque pectus
honesto. Nec in siquid ado-
ratores sic adorant premi-
um sponso et virtute. Can nec
cum tergeris accepisse aliquid
nomine sportularum. Nec
enim pretextu non tam iudices
quam iudicorum caupones. qui
nequitiam suam honestare vo-
lunt palliare licentiam iniqui-
tatem suam nituntur colorare
quare sit aliqua ~~emolu~~
emolumenta negociorum quo-
rum pro parte onera per-
tinent. Aut si emolumentum
esse non licet sit saltem com-

pensatio sumptuum aut laborum
hi tamen rari sunt. Rursus
cum erubescit dicere. Rursum in
Sabas ut tibi iustitiam faciam / nam
ut prosit ipsa exhibeatur sunt
expectas. Nonne simile est atque
dicatur. Rursum vis ut in dampno
ut me ipsum abnegem. offi-
cium prodam. et domum meam

pecuniam contemnendam esse pre
sapientia quod etiam veterum philosophorum
probatum exemplis. Capitulum xviii

Legitur plurimum philosophorum divi-
tias nimis contempsisse et
abiecisse. quasi impedimen-
tum sapientie et virtutis. Refert
hoc Socrates qui omnium philosophorum
secte quasi prudentie et veritatis
limpidum fontem invenerunt. Antiste-
nes quoque cum rethoricam docu-
isset. audisset quod Socratem dixisse
fertur ad discipulos suos. abite
magistrum querite ego enim iam repe-
ri. Statim quoque divitias quas habebat
et publice distribuit / nil sibi
preter quam palliolum reservavit
Huius Diogenes ille famosissimus
sectator fuit potentior rege Ale-
xandro et nature humane victor
Cum autem discipulos Antisthenes
nullos reciperet et perseverantem
Diogenem removere non posset. no-
vissime ei minatus est clavam
nisi abiret. Cui ille subiecisse ca-
put fertur atque dixisse. Nullus tam
durus baculus erit qui me a
tuo possit consortio separare. Refert
Satyrus qui virorum illustrium scri-
bit historias / quod iste Diogenes
pallio duplici usus sit propter frigus
peram pro cellario habuit secum
portavit / et quod clavam gerebat
ob corpusculi fragilitatem qua iam
senex membra sustentare solitus
erat / et Emerobios vulgo sit
appellatus in presentem horam. Poscens
a quolibet et accipiens cibum. Ha-
bitavit autem in portarum vestibulis

et in porticibus civitatis usque quaque
profitens veritatem et dissentiens ab-
bus aut notans que vitia mo-
res fedabant. Cuique se torquet
in dolio se domum volubile hie-
mis collocabatur et secundum temporis mu-
tationem refrigerare eius os solis
vertebat in meridie estate ad sep-
tentrionem et ubique se sol incli-
naverat Diogenis sedes pretorium
vertebatur. Truncatum ut tempore quo
usui potandi causa ligneum ge-
reret. vidit puerum manu conca-
va bibere et elisit eum pro terra
dicens Nesciebam quod natura haberet
poculum. Nil enim de animi vi-
gore remisit in eodem vestis
tenore etiam ad extremum expellantur
constitit et ut plerique for-
tibus pressus calamitatum turbinibus
ut nosses adversus omnem dolorem
fortunatum et miseriam durantur animi for-
posito. Dicebat enim hic semper
a proprio alieno et impotentem
sui animum inquietum fortune
animus licet fortis virtutem et co-
tinentia mors quoque inditat
Alexander cum agone olimpio qui-
in magna frequentia Grecie cele-
brabatur iam senex peteret in iti-
nere febri apprehensus accubuit in me-
dio itinere. Volentibus autem amicis
aut in iumentum aut in vehicu-
lum tollere non adquievit sed bis
ficiens ad arborem umbram dixit
abite queso et spectatum pergite
hec nox me aut victorem p-
babit aut victum. Si febrem
vicero ad agonem veniam si
me vicerit ad inferna descendam
Atque per noctem elisio gutture no-
tans mori se aut quam febre
morte concludere deceptis opinio-
ne virorum fortium et exemplo
in extreme difficultatis articulo ne
aliunde inferretur mortem velle
necem credidit appetendam pre-
iudicata significando opinio supe-
rioribus expresserat vel quia ut
mortem provocare mallent.

quam turpe aliquid sustinere. Fe-
cit hoc Catho. fecerunt et alii qui
ferrum aut aliud vel to-
xicum potius pateret omnem et solam
ut putabant turpitudinis effugie-
bant notam vitam. Magis ignoran-
tia eius pertinaci videtur. sed
crassa est et supina que mel pre-
ponit vite. Et quicquid habet
optimum extrema manu abiicit
et expellit. Verumque eo fortunis
nomine assequitur quod se preteris
fraudulentia optimo conscientie
gloriatur. Utique fraudulent et
vane quia ut ait ille Rebus
in adversis facile est contemnere
vitam fortius ille facit qui
miser esse potest. Nemo certe quod
mortem reputat excusabilis est
excusabiliores sunt qui ignominie
abhorrent Tamen aut consilio
quo cognoscat et an possit mor-
tem impudentem quamquam
vere effugere. Lisandro forti
a rege Alexandro imperium mis-
sus saluti reddere credimus
quesunt. Ex qua fatigatione
cum somno captus iaceret leo
vincentis forme ad dormientem
accessit. Sudorem quoque fluctem lin-
gua ei detersit et blande ex-
pergefactum reliquit. Hoc pro-
digio primum ad summam regni ma-
iestatem hos prepositus est Anone-
ti deinde belli ad usus prefatos
Alexandri elephantis insigni-
te magnitudinis ultro se obtu-
lit. et velut domita man-
suetudine eum tergo suscepit.
Dux quoque belli et preliator post-
modum insignis extitit. Andro-
nicus quoque damnatus ad besti-
as cum leoni obiectus esset qui
et vastitudine corporis et impetu
furoris fremitu quoque terrifico so-
noro quoque clamore omnis spectan-
tium fluctuatibus animos oculos-
que in se quidem illexerat cum
fit eo quo ubi ut leo procul a-
spexit repente quasi admirans stetit

at deinde quasi recordabundus pla
cide accessit ad hominem. Tum
caudam more atque ritu adu
lantium canum clementer et blande
movit, hominis que corpori se adiungens
crura eius et manus prope iam
metu exanimati lingua leni
ter demulsit. Cum homo inter
illata atrocis fere blandimenta
amissum animum recuperare pos
set, et vix paulatim que oculos
ad contuendum leonem apperire.
Hoc se Appion in urbe Romana
spectaculis Rome vidisse re
fert, addiciens quia tunc
facta quasi recognitione mutua
letos inquit vides et gratu
labundos leonem et hominem. Ea
obstante rem et clamores
populi maximos excitasse. Et
homo a Cesare quare illi homini
atrocissimus leo pepercit diligen
ter inquisitum est. Ille vero rem
mirificam narrans ait. Cum
provinciam Affricam proconsulari
imperio meus dominus optineret,
ego ibi iniquis eius et cotti
dianis verberibus ad fugam coac
tus sum, et quo mihi latebre terre
illius forent a domino tutiores,
in camporum et arenarum solitu
dines concessi. Et quasi a
limentum defuisset consilium fuit
quomodo que mortem petere. Cum
itaque sole medio et flagranti
quandam procul remotam caveam nactus
essem latebrosam in eam pene
tro me que recondo. Nec multo
plus post ad eandem speluncam ve
nit hic leo debili et cruento
pede gemitus edens et murmu
ra dolorem que cruciatum que vulne
ris ingemiscens cum miseran
tia auditoris si quis adesset.
Atque illic primo quidem conspectu
advenientis leonis territus sum et
quasi toto animo consternatus. Et
postquam introgressus leo ut res
ipsa apparuit in habitaculum id
suum me videt ingressum procul
delitescentem, mitis et mansue
tus accessit et sublatum pedem
ostendere mihi et porrigere opis
gratia visus est. Ibi inquit ego
stirpem ingentem vestigio ca
pedis inherentem revelli, conce
ptam que saniem vulneris intimo
expressi accuratius que iam sine
magna formidine siccavi penitus
omnem que vulneris detersi cru
orem. Ille tunc mea opera et
medela levatus pede in manibus
meis posito recubuit et quie
vit. Atque ex eo die totum trienni
um ego et leo in eodem specu
eodem que victu viximus. Nam
si quas venabatur feras mem
bra opimiora ad specum sub
gerebat, que ego ignis co
piam non habens meridia
no sole torrida edebam. Sed
ubi me inquit vite illius
ferine iam pertesum est, leo
ne venatum profecto reliqui spe
cum et viam fere tridui per
mensus a militibus visus ap
prehensus et ad dominum ex Affri
ca Romam deductus sum. Is me
statim rei capitalis dampnandum
dandum que ad bestias curavit.
Intelligo autem hunc quoque leonem
me tunc separato captum gra
tiam beneficii referre et medele.
Solutus itaque est pena Andro
dromus, et eidem leo totus populi
suffragio donatus. Deinde cum
cantibus per hominem et leonem et
urbem pergentibus dicebant omnes
hic est leo hospes hominis, hic
est homo medicus leonis. Valerius
in historiis notoribus de lacu
leonum exivit Daniel et pueri
de camino ignis evaserunt ille
sed et apud omnes gentes exigui
preter opinionem ab imminentibus
malis liberati sunt plurimi dum
multi eorum qui manum inicerent

sibi satis excusatus est. Cui licet ma-
gnis preconiis extollat historia
aliquos effecerit pro libertate
mortem qui temporariam vitam
apud se cum pudicicia perdita-
m mallebant. et eos sic ex-
cusavit infirmitas carnis et
ignorantia iuris. et iocundi-
tatis. et forte mandatum fami-
liare dei ut sit in simplicitate
sua salvemini ut nequaquam adeo
scientia tuscat quos simplex pre-
supserunt. Cuius in loco est
preceptum si sic tedeat eam vi-
te sue ut quasi pena vita
ipsa sentiatur. quod peri-
culum aut nequeat aut ne-
gligat sustinere. apud sapientes
sit vita contemnenda quam turpi-
tudinis premium. etiam etas altera
pendet, sic diligitur ut dum in-
feriorem teneri ut nullius diffi-
cultatis [illegible] articulo perfectus
sit. ergo fugiendus est vita sit
contemnenda. sit contemnenda et
sit proficiat saluti. quis
est qui hodie contemnat animam
cum illius aut virus sit qui
toto mente quantum potentiam
non concupiscat. Cum vivunt
cum genus et forma regina pe-
cunia donat, et bene nummata
decoret suadela venus quam
Cum dives est qui prosperatur
in viis suis sapiens et felix
iudicatur. Ager alius uxorem
ducat alius aliquam negociatur
aut villam emit commutatores
penes animam suam cetosque et
claudos et debiles reputat
quibus nudus nequaquam arridet
quos tamen electis divitibus
in cenam imperialem sapientia in-
troducit, ubi inebriantur ab
ubertate domus dei et torrente
voluptatis sue potantur. Cum
Interim quamtumque non habet divi-
tias stultus est. asinus sapiens
iudex. plumbum. aut si quid

insensibilius est stultus est et
miser est si quis est pauper. Sed
nec amari potest ab aliquo qui
mala fortuna premitur, eo quod nul-
la fides unquam amicos eligit
amicos, et iuste credit quisque
mala ferre que sustinet. Ad-
eo quod regnum pecunie invalunt
ut deserventur de fide iudices
qui repellit munera offeren-
tis. Cum patiatur detrectores colli-
gentis videtur eius causam et
fortasse affectu vel munere
esse credideris corruptus. Cum Si pre-
gnine vis incorruptus sit a
vel optime pretiorum evanuit om-
nino dum sic omnes per dimicare
currunt, quasi alibi laborum re-
quies dolorum quam solatium in-
veniri non possit, atsi nau-
fragi de profundo querant
enatare fistulis si precium per-
tinua fuerint querendi. Sed
quis virginum vestrorum spi-
nas tetigisset et voluptatis
in eis quievisset mollitur. Pro-
fecto si ei preste credere qui ait
divitie sunt spine nunc ta-
to studio a sapientibus illius temporis
querentur. Sed ergo videmus
Carpa aut divites pauperibus
inferiores sunt, eo quod a sapientia
longius abeunt. Appetitus
divitiarum sapientie exclusio est
et fuga virtutum. Secunda virorum
paupertas nam optimam bene
vivendi ducem imitatur, et vir-
tutum parens et custos est
sola quam securitatem parit que
sola vestit meretrina bello-
rum. Non habet invidia que
contendat causas timorat
Trepidat orbis. et Cesarem
manum solus pauper non timet
utique si obaliam tantum non
fuerunt aut contempserunt
divitie, nisi quia sapientie
vias sepiunt. Primis eas

oportuerat non amari. Nec hiis
his qui paupertatem erubescunt
civitatem sordescere prosperum
sit molesta. Primo diviti-
arum non indiget propheta fi-
gam. sed inhibet appetitum
mentem sui compotem quiete
et que in omni fortune cultu-
lo sufficiat sibi, ita tamen
ut sufficientia eius ex deo
sit. Sit auro tamquam fictili-
bus quasi auro utatur. Nec
sicut opes admittuntur ad
usum. sic a sapiente contemnuntur
ab usu. Sed forte supellex
vilis videbitur ignominio-
sa magnatibus. et honoris
splendorem res tenuis de-
colorat. At qui longe pre-
stantius est moribus splen-
dere quam rebus, nec unquam vere
splendor illustrabitur quem sic
turpitudinis macula dehones-
tat. Fictilibus cenasse ferunt
Agathoclem regem atque abacum
Samio sepe onerasse luto
Querenti tamen respondit. Rex
ego cum sim Sicilie figulo
sum genitore natus. Fortu-
nam reverenter habe quicumque
repente dives ab exili pro-
grediere domo. Res ita quod
non sint in vitio sed usus.
Et est philosophatus animi sen-
tus nobilis quedam equani-
mitas mentis. Nam si ex sen-
pore est ut equanimiter
omnia portet mens extra ab-
molumentum virtute degene-
rat. Cum vero philosophanti
sint multe fenestre illa pre-
terus videtur mihi et nobili-
or et laudabilior que sic pru-

det olus et quelibet extreme
paupertatis exenia. docta sit non
fastidire. Fructus siquidem philosophie exi-
mius est. ut noverit quis a-
bundare et penuriam pati. ut
leto animo equanimiter omnia portet
ut abiecto sollicitudinis vinculis obire o-
mnes fortunas exarinet. Pro-
fecto quisquis est affectus est
ut speravit aut extimescit et
in eum semper fortuna quelibet
inania vincit. Quid inquit
Curiosus philosophie perscrutator et
philosophia contulit. Et Aristippus
ut cum omnibus ait hominibus
intrepide fabularer, utique si
honoris esset aut pecunie vel
re alterius cupidus hoc minime
posset. Vade inde. Ad salutem
tamen via tutissima est divi-
ciis et rebus aliis expedito.
Difficillimum enim est ut posses-
sori suo non impediat cursum
Levius. Nescit Hippodamiam
provolasse ad palliam dum co-
certamen procurru cursu pro-
iecto auro potuit retardare
Evasit itaque virgo invicta
donec venit est ad pecunie con-
temptorem qui in contemptu
auri virginem superavit auro
optinuit. et ideo ut fingitur
certaminis puelle tercius aureus
ferit Quoniam incorruptos amor
pecunie amore absorbuit. Bo-
ne scripturis commendat iudicium
Dei et tres certabiles fat
in egestate bonorum ipsis minus
affluunt. Esset tamen intendum re-
ctio quo pacto ut ad subver-
sionem nostrorum sic eis ingerat
et quo diligentius exclamant
ad possessio contemptores studiosius
pulsat. Sine bellis Evangelii
nuncia tamen abiebat ad eum

prudi(ci)z multiplicius confluebat
hoc quoque in iudicibus accidit ut
sic agant quo quaerunt dispen-
dia(m) attollerant Et hec quidem
via compendiosissima et hone-
stissima est ad divicias Cum enim
divitie prudentem excludunt
et vita ethica adquirit et tu-
mulo duntaxat attendit et si-
cut innumeris gradibus videtur aliis
vel a meritibus tam etiam quod nun-
darius qui professione aut sac-
ramento iustitie obligati sunt
impleri oportet Porro quod si
quid forma Samuelis est alii
sic perfugit sacerdotis ut non pu-
tet sanguinem impiorum et vicis-
sim utrumque exercent ut ullum
opprimet et de manu cuiusque
nil accepit Testatur hic costa
Samuelis attestatur et populus
et tamen non satis fuit conscientie
scrupulose nisi sacramento sum-
ptoris testimonium roboraret
Ait enim Testis est dominus adversum
vos et testis christus eius in die
hac quia non invenistis in
manu mea quidquam Et
dixit testis Quicumque obte-
stati propitiales tale testimo-
nium perhibent ad iudicium om-
nipotentis et qua fecerunt dei
servus attendat Proinde ita
de tantis instituit qui in exa-
mine consistatur providit et die
hinc quodammodo iudex co-
stans in excelso Nam vo-
bis Samuele lio dysturerit
sic iudicia sua pro promi-
ad excusatores in perpetuum qui
lotis manibus ad Pilatum cla-
mant Mundus ego sum a san-
guine iusti huius Cum contra
leges peccaverit et plebem
damnabit Sed et illa da-
natos erit participes qui
eos potuit cohibere nec voluit
Et de his quidem satis dictum est sapi-

enti Proinde ad portum ma-
nus quam plurimum indigeret
tuseat stilus Explicit liber
quintus Johannis Policratici
Sequuntur capitula sexti li-
bri eiusdem cum suis rubricis
Capitulum i
Quod manus reipublice aut
armata est aut inermis et que
sit inermis et de officio eius
Quod militia delectum Capitulum ii
exigit et exercitium Capitulum iii
De militibus gloriosis qui mi-
litie inutiles sunt Capitulum iiii
Quarum rerum et exercitium
oporteat habere milites et quod eos
otiari non licet et de augusto
qui filias suas fecit instrui
in lanificio Capitulum v
Quod esse rapina quae militie
faciunt delectum et sacramentum
Que mala provenerint Capitulum vi
nostris neglecto delectu militum
et qualiter Caroldus Walenses
subegerit Capitulum vii
Quid sit conceptio sacramenti mi-
litaris et quod sine ea militare
non liceat Capitulum viii
Principatum militiam ad religionem
ex necessitate teneri sicut illam que
in clero divinis obsequiis co-
stratur et quod nomen sit honoris
ita et laboris nomen est ix
Quod fides deo debita sit cun-
ctis preferenda nec homini
mi nisi deo servietur c x
De privilegiis militum et quod sa-
cramento astricti sint et quare
re gladius offerat altari
Quod milites durius ca c xi
stigandi sint si militiae lege
contempta privilegiis abutuntur
Quod varia animadversio c xii
procedit in eos qui duci non
obtemperant et quantum debeat
obedire et in quibus mandat locum
faciat examinato militum ma-
gis non Capitulum xiii
Quare cingulo precinguntur milites

et quod exauctoratus uel bis talis
quod cum gladio telo ve conuici
enda/ et quare gladius inscriptus
est singulis. quod disciplina mili-
taris plurimum prodest et quid
militia maxime frangit xiiii

Romanus in disciplina preteri-
tis uiguisse et in eis Julium
Cesarem floruisse precipue xv

Huic neuiatibus mala prouene-
runt ab indisciplinatione xvi

Nobis a neuiatibus esse exempla
contrario prouenerunt. et quas ci-
uitates in Ytalia ceciderunt
breuius studio antiquas
historias Capitulum xvii

Exempla recentiora historiarum
et quod rex Enricus studiis
tempestatem et procellas regis
Stephani sedauit et pertra-
nsiuit insultus Capitulum xviii

De honore militibus exhibendo
et modestia inducenda/ et qui
militie artes tradiderint et
sinularia queda precepta con-
Qui sunt pedes rei publice xix
et de cura eis impendenda

Rem publicam ad inuicem simili-
tudinem ordinandam et ornem
ab apibus mutuandum xx

Quod sine prudentia et sollicitu-
dine nullus magistratus subsistit in-
columis nec uiget res pu-
blica cuius caput infirmatur

Seueritate sicut loquen-
di ita et audiendi uitandam
et quis finis uoluptatum ponendus xxi

Vitia priuatorum ferenda sunt xxii
et quod in eis auspicia publice
salutis constant Capitulum xxiii

Et quod dispensatores sunt salu-
tis sicut stomachus in corpore
animali vlutatiua dispargit
et est ex sententia domini Adriani

De coherentia capitis et mem-
brorum rei publice et quod princeps
quedam imago deitatis est. et de
crimine maiestatis et de his que
sunt in fidelitate suadenda c. xxiiii

Quod uitia ferenda sunt aut
tollenda et a flagitiis distant
et sinularia quedam de officio prin-
cipis et breuis epilogus quanta
sit ei reuerentia exhibenda c. xxv

Quod anathomia potius omnia
mei uera facti patitur/ et quod
eius exemplo Marsie corium
detrahendum est si sapiant di-
uites/ et quod talium mores pun-
piendus deus ipse persequitur c. xxvi

Auctore Socratico quando quis
a se suo commendatur. et quando fit
aliena laudatio Capitulum xxvii

Quod et principibus formatur
nobilitas et ex uinto populi formatur
principatus. Deo quoque placando crea-
tura quelibet mansuescat et fi-
ant homines Capitulum xxviii

Breuis epilogus aduersus qua-
tonicos

Incipit prologus
Sexti libri Johannis poli-
craton in quo incipit modo

Notum est illud ethici
quod Emilius Emilium
circa ludum faber unus
et ungues expri-
met et molles i-
mitabitur ere ca-
pillos Infelix ope-
ris summa quia ponere totum
nesciet Hunc ego me si quid
componere curem non magis
esse uelim quam naso uiuere
prauo spectandum nigris ocu-
lis nigroque capillo Dum per-
territi uestigia intra iam in-
stitute familiarius scribi-
me ipsum ac imagine arbitror
appellari. ero quidem ludibrio omni-
bus si diligentius perscrutari quod in-
cepi. At qui in principio clientem
eius professus sum sequar quo

cum et a capite reipublice quod eo-
rum ad pedes usque descendam. ea
tamen ratione ut si hiis quibus
mea prurit lingua mordaci-
or in aliqua parte apparuero id
non mihi sed Plutarcho ascribant
aut sibi potius qui regulam quam
profitentur et qua vivendum
est eos discere noluerint. Amplius
quod de viatoribus dictum est ea po-
tissima intentione adiectum ut ad victum
via redeant ut inviti eos na-
que ad agenda sufficiant. Amare
tamen exempla maiorum quam prin-
cipis magnitudo inviti cuius
titulos licet apud me soleo
ut sed aliorum bella et lacrimas et
omne genus musicorum laudes
eius pariter in unum conclama-
bunt. Ego vir plebeius et
indoctus meis similibus pronun-
cians fistula stridenti despica-
nda quis a semipagano tibia
qui falso incitans et cumulam
tube grandioris expectet. Ade-
ro tamen et me tantis sole-
mniis ingeram et quod meorum
penuria subtrahit devocio copia
supplebit. Dum iuga montis
aper, fluvios dum piscis amabit
dumque thymo pascentur apes
dum rore cicade, semper honos
nomenque suum laudesque ma-
nebunt. Et si dictus (?) in iniuri-
am suam aliquid dictum pu-
tant doceant a principe quia
non in principem sed salutem e-
ius protantur (?) amari amara
mediante. His premissis
ad reliqua progrediatur oratio

Quod manus reipublice aut arma-
ta est aut inermis et que sit
inermis et de officiis eius. Capitulum i

Manus itaque reipublice aut
armata est aut inermis.
Armata quidem est que
castrensem et togatam exercet mili-
tiam. Inermis que iusticiam ex-
pedit et ab armis feriando in-
iuris militie famulatur. Nec enim rei-
publice militant soli illi qui
galeis toracibusque muniti in
hostes exercent gladios aut tela
quelibet. Sed et patroni causarum
qui glosis vocis munimine
confisi lapsa erigunt fatiga-
ta reparant nec minus provi-
dent humano generi quam si la-
borantium vitam spem posteros-
que armorum presidio ab hostibus
tuerentur. Militant et publi-
canum apparitores et officiales
omnium iudicum. Sic et alia sunt
officia pacis alia belli, ita ea-
dem necesse per alios et alios ex-
pediri. Armata itaque manus
in hostem dumtaxat exercetur
at inermis extenditur et in
civem. Porro utrique necessaria
est disciplina quia utrique solet
insignis esse malicia. Usus quoque
manuum capitis sui protestatur
imaginem. Eciam ut ait Sa-
piencia Rex iniquus omnes
ministros impios habet, et qua-
lis rector est civitatis tales sunt
et inhabitantes in ea. Oportet
manus parvulos collega Sopho-
clem arguens. Pretorem non solum
manus sed oculos habere continentes.
Est autem presidentium continencia illa
laudabilis, cum ab exactionibus
et iniuriis continuerit manus
suas et cohibuerit alienas. Ve-
rumtamen utriusque milicie ar-
mate videlicet et inermis ma-
nus principis est, et nisi utramque
cohibeat parum continens est.
Et quidem armis est compescen-
da inermis eo quod qui armati
incipiunt abstinere ab exac-
cionibus et rapinis. inermis

etiam a muneribus arceret. Si tamen
pena aliqua irrogatur legit-
tima si exigitur aut accipitur
quod iure statutum est vel con-
cessum nequaquam punitur
aut reprehenditur. Hoc enim
quicquid sit exactionis non
non rapit. Nec tamen cadit in mune-
ris vicium quod officiales con-
tra ipse prohibentur. Et in magno
officialium licentia maior est
ut sub pretextu officii spoliare
possint aut vexare subiectos
quod contra officium presumunt
pena feriendum est graviori.
Dicit enim beatus Laurentius
Mediolanensis episcopus quod
est publicanus nomine caput
rapine et lex violentie etc.
Quid est publicanus predo
sine pudore medius extermi-
nii. Nomine inmetior est furibus
publicanus. Fur namque vel
timens furatur. Hic autem
delinquit confidenter. Fur
laqueos legis timet. Hic quicquid
quod fecerit iustum putat. Lex
furem deterret abellicat. Hic
ad iniquum malicie sue com-
pendium legem trahit. Eius
eo iniquior quia sub specie iusticie
iniusticia damnat. et armis inno-
centie spoliat. velud qui occidit
innocentes lege utique legem pu-
nit. et dum alios urget ad le-
gem exlex est. Nam sic proter-
ciam tamen inique deterrent iu-
dicat. habito tamen respecti-
ve ad id quod facit. sed ad id
quod facere debet. Sic et publi-
canus etiam cum delinquit ius
videtur implere. habita tamen
officii et malicie ratione

Sed quod et officium publicanum li-
cite exercere didicimus quia pu-
blicani venerunt ad Johannem
ut baptisarentur ab eo. et dixe-
runt magister quid faciemus. Il-
lis autem dicebat illis nihil am-
plius quam quod constitutum est vobis
exigatis. Ecce officium publicanum
exigere et recipere quod statutum est.
Quicquid autem amplius est a
malo est exigentes et accipientes
non pscent. Hoc autem ad omnes
magistratuum officiales porrigitur
ut ab eis nihil amplius exigatur.
Apparitores itaque licenter exigunt
quod eis debetur ex sportulis
et omnis sturialatum ordines se-
cularium constitutum iuste accipiunt.
Concutere tamen et vexare non
licet ut extorqueant. et mune-
ra clientes ingerunt. Unde Job. de-
vorabit tabernacula eorum qui
munera libenter accipiunt. Conce-
pit dolorem covenus eorum et pe-
perit iniquitatem. et uterus eius
preparat dolos. Publicanorum
omnium a maximo usque ad mini-
mum cetus concussioni magis potius
quam iusticie vacat. et ita in po-
pulum debachantur ut quod
relinquit unus alius non movetur
auferre. Et si iuxta concus-
sionem prescriptam adhuc insti-
tuti sint ut residuum locuste
comedet brucus. Et ut eis
sit maior licentia nocendi
unusquisque plura contrahit of-
ficia ut quod ab uno non acci-
pit officio tollat ab alio. Tra-
dunt phisiologi quod ex locusta
nascitur brucus qui ita vo-
catur quoniam alas habeat.
Deinde succrescentibus alis in-
cepit volitare vocaturque atelebus

Cum non plenissime volare potuit efficitur locusta iterum, et multo gravior est bruchus quam locusta et attelabus, quia ei desunt ale, nec cito potest abscedere. Ideo quam quotienscumque venit fruges omnino consumit, locusta tamen et attelabus quotienscumque venerint nocent et forte in locis pluribus. Sed tamen magis bruchus, qui cum insederit non movetur donec labores hominum omnino exhauriat. Et in officialibus eundem bruchum attelabum invenies et locustam qui propinquis nocent et remotis. Et quia cum semel insederit fortiam devorat nec ante recedat quam omnis eius auferat facultates. Quis enim narrare possit quam pupillos efficacissime studiose fecerint et quam venales iniuria fecerit agros et quam apud nos licencia istorum filios iudicatos hominis sub imaginem religiose. Alio vero pretextu non tantum corrumpentes et proximos quam oculos fecit. Cotidianum fuit ista palam nec eos presides aut proconsules prohibent, quia ut dici solet, opera lupi congratulatur corvus. et ministre iniquitati impius iudex applaudit. Hoc autem cuius his usu inolevit principes sunt infideles sunt socii furum, quos cum in maleficio viderint currunt cum eis adiacentes iniquitatis partem. Ut lucri cumque rapiunt porcionem. Si innocens fueris pauperis, si occasione iustitie flecteris, si detrecueris sibi reluere, si obmurmurare audes et ad singula que dicunt aut faciunt non dixeris euge euge, acclamantibus Herodianis lese maiestatis reddes totum pretium vatum. Cum vero in omnibus adquieveris

Cesari contradicens et quicquid dicit nisi sic erat. et nisi sic facit est in persona regis. contra quam coronam consurget ingreditur, et usque ad iudices inclamascet officialium clamor repleta una voce magna. Huic invenimus subtrahentem populum et prohibentem tributa dari Cesari dicentem quam Cesarem regem esse. Et industris eius vindicta de iure dicitur. Hunc invenimus evacuantem paternas leges novas introducentem, et vetustissime consuetudinis contemptorem, huius rei testes sumus. Et si tua purgare volueris innocentia aut iustitia quicquam astrue. Si regem dixeris regem esse, cum magis convitiat quod hominibus obedientia sit et reclesie eius quam odiosissimum est aliquod precipere consilium continuo vociferantes intonabunt. Quid amplius desideramus testes? Ecce vos ipsi audistis blasphemiam. Quicumque asserit alia contradicit Cesari. Si non iudex in innocentia videns iustitiam quam ignoscitur dissimulavit vindicte condempnabit. Si hunc dimittis non es amicus Cesaris. Ut unum pereat liberato fit impetora. Tolle tolle et crucifige et valeat Barrabas. Omnis cum sit quasi corpus unum et sit manifesta collectio opera ex parte diaboli est cuius isti sunt membra. Sicut de illo beatus Job ait: Corpus eius quasi scuta fusilia et compactum squamis se prementibus, una uni coniungitur et ne spiraculum incedit per eas una alteri adherebat et tenentes se nequaquam separabuntur. Assistunt sibi quia convenerant in unum adversus dominum et adversus christum eius. Tanta quam vigent auctoritate ut quicquid dixerint ita optineat, atque si inveniatur in actis attestatorum veritati preiudicat. Non est pro

principi tamen liceat obligare eorum
sententiis. nisi eos princeps coar-
ceat, licet omnes dicant quia pax
est. non est utique pax. aut illa
sola est in qua est amicitia et
amicicia. Nam cum alias habita
moderatione inculpate tutele
vim vi repellere liceat, cogen-
tibus spoliantibus torquentibus
hiis mutire non licet qui etiam
videntur esse ministri. Excusatur
qui aliquid ob tutelam corporis sui
fecerit. si tamen quamvis iniuriam
sentientibus hiis restiterit dignus
pena quamque iudicatur. Si cine
turbatum et turpatum prohibuit
si barbam vellit. si aures quasi
nimium breves producit. si dat
alapam aut percutit pugno
impie. si alterum eruit oculum
sustine patienter nisi retundere ma-
lis cum te, quia quicquid presumunt
Cesaris esse factum iactitant, si
celum manibus gestans. si spontaneum
detrectes exuere prebere ventre
nudato ostentat iugulum cervi-
cem extendit et te provocat ut
si audes Cesaris intestina telo
rimeris. et quo liquerit ma-
num mittas in Cesarem. Dei nimirum
prima Cesaris gerens gloriatur. At si
dextera hec est Cesaris que nam
sinistra erit. Profecto factio
histrionum non iusticiam exequitur sed
illudit. et non implet sed e-
vacuat legem, licet nonnulla se-
vera per prerogativam verborum addere
mentiantur. sunt fraudulenter tueantur
errorem. Dampnatus enim sit ut fa-
ciant mala. Cum vero provinci-
alibus sit hec pestis perniciosa.
nulli perniciosior esse debet quam
principi. Ad necessitatem et usum princi-
pis omnia que provincialium sunt
de iure exponuntur. Provincia
tota quasi archa principis. quam
quisquis exhaurit gravissime
delinquit in principem cuius exte-
nuat facultates. Ita provinciales
quasi quidam suffraganei sunt et quo-
tiens usus exigit potestatis. verum
suarum rerum domini sunt quam cu-
stodes. Si non necessitas non in-
cumbit arctius sua sunt pro-
vincialium bona sua quibus nec
ipse princeps licenter abutitur. Si
enim expedit rei publice ne quis re
sua male utatur. abuti aliena
usquequaque non licet. At cum per mini-
stros iniquitatis et satellites
sathane viros herodianos fu-
erit exhausta provincia si ne-
cessitas imminet quibus utetur
princeps. Proinde si sapit in cha-
mo et freno maxillas eorum
constringet. ne more luporum
quos improba ventris ingluvies
vastare possit provincias
et laterare. et iniuriam
principis quam vires totius rei
publice exhaurire. Alioquin et
ipse in egestate incidet pro-
vincialibus omnibus odiosus reddi-
tur suo iudicio ratorum indiscreto
examine de operibus manuum sua-
rum et de lesione provincialium
quos iniuste et quasi per fraudem
sub umbra iusticie manus spo-
liaverint et laceraverint incrim-
inant.

Quod militia delectum exigit
scientiam et exercitationem. c. ii

Restat armata manus
que castrensem et cru-
entatam ut dicitur ex-
ercet militiam. Sic hanc
enim moderatione sapientia et iu-
stitia principis elucet plurimum
et cum aut vehementius Renatus
nullus est quem oporteat
vel plura vel meliora scire
quam principem. cuius doctrina debet
omnibus prodesse subiectis. Eidem
pacis etiam quam belli debeat opera
moderari, legum iure quam bellice
ipsum ordinare peritiam. Et quid
est de principis studiis aliqua
supra dicta sunt. Nunc ma-

armata dissentit, que sine de-
lectu sumpta et exercitatione non
convalescit. Quoniam ergo tyronum
necessitate non prodest inutilis, magis
et in his scientia et exercitio utili-
or a sit. Scientia enim dimicandi
rei publice nutrit audaciam. Ne-
mo facere metuit quod se bene
didicisse confidit. Etenim in certa-
mine bellorum exercitata pauci-
tas ad victoriam promptior est quam
rudis et indocta multitudo expo-
sita semper ad cedem. Quid enim
enim Romanos gentium omnium fe-
cit esse victores? Certe utique
exercitatio et fides. Quid ellectio
ex sanctione rei publice impede-
batur? Alia quid adversus Gallo-
rum multitudinem Romana pauci-
tas valuisset? Quid adversus
Germanorum proceritatem potuisset
audere? Hispanos quidem non
tantum numero sed et viribus corporum
manifestum est prestitisse Romanis.
Affrorum dolis atque divitiis semper
impares extiterunt. Unde adversus
hec omnia profuit tyrones so-
lerter eligere, et ut ita dictum sit
docere ius armorum, cotidia-
no exercitio roborare, omnia
quecumque preire in acie et preliis
evenire prenosse meditacione ca-
mpestri. Et inde fides severitatis
vindicte. Hoc necoratus auctor
testatur et fere ubique eisdem addi-
ciens inutilem esse militie nu-
tritum tenere et delicijs a-
suetam, preferens tamen agrestem
plebem rusticam que sub divo et
labore nutritur, solis patiens,
negligens umbre, balnearum
nescia, ignara deliciarum, sim-
plicis animi, parvo contenta ci-
bo, durata ad omnium laborum tol-
lerantias membris, cui gestare ferrum,
fossam ducere, onus ferre consue-
tudo de rure est. Quicquid can-
tores, aleatores aut aucupes
vel opifices sunt ad hoc invenient idonei.
Planeque et istos et pistatores dul-
tiarios et linteones et omnes
qui aliquid tractasse videbuntur
ad genecia pertinens a mili-
tari officio sit repellit, ut fa-
bros ferrarios carpentarios, macella-
rios, cervorum aprorumque vena-
tores in usum militie censeat
eligendos. Nam et Gedeonis
ut figalium misteria taceantur
divina auctoritate prohibitum est inhe-
bitare timida et inexercitatam
habere fiduciam, et illos solos ad-
versus Madianitas producere quos
robur animi et exercitium corpo-
ris approbaret. Cum ergo Gedeon
cunctis audientibus proclamaret
qui formidolosus et timidus est
revertatur, recesserunt ex populo
viginti et duo milia virorum
et tantum decem milia remanse-
runt. Sed et ab his decem mili-
bus illos solos tamquam expedi-
tores ad bella iudicium divinum prele-
git, qui in siti sua velut ca-
nes festim lamberent manum
ad os projicientes aquas, his
relictis qui in deflexo poplite biba-
bant. Cum trecentis itaque viris
facta est liberacio populi, hostes
hosti captivati, reges et mili-
ti notarum militie atque malitie
principes. Percussit quoque Zebee
et Salmana in ore gladij, et
tulit ornamenta et bullas quibus
colla regalium camelorum deco-
rari solent, ornamenta quoque mo-
nilia et vestes purpureas quibus
reges Madian uti consueverat.
Sibi quoque de tanta preda solas in-
aures aureas siclorum mille septingentorum
reservavit; cetera exercitui sponte
distribuit. Vicit ergo innumeras hostium
copias in expedita pauci-
tate virorum fortium, quos non
facile crediderim in delicijs ur-
bium aut regalibus epulis coti-
dianisque conviviis didicisse
ut aquam lamberent. Non eos

domini perfectis censuit eligendos
Si tamen interdum necessitas exi-
git urbanos delicatiores quam ad
arma compelli, ex quo primum
nomine dedere militie laborare
decurrere portare pondus et solem
pulverem quam ferre condiscant par-
ce victu utantur et rustico inter-
dum sub divo interdum sub papili-
onibus commorentur. tunc demum
ad usum erudiantur armorum
Et si longior expeditio emer-
git in angariis plurimum et
detinendi sunt procul quam ha-
bendi ab illecebris civitatis
ut eo modo et corporibus eo-
rum robur accedat et ani-
mis. Licet inficiandum non est
post urbem conditam Romanos ex
civitate semper profectos esse
ad bellum, sed tunc nullis deli-
ciis frangebantur, sudorem cur-
su et campestri exercitio col-
lectum natatu usus iuventus
abluebat in Thiberi. Idem
bellator idem quam agricola. sed ge-
nera tantum commutabat ar-
morum. Quod usque adeo
verum est ut aranti Quin-
tio Cincinnato dictaturam
constet oblatam. quem trepi-
da ante boves dictaturam
induit uxor et sua aratra
domum lictor tulit. Ex agris
ergo robur exercitus precipue supple-
dum est. Hoc ut ait Nescio quo
pacto mortem minus timet.
qui deliciarum minus novit in
vita

De militibus gloriosis qui militie inutiles sunt. c. iij

Erubescant forte milites
gloriosi et qui crassione co-
mitum potius vita et moribus
quam professione et nomine
respondent. Hec armate militie
inimica que non tam ut eius ver-
bis distinctius redolet militare quam
professionem ignominiose sentiunt angusti-
as

in eo nudisque militare robore glo-
rientur si nitidiori splendeant
habitu ut lineas suas vestes
ve sericas sic prostituant et corrige-
ant ut quasi cutem decusatam vestibus
ve suis obversam carni faciant
adherere. si gradariis equis inside-
ant mollius. si calamistrati
crispatione acu non cedant apollo-
ni et deliciis sint magis quam vir-
tute pingues. Eorum si forte con-
struxeris aciem castris Thaidis
quam Hanibalis tutius expugna-
bis. Cuiusquam cura in aula la-
titantior est. tunc ad plurimum discrimine
acceditur latrones duce sangui-
turinatum permittunt ad pugnam no-
vissimum presidium causa subse-
quens cum fundatoribus aliisque qui
in hostem tela eminus mittere quam
manum conserere volunt. Cum vo-
sine vulnere et cicatrice quod fre-
quentius evenit domum redeunt
tunc exhausta canunt prelia
morte gravi. Illic Tatides il-
lic tendebat Achilles. et pingunt
fluido pargama tota mero.
Et quasi vitis mortes in illa e-
ra tempora sua errasse glat-
erinde gloriam eorum ferre nequit poste-
ris refabula. Hec in annum cen-
tesimum protellabit. Filii quos
qui nascentur et exsurgent enar-
rabunt filiis suis. Si hastas
aliquot quemadmodum canna fra-
giles diligens inertia provocat
quis fregerit si aureum nimi-
um color vel alius quotidie ictu
casu vel a clipeo exciderit. hoc gar-
rula lingua si licuerit me-
moriale faciet in seculum seculi.
Isti primos recubitus habent in ce-
nis et quicquid vel natus noster
de re militari tradiderit expu-
tant si fortuna permittit quotti-
die splendide, otium quam labori
et exercitationi que non munitibile

necessitas ingerit. cure et c-
aligine detectus fugiunt. et qu-
quid iminet difficultatis
reiciunt in subditos/ interim
~~fr~~ clipeos sic inaurat quia
instrumenta castrorum ut quecum-
que eorum non tam cultorem quam proba-
-marem credas/ tamen istorum ex-
penus dethatur aut etilea. fa-
ta eius ipsum marte poter-
it honorare Quarum rerum
studia et exercitium oportet habere mi-
lites et quod eos ociari non licet
et de augusto cum tecum

Egregie quidem Scipio Af-
fricanus sicut in libro st-
ratagematum Julius
frontinus refert. cum stu-
dio elegantius cuiusdam vidisset
ornatum. dixit non mirari se quod
tanta cura ornasset. in quo
plus presidii quam in gladio haberet
Sed nec fastidium illorum proferre
poteris nisi fueris sapientie gra-
dioris. Nam ut ineptias eorum
non irrideas. nulla modestia
poterit cohibere. Gaius octavia-
nus augusto felicior aut ma-
ior/ filios et si non genuit
adoptavit/ quibus et si suffi-
cere possit clarus sanguis ad
gloriam et bona hereditaria ma-
gis ad copiam quam ad usum. ta-
men tanne diligentia instituti sunt
ac si sua vel aliena acquiri
nequaquam possint nisi prou-
tiliter. Eos ergo ad gradum mi-
litarem et cursum et saltum
fecit exercitari. usumque natandi
et resum et puntum ferie-
di et iaciendi missilia et
lapides manu vel funda do-
cuit, et qualiter bellum omne
aut sustineri debeat aut in-
ferri. Nouit enim prudentissimus
et diligens imperator quia quo
semel est imbuta recens ser-

uabit odorem testa diu/ et quod
non tantum celerius sed etiam per-
fectius imbuitur et que discun-
tur a pueris Deinde milita-
ris alacritas saltu et cursu
ante comparanda est et preparanda
quam corpus etate pigrescat.
Velocitas enim que exercitio et firma-
tur et exercitio strenuum efficiat
bellatorem. Licet multitudo re-
fert si certa probitas concitant
insignia. proceres sunt an stra-
tilis breviores. Atilius enim
milites fortes esse. qui grandes
delectori suo fertur dixisse pir-
rus. Tu grandes elige ego
eos fortes reddam. Ad tirun-
cu(?) anthenis quos ludos sole-
nes greciua celebrauit/ Cari-
neum capaneo prestitisse potest do-
ceri/ quia melior in exiguo re-
gnabat corpore virtus. De exerci-
tio magni pompeii memo-
rat Sallustius quod cum alacri-
bus saltu cum velocibus cursu
cum validis vecte certabat Neque
enim ille potuisset par esse serto-
rio. nisi se et milites suos fre-
quentibus exercitiis parasset ad prelia. Accedenti assultandi insi-
liendi ars non mediocris est cum
bustio illa fiat cautela ut
miles ad inferendum ictum sic
insurgat ad hostem ut eadem ex
aliqua parte non pateat ad plagam
Exercitium natandi percommodum
est tam in terrestri prelio vel na-
vali quando tam necessitas pa-
ret nemini perfacile sit ut ex
promptu quempiam qui non di-
dicit a periculis expediri Missi-
lium quoque usus est maximus
quibus hostes eminus leduntur aut
terrentur et exercitio eorum lacer-
tis robur accrescit et iaculan-
di peritia atque usus adquiritur
Hoc autem tanta exercitii assidu-
a meditatione conscribebat. ut in
tumultu bellico vtiliter prestarent

intrepidi, qui in pace fuerant
tam studiose instructi. Filli-
as quoque legitur Cesar Augustus
lanificio sic studuisse institu-
ere ut si per casum eas in extremam
paupertatem fortuna provocasset
vitam possent arte deductam
facultatibus exhibere. Illa et ve-
di texendi et acu ornandi ve-
stes quas formandi fingendi et
componendi in domo arte sed
usum habebat et consuetudinem.
Utique qui otia non indulgebat
hominibus nequaquam permittebat
milites otiari, quorum profes-
sio instituta est ad laborem.
Nec credo eum de mollitie ha-
bitu militum gloriari, ad
quem nisi severiori vultu et
honestiori habitu accedere fere
non audebat. Cum tamen brevi
quodam proemio Katholice com-
mendat et militie honorem
addiciens nisi certatur quod ei ve-
stis fieret per uxorem suam tam
nebra super romano more
Civitatis induxisse togam.
Quod profecto non diceret nisi
durioris toge usus de qui-
tum consuetum esse professus.
Sed nunc qui mollibus vestiuntur
in domibus regum sunt, immo
in castris, et sic ad bella
procedunt quasi ad nup-
tias dealbati. Magnus eti-
am militie privilegiis se tu-
entur, quia in eo imitantur
plurimum quod iura ignorant.
Et quod tollerabile esset nisi
eque divinas et humanas contem-
nent leges, ut velis nolis
illud Satiricum tibi frequenter occurrat:
Dinomaches ego sum, suffla, sum
candidus. Esto, dum non deterius
sapiat pannucia Baucis, cum
bene discincto cantaverit ocima
verne. Rubrica Cuita

c. v. Duo esse precipua que militem
faciunt, delectum scilicet et sacramentum.

Ne me tamen putes inimica-
ri militie et vitia personarum
in officia retorquere. Ego pre-
cium eius quoniam temerita-
te suscito, et eo auctore domino suf-
ficientissime excusabo. Professio
nanque tam laudabilis est quam
necessaria et quam nemo vitu-
perare potest salva reverentia dei a
quo est instituta. Doctores testa-
menti utriusque fere et om-
nes ita esse ut dicit Augusti-
nus ad rem attinet si isti preva-
ricantur quibus lex militie po-
sita non est. Nec aliquis eorum ut
recte loquamur miles est. Lege
libros tam scolasticos quam mun-
danos quibus agitur de re milita-
ri et manifeste invenies duo
esse que militem faciunt: elec-
tionem scilicet et sacramentum. Sicut
enim duo quedam sunt hiis qui spiri-
tuales et corporales militiam exercent,
hos in ministerium altaris et
cultum ecclesie vocat lingua pon-
tificis, illos ad defensionem rei-
publice eligit lingua ducis.
De quibus officiis latius qua-
liter et quales ad alterutrum offi-
cium eligendi sunt maiorum
scripta declarant. Sed quia nunc se-
cularis militia versatur in mani-
bus vel Vegetius inquit presertim
electione militum audiat. Cum
enim hic totius reipublice sa-
lus deposita ut tirones non
tantum corporibus sed etiam animis
prestantissimi deligantur. Vires re-
gni et romani nominis funda-
mentum in prima delectus examina-
tione consistunt. Nec leve hoc
putet officium aut passim qui-
buslibet mandandum. Quod apud
veteres inter tam varia genera vir-
tutum precipue constat esse laudatum

Iuventus enim cui defensio pro-
vinciarum iminet. et moribus
excellere debet et viribus. Hone-
stas enim idoneum militem reddit.
et verecundia dum prohibet fugere
sepe facit esse victorem. Quid
enim prodest si exerceat ignobi-
lis si pluribus stipendiis
moretur in castris. Numquam
exercitus profecit in tempore belli
cuius in probandis thironibus
claudicaverit electio. Et quantum
usu experimentisque cognovimus
hinc tot ubique ab hostibus
illate sunt clades. dum longa
pax militem incuriosius legit
dum inutiles quique civilia secta-
tur officia. dum indicti posses-
soribus thirones per gratiam aut
dissimulationem probantium tales
sociantur armis. quales domi-
ni habere fastidiunt. A magnis ergo
viris magna quoque diligentia
idoneos convenit eligi iunio-
res. Sed postea diligentis electio
iudicio fuit approbata. siquidem
sunt et ascribendi sint iu-
venes qui ad arma inveniunt ido-
nei. Etas et velocitas requiren-
da est et robur. et omnis armorum
disciplina eius existere valeat
et hanc habeat consuetudinem mi-
litare. Plerique enim quamvis non im-
probabiles videantur electi. tamen
experimentis comprobantur indigni.
Expellendi ergo minus utiles et in
locum eorum strenuissimi subro-
gandi. Non enim in conflictu
tam prodest multitudo quam virtus.
in qua exploranda ~~et fo...~~
formanda et promovenda du-
tis utitur tanta opera quam iudi-
cium. Signatis namque thiron-
ibus per quottidiana exercitia
armorum est demonstranda doctrina
et levi armatura. et gravi tra-
ctim et pellagos pedites sunt an-
ciutes strenuum militem pos-
sint implere. Que mala pro-
venerant nostris neglecto de-
lectu militum et quar. drolus et c vi

Sed tamen disciplinae usus
in deconsuetudinem abiit
aut ex indiligentia lon-
ge securitatis. aut ir-
ruente molliente et
virorum animos frangente lu-
xuria aut ignavia iuventu-
tis et inertia ducum tempo-
ris. Que iii. invenies qui
strenue docere possit quod ipse
non didicit. Quid patimur lon-
ge pacis mala. semper armis
luxuria incumbit. victum quoque
vetustatum orbem. Antiquas
et modernas revolve histori-
as et plane invenies. quam
concussio regnorum. armorum
collisio. clades hominum et pla-
ga terribilis. luxuriam semper
aut comittatur aut sequitur.
Ne longe petamus exempla
vi in collumine Sicriones
ierunt. et ideo procedunt suos
suos et egressi de cavernis
suis latebris quoque silvarum pla-
na occupant nobilium perce-
dentibus ipsis impugnant
expugnant et diruunt. aut
sibi retinent munitiones. eo
quod militus nostra que tecto gau-
det et umbris nata fruges ro-
sine in lectum dormiens
scortatorum honesta preponens
officia tota die insectans vo-
luptatem. Cithara lira et ti-
pania aut tuba in castris
et voce organi in conviviis
magis agnoscit. Cum qua a-
ciem fuit aut exercent dicit

electo cessante a languit
disciplina Nam si in aciem inc-
edere oportuat in armatura
levi parum habent fiducia ma-
gni nimium alacritatis sic ita-
que onerant ut hostem sequi
non possint / illa exanimantur
ut ea tanquam aculeus exponi
nequeant sustinere Expopu-
lant illi fines nostros dum conti-
netur nostra instruitur et dum no-
vus miles armatur hostis e-
vadit / et ut dici solet dum ca-
nis mingit cautas latebras
ingreditur lupus Non est qui
comprehendat abeuntem aut
insectatur hostem / eo quod im-
peditus nec sufficit ut profi-
ciat ad eius expeditum Ille tamen
non metuit fossarum vel petit
presidia. sed locus qui munitior
in eo sicut et ipsi et si non
est notus tamen accessibilis e-
tiamque tutus est. ibique miles
ineptus non in propria virtute sed
in presidio confidit armorum
Anglorum vetus narrat histo-
ria quod cum Brittones irruptio-
ne facta Angliam depopularentur
a piissimo rege Edwardo ad
eos expugnandos missus est
dux Haroldus vir quidem armis
strenuus et laudabilium operum
fulgens insignibus Et qui tam
suam quam suorum posset apud
posteros gloriam dilatare. nisi me-
ritorum titulos per nequitiam pre-
sumptam in fide presumpto rege
decoloraret Cum ergo gentis co-
gnosceret levitatem quasi pari
certamine militiam eligens ex-
peditam cum eis censuit congre-
diendum levem exercens arma-
turam et ornatus incedens fastigiis

pectore parvo tecto corio missi-
libus eorum levia obiectans anti-
lia et in eos contorquens nunc
spicula nunc mucronem exercitus
sic fugientium vestigiis inherebat ut
premeretur pede pes et cuspide
cuspis et umbo umbone repel-
leretur Walliam autem totam in-
gressus vastavit omnia et expe-
ditione in biennium prorogata
reges cepit et capita eorum regi qui
eum miserat presentavit et usque
ad miserationem parvulorum omnem
masculum qui inveniri potuit in-
terficiens in ore gladii pacavit
provinciam / legem statuit / ut
quicumque Britonum exinde citra
terminum quem eis prescripsit fossatum
scilicet hostem cum telo inveniretur
ei ab officialibus regis manus
dextera precideretur adeo virtute duc-
tum confecti sunt Brithones
ut fere gens tota defecisse videretur
Et ex indulgentia iam dicti re-
gis mulieres eorum nupserunt
Anglis Vides ne gratia electo
ducis exercitui inveniuntur mili-
tie conservant Que sit conte-
ptio sacramenti militaris et
clericis militare non licet c. vii

Neglectum circa religionem
sacramenti ex antiqua
lege nemo militie
cingulo donabatur Aut
sicut apud Iulium Frontinum le-
gitur Emilio Flacco et Gaio Var-
rone consulibus milites po-
nere iurando facti sunt an-
tea non sacramento tantum
a tribunis rogabantur Ceterum
ipsi inter se coniurabant se
fuge atque formidinis causa
non habituros neque excedere

necessarios in telis petendi ho-
stis vel feriendi causa a tironis
servandi. Et sic dicebatur mi-
litie sacramentum quod et cri-
stianissimorum principum auctoritate
firmatum et usu. Contemptos
vero iuramenti testes. Vegetio
significatum est, iurant enim mi-
lites per deum et Christum eius et
spiritum sanctum et per maiestatem
principis, que secundum deum humano
generi diligenda est et colenda.
Nam cum quis legittimum accipit
principatum tamquam presenti et corpo-
rali deo fidelis est ei prestanda de-
votio, impendendus pervigil fa-
mulatus, deo enim vel privatus vel
militans servit, cum fideliter eum
diligit qui deo regnat auctore.
Iurant inquam se strenue fa-
cturos omnia que preceperit prin-
ceps, nunquam deserturos militiam
vel mortem recusaturos pro re
publica. Sicut sit conscripti mi-
litie. Cum vero sic prestiterint sa-
cramentum, cingula militari
donantur et privilegiis, adeo
quod obtinuit ut electio et sacra-
mentum milites facerent. Et sine
electione nemo conscriberetur
aut iuraret, sine iuramento ne-
mo nomen militis aut officium
sortiretur. In libro officiorum
Marcus Tullius refert quod Pom-
pilius imperator tenebat provin-
ciam in cuius exercitu filius Ka-
thonis tyro militabat. Cum
autem Pompilio videretur unam dimit-
tere legionem, Kathonis quoque filium
qui in eadem legione militabat
dimisit. Sed cum amore pugnan-
di in exercitu remansisset, Katho
ad Pompilium scripsit ut si pateretur
in exercitu remanere eum secundo
obligaret sacramento et prius am-
misso iure cum hostibus pugnare

non poterat. Marci quoque Kathonis
senis epistola est ad Marcum fi-
lium, in qua scribit se audisse
eum factum dimissum esse a
consule cum Macedonia bello
perfecto miles esset. Monet
igitur ut caveat ne prelium ine-
at, negat enim ius esse cum
hoste pugnare qui miles non
sit. Ecce quia vir sapientissimus
militem non credebat nisi eum quem
sacramento ad militiam constrin-
xit.

Privatur militiam ad re-
ligionem exnecessitate tenentur sicut
quive in clero divinis obsequiis conscripti
et milites et honorificentia

Sed ipsius sacramenti
verba revolue. Anima-
duertes armatam mi-
litiam nominis quam
spiritualem ex necessitate
officii ad religionem et dei cul-
tum artari, cum fideliter et secun-
dum deum principi debeat obse-
quium et rei publice pervigil fa-
mulatus. Unde quod predixi
qui ut electi sunt ut iurati
et si militum nomine censeantur
nominantur in veritate milites sed
quam sacerdotes aut clerici quos
ad ordines etiam non vocant. Mi-
les namque sicut honoris ita labo-
ris nomen habet. Nemo vero sibi
honorem sumit sed qui vocatur
a domino. De tollato honore gloriatur
Moyses et fideles populi duces
cum hostes oportuerat eos im-
pugnari. Eligebant viros
fortes et ad bella doctissimos
electione namque ista preceperunt.
Enimvero non electus se ipsum mi-
litie ingerit in se gladium
provocat quem iniuria te-
meritate usurpat. Qui con-
stitutorum ergo preceptiam incedit

Quia qui gladium accipit gladio peribit. Si non in eo exercitus auctoritas recipitur, non miles sed sicarius recte vocatur. Nam in veteri scriptura sicarii dicuntur et latrones quicumque lege non precipiente arma tractant. Germana quibus lex non utitur legem impugnat. Duos gladios sufficere impio ypocriano evangelii sacra testatur historia. Omnis alii sunt eorum qui cum gladiis et fustibus accedunt ut captivum capiant Christum nomine eius decle simplices. Illi ergo quid habent militie qui veritati et sacramento non obtemperant legi, sed in eo militie sue gloriam constare credunt si contemptibile sit sacerdotium, si contempnescat auctoritas, si ita dilataverint regnum suum ut ex imperium contrahatur. Si laudes suas faciunt et scripsis falsis proximis insultant et extollant cum irrisione audientium imitantes militem gloriosum. Horum utique in eo maxime eluceat sit si clerum et inermem militiam aut telis aut linguis confodiant. Sed amis versus est militie ordine. Tueri etiam principiam impugnare, sacerdotium venerari, pauperum pulsare iniurias, pacare provinciam pro fratribus, ut sacramenti docet conceptio fundere sanguinem et si opus est animam ponere, exultationes dei in gutture eorum et gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus et nobiles eorum in manicis ferreis. Sed quo fine aut ut furori vanitati avaritie serviant aut proprie voluntati? Nequaquam, sed ut faciant in eis iudicium conscriptum. Quo unusquisque notam suum cum dei angelorum et hominum sciunt exequantur publica utilitate arbitria. Ut faciant in quam. Quia sicut gladium dictare iudicium, ita et ystoriam faciendo certe officium est. Totius gloria hic est omnibus factis eorum. Nam et hic agentes milites sancti sunt et in eo fideliores principi quo servant studiosius fidem dei et utilitatem sue. Totius gloriam premonent quo fidelius dei famulantur, in omnibus gloriam querunt.

Fides deo debita seu cuiusvis homini preferenda nec servatur homini nisi deo fuerit. ix.

Nec refert fideli quis militet fide incolumi. Sub Diocletiano et Iuliano et aliis impiis legimus militasse fideles, et eos in defensione reipublice cunctis principibus fidem exhibuisse et reverentiam. Impugnabant cum hostes impii, sed mandata dei servabant. Si vero paganica tum temerare legem dei hominum preferebant. Reddebant principes et accusabant eos illi excellentes in iustificationibus domini constanter loquentes et agentes sine confusione mandata eius cum omni fiducia. David quoque militans se legitur a fide et fidem et reverentiam militans impletis. Hec quod omni militie formula preferenda est et implenda, ut deo primum fides debita, deinde principi et reipublice

fides servanda

servetur malitiis (nec principi) et semper maiora preiudicant minoribus, quia rei publice nec principi fides servanda est contra deum. Sed studium deum sit habere propitium contemptu militaris sacramenti. Unde plurimum miror si quis princeps illis habeat fidem quos videt deo suo, cui ut cetera taceam etiam sacramento militie obligati sunt, fidem debitam non servare. Erro non, nam moribus laborat qui eum sibi fidelem fore credit quem videt esse corruptum et perfidum in illum cui plurimum debet. Sed timet plurimum. Certe si fortior supervenit, contemnet et illum contemptum principis. At si benignior et beneficentior apparuerit, et illum (qui homines deo prefert) clamabit. Non est quod se ultimum inprimis qui homines deo prefert. Nequaquam servabit fidem secundam cui prima irrita fiat.

De privilegiis militie et quod sacramento astricti sint ecclesie et quod gladium offerant altari. vi

Recte non militantium privilegii multa sunt que de iure antiquo legibus patent. Nam et liberiores sunt et pluribus immunitatibus gaudent, ab angariis et parangariis et sordidis muneribus alieni, que quamplures ignorant; et licet in potestate sint, in castrensi peculio testari possunt, et ex publica sollicitudine, quod maximum est, non permittuntur egere, et in huiusmodi plurima que longum est enarrare. Licet sint aliqui qui sibi non tueri viderint esse ex sacramento solemni quia in ex consuetudine prestitum quod non prestat. Nullus tamen est qui sacramento tacito vel expresso ecclesie non teneatur obnoxius. Et forte ideo cessat solemnitas in iuramento, quia ad hoc omnis invitat et coartat necessitas officii et sinceritas fidei. Unde inolevit consuetudo solemnis ut ea ipsa die qua quisque militari cingulo decoratur ecclesiam solemniter adeat, gladioque super altari posito et oblato quasi celebri professione facta seipsum obsequio altaris devoveat, et gladii, id est officii sui, iugem deo spondeat famulatum. Nec necesse est ut hoc profiteatur verbo, cum legitima professio militie facto eius videatur inserta. Quis enim in homine illiterato et qui magis arma debeat nosse quam litteras professionem exigit litterarum? Nam episcopi et abbates professione scripta vel dicta ad fidem et obedientiam videntur artari. Et [illegible] artantur, quia deo mentiri non licet. Tamen aut plus aut minus est quod milites faciunt, qui non adulantur sed gladium offerunt, et primitias officii redimunt ab altari, unde ecclesie in perpetuum famulantur. Nam sicut clericus pro ecclesia plurimum, ita contra ecclesiam hic nichil. Refert Lucas quod milites ut baptisarentur accesserunt ad Johannem interrogantes: magister, quid faciemus et nos? Et cui illis penitentiam concutiat neque calumniam faciat, et contenti estote stipendiis vestris. Fidelis sermo et omni acceptione dignus, qui decreat parvulum ore proprio [illegible] vitat. Dominum precursore noverat enim manum militarem promptam ad iniurias, rapinis assuetam; et cum nunquam ei sufficiunt sua, quis appetat aliena? Concussione que prohibita exclusit iniurias, rapinas extinxit; exclusa calumnia avaritiam quoque damnavit.

fidelis sermo

quod praecepit unumquemque contentum esse stipendiis suis. Sicut enim in-dictum est militem exigere non licet cum militat militiae suae praeter stipendia, et tamen eius est gratia ut alimenta quo necessitas exigit de publico provideantur. Quod milites qui castigandi sunt si militiae lege contempta privilegiis abutuntur.

c. xi Si vero contra prohibitionem ordinationis et legitimas sanctiones in furta delabitur et rapinas, durius castigandus est, ut qui semper fere dura ab eis exstant. Et ita cohibenda est audacia eius, ut in se ipso discat quanta animadversione feriendi sint qui legem impugnant quam susceperant defendendam. Sicut enim multis immunitatibus et eminentibus privilegiis militia gaudet, ita acerbioribus poenis subiecta est, si sua demeruisse privilegia convincatur. Licet in ea plerumque parte prodest ignorantia iuris, tamen etsi iura publica permittant, suum tamen officium non licet ignorare. Licet enim sacerdos in ordinatione ordinis difficultatem ignoret, corpore quod sine contradictione onerosis succedit officio, suscepti sacerdotii onera cogitur sustinere. Si non negligit aut malignatur, corripit gravius, quo maiori poena digni sunt hi quibus tamen multum debeat honoris aut occulto aut manifesto inveniuntur rei crimine. Aliter tamen causa agit, puniuntur excessus, quam illa plerumque poena irrogant sanguinis, haec quae mediocritatem pro qualitate delicti exigunt curam. Ipsa vero

nunc simplex est, nunc quasi quandam acrimoniam miscet; virtutum tamen in confessione disciplina necessaria est nusquam magis quam in castris et in militari. At res militaris quae magis exercitatur in sapientia, acerbius est torpor puniendus. Certe est autem quod utrumque magis impugnet, quam quia et incontinentia ordinationum plurimum adversatur. Porro ubi ordo non est, confusio locum habet, et nisi reprimatur correctionis stimulo, procul dubio ignominiam ex necessitate importat. Cum non faciat fortem quem luxuria et intemperantia notam exarmat, quam exanimavit. Certe in libro Strategematicon Julius Frontinus refert quod Publius Scipio ad Numantiam corruptum superiorum ducum socordia exercitum correxit, dimisso ingenti lixarum numero, redactis ad munus quotidiana exercitatione militibus, quibus tamen frequens iniungeret iter, portare complurium dierum cibaria imperabat, ita ut frigora et imbres pati, vada fluminum pedibus traicere assuesceret miles, exprobrante subinde imperatore timiditatem et ignaviam, frangente delicatiorum usus ac parum necessaria expeditioni vasa. Quod maxime nobiliter accidit Gaio Memmio tribuno, cui dixisse traditur Scipio: Mihi paulisper, tibi et rei publicae semper nequam eris. Quintus Metellus bello Iugurthino similiter lapsam militum disciplinam pari severitate restituit, cum insuper prohiberet alia carne quam assa elixave milites uti. Philippus cum primum exercitum constitueret, vehiculorum usum omnibus interdixit.

equitibus/ Nec amplius quam singu-
los caballos habere permisit. Pe-
ditibus autem denis singulos que
molas et funes ferrent quin-
estiva excuntibus xxx dierum
farinam collo portari imperat
Gaius marius recidendorum
impedimentorum gratia · quibus ma-
xime exercitus agmen honora-
tur · Vasa et cibaria militis in
fasciculos aptata furcis preposuit
sub quibus et habile onus et
facilis requies esset. Unde pro-
verbium natum est muli mulites
mariani Alexander lacedemo-
nius egressum via quadam casti-
gabat Cui dicenti ad militum
rei rapinam se ab agmine re-
cessisse respondit Nec frater quidem
rapinam facias volo Publius
Nasica in hibernis consulis cum
classis usus esset necessarius
ne tamen milites desidia corrum-
perentur aut per licentiam ocii so-
ciis inferrent iniuriam naves
edificare instituit. Fidem quam
frontinus ait multa constantie
insignia refert quod Casilinum
obsidente hanibale tantum
inopia pressi sunt ut murem
centum denariis venisse pro-
ditum sit memorie/ cuius quidem ven-
ditorem fame periisse · emptorem
autem vixisse et in tanta an-
gustia fidem servasse Romanis
Petilini a penis obsessi paren-
tes et liberos propter [illegible] o-
pi-
piam eiecerunt · ipsi corri-
a madefacta et igne siccata
foliis arborum et omni genere a-
nimalium vitam trahentes un-
decim menses obsidionem tolle-
raverunt Hispani ffabren-
ses omnia eadem pressi sunt/ nec

tum opidum hercullio tradiderunt
Cisinii cum oppugnaret Mithri-
dates captivos eius urbis pro-
duxit credidit quod obsessis arbi-
tratus futurum ut miseratione
suorum compelleret ad deditio-
nem opidanos At illi cohorta-
ti captivos ad mortem fortiter
excipiendam fidem servare Roma-
nis Colonienses cum Vi-
riatho suis liberi et coniuges
redderent prohibuerunt specta-
re supplicia pignorum suorum
quam a romanis desistere Num-
antini ne se dederent fame
mori prefixis foribus domu-
um suarum maluerunt vi-
cissent quam romanos auctore o-
peris nisi illi sub Scipione pu-
gnassent Quod varia animad-
versio procedit in eos qui
ducis iussio obtemperant et qualiter
debeat obedire et in quibus man-
datis Ca · lxa: cxa: iiii · c xii

Incos vero qui ducis aut
legis non optemperabat
arbitrio variatum ad-
versus procedebat Nam alii
in fortuna alii in fama
alii in sanguine puniunt Exto-
tium velut et usque quaque ri-
te esse invenies Marcus aure-
lius cocta consul cum ad opus
equites necessitate cogente
iussisset accedere eorumque pars
detrectasset imperium questus
apud censores effecit ut a
patribus notarentur/ deinde
optinuit · ne eis preterita era
procederent Tribuni quoque
plebis de eadem re ad plebem pe-
tulerunt omni quod consensu sta-
bilita est disciplina Quintus
Metellus Macedonicus in hispa-
nia quinque cohortes que hostibus

cessent testamenta facere iussas
ad locum remisit privatus non
nisi post victoriam recepti. Un
senatus ad milites Publii Va-
lerii qui per fugati essent decre-
vit ne ei auxilia submitte-
rentur nisi victis hostibus.
his non legionibus que pu-
nico bello militiam detrecta-
vant in Siciliam velut rele-
gatus per septem annos ora-
rum ex senatus consulto datum
est. Apud Claudium suum sena-
tus quoque consultum omnes qui
a Pirro rege Epirotharum
capti et per eum remissi erant
equites ad pedites redegit
ad levem armaturam omnibus
extra vallum iussis tendere
donec bina hostium spolia si-
guli referrent. Et ffrolitin-
us aut Plinius asserit
ad levem armaturam quia fu-
it hec quoque antiquitus cum
adversio militaris iubere ignio-
minie causa militi venam
solvi et sanguinem dimit-
ti. Cuius rei ratio et si in ve-
teribus litteris non potuerit in-
venire. hoc tamen primo factum
opinatur in militibus stupentis
animi et a naturali habitu
declinantibus. ut non tam pena
quam medicina videretur. Post-
ea tamen ob plera quoque alia de-
licta idem factum esse credit
per consuetudinem quasi minus
sani viderentur omnes qui contra
officium delinquerint. Nam
sanguinis culpe non erat ignomi-
niosa animadversio et sic fit illa
ex vigore discipline militaris
dissimulatam locum reliquerat.
et veteres quoque grecos anulum
habuisse in sinistra digito

qui medio proximus est celeber-
rime traditum. Romanos quoque
homines aiunt sic plerumque usita-
tos anulis. causam quoque huius rei
Apion in libris Egipciacis dicit
quia in sectis apertis que corporibus
ut mos sit quos greci ana-
thomas vocant repertum est quen-
dam tenuissimum nervum ab
eo uno digito de quo diximus
ad cor hominis pergere ac perve-
nire. visum quoque esse non inscitum potissi-
mum digitum tali honore deco-
randum qui continens et quasi
connexus cum principatu cordis
videtur. Unde et quasi ex cor-
dis arbitrati sunt nominandos
aut puniendos qui in mili-
tare officium deliquissent. Ut
recitat ad ffrontinum Crassum
a Sempronio Asello et pleris-
que aliis historie romane scripto-
ribus traditum fuisse quod
rerum bonarum maxima et pre-
cipua quod esset ditissimus
quod nobilissimus quod eloqua-
tissimus quod iuris consultissimus
quod pontifex maximus. Is cum
in consulatu obtineret Asiam
provinciam et circumsedere atque op-
pugnare Leucas pararet. opus-
que esset firma atque procera tra-
be qua arietem faceret quo mu-
ros oppidanorum quateretur
scripsit ad magistrum Elaium ma-
iorem Athheniensium sociorum
amicorum que populi romani ut ex
malis duobus quos apud e-
os videt uter maior esset ei
mitti procuraret. Tunc ma-
gistratus Elaius comperto quamobrem
malum desiderasset non ut iussus
fuerat maiorem. sed quem ma-
gis esse idoneum aptioremque faci-
endo arieti faciliorem quoque portatu

existimabit minorem misit.
Crassus eum verberari iussit. et
cum interrogasset cur non quem
iusserat misisset. causis ratio-
nibusque quas dictabat pre-
tis / vestimenta detrahi iussit
virgisque multum cecidit. corrumpi
atque dissolvi ratus omne officium
imperantis si quid ad id facere ius-
sus non obsequio debito sed con-
silio non desiderato responderit. Ergo
quoniam amplius in monachum ar-
tioris regule dictasset abbas
Severus Apicio namque periculo
delinquerat qui non paruerat
mandato. et si forte re ipsa
utilius esset quod fecit. Nam
sic in religione de gentibus
prelatorum domini preceptum
non impugnat a subiectis
non oportet discuti sed im-
pleri. Sic in re militari tota
magistra dicit nulla est exami-
natio militaris. Si forte quod
precipitur expressum saluti rei-
publice [illegible] ad [illegible]-
lui meo non obtemperat iussi-
perfidus et impius miles. Sed
tum iniquius quod detesta-
bilius qui sine fide reve-
rentia aggravat quicquid
dictaverit imperator. Nonne
apud omnes vox funesta est
et crudelis plena que perfidie
Pectore si fratris gladium iu-
guloque parentis condere
me iubeas plene que in visce-
ra partu coniugis invita peragam
tamen omnia dextra. castra super
Tusci si ponere Thybridis undas
Hesperios audax veniam me-
tator in agros / tu quoscumque voles
in planum effundere muros. His
aries actus disperget saxa lacer-
tis. Illa licet penitus tolli quam
iusseris urbem Roma sit. Quid
nequius dici potuit et unde
magis debet ~~f~~ si ~~x~~ fidelis est
et romanus imperator offendi.
Eo namque sceleratus miles fi-
dei sine fidem facere studuit. Unde
seipsum maxime infidelem et perfi-
dum esse convincit. Magna quidem
debetur reverentia domini. sed fi-
dei religione servata. Quedam
ita necessaria sunt ut manda-
tum non expectant. Alia sunt dete-
stabilia. Media consistunt in ar-
bitrio presidentis / velit nolit per-
fectus ex necessitate boni diligen-
dus est deus. velit nolit perfectus
ex malitia contingit est adulterium
declinandum. At militare vel non
militare egredi vel non egredi ce-
teraque que perinde in media reputat
ex preposito diligentiam et reverentiam
expectant. In his ubi mandato
presidentis oculos aperire [illegible]-
[illegible] est. aut extra [illegible] ad
[illegible] operis structum manum ir-
reverenter extendit. Sic certus in
hac parte subiectus ut vivat.
Quia quotiensque de quasi ex-
propria discretione ad arborem
scientie quam sibi et plurimis reservat
dominus temerariam manum mi-
serit. laqueum mortis incurrit.
Quod non boni aut mali in
talibus sit non licet iudicare sub-
iectis. Dum plena reverentia ex-
hibeatur preposito et fidelis obe-
dientia mandatorum. Militem
vero in omnibus his que ad statum
publicum pertinent. vel omnino cessare
licet. Nisi ducis iussu vel
licentia quod ipse faciendum de-
creverit roboret. Unde hii ple-
rique qui ducum contempto vel
non expectato imperio congredi-
entes cum hoste reipublice vi-
ctoriam contulerint. Sepe non
tam gloriam assecuti sunt ex victoria

quam de temeritate vel negligencia
penam. Et inde ergo meretur
qui fuga statum vel desertor si
ex disciplina militari tanta
severitate corripitur. Exemplator
in strategematibus Julius Frontinus
Clearchum Lacedemoniorum du-
ce dixisse imperatorem exercitui
potius timendum esse quam hoste.
Eo quod qui in prelio dubiam mor-
tem timuerant eorum statione
relicta certum manebat suppli-
cium. Lucius Papirius cursor
fabium rutilianum magistrum equi-
tum quia adversus dictum eius quam-
vis prospere pugnaverat virgis
postea cesum securi percussurus
fuerat, tandem autem precibus mi-
litum concessit. Quem ad regionem
cum ille profugiens romam per-
venisset, sed ibi quidem remisso
prius supplicii metu quia ad
genua eius et pater Fabius cum
precibus provolveret et pater Sena-
tus et populus rogaverunt. Et ne
cui credas hoc fuisse ex odi-
o procedenti, Manlius cui im-
perioso postea cognomine fuit
filium quod is contra edictum pa-
tris hoste pugnaverat quamvis
victorem in conspectu exercitus
virgis cesum securi percussit. Ex-
titit autem disciplina militaris
sicut reipublice necessaria. Ita
et omnibus gratiosa, adeo quidem
ut Manlius filius ipse ad pro
patrem exercitum seditionem parante re-
negavit esse tanti quemquam
ut propter illum corrumperetur disciplina
militie et optinuit ut ipsi
puniri pateretur. Appius Clau-
dius ex hijs qui loco cesserant
decimum quemque militem sorte
ductum fuste percussit. Fabius
Rutilius tamquam ex duabus legi-
onibus qui loco cesserunt vi-
cenos sorte ductos in conspectu

militum securi percussit. Aquilius ter-
nos ex centuriis quorum statio
ab hoste prorupta erat addixit
securi. Quintus Fabius maxi-
mus transfugarum dextras precidit. Mar-
cus Cato tradidit in furto com-
prehensis militibus dex-
tras esse precisas aut si leni-
ous in eos animadvertere vo-
luissent in principiis sanguinem mis-
sum. Sed ita quamquam severius pro-
vocat ita tamen ut pro arbitrio
ducis in pena paucorum securi-
tas et quies reipublice reformetur.
Julius Cesar orta seditione
militum paucis percussis castra
sedasse legitur. Et fidem militum
revexisse. Militie cingulo priventur
milites et quod exauctoratis no-
cere agere cum gladio telo vel tunica
... et sine gladio insertus ... c. xiiij

Evenit interdum ut ex deli-
cto suo priventur mi-
lites militie cingulo
in hiis maxime ubi
sacrilegia committuntur.
Veteri namque iure statutum est
et novo non est abolitum ut
qui non servato militie sacra-
mento religionem quam pro-
fitetur impugnat cinguli
amissione multetur. Fertur
hoc edicto Julius compescuisse
militem suum quod urbem ingres-
sis non licuit homines spolia-
re aut templa deorum quod
ei plerumque modicum ingravescente
seditione improperavit. Nu-
minibus namque bonis omnibusque iu-
rati impugnare non poterat
quos sacramento militie susce-
perant defendendos. Sic quamvis
Gaius Curio bello Darda-
nico circa Dirrachium cum una
de quinque legionibus seditiosa vi-
disset eam producere iussit iner-
mem distinctam quod in conspectu

armati extius succincta coegit
sectare. Postremo aut die simi
lis fossam distinctos milites
fac. Nullis quoque precibus legionis
impetrari abeo potuit ut signa
eius submitteret nomen quoque aboleret
Milites aut in supplementa
riam legionum distribuit. No
men restituebant qui meruc
rant priuari cingulo antequam
eos preterea multa insignirent
Milites qui ex Cannensi pu
gna redditos in Sicilia silecat
relegati postulauerit a Mar
co Marcello consule ut in prelium
ducerentur esse senatum consu
luit. Senatus quoque negauit pla
cere sibi ei committi rempublicam
qui eam deseruissent. Mar
cello tamen permisit facere quod
uidetur. Lege tamen prescripta ne quis
eorum munere uacaret ne do
naretur premio aut honore
aut reportaret in Italiam dum
peni in ea fuissent. Qui non
cingulo spoliati sint eis ut
extra procedunt uer militari
bus plurigenis gaudent uer
sunt aliquod cum gladio telo re
conueniunt. Adeo quoque prouida
constitutio maiorum est gla
dius insertus cingulo. Aut
collato honore cinguli potius
quam eius gladii dignitatem intel
ligatur collata. Et recte cingulo
decoratur ad miliciam quilibet
accedit, quia cum expeditum esse
ad munia rei publice officij sui
necessitas exigit. Accingi nam
quoque spectat cum gerenda inminent
et cum uacatio datur licet
esse distinctum. Unde illud
in libro regnorum: Non est glorietur
accinctus ut discinctus. Quia
sollicitudo laboris imminent glo
riandi licentia non admittit
et otiandi libertas et securitas

quietis plerumque extollere parit
Cingulum ergo inditum est laboris la
boriosi honoris initium. Ut liqueat
omnibus quod qui laborem in dictum mi
licie subire detrectet honore
gladii in militari cingulo sini
stra portat. Opus quoque cin
guli cassa est significatio nisi
fidem eius roboret et perficiat
labor. Uideas multos cinguli
honore timentes. Sed nisi ho
nore laboriosa impleant inita
idem est ac si pro solida subici
quis uenditet sagina. Postquam
dignus est punitus res qui
concessa sibi abutitur potestate.
Abutitur aut uel non faciendo
quod ipse oportet uel faciendo
quod fieri non oportet. Et utrumque
quidem est malum ut dicitur peccatum
delicto quoque esse spectat. Delin
quit et qui non implet officium
sed plane peccat quisquis commit
tit contrarium. Albus signum nigro
magis opponitur quam non album.
Et tristicia leticie magis impu
gnat quam spes aut timor. Re
ueque in leticie ratione cadunt
ne ei maxime aduersantur. Et
cingulo quidem abutitur tam ille
qui non implet quod oportet ex
milicie sacramento quam ille qui
impugnat milicie sacramentum.
Delinquit tamen primus qui impu
gnat. Sicut hostis peius
ignauo milite odibilior est.
Unde qui rem publicam et in
crimen manum militaribus
armis impugnat. iustissime
exauctoratur tamquam ille
qui figura hostilem induerit
sed preterea omnibus digno et
humano iure priuatus fecit pa
triam. Et hii qui varijs per
turbationibus impugnant ecclesiam
dei quibus lex non prisionem
dextrarum sed penam irrogat

capitale sit prodiciones illorum
assumunt. Ceterum et denique fide-
les, si in defensione ecclesie lin-
guam acuunt et totas inge-
nii sui vires explicant
refellacionque. Si vero vice-
runt quod plus Deum in maximum pura-
pis et fortunas eorum et ca-
pita animum legittimis suppli-
ciis seviant, tueri non pote-
runt. Et si gladium suum ad-
sus tales non exercuit, pura-
ps, in scripturis evangelio pro-
vocat gladium bis acutum
quem in ore suo gerit filius
hominis, gladium utique qui vivus
et efficax est, qui corpus scin-
dit et animam et mittit in ge-
hennam. Ad quem obtusus est omnis
gladius. Armatura fragilis
fluida et infirma. Preterea
quam ipsa constituit gratia in
honorem sabbata militum. Sunt
tamen plurimi qui malorum
clamore exemplum quondam milicie con-
secrande cingulum altari obtu-
lerunt, videntur protestari se
eo quod tunc primum accessisse Deo
qui ibi colitur bellum denun-
ciaverunt. Facilius crediderim hos
milicie exoptatos quam ad le-
gittimam miliciam consecratos.

Romanos in disciplina ceteris
vicisse et Grecis gallis(?) Ce-
sarem floruisse ceteris

c xiiii Proinde necessaria disciplina
militaris. Cuius quanta
sit utilitas non facile di-
xerim, ut enim dictum est
ad Romanos adeo pro-
fuit disciplina ut orbem sue
subicerent dicioni. Alexander
quoque Macedo exiguam manum
militarem suscepit a patre et
doctam, quia assuefactam milicie
orbem terrarum aggressus innumeras
hostium copias fudit. Xerses

a tercentum Lacedemoniorum apud
Termopolas vexatus cum eos
magnum infinita plurimis copi-
arum amissis vix vicisset
in eo se deceptum dixit et
multos quidem homines habere, viros
autem disciplina tenaces nullos ha-
bere. Quod dixit verum quod et fuga in-
testatur, qua apud Salaminam
turpiter victus, qui tot gentes in bel-
la trahebat, ut dicitur, facile
non potuit, in mari vix una nave
evasit. Effectum enim quod duces ex-
ercitus eius non consuluerunt multi-
tudinem militare aliter quam singulis
telis vexati a singulis, ut ex-
inanis telorum duci quam nos fuge-
rant. Est autem dux inspeciosus mi-
litibus apud quem disciplina
non viget. Et frustra sperat vi-
ctoriam qui animos et manus
militum assidue non exercet. Mi-
les subditus subito deserit du-
cem et labores ferre non sustinet
quem continuus non exercuit labor.
Desperatis animi fiducia roborat
quam ei res erat ad ipsum militem
subditus ducem quam emeritum et a
longa pacis quiete dedicerat
ducem. Sed et iuste victoria
desperatur, ad spem vindicte
erigendus est animus. Est enim
interdum una salus victis nullam
sperare salutem, et utique victores
putent si qui non moriantur multi
magni quam non muneris loco
est saciari ulcione et dispendium
vite vindicte solacio com-
pensari. Et facile assumit pugnan-
di licenciam cui fugiendi incumbit
difficultas. Audatores sunt
qui bellum inferunt et sepe ali-
dum honeste vilis quam mori cu-
piunt feliciter vincunt. Caute-
tes namque fortuna minat et ut
pugne disciplina iminet degeneres

amorem timor arguit / quo nihil
ignominiosius est his qui nomen
et officium militare profitentur. Timi-
dos itaque cartaginienses lex militaris
percellit. Dicit quoque in re mi-
litari diligentissime [illegible] est
re verus et unde fugata pec-
tora frangat. Semper enim vincat
luxuria, sed eos dumtaxat quos an-
te corrupit / eoque studiosius fugien-
da est eo quod in clientelam suam
acerrime sevit. Anthiochus
ante luxurie et superfluitatis insignitus
extitit ut etiam exercitus imitatus
aureas caligas habuerint resultarunt
quam maxime devictus amore [illegible] dimi-
cant. Deus quam historiam
sepissime superatur eo quod luxuriosis-
sima est. Hanc quamquam ad eos
tractus inveni quam sexerxem ibi tunc
emolitum / gentes elegantia celi so-
lent uti in acie [illegible] plurali
sed quo ad parit hoste cuius le-
bunt. Obsessas urbes more [illegible]
viribus nesciunt expugnare / pu-
gnant autem procurrentibus equis
aut terga dantibus sepe etiam simu-
lantibus fugam. Signum his ex
antiquo more non tuba sed
tympano datur / nec pugnare
diu possunt quia intollerabiles
essent si quantus est eorum impe-
tus tanta esset perseverantia
natura taciti ad faciendum quam
ad dicendum promptiores. Nam quo-
bus parti fides dicti promissi-
que nulla. Principibus metu non
pudore vel religione parent. Prin-
cipatus vero quem corrumpit lu-
xuria diu stare non potest. Aut si
steterit oppulente merito dei ero-
diet quicquid immoderatus luxu-
rie hausit. Modum siquidem sui ne-
scit nec ante intemperantia requi-
escit quam ex indulgencione luxuria
in extremam turpitudinem precipi-
tatur. Assiriorum dispice plerasque

et historiarum testimonio comprimitur
regna eorum impulsu luxurie
esse subversa. Justinus ceteris refert / Do-
gus quod postremus rex Assiriorum
regnavit Sardanapallus
vir muliere corruptior. Ad hunc in-
videndum quod nemini ante eum
promissum fuerat prefectus eius
admitti magna ambitione
egre optinuisset / invenit eum
inter scortorum greges purpuram
colo nentem muliebri habi-
tu cum mollicie corporis et oculo-
rum lascivia omnes feminas an-
tiret / pensa inter virgines parti-
entem. Quibus visis indignatus
tali femine tantum virorum subiectum
vi sibi tractantes quam ferrum
et arma habentes parere / progres-
sus ad socios quod viderit refert
negat se ei parere posse qui se
feminam mallet esse quam virum.
Fit igitur coniuratio. Qua
illa audita in aulam regiam se
recepit. Ubi extructa incen-
sa quam pira et se et divitias
suas in incendium mittit hoc
solo imitatus virum. Et pre-
dentium quod regnum robur a
luxuria emollitum est. Deinde
per singulos quam per gradus in-
bescente mollicia in hoc tan-
dem effeminatum fractum et co-
minutum est imperium vero romanum
exhaustum est et devolutum
Nerone imperante. Nunc gula
fere omnia devorat. Inquina-
vit libido. Exhausit avaricia.
Fregit ignavia. Luxuria cum su-
perbia extinxit. Hic nulla ve-
stem bis induit ut vel maxi-
mo ceteris singulari gloria pre-
teret. Sed dum romam premit
totum orbem fecit inglorium / scelera
aliorum assumit industria. Quam
inertia vero amisit.

Stubru

Quod civitatibus mala proveniat ab indisciplinatione civium

Sed cum omnium gentium exempla revolvo disciplina Romanorum praecipue licet maximis successibus eorum plurimum profuisse legitur disciplina. Ut in paucitate sua fugitivis superat cum Romani ausi sunt super imperio gentium dimicare Reginam fecit aut extiterunt ex urbibus eorum tolli igitur. Cimbris adversus Romanos pugnaturis vir unus dicitur postulato silentio ante aciem vos inquit qui estis Rufi est Romanam iuventutem dixit. Et ille ita fiat inquit si vos viceritis. Gravi tamen conflictu pugnatum est, sed Romani vicerunt et nimio plures et fortiores viribus et exercitatiores usu. Multis tamen dampnis suorum eo quod eis tolleratum fuerat adversus [illegible] disciplinaliter eruditum. Verum in tota re militari nil utilius nil clarius duce erudito. Tamen virtus et industria ducis efficaciam exercitus, sicut proverbialiter dici solet, quasi altera lance compensavit. Et sarcos trudenchos. Dicta potius quam ex [illegible] vetustatis accessit, ut cum Bolingbroke ait [illegible] senius aut fortius inter milites tantum inter duces immo inter omnes homines Caesar dictator emicuit hic ducibus videntes centum viginti et duo milia hostium caesa numeras adnotavit. Si quis collat quinquagies et bis dimicavit. Marcus Marcellus solus superessus qui homines et [illegible] parvi [illegible] fuerat [illegible]. Alexander nullus velocius cessit, nemo velocius legit. Pilatus etiam [illegible] exhibetur simul dixisse Bene civitate cepit perditus ut quos armis subegerat clementia magis vicerit.

Nobis a virtutibus esse [illegible] virtutum premiat et suas civitates in Italia [illegible]

Sed maiorum virtute cum id replico et revolvo, deficit etas nostra et fere ad nihilum redacta est honoribus intumescens honorum nesciens gradus. Vanitate nominum delectatur contenta rerum virtute et fructu. Aleator autem [illegible] quam magis inivare stulti timent et qui virilia nunquam tractaverunt sed neque nota habuerunt officia cuius ad opera castitatis [illegible] fructificatione [illegible] quam indurata [illegible] inhabiles reprobantur. [illegible] primi [illegible] ducatum quam affectant se ductores et doctores pollicentur officii quod nunquam didicerint. Porro [illegible] virtus dilatavit [illegible] non sufficiunt contrahere fines aut [illegible] vires expaciare. Si mihi non credis, vel operibus crede. Pudet dicere quod dolor est et ignominia sustinere. Cum armati manus nobis militia steterit, cum aliena expugnarent pudicitiam suam prostituunt, dum nobilium effringunt domos, [illegible] explorant ut epulentur quotidie splendide, dum ampullas proiciunt et sesquipedalia verba [illegible] trucidantes Persas et Parthos et si quid aliud hostili censetur nomine, cum hec faciunt milites gloriosi incolumis

indomitus insolescit inermis
Brithones ultimescit Apos
quos qui dicunt Palatini Comites
et regio sanguine clarent vel ad de
dicionem compellit. et quam tributari
os facit / Non est qui cum eis re
lit manum conserere / aut qui
velit equino marte cominus vale
ant experiri / armenti inermes
ad campestria prodeunt. sed iner
mes ad silvestria qui de propria
virtute diffidit, ne ipso nomine
prosequitur. Ultima memori
ter tenuisset opus de Cisalpinis
fama narrat historia / cuius rei
quod sit Cisalpinorum indoles ani
mi ferarum corpora plusquam humana
erant. Sed experimento deprehen
sum est quia vehemens eorum sit po
impetu maior est quam virorum
ita sequens minor quam femina est
Alpina eorum corpora humente
celo educata. habent aliquid si
mile nivibus suis. cum mox in
caluerint pugna. statim in sudo
rem eunt / et levi motu quasi
quodam sole laxantur. Alibi quoque
Alpinarum gentium feritas fin
git vel p[illegible] quae de
ficientibus telis infantes suos
afflictos humi in ora militum
adversa inserunt. Si essent ple
ni qui impugnaverunt in toli
nos nostros procul dubio vincerent.
Sed ut ait Lucanus Non est quod
faciet facienda que fere pocius
tronca fortuna compellit. Arma
tam pro patria inermis inbel
les quam barbaries aggreditur depo
pulatur et vastat. Et qui do
mi sive esurit indulte ipso te
dente. de nostro saciatur. et in nostro
facit luxuriae die festum Aliquid
eum non credit miles qui non repel
lit hostem irruentem et imminentem
Si non ut amor patriae nec vera
[illegible] ut salutem imminet ab hoste

offendunt ut pudor stimulo virtu
tem nuditatem vel exteriore deficiat
cum iam inermis et insolens
Walensis insultat. Proverbialiter
dici solet Heu misera est terra
quae agitur vel mulier depopulatur
Hec si nulla exortacione virili
viri pro milites ad villam incita
ri / vel matres et uxores dedecori
virum eos pergeat ad virtutem. Nam
aliud tale in veteris historiis
invenitur. Cum in irruentibus Med[illegible]
acies persarum pulsata in fugam
ageretur. et omnino deficiens iret
victorem vix resistere audet / matres
et uxores eorum pessimum obviam
fugientibus exeunt / et mulierum
[illegible] acie orant in plurimum
[illegible] Nolentibus sublata ve
ste obscena tot [illegible] ostendunt
rogantes Num in utero ma
trum vel uxores velit refugere
Hac verecundia castigati in praelium re
deunt. et facta impressione
quos fugiebant fuge compu
lerunt. Utinam sic faciat uxo
res et matres nostros Martem
[illegible] quotiens occasione pa
tiam servient in[illegible]. et
[illegible] pudore amoneant. Sed

recentium historiarum. et quod
rex henricus secundus tempesta
tem et pro. ve. sic. [illegible] c. xvii

Ceterum quod a viris nunc
quaerimus iam pridem pre
teriit. ut consuetudo maio
rum inter vetus manavit
ad alios. ut plenitudo divitiarum
veniens a fonte videatur et rivu
lus defecisse. Neque enim a Roma
nis et Grecis tantum nobis sunt
exempla virtutis. nam et domesticis
abundamus. Tradunt historiae
Brennum ducem Senonum qui
exercitu Romanorum apud flumen Alli
am confecit. ipsamque urbem Ro
mam irrupit cepit et cessis pa
tribus et sublata Italia inva
sit Greciam vastans omnia pro
cessit quam terribilis usque ad Delphi
ci Apollinis templum ad

factum est in monte Parnaso pro-
cessit. ipsius quoque Apollinis ap-
petens spolia simulat locatum aut
locupletes deos largiri hominibus
oportere. Hunc ut traditur
de maiori Brittannia qui ab
adventu Saxonum in insulam
appellatur Anglia oriundum
apud Trogum Pompeium in vi-
cesimo reperies. Cum enim Senones
Galli commilitones Brenni
cum in Ytaliam venissent Thu-
scos a suis sedibus expulerunt
et in ea condiderunt urbes egre-
gias Mediolanum Cumam
Brixiam Veronam Pergamum
Tridentum et Vincentiam
Nam et urbem Senensium sen-
sibus suis et valitudinariis
amicitiis quoque construxerunt non
modo fides historie sed et ce-
lebris traditio est. Ex eo quod
validior quam Senenses et linea-
mentis membrorum et venusta-
te faciei et coloris gratia mori-
bus quoque ipsis ad Gallos et Bri-
thones a quibus originem con-
traxerunt videntur accedere licet
eos vetustas temporis vel re-
lata situs regionis convictu
finitimorum quorum sanguine et
moribus diu permixti sunt
ex magna parte mutaverit. Non
dum tamen tollerem Gallicam cando-
rem sit licet qua ad vicinorum
similitudinem extinxisse sufficiat
sunt. Greci namque lac ga-
lac dicunt unde et galaxi-
as lacteus appellatur et Galli
quasi colore lactei. et Galathe
qui quasi dicti sunt Gallo Gre-
ci in finibus Grecie regionis Gal-
loria militia occupaverunt. Dux a-
sit autem exercitus illi Brennio
dicitur triumphator et semper
invictus donec misertus decus-
sus est in deos. Ipsum Ap-
pollinis Delphicum invadens

templum. Ubi vidit cum incole
dei opem suppliciter implorarent
eminere sibi quandam modum
insignis pulcritudinis iuvenem de cul-
ceri culmine apparuerunt. Audi-
tus est etiam stridor arcus et stre-
pitus armorum. Subito etiam terre
motu pars montis abrupta
Gallorum stravit exercitum conse-
cuta deinde tempestas est gra-
grandine et frigore sautios ab-
sumpsit. Dux ipse Brennius
ad dolorem vulnerum ferre non
posset pugione vitam finivit.
Ne moveat quemquam ut di-
ctum est in templo visum esse Ap-
pollinem ad ducem invicti auda-
ciam contundendam delendum gre-
cam qui permittente deo exige-
tibus culpis hominum multas delete-
vat nationes. Cum etiam sit agas
potestates plurimas nequitie sue ex-
ercere in illos qui sane fidei exper-
tes sunt et vere religionis ignari
Eis namque gratia subtrahitur. Dicitur
quod malignis spiritibus licentia no-
cendi cum nisi deo permittente
ignito nocere non possint licet si ve-
lint et sic evangelico docetur
testimonio. Cum nisi impetrata li-
centia non audeant etiam greciam
iruere in gregem porcorum. De hono-
re militibus exhibendo et mo-
destia indicenda et qui
militie artem tradiderint capitulum [illegible]

Et quia Brenni historia
aliquam forte minus remo-
ta videbitur et ad de-
monstrandum virtutem gen-
tem cum non natura
sed doctrina exercitium artis et forte
dux decem taceo prius et
ea que fere sunt omnibus no-
ta compendiose ratione proponam
Eminimo alia virtute Anglorum
Scotos Danos vel frigerit
motus quoque compescuerit Norico-
rum vel ex eo quod spiritum est quod ob

egregie virtutis, initio quia ibidem
potens et patens extant. Can-
tia vero sine cohorte honorem
et primos congressus hostium usque
in hodiernum diem in omnibus
preliis optinet. Provintia quam
Severina que anglice usu et
nomine ab incolis Wilthesim
vocatur. eodem iure sibi vendicat
cohortem subsidiariam adiectis si-
bi Devonia et Cornubia. Ad
tempora nostra descendo. Rex anglorum
qui Ruffus cognominatus est
armis quidem strenuus sed
parum religiosus et qui persecutor
sanctorum et pape sancti Ansel-
mi Cantuariensis extitit invi-
die quasi suffocatus est. Ipse visus est
provocasse eius iniqua. Cenoman-
niam expugnavit. Comitem ce-
pit. Iure tamen dignatus est eum car-
cerali custodia mancipare. tanto
quasi ipsi attestabitur impetuum
motus barbaricus. aut si alio noc-
censere maluerit dicatur vigens
barbarum aut barbarorum. Tunc
ad successorem eius Henricum
regem inclitum qui leo iustitie
appellatus est. Huius sit publice no-
tum est novas urbes et turres
gallice timuerunt. Sub quo rege
Francorum commisso prelio fuge-
rit et fugavit. Et quia cele-
bre est et victorie illorum qui
publico prelio interfuerunt plurimi
testes extant. Ne replicare notis-
sima tedium fit. Sciens gens
Normannorum dura viris bellico-
sa armis strenua qui Gallie iust-
issima libertate viderat sub um-
bra nominis quo cepit alienum re-
gni ingressus timor. Ipsius sup-
plantatorem credo eum etiam hono-
ris eius captum viderunt in cu-
stodia publica habita. tamen estima-
tur. Dixit et sequentis. Ceperunt et
Normannorum proceres alii capti alii
incarcerati alii exheredati in ho-
diernum diem. Ecce et sepulcrum

capti ducis apud nos est. Postremo
ne longe petitum extra Nepos in-
tuitus. Cenissi collate iam gra-
titudinem in fine retorserunt me-
rita. Rex optimus apud Britha-
nias Normannorum et Aquita-
norum dux felicissimus et primus
tam amplitudine rerum quam sple-
ndore virtutum. qui strenuus et
magnificus quam prudens et mo-
destus. Absque ut tota dicta inso-
ta fuit ut ipse livor silere aut
dissimulare posset eum opera potentia
et manifesta sint. Et a Britha-
niarum finibus ad Hispanie li-
mites latius sic protenderit
et confirmavit titulos suos inge-
nio et rerum prudentia velox
ante pilos venit. Dicendo tamen
tenda quasi tacet et potest in
quo vitio perstringere terra. Wales
nam Deus quod iste precaverit
punire maluit rupte fidei
quod iuramento protexit cum
filia leonis iustitie firmata
fuerat honorum principis subli-
mari favorem et in regno
alieno regnare. Homines tote-
tori bonum et equum cuncti ingi-
quite et perfidia fundata est
Negligentiam discipline ut eo
nostro tamen regnante quam cognitione
et collidere clerum et plebem pe-
rarentur omnes ad omnia ve-
rsa nam unus vis erat in-
vadens quo regnum exhere-
ditavit et eclipsit dominium
Verum quid si fides esset do-
mine et de ipsorum meruit
et excreta innate sibi
fuerat moriendum. Ultimas
studuit corrumpere nactus. Et
principibus inimicum contraxit
et amicitias. Ille quo dei bene-
ficio parvolus qui adhuc vagiebat
in cunis ad patrem hereditatis per-
set attende. Plurima quidem ad utilis
indiligentia machinabatur. Sed in
omnibus his mentita est iniquitas sibi

Eo q̄ in̄olunt Rima dec ve-
rax est q̄ fidem quā ad singu-
dū tieno nō servat ea ꝗ ne-
quaqm̄ recepit in subiectis. Eād
-nanqꝫ mensura remensa est ei
qua ipse p̄ncipes suis alijs fue-
rat. Cat si omnes apud Emi-
num dedicassent. ueqꝫ dedi ne-
qꝫ de infideli cuiqm̄ fidem
Sed inter multa male p̄petra-
bis illud quod pessime egit
q̄ in contemptu dei in cristos
eius manus iniecit. nomi-
nata perfidie et proditor. qꝫ
nephary opis intuito contrit
apud omnes tit ad curiam eius
exinde nemo securè accedat
Nonnulli solos et si p̄mos adr-
migiem sui cepit Epos. pre-
cunctis quos suspectos habuit
per dioces sue tetendit insidi-
as Cat in captione Epo cum
inmagis maloria fuit/ et ab
ea die nō desiit gladius
lateri eius/ et facta sunt fere
nouissima hominis detiora
prioribus Rursus multa in diebus
eius multiplicata sunt ma-
la in terra. ut si quis ea sum-
matim recenseat historia Jose-
phi possint excedere. Verum
si illis pueri vbi opposuit
et ferre ante etatem quo mu-
nus militare sit malignan-
tium impetum fregit ut The-
odosio iuniori ecclesie historie
consciunt alexandro quam
dictum sit nō esse. et vrnam
nunqm̄ inveniatur inferior ut
memoria p̄ncipis adolescentie
annis impubes adhuc milita-
am aggressus est vultu quidem se-
riori et fortiori manu di-
uini auxilij hostium terga con-
cussit et fregit. Statim enim in-
surrexerat in eum fratres fratrum

et anglorum collecti viribus suis. et ve-
qꝫ inamor hostis. Eustachius
ille provinus regis frater immo
qui sepe agens causa nō tan-
pati qm̄ sibi patrimonia dya-
dema conservare intendebat. Et
eos quidem nouus vicit. acceptos
longe nō sustinuit. sed et maio-
ri parte potentes superavit. Vs
tanta dolore cordis intactus
Eustachius qui fere cum in vi-
ta optime fecit vebis extitisset hu-
manis ante letantibus bonis
et p̄bite fortis congratulantibus
qm̄ hic flagellum apud patie
imminebat. luxerunt cum bus-
dorum collegia ffarmapopule
mendica viuere balatrones
hi congregationis. Tale tamen obi-
tus gloriae ducis viri cuiusdam de-
traheret desigenet confluentibus
in tuum subsidium tunc pre venerat
in manu valida et nudo amph-
ori minus armatorum militum inst-
ructo copia susceptus est p̄cos et olet
Dux autem consilio vincens p̄nomi-
tius int castrum quod rex mu-
nierat et regis copias suas
sed longe inoderz extitit ubi se
set Tale tamen hic alienigenas asse-
berent vilius suis ideo perspi-
cuis intendebat ad hec demum
exigentibus culpis perductus est qui re-
gnum occupaverat ut cogere-
tur exheredare filium et duci ce-
dere regni successionem. et to-
tius regni proceres et milites fide-
litatis constituit obligare. Tunc
ad obsidionem Chinonis quia
ibi anglos et Normannos quos
iam dudum considerat vigint
precipuos et magis strenuos in
captione castri extitisse nullo
ignorat. Mar silco de Nanbe-
rio et toto nobili britannie
grauius grauiter provincia sit commi-
tium. qui rebellis esse in hoc
exeunte diez. nisi robur gestabat

esset formidini. Et ipse quidem ante
veritus an amore seu virtute
allectus metuo eius illustris Ble-
sensium et Carnotensium comes
castra que pupillaris etatis
tempore amissa fuerant ducatui
Normannorum restituit. Longum
est si inclita gesta tanti prin-
cipis enarrare contendam, que
sicut omnes admirari necesse est
ita plene describere impossibile est.
Nec ego viribus meis arro-
go, in quo si iuxta precedent-
tium ... sibi dominum successe-
runt externa fugare potuerunt
Drosinus egregiissimus et ...
Ceterum adolescentie excitus
aliquibus suspectus est et utinam
a bonis frustra timeatur. [illegible]-
rum sunt pedes reipublice
et de cura eis im-
pendenda. cap^m xix

Quid moror in commen-
datione gentis quam
de natura constat esse
laudabilem. Beatus
Eugenius cum ad quecumque
vellet applicari dixit esse idone-
am et preferendam aliis nisi
levitas impediret. Sed sicut
Hanibal negabat posse vinci
Romanos nisi propriis viribus ita et
hec dum regnat invincibi-
lis est. Nam in seditionibus suis
facilius expugnatur. Hoc
autem forte cum habent cum ceteris
gentibus incole Britannie
atque Italie. Si non recte fuerint
instituti et doctrina exercitatione
firmaverint honorati in excel-
so habeant patrie defensores.
Vitent cultum qui tamen viros
dedecet. Nam cultus lascivior
nec in muliebri sexu vitio ca-
ret aut nota. Celebre namque

comptus est in bellis milicie se-
quentem et splendidum apparatum
notam cunctis conferre victoriam
quam hostes irritare ad predam.
Unde et Hanibal cum apud regem
Antiochum moraretur, causat pro-
fugi facetissime cavillatio regem
ostendente exercitum insignibus de-
aureis vel argenteis florentem,
inducentem currus cum falcibus et
turritos cum elephantos et omnem
equitatum frenis ephippiis moni-
libus ac faleris perfulgentem. Cum
ergo rex contemplatione tanti ac
tam ornati exercitus gloriabundus Ha-
nibalem aspexisset, putas ne in-
quit satis esse Romanis hec omnia?
Tunc Penus eludens ignaviam
imbelliam que militum eius pretiose
armatorum: plane inquit satis
esse credo, et si Romani avaris-
simi sunt. Trepide quid brevius ac
acerbius. Nam rex de suo exercitu
et de estimanda comparatione que-
sierat et ille liquet vidisse
de preda. Denique si Naso a mi-
litaria artis sic dicat et iubet esse
protinus iuvenes ut forma com-
tos, reddat eos ad robustam mi-
litiam admittendos. Opifices ar-
tium singularum id verum suarum pre-
ceteris ornant, a quibus se sciunt pre
ceteris honorari. Unde liquet
milites oportere armis quam ve-
stibus nitidiores esse. Eneas
a digitis gemmas ad eius certamen in mu-
to ad pocula legitur tetulisse.
Machabeos quoque constat clipe-
os inaurasse et ex fulgore eo-
rum fortitudinem gentium dissipa-
tam. Eos tamen credibile est veste
communi fuisse contentos. Nichil u-
est quod magis dedeceat militem
quam cultus mollior et delicatie ve-
stium exquisite, nisi forte cum Gras-
sone ad mitrones tardus experi-
mentum veneri devovit mili-
tiam suam marti contento. Sordes
quoque vitande sunt ac mediocri-

que ante omnia credidit tamquam neces-
sarium in suis studiis est. Hoc autem vo-
lo in re persuasum viris si excreatur
utilitatem non deesse que tum in tradit
frequentius si non desit una firmatum.
Artem non rei militaris Lacedemo-
nii tradidisse dicuntur. Unde et
Hanibal Italiam petiturus Lacede-
monium quesivit doctorem armo-
rum. Qui desiderat pacem preparat
ad bellum. Qui victoriam cupit
diligenter imbuat milites. Qui
secundos optat eventus dimicet
arte non casu. Nemo provo-
care, nemo offendere audet
quem scit superiorem fore si pugnet.
Athenienses dum precepta man-
dasse militibus prisci locantur
annuales milites non diu emeri-
to exercitio, neget assuescat, et la-
bori. Nam hec solent in casti-
sanitatem et in conflictu prestare
victoriam. Etiam etiam tradide-
runt cum in peditibus robur
consistat exercitus, et parum per a-
ptum esse militem qui nisi cess-
it pugnare non novit. Ceteri-
um nec exerceri ut ad pugnam vo-
catur utilitate cum stipendia non
procedunt. Si enim subtrahas ali-
menta tibi miles obsequium
negabit aut fidem. Fames
enim ut dici solet pugnat in-
terius et sola hec que tutissima
videntur expugnat. Nec sit ple-
bs rumina (?) time. Si non alimen-
ta processerit nunc timore pe-
ne nunc premiorum spe ad offici-
um incitetur. Sunt utique ca-
pi ductores et militarium exer-
citiorum magistri, et his ipsis e-
ra providcat, et videbis in
brevi gentem in id virtutis
esse reductam quo vigebat quando
maximus imperator Julius Cesar
tota quesivit orbem terra Britanis.
Sed et deliberatores castrametatio-
nis scientie tam frequenter agiterunt ut
in his exercitatis militibus tam utilitas
et usus exegerit quid maxime
expediat scit eligere. Si vos res
sunt seria latet militie eo quod
militare preceptum est quid fieri
debeat tractatus tamen. Sed
vos secturi sis cum paucissimis vel
potius ipse secum. Thesauro enim maior
absconditus quod ad noticiam multitu-
dinis venit. Militaria quoque
precepta et exempla strenuorum
maioribus sepe referenda sunt
ut his ad strenuitatem instruantur
illos attendant et animentur
ad virtutem. Licet tamen propositum meum
est rei militaris artem hic trade-
re quequidem maxima est et neces-
saria, et sine qua iam vix ab-
solutari (?) vitam magnatum quam
intersit principatus. Etiam si
quis edisse voluerit, adeat Ca-
tonem Censorium, id est legat
et illa que Cornelius Cel-
sus, que Julius Frontinus, que
Vegetius Renatus, eo quod ele-
gantissime et diligentissime
rei militaris artem tradidit. Hec
exempla perstrinxerit plura in-
serui (?) legat ... que isti
posteris referenda dixerunt.
Hoc tamen omnium artium lex utiliter
constituitur ut nequaquam preceptis exer-
citium desit. Nam sicut ait Ci-
cero: In unaquaque rem dare
precepta facillimum est, sed ea efficaciter
exequi laboriosissimum. Quod etiam
in precepto eloquentie ad Herennium
scribens de arte dicendi asserit,
eam scilicet inefficacem et inepti-
tam esse sine usu exercitatione
dicendi ad omnes artes arbitror tran-
sferendum quatenus non firmantur
usu nec exercitio roborantur.

Adeo quidem ut si arte usus desit, expe-
ties. utilior sit usus expers quam
quam ars que sui usum non habet.
Nam et Dauid in funda et lapide
quorum peritiam et usum habebat Go-
lyam prostrauit, et in baculo
solo aggredi ausus est viuum cum
Philisteum et bellatorem ab adolescen-
tia sua reiecit a lorica regia
et arma quibus exercitatus non fuerat
ratus omnia esse impedimento
militie quorum usus exercitio non
firmatur. Ceterum sicut ars sterilis
est usus ignara, et usus im-
perfectus qui de arte non prouenit, et
ad singulorum initium
qua resultante et ut dici solet
in vita minorem
diu progressus abusu ab arte de-
fectio. si tamen usus exercitatione fu-
erit solidata, optinet hoc in libe-
ralibus viribus et mechanicis
aut si que sunt quorum non dum
audierimus mentionem, ut ars in-
utilis sit sine usu. et usus te-
merarius sine arte. Militia
ergo sine arte iners est, inofficio-
sa sine usu. Quia ita qui
milites esse volunt constat ar-
tem eam et usu et exercitio firmet.
et cum electus fuerit et iurisiurande sa-
cramento astrictus rei publice et sibi
utilis vacat. et ne sit ut Plu-
tarchus ait Marcus Manlius. Hic
cum urbis in institutione tirannum
nouissime ostendisset, cum a manibus
elapsus fuisset ad pedes Roma-
norum ... et sicut ipse ait q...
... pedibus faciamus ut non
offendatur ad lapidem, obiter ve
aliud que ... ingerit ...

Rem publicam ad instar humani corporis ordinariam et ordines a apibus pertinentia discere. xx.

Pedes quidem qui humiliora
exercent officia appellantur,
quorum obsequio totius rei-
publice membra per terram
gradiuntur. In his quidem agricola-
rum ratio vertitur, qui terre semper adherent
sive in sationalibus sive in consiti-
vis, sive in pascuis sive in flo-
reis agitentur. His etiam aggre-
gantur multe species lanificii artesque
mechanice, que in ligno fer-
ro ere metallis que variis consi-
stunt, seruiles quoque obsecutio-
nes et multiplices victus acquiren-
di vite que sustentande aut rei
familiaris amplificande forme,
que licet ad rei publice pertinent
utilitatem et in uniuersitate rei publice
plurimum conferunt. Hec autem
tot sunt ut res publica non octi-
pedes cancros sed et centipedes
pedum numerositate transcendant,
et quidem pre multitudine numerari
non possunt, eo quod non infinita sit
natura. Sed quia tamen varie
species sunt ut nullus unquam
scriptor in singulas species
officiorum specialia precepta dederit, ge-
neraliter tamen quod omnibus
et singulis prosit, ut legis
sue limites non excedant, et
rem publicam utilitatem omnia referant,
debent obsequium inferiora
superioribus, que omnia vitissim
eisdem debent necessarium sub-
sidium prouidere. Unde Plutarchus
ea dicit in omnibus exercenda
que humilioribus, id est multi-
tudini, prosint, quia paucitas semper
pluribus cedit. Ea ergo causa
instituti sunt magistratus ut ab
iniuriis inferiores propulsent, et ipsa
rem publicam quasi calciamento
officio calcietur. Est enim quasi
discalciata cum iniuriis exponitur,
quo nil potest esse ignominio-
sius ... magistratum ingratum af-
flicta ... principis podagram arguit et con-
vincit. Tunc autem totius rei-
publice salus incolumis

preclara quia erit, si superiora membra se impendant inferioribus et inferiora superioribus pari iure respondeant, ut singula sint quasi aliorum ad invicem membra, et in eo sibi quisque maxime credat esse consultum in quo aliis utilius noverit esse prospectum.

Sine prudentia et sollicitudine non gubernatur sibi sistit incolumis res publica

Scripserunt de republica et si quomodo Cicero et Plato, cum alter qualis esse debeat disseruerit, alter qualis fuit a maioribus instituta. Hanc tamen vitam et institutionem et institutionis dispositionem et formulam, ut vita civilis naturam imitetur, quam optimam vivendi ducem sepissime nominamus; alioquin non modo inciviliis sed potius bestialis et bruta vite censebitur. Que sit autem nature institutio, ipsa vatis experientia enarrare sufficiet poetarum doctissimo Maro, ad quem Plutarchus suum destinavit Traianum, ut civilem vitam ab apibus mutuetur: Admiranda tamen levium spectacula rerum. Sole communes natos, consortia tecta urbis habent, magnisque agitant sub legibus evum. Et patriam sole et certos novere penates, venturique hiemis memores estate laborem experiuntur et in medium quesita reponunt. Nam alie victui invigilant et fedre pacto exercentur agris; pars intra septa domorum narcisi lacrimam et lentum de cortice gluten prima favis ponunt fundamina, deinde tenaces suspendunt ceras. Alie spem gentis adultos educunt fetus. Alie purissima mella stipant et liquido distendunt nectare cellas. Sunt quibus ad portas cecidit custodia sorti, inque vicem speculantur aquas et nubila celi, aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto ignavum fucos pecus a presepibus arcent. Fervet opus, redolentque thimo fragrantia mella. Ac veluti lentis Ciclopes fulmina massis cum properant, alii taurinis follibus auras accipiunt redduntque, alii stridentia tingunt era lacu; gemit impositis incudibus antrum; illi inter se se magna vi brachia tollunt in numerum, versantque tenaci forcipe ferrum: non aliter, si parva licet componere magnis, Cecropias innatus apes amor urget habendi munere quamque suo. Grandevis oppida cure, et munire favos et dedala fingere tecta. At fesse multa referunt se nocte minores, crura thimo plene; pascuntur et arbuta passim et glaucas salices casiamque crocumque rubentem et pinguem tiliam et ferrugineos iacinctos. Omnibus una quies operum, labor omnibus unus: mane ruunt portis, nusquam mora; rursus easdem vesper ubi e pastu tandem decedere campis admonuit, tunc tecta petunt, tunc corpora curant; fit sonitus, mussantque oras et limina circum. Post ubi iam thalamis se composuere, silent in noctem, fessosque sopor suus occupat artus. Nec vero a stabulis pluvia impendente recedunt longius, aut credunt celo adventantibus Euris, sed circum tute sub menibus urbis aquantur excursusque breves temptant, et sepe lapillos, ut cimbe instabiles fluctu iactante saburram

rea tollit sibi sese per iniuriam
mutila laborant. Aliud adeo pla-
cuisse apibus mirabere morem,
quod nec concubitu indulgent nec
corpora segnes in venerem solvunt
aut fetus nexibus edunt, verum
ipse e foliis natos et suavibus her-
bis ore legunt, ipse regem parvosque
quirites sufficiunt, aulasque et
cerea regna refingunt. Sepe etiam
duris errando in cotibus alas
attrivere ultroque animam sub fasce dede-
runt. Tantus amor florum
et generandi gloria mellis. Ergo
ipsas quamvis angusti terminus evi
excipiat, neque enim plus septima
ducitur estas, at genus immortale
manet multosque per annos stat
fortuna domus et avi numerantur
avorum. Preterea regem non sic E-
gyptus et ingens Lidia nec populi
Parthorum aut Medus Idaspes
observant. Rege incolumi mens
omnibus una est, amisso rupere
fidem constructaque mella diri-
puere. Ipse etiam crates plene
favorum. Ille operum custos, il-
lum admirantur et omnes circumstant
strepitu denso stipantque fre-
quentes et sepe attollunt humeris
et corpora bello obiectant pul-
chramque petunt per vulnera mortem.
Reipublice omnis auctores per te-
rerum publicarum revolve histori-
as. Vita similis tibi rectius et
elegantius instituenda occurrat
essent quod procul dubio beate civi-
tates si hanc sibi unicam prescri-
berent formam. Severitatem sic
loquendi ita et audiendi vitan-
dam et per finis voluptatis [illegible]

Lxxii Lecta quoque venerabilia
si apium insistant vesti-
giis via compendiosissima
et expedita proficiscuntur
ad vitam. Unde apud Ma-
ronem fundamenta Carthaginis

et cari collatione beate urbis
austeria poteris admirari. Sum-
maque labore omnem agunt artes
et neminem otiari. Ipsam quoque ve-
ritatem cuius opere civitatis structu-
ra consurgit. Et si laboribus infe-
riorum manus suas nequaquam
iniiceat, oculos tamen impendit
operi et totius [illegible] exacta sollici-
tudine. Magna siquidem prudentia et so-
licitudine nomen respublica non
perdit sed ut mutua consistit.
Homerus unde in commendatione
Ulixis Homerus ei comitem
docet semper prudentiam affu-
isse, quam tamen poetico mi-
nervam nuncupavit. Similiter
tum quoque illius Maro virtu-
tem insignem armis et pietate de-
scribens et que aliquando censuit
ut prius faceret socios ei imme-
rite [illegible] omnibus achatem soci-
avit, eo quod sollicitudo prudentie
que [illegible] sunt utilissime pro-
moveret. Et viro circumspecto sic
negotia sepe procedunt ut nec
insidiantium dolis predatur
et quasi invisibilis via gerendo-
rum non publicata ad finem
intentum perveniat. Estimatio
eligentis tamen nec nos
militaris nec pietatis operis
sine sollicitudine et prudentia va-
leat exerceri. Sed fidelis utique
contracta est cum sollicitudo
prudentie socialis, quia et inge-
nium perspicax retundit otio
et sollicitudo non efficit. Cum
tamen veritatis fundamento [illegible]
altius sese altera posuit ope-
ris et cumulat [illegible] sed cu-
iuslibet rei qualibet zelo initia non
[illegible] procedunt. Minerva vadente
procedat tibi poeta Mantua-
nus, qui sub imagine fabulare
totius reipublice exprimit veritatem
attende quo [illegible] animum

dulcedinem qualis apes estate no-
va per florea rura exercet sub
sole labor cum gentis adultos e-
ducunt fetus aut cum liquentia
mella stipant et dulci diste-
dunt nectare cellas aut one-
ra accipiunt venientum aut
agmine facto ignavum fucos
pecus a presepibus arcent fervet
opus redolentque thimo fra-
grantia mella. Ecce variis
fervent occupationibus cives et
dum sic colunt officia singulo-
rum et universitati prospicitur
dum iusticia colitur confines omnium
mellea dulcedo perfundit. Tunc
enim nullius reipublice est [illegible]
felicitas nisi universitati prospiciat
caput incolume. Carthaginem si non
noveras vel Didonis dedicate
exemplo. Et ista cum levitate
Eneas admittitur civitatem cum in-
venit gratiam homo ignotus exul
fugitivus cum causa ignota
est persona suspecta. Porta civitatis
ospitalite excepte sunt ab omnibus
principio fabulose narrationis gesta
sua extenuatur culpa unde pos-
set auditorum subripere mentes. Pro-
cedit ergo admiratio hospitis mores
blandi illecebre languida concili-
ant hospitium gratis communi-
catis accuratius disserunt cum tem-
pestata sedulitas fabule statim
corruunt venandi. Multiplicatur
luxurie levitas committitur. Inte-
stini pariunt hec incendia deso-
lationem civium et pereunte hospitalitate
prorogant causas. Hic sunt
feminei et effeminati viri quos
licet utique habeant fundamentum
succedentibus propter nimie po-
tentie iuventute processu. Re-
cens admissus est qui fuerit expe-
ctatus officio ut hospes non fuerat
excludendus. Opportunitate
fuerat eo ut advena non si-
lentium intraverat.

Vicia preterferenda sunt eo quod in eis hospitia publice salutis constant. Capitulum xxiii.

Optima inquit fac tu consi-
lio et post factum non peni-
tebis. Preterea sicut principia pe-
riculosa prosequi non decet
sic nec facilem quidem esse ad
singula audienda. Est enim sa-
piens princeps qui libenter au-
dit verba mendacii omnes mini-
stros habet impios. Eis fabu-
lationibus et gloriis se totis vi-
ribus immiscet verum quia qui
prima vestibula liberius admit-
tit quod posterioribus [illegible]
vix evadit. Visus enim
alloquia et oscula sic facto se
precedunt ordine ita et concubitus
dolorem inferunt partus. Exclu-
sit si aliud sinis prima est. Si
non credis vel Demosthe-
ni crede qui satis bene hoc
Laidi dicitur vidisse. Hec autem
Lais Corinthia ob elegantiam
venustatemque forme grandem pe-
cuniam demerebat conventusque
ad eam ditiorum hominum ex
omni Grecia celebres erant
neque admittebantur nisi qui
dabant que poscebant. Posce-
bat autem illa nimium quantum.
Hinc natum est frequens illud
verbum apud Grecos frustra
quis Corinthum tendit nolens
nisi queat aut velit dare quod
poscit. Ad hanc ille Demosthe-
nes clanculo adit et ut copiam
sui fecerat petit. At Lais hoc
pretio poposcit quod numerus mini-
mi denarium facit decem mille e-
quatur quod medietati thalenti ma-
ioris quod nostratis denarii viginti
milia extendit. Tali petulantia
mulieris atque pecunie magnitudine
ictus expavidusque Demosthenes

et discedes
aperuit. Ego inquit veritate teste tanti-
no enim dum vivo nec exprimam nostri
quis dixerit. Quia sicut est volu-
ptas omnis stimulis exigit apium-
que par volantum ubi grata mella fun-
dit, fugit et nimis tenaci ferit
icta corda morsu. Initia namque
cupidinis dulcia sunt super mel et
favum. At novissima eius quo-
vis absinthio amara sunt. Finis
enim finis confabulationis amoris
et expleta libidinis nisi pudor inter-
sit et que in omnibus timetur desola-
tionis incendia spargit. Et quod
dispensatores sunt salutis
sicut stomachus in corpore rei publice
malitia diffringit et hec c. xx
xxiiii Vade inquit Salomon ad
formicam o piger, ut pro-
videre discatur. At Plutar-
chus politicum mittit ad a-
pes, ut ab illis suum discat
officium, cum si ceteri adquievissent
stomacho minime indulsissent. Et
ex ventris gratia in imbecillitate
ceciderunt. Sed quia virum minime
vomica radicavit, effeminati cives
subvenerunt contra principi. Porro et
si in officio utilitas remissior sit
principatus, tolerandus tamen est, et sicut
apes in humeris regem suum attol-
lunt, ita subditi quos pedes et
membra esse diximus, dummodo vi-
tiis perniciosis non sit gravis magis
exhibeant ei famulatum. Nam et
si laborat vitiis, ferendus est tamen
in quo salutis auspicia provin-
cialibus extant. Ergo incolu-
mi mente omnibus bona. Amisso
rumpere fidem Illirii et Rea-
tes quottidiano exitio fatigos
debebant Macedones. Nam filio
pueri rege suo defuncto regis filio
in cuno prolato et pone aciem
posito acrius certamen repetiere,
tamquam ideo victi fuissent quod bel-
lantibus defuerant auspicia
regis sui. Victores sunt vel ipsa
quod ex superstitione vel fide animati

vincendi ceperant. Ita et mise-
ratio infantis eos tenebat, quem
si victi essent captivum de rege
facturi videbant. Conserto itaque pre-
lio magna cede Illiricos fu-
derunt, ostendentes hostibus suis
priore bello regem non virtutem Ma-
cedonibus defuisse. Certum ergo de
debet iam experto constare. De differentia
si tenuiter habetur utroque predi-
ctis alias actum est et
videatur tractare prolixius. Tamen aucto-
ritas diguntur et utilitas officii
debent provincialium animos mi-
tigare. Memini me causa vi-
sitandi dominum Adrianum pontifi-
cem Romanum, qui me in ampliorem fami-
liaritatem admiserat, profectum in Apuliam
mansi quoque cum eo Beneventi ferme
tres menses. Cum itaque ut fieri
solet inter amicos sepe super plu-
ribus conferremus, et ipse quid de
se et ecclesia Romana sentirent homines
a me familiariter et diligentius
quereret. Ego apud eum spiritus ex
libertate usus, que in diversis provin-
ciis audieram patenter exposui.
Siquidem ut dicebatur a multis Romana
ecclesia, que mater omnium ecclesiarum
se non tam matrem exhibet aliis
quam novercam. Sedent in ea scri-
be et pharisei ponentes onera
importabilia in humeris hominum
que digito non contingunt. Do-
minantur in clero nec forma
fiunt gregi qui recto calle perducit
ad vitam. Preciosam supellectilem
congerunt auro et argento or-
nant mensas sibi, etiam ab ava-
ritia nimis parci. Nam paupe-
res aut nullo aut raro admittuntur
quos intendit non tam Christi quam vana
gloria introducit. Concutiunt et
ecclesias, lites excitant, collidunt
clerum et populum, laboribus et mise-
riis afflictorum nequaquam compatiuntur,
ecclesiarum letantur spoliis, et questum
omnem reputant pietatem. Iusti-
tiam non tam veritati quam precio reddunt.
Omnia namque cum precio hodie

sed licet eras aliquid sub pretextu op-
tinebis. Noverint semper et in
eo demones imitantur, quod
tunc posse putant tamen nocte
desistunt exceptis paucis qui
nomen et officium pastoris im-
plent. Sed et ipse Romanus
pontifex omnibus gravius esse
ve intollerabilis est. Avaricia
suas arguit per ruentibus
et collabentibus ecclesiis quas pa-
tres construxerunt devoto, alta-
ribus quoque inculcatis, palaci-
a extruit. Et ipse non modo pri-
vatus, sed [illegible] intendit
palatia splendeant sacerdotum
et cum maximis eorum Christo preda-
datur etiam, provinciarum di-
ripuit spolia. Atque thezauros
ecclesie studeant reparare. [illegible]
tum eis agit altissimus qui et
ipsos aliis et sepe vilissimis hod-
ie dati sunt in direptorem. Et
ut opinor ut sit in [illegible] et
variavit unquam. Derit eis flage-
lum domini. Vos siquidem dominum lo-
cutum est, quia quo iudicio iu-
dicaveritis iudicabimini et qua
mensura remensi fueritis eadem. Anti-
quus dicerem mentiri non no-
vit. Hec inquam per allegoriam
prelibatus quando quid vis ut illum
tibi sinas [illegible]. Et tu inquit
quid sentis. Angustie michi
sunt undique. Vereor enim ne
mendacium vel adulatoris con-
tham notam si potius ipsorum con-
tradixero, sin aut veritatem re-
perire manifestare nec tamen qui
os meum in celum posuerim
tunc videar incurrisse re-
ctitudine. Nam Gwido deus(?)
sancte potenciane cardinalis
presbiter. Ipso testimonium perhibebat
ei usquequaque tantum tenuit non
presumo. Asserit enim in Roma
ecclesia quandam duplicem esse ra-
dicem et fomentum avaricie que

caput et radix est omnium malorum
Nec id quidem in angulo sed con-
sidentibus fratribus sanctissimo Eugenio
presidente. Quod adversus [illegible]
meam firmius gratus existim-
averat. Sed publice protestatus est
verum tamen accidit constantia teste
expositor. Nam minus honesto-
res clericos vidi quam in ecclesia
Romana aut qui magis avari-
ciam detestentur. Nam Ber-
nardi Redonensis sanctorum pres-
biteri Cosme et Damiani di-
aconi cardinalis continenciam
contemptum pecunie non miretur
non enim natus est a quo nummum ac-
cepit. Nam tum a [illegible] fra-
ter sinceriore mente [illegible]
[illegible] attingere persuasum est. Nam
non stupeat Petrum Prenestinum
qui scrupuli conscientie [illegible]
et [illegible] bonorum qui
[illegible] destinebat. Plurimi fata
modestia tanta [illegible] ut
fabricio non indigeant [illegible]
[illegible] que agunt salutis via
modus omnibus antecedit. Ego
[illegible]
certum sit et [illegible]
non licet. Fateor quia quod
papis faciendum est et si non
[illegible] omnibus operibus imitandi, nam
qui a doctrina vera dissentit et
hereticus aut scismaticus est. Sed
[illegible] sunt qui [illegible] omnium
[illegible] imitentur, paucorum
[illegible] labes singularum macula et
universali ecclesie infamia [illegible]
vit. Et mea opinione ideo
frequentius moriuntur ne totam
corrumpant ecclesiam. Sed et boni
rapiuntur interdum ne malitia
immutentur. Et quia Roma
corrupta est apud [illegible] re-
putatur indigna. Tu ergo quia
[illegible] habes officii quere et in-
[illegible] vane glorie

et veluti contentores. Sed si inimicos necdum pergis quaerere, quemquam ab imprudente amico audiat quae non vis. Secundum patrem, quod alienorum distinctis vitam et tempus nunc pertractaris. Omnes applaudunt tibi, patrem omnium vocant et dominum, et capiti tuo infundit omne oleum peccatoris. Si ergo pater es, quare a filiis munera et retributiones expectas? Si dominus, quare Romanis tuis terrorem non incutis, et temeritate repressa eos ad fidem non revocas? At urbem vis ecclesiae tuae muneribus conservare? Numquid eam Silvester muneribus acquisivit? In invio pater, et non in via ipsius est conservanda muneribus quibus est acquisita. Quod gratis accepisti, gratis dato. Iustitia regina virtutum est, et erubescit quomodo pretio commutari. Si gratiosa futura est, sit gratuita. Nequaquam prostituatur ad pretium quae corrumpi non potest. Integra est et semper incorrupta. Dum premis et gravas, gravius opprimeris. Risit pontifex et tantae congratulatus est libertati, praecipiens ut quotiens sinistrum aliquid de ipso meis auribus insonaret, hoc ei sine mora indicarem. Et cum plurima in sui defensione responderet, apologum huiusmodi proposuit. Ait ergo accidit ut adversus stomachum membra omnia corporis conspirarent, tamquam adversus eum qui voracitate sua labores omnium exhauriret. Nosse oculus non satiatur visu, aures auditu, laboribus insistunt manus, pedes ab itinere callum induunt, ipsaque lingua utiliter loquendo et silendo tempus moderatur. Omnia denique membra publicae invigilant commoditati,

et in tanta sollicitudine omnium et labore solus quiescit venter; et cum portata fuerint quae labor multorum acquisierunt, solus omnia devorat et consumit. Quid multa? Condixerunt ut a laboribus abstinerent et gravi illum inedia consumerent, illum inertem et publicum hostem. Transacta est una dies, secuta est altera tediosior; ~~primum~~ tertia adeo perniciosa fuit ut omnibus defectum indiceret. Urgente itaque necessitate fratres iterum in unum convenerunt, acturi de salute sua et hostis publici statu. Cum vero omnes assisterent, oculi languerunt, pes molem corporis non erexit, torpebant brachia, sed et ipsa lingua iners et deficienti palato sociata causam exponere non praesumpsit. Ad cordis ergo consilium omnes confugerunt, ibique habita deliberatione ratio patefecit quod ista mala ingerebat qui ante denuntiatus fuerat publicus hostis. Ex quo enim ei tributa subtracta sunt, et ipse publicus procurator omnibus alimenta subduxit. Et quia nemo potest sine stipendiis militare, cum stipendia non prodeunt, debilitatur et frangitur miles. Sed nec in dispensatorem poterat culpa refundi, qui quod aliis erogaret minime potuit aliis erogare. Consultius ergo est ut ei quod distribuat ministretur quam illo evacuato omnia membra esuriant. Persuasum est, et ita et suadente ratione repletus est venter, et refocillata membra, et pax omnium reformata. Absolutus est itaque stomachus, qui licet vorax sit et avidus alieni, non sibi tamen petit, sed aliis

que ab eo exinanito recipere poterit sustentari. Tale est inquit si recte attendas in corpore rei publice. Ubi licet plurimum appetat magistratus non tam sibi quam aliis coacervat. Siquidem cum exinanitus fuerit nichil est quod membris valeat impartiri. Iam stomachi in corpore et principis in re publica idem est officium. Iuxta illud Quinti Sereni. Rex stomachus regem totius corporis esse contendunt vera uti ratione videntur. Huius enim validus firmat tenor omnia membra. At contra eiusdem franguntur cuncta dolore, quin etiam nisi cura iuvet vitiare cerebrum fertur et integros illinc avertere sensus. Periclitantur ergo membra nisi regiminis principis sanitas membris. Sed cum utilitatem attende

De coherentia capitis et membrorum rei publice et quod princeps quedam imago deitatis est et de crimine maiestatis et de his que sunt fidelitatis

c xxv

Michi vero satis fictum est et persuasissimum devotos humeros subiectione capiti licet non modo ferro tenus sed gratanter esse dum deo subiecta est et eius ordinem sequitur. Alioquin si divinis reluctetur mandatis et me theomachie sue velit esse participem libera voce respondeo deum cuivis homini preferendum esse. Ut ergo coherereant inferiora superioribus sic omnia membra se subiciant capiti, ut religio servetur incolumis. Fertur politicas legitimis doctos instituisse et in catedra dedisse precepta que a sinceritate scripture quodam forte

nec humane dicuntur. Hoc autem in summa colligitur ut que in re publica cuilibet sit maiorum officio diligentia conferuntur. Institutionem Traiani commendo supius fecit et diligentius relegite. et hec latius conscripta invenies. Nobis autem hec de virtute capitis et membrorum ad presens dixisse sufficiat. Hoc adiecto quod sicut plurimum quidem lesio capitis ut diximus ad omnia membra refertur. Et cuiuscumque membri vulnus iniuste irrogatum ad capitis spectat iniuriam. Certum quod quicumque adversus caput aut universitatem membrorum dolo malo maliciam committit crimine est gravissimo et proximo sacrilegio reus. Sicut enim id dei attentat ita et istud principem quem constat esse in terris quandam imaginem deitatis. Et ideo quod maiestatis dicitur crimen quod perimit illius imaginem. Crimen ipsum sicut ille illustris comicus lege Terentii Rothbertus modeste pro consiliatus gentis apud Brittanicis dicere consueverat. Crimen et inimicum maiestatis retinet. Ut minime putat cum quibus adversus principem contra utilitatem aut ipsi quid molitur sive per se sive palam. In hanc aut persecutione omnibus quia est contraria et plerumque sit nec mortem huiusmodi in hiis etiam quos iniquo gravant in vita libenter. Sed post vitam mortis illorum damnat memoria. et bona successoribus auferuntur. Illud namque sceleratissimi quibus consilium cepit exinde quodammodo sua iuste punitus est. Ex quo quibus hec crimine contraxit neque alienare neque ma-

in crimine posse constat/ nec
a plebe iure debitore confi-
nosci quosque qui alias inc
accusandi non habent sine ulla
dubitatione hic admittuntur.
Sed et militibus qui alias non
habent defendere non patet. Nam
qui pro pace excubant magis
magisque ad hanc accusacionem
admittendi sunt. Servi quoque
dominos suos deferunt/ et
liberti patronos/ hoc tamen crimen
a iudicibus non in occasionem ob
principalis maiestatis venerationem
habendum. sed in veritate. Nam
et spectanda est persona an po-
tuerit facere. et an fecerit. et
an cogitaverit et perseveraverit sa-
ne mentis fuit. nec lubri-
cum lingue ad penam facile tra-
hendum est. Crimen enim teme-
rarii pena sunt digni. tamen
et illis parcendum est. si non
talo sit delictum quod vel ex se-
ptura legis descendit quod
vel ad exemplum legis vin-
dicandum est. Audenter et
invidiose in lese maiestatis
questione Claudius [illegible]
Sergii Catheline [illegible]
detexit. et Marcus Tullius con-
sulem in iudicium eius instru-
xit. Tormenta quidem subeunda
sunt si res ratio exigit aut
veritatis inducat qui sunt
eius rei esse creduntur. Cum
illis qui vero consilio atque insti-
ctu ad accusatorem visi sunt
accessisse. ut ab omnibus commis-
si consciis vindicta possit in-
stituta reportari. Sunt autem
plura que maiestatem infringat
enim/ ut si de morte principis
tractetur aliter moriendum. aut
arma quis contra patriam
tulerit. aut relicto principe
de publico bello profugerit/ ac
civitatem in perditionem adversus

rem publicam sollicitaverit principem/
tamquam vel opera dolo hostes pe-
riculi publice conniventi. Alimentis
telis pecunia quam vel aliare
adiuventur. vel ex amicis hostes
rei publice fiunt/ tamquam vel do-
lo malo opera factum erit quo
magis obsides pecunia dentur
adversus rem publicam. aut magis
etiam gentis extranee ~~regem~~ regem
rei publice obtemperet fecerit.
Item qui confessum in iudicio
reum et propter hoc in vincula coniectum
dimiserit. et in huiusmodi mo-
dum plurima que leges aut impos-
sibile est enarrare sed quia sol-
lempnis fidelitas in eo vehementer ser-
vari oporteat pauca sunt
ex quibus quid non liceat commo-
dissime colligi potest. Necessarium
namque contrarium impossibile est.
et ei quod oportet fieri sola
illicita contradicunt. Exigit
autem fidelitas primum quidem ne
necessario sint fidei insita
incolumitas tuta honesta.
utile. facile. possibile. ne cum pos-
sit fidelis teneatur astricti
incolumitatem ledat [illegible]
aut munitiones quibus tutus
est detrahat. aut pecuniam
[illegible] vide honor aut uti-
litatis illius minuat. sed ne-
que non quod facile est diffi-
cile fieri faciat/ aut quod possi-
bile impossibile. Certa qui bene-
ficium ab eo tamquam fidelis et
possidet consilium eius auxi-
lium et consilium debet. Unde
dignus omni dominus debet [illegible]
clarius liquet. si tamen debet
his quibus fidelis tenetur
astricta. sed et pena huius cri-
minis tanta est ut non facile
[illegible] nec a diminiet
[illegible] qui frequentius tiran-
nidem inducunt [illegible]

pia cogitatione posse. Et ne
a tirannorum clementia pene
severitas processisse credatur,
Accipe modestissimi iuris va-
[illegible] parte pessimum. Quis-
quis cum militibus vel pri-
vatis vel barbaris etiam sce-
lestam inierit factionem aut
factionis ipsius susceperit sac-
ramenta vel dederit, de ne-
ce etiam virorum illustrium
qui consiliis et consistorio
nostro intersunt, Senato-
rum et ipsi etiam pars
corporis nostri sunt, vel cuiuslibet
postremo qui nobis militat
cogitaverit, eadem enim severitate
voluntatem sceleris qua effectum
puniri iura voluerunt, ipse
quidem ut pote maiestatis re-
us gladio feriatur, omnibus
bonis eius fisco nostro adi-
ctis. Filii vero eius quibus
vitam imperatoria specialiter leni-
tate concedimus, paterno enim
deberent perire supplicio, in
quibus paterni hoc est heredita-
rii criminis exempla metuuntur, a
materna et avita omnium etiam
proximorum hereditate ac succes-
sione habeantur alieni, te-
stamentis extraneorum nichil capi-
ant. Sint perpetuo egentes
et pauperes, infamia eos pa-
terna semper comitetur, ad nullos
umquam honores, ad nulla prorsus
sacramenta perveniant. Sint
postremo tales ut his per-
petua egestate sordentibus
sit et mors solacium et
vita supplicium. Denique
iubemus etiam eos notabi-
les esse sine venia qui
pro talibus umquam apud nos
intervenire temptaverint.

Ad filias sane eorum quolibet
numero fuerint falcidiam tantum
ex bonis matris sive sive
testata sive intestata defecerit
volumus pervenire, ut habeant
potius mediocrem filie ali-
moniam quam integrum emolu-
mentum et nomen heredis. Mitior
enim circa eas debet esse sententia
quas pro infirmitate sexus minus
ausuras esse confidimus. Uxo-
res sane predictorum recuperata do-
te si in ea condicione fuerint
ut que a viris titulo donacionis
acceperunt filiis debeant
reservare, ipse quo usus fruc-
tum consequuntur. Omnia enim fisco
nostro sic relictura esse cognoscant
quae iuxta leges filiis
deberentur. Falcidia etiam
ex his tantum filiabus non etiam
filiis deputetur. Ad quos de
bonis eorum quos filiis tantum
etiam de satellitibus consciis
ac ministris filiis quoque eorum simi-
li severitate censemus. Sane
si quis ex his in exordio ini-
te factionis studio vere laudis
accensus ipse prodiderit factionem,
et premio a nobis et honore
donabitur. Is vero qui usus
fuit factione si tamen inco-
gnita adhuc consiliorum ar-
cana patefecerit absolutione
tantum et venia dignus ha-
bebitur. Cur vicia ferenda
sint aut tollenda et a flagi-
tiis distant et qualia gerenda
de officio principis et b. e. capitulum xxvi

Hec quidem pauca de multis
excerpta de sincera vena
iuris preter epistule curam
in inserere lubet et ins-
quari a maiestate tam
scriptos longius amoverent. His
perfectis et ne quispiam me ipsum
talibus inmisceri in aliquo adversus
auctoritatem principis quidpiam

fecisse. dici solet, quia sine
lesione unguium non facile re-
movetur. Sed robur a fibere/
sed multo equius et tucius leditur
quisquis obsequio membrorum se
iungit. a capite vigeat semper
excellentia capitis. et in eo totius
corporis consistit salus. Varro in
Satira. que Sexquiulixes inscribitur
et de officio matrimonii institu-
ta est ait. vicium quidem uxoris aut tol-
lendum est aut ferendum. Qui tol-
lit vicium commodiorem coniugem
prestat/ qui fert seipsum efficit me-
liorem. Sic principis et subditorum
vicia aut ferenda sunt aut tol-
lenda. Morum quippe consideracio
affectum coniugii aut equat aut
precedit. Sed et ipsa Varronis verba
ferre et tollere lepide quidem
composita sunt/ apparet autem
quia tollendi nomine correctio
est nota. Constat equidem eius
esse sententiam ut feratur quod tolli
non potest. hoc tamen fidelibus addidit in-
testatum et vicium inferat quod
honeste fieri potest et religione mo-
lliri. Vicia enim flagiciis levi-
ora sunt nonnulla que non
fieri licet. aut que fidei fieri non
patitur. Ex causa fornicacionis lice-
ter dimittit quis coniugem, et ple-
rumque pronior est turpitudinis
qui tamen celat uxoris. Unde et
forte etiam adulteram retinet
stultus et impius est. Hoc autem
in mechia corporali et spirituali
quo ad aliquid eque obtinent
Et si desint spiritualis et studio-
sius declinanda. Sicut et me-
brorum compagine ferendi aut
tollendi Varronis regula est
admittenda. Nam quod membra
curari oporteat nemo ambigit
sive in fomento olei sive in
austeritate vini ad [illegible] quod
infundat vulneratus. Precedat cura
Quod autem tollenda sunt ex eo liquet

quod scriptum est. Si oculus tuus vel
pes scandalizat te erue eum et
proice abs te. Hoc in membris quidem
corporis principi arbitror observandum
ut non inferant abstinean-
tur, et partis eiciant. Si fides
publica agit, salute consulitur et
scandalum/ sed ita conterantur
ut in extremo unius vimi-
versi incolumitas procuretur.
Sunt in ymagine parvet qui etiam
in oculos suos sevire precipit-
tur, ne auris nec lingua. Et
si quid aliud in corpore rei publice
degit securum. si insurgat in
animam ob quam cui ipsi oculi
effodiuntur. Cum autem deus offendi-
tur absque crimine/ aut etiam con-
tristatur. totius anime periclitatur
salus. Quod ita accipiendum est
ab officiis principis. ut quoniam ista
proveniunt in re publica. aut om-
nino non sentire credatur princeps.
aut dormire. aut in diverso-
rio esse. Sol eminet universis
ut cuncta videat et diiudicet
universa. Solem alterum principem
esse credo. Recte itaque fiat cum
iniuriarum fructus petit a propri-
oribus qui alicariam spoliaunt.
et quicquid dulce est ebibunt
aut asportant. Recte fiat cum
euntem pro more dignitate cum vehe-
mens dilatat cultum. cum superbos
humiliat. et exaltat humiles. cum
iustitiam in egenos. in copiosos
fulgurat/ cum virtutes premio et
vicia equa pena lance re-
muneravit. cum iustitia ubique
ambulat ante eum. et ponit
in via prudentie alacrem gressum
gressus suos. Equidem si petitur
celum ut non ferat offensam. Olim
pius/ summa quod per paciam sidera
tangat apicem. inquit sapientia
ne gloriosus appareat coram rege.
et in loco magnorum ne steteris.
Eo quod spectat sapiens/ cuncta

ut quisquis nō similia in sig
ne principis mīta confusione. ob
ductus ara quia usurpauit. di
gnū est spoliari honore. si quod
distributor est. et diu victus in
stat principatum. penes eū est
perpetua confessio iniuriā. Cete
rū iniustrat tū eo presidente
letantur iusti. et in regno equitatis
totius sue latitudo exultat. Per
petua iniquitas. Quia scriptū est
Rex qui iudicat in veritate pau
peres. thronus eius in eternum firm
abitur. Cuius ergo ei honorem
detrahat quē credit a deo
perpetuo muneris honoratum. Pla
ne insensibilem principis statua
quicquid presumere quis tunc
extitit maiestatis. et morte
atrocissima perit veteribus
placuit puniendum. Cuius
ergo in imagine dei qui est
principis malicia presumeret
impune offendit. Proinde
consultissimum est aliud sa
piens. In cogitatione tua regi
ne detrahas. et in secreto cubi
li tui ne maledixeris diuiti.
Quia aues celi portabunt
vocem tuā. et qui habet pe
nnas annunciabit sententiā. Ante
quod ergo quisquam lateat in
ore aut verbo tuo et ipsa cogi
tatio cubiculi secreta et secreta
cordis arceatur nequid mol
liatur aut concipiat adversus
principem. ¶ De adulatione potent
cia ne rex fateri peccatum et
per eius exemplo corripere malicia
detrahendum est si sa
xxvii Ceterū siquid adulatori
creditur quisquis nō
arridet diuitibus etiam
cū male fecerint aut
nō applaudit in pessimis oper
videtur aut inuidere fortune
aut officio nō deferre. Nam
apud adulatores diuitis
eloquium tamē est maiesta
tis. Amputata tamen vena vim
rumoribus in auditu capitis
misero. nō tamē ego. sed spiritus sa
pientie. spiritus vitalis. spiritus sanctus. Qui
obturat aurē suā ad clamorē
pauperis et ipse clamabit et nō
exaudietur. Non equidem exau
dietur a capite suo. qui caput
eius xpūs est. et in ipso deus
et deus xpūs qui liberat pau
perem a potente. et constringet
omnem intumescentiam regia ter
rarum. Lapis abscissus de monte
sine manibus eripiens ino
pem de manu fortiorum eius.
egenum et pauperem a diripie
ntibus eum. Si ergo quisquam qui
nunquam sit ille insurgit in eos
quorum pronus immo pater est xpūs
protector iudicio in semetipsum pro
vocat lapidem. quo irruente
comminuta est statua quam vidit
Nabuchodonosor. que regnorum
variis splendoris et roboris speciem
figurabat. Nec proficit intor
menta pauperum multiplicare
vota. et quasi deus muneribus
corrumpi queat. eum simulatis po
tius quam veris ab impenite
nti elemosinis attentare. Cum
sapientia protestatur. Quia ruina
est homini devorare sanctos.
et post vota tractare. Et illud
hostie impiorum abhominabiles
deo. quia offeruntur ex scelere.
et qui offert sacrificium de rapi
na pauperis. quasi filium immo
lat patri. Nec iurethi imputetur
si de manu eorum fratrum sanguis
exquiritur. aut operum suorum repor
tant premia. Et eadem mensura
qua ipsi intulerint. quam non ego

sed altissimus dicit et facit hec
omnia. Ergo quid non tantum bo-
nus et modestus sed etiam Aristo-
lis arbitror similitudinem in civi-
litate et reverentia. fideliter
tamen et in cultu pertinet. Ad ve-
nerandum a quo est instituta un-
de et Ebrei rapiunt orare pro
babiloniis. Quia in pace
principum quies est prior. Et a
Christo Cesari tributa a fidelibus
censent esse solvenda. Omni-
um peritus Gnatho et eo maxi-
me veri professio maiestatis ci-
vium coequatur. Dignus plane
cui Olympius Apollinis id
est sapientie cultor pellem detrahat
exemplo Marsie qui deum contendit
Phebum superare canendo pictor e-
nim carmento spoliatur. Nec Eu-
nuchus adulatorio fictio initia-
et infelice satyrio implet.
Quam nimia sua fortunatos
loquor. Vanis laudibus venit
instrumentis ministras notam
superare mollat qui exercitare
semper quod invenerit mini-
ro. qui nunc contate sensum
inactivatur. Lenis lasciva
loquax et que ad omnes quid
quamvis crimine tunc agitur
tur Auctore sociatorum con-
xxviii tinuis de suo commendatione et
quod sit vera laudatio

Et licet hic tibi tantus vani-
tatis aliorum supplanta-
torum semper insistunt in
commendatione illius quod
maxime sint tamen quod est aut
varius anticipant aut nimis
timent ne quis maxime et de
suo commendatur. cum ad sapie-
laudes digna portantes ac-
cedit. Cetera namque omnia alie-
na sunt. Unum est tamen quod

sapit / solum magna. Sed non tamen
a se. Sed ab eo cuius munus
est aliquando laude meretur
in homine. Et hic gaudeam
non meum est solum. Sed quia
cuius sapientia tecta contule-
rat. Et que in libro qui
inscribitur De deo Socratis sua-
le est invenies. Cum verba
propter elegantiam sensuum et
orationis lepidam venustate cura-
vi inserere, ut his que scri-
buntur promtius adhibeatur
fides. Cum pene de prozisso forte
maiorum eius confluxisse con-
stiterit. Ait itaque Apuleius
nichil eque miror quam cum
omnes et cupiant optime vi-
vere et sciant non alia re vi-
vere quam animo. licet fieri quin
ut optime vivas animus
colendus sit. tamen homines ani-
mum suum non colant. At si
quis velit acriter cernere
oculi curandi sunt quibus
cernitur. Si velis perniciter
currere pedes curandi sunt
quibus curritur. Si velis idem
pugillare valide velis brachi-
a vegetanda sunt quibus pugi-
latur. Similiter in omnibus ceteris
membris sua cuique cura pro
studio est. Eius non facile
omnes perspiciant, nec unquam sa-
tis inveniam reputare. et pro-
inde ut res est ad mirari
cur non etiam animum suum ra-
tione extollant. Que quidem
ratio vivendi omnibus equaliter ne-
cessaria est non ratio pingen-
di, licet ratio psallendi. Quas
animis bonus sine ulla ani-
mi vituperatione sine turpitudine

sine labore contempserit ne-
scio quid ut mercas tibi con-
tame. sed id pudet me tibi
tamen esse significatum. et idem
in ceteris actibus si omnes
prosequar. licet tibi nescire
licet pudet me nescire / tu vo-
lunt sedes nescio hunc vi-
ne sit peccatum. ut plato
ut pitagoras vixerunt.
licet pudet me nescire. Nesci-
re bene prime Nunquam hec di-
cere audebis Sed in primis
mirandum est. quod ea que mi-
nime voluit nescire. Diste-
tiune negligunt Et cuius-
artis sunt disciplinam et ig-
norantiam delectant Igitur quot-
tidiana eorum cura diffinge-
gas. Es in rationibus multa
prodige. profusa et in semet
ipsis in sui [illegible] deum omnis
cultu Hui cultu pro aliquo
[illegible] philosophie silencio est Pla-
ne quidam villas opibus pace
extruunt. et domos ditissime
exornant et familias nu-
merosissime comparant Sed in istis
omnibus in tanta affluencia
rerum nil est preter [illegible] ipse
pudendum ut iniuria Cu-
mulata non habent que sedulo
prolunt Ipsi namque [illegible]
indocti intelligi [illegible] [illegible]
Igitur illas species in quas pro-
pria sua [illegible] ame-
nissimas et extructissimas
et ornatissimas deprehendas
villas cumulatas [illegible]
domus vite templorum or-
natas familias [illegible]
et calamistratas [illegible] opipera
suppellectilem omnia affluentia
omnia epulenta. omnia ornata

preter ipsum dominum qui solus
tantali vitam in suis viuis
inops egenus pauper. pro quod
fluentes illud fugitiuum captat
et fallacis unde sitim. sed re
beatitudinis id est sede vite et
prudencie fortunatissime sitit
et esurit Semper enim [illegible]
[illegible] divites spectari solere
ut equos mirari. Neque enim
in emendis equis falleras re-
[illegible]ramque. et balthei polimina
in speciemque. et ornatissima cervi-
[illegible] divitias contemplamur. Si ex
auro et argento et gemmis
monilia varie gaze depen-
dent. si plena [illegible] ornamen-
ta capiti et collo [illegible]
si [illegible] telata. si ephippia
[illegible]. si singula aurata
sunt Sed in istis omnibus exi-
mijs oblitis et [illegible] equum
ipsum inde. et solum corpus eius
et animum contemplamur / ut sit
ad speciem honestus ad cursum
vegetus. et ad vecturam vali-
dum. Primum in eo ve si sit au-
gustum caput brevis [illegible]
obesa que terga. luxuriat que
thorus animosum pectus [illegible]
[illegible] Porrecta si duplex agitur
per lumbos spina / volo cum [illegible]
[illegible] [illegible] vero etiam per-
molliter [illegible] Tu igitur
et in hominibus contemplandis no-
li illa aliena estimare. sed
ipsum hominem [illegible] considera
[illegible] ut mens [illegible] pauperem
experta Aliena autem vesto
sue parentes pepererunt et ge-
[illegible] largita est Neque
nil laudibus [illegible] mei
[illegible]. nullam [illegible]
nullam prosapiam illos [illegible]

natales uillas ut predosas
duntaxat. Hec enim fincta ut
dico aliena sunt. Itaque pro-
thaonio filia est qui tullius fu-
it ut eius nepote ne prodest
Igitur omnia similiter aliena nun-
ueris licebit. Curiosus est
parentes laudas. dules e. in-
credo fortune magis ista di-
numera. ualidus est. egritudine
fatigabitur. pernix est abit in
senectutem. formosus est ex-
pecta paulisper et non erit
At enim bonis artibus doctus.
et ad plenius est eruditus. et
quantum licet homini sapiens et
boni consultus. Tandem aliquando
ipsum virum laudas. hoc enim
nec a patre hereditarium est. nec
est casu pendulum. nec a suf-
fragio anniniculum. nec a
corpore caducum. nec ab etate mu-
tabile. Hec omnia meus doc-
tor habuit/ et ideo cetera habere
contempsit. Tu igitur et tu-
um studium sapientie exerceas ut
opera. saltem ut nil alienum
audias in laudibus tuis. sed
ut qui te volet nobilitare
eque laudet. ut actius ulixem
laudavit in philocteta. Iam
eiusdem tragedie sive princi-
pio. Inclite parua prodite patria
nomine celebri claroque potens
pectore. Achivis classibus duc-
tor gravis Dardaniis gen-
tibus ultor Laertiade. Novis-
sime patrem commemorat. Cetere
omnes laudes eius viri au-
disti. Nichil inde nec Laertes
sibi nec anticlia nec Arcisius
vendicat. Hec tota sit ut vides
laudis huius propria ulixi pos-
sessio est. Nec aliud te in toto
ulixe Homerus docet. qui se-
ei comitem volunt esse prudentiam

quam poetico ritu Minervam
nuncupavit. Igitur hac eadem
comitante omnia horrenda
subiit omnia adversa superavit
Quippe ea adiutrice Ciclo-
pis specum introivit. sed egressus
est. Solis boves vidit. sed
abstinuit. ad inferos deme-
avit sed ascendit. eadem sapientia
comitante Scillam preternavigavit
nec ereptus. Caribdi con-
ceptus est. nec retentus. Circes
poculum bibit nec mutatus est
ad lothophagos accessit nec
remansit. Syrenas audivit nec
accessit Ut pro merito prin-
cipis formatur populus et ex me-
rito populi formatur principatus
Deo gratia. cap. celebriter .xix.

Hec et Apuleius eleganter
quidem et splendide et utinam
audiatur. Si enim in subiectis
cultu quisque laboret.
et que exteriora sunt re-
putet aliena. Profecto optimus
erit status singulorum. et omnium
vigebit virtus et ratio prevalebit
regnante undique mutua cari-
tate. ut sit caro subiecta spiritui
et spiritus plena devotione deo fa-
muletur. Verum si processerint
nec timore capitis onerabuntur
membra. et destitutione membrorum
aut ruina languebit caput.
Ista siquidem a peccati initio te-
nuerunt. Nam et infidorum de-
licta bonum principem demeruerunt
et peccata subditis sunt occa-
sio et auctoritas delinquendi
Unde illud. Omne caput lan-
guidum et omne cor merens
a planta pedis usque ad verticem
non est in eo sanitas. Man-
sit itaque principes ab
innocentia propria. et prelates

[illegible]motis rexerunt competentia participantis. Placido namque deo unius creatura unitus est. et seruit homini. et eo indignante omnis creatura armatur in ultionem eius. Coruos Eliam pauit. ursus ferum lacti inpendit prophete, ut pareat Danieli ferocitate nature dediscit leo. et tollitur uestite suriez. Unda sitiis sanctorum calcatur pedibus. Aduersus pueros sugillatos ignis in fornace non proficit. Aduersum fidei aer nubes et terra fructum negat. et celum ipsum in impios euomit ignes suos.

Breuis epilogus adversus gnathonicos. c. xxviii

Ceterum dum ista prosequimur nobis insidiantur Gnathonici. et in inuidiam felicium quecumque sunt dicta retorquent. ut inuidiam aut temeritatis nos reos faciant. Mentiuntur nos legem imposuisse principibus. et colla eorum iugo importabili onerasse. Veritas ~~[illegible]~~ siquidem inuisa est illis inimicitias dicunt parant quorum ut gratiam consequantur nil in uerbo aut opere exhibescunt. ad singula clamat Gnatho siue bona seu mala sint. pulcre bene recte. palescit super his ex ea stillabit animus ex oculis rorem. si licet tundet pede terram. ut qui conducti in fine plorant.

dicit et faciunt ipse plura dolentibus ex animo sit derisione plus laudatore mouetur et nescio quid omnes ipsos etiam probos expugnat. Et qui adulatorum nequitiam detestantur a quibus et si non sit laus quesita in somno oblata delectat ipsos. Dum cedulati inscripto nequaquam placere possumus. sed ut ab eorum gratiam deuotiorum adquiescere uitii. Quod est tamen quod uincit posse hominem. non quod non et illis nos torquent. et pro uictu aliquorum amicorum dum in manibus eorum labuntur in aurem suggerere ne te decipiant animum sub uulpe latentes. Hi quod rapatores sint. Cum aliud amiratorum. Nouum si unum offendens omnibus aliquis reus est. Gnatonicorum ex consilio prouenerunt antichristi. mundi superstites. et similes dentes sibi bella parare. et inter eos ut denti solet tamen in facundia exercere. tantum non nunc proposuerimus. nisi autem eorum iniurius urgeat aut auctoritate sapientis animi. Ad hoc stilum licet ceterum impellentes. Et quid quod magis affectat animus ut cum talibus cedens unus illis quibus placent faciam locum. Nam ut delectarem non possum sic quites Gnatonibus qui sibi nil actum credunt dum aliquid restet

tina oculos non abducat ad te-
nebras repleto oleo pectoris
si quis effugerit . non tam
bonum sit quam principalium
virorum censetur hostis. Valeat
ergo tanquam ad tollerabilibus im-
pugnare dum mathematicus fictio
habeat semper in malo vim.
et fiant nigri novissima illius
Ceterum postea Veteres acc-
sunt expectat et otium et si i-
scandi pectoris et ingenii aridi-
tas infecundam non habeant
penes se quod possit aliis
impartiri. Tu quidem ambi-
tiosos et invidos rectores
demum nec latentes egredi
velis si tamen finissent liber
ei placuerint expectanti
demum et in verbo tuo cal-
cari vacabunt . ut in pu-
blicum prodeant Non enim omnis
aggrediendi sunt pariter . nec
possit consertis eorum cuneis
facile expugnari nec
ipse cohortes licet in iuvi-
tatam Non michi si cen-
tum lingue sint ora que cen-
tum omnia nugarum percurrere
nomina possem. Explicit
liber sextus Iohannis po-
licraticon anno domini 1417
Incipiunt capitula que sunt
rubricis septimi libri eiusdem
Cam i
Quod academici modestiores fue-
runt aliis philosophis quos temeritas et
tenaunt ut darentur in sensu
reprobum
Cam ii
De errore academicorum et quis
eorum liceat imitari . et que sint
dubitabilia sapienti
Cam iii
Unde dicti sint academici et quis
timorem aut passio mentis secundum
agellium et stoicos in sapientem
cadet
c v
Unde dicatur philosophia . et de sancto
pitagore et doctrina eius qui stultis
philosophandi auctor extitit c vi
De summo principe phisicorum et aucto-
ritate socratis et dogmate platonis
et opinione eius per morte c vii
De aristotile et opinione eius . et que
variis disputationibus disputatorum
academicorum novit . et de regula
eorum
c viii
Quod alia sensus alia ratio alia
relatio auctoritatis planxit . et quod su-
perest in omni doctrina agnoscendum sta-
bile inveniri vendicat . quod opinari in-
dex et quod alia sunt doctoribus in-
testant . alia vulgus . et quatenus
dubitandum sit et quod rumacia veri-
tatis inquisitorum plurimum impedit c x
Quod vetus et verita via est philosophia
et eundi ad beatitudinem . et de tribus
gradibus . et de tertia sectis philosophorum c x
De arrogantia multitudinis impe-
rite . et qualiter legenda sint ea que
prodesse poterunt et obesse . et quod
in tenuis et exitio sine gratia sa-
pientia non contingit c xi
Omnes scripturas esse legendas.
et de benedictione que primigenitis da-
ta est et filiis noe . et quod ratio
auctoris velut ceterum contendit
Quid sit vere philosophari c xii
et ad que fines omnium scripturarum
referat intencio
cam xiii
De ineptiis nugatorum qui sapi-
entiam sibi presumunt . et quod aliter
legendi sunt libri divini aliter
gentiles
cam xiiii
Que sint necessaria et quasi cla-
ves philosophandi . et quod simplicitas
amica veritati est . et quid sit lu-
ctari cum angelo . vel tibere cum
et quid sit aut possit advocatum
sapientie respondere priam c xv
De sectis claue discentium c xvi
In quo epicurus et sui summum
bonum constituunt . et quod per haec omnes
eos itur ad voluptates c xvii
De amore divitiarum . et quod mens
avara non quiescit cam xviii

De ambicione et quod cupiditas
stulticiam gignit. et quis sit
ortus tirannidis. et de diversis
viis ambitorum. capitulum xix

De ambiciosis dissimulant se
velle quod maxime appetunt
et quibus excusacionibus propositum
tegant capitulum xx

De his qui impudencius irru-
unt sine dissimulacione ambi-
cionis. quos neque ratio neque
auctoritas reprimere potest c. xxi

De electionibus secularium principum pre-
latos et officiales arcet ab ho-
noribus ecclesiasticis. et quibus
exemplis Dathan et Abi-
ron nituntur optime c. xxii

De protervis qui ambicionis labe
flagrant religionis imagine nituntur oc-
cultare capitulum xxiii

De eisdem et de Ezechia qui
thezauros quos ostendit amisit

De Carthusiensibus qui xxiiii
ypocritas habemus avaricia
cohibeat et magnum nomen no-
va religio dum omnia purida
contempnens. et de castro non te-
ritis repellit omnia avaricia
excludit ypocrisitatem nota et
nomine longius absit. et qui
sunt seculares et religiosi et
que regula arctior. et que o-
ciosorum et quis sit finis ipso-
rum Capitulum xxv

De cupidis et detractoribus xxvi

De libertatis amore et fine et
de his que libere dicta pacati
animi maiores tulerunt. et de
verba ledorie et stomatis Prolo-
gus Septimus
eiusdem in hoc va-

gressus aulam cu-
rialium, declamas-
sem consortia
nugatorum insi-
stere in ipso limine
obeunter tue pre-
ceptor dereliquisse

auctoritas eiusdem certe meliam
questias dimidarem et de tempore
et vite iactura conqueri rex
Verum me condecens aliud re-
tractaret. statim quod inveni preforma-
ret in intellectus, forti animo per-
ferre precepisti, studens ut more
laborantium qui cantilenis et vocum
dulcedine laboris tedia mulceant.
aut minimum rerum temporis quod dispendia
compensare. Etenim et itinerantibus
via facilior videtur et brevior si
iocunde narracionis sensibus aut vo-
cis dulcissime melodiis reficiuntur
sic et me lectionis aut alterius officii
studio iubes insistere Et si aliud
non contradit de incipio. et variis
fortune formis conquer salte-
mtrichi et iunsis Grande enim
perfectum est ad perfectam assurgenti vir-
tutis in se explorare defectum ad
licet quid tibi videatur comitus
suggerit. Verum omnis tua velo-
cita consilia egrotos damnum tu
aut si hic sic aliter senciat Si
sic ea captivat quorum organa
in salicibus suspensa sunt dixerunt
verba cantorum que cantari re-
quirit aut non solent in terra
aliena / licet cum utriusque iniurias
captivitatis ignoret / aut suo se-
nari non possit officio. varium est
admodum quid pluris et curialibus
officiis sufficiat more generis
tamen hoc sibi plerumque tollet plurimum
adversari / unde rem vere imperii vides
videlicet imparare. Propter tamen ergo hoc
sub potestate constitutus vel invitus
facilem plurima necessitate obsequen-
di et in his que neque voluntati
et sapientis instinctui gerenda sunt
michi vix temporis indulgeatur
et pauca dies et nox necessa-
riis et alienis occupacionibus con-
sumpserunt / ut nec rei familiaris
curam impendere liceat. et tu certe

ut scribam, homo quid impetro
sine scia et simone. et unde q[uo]d
nos accepi alijs erogabo. Ma-
-nem si constat sibi ponatur a-
vator. Undique iudicis exclamat
meliter tha posse frontem de nob[is]
Si itaque vis ut sciam ea vel
potius ab eo qui sciam, dominus est
sciam impetra unde sciam. Dato
reus expeditio et necessitatum
domesticarum exclude molestias
Nam si vigilio prius et tollerabile
desit hospitium. tacent omnes a-
-crimonis. Iam praeterea versari
ut dicitur ad obsequium devotus accin-
-gor distendam [illegible] faciens
simulorum prorsus linguas. qui
mala aliena facillime carpunt
et bona difficillime imitantur
Et aut si aliud [illegible] licet mi-
-hi de fortune calculo mi et
minus querar. suadete quid
[illegible] angustia facillimum est
Cum teste gregorio Nazanzeno
nichil suavius videatur cordibus quam
aliena loqui vel aliena [illegible]
sed a composite mentis arbitrio
videtur alienum. Decet enim sapi-
-ente mente componere ut adver-
-sus fortune impetum querelis
exclusis scutum rationis quasi
volubile [illegible] indesinenter oppo-
-nat Mihi enim cum status sui
[illegible] vivat nisi forte de peti-
corruptae languidus ingemi-
-scat nodum perfectam ingressus
est viam. Deinde quid merito
queri possim. qui exigentibus
culpis meis in id miserie pro-
iectus sum in flagella paratus de-
-cidam. et os meum nocte doloribus
perforatur. et qui me comedunt non
quiescant Cum ergo dolor meus in
conspectu meo sit semper. pietas
me possit talium vel stridentis
[illegible] [illegible] multum
[illegible] tu ut tuus auctore

Quod cum eorum ortatus. et inter [illegible]
opes et delicias nationum quibus
affluis [illegible] et a-
-vide lingue qualia [illegible] munu-
-scula tuo nomini consecrabo. Nec
enim de subtilitate sermonis aut floribus
[illegible] confisus. sed de sinceritate
amicitie [illegible] tui quolibet ora-
-tore contendam [illegible] apud [illegible]
[illegible] sapientia et elegantia [illegible]
to acceptabilis. discipulos illius
cum duo minuta vidue [illegible]
oblationibus divitum pretulit. Erit
etiam favore digna simplicitas
et nos quem [illegible] prima facie
verba significent. sed ex quo sen-
-su illa ad que [illegible] fiant si-
-delis lector attendas. Sicut
[illegible] seria [illegible] et [illegible]
verbis. ut ad simile [illegible]
omnia ex proposito deservantur
Nec moveat, si qua eorum que
scribuntur alibi inveniantur ali-
-bi. tu et historie in diversis
[illegible] sibi [illegible] repian-
[illegible]. sed ad eorum utilitatem et
honestatem [illegible] sanctus [illegible]
et aliud [illegible] scripta sunt
verba sunt [illegible]. [illegible] quecumque scripta
sunt ad nostram doctrinam scripta sunt
[illegible] [illegible] veri statuendi in
[illegible] [illegible]. sed que apud [illegible]
auctores legi. ad utilitatem [illegible]
sine invidia communicare possim
Licet veritas eorum de quibus
loquimur ad illa sola possit artari
que in lege scripta sunt et prophetis
de quorum veritate nemo ambigit
nisi qui fidei katholice non concordat
[illegible] non que in libris auctorum
non [illegible] [illegible] quottidiano et
rerum experientia quasi de quadam
historia morum excerpsi. Si qua
vero ad [illegible] [illegible] [illegible]
videntur accedere [illegible]
[illegible] investigandi [illegible]

puritatia totendendi sit constat ce
cognita. ut in examinacione veri
sim tuneque iudicium liberum re
servetur. Cum vtilis sepcientum
testatur auctoritas ubi sua
potior refragetur. propterea
ita est in hiis principiis conteri
Unde primitus error non tenui
sit. et ad illorum diffinitionem
presumpcione temeraria non assurge
batur sine [illegible] ueto non exerat
Nemo autem iniuria sua repu
tet quempiam dici tamen ulla sit
derogacio personarum. sed sufficien
dorum sola totius solo victoria
In quo quidem iure consistit uere
obsequium tam malis quam bo
nis arbitror. dum in hiis ap
probatur quos sciunt. et hii re
tatus vicijs possint proficere
ut proficiuntur. Sed si aciem
cum aut attractiui tos pre
teris placeat imitari serue
sufficienter afficiat Ex Athe

demiti modestiores fuerunt
alijs philosophis quos
temeritas extricat
ut darent consensum repro
bum

.c.i.

Antiquos quidem philosophos
floruisse ingeniis
et studiose certasse
iam non celebris
opinio est. sed omnium
communis persuasa
sententia. Ceteres enim
ex natura rerum incomprehensibi
lem. studio et exercitatione vera
sibi facit ingenium. et illorum
beneficio plurima publicata sunt
posteris. quibus et tandem et in
varum inventis. Mundanarum denique
si sunt. celum sunt regulis sub
diderunt. nature varietati sen
tenti sunt causas. et inquisiti
operis de secretis quodammodo sunt
ocultis contemplati. Ceterum ego

mole gigantea subiecti etiam
humanis viribus roborati
intumuerunt. indiscriminatumque
bellum contra dei dirigere. vatem
et libero consilii arbitrio. cum si
secundum fabulas essent celo te
ptimus [illegible] virtutum quibus esse vere
bant brachia iniecturi sunt.
itaque ut dum sciuerant. dicen
tes se esse sapientes. stulti facti
sunt. et obscuratum est cor in
sipiens eorum. ut quod omnia scire pre
sumpserunt. preciosissime erra
uerunt. in maximis et variis
distracti opinionibus etiam in
magna ignorancia. si non tamen fa
bularum instrumenta philosophi
licet et absconditi doctori sapien
tes animo non debetur. tum
specialis [illegible] dei auro ar
gento vestibus et toto corporis
ornatu splendeat. si excelsius
ingenii fundamenta velle sunt si
dum in campo Sennaar fun
damenta Babilonis iecerunt
impietatis. dum turris elata
et fortitudinis machina
in celum erigitur. de alto pro
spicit adeo facta est confusio lin
guarum diuisio. subtracto ergo
impiis verbi commercio opus
cessit. secuta est secessio
operum. Sic et philosophorum inge
nii sui machinas suo quo
dam theomatice omnes mal
tum erexerunt. eis rei incommu
tabilis et indeficientis veritatis
subtracta est veritas. et igno
rantie nebulis obvoluti.
Eorum que alterna et singu
lari veritate vera sit maxima
notitiam ponderit. uti sepe
reprobum dati esse conuerterentur
ab operibus suis et tamque recedere

ducere. Sed et veritatis dissidentes in varias sectas errores et insanias secte. Et ideo quidam in stoicos effecti sunt desertum sunt nunc agnoscebant. Unde est quod dum pronoeam sua stoici venerantur, omnia necessitatis lege constringit. Epicurus contra dum verum tuetur libertatem, dissipiens evacuat et omnia casibus fluctuare contendit. Peripatetici constituunt veritatis cultores et singulos veri assertores diminuunt et quasi Palladis pacem iactant stricte sibi pudoris locum sunt ... et eas usque quaque veras esse confirmat. Academici vero vitantes periculum falsitatis in eo quidem modestiores sunt quod deserti sunt quod nimis diffitentur et in verum ignorantia positi fere de singulis dubitant. Tanto quidem longe tutius est quam incerta temere diffinire. Academicorum quoque innuit opinionem, quam nec Archides portitor et Cicero in senectute ingenio propter viros laude receptam ad eos transierunt. Sed et alii plures quos persequi longum est. Nec tamen receperunt aliis, quibus et asserendi modestia et tanta virorum gravitas auctoritas.

De errore Academicorum et quorum liceat et que dubitabilia sapienti. Capitulum ii

Non tamen omnes qui Academicorum censentur nomine hanc modestie regulam tenuisse, et professio ipsa sit et pro parte tantum visum pateat quod errori. Tanto ineptius quam fluctuare in singulis et nomen philosophi postulare. Nam qui de omnibus dubitat, eo quod nihil habeat certi, tam a fide quam a scientia alieni sunt. Licet enim fides ad scientiam nichil perveniat, quia in ea quasi per speculum veritate absentium continetur, habet tamen certitudinem, caligine ambiguitatis exclusa. Verum si de singulis dubitat Academicus, dubitat de ipso etiam est, nisi forte et hic ipsum nesciat. Habeat an certus esse fieri in eo quod ita idem possit et dubius et certus esse. Sed an dubitat, in incertum habet, dum hoc ipsum nescit an nesciat. Cum vero homo inter ceteras animalibus prestet quod ratione viget et intelligentia, et in sensibus quidem licet alia sint corporis esse dicitur facile superatur. Aquila enim visu valeat acrius, auditu canis odoratu prevaleat, vulturque tamen simia gustu, aranea tactu. Sed industria discernendi et intelligendi vigore homo precedat quadrupedes et prestantior bestiis. Aut potius quis non infideliorem et ut ita dicam quis non brutiorem credat hominem, qui ratione non discernit, intellectu non sapit, cum et bruta ad quandam rationis imaginem quodam modo videantur appetere et tamen suos discernunt affectus. Brutorum memor est familiaritatis cum longa experientia rerum et usu constet. Et amicitie precepta quasi fidem familiaribus exhibens, varietatis et intellectus quandam nobilitatem ingenio. Sed et iniuriarum memoria camelo tenaciter re-

sedet. Et rinocerus qui et uni-
cornis est virginis integritatem sic
agnoscit ut dumtaxat illius
se amplexibus capiatur. Odore
panthere cetera sequuntur animalia
et quod mirabilius est pisces
in gurgitibus ad speciem auri conve-
niunt. Unde et senientis lu-
xurie simulator veteri aureis ut
dicit veteribus piscabatur. Rursum
multa tormina legna lupum se-
quuntur. lupus ipse capellam. et
florentem citisum sequitur lasci-
va capella. Et in hunc modum
voluptate sua trahuntur plurima
quod ut credo evenire non posset
si de affectibus suis vel bruta a-
nimalia dubitarent. Rursum quoniam
ad singula necessarii sunt. an a ve-
ritate vel imprudentia philo-
sophandi primordia professores accipiunt.
Nam sic ab eo quod notum est no-
tio. sic et ratio ab eo quod ra-
tum est. idem est certum et firmum
constantie denominatur et profecto in-
anis est ratio eius cui nil per-
suaderi potest. qui semper et in omnibus
opinionum arbitrio vacillet.
Rursum nec ei prudentia confert qui
semper fluctuat opinionibus.
et cui inveniende felicitatis via
rationis lumine extinguitur. et
quasi oculum eruit ut tamquam
et cecitas pergat viator cui o-
stensiva est via. Unde et plu-
rimum obest illi qui execratur
quid potius sequatur qui tanta
contrarietate distrahitur. Sane
ad patriam nemo provenit nisi
qui unam sequitur viam. et qui
omni verbo aurem accommodat
numquam quietus erit. Monime

similior est letargico aut in-
sipienti sive insano quam philosopho
qui cum somnii meminerit an
dormierit dubitat. et cum ci-
bo saciatus est an ieiunus sit
nescit. et nullius eorum que e-
git. vel in proximo scientiam habet
deinde qua via in philosophie inve-
stigatione proficiet cui ratio
nichil persuadet quod teneat
aut sequatur. Sed est adoriam sep-
ius? Talis utique academi-
cus cum nec brutis animalibus va-
leat adequari. nec denique
hominis nec dum philosophi vel homi-
nis nomine. Et quid adversus
istorum inercias magnus pre
et fidelis doctor ecclesie Augustinus
sed Cristo validis racionibus et
sermone elegantissimo copiosius
disputavit. Verum ad illos qui
de singulis dubitant que sa-
pienti faciunt questionem Cicero
seipso teste transiunt, nec eos
tamen omnino persequitur cum et ipse
in operibus suis achademicos
temperancie eorum utatur frequentius.
et sub ambiguitate proponat
multa. que alii confidentius
magis ve temerarie dispu-
tantes non videntur habere que-
stionem. Michi tamen non videatur
quisquam eo loqui securius. qui
ita circumspectus est in verbo. ne
prolabi possit ad falsa. Sunt
autem dubitabilia sapienti. que
nec fidei nec sensus aut racio
manifeste persuadet, auctoritas.
et que suis in utraque partem
nituntur firmamentis. Talia
quidem sunt que queruntur de
providentia et de quantitate et

substancia viribus efficacia et origine anime. de fato et de facilitate nature. casu et libero arbitrio de materia et de motu et principiis corporum. de progressu magnitudinis et multitudinis sectione. an somnos animo non fabricant aut eos duntaxat aliorum tantum inveniant. de tempore et loco. de vacuo et ordine. de celo et mundo/ in quo plurima altio est. de dimensione et rotunditate. de substancia et forma vocis. de statu universali et usu et fine ortu quoque virtutum et viciorum. an omnes virtutes habeat qui unam habet. an omnia peccata equalia et equaliter punienda. Item de causis rerum et ad invicem earum vel repugnantia. et de affectione conveniencia et de ortu nili. de humorum in animalibus corporibus augmento et diminucione/ ac motu lune. de variis latentibus nature secretis. de officiis et variis figuris causisque que in contrariis aut quasi contrariis maleficiis aut quasi maleficiis aut aliis ~~rebus~~ rerum formis varie oriuntur/ de natura et operibus eius de veritate et principiis rerum multisque aliis quibus humanum ingenium deficit. An angeli omnino sensus non habeant. et qualia habeant corpora/ et gere querit. de ipso deo qui totius nature racionalis excedit investigacionem et super omnia que mente possunt concipi exaltatus possit in hunc modum enarrari. Inplurima que sic dubitator suscipiens admittunt. ut Tullio dubitatis ipsa volgum prestat

Inter quos itaque facile crediderim achademicos tanto modestius dubitasse quanto eos temeritatis preceptum diligencius fecisse. Adeo quidem ut et apud scriptores in locis non paucis dubitative verba quodammodo ambigua qualia sunt. licet. si. forte. fortasse. et forsitan. inferuntur. achademicis dicantur vsi te(?) parvo. eo quod temperatores eius achademici fuerunt qui omnem verum sunt temeritatis diffinicionis subire notam et presumptionis falsitatis. Unde dicti sint achademici et quis timor aut passio mentis laudi aut affectui (?) et (?) ... capitulum iii

Achademici quidem dicti sunt ab Achademia unde Plato extitit oriundus/ qui eidem sive nativitatis loco et studendi usu et discipulorum frequencia. vicinorum quoque suorum celebritate fecit insignem. Illum vero locum ceteris pretulit/ eo quod ad meditandum sanctius (?) quo vicia reprimentur. et cum quo agnita condicione sui modesta et fidelius servatur. Maxime visus est et frequenti terre motu quo sepe concutitur esse idoneus. Timor enim sicut modestie cognatus est. ita familiaris est sapienti. Non ille tamen qui mentem turbat. et quasi turbine quodam racionis et intelligencie perstringit oculum/ sed qui temperat animum et quasi humilitatis fomes hominem reddit ad omnia virtutis officia aptiorem. Unde in libris noctium atticarum scribit Agellius vir clarus tantus eloquii et multe sciencie se aliquando navigasse cum quodam

[illegible] ei q3 nobiliori inter Stoicos
philosophus Aulus ex magna parte in
sententia fecit timoris locum
nullum esse in animo sapientis tum
omnia ex necessitate proveniant.
Stultum q3 sit timere quod vitari
non possit/ et econtra virum
sit remedium ut vir prudens
fortitudinis vires preparet et
robore patientie quasi solidissimo
animi invicti clipeo omnia tela
necessitatis excipiat. Cum ergo na-
vigium turbato mari ventorum
vehementia celo q3 inminati tem-
pestuosissime iactaretur/ philosophus ti-
moris expalluit. Deinde
cum tempestate fugata securi-
tas permisisset colloquendi et ut sit
et garriendi locum. Sociorum
unus dives luxuriosus Asiati-
cus cepit cohortare philosophum et illu-
dere ei eo quod contra professionem
suam timore palluerat. Tum ipse
qui minime philosophabatur ma-
nsisset intrepidus. Imo quod im-
pendebat exitio. At ille Ari-
stipi Socratici responsum tulit. qui
cum in re simili et consimili ar-
gueretur vidit illud pro anima
nequissimi nebulonis nimio
non fuisse sollicitum. Se aut de-
buisse timere pro anima Aristipi.
Divitis ergo questione repulsa
accessit Agellius non exagitan-
di animo sed discendi familiar-
iter querens. Que nam esset
causa timoris sui. Tum preceptor
ut disciplinam Stoicorum ne
mortis timeatur adventus qua con-
stat esse indubium terminum vi-
te. Ille autem ad discendi aviditatem
[illegible] vidisset
[illegible] librum Epicteti Stoici

dissertationem protulit in quo scripta
erant ea que loquebatur decre-
tis Zenonis et Crissipi qui
diguntur fuisse principes Stoicorum.
Cum ergo in manibus Agellius
tenuisset invenit Stoicos pla-
cuisse non esse in potestate hominis
ut visus quas fantasias ap-
pellant in animum veniat aut
accedant/ et cum venerint ex
terribilibus rebus aut econtra
necesse asserunt moveri ani-
mum etiam sapientis ut paulis-
per metu trepidat/ tristicia
contrahat/ dilatatur leticia cupi-
ditatis moveat tamque his et
similibus passionibus preiudicibus
racionis et mentis officium. Nec
tamen ideo constituatur mali in
mente ipsorum nec approbari ista
aut eis aliquem modum fieri con-
sensu. Hoc enim esse voluit in
potestate id quod interesse censent
inter animum sapientis et stulti
quod stultus consensum mentis
passionibus cedit. Sapiens autem
licet eas necessitate patiatur
retinet tamen de racionabiliter
appetendis vel fugiendis veram
et firmam inconcussam mente
sententiam. Hoc quidem ille auctor
Agellio et pro parte eleganter
et vere. Errant tamen si istarum pas-
sionum que necesse sunt passion-
um et castigationum contra quas
suas viribus suis ascribunt eo
et solius misericordie dei est/
non utique eventus bonos aut vo-
lentes. ut hic in nostro homines
inspiratione obtinuerint. Hoc autem
sufficiat de nostrae quod
timore racionali modestia
dispensatur et philosophandi forma

sterunt et disponunt via si
quis scriptum est Prima mittitur
sapientie et finis modestie timor
domini. **Unde dicitur philosophia et
de Samio Pitagora et doctri-
na eius qui Italice philosophandi extitit**
iiii Ipsum nomen philosophie nomine a Pi-
tagore Italico inventum est
qui tante fuit auctoritatis
apud antiquos ut sui discipuli
opinione suas con-
firmaret esset quod satis ad quas
sententias roborandas si hic ipse di-
xisse doceretur. Quod namque vox p[ro]-
nominis usurpatione quadam pro-
prii nominis explebat officium.
Fuit autem hic natione Samius
negotiatoris divitis filius tan-
tidem Marci erat. sed pater
te longe ditior eo quod negotia-
to patris tanta nequivit adqui-
re. quia filius contemnere ma-
luit quam habere. magnis itaque
sapientie formatus incrementis
Egiptum primo mox Babiloniam
ad perdiscendos siderum motus
originemque mundi spectandam pro-
fectus. summam scientiam consecu-
tus erat. Unde regressus Cre-
tam et Lacedemoniam ad cogno-
scendas Minois et Ligurgi
inclitas ea tempestate leges
contenderat. Quibus omnibus
instructus ad Crotoniatorum ur-
bem appellit omnino resolutam
et solius virtutis opera indigentem
Crotone sicuti indignantes ode-
rant arma que adversus Locren-
ses infeliciter susceperant. inni-
tissent quod vitam luxuria insi-
cos Pitagoras prius obstitisset
Sed quo pater quantum homo esset homi-
num prius proponere auctoris iam
lapsum ad frugem melioris vite
revocavit populum. Laudabat quo-
tidie quotidie virtutem et vitia lu-
xurie detestabatur. et casus ci-
vitatum ea peste perditarum enumerabat et tan-
tum studium quoque studii ad
frugalitatem multitudinis pro-
vocabat ut aliquos ex his lu-
xuriatos esse incredibile videretur
Matronarum non separatam a viris
doctrinam et puerorum a parentibus
frequenter habuit. Docebat nunc
has pudicitiam et obsequia in
viros nunc illos modestiam et
litterarum studium. Inter hec velud
genetricem virtutum frugalitatem omnibus
ingerebat. Consecutusque disputa-
tionum assiduitate erat ut ma-
trone auratas vestes cetera-
que dignitatis ornamenta sue
quasi luxurie instrumenta
deponerent. ea que omnia delata
in Iunonis edem ipsi dee
consecrarent asserentes vera
ornamenta matronarum pudici-
tiam non vestes esse. In iuven-
tute quoque quantum profligatum
sit victi feminarum contuma-
ces animi manifestant. Sed
trecenti ex iuvenibus sodalitii
iure sacramento separatam a ceteris
civibus vitam gererent quasi
cetum clandestine coniurationis
haberent adversus Pitagoram civita-
tem in se converterunt que eos in unam
domum convenissent cremare vo-
luit. In quo tumultu sexaginta
ferme periere ceteri in exilium
profecti sunt. Habet itaque philosophorum
genus Italicum nomen quod philosophie ex-
ortum est. Tanto autem extitit in
illa parte philosophie que speculativa
vocatur. ut ei quisquam philosophorum
vix potuit adequari. Tan-
tum in sententia ut ab omni ani-
matur transisse creditur cuncto
Tanta multitudinem studiosorum instituit

ut populos illius partis Italie que
antiquitus magna Grecia dicta est
etiam post mortem eius nominis
auctoritate rexerit. Ceteri vero ante
eum sapientes dicebantur qui pre-
valuerunt aliis prestantiores esse.
interrogatus quid se profiteretur
philosophum se esse respondit id est stu-
diosum vel sapientie amatorem, quia
sapientem profiteri arrogantissi-
mum videbatur. Denique cum ad
propulsandam labem morum
viginti annos egisset Croto-
ne, Methapontum migravit
ibique decessit. Cuius tanta a-
miratio fuit ut ex domo eius
templum facerent. ipsum quoque pro
deo colerent. Placuit forte cetasi-
onem de urbis eius ditis domum
philosophantes esse sacrarium sapientie
et verissimum dei templum.
Traditur etiam persuasisse homi-
nibus esse animas immortales
et post dissolutionem corporis vite
precedentis premia recepturas.
Unde et in fabula mille anno-
rum primus dicitur induxisse.

De secundo genere philosophorum et aucto-
ritate Socratis et doctrina te
Platonis et opinione eius post mortem

c v

Alterum vero philosophorum genus est
quod Ionicum dicitur et a
grecis ulterioribus traxit
originem. Cuius princeps
fuit Thales Milesius unus illorum
septem qui dicti sunt sapientes.
Ille cum rerum naturam scrutatus
ceteros eminuisset maxime admi-
rabilis extitit quod astrologie nu-
meris comprehensis solis et lune
defectus predicabat. Huic successit
Anaximander eius auditor qui
Anaximenem discipulum reliquit
et successorem. Diogenes quoque
eius auditor extitit. et Anaxago-
ras qui omnium rerum quas videmus
effectorem divinum animum docuit. Ei

successit auditor eius Archelaus
cuius discipulum Socratem fuisse perhibe-
nt magistrum Platonis. Hunc teste Apuleio
pater Aristones dictus est. Sed de-
inde altitudine pectoris Plato. et in
tantum eminentia philosophie et vigore
ingenii excitatio et omnium mortalium re-
nustate eloquii quoque suavitate et co-
pia sublimatus est, et qui in throno
sapientie residens precepta quadam
auctoritate visus est tam antecessoribus
quam successoribus philosophis impera-
re. Est plus quam Socrates philosophiam
universam ad corrigendos componendosque
mores flexisse memoratur, cum an-
te illum omnes physicis i. rebus naturalibus
perscrutandis maximam operam de-
derint. Probe quid et sapiens ad
utilitatem suam oportet omnia
retorqueri. Parum prodest no-
visse opera dei que sunt omnia valde
bona et creatori suo consentient
similia. nisi quis id precipue
agat ne ipse sit malus. Preclara
igitur vite mortisque fama Socrates
reliquit plurimos secta-
tores. qui contenti sunt verba eius in
varias sectas. de quibus in sequen-
tibus pauca dicentur. Porro et
tante multitudinis assidentia Plato
qua prevalebat auctoritate cohi-
buit et in se attentionem omnium discen-
tium provocavit et tenuit. Sunt qui
Platonem credant non Aristonis fi-
lium sed Augustione conceptum ha-
bent, eo quod Apollinis figuratio
matri eius Pericioni se miscuerit
quia constat a Solone sapientissimo
fundatore legum atticarum traxisse
originem. Natus est autem mense
quem apud atticos Pertageon
dicitur die qua apud Delon
Latona peperisse dicitur Apollinem et
Dianam. pridie quam Socratem
genitum ferunt. Talis igitur et de ta-
libus oriundus non solum heroum vir-
tutibus prefatus sed equiparasse dictus
est deorum potestates. Nam et profes-
sus domestica doctrinet instructus

et pueri quos dere imparcien-
do ingenium et admirande vere-
cundie indolem laudat. et pubescen-
tes primicias labore atque amore
studendi imbutas refert, et in
viro harum incrementa virtutum ce-
terarum convenisse testatur. Ex hiisdem geni-
toribus Glaucus et Adamantus
ei fratres fuerunt. Doctores ha-
buit in prima litteratura Dioni-
sium in palestra Aristonem Argi-
vum oriundum. Tantos progressus ei ex-
ercitacio contulit ut Phitie luctando
certamina vicerit. Picture non
aspernatus artem. tragediis quoque et
Dithiri iambis se utilem finxit
Nam quia carminum confidencia elatus
certatorem se profiteri cupiebat
nisi Socrates humiliter eius cupi-
dinis ab eius animo expulisset, et
vere laudis gloriam ei curasset inse-
rere. Et ante ea quidem Eracliti
secta fuerat imbutus. Verum cum
se Socrati dedisset non solum ingenio
atque doctrina ceteros Socraticos vi-
cit, sed et labore et elegancia sa-
pienciam elucidavit. Et quia certa
assercione verborum plurimum ad-
hibuit. Digunt Socrate quidem
excedente se ad Pitagore contulit
disciplinam. Quam etsi racione
diligenti et magnifica videbat
instructam, verum tamen continenciam
et castitatem magis cupiebat
imitari. Deinde Theodorum Ci-
renensem adiit ut geometriam
disceret. Unde Egiptum peciit
ut astrologie vacaret ibique a
plerisque traditum est didicisse
oracula prophetarum. Unde rursus Ita-
liam rediit et Pitagoreum Tarenti-
num Architam secutus est. Atque ad In-
dos et magos animum intendisset
nisi eum procedere vetuissent bella
Calcedonii. Una inter inventa re-
inveniendo et reddendis diligencius ex-
cuta que apud magnos philosophos
admiracioni fuerant singula in
libris suis colligit universa doctos

primus studia philosophie sed non non co-
herentia. sed invicem necessaria sibi-
met quod mutuis auxiliis universa fo-
rent constituit. Multi auditorum eius utriusque
sexus in philosophia floruerunt. Primo
Speusippum nepotem qui Achademie in-
stituerat. in duobus ministris et pa-
tera qua diis supplicabat reliquit
auri tantum habuit quantum puer
auricula gestaverat in nobili-
tatis insigne. Tres adventus eius
ad Siciliam male diversis opinioni-
bus carpserunt. Sed primo ut historiam
nature cerneret in Ethna et incen-
diorum intus racionem illuc profectus
est. Secundo petitu Dyonisii ut
Siracusanis assisteret. et ut muni-
cipales provincie eius disceret leges
Tercio ut fugatum Diogenem resti-
tueret patrie sue. Venia a Dionisio
impetrata. Sed in hiis omnibus
adeo diligens extitit. ut a studiis
aut officiis philosophie nullos umquam
tempus suspenderetur. Ethicam ad studium
philosophie partim in actione partim in con-
templacione constituit. Socrates ac-
tivam exercuit mores instituens
quibus fidet ad beatitudinem vita suis
quibus. Pitagoras contemplative insistit
tota ingenium exercet et peragrat
scienciam. Proinde Plato utramque iun-
gendo alteri. philosophiam perfecisse lau-
datur quam in tres partes distri-
buit. Ethicam phisicam et logicam
id est moralem naturalem et racionalem
qua verum discernatur a falso
et sine qua disserri nequeunt
que vel in actione vel in contempla-
cione usantur. Putatur a nonnullis
in peregrinacione sua Ieremiam pro-
phetam vidisse. audivit quidem in E-
gipto. et legerit septuaginta propheci-
tas. Sed sub putata racione tem-
porum que in cronicis continentur
historiis docet eos nequaquam
contemporaneos extitisse. cum Plato
post vix etatem illam apprehe-
derit. et in labentibus centum
annis tempore quo prophetavit Ieremias

attigerat et septime prophetice per-
inde et Ptolomeus annis fere
sexaginta regnante. Ptholo-
meus qui librorum studiosus a Ie-
rosolimis septuaginta asciuit
interpretes scripturam transtulerunt.
Opinio tamen ista non valet quia
in libris Platonis inueniuntur
multa dictis consona prophetarum.
Nam in Thimeo deum ellisat
mundi sublimius inuestigat, ma-
nifeste videtur ex parte unitatem
que deus est, efficientem causam
constituens in potentia dei, in sa-
pientia formalem, finalem in boni-
tate, que sola induxit eum, ut
omnem creaturam bonitatis sue
participem faceret, prout natura cuiusque
capax beatitudinis esse potest. Unde
talia in hiis visus est intel-
lexisse et docuisse sibi ceterum deum
opificem uniuersitatis et formatorem
verum deum vnum esse asseruit
quem ob insigne bonitatis
et dulcis affectus dixerit eum
genitorem, quem propter infirmi-
tatem maiestatis potentie sapien-
tie et bonitatis sue tam est inueni-
re difficile quam inuentum digne
profiteri impossibile. Eundem quoque
remuneratorem seruantium in se
esse et colentium se videtur astru-
ere, dicens se sapientem esse cul-
torem dei ipsum sicut constitutiue
vniuersitatis causam et admira-
bilis. Ita liberalis felicitatis idem
est fons indeficiens et singu-
laris. Moyses auctor est. [illegible]
In principio creauit deus celum et terram
et in medio eorum aquam collo-
cauit et aerem. Plato ab inuicem
ut mundus qui solidus et visibilis
futurus erat videri posset et
tangi. Deus inquit duo prima
mundani corporis fundamenta ignem
et terram, et eis concordi gratia de
media sociata insolubili vin-
culo iniecit. Nisi tamen volun-
tas conditoris, que sola tante fir-

mitudinis nexus felicissimus est
ut dissoluantur admittit. Omne
siquidem quod compactum est natura dissol-
ubile est. Sed bone conciliationis
fedus pereat voluntas non est
dei volentis bona dumtaxat.
Ait Moyses: Qui est misit me
ad vos. Et illum singulari verbo
et prerogatiua significationis cen-
suit esse qui semper idem, ut
ei nec preteritum decedat nec futurum
succedat, sit quod immunis omnis
motus. Plato illa subsistendi
dedignatus est verbo vocare que
cum tempore festinant ad non
esse et singulis momentis per
varios motus sui proficiscuntur
in mortem. Et de homine quidem
planum, quia vita eius non
status est, qui verbo substantiuo
debeat exprimi, sed transitus de utero
ad tumulum et quasi fuga quedam
umbra existere videtur. Plato quidem
id quoque solum proprie dicit esse
quod semper est idem nec moti-
bus variatur. Hunc non obnoxi-
a sunt motui, non quidem sunt
sed videntur esse, et nequaquam
manent sed iugiter euanescunt
et fugiunt nec expectant appel-
lationem suam. Sunt preterea Platoni-
ces et multa alia ut sit omnino
inexcusabilis deum veritatem dei
in iniustitia detinet. Magnus
per omnia auctor est. Si tamen que
sub nomine eius concepta legit
incredulo fideli, ut in libris Pla-
tonicorum inuentum sit, quod beatus
euangelista Iohannes altius celo
intonuit et quam humana mens
capere queat, licet quilibet tardus
possit audire, inuentum est in illis
quod ait ab initio euangelii: In
principio erat verbum et deus erat
verbum et cetera usque ad locum quo
ait: Et lux in tenebris lucet
et tenebre eam non comprehenderunt

Ergo quid inquit in patria scripturis
legetur · nequaquam scripturis ali-
tui infidelium concessio creditur ut
eos in tante lingue oraculum aperi-
ret · quem ceteri indagine non
sufficit intueri / applicatum
et familiaritatis intime privilegium
astrinxit · quod verbum fidei boni
operis predicantia illustravit
tu processu evanuerit non modo in
cogitationibus sed operibus suis / Re-
legit libros philosophos et Politica
eius nimia contemplatio non rep-
ressit et contemplationis acumine acti-
onis necessitas non extinxit
Est liber qui de doctrinate eius c.
contemnitur in laudem eius. Ori-
genes Jeronimus Augustinus cum
[illegible] attestationibus sicut sufficit
De morte eius dissentiunt auctores
sed [illegible] Sed probabilius est eum
qui in [illegible] vixerit et perfecte
precepta [illegible] [illegible] institutis
virtutum visum non cessisse / nam
quod de eo [illegible] tradunt
Scima vetustia [illegible] [illegible]
spiritum eo quod [illegible] [illegible]
ista potuit solvere questionem
constat nos errore [illegible]
Quicquid [illegible] Gregorium
loquantur fabule / Et de Home-
ro non [illegible] Valerius [illegible]
refert Greco [illegible] et [illegible] vulga-
tum est / quia fuerunt qui Home-
rum equivoce [illegible] dicunt
propter excellentiam sapientie [illegible]
elegantiam et latitudinem [illegible]
[illegible] Alia viros nobiles [illegible]
et polinominos extitisse [illegible]
[illegible] aut octoginta annis [illegible]
[illegible] et uno [illegible] [illegible]
[illegible] eius et [illegible] aucto-
ritatis ut diu dubitatum fuit dis-
an senioribus esset potius [illegible]
[illegible] [illegible] etate [illegible] [illegible]
[illegible] eius et [illegible] in-
credibilia quidam non [illegible]
tat fabulas vergentis · ipsum [illegible]

senioribus venerandum labore scri-
bit ut amicitia maius homines in-
ter deos fuisse dotatum

De Ionico genere philosophorum et auctoritate Socratis et dogmate Platonis et opinione eius post mortem. c. vi

Sol e celo visus est cecidisse
qua die philosophorum princeps
Plato rebus excessit huma-
nis / et cum lucerna mundi
extinctam defleverunt qui ad
thronum sapientie cum ipse [illegible] pre-
sideret sua arbitrabantur studia
referenda. Sed cum ei Aristoteles di-
scipulus vir excellentis ingenii et
plenum impar eloquio sed in
[illegible] facile superius in doctrinis
[illegible] successisset / quem magni
[illegible] [illegible] [illegible] hominibus et
quibusdam multiplicis philosophie pre-
ceptis velut variis sapie [illegible]
[illegible] illustravit orbem · et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad con-
tinendam vitam [illegible] [illegible] ho-
minum repleverunt. Secta hic peri-
patheticam condidit / sic utique di-
ctam Est de ambulans [illegible] [illegible]
[illegible] consueverat / plurimos
[illegible] [illegible] fama excellentium
et arte suadendi primo adver-
[illegible] preceptorem in sua thesim conver-
[illegible]. Tractavit quidem omnes
philosophie partes · et precepta dedit in
singulas · sed precipue sic rationa-
lem redegit in ius suum · ut a
possessione eius videatur omnes ali-
os exclusisse. Utique in aliis pre-
[illegible] ut commune nomen omni-
um philosophorum anthonomastice · i · excel-
lenter sibi proprium esse meruerit.
Sicut [illegible] urbs Roma Marone po-
etam exprimunt · sic et [illegible] nomine
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] con-
tractum est. Sunt aut [illegible]
eloquio · sed uberior sensibus / et
[illegible] cum sententiis [illegible]
Non est qui [illegible] studiose [illegible]
in agricolatione et exoteriam [illegible]

destruxisse. Ita familiares et qui
domestici admittebantur in agro a-
tica. Socratica vero non ipso ex-
traneis sed hospitibus patebant et
peregrinis qui fuerunt. qui eum i-
tali Demonis filium crederent pro-
pter agilitatem eius perspicaciam
ingenii et glorie appetitum quam
intellectui industria quibus prius
consueverat. Testatur quoque Va-
lerius maximus. Quia summe
vite illecebras senilibus ac rugo-
sis membris in studio literarum
ocio vix custodiens, adeo vale-
ter pro salute patrie incubuit
ut cum ab hostibus azimis so-
lo equatum in lectulo attenuen-
si iaceret quod Macedonum nu-
mis quibus abiecta erat effi-
vat [illegible] vrbe strata atque eversa
Alexandri qui familiari tibi qua
restituta est Atheniensibus notum est opus
licet autem noxium et vberum turba-
tor [illegible] nomine subtilitate qua
[illegible] celebris est. sed mira suavi-
tate dicendi evaluit. Adeo quod
vel Platoni iusto proximus videatur
fuisse. Eius laudes fuisse am-
plissimas vel ex eo constat quod cum
Theodecti discipulo libros artis orato-
rie ut eos ederet concessisset mole-
ste ferens propria carmina laudis
et glorie titulo se alii cessisse pro-
prio volumine quibusdam verbis ma-
nifestius planius sibi in Theodecti
libris de his dictum adiecit. Ma-
Valerius maximus. Nisi nunc tam
late et tam patenti sint [illegible]-
dia tenet. dicitur digniores philoso-
phorum stabiliendi mores aliorum
animum philosophi tradidisse. Ceterum
gloria ne abeas quod qui con-
tentus eius introducere conantur
negligitur. Namque posteri novo
sua diligenter addiderunt. ut quod
professione levarent, usurpatione
memorie assignarent. Hic est

tum disputationibus effectus est ut
in Achademia moveatur magis-
tratorum qui collisione veritatem
licet cum peripateticis non Achade-
micis censeatur eo tamen sollicitudine
de singulis maxime Platonici reperit
qui relicti erant se de singulis
dubitare. Et quod post mortem Pla-
tonis Eusippus sororis eius filius
et Xenocrates dilectus eius discipulus
in scola que Achademica voca-
batur eidem successerunt. et ob hoc
ipsi et successores eorum Achade-
mici appellantur a loco. Sic Pla-
tonici a magistro. Ex quibus vel ex
nobilitate sunt Greci Plotinus
Iamblicus et Porphirius Kathol(i)-
ce veritatis ut dicitur pessimus impu-
gnator. In utraque vero lingua
Greca scilicet et latina nobilis extitit
Apuleius Afer vir magnus
in primis et qui venustate
ingenii et dicendi copia Socra-
ticum saporem quoque et correctum Pla-
tonicum facile redoleat vel
teneat sapientibus. Ab his floruerunt
et alii multi qui dubita-
bilia distinxerunt sic ut nullus
iudicaretur maluerunt quam an-
si temerario diffinire, ma-
xime ad stultitiam crederent perti-
nere eorum. De quibus in utramque par-
tem probabiliter disputatur. Unde
et Achademicorum antiquissima
regula est, ut quisquis quod
sibi occurrit probabile suo iure
defendat.

De Aristotile et opinione eius et quod variis disputationibus disputatorum Achademicorum novit et de regula eorum. Capitulum [illegible]

Sunt enim nonnulla que
sensus ratio aut reli-
gionis persuadet auctori-
tas. Horum dubitatio infir-
mitatis erroris notam habet aut
criminis. Genera [illegible] an sol

splendeat, albeat nix, ignis caleat. Hominis est sensu indigere ut non an ternarius binario maior sit, ipsi quam totum et medietatem eius contineat querere, et an quaternarius sit duplus binario. Indiscreti est et cum ratio otiosa aliter dicit omnino. Qui non an deus sit dedit in questionem, et aut idem potens et sapiens sit an bonus, non modo irreligiosus sed perfidus est et pena docente dignus est instrui. Sunt in mentibus perfusis disciplinis quedam prima et ut ita dicatur tractivis verbo summa principia de quibus quod auctore a te dubitare non licet in his quorum labor meus versatur. Ne quid sciat. Aliam sciat quedam se corporeis sensibus ingerunt ut apud sensatos celari non possint, quedam subtiliora sunt ut nisi summa diligentia adhibita et per effecta diligentia et perspicacitate sunt non comprehenduntur, sic sit aliqua tanta sui luce perspicua ut latere non possint ratione affectu sed quantum vicant ab omnibus magis tamen et minus pro capacitate et viribus singulorum. Talia quidem sunt que est quedam scrutinio indigent, et quia istorum constitutia sunt diligentia perscrutatum latere non potest. Et horum tamen et ille quedam videntur antiquiora esse que ratio perfecte quasi in fidei fundamento constituunt. Petentes ut in fide proficiendi ea sibi gratuito concedantur. Sic et geometre primo petitiones quasdam quarum tota latitudo fundamenta, deinde communes animi conceptiones addiderunt, et sic quasi arte ordinata ad ea que sibi sunt demonstranda procedunt. Sed et petitiones ipse ideo constituunt rationi ut ipsa

termine videatur quicumque petas vel hostium non concedit. Sic tamen nequaquam agitur de his que ad cultum religionis pertinent, quia et ibi quedam nulla quodammodo petuntur, ne ut fides amplius mereatur ex pietate ratione credunt, sed ut ipsa si ratio non exigat debent pietati. Et in sacientis ubi ratio deficit fides adhibeatur. Nimirum huiuscemodi magnus quam rationis promeruit premis. Tum impium est, sic a probabili dissentire pertinaciter protervum. Eius si in insania aut protervos negarunt, qui ab omni puncto ad omne punctum oppositum possit linea recta protendi. Itaque sic in edificiis necesse est aliquod fixum esse et stabile cui erigenda structura possit inniti, sic in omni doctrina aliquod stabile initium procedendi necessitas consultissime rationis exposcit. Alioquin quicquid opifex addit immergit, acsi in liberto arene aut bituminis quis edificaret aut scribat in fluminis lapsu. Tum in ceteris certiora facit fidem. Si ergo nil sequitur nisi aliud antecedit quod potest ei comparative esse repressum, qui nisi quesiit aut nulli adquiescit. Et nam cum omnia certa probabilia sunt, nil probari potest. Set eorum que perspicua sunt alia sunt omnibus nota, alia doctoribus tamen, unicuique studium proprium facultatem. Tamen unum omnem parem esse vel imparem. Ita probare notum est ut nec pueros lateat quibus licet a etate indulgetur ludere par impar, equitare in arundine longa, edificare casas, plaustello adiungere mures aut multiplex quo loco

stat ab unitate, tot sunt parti
culares sui generis antecedit
his dumtaxat innotuit quicun
que eius operam impenderunt
mathematicis aut consultioni
nouit, quia diuisa sit. id
quod est et esse rei, et sit in
singulis disciplinis quedam
suis opificibus innotescit, que
non modo vulgo sed aliis pro
fessoribus occultantur. Habet et reli
gio certa principia sua que cre
ata sunt aut pietas persuasit
quibus consistit in cultu dei et
in omni exercitio ad beatitudinem ob
tinendam. Est autem unum omnium re
ligionum principium, quod pietas
gratis et sine ulla probatione
concedit, Deum plus potentem
sapientem, bonum, venerabilem et
amabilem esse. Nam Epicure
orum deum esse negantium et ca
sui subicientium omnia, iam
pridem auctore deo et homine
explosa sunt. Obviare ergo prin
cipiis aliis rebus res est notis
siue de his ambigere insensa
tum est aut vecordis, siue quod
deterius est timorosi. Sed licet
de his dubitare liceat que ex
principiis consequuntur. dum ea tamen
sequi planum sit. Interim nam
que sunt questionibus agitanda
dum illorum ad principia vel contin
gencia eorum consequentia pateat.
Nam de singulis istorum dubitare
non est inutile. Et quidem in talibus
donec apprehenderint veritatem acha
demicorum probabilium disceptatio
prefas videbatur. Rursum non refert
aut quorum interest. si qui semper
et omnia querebant, dixerunt et
nunquam ad statum veritatis peruenientes
quia nullam etiam habere nouerant

Nam ego lege achademicorum
prescribitur. Credo ut cui philosophia
propositum est, dum res obscura est
querat, dum probabile eligens sit
veritas acquiescat. Sunt enim nos
qui sequimur probabilia ut ultra
id quod probabile occurrit progredi
possimus, et refellere sine iracun
dia et refelli sine pertinacia pa
rati simus. Hec enim duo
inventioni veritatis plurimum ad
versantur. Si autem veram dicenti quis
succenseat aut pertinaciter in fal
sitatis defensione laborat. Nam
ut ait Cicero, impedit ira
animum ne possit cernere verum. Et
veritas ipsa incarnata recessit
ab eis qui in Corozaim et
Bethsaida signis sanctis pertinaciter
restiterunt, sed et iudeos pertina
cia excecauit ut adhuc oculos
eorum velum templi teneat, quod
domino paciente scissum est a summo
usque deorsum. Et utrum unica
via sit perveniendi et eundi ad beatitu
dinem et de tribus gradibus et
de tribus sectis philosophorum c viii

Verumtamen cum non
omnes eadem petunt, et spiritus
ubi vult spirat, et fre
quens est, ut eorum que
a doctoribus conscribuntur multiplices
sit multis intellectus. Quibus do
ceat et plures secte multe consur
rexerunt. omnes tamen ad unum. sed
quasi per varias semitas spe
rantes. Illud autem quo dum
ex rationabilium vergit intento
vera beatitudo est. Nemo et
enim est qui non velit esse beatus.
sed aliter quod desiderant non
una via omnis incedunt. Una
tamen est omnibus via proposita sed
quasi strata regia scinditur
in semitas multas. Hec autem

virtus est aliud nisi perfecte ve-
mo ad beatitudinem pergit Citra
virtutis opera forte quis et pro-
culdubio sine operibus ad beati-
tudinem trahitur. sed eo iuncti
nisi virtutis passibus pergit
Virtus ergo felicitatis meritum
est. felicitas virtutis premium. et
quamvis bona sint summa al-
terum vice alterius precium. Nil vi-
tute prestantius est. dum enim
regnat a bonis nil felicitate
[illegible]. Sed cuius regnat et
[illegible] Sunt autem
omnibus aliis prestantiora quia
vita omnia agenda. felicitas
omnia optanda complectitur. [illegible]
felicitatis tamen virtuti prestat quod
in omnibus prestantius est. propter quod
aliquid. quam quod propter aliud [illegible]
cum felix est quis ut recte agit
sed recte agit ut feliciter vivat
Unde et [illegible] in Satiri-
alium libro laudatur Amicos
homines contra velle vivere ut
edent et bibent. sed bibere at
esse ut vivant. Unum igitur
et singulare summum quam bonorum
beatitudo est sed ab eo est aliquid
quodam modo quorundam collatione
summum. et eo ipso superius aliis
[illegible] ad illud quod vere summum
et unice summum est familiar-
ius attendit. Ceterum ad vir-
tutis apprehensionem nisi per [illegible]
Duce humana infirmitas
convalescit. [illegible] sine
ea ad beatitudinis viam tendit. [illegible]
certius in lubrico tendens ad alta
precipitiosa cadit. Unde [illegible] divi-
nam et humanam rerum cognitionem esse
[illegible] asseruit. nec virginem
satis posse laudari. que vicia
expellat virtutes condit et con-
fert. et [illegible] humana infirmitate

divinam quodammodo reparat integri-
tatem. Et ut sensu suo [illegible]
sunt servat [illegible] ab-
[illegible] ad ista vigilare. quod
[illegible] bruti [illegible] dicit
esse conformes. immo et stupe-
[illegible] contra naturam miraculum in
corporibus humanis brutas [illegible]
esse. Verum non [illegible] qui
homines sunt. alios enim brutos
esse asserunt. Alii enim [illegible]
[illegible] sapientie presumunt. et hi [illegible]
[illegible] sunt [illegible] Alii attendunt
[illegible] Alii [illegible] adte-
[illegible] qui non [illegible] sunt. sed
esse [illegible] concupiscit. Constat
enim esse quam plurimos qui non
[illegible] et vita [illegible] si
non [illegible] saltem desiderio [illegible]
[illegible] Ego siquidem [illegible]
to [illegible] eam in-
videre [illegible] sed [illegible] aucto-
ritate [illegible] dicente pro-
pheta. Concupivit anima mea
desiderare [illegible] tuas
in omni tempore [illegible] quo [illegible]
[illegible] ordine [illegible] manifeste
[illegible] expressisse. Cum enim [illegible]
sapientiam [illegible] esse cultore
dei. quis [illegible] est sa-
piens quam ille qui moratur
in [illegible] dum. et
[illegible] bonorum o-
perum [illegible] sapore tota
[illegible] aviditate [illegible]
[illegible] et sentit. Proculdubio
[illegible] expertus est cum a-
[illegible] beatitudo [illegible] et ei
expetibilium [illegible] adest qui
in vita gustat. et videt quam
suavis est dominus. Pretereat [illegible]
[illegible] dirigitur illuc ut
sapiat. cor auctore amator
dei est. et vicia [illegible]
[illegible]

nit his agentis ad vera beati-
tudinem possit attendere. Hec enim
homines beatos facit. sic et vi-
ciorum pluatur vincula quasi q-
busdam gradibus contemplacionis
beatudo et indeficiente fontem
boni delectet in visere. Non est
fas qui potuit rerum cognoscere
causas. Et ut ait poeta Vo-
cis [illegible] vindicatum provinciat
placent inititamenta virtutum.
Felices anime quibus hec cognoscere
fuit. Primum inquit deinceps super
vis stancie pura sunt. Creden-
bile est illos pariter viciis [illegible]
cis et altius. Qui amans exercuis-
se capud. Illo vero et nunc
sublimia pectora fingi. Offi-
cium est forti milicie ve labor
non levius arbitrio persuasa est
prius sicco. Magnates et summi
sollicitaverunt opidum. Admoveo
oculis distantia sidera nostris e-
thera que ingenio supponere suo
Sic petitur celum ut non ut [illegible]
rat ossa olimpus summa est
placatus sidera tangat apex Vi-
delicet officium est milicie de-
domini quod non perspicuum pertractat
quippe que sola excludit vicia
et sine qua nil recte nec homines
regi potest. Sic autem morari in
investigacionibus id est in exploracione
mandatorum dei sapienter facit
Nam et [illegible] Dei amandat [illegible]
bi intellexi sic animam explendi
aptare ea deinde perpetuam ver-
sima est. Sed sunt qui non animum
explent aut aptant explendi.
Approbat [illegible] quod suspirant [illegible]
aliis et illis [illegible] Deo de-
siderant conformari. Est ergo [illegible]
[illegible] qui in investigaci-
onibus occupant. Medius est
amicus expeditus est a viciis ut ex

amor occupet in illis. Infirmo
qui desiderant expediri ut hec
ipsius concupiscere possint, quia
si non sunt desiderant tamen [illegible]
Chorum propria induerat
[illegible] Concupivit ani-
ma mea desiderare iustificaciones tuas
in omni tempore. Cuius namque tanta est
pulcritudo. Et si ut ait Plato
videri posset oculis corporis amorem
sapiencie mirabilem homines inflamma-
ret, adeo quidem ut primo aspectu
viderent, esset omnis in amore eius.
Hanc amavi et exquisivi a iu-
ventute mea [illegible] tunc
senectus consistit in quietate [illegible]
et puerilis etas in ignorantia
et lubrico vivere. Super salutem [illegible]
et omnem pulcritudinem dilexi sapienciam
et proposui habere lucem. Ve-
nerunt mihi omnia bona pa-
riter cum illa. Si ergo bona omnia
sapiencie accessoria sunt. et perfectum
studium sapiencie profecto philosophi
[illegible] omnium exclusio est [illegible]
colligit quanto quis philosophie di-
ligentius insistat eo [illegible] et
rectius ad beatitudinem pergit. Nam
virtutes quibus utitur ad in singu-
lis officiis illa assequitur. Sed quia
veteres licet ex parte animas credent
immortales. recte ethice que post
istam futura est non [illegible] instructi-
one attigerunt summum bonum in
virtute constituerunt. quo plane
nil melius est. nisi frui eo qui
summe bonus et summum bonum est.
Ipsa enim virtus optima est. et vere
Deus ipse est fructus. Cum eo
cum sola beatos faciat. ad thronum
eius supra [illegible] extradicio-
nibus doctorum [illegible] caelos a-
scendere conati sunt. Statim enim
ut vera contemplacio [illegible] in
mortis meditacione [illegible]

Peripateticis in inquisitione
vel voluptatem in volu ptati-
bus Epicurus/ et hiis accun-
tendant. varias sectas si vias
sectantur in auditoribus suis appe-
tunt. De quibus dubitare et
querere liberum est. ~~si exigat~~ docet
excollatione expositorum quam exigat
rationum collisione veritas illu-
strat. Sed et hiis licitus in scripturis
sibi dicitur Nunc sufficiat osten-
disse in quibus academicos re-
clamantes liceat imitari. De
arrogantia multitudinis im-
perite et quali legenda sunt
ea que prodesse poterunt
et de ordine et ingenio et cetera

Plerique tamen sunt qui achad-
emicorum imitatores esse
dignentur. Hi in unaquaque re
pro libitu potius quam ratione
eligunt quod sequantur. Alii
magistrorum, alii doctorum opinioni-
bus, alii institutionis conspectu distra-
huntur. Aliud enim dubitat qui in
patria in verba magistri iuravit quid de
aliquo dicatur attendit. Cuius enim
eclatrat acriter. et que imbuta
est pueris etas/ de intimis pecto-
ris abolere crudele putat parricidium et
de sana sapientia contendere credens
inopinabile si quid ignotum au-
ribus eius insonuerit/ nec ratio-
nibus acquiescit nisi doctoris capi-
tibus. Quicquid enim
uavit opinio autenticum et sa-
cre preculit et sacrosan-
ctum esse. Ille tamen cautius considerat
et pertinatius reluctatur cui in pau-
citate verum ad dicenda consistit cari-
tate et tanta verborum angustia pre-
mitur. ut si verbum unum aut duo
subduxeris sanguinis fiat. et quis
statua taciturnior Harmocrem
putes. et in auditorio Pitagoricos
aut monachorum claustro non tam usum
quam necessitatem silentii didicisse. Si
quis istorum in manus tuas forte
erudiendus inciderit. unico facies
quod Thimotheus qui in arte tibiarum
excellebat fecisse refert Quintili-
anus in libro de institutione ora-
toris. Hic quidem duplas mercedes
exigebat et accipiebat ab hiis qui
fuerant male instituti. quam si
omnino rudes accederent. Error enim
duplicem laborem exigit. cum et dedo-
cendum sit prius institutum sermonem. et
bona sunt facilius instruenda
Insuper ad moderatores rhetorum
transitus hunc. illos qui altius pronun-
tiabunt. vel auditorum multitudo erudire
suos deliberat/ diligentius attende cum in lecti-
one. aut duobus aut pluribus
locis singulis occupatos aut
in multas particulas questiones
captatas intricatas elegerit. ingeniis
suis ingenium suum exerceant. et co-
gnoscent etatem. Cavas tamen non sufficit
ut enodare/ sed nodum et totam
ambiguitatem cum intricatione
sua in auditores suos transmit-
tunt potius dissolvendam. Eo
loci ut cognadarum monitat instat
postulant quam conflictum. si dentes ma-
nui conserere. si paulisper mo-
raris insiliunt. si attendis. si
tandem invictus congrederis. si
minus latebras querunt variant
faciem verba distorquent prestigiis
conformant. lubricitate et volubi-
litate proteica mirabilis redisse non
quod teneri potest facilius. Si in
eo prostiteris ut moveris verba
deficiat et volvant quid velit
intelligas et quid sentiat in tanta
varietate verborum. et tandem vin-
cetur sensu et capietur in verbo
eris sensum si substantiam eorum que
dicunt attigeris firmiter quam tem-
eris/ ea tamen de quibus maxime
disceptatur inutiliora et annis
viliora sunt cum perceperint. Si
progrederis si pudet et piget in
initiis diutius occupari. ad di-
scrimina proposite questionis rela-
bitur/ et quasi ad signum mane
revertens more Anthei. ab eo

in quo genitus et nutritus e
vires reparare contendit Sic creu-
it. tot facit anfractus. ut ad visi-
tata recurrat. ac si laborintum
oportuit communiri Serpente cico-
nia pullos nutrit et inuecta
prodesia viua lacerta Illi ca-
piuntur querunt animalia per-
vertur inuento et canibus
curribus que velicus ad festus querat
partem que cadaueris afferunt Hinc
uo tibus magni que vulturis
et pascentes se ipsa circa facit
arbore nidos. sed lepore aut ca-
pra famule volucris et generose i
saltu venantur aues tum preda
tibi cum ponunt Inde aut ad se
natura leuabit remes sti-
mulante fame festinat ad
illam quam primo reperto preda
gustauerat cibo Sic quos a-
bolis suis. suspendit se i omni
facultate inopie eorum preter
inserere Sunt enim qui preclare
valeant in singulis sicut qui
partes preste vendiderint in utraque
ut praeterea sunt in singulis
presse corporis destituti Sunt qui
ab una professione ferrent sunt
qui vniuersis inuigilent operas
singularum Non facile tamen dixe-
rim quos magis credam esse
erroneos cum dicat ab vna pro-
fessio constat. et nemo fideliter
queat omnibus inseruire Qui
tamen ab una petit omnis inceptor
est. arrogantior qui omnibus pro-
fitetur Sicut vno adorna occupa-
ri desidis est. sed fastidientis
et non proficientis olim cum
ceterum qui multa peruenit ut
eligat. cui sit potius insistendum
circumspectus est. et aliis exami-
natis collectioni sue fidelius
preunt Eo forte spectat preceptum

Ethici legem libros perpetuos
In libello quem Parvulorum intitu-
lantur ut vetus instructio et
usus tenere ebibitus animus fa-
cile negat aboleri Hinc et te-
sta diutius seruat odore eius
quo semel imbuta est recens
aut vel katho vel alius mar-
ginatur institutus est Multa legas
facito perlectis perlege multa Et
quidem aliquid esse potius ad
sciam aspiranti facile non credi-
derim preter obstinationem in audito-
rum dei / in qua singulariter et
unicus indubitabiliter est philo-
sophandi propositum. Si omnia legen-
da sunt ut eorum aliqua con-
lecta fuerint negligantur. repro-
bentur nonnulla / aliqua ut
dicantur in transitu nec sunt omnino
incognita. sed ponderibus ma-
iori diligentia insistendum est
que aut politicam vitam siue
in iure ciuili siue in aliis
ethice precepta instituunt. aut
seruant corporis aut anime
sanitatem Cum enim illa que pre-
cipua sunt uti liberales disci-
plinas sine quibus nemo recte
docere aut doceri potest sit institu-
tum / et quasi quodam limine salutan-
da quibus in aliis consenescere inge-
nium. que aut intellectu diffi-
ciles. aut effectu inutiles et pe-
riculose. non sanctiorem meliore
iam et ea ipsa quorum usus
necessarius est si totam immode-
ratius occupauerint perni-
ciosissima sunt. Poetas histo-
ricos Oratores Mathemati-
cos. Philosophos Quis
ambigit esse legendos maxime
cum sine his vti esse negant
ut hi placeant Quam cum
istorum signari sit illevati dicunt

et si litas invenerit, ad tuum consi-
lium suum vendicant qui in
et si pollicentur notitiam veri-
tatis tibi dederint et subinde
venit tutam vide. Ecce tu di-
xeris agerat ut diligentius audia-
tur exclamat. Clamor et applausus
[illegible] quasi ingenii tui sed et
sapientis morum. Et qui ad convo-
catorum sufficiat plausu suo con-
venit fac antecessores. Et illi tan-
tis laudibus efferunt civitas obvi-
ant tenebras quos invaserunt
meritis quos inflammant cupidi-
tates. Hi stupra adulteria ac
consiliant varias doli reperiunt
artes furta rapinas incendia
docent que sunt aut fuerint
immo que fingi possint malo-
rum extra proponunt oculis multi-
tudinis imperite. Hinc incendia
celi succedunt aut maris inun-
datio aut terre hiatus tantas
facit populorum strages civitates ex-
faciunt incendia. Comicus qui picturis
placet in Eunucho refert adole-
scentem libidine inflammatum ad
tabulam pictam videre contemplari
quo pacto deus qui celi templa
sonitu concutit pro supplicium an-
ro misso pro tecto turris et sep-
ta custodibus corrupit Danaem.
Similes in singulis picturas
videt miratur et laudat multi-
tudo. Nam hec omnia incitamen-
ta sunt vana spectator attendit.
Et que res ipsa neque consilium
neque modum habet rerum. Eo consi-
lio regere non potes. Ab amore lu-
cri oriuntur vitia iniurie suspi-
tiones inimicitie odia bellum
pax rursum contra. Et si postules
ratione certa fiat [illegible] per gratias
qui fides operam ut sub ratione
insanias. Et quod nunc tu tecum

irati cogitas. Ego vero illud teneo
illud que me. Hinc non sem-
modo mori me malui. Sen-
tiat qui vir venit. Et peri-
cula meretricis falsa lacrimu-
la quam oculos terendo misere
vix expressit restinget. Et tu ve-
ro accusabit. Et dabis ei ultro
supplicium depellendum. Metuas
contumelias vacuo quidem cum
servus inducit. Et quicquid
in hac parte legunt utrique
atque in sanum amatorem virorum et
servus. Eos tamen alibi re-
prehendat plurimum. Videt Cicero
dicens poetas et philosophos scriptores
actum aut rerum gestarum potius
ille contemptibiles facit qui non
veretur contemni. Nam et
virtutis sunt visi et persuadendi magis
placent. Notant enim non docent
vitia et aut utilitatis causa scripta
sunt aut voluptatis. Dicit autem
pro more discipline sue ut
virtuti faciat locum. Nam pro telo
pigneris pro maris pericula procel-
las pro tot motus et insidias
populorum illam perfugit et cari-
tatem ut patriam suam saltem in
senectute. Ulixes repedaret
socios variis exiliis amisit ca-
sibus, sed eos aut fortune vi-
olentia aut nature infirmi-
tas aut animi voluptas
absumpsit. Horum tibi omnis
iocunda relatio est. Nam vel
amici fraternis casus et si ca-
rus sit proficit ad cautelam. Et
quo familiarior fuit eo la-
bentis societas eo casus quemque
magis absterret. Siquidem exemplis
sepe magis proficiant quam preceptis
mala eorum vitant facilius que
fidelius progeniti fuerint

Vir et quodammodo solus eva-
sit Ulixes. sed ad philosophie iocundi-
tatem et quasi patrias vo-
luptates paucissimi evadunt.
Consonat ei si liricum conti-
nentie lira dignaris audire
afflatus aut si magis Oratius
qui plus honestatis se apud
Archilocum invenisse gratulatur
quod plurimum Stoicorum sit pre-
ceptis expressum ait enim Troiani
sic belli scriptorem maxime Lol-
li dum tu declamas Rome
Preneste relegi. Quicquid
sit pulcrum quid turpe quid uti-
le quid non pulcrius et me-
lius Crisippo et Cantore di-
cit. fabula que propter Paridis nar-
ratur amorem Grecia barbarie
lento collisa duello stultorum
regum et populorum continet estus
Antenor belli censet precidere
causas Quod Paris ut re-
gnet salvus vivat quam beatus
cogi posse negat seditione do-
lis scelere atque libidine et ira
Iliacos intra muros pecca-
tur et extra Quicquid de-
lirant reges plectuntur Achivi
Ego autem in illorum sententiam facil-
lime cedo qui non credunt sine
lectione [illegible] posse si ho-
[illegible] [illegible] tamen copia negavi
cum philosophia faciat Quid si quando est
que ad sapientiam sola perducat spi-
ritus siquidem copia litterarum. Igno-
rantia inimica aut negligentia
vanitatis est sine qua est impos-
sibile quempiam fieri sapientem. Denique
et doctor ille [illegible] cuius nemo
satis memor esse potest Augustinus Var-
ronem arguit quem tamen erudi-
tissimum dicat fuisse ait peritia

quibus singularum peritia gaudeant
Denique et ipse Tullius huic tale
testimonium perhibet ut in libris A-
cademicis dicat eam que ibi ver-
satur disputationem se habuisse cum
Marco Varrone homine inquit
omnium facile acutissimo et sine
ulla dubitatione doctissimo vel facun-
dissimo non ait eloquentissimo
quoniam revera in hac facultate
multum impar est. sed omnium fa-
cile acutissimo et indubitate
doctissimo In proemio autem libri
cum eiusdem Varronis Academica
opera dedicaret Nos inquit
in nostra urbe peregrinantes erran-
tesque tamquam hospites tui libri
quasi domum reduxerunt ut
possemus aliquando qui et ubi
essemus agnoscere Tu etatem
patrie tu descriptiones temporum
tu sacrorum iura tu sacerdotum
tu domesticam tu publicam disci-
plinam tu sedem regionum loco-
rum tu omnium divinarum huma-
narumque rerum nomina genera
officia et causas aperuisti Iste
igitur vir tam insignis ex-
cellentisque peritie sicut tam mul-
ta legit ut ei aliquid scribere
vacasse miremur tam multa scri-
psit quam multa vix quemquam legere
potuisse credamus Iste inquam
vir tantus ingenio tantusque
doctrina si rerum velut divinarum
de quibus scribit oppugnator esset
atque destructor easque non ad
religionem sed ad superstitionem diceret
pertinere nescio utrum tam multa
in eis ridenda contemnenda
et detestanda conscriberet
Cum ergo viri acutissimi et

sine ulla dubitacione. Circa
teste doctissimi supposito sept
pteris cum commentantibus argu-
atur quod secte quod suppositione falsi-
tatis vicio virtuti que in sola
veritate consistit esse oppositam
et sapientiam sine virtute esse non
posse. quis ex sola lectione
nisi subsit opera illustrix cre-
atrix imitatrix quam virtutum cre-
dat posse fieri hominem sapientem

**Omnis septuagintas esse legendas
et de benedictione que primoge-
nitis data est et filiis Noe c x
et quare variavit**

Omnes tamen septuagintas le-
gendas esse probabile est
nisi sint reprobate lec-
tiones. non solum non modo que
scripta sed etiam que facta sunt ad
utilitatem hominis licet eis abutatur
in eorum institutum tendunt nam
et angeli quodammodo per alias
virtutes corporeas secundum assertionem
patrum ab corpore esse instituti
ab initio benedixit deus. Et dixit
Crescite et multiplicamini et re-
plete terram et subicite eam et
dominamini piscibus maris et vo-
latilibus celi et universis animanti-
bus que moventur super terram
et addicimus omnem herbam af-
ferentem semen et universa li-
gna in esu suo. Nam a tem-
poris exilio aliter diluvium
creduntur abstinuisse concessit
eis in cibum. Filios quoque quos
a peste diluvii archa prefigura-
trix ecclesie liberaverat benedi-
xit et legem dedit dicens Cre-
scite et multiplicamini et replete
terram et terror vester ac tremor sit
super cuncta animalia terre et super omnes
volucres celi cum universis que
moventur in terra. omnes pisces ma-
ris manui vestre traditi sunt

et omne quod movetur et vivit erit
vobis in cibum. Quasi olera
virentia tradidi vobis omnia
excepto quod carnem cum sanguine non
comedetis. Ecce quia primogenitis
et filiis Noe eadem benedictio col-
lata est gratia. Eius directoris di-
gnitatis eadem liberorum fere cetera
sa est indulgentia. Augmentum
videlicet et multiplicatio que di-
latatio, exprimit donum et besti-
arum vel [illegible] privilegium potestatis vel
[illegible] voluptas et indicium
libertatis. Dumque siquidem iuda-
icis, ut vetusto huius benedic-
tionis privilegio aliquo indulto
tempore quam quod in nostra prevari-
cationem data est. aut ex medici-
na satisfacti ut prius reparata
erat et hiis statu per diluvium
et illius ante peccatum ideo for-
te dictum est Crescite et multi-
plicamini, ut illius diutius
augmentum et multiplicatio
adiuvaret quod deus hominibus
contulit. Per naturam aut in fora-
minis peccatum. Hoc autem et cre-
scite continuum nisi et quodam-
modo multiplicari in prole
nisi quod admitti precepto in
prole numerosa quadam propaga-
tione virtutum. Cum vero na-
sit viciata per culpam. ut cre-
scere aut multiplicari iubeatur
non inveniunt. Licet autem que
promissa sunt stare queant
ad literam. tamen omnia in esum pri-
me hominis cedunt, et ea ipsa
que videntur esse mortifera
etiam visu odoratu auditu nec-
non tactu vel gustu. animalia ser-
pentes venenosa. cibus fit
hominis ait eius constituit in cibum
Dedit hic et aliud servitutem fa-
tor

domesticus incipiente desudans
historiarum roborat, quod pisces
salubrissimos et feras quarum
carnes utilissime sunt, videlicet
deinde crebro venenatissima
reptilia devorare, et ipsa ve-
nena in se retinent medicamen-
tis. quibus non tamen nec sustenta-
tur humana. sed etiam infirmi-
tas convalescit. Cum igitur primum sit
exercitandus sensus historiarum quin-
tumque animum vel ad fidem vel ad
~~[illegible]~~ opera fidei que sunt boni
mores, magis informat.
laudabilior et plane utilior
est. Hoc cum lectione semper
querendum est ut hoc scripto mihi
in unguine fiat, verum cum libri
predicti utilius ad multa pos-
sit referri, ad hoc posse apta-
ri conspicio, ut rectam exhibi-
tionem dei collatio ad virtu-
tis magnitudinem et multiplici
peccatorum liberum exactionem [?]
cium et virtutibus multiplica-
tis regnum acquirat sublato
rie. quam ad in [illegible] homo
subiecerit. Dominum suum ali-
quando constanter ut cuncti
audientibus prelatis timorem et
tremorem incuciat omnibus qui
monet. Sunt enim ergo dictamina
tibi quia in omnibus certamini
et verba salutis sunt loquitur
dominus plane ibat intuitus
quibus ad vitam aut mores co-
tidianos vita bonorum proficit.
Constat enim quod omnis edifica-
tio plena a deo est. et cum quis
ad utilitatem aut ab ore aut a libro
aut quomodocumque instruitur con-
fiteri sibi a deo utile [illegible]
Omnis enim instructio salutis [illegible]

verbum dei est. et aquoticunque virtus
doctrine conservatur accepta est. Ergo quia
veritas incorrupta semper et in-
corruptibilis est. ante diluvium
et post idem sanguine in quo sa-
cris est carne [illegible] con-
cessus est omni usus et ante bap-
tismum et post. Dum non peccatum
perfecit. Nemo videlicet iusticiam p-
hibetur. si apostolus ait aliquibus o-
dor mortis in mortem quod pro-
hibet. et vasa mortis aliquando pro-
desse ad vitam. Cum ergo dicatur quid-
quid vobis fecit sanguinem comede-
re si proinde est, quatenus imagine
dicatur divino vicia fugiamus. Unde
quid volueris lege. Sicut in escis car-
nalibus quedam sunt que digeruntur
utiliter. quedam vertuntur in crudos hu-
mores. alia per vomitum expulsiva
eiciuntur. Omnino quedam sunt que
sanis si tamen modeste sumantur con-
veniunt et obsunt egrotantibus, quedam
debilioribus faciunt. unde tamen con-
ducunt sanis et sanatiuis. Nam
hec ipsa non adeo nam roborant
delectatoria sequendo nimis nutriunt.
magis cena et alimenti ut ita
dicetur impinguiore. Sic et in
libris sunt quidem omnibus prosunt
dum tamen legantur modesta dispen-
sante. et que vel continet in edi-
ficacione fidei et morum. Sunt que
solidioribus animis faciunt. Unde
quid potest a lectione simplicium
sunt. que non bene mente
bene eicitur. Sunt que digerat
in usum morum aut eloquentie,
sunt que induunt amorem. et in
fide et in bonis operibus solidant
firmitatem. Vix autem invenietur
scriptum in quo si non in sensu
vel in verbis non reperiat aliquid
quod prudens lector eruat. Ce-
terum libri katholici tutius leguntur
et cautius. et gentiles simplicibus

periculosum patet. sed in utrisque exerciti scolaribus ingeniis utilissimum est. Nam exquisita lectio singulorum doctissimorum tanta electione decerpta optimum fecit. Ut enim in libro saturnaliorum et in epistolis Senece ad Lucillum legitur apes quodammodo debemus imitari que vagantur et flores carpunt. Deinde quicquid attulerint disponunt et per favos dividunt. et succum varium in unum saporem mixtura quadam et proprietate spiritus sui mutant. Nos quoque quicquid diversa lectione quesivimus committamus in usum utilitatis ut omnia in ordinem eorundem varietate ingenii digerentur constantia stant. Nam et in animo melius distincta servantur. et ipsa distinctione non sine quadam fermento quo conditur universitas per varia saporis unum varia libamenta confundit. ut et si apparuerit unde sumptum sit. aliud tamen esse quam unde sumptum noscitur appareat. Quod in corpore nostro videmus fieri sine opera nostro naturam. Nam alimenta que accipimus quamdiu in sua qualitate perseverant et solida innatant male stomacho oneri sunt. At cum ex eo quod erant mutata sunt tunc demum in vires transeunt. sanguinis ex divino mandato dicitur dum vitia declinant. Petro etiam reptilia et immunda mactare precipitur et comedere. quod licet adeo precipitur et convertere quod licet ad eos gentium pro se referat vel execratorum gentium doctorum ut in singularis erroribus gentilium doctrina nequaquam horreamus. dum innocentia frugalitate contentum dixerit. Pitagorici audiant quam animas quas immortales crediderunt, vel trudunt in corpora bestiarum inquilinus ipso. Nam in eo Pitagorum nimis stultus est. Nam sic ut ex vivis ita ex mortuis

reciproce vivos fieri docuit. et per varia corpora promiscuum constituit migrare. Unde ipse ego non memini Troiam tempore belli Panthoides Euforbus eram cui pectore leno hesit ab adverso gravis hasta minoris Atride. Sic legaliter ut auctoritas non deneget vatem. Nam et vertitur dum rosa legitur quedam tangentur vitia. Sapientia siquidem fons quidem est de quo egrediuntur flumina que irrigant omnem terram et non modo ortum delicias divine pagine replent. sed etiam ad gentes profluxerunt. ut non etiam Ethiopibus omnino desint. Unde sunt floridi redolentes et fructiferi gentium orti. quos si forte simplex lector ingreditur, semper poetici illius meminerit. Qui legitis flores et humi nascentia fraga, frigidus o pueri fugite hinc latet anguis in herba. Nam et poma aspidum que draco procreat nullus asportat vigilans. aut quis scripturas nisi quasi vigilans legerit. si sollicitudinis divinitatis ... at si ad finem legendarum utres ... aperiet. Certum est quod fidelis lector et prudens et cum legit ex amore vigilat. vitia se excludit et in omnibus attendit ad vitam. Dicit enim doctor doctorum Ieronimus Ama scientiam scripturarum et carnis vitia non amabis.

Quid sit vera philosophia et ad quem finem omnium scripturarum legat intencio

Hec autem vera philosophia est et hec est ultime lectionis iocundissimus et saluberrimus fructus. Quia sacrarum rerum quam discipline et omnium moderatrix virtutum xi

ficiant veste actibus et verbis et
cogitacionibus modum et timorem
ipsa constituunt. Est tamen cui ut
ipsa nomen terminum prefinire est
cui in eo prescripsit ut non sciat
modum. Quicquid enim aut lo-
quitur illuc recedit quod apud
vere philosophantes non licet timendum
[illegible] et cuius substancia in eo consistit
ut illud numquam timeat. Si-
cut enim plenitudo preceptorum dei caritas
est, quia caritas est perfectio legis dum
amor hic est utique qui ter-
minari non vult ne et ipsa que
expedit non finiatur. Quod cum
fuerint desinunt esse. Et si amor
dei extinguitur philosophie nomen eva-
nescit. Sic et incarnata sapi-
encia dei cum mundi preciperet
modum, deum sibi non precepit dili-
gendum, nisi quia caritati mo-
dus ille prescribitur ut deus sine
fine amore diligatur. Qui cum
enim diliges proximum tuum sicut teipsum.
Idem precepit. Diliges dominum
deum tuum ex toto corde tuo et ex
tota anima tua et ex tota mente
tua et ex omnibus viribus tuis.
Idem quoque adiecit in hiis du-
obus verbis pendet tota lex et prophete.
Si ergo omnia que scripta sunt perfectis
famulantur et legi, id est si omnis
doctrina illuc tendit ut homo
subditus sit legi dei, quis ambi-
git ad regnum caritatis universa re-
ferri. Qui non philosophandi exercitio
adquirit aut dilatat. Siquidem phi-
losophantis affectus est finem
non habet. Est itaque vera et immutabi-
lis philosophandi regula, ut sic in
omnibus legendis aut discendis
agendis aut omittendis quisque
versetur ut proficiat caritati quod
non minus in divinis aut solum
est sed honestatem modestiam

cum pudicitia et aliarum
venerabilium virtutum cetum in ipsum
thorum que caritati conservat si in tem-
plum dei introducat. Quicumque
aliorsum vergit in artibus sive quibus-
cumque scripturis non philosophie doctrinam
sed inanes fabulas sunt et figmen-
ta carnis supra quorum impietate
ira dei de celo revelatur. Quicquid
illi garriant vere philosophanti in-
ceptum videtur insipidum et insul-
sum. Audi non me sed apostolum
dicentem de talibus. Evanuerunt in
[illegible] fabulas sed non ut lex tua
loquitur que vera et iusta philosophanti-
bus que est. vera et facta loquuntur
bona dicta et mala non philosophantium
est. Sed et vita dumtaxat intu-
itum docet philosophie imitatorem. sed qui
vita que docet sequitur vere philosophus
est.

De ineptis inquisitoribus qui
sapientiam in verbis putant et
de aliis legendi sunt libri divinitatis

xii Errant utique et impudenter
errant qui philosophiam in so-
lis verbis consistere opinantur.
Errant qui virtutem verba
putant ut lucum ligna. Nam
virtus conexa consistit a bono
et sapientia virtus inseparabiliter coniun-
guntur. Unde constat quod illi qui
verbis inherent nequaquam videri sed
vere esse sapientes. plateas circu-
eunt. terunt limina. doctorum
questiunculas inquirunt. intri-
cant verba. ut suum et alienum
obducant sensum. paratiores ven-
tilare quam examinare. si quid
difficultatis emerserit ventum.
Proinde inepcias suas iactatores
sapientie ut amatores. et illud
quod nesciunt pravo pudore
nescire quam querere et discere
malunt. Presertim si assint alii

quibus vocibus arbitreris quod ipsi
nesciunt. Effectum est tamen sic
in potestis. Sed cum multa locuti
alios scriptores subito diiudicent,
omnes culpant alios scriptores re-
cant, iactant se imperitis de-
novo quod tributum est ab anti-
quis et testimonio librorum vete-
res iactas ac tanta uno contexuit
verba multiplicat ut saepe minimus
intellectus sit onerum et multitu-
dine verborum quae rerum difficulta-
tem eum ne intelligeret effecit. Arbi-
tratur se meruisse ut praeteris
prior videatur. Et saepe qui minimum
minima novit promit plurima, ge-
ritur ipse Pitagoras sufficeret
explanare. Quotidie complicat
et revolvit, et quia non scit quo-
diu laborat insistere, et id
texit et easdem circuiit curas.
Quid non prius audis tamen tractatio-
nem et certo mirabilem tibi disse-
quelibet eum hominem attulisse vi-
debitur. Si apprehenderis quaeris
aut artem, est grammaticus rhetor
geometer, pictor, aliptes, au-
gur, schenobates, medicus, ma-
gus, omnia novit, et esuriente
graeculo longe praestantior. Ita
et si iusseris ibit in celum et
Dedalo doctior. Interrogato quo ve-
lueris incolumne permanere se
fecerit. Attende ut doctor aliquid
in scriptis suis auctores scripserit
diligenter inquire. Extunc li-
stato intercipabit duritiem tuam
et asino Archadie ditet tar-
diorem. Plumbo crassior. Quid
quid in lingua latet interrogas
lingua imperitus est. Hoc curandum
est quid loquatur. Si instas mo-
nebis fuge quam perniciosa est

et occidit, tamen ne sequens sis
qui iram comedit omnibus diebus
vite sue. Aut ludendum aut fa-
bulandum aut disputandum est
tibi. Nam qui verbosior est videtur
doctior. Nec curandum est unde
aut quid de quo sentiat aut
proferat aliquis dum loquatur. Nec
refert qua sit cum se ratione
utatur, dum nos instantiam se-
quendo eum quisque dare suf-
ficiat. Quid verum aut falsum
quid probabile aut non probabile
sit sophistica quaeritur. Dum tamen ima-
go probabilitatis praeferatur. Statue
quod volueris. Scito illud aliquam
similitudinem continere. Fac quod aptius
in uno simili. Velis nolis in
alio optinebit. Constat tamen
quod vos simile est non statim
esse verum, et quod falsum videtur
non semper falsum esse. Si propositum
verum similium dissimilitudine
intellige aperire. Verum ingenium
aggrederis aut non te sic clamo-
re impediet aut superfluam
operam dari debuit. Cum omnium simi-
lium aliquid dissimile necesse operi-
tiat alioquin non tam similia
quam eadem dicuntur. Doce-
ant tamen ita non sit nomine si-
militudo. Se irrisione dignissimum
iudicatur. Stabit quicquid an-
ticiparetur velis, dicunt ut
pirrhetici non Ermagoram
audiunt convenisse. Ex quo tamen se
ambulatorii et circumitione
variam potius quam diligenti in-
vestigatione verum pirrhetici
inquirunt. Si tamen licet ad copiam
eloquentie commodum exercere
disceptando. Et similia et dissimi-
lia geminant. Extenditque laudabile

re et quo acquire esse conduci-
bilius inveneriti vos facile
dixerim, cum inde fallaciarum im-
be nimeriti sibi nequaquam per-
stigii oculos patiantur. Nichil
cum utilius nil ad parandas res
adquirendas comodius inve-
niri quam eloquentia, que ex eo
plurimum operatur si verum in mente
et in ore copia sit verborum. Ver-
ba namque presentibus rebus incongru-
tis desipiunt potius quam
docent. Est autem distentum mul-
tos videbis huiusmodi qui totum
longo detinet sermone diem
et nihil omnino dicit aut minimum
Tu defessus es audiendo et is
nisi verbosior esset loquendo
fatigari potuerat. quo tamen
teneat aut quid velit non dum
intelligis. Tu finem expectas
ille nondum initium fecit. Perse-
tamen ut videas qua exitu-
rus sit. verbalige tamen que
conteruit. et occurrent tibi
velut egri somnia vane fin-
gentes species, ut nec pes nec caput
uni reddatur forme. turbati ce-
rebri hominem credas. Et qui ex
defectu rationis linguam contine-
re possit, putes cum noctes
estimare insomnes. et sopi-
ta ratione melancolia sola
in eo excitatam. Si forte iniustam
tuie dictis ei modestiam prepa-
reris, succendetur et quem in
quemcumque finget obprobria contra
reticentibus eum convitiabitur, sit
amicus nec hostis adeo nisi eo
penitus abscedat. Si cepisti pro-
sitas. necesse est aut preteris

lingue sustinebis iniurias
desiste ergo ne perdita lingua
malivoli inquinari. Ydem et
immunda quo magis moventur
eo amplius fetent. Viri
prudentis dictum augustino per-
vesanum tetigisse. Clamet sig-
nat quod poetam qui sapiat agi-
tant pueri in tanti quod scitu-
bu; licet aut apud beatos
aut serio vincentes hanc hu-
iusmodi vtilissime vigeatur in-
vtilis comoditas. tamen est in te-
tu multitudinis que hilaritatem
et iocularis letitie una gaudet
optimum enim est instrumentum
ad risus consiliandos. et effecta-
tor quoniam minime. ut ve-
niam eius effugias. paciam
indicabis auribus, morem geras
insano qui nulli parcit. et
si cum forte vis reprime be-
nignissime obiectam. Item do-
cendo aut disputando finem
plus apponat. et eo delectio-
ne verborum compenset. Nam
qui verba rebus. et res temporis
oportunitati contemperat modes-
tissimam totius eloquentie regulam
tenet. Illa non copia laudem
parit cum vitas utiti et om-
nibus officiis amica consentit
Multa sequi et facilis loqui
nugeruli est. et fama omnino
negligentis et in se rizorum
earundem provocant odium et
contentio. Nam et sepius sepe
auctor est. Hinc qui loquitur
sophistice odibilis est. Non me-
moris tamen est utilitas et inde
prehendendis importunitas per-
plexitas sine dilatio notitia

quisquis ad examinatorem veri et
ventilatorem aggreditur. Cum inimicus
invitus est, quasi ad acies exercitatus
et instructus hoste procedit ex-
armata, licet ergo ad certamen col-
loquentem vicissim fallere et in
in campi ductoria scolis inter
cives iocularem inligat exerce-
Sed ubi se colloquitur ut recto
ad rationem severitatem exigit, impor-
tunitates sophistice delitescunt
et si forte ab alterutra parte
emerserint, sic a sapientibus
corripiuntur sicut in re publica
inter conficientes doli maligni-
tatum coarcetur. Ceterum verbo-
sus nos temporibus contemperantes
et inter veneti fallacias pru-
dentiam arguunt ne parvorum decep-
est aut levius ope. Unde
plurimi accedentes retrorsum
abierunt et aliquam rerum rationis
porciunculam preferentes clamant
apud indoctos acsi in universito-
tem eorum tota gesserit, ut
cum ait quidam verbis namque ma-
nentibus nomine excidit garrio
quisquis duas propositiones fecit in genere
partes. Sic stat sic loquitur ve-
lut omnis novit artes. De ge-
neribus et speciebus nova affert
sanctam que Boethium latuit, quam
doctus Plato nescivit, et quam i-
ste felici sorte in scrutinio Ari-
stotelis nuper invenit. Veterem
patet est solutionem questionum in qua
laborantes mundus iam senuit, in
qua plus temporis consumptum est quam
in adquirendo et regendo or-
bis imperio consumpserit Cesarea
domus, plus effusum pecunie quam
in omnibus divitiis suis possede-
rit Cresus. Hec enim tam diu

multos tenuit, et tamen hic unum
in tota vita querentes tandem nec
istud nec aliud invenerunt. Et for-
te ideo quia curiositati non suffi-
ciebat in eis quod solum poterat
inveniri. Nam sicut in umbra cor-
poris frustra soliditatis
substantia queritur, sic in his que in-
telligibilia sunt dictorum et
universaliter concipi ut possunt esse que
veri solidam existentie substantiam
nequaquam invenitur. In his e-
tatem terere nil agentis et frus-
tra laborantis est. Nebule siquidem
sunt rerum fragmentum et in quantum
aviditas curiositatis evanescunt. Expen-
dunt autem auctores multi viribus
variis et sumptibus, et diu industrie
ut vix sint varias opiniones
invenire. Varii sunt et litigiosis
hominibus multas contendendi materiam
reliquerunt. Unde est quod sen-
sibilibus aliis quam singularibus
[illegible] ea que sola vere
videtur esse dicit ea in diversos
status provehit / pro quorum ra-
tione in ipsis singularibus specialis-
sima generalissima quam constituit.
Sunt qui more mathematicorum
formas abstrahunt et ad illas
quicquid de universalibus referunt
dicunt. Alii discutiunt intellectus
et eos universalium nominibus censeri
confirmant et qui voces ipsas
genera dicunt esse et species. Sed
[illegible] explosa sententia est et fa-
cile cum auctore suo evanuit.
Sunt tamen adhuc qui deprehenduntur
in vestigiis eorum, licet erubescant
auctorem vel sententiam profiteri, so-
lis nominibus inherentes, quod re-
bus et intellectibus subtrahunt
sermonibus ascribunt. Magno tamen

cuiusque se indire et crebris
auctorum qui inciderint nomina
pro rebus vel res pro nominibus po-
suerint sua asserunt summam vel
errorem. Oriuntur hic magna
seminaria iurgiorum. et tolli-
tur quisque quod sua thesi possit
conformare a titulis et speciebus re-
quatur redditur. sed eo applica-
bis vindecimque institutus sit simo-
poetico illud te subito mirabe-
ris exercuisse pictorem qui ad
omnia que necessitas exigit sit
fortasse simulare expressum. Dece-
pit itaque rursus ingenia aqua-
cium teste Coco tellus tuus antit-
ria quicquid agit Rufus. nihil est
nisi Nevia Rufo. Si gaudet
si flet si tacet hanc loquitur. Ce-
nat propinat poscit negat innuit
una est Nevia, si non sit Nevia
mutus erit. Sed illa ad planum
videtur aptior in qua liberiore
licentia fingendi quod voluerit
et minor est ex rei difficultate
aut disceptantium imperitia contentio.
Sepe sicut ad hostem impedien-
dum facilius salebras et angu-
stias transeundi miles cautus ob-
struat, sic difficiles quis aut a-
petunt aut de varijs excitat
questiones. Aut si quid positum
est ex industria mentis quasi
ex incidenti prolabitur. Et si
satisfacere non sufficit. Vix ne-
mo est qui cum que etiam ab
imperitis querunt sufficiat ex-
planare, statim annuit oculos
distorquet vultum brachia ia-
ctat, clamat, salit et tussi-
gurat testibus. Cui quomodo
istorie de mimo videatur recepti

Non utique satisfacias si videas ver-
bis sensus et id tantum dicas quod
consueverunt audire. Ipse tamen li-
cet scrupulosior sit totus est se-
licet ignarus. In uno tamen for-
tasse sibi profecerit tamquam qui
in marsupio omnia quibus in-
flatur incessit. Efficiebat tamen et
cum arcu vestita erat respondendo
quem de loquacitate in pluribus
impiti gutturis resonabit. me-
dium uno sapiente verbulo conquiescat.
Vel illos ad profundum crediderim
aspirare qui cum verbulo longam
orationem oblatam acsi ad omnia que
querunt. Summo sit ad plenum sa-
tiendus. Fit vilescat sermo partim
est quod qui plus vel minus videtur
quod querat ab eo. lineam recte
disputandi ignorat. Ceterum cum
quis docendus est. illa sit di-
cenda dumtaxat que felicius
propositorum adminiculum prestant
Unde illos qui in singulis le-
gunt omnia et quod vim quantum
intuntur omnia expedire pla-
num est recte docentium formu-
lam non tenere, aut cum nesci-
unt quid sit recte docendi modus
aut dissimulatione offici ven-
dicant parte ingenia sua et
ut ait Cicero. Non quod posita
disciplina. sed quid ipsi possunt
ostentant. Cum ergo Porphiri-
olum omnibus philosophie partibus re-
pleant introducendorum obtun-
dunt ingenia memoriam tur-
bant. et cum institutus erat
tanta gravitate gerunt ut
omnia reputet importabile quod
susceperit dum perlegere libros
quorum singuli capitibus diminis
plerumque sunt sacramentis

claves studii

tanta gravitate legendos forte congesserim
eo quod thezaurus scripture sacre tamquam di-
gito scripti sic omnino nequeat exhau-
riri/ licet enim ad unum tamen sen-
sum accommodata sit superficies lit-
tere multiplicitas misteriorum intrin-
secus latet. et ab eadem re sepe al-
legoria fidem tropologia mores
variis modis edificet Anagoge
quoque multipliciter sursum ducit
ut lectorem non modo verbis sed re-
bus ipsis instituat At in libe-
ralibus disciplinis ubi non res
sed duntaxat verba significant.
quisquis sensu primo litere con-
tentus non est. aberrare videtur
mihi aut ab intelligentia veritatis
quo diutius teneantur se velle
suos abducere auditores Pla-
tonem profecto ineptum credo
si ita scripsit ut sensus eius intel-
ligi nequeat Aristotele Platone et
Plotino perplexus valeat quisque
qui in aliquam disciplinam dispo-
nit introducere compendio
tecum Ego signum illud semper quod
clavem aperuit. et quasi superficie
patefacta sensum ut ita dicam
historiam docet Que sunt ne-
cessaria et quasi claves
phandi et quod simplicitas a-
mica veritati est et quid re-

c xiii Que vero sunt discendi
claves et que sint philo-
sophantibus ad intuendam
speciem veritatis Dixit
coteno expeditus senex Carno-
tensis paucis expressit et licet me-
tri eius suavitate non capiar
sensum approbo et philosophantium
credo fidelibus ingerendum Mens
humilis studium querendi
vita quieta. scrutinium tacitum
paupertas terra aliena/ hec resera-
re solent multis obscura legen-
do Humilibus namque dat gratiam
dominus/ et illis virtutis scientiam et
intelligentiam confert/ qui timore ini-
tiati in dilectione et execu-
tione mandatorum suorum fideliter
adherent Nam ex testimonio sa-
pientis/ qui confidunt in domino
intelligent veritatem/ superbis autem
resistit deus/ quis eo invito pro-
ficiabitur/ aut eo renitente in
aliquo obtinebit Humilitas
est ut ut persona docentis contem-
pnat quis. aut qualemcumque scien-
tiam nisi forte quia vitium reprobat
Si ut dici solet invita mi-
nerva nichil recte agendum est.
quomodo ad scientiam sine eo perveniet.
qui scientiarum dominus est. et in
quo sunt omnes sapientie thezau-
ri absconditi Hoc utique mo-
liri arduum nimis est et diffi-
cilius et longe maius quam
ut fabularum veterum verbis cla-
vem eripere de manu herculis. immo
certe longe minus quam in mile-
si quod omnino nichil est. a quo ma-
ius aut minus est Cetera quoque
via profundi ingreditur ad ho-
stium quod eius humilitas pulset. in
tamen ianuam liber olim scriptorum
est/ quem solus aperuit agnus qui
occisus est. ut ad eius speciem et
ad felicitatem secum reducat
observantem Frustra quis sibi
de capacitate ingenii. de memorie
tenacitate. de assiduitate studii.
de lingue volubilitate blanditur
quia si hec in invio fuerint
quo efficaciora videntur eo longius
aberrabunt Nam et equus quo
velocius aberrat eo tardius

claves

domum quisquis insidet reddit
Est autem humilitati quidam simpli-
citas qua distentum ulterius li-
centia plurimum adminiculatur
Humilitas cum hiis que scribuntur
a doctoribus adquiescit et sim-
plicitas si qua scriptura ut oportet
dicta videtur in parte meliore
fideli interpretacione retorquet
Ineptus enim est qui scripturas a quibus
instruendus est appetit domare
et captivato sensu eorum ad in-
tellectum suum eas nititur trahere
repugnantes Nam inertes que-
re quod non habent ipsum sensum
obstruere est. Non audisti aliquando
Nam et discipulorum oculi tenebantur
tur ne scripturas que eos exardescere
permittebatur agnoscerent quia
tardi erant ad intelligendum
que prophete locuti sunt querentes
quod aberat a mentibus
propheciarum et non attendentes quod
eis latebat in litera Sed quia
karitatis ardenti studio quere-
bant quod latebat sapiencia que
querebatur affulget et aperuit
oculos eorum ut intelligerent scrip-
turas et sua visione domino agno-
verunt tarditatem Sic enim pro-
dest querendi studium si humilitas
ipsa sciendi reservatur ad Christum Sed
ut ipse nisi in fractione panis
agnoscitur quia mens scriptura-
rum ~~integritatem attentat~~ nisi re-
fectio fidei aut morum detur alicui
omnino non videtur Quisquis ergo
ad voluptatem suam aut studiorum
viribus scripturarum integritatem
attentat quasi a sacrario prophete

exclusus ab interpretacione veri alienus
extat Nam et Sodomite dum
angelos correptores malicie et
vite iusti hospites corrumpere
voluerunt cecitate percussi sunt
et circa parietem aberrantes pal-
pitantes in meridie crassis
tenebris obvoluti iusto dei iu-
dicio submersi sunt Sic dum
elati et maligni aberrant ad
parietem scripturarum sensum fidelem
qui in domo simplici cum quo
est sermocinacio dei et qui cor-
reptorem malicie videt angelum
non attingunt Angelus siquidem
scriptura est qua deo mittente
constat ad increpandam mali-
ciam hominum mundi sodomiam de-
scendisse Audite inquit verbum
domini principes sodomorum auri-
bus percipite verba mea populus gomor-
re Sciendum est quod scripturis
non dominandum nisi forte quis
se ipsum dignum credat ut angelis
debeat dominari Utique viri
iusti eos adorasse et eis ad-
ministrasse leguntur et eis huma-
na [illegible] velut servi-
cia Cibantur autem fidei et bonorum
operum cibis Nam et magni
consilii angelum ad puteum se-
dentem mulier samaritana
et forte eos adorasse non pro-
derit si cibis subtrahatur non-
ne querendi studio vigilisse se-
bitur patriarcha qui scalam vi-
dens cuius summitas celum tange-
bat angelos ascendentes et
descendentes vidit et ipsum do-
minum innixum scale et cum
angelo domus amore colluctatus fe-
re luctaminis certamine exiit

nec ante ab angelo fatigatus cessare
quievit ut recederet. Qui semo-
re alto debilitatus benedictionem gra-
tie voti compos a recedente angelo re-
portaret. Hec ei in specie aut in
figura contigerunt. Sed nos apo-
stolo teste figuraliter servivit gra-
tia quod peregrinatores nostri assumpsit
damus angelos spirituales et inse-
parabiliter tenaciter luctantes cum
eis non recedamus donec nos
aurora vitalis illustret. Hec
solam nosse sufficiat vitalem in
seniore amore temporalium mar-
cescente et vere vitalis aditum
per benedictionem angelica fortius
consequamur quod magis eterno
amore excitato in appetitu
temporalium claudicamus. Eo in-
tuitu ista ponat ut Stephanus
Thermis testimonio doceo ipse qui
summa veritas est facie ad faciem
videatur. Quicquid enim homini
in fide aut speciebus apparet
imago quedam divine visionis
est et sicut aurora per bene-
dictionem non expedit angelum
quia notitia vitalis per intra-
verum operatores sapere consuetudine
non habet fructum. Porro ad
studium quiendi non vero domesti-
cis sed etiam extraneis ani-
malium exemplis. Nam Salo-
mon nisi primo sapientie sermone
semper flagraverat supine die
assidentibus amicis et confere-
tibus. Iam fere mersum satis
caput erexerit. Quid cogitus quod
ille sic fecisset, ridet. Ut tamen
istud quicquid est de quo dis-
putat particeps moriar.
Migrasset ex fato ex hominibus
mercia si eo anno prius migra-
verit quo tamen Salomon egressus est

Carneades laboriosus et diuturnus
sapientie miles in studio nonagin-
ta expleverit annos. Et si quis
idem ei vivendi et philosophandi fi-
nis fuit. Cato octogesimum
et sextum agens annum, quamvis
tamen iuvenili vigore con-
tate senili in republica agens
ut nec memoria tardiorem
aut laterum infirmitatem aut
quassata carne membra cor-
pentia aut linguam impeditum
quisquam animadverteret. Grecas
etiam litteras appetiit erudiri. Gre-
co et vero senex latinas di-
dicit. Cum non sibi eloquentie
gloriam comparasset id egit ut
filius quasi annis peritissimus
haberetur. Cum non prolis ini-
quitas et patre Catone dege-
neret doctrine cupiditate flagra-
vit ut nec in curia quidem
qua senatus cogeretur tempora
et sibi commiss grecos libros
lectitaret. Cum quidem industria
ondit aliis tempora decesse alios
superesse temporibus. Vita qui-
etam vectigaliam esse ne Ethicus
docet. Cum studentis in arte
extitum repulsit si ad hostium
eius parvenientium se tumultuum
turba pulsat. Aut cum animus
loco ingenio nisi tamen se carmi-
ne solo vexant. et dominis
cirre n[ise] quoque feruntur. Pectora
nostra duas non admittentia
curas. Magne mentis opus
nec de lodice paranda attoni-
te currus et equos facies quoque
deorum aspicere et qualis Ruti-
lum confundat erinis. Nam
quod turba vitalis hymen
impediat tres evangelicus docet
que tibi predicis et scriptas ingr-
edit

3

Studium

pariter ut patet / sed quando ex-
terius duo quin operatur interi-
us turbatur. Ita plurima quo-
que studiis aut bonis mo-
ribus exercendis viciosius est.
Sed non studium ut Ciceroni pla-
cet est vehemens applicacio
animi ad aliquid agendum cum
magna cum voluntate. Propter-
ea quod que beata ad plura di-
strahit nequaquam in vivo virtutis
ope fidelis occupatur. Sed studi-
tum excitacio plurimum proficit
cum utrum in singulis que legit
aut audit homo tacitus apud
se veri iudicii scrutinio co-
valescit. Ubi namque ratio cuncta
examinat et fructum omnium
apprehendit in statera. Ceterum
vita quieta esse non potest si na-
ture necessaria subtrahuntur / et econ-
tra / si luxuriat animus in deli-
ciis. Verum affluencia luminis
vatos extinguit. Unde se-
cunda virorum paupertas et re-
studelitatis custos et porta virtu-
tis adhibentur premissis. Et
luxuriam moderatur ista et prestat
et stimulus sunt hominem sui
memorem officium virtutis iugiter
instare compellat. Honesta
quidem res est ut ait Sapiens
leta paupertas / non tamen est pau-
pertas si leta. Sed eversis divitiis
potior. Unde Democritus cum
divitiis censeri posset que tan-
te fuerint ut pater eius ex-
citum Xerxis epulum dare con-
sili potuerit / quo magis va-
caret ad studiis liberaliter esset
operatus parva admodum summa
retenta patrimonium suum pre-

donavit. Athenis autem compluri-
bus annis moratus omnium temporis
momenta ad participandum et ex-
cipiendum doctrinam confereus ignotus
illi urbi vixit. quod ipse quodam
volumine testatus est. Crates quoque
ille Thebanus proiecto in
mare non parvo auri pondere
abite inquit pessimi male cu-
piditates. Ego vos mer-
gam ne ipse mergar a vobis.
Sed et Anaxagoras cum ad di-
tima peregrinatione patriam re-
petisset possessiones quas deser-
tas vidisset / Non essem inquit
ego salvus nisi iste perissent.
Horatius fertur oraculum ne-
minem locupletem fieri futu-
rum ut doceat nisi ad ~~[illegible]~~
defendendum pauperem et egenum
crederet. Semper enim desertibus
plura decurrere que statu io-
cunda sunt necessaria sunt. Terram
alienam exigit plurimum et suum
amicum alienum facit. immo ali-
enum facit suum. et nullo unquam
gravatur exilio. Hoc est quod
domesticas et que carnis sunt
abigit sollicitudines / ut homo
totus quodammodo vacet in terra
omne quod sapiencie effectum im-
pedit respuit alienum. Ubique
tamen domi et ubique in patria
quia ubique locorum apud se. et
ubique apud sapientes commoratur.
Et forte hinc patriarcham monuit
dominus dicens exire de terra et
de cognacione sua precepit / ut
in peregrinacione proficiens multi-
plicatur ingentem magna
ipsam quam terram acquirat feliciter
quam vlingunt dicunt ad vocacionem

sapientie omnia que sunt in dona
stinuit. Sicque vero animo de-
ste paupertatis exilio tristis sit. et
fortitudo facilius divitias quam la-
boribus expugnatur. Cum vero in
cognatione qualibet quibus quodam-
modo ingenitus est pectori suo si-
git affectus. sciunt et innovatur
et iure dominum feliciter adqui-
runt. anima que medii corde
affectione quasi merito perfe-
celebrant. Sed quia est qui-
clam ardua vero hec inter-
ne dissonat. Quicquid perte-
quis attigerit aut quod si
aggrediatur pervenerit. Sicut
tum si desinit collectum di-
videtur finis virtutis. et nisi
pauperis ... amaritudo
precellit. Angelus et ... co-
mitatus non dulcescit vero fuit
tristis soboles innoxia. in
... Jordanis labe
tur solitudo ... et ...
... spiritualium et corpora-
lium bonorum in priam ...
reddit. qui etiam inter ...
... exul ... ...
... et vite operatur labore
...tinus sudavit. Cum vero
alia via ... nititur. errat
et urgente fame primogenita
distrahentur. si tu inveneris
germanum qui vel ...
clam sapientem ... nomine ...
gratulor. Est enim ut fertur dixisse
Aristippus ... vitiis a-
legendi studio temperare. Rubrica

De septima clave di-
scentium. c. xiiii.

In libro Quintiliani de in-
stitutione oratoris septimam di-
scentium clavem ponit. Qui-
bus ... quo preceptores

ut parentes amandi sunt et co-
lendi. Sicut ... illi quid sunt cor-
porum genitores. ita et illi sunt ani-
morum quidem de se spiritus [...]
propagando sibi ... scientia-
rum ... in me-
lius reformando ... pietas
studio filii ... ... et libenter audiunt
quos amant et dictis credunt
et eis esse similes concupiscunt
et pio facere affectu in ipso
... alacres ... con-
veniunt. Emendari non irascuntur
laudari non erubescunt. ut sit
et ipsi carissimi studio me-
reantur. Nam ut doctorum offi-
cium est docere sic auditorum pre-
stare dociles. Alioquin neutrum sine
alio sufficit. Nam sicut hominis ortus
ex utroque gignendo est confe-
ctus. et frustra sparseris se-
mina nisi ea promollitus
foverit sulcus. ita eloquentia
coalescere nequit nisi concordi
tradentis accipientis quam concor-
dia. Hec quidem Quintilianus
in preceptis eloquentie. sed nec
minus sunt ad instituendos sa-
pientie applicanda. Profecto
nec eloquentia nisi preceptis
sapientie operatur. et in forma
laborum qui aures audiendi
habent non nisi ridiculum. sed go-
... irrumpit ...
tum ... ut loquentium dilec-
tus non instruxit. Septem
alias claves quias ad intelli-
gentias preceptorum Ticonius
posuit in libro quem profert liber
qui doctrina christiana instituitur
sed nequaquam istis obviabit.
... potius ... in una
istarum. Eas namque studio que-
rendi complectitur. ... de tra-
ditione ... fuerat
institutus. ita tamen ut ad in-

secretiorem sed aliud ex proposito reser-
vatur. Una tamen est et sin-
gularis et quasi divini clavis
clavis illa que aperit, claudit
et nemo aperit, et si qua ad
intelligentiam veri iniustus accedit
quam dimissam non apprehendit aut
non tenet potius insanire
crediderim quam philosophari. Rubrica
in quo Epicurus et sui sum-
mum bonum constituat, et quod per
labores multos itur ad voluptates
c. xv Multa quidem sunt et dif-
ficilia quibus perficitur
probatur virtus, quia ad
summum non est iter in-
tardum, in spe tamen proficien-
ti omnia mansuescunt. et
dum labor pensatur utilitas
meus ad omnia roboratur. Et qui-
dem ad summum tendunt omnes
sed via dispari. Nemo tamen
ut opinor illud sine labore at-
tingit aut tenet. Cum enim
sint tres philosophorum secte. que
et ipse scinduntur in sententias
multas, omnes et si dissimi-
liter laboravunt tamen in asse-
quendo finem quem statuit. Si
quidem Epicurus et tota grex
sodalium eius vitam beatam asse-
rit que semper tanta iocunditate
letatur ut tristicie et perturbatio-
nis inveniat nec tenuis mo-
tus. Vera quidem diffinitio est et
qua nil sit esse iocundius, ac-
cedit plebs que iam carnem semper
defluxit in voluptates reputans-
que carnem esse beatissimam esse sentit.
Michi tamen persuadere nequeunt sic alii
meum hausisse de fonte Socratico
qui tantam morum docuit puri-
tatem ut a posteris creditus sit non
humanum animo sed divinum spiritum
habuisse. Sed quia facile est ante
vel ore insipientium dictum optima

depravari ad compendium iusticie
tracta sunt. que utique esse de-
buerant instrumenta. Caro
siquidem optima est, nam hec utique
tardatus homo non sentit quod amo-
re iocis quam nil est iocundius nisi
suavius pastica vita. aut eo-
rum qui epulantur quotidie splen-
dide qui vino estuant splendi-
dius utuntur vestibus. Deinde quod
omnia que mens humana ma-
ximus appetit cogitare loqui et fa-
cere et in primo contrariare sibi
aut invicem repugnare (?) voluntate
vitam esse hominis veram et summa
felicitate gaudent, sed unumquodque
hec sine labore veniunt, quod obi-
cies ne sic vivatur varietas
humane sortis instigat ut re-
bus nature utatur ad libitum opulen-
tia necessaria est. Hiis enim expe-
rita non utitur animo quia desunt
aut parcit sepe ne desint. sed
ponantur adesse. Sunt tamen multos com-
petitores et tanta crescentes (?)
aviditate eas fortior asporta-
bit viribus. itaque opus est ut
servientur. Sequitur ergo et potea
nunquam habet gratis id est sine
labore et sollicitudine adquirit.
Sed in hiis contemni durum que
est et intollerabile. eo quod amor
comodi innatus est homini. ut etiam
qui non agit ut bonus sit. bonus
videri velit. et inestimatione sin-
gularum erigere indicia. Nam ut
bonus sit non comodi quidem sed iusticie
amor efficiat. Sequitur ergo reve-
rentia convenientiam. sed licet ipa-
mus fame beneficio protendatur
leviter evanescit, patet ergo quam
laboriosum sit tristitiam adhibere
per voluptates que sufficientes ta-
men diuicias congererunt. ut potea
nituntur amplitudines querunt
dignitates ad venientia et fugam

contentus et totidem inde celebritatem gra
aspirant ad gloriam. Omnibus tamen divi-
tiis ea vita quam Epicurus descri-
bit adquiritur. et que tristitie sit
et totius perturbationis ignara. Quin-
cunque tamen in unum quelibet non co-
currit. aut non conservat quos
pollicentur effectus. immo et re-
spissime tamen e regione con-
sistunt que non modo votis contraria
operantur. Si enim non credis liber
de con. phie. revolvatur attentius
et planum erit. Si quis autem crede-
ret hic liber ille verbis ornata-
tum non exprimat. tamen apud eos
qui ratione nituntur non medio-
cris auctoritatis est, tum ad repingen-
dum quelibet exulcerate mentis dolorem
congrua eius medicamina
sufficiat. Nec unde quid ut
gratus. sub contextu virgiliano medi-
tante. Detinet animum tamen sapi-
entibus in fide. et in presidia de-
sipientibus. sic in unde rationis
confectio artificiose proficiat. ut
nulla religio quod consistet ab-
hominari audeat. Nam qui ratio-
nis expers est. Sine difficultate
profundus est in sententiis. in
verbis sine levitate conspicuus.
orator vehemens, efficax de-
monstrator. adeo quod sequendum
est nunc probabiliter suadens.
nunc quasi stimulo necessitatis
impellens. Sed tunc et necesse
est ut adquieveris. videbis
ista laboriose nimis queri ob
aliud. et illud tamen queri nunc
quia ex eis nunc provenire
aliud tamen tamen queri nunc. gratia
brevius et compendiosius poterat
inveniri. si aliunde quam a se que-
ratur, sed iam fere malitia
invalescente non queritur. sed
neglectum ducitur. prius etiam

si occurrat. Nam tamen omnia bona
sapientie accessoria sint. ipsam quam
constet super scilicet et omnem pul-
critudinem appetendam. ipsa ceterorum
collatione vilescit et sola accesso-
ria eius sunt in precio. Eius
enim preciositur ut sapiat. Nam ut re-
bus abundent aut temporaliter
floreant videbis multos. et si non
perficiant tamen philosophos imitari. Cete-
rum facilius est ut divitie philo-
sophantem impediat. quam ut philo-
sophia quicquid conservant, ideo enim et
mamone fidei non serviunt. Ne
vereatur ut quis prius deserat
ut paupertatem spontaneam am-
plectatur ut studio vacet. Nam
experientia ipsa labor videtur inutilis
nisi fructus opulentie consequatur.
Alios ut sciant curiositas exci-
tat, alios ut scire videantur e-
latos stimulus vanitas urget.
alios ad questum cupiditas in-
flammat, rarus est qui caritatis
aut humilitatis pede sapientie vias
scrutetur ut doceatur aut doceat
Nam sed inmunde voluptatis aut
vane utilitatis ineptias omnia
referunt. In his enim finis est
anime aberrantis, philosophia interim
viaticum est pauperum tamen.
quia alia via longe videtur
esse compendiosior. Nam ut di-
ci solet, Amor inopiam nemi-
nem umquam divitem fecit

De amore divitiarum et quod in eis animus non quiescit

Divitias plures divitias con-
gerere curant. nec mi-
rum potius credi volunt
via qua ceteris pertulerunt
ut eis ... ex-
plicatur divitiarum ... a divitiis
... gravis periculum. nisi
... dolosi nummi refulgeat

Adeo fere naturam vincit amor
pecunie. et res pene impossibiles
ad possibilem redigit facultatem. A
varo nil possibile videtur aut sor
didius. et sibilante populo se ipsum
imo consolatur, et sibi applaudit, si
mulat nummos. contemplatur
in archa patrimonium. illud in
gestum omnibus credas. Cuiusque
est nummos. securus naviget
cura. fortunam quam suo temperet
arbitrio. uxorem ducat Danaam
ipsum quam licebit acrisium iubeat
esse. quod dangan carmina
componat Declamat concrepet
omnibus et peragat causas. sit quam
Cathone prior iuris consultus
paret non paret habeto atque e
sto quicquid servius et labeo
multa loquor quid vis nummis
pondus opta Et veniet clausum
possidet archa Iovem/ Dum itaque
questum faciet nulla pars inde
videtur inaccessibilis, et ipsi
torride ~~forte~~ zone estu ma
ior avaritie ignis exsuperat
Inde est quod hic similat mer
ces surgentes a sole adeoque quo
vespertina tepet regio hic to
to impetu fertur in hoste co
tidium hore momento. cita
mors venit aut victoria leta
Alius supplex gaudet assi
dere liminibus ut ex familiari te
maioris felicibus adoperes que de
sideravit attendat. Si per eruditum
in aliquo ministerio, sin autem sufficit
vel in meretricula cavaliero esse
conscriptus. Sola quidem conscriptio
questuosa est. ut in diminu cunctis
per simonie facit qua nullum
vectigal utilius sumus cum co
modissime parcit quem solum
hi exhibent alienum avilitatem

in curia usque ad canos immo et
illos consumunt curia, vix est
ut quem curia perdidit ad canos
domum redeat vel exclusus Hi imi
gravaverint fame pereunt Quia
ut ait Sidonius eos non tam
bona pascat quam pravis alicuius
suavior cum est et quidam ab ali
quo mature dulcedinis habet
Vestit ubi suo qui semper abrasus
est alieno Si honesta finiunt
officia. parasiti partes non eru
bescit explere vel mimi, que
vis indigna patietur autem
quam excedat / apud varronem
Cresipus cogites discumbentem
Ita et sunt idem propositus est et fe
cadum mens est. ut bona su
ina putet aliena vine qua
dra. et eo patienti persicalo
que ut Sarmentus iniquas
Cesaris ad mensas nec vilis Gal
ba tulisset Innumerabiles vie
sunt quibus palam aut clancu
lo paratur adquestum. et que non
subigit amor pecunie. medium su
pit cupiditas spiritum Equos
vestes aves armatos venati
cos canes numerosos greges ar
mentorum et pecorum et varie
mundi supellectilem quod per
singula currere unius quamvis
excedit plerique pecunie consumit
et totius hostes vires exhauriunt
in adquirendis hiis aut tenen
dis Item in hiis duobus articu
lis furor totius avaritie con
stat quod immoderatius appetit
quisque quod deest legem neces
sitatis excedens et usus expo
scit Tenentur quoque avidius
que usui subtrahuntur Ea nec

+ tempat alie aut sua tenacius firmat
et quidem immoderatius appetit 4

que sine usu possessoribus elabun-
tur/ inutilia sibi esse quis du-
bitat. Avariciam ut non modo fu-
giendam sed detestandam constat
qui a celestibus procul separatores fu-
os a consortio divinitatis et vi-
sus celestis beatitudinis removet
et elongat. Omnia siquidem que
celestibus vaciniora sunt minus cu-
piunt et congregant pauciora/
volatilia celi neque metunt neque
serunt neque congregant in orreis
nec penus construunt. sed omnem
excludunt sollicitudinem crasti-
ni. Econtra mures et reptilia
congerunt in foveis et cavernis
prohibentur esse/ quibus terra est in ci-
bum et eadem parte vivunt/ time-
tes ne quando terra eis deficiat in
qua tamen ipsi procul dubio re-
solventur. Sciat unusquisque quod
velit ego avarum posse fieri lo-
cupletem non credo nisi forte
et Epicurus famelicum et siti
aridum et languidum plenum
voluptatis iocunditate frui con-
sentiat. Si quidem uterque fame-
licus est. sed precisius esurit
avarus qui semper indiget et
saciari non potest. Capacior enim est
spiritus mentis quam corporis. et
nisi seipsum deus infundat
animo nequit impleri. Nam
eius natura spiritualis vite quod
sit corporalia comprehendat ut
nulla quantitate distendatur. nec
res una loco occupato alterius
impedimento sit. cominus illa col-
phenditur et quo plura recipi-
unt/ eo pluribus locus est. Hinc
clarius est quia res corporalis
animam que spiritus est implere
non potest. Totus enim mundus angu-
stus est ad anime quantitatem

Regno patet. Et in eo avari-
cia non quiescit tota nisi forte
in angusto clausa cistu-
lo spinis suppositis intume-
scentem Epicurus quiescere mol-
liter opinatur. De ambitione
et quod cupiditatis stulticiam co-
mitatur/ et quis sit ortus earum
inde/ et de divisionibus ambitionis

Declinare nituntur aliqui
et si non maculam o- c xviii
delebilem tamen avaricie
notam. Illam et abalie-
nari videntur abstine-
et sub tua res exposita libere
uti pati sunt. Eius tamen de
fonte maiorum oritur alcius
vitii vena/ que simplicitatis cordis
a tramite vere felicitatis deflectat.
Sicut enim in orto deliciarum
de uno fonte oriuntur flumina
que fecundant suavissimi
odoris agrum. cui dominus bene-
dixit/ sic in loco horroris
et vaste solitudinis in terra
oblivionis/ quam illi inha-
bitant qui sui obliviscuntur
in mundo velut stupidus
illudendo vanitate capti in cen-
tro quasi de fonte vivo cun-
pullulant capita viciorum.
Hic autem puteus cupiditatis
est. Etiam non sicut patrum dif-
finiunt auctoritates. ut dicatur cu-
piditas esse amor eorum que
quis amittere potest invitus. Hoc
etiam ei stulticia comites.
suadens ea amari et queri
quod teneri non potest/ et est stul-
ticia cordis que secunda sunt
viciosi ignorantia. Sic enim
liber magni Augustini de li-
bero arbitrio pingit. Si enim
nesciatur quod sciri non potest

in nomine stulticie mune cadit
ut cum sit ignorantia quibus te-
neantur/ transit ad stultos. si in ho-
nus que minera patent sint
maioribus preferet stulte indicat
Si vicia sequens partem stultam
deteriorem facit. stulticie maledic-
tione dampnatur Si ergo error
fuit cupiditate succensus frequenter
multiplex via patet/ cum ~~[illegible]~~
ab errore sit ut hoc quod sit
sequendum ignoret. et ipsum
in modo abstinentem fornicem cu-
piditas inflammet Et quid a-
duc prevalent verba iniquorum
dum homo proprie condicionis igna-
rus et debite subiectionis detrec-
tans iugum ficticiam quandam
affectat libertatem ut possit vi-
vere sine metu et impune
quod voluerit facere et quodam-
modo iam esse sicut deus Non
tamen quia divinam velit imitari
bonitatem/ sed deum dando in-
punitatem malis ad suam vult
maliciam inclinari De ra-
dice ergo superbie surrepit am-
bicio potentie scilicet cupiditas
et honoris. ut hinc vires
habeat ne spernatur hinc
preminat reverentia ne vile-
scat Nemo enim est qui non
gaudeat libertate/ et qui vires
quibus eam tueatur non optet/
nichil est quod non in permutacionem
eius inveniat si ecce esset
servitus enim quid imago mor-
tis est. libertas securitas vite
Unde est quod ad conciliandam po-
tentiam effunduntur opes. Et quan-
to quis potentie cupidior est
tanto eas facilius expendit

Cum vero potestatem nactus est erigitur
in tyrannidem et equitate con-
tempta nature et condicionis con-
sortes inspiciente deo deprime-
re non veretur Et licet omnibus occupa-
re non possit principatus et regna
a tyrannide tamen omnino immu-
nis est aut nullus aut rarus dicitur
aut qui tyrannus est qui vio-
lenta dominatione plebem premit
Sed tamen non modo in plebe sed in
quantumvis paucitate potentiam suam
tyrannidem exercet Nam et si non
plebe tamen quatenus quisque potest
dominatur Non enim de hiis in-
stitutus est sermo qui sunt omni
animo desertati et subiectione
continua gaudentes. Cui in vi-
ta posse refugiunt vita potius
pollicitorum exercitienda est cuique
imperii Dabis/ nisi illos qui
non velit vel unum potentia
anteire Rarus est qui nolit
ius sibi esse in aliquem Rarus
est qui sic subditum tractat sicut
se vellet tractari si subderetur
Cum ergo ambicio invalescit
calcata equitate procedit in
iniusticia et tyrannidis parat
ortum. omnia quibus illa crescit
exequitur Cui ergo suum non
sufficit viribus innititur alienis
Sed unde quamplurimos ancu-
pes statum honorum precos ad
herere potentibus se reipublice
in minimis ministerii tentantes viam
qua se possint exaltare vel ex-
adverso in altum tollere quo pre
aliis possint aut saltem posse
pares consortii vigeantur Ef-
fundunt patrimonia labores im-
mensos aggrediuntur et preceteris
instare obsequiis et blanditiis
sollicitare quos captant non
verentur Nulla ergo officia

gratuitus est non dux aut iudex
centurio aut decanus. sed nec
preco nec caupo nisi ad pretium fi-
et. Et licet in proximis tollera-
bilia dum que publica sit ambi-
cio non corrumpat. Quam quidem pu-
blica sit. pietati debent et fidei
conservari. Ceterum licet ambi-
tiosiora sint ut vix aut numquam
gratis in aliquem cadunt. sed
poterunt de hiis que sint ab in-
stitutione tirannica supra dicta
sufficere. domesticas calamitates
et thalamum sapientie expositum for-
nicatoribus et sanctuarij nutri-
cis recessum in prostibulum prom-
tatum sine gemitu et lacrimis
nequeo deplorare. Domus namque
orationis domino prohibente negoti-
ationis facta est domus. et tem-
plum fundatum in lapide adiuto-
rij. in latronum speluncam versum est.
Siquidem etiam datum est in direptio-
nem. alius palam alius clam
occupantibus eam. Quam et ipsa
occupanti conceditur. eo forte
quod in nullius bonis est. Non
est enim inventus nisi pravus
qui accingatur gladio super
femur suum ad presidium ambi-
tionis vel propugnaculum. Illa namque
machinas multiplices erigit
ut eam expugnet nemine de-
fendente. Alius de nobilitate cor-
poris aut viribus presertim vio-
lenter in sancta irruit. Et si
forte pulsat ad hostium parie-
tem aut limitem subfodere non ve-
tur. Quam et seditionem concitabit
in moisen et alienum ignem in
templum inferet et vasa sanctu-
arij contaminabit. Alius fer-
vens dulcitudine divitiarum simonie

directe ingreditur. non inveniens
ubi quietem et pecuniam suam in-
beat ire in perditionem. Alius in
muneribus ad petrum vel formidet
attende/ clanculo tamen per pluvi-
um auri ac si per tegulam im-
pluit illabatur in gremium da-
nes sic in sinum ecclesie procul
descendit intestinum. Alius obse-
quio quasi muneris ignarus
adest. ac si obsequia non cedat
in muneris vicem. Profecto
munus maius est ymmo. quan-
ti homo se ipsum hoc devovet
servituti. Alius collusione
quadam velut liberalitatis pre-
venit/ sed postmodum collatam
gratiam sibi vel si plenius com-
pensabit. Alius aut ne re-
pulsam oporteat sed ad insi-
diendum compellat invitus et
quasi obnubilans dictamino
dei ut eum impune irride-
at fraudulentus. dum se temptando
Alius simulavit/ ambitionem
namque multis inditijs prodi-
dit. et se diu poterit insi-
gne velle fieri confessus
sed alia via. sed in alio sta-
tu. sed in minori periculo ma-
iore libertate. voluit esse no-
bilis inter laicos aut tunc ma-
gnus in clero. Alibi principum
virorum quesivit gratiam fami-
liariter iniit. ab eis quas-
cumque suscepit fictiones. De-
mum forte prelatus est. aut co-
signandi suscepit officium
aut tinelli custodiam vel publi-
cet claves erarij. aut vaco-
tinij valas cantores. aut
si aliud nequit ut cordibus
insereretur optinuit. Non

quod ad eum pertineat de externis
aut de pauperibus curare contemnit
sed quia fur est et loculos
habet / quos avaricia solent ad
tempus ut sub imagine pieta-
tis eos sacrilegos percipiat de
mediatate et morte egentium
cumulatas sibi divitias parcet bi-
enium vero compassionis monetum
affectum suarum fidelium et utilius
paribus erogaret. quam ad dispe-
rationem alicuius mercatoris mune-
ris attendet. Nam palam cunc-
tur omnia nisi modestia ven-
ditoris impediat. Adeo enim sa-
cris altaribus avaritie profa-
num inimiet ardor / ut hec omnia
quasi quandam parochiam pro-
emant. Et quia pro se non
veniunt in commercium licite et
iuste tradunt adquiri si pre-
cepta fuerint aut recin-
pta. Quid enim nunquam in
foro approbante pretore
non venit que iure anti-
quo sic possident a laicis
ut tuscant ad heredes et titu-
lo donationis aut permutationis
alienent ab eis. Ius quoque ad-
vocationis aut patronatus eccle-
sie quod prohibet distrahi. Una
quod beatus Ambrosius heresim in
simoniacam anniti dicit in ta-
libus provinciali detectum in-
terpretatur esse / et quod in so-
la Italia et inter Lumbardos
debeat optime. At constitutio
apostolica inhibeatur ut illi qui
dum eligi ambiunt quo fa-
cilius subintrent. iuris advo-
cationis querunt. admittantur
ad ecclesias quarum advocatas fran-
de quesita est ad timorem dictum

reservit / et nequaquam esse pre-
tium. sed plorem et tpre esse dis-
pensandum / ut cum ait beatus
Rivulus in Ecclesia Effesine
Singuli dispensatores / modo nulli
vitiis displiceant sapientum. Si
dispensatores / modo querere pro-
babilis quid est. si erga divites
erga nobiles erga potentes a
curiales. rigor canonum temperatur.
Nam de indivibus ultima fiat ne-
ro / et istis lex canonum neque
posita est iusticie siquidem liberi
sunt / et eo ducuntur spiritu / ut ne-
cesse non habeant esse sub le-
ge. Statuit ergo lex quod pla-
cuit latori. Nam isti privilegi-
principalis gaudentes hoc sub sancte
quecumque ambiunt sibi competere
opinantur. / Eos ad prima benefi-
ficia obligant / et de futura suc-
cessione patisci non verentur. Re-
stat itaque ut tristi pactio re-
plicatur eventu / et illius quam
animet et arceatur in necem
cuius ambigit successorem. Si in-
cedere moreret adversarij vexat
et multiplicant contentionem possessorem
Possessio namque parit adversarium
actionem in rem. Si non quispi-
am prelatorum sive canonicorum
inemor eius proposito non obau-
dierit annuatim illic non audit
historias eo quod magnum et co-
tinuctioso omnino reputant
si turpis et inhonesta peti-
tio repulsam alicubi patiatur.
Interim ergo alarum piarum fervunt
remigio. modificant in provin-
cijs singulis vix quod Iudeos ha-
beant / vel ipsi sentiunt diuersas
ad peragrandas terrarum orbis plagas

cius parant hospitia. et vix tanto nisus vix hospiciolo uno donatur. Horribiles tamen. Quam si quis hec fecit probitate litteratus est utique et insignis prudentie. Si quis tot quotidie nouos agnit altaria, ut cum vitam mensis [illegible] quottidianas hostias nouus possit altaribus immolare. Noluit tamen sacerdotio onerari aut servire altario qui de altario vivunt. Hec ut plurimum arguit dicta luxuriantur. Sed personatus quosdam introduxerunt quo nondum iure ad alium onera referuntur ad alium emolumenta, et ut apostolus dicat: Qui non laborat non manducet, qui minimum meretur plus capit. et in labores alienos otiosi aut flagitiosi ingrediuntur. Demus ergo dicat in hac emenda litteratum non res sacra sit. sed profana simoniam posse committi. Hinc eum ut vulgo dici solet per argenteum pontem transitur a predibus que transeuntur in ponte aureo perstruitur. **Sed ambitiosi dissimulant se velle quod maxime affectant, et quibus excusationibus tegunt.**

xviii Sed etiam ad aliquem istorum promovendum aut cogitum aut coguntur ecclesia, ut dicat hospiti domestico anime attende super pius. Stupidi itaque obstupescunt nomine dignitatis abhorrent refugiunt denique et ut avidius impellant more ut dicitur arietis ut fortius feriat retrocedentis. Cum suspiriis gemitibus

xx

et singultibus interdum pectoribus simulantes lacrimas retrocedunt. Notum siquidem est quia qui cedes fortius trahit et compellit invitos et quos notat ambitio repellit. Muniunt se rationibus et auctoritatibus docentes quare eos separari non deceat. Non sum inquiunt medicus. et in domo mea non est panis nec pecunie thesauri sunt. Vide in necessitatis articulo nova in vetera indigentibus prosternam. Possum utique uti excusatione Jeremie. A a a domine loqui nescio quia puer ego sum. Et si non etate tenera tamen scientia et levitate morum. Sordidis vestibus a bimo indutus sum. et eas numquam sanguine agni aut vestibus studii dealbare. Quomodo ergo sancta tractabo pollutus. Aut quod sacerdotem oportet polluta mundabo. Quam legem indesinenter contempsi et sanctam dei increpante Ezechiele pollui non cessavi. Certa quoque promotio populi deiectio est. Ruina siquidem populi sacerdotes mali. Effecti sunt enim in laqueum populi existentes in speculum et sicut rethe extensum et involuendas animas. Terret me Ageus parabola mystica sacerdotum periculo exprimens et manifeste docens. Ruina populi a sacerdotum moribus facilius vitia contrahit quam virtutes. Interroga inquit sacerdotes legem et dic eis. Si tacto sanctificationem vestimenti contigerit aliquid vestimenti.

si sanctificat eum ex eo quod con-
tingit. Et cum dixissent sacer-
dotes quia non sanctificat, di-
xit ad eos rursus: Si immundus
contigerit vestimentum mundi, utrum
polluat eum, et dixerunt quia
polluit. Tollerabilius ergo est
me unum perversis consumi vi-
ciis, quam in multos virorum diffun-
di pestem. Ad hec si persona esset
utcumque laudabilis, si non es-
set tamen nexibus illigatus, ne
arceatur durissime ab aditu
non ferens syon edificari in san-
guinibus, et Jerusalem in iniqui-
tate principum suorum. Hic autem
nulla est aut compulsa aut
simulata est electio. Hanc eciam
partem protensa disputatione
prosequitur. Postremo se pro-
moveri non posse sub suspitione
simoniace pravitatis, cum obsteti-
us et auctoritatem sigilli aut
cuiuslibet aut scrinii amisisse vi-
deatur, licet alia multe ad obse-
quium potestatis se prius testatur dicens
qua delatum honore respuit
teste conscientia attestetur affe-
ctans ut relictus sub onere sor-
tiretur honore. Applicat quas
sanctiones replicat et revol-
vit quibus pridem statutum est ut
a sacris ordinibus et omni promo-
tionis spe arceantur qui curiales
seculares tunc erant officia, aut
qui viles aut serviles obsequii
dationes principibus prestiterant, aut quo-
rum electio non est a clero in
ecclesia et sine premonicione et
consensu mundane potestatis canonice
celebrata. Ceteros si aliter el-

lecti fuerint sub periculo anathe-
matis universaliter eciam prohibuit
conservari. Unde principem mor-
nonius sequitur immemor sum
in causa simili egregium fecisse
memoratur. Henricus
fuit an Robertus non multum refert
cum ambitiosus quidam monachus
ad abbatiam quam ambierat vo-
caretur, et ille molestiam simu-
lans ut animus petentium onus
refugeret, recusaret honorem, et
se palam tante rei fatetur indignum.
Plane inquit princeps indignus
es, quia eam clam data pecunia
tantam petiuisti summam quam expressit
emisti. Sed quid? Quia de re inde non
stat conscius pactio impleatur libe-
rum me haberi iustum est, et tu
domum reddas, et qui dignus
est destitute preficiatur ecclesie.
Sed nunc longe aliter succedit
excusatori ambicioso. Hec nunc
et alia consimilia multiplicat ut
credatur nolle quod appetit, et
tandem gratis accipere quod pre-
emit. Unde tamquam vir modes-
tie singularis capitur, trahitur
et ad cathedram acclamantibus
et consentientibus choris multi-
tudine perfusus reducitur. Nec
prodest ignobilitatem pretendisse
natalium aut sanguinis, eo quod
imperatori non aliquo successori
sed pistatori fabri filio non
augusto etiam accurata ex-
cusacio prodit, et religiosus
esse convincitur, excepto quod in-
vitatum ostenderet dimittens renun-
ciavit; visus est cum noluisse
qui distulit, quia vero canoni-
bus sibi opposuit habita
racione loci temporis et persone

simili via tendencium ad alcio-
riores patria inclinando dispensat
Si de virtutibus patri negavit aut
presentis futurum vaticinantur
presertim Hic talibus iungo eum
qui durius pervehit equum a
pullis probitatis incognite quem
david promittit in futurum.
et statis gressibus mollius
incedentes: prepensiori lau-
de in stabulum in tanti imi-
tatoris extrudit De his qui
impudenter irruunt sub dis-
simulatione ambitionis quos
nec vita nec merito rep. po.

xix Consistunt e regione quidem
plurimi nec tamen dis-
simulantes propositum.
sed ambicionis quasi
ut dici solet insignia preferen-
tes predictorum derident segni-
ciem / velut militum qui mi-
licie sue titulos non audent
~~confiteri~~ profiteri / hi licet impu-
ri sint / et ut vitam suam
velint erigere ut sciant instru-
ere aliena: in modum ut dicitur
pedibus tercium irrumpunt in
sancta sanctorum. panes do-
minice propositionis et carnes
agni immaculati assas
igne passionis in cruce / non modo
illotis. sed pollutis si dici liceat
manibus attrectaturi Hi sunt qui
licet primo aditu ac ianuis
habebantur indigni extimo te-
dunt ad sacerdotium. festinant
ad tribunal. et repulsis ce-
teris se patrie altaribus intru-
dant. ut iam non ad formam et
exemplum proponendum plebei
ordo ille videatur institutus.

sed esse occasio quedam in abun-
dantia et in sanitate viven-
di. Nec putatiuum officium di-
stricto iudicio dei obnoxium
sed stiva quedam et misere
discucienda ad iudicatorem Cre-
das illud poeticum voce preconis si-
bi commisse Occupet extremum
scabies Unde est quod omnes qui
in stadio agone contendunt an-
helantibus singulis ne accipiat cu-
ratum alter / votis quod et si non re-
pellunt unde sunt retrorsum illi
quos vicit Ista qui regi nolint
parati sunt / et quamsi uterque emancipare
a iugo rectoris proprii totis viribus que-
rat diffugium / privilegio signum a-
postolico aut regio precepto plurimi
tuti sunt ne indignis suis obsto-
reverent ne iusticia faciat. ne
legi dei subditi sint / nec impedendo
delinquentem ~~apostolice sedis~~ / sed licet in-
dustria eius ecclesie dei non arbi-
tror expedire. non satis in ista tam
copiosa familia Christi legitime / licet
et in illis contentio facta sit quorum
videtur esse maior. Nulla
emancipatio, hinc ab apostolis
statutis inveniuntur. licet paulum et
barnabam audierim abrupte
discessisse. Nulla in ista perfecti
cuiusque seu quod tamen nec contra-
dictio inter credentes. Sed ut fuerit
esse debere in vegetissimo vacuo se-
cesserit De his quidem ut potest multi-
tudinis et eorum qui eis fovent
iniquitatem loquor. Certum quid sen-
tio nequid subtraham veritati aut
probabilitati. Dico ergo quod indu-
bitanter credo / quia hii qui efferen-
te superbia huiusmodi emancipationes
quesierint. a termino sua neque in
Christo et patris eius si fieri posset
excuterent. Plus dico Ypro et
iniquum in ipsis est exuerunt. et
diuine ordinationi fallaciter con-
tradicunt. Nescientes illud apostoli-
co omnis potestas a deo ordinata
omnis enim potestas et nigri sunt

Ita ut scriptorum antiquorum rubri-
uinto dicatur. Unde et sanctus in-
ter ipsas. et venerabilis Gregorius
Nazanzenus in sua epistola tradidit
vel tantum in ecclesia fuisse invid-
iam vel tam vilis cogitationis
scriptum. Unde religionem et doctrine christiane
Inde opprobrium nascitur quod sacerdo-
tii vel ministeria ambitione potius
ad gradus quam meritorum iudicio de-
runt. Unde itaque currunt. Sed
ad hoc ventum est unde accipit bra-
vium ille qui in cursu ambitionis
velocior aliis extitit. et qui pre-
currit citius Petro. et prioribus
discipulorum Christo ascendit eum il-
lico et cum claritate festinante re-
cedunt properant. Hii sunt qui ne-
bulis mulieribus assistunt potentes. La-
terales et familiares curie sollici-
tant, cellarium primus sibi concilia-
tant. applaudunt omnibus. et etiam ma-
gistrum domorum, nomine officia-
les. sed cubiculones rogant ut in
locum videant invenerint sin-
Hii sunt amici omnium. et qui non
se. sed amicos in se desiderant
promovendi. Hii sunt qui vitam
scrutantur aliorum negligentes suam
infirmatorum annos dinumerant
talibus lectant, physicos et gene-
rales de statu presentium consu-
lunt. librant humores et si
in statera appendunt elementa vi-
ventium, et quos diutius superesse
conspexerint. etate Nestoris dicam
excedere, et tetrum aut corruptas
iam insolentia mensura debiles
etate vel morbo conterunt. etiam
senectos canibus interesse si-
mulantes. et ut hereditate nitilla-
tum kathedris insidiantur. turpi
quidem inter mortem concerto occupata
rursus sepe ... impetrant
... cessiones. Hii sunt qui de se co-
adiuvandos et promovendos necessa-
rias obligationes interponunt, et
tamen cum ad rem ventum est inves-
tes fidei contra fidem date scipos

ambitio et invidie impediunt et
repellunt. Sic ergo plerumque dum
competitorum rixa trudere sit sapi-
entia dei pro ... et vetat dispo-
sitionis sic virum fidelem incogni-
tum introducit. de quo nequaquam
precesserat sermo vel cogitatio ob-
si tamen excontingentibus nil omit-
tit. nisi forte precio contingere per-
mittatur quod ambigendum nondum
credunt. si tamen in eo aliquis est
precii excessus ubi non est omnino mo-
dus. pulsant itaque et propinquant
potentes. si obsequia non sufficiunt
si intercessiones non prosunt. vires
suas avaritia exigit. Sic et alie-
ne fructus dominationis ostendit. Iam
palam loquuntur et in nocte clamat
ostendit. et clamat. Hec omnia tibi
dabo si a fundamento fidei cadens
procidens adoraveris me. Hoc siquidem
tradere est cum certum sit ex auctori-
tate sanctorum patrum quod pro hesitatione
mina a sinceritate fidei corruit
quisquis in spiritualibus id est rebus
sacris et ecclesiasticis mercimo-
nium avaritie committit. Nec re-
fert quando precium intercedat in con-
tractu vel ante vel post. cum ob
tempore negociatores in talibus
dampnatos simoniace pravitatis invol-
vat. Cum cum precio prohibitum sit
obsequium accipere vel dare quicquam
lingua dare non accipere erit licitum
quod est utrumque prohibitum
Et cui ait Clarasimus Patriarcha
dare est quidem dare et acci-
pere egregium alieno in talibus
accidit in Apulia temporibus meis
regnante Rogerio Siculo. Collegit
vacare ecclesias ancillarum tam
pariter Apulie et Kalabrie Ro-
bertus iam dicti regis cancella-
rius presidebat vir quidem in re-
gendis studiis et sin-
gularia copia litterarum expertissimus
et acutissimus in principis pro-
vincialia familiarissimus eorum ne-

virum eloquio peritum et morum
elegantia venerabilis, cum(que) una-
billor in partibus illis quam inter lo-
gobardos quos parcissimos ac
avaros dictum esse constat. facie-
bat sumptu immenso et gentis
sue magnificentiam exhibebat. Cum
enim Anglicana natione adcidu-
tiens viri tres accessissent ab Ebo-
racum ad archidiaconum. Eug-
laicus propositus quidam regis suus
sui clerici causam agens Bing-
li clam pro iam dicto Eboraci
virginem pecuniam offerentes eo
iusta adhibitis familiaribus
seorsum ad unumquemque eorum ve-
nerit Deo et Christo quo et vere
dicere undique prestita est. de solu-
tione implenda sufficientissi-
tiluam pignoribus et fideiusso-
ribus datis. Dies statuitur elec-
tioni solempniter celebrande. Cum
itaque ad diem archiepiscopi Episcopi et
multe vertex persone convenissent
Eboratus cancellarius competitorem
suum et quid cum unoquoque
eorum egisset exposuit dicens
se exinde ex Evangelium sinu pro-
fessum. Damnatis quo competito-
ribus simoniacis. pauper modestus
et totius rei ignarus canonice
electus approbatus et introductus
est. Esse tamen sparti sint solve-
re in quo se obligaverant usque
ad novissimum quadrantem. utinam
ita agatur cum multis. Prothdolor quos
omnes sedes offaciunt. attentius
quod et curiosius quis odoratus
aut sagacitatis canum fornicu-
las rimum aut ferarum latebras
deprehendat. Si michi crederetur
sic excluderentur et illi qui dissi-
mulata ambitione cedunt
et validius irrumpunt in sedem
a qua sic ipsi fatentur fuerant
repellendi. Si quid mirum erat
ut de se sibi conscius se crederet
quid enim in eis lateat nemo

Fidelium nonnulli plures eum inconti-
nenter ambiunt et impudenter,
frustra enim ut quemquam eorum exci-
piat. aliquem offendet titulum.
Etenim procul dubio quia exemplo-
re eo ductivo prevalente debebit
concurrentibus exemplis et testi-
moniis patrum congnobilis est. si-
cut Petrus patricius extitit et
alicubi de claritate sanguinis glori-
atur minor est Zebedeus et Petrus pi-
scator, Jacobus, Andreas, piscatores au-
ctores puer est et monstrat
seniores a Daniele puero con-
demnatos. Allegatus est. ut sco-
las frequentasse legimus. apostoli co-
niugati sunt. et apostolus virum uxo-
ris sapit viri eligendum. In in-
iuriam matrimonii suam reliquit
uxorem. et Johannes a nuptiis
ad evangelium traditur revocatus
Optimus aut potius elinguis
est. sed Aaron datus Moysi
qui erat impeditioris lingue
et sacerdotium legitur indignasse
Si incarnationis desiderat exa-
Valens in vitanto fidei et
mona auctor extitit et exa-
martius Sporta sectatus est. sed
Ozee mandante deo amplexi-
bus meretricis adhesit. insipiens
est. sed et insipientia mundi decre-
vit deus salvare credentes. Per-
cussor est. et Petrus gladium
exuens servi principis sacer-
dotum auriculam amputatur. Arti-
culosus est. sed Jonas ad Nini-
vitas reversus est a tergo. Tho-
mas ad Indos trahitur fucti-
onibus publicis alligatus. sed Ma-
theus de theolonio assumptus est.
Vinolentus est et deditus gule
sed dominus ipse dictus est po-
tator vini et vorator carni-
um. Non adquiescit maiori-
bus. sed et Paulus in faciem re-
stitit Petro. Contentiosus est

et nunc 9flos istud sanctitatis
memorat Barulos et lan-
guorosus factus habebit qui
et apostolus sic dictus est semper ver-
bum Centuria armata exer-
cuit sed Martinus inermis legitur
militasse Vir sanguinum est
sed Moyses Egiptium interfecit
et abscondit in sabulo Ma-
nifestum est homicidium et Samu-
el prudens pro rege pro ginussit
num interfecit Perfidus est et
periurus sed petrus perfidia per-
iurio cumulavit Lapsus est
sed hic Zachariam a sacerdote non
excludit Cecus est sed et paulus
vidente non poterat quando eum ana-
nias dominus consecravit Exi-
mias tibie rursus depositus est sed multi
tales restituti sunt et prius nunc
ecclesie dei plurimum profecerunt
Surdus est sed hoc ad ptonari
legem dei pro non pluribus predicari
cum audiuit non auditor
Leprosus est sed per pastore pastor
ecclesia recolit quia ut speciem
ut doctore ceteris apparuit qui
ex circumductis videatur tamquam
leprosus et sic ut hic
non autem aspectu persona de-
spicabilis est sic in sua repul-
se titulo adversus Martinum
non audiuit ecclesiam defensorem
Erat in fide sic fecisse dicit
Cipprianus Valitudinarius est
sic erectus in summo languore
feminina optime gubernat eccle-
siam Surpus et vanus est sed te-
neat Surpus fuit Orientius tamque
lis fuit Corpore et membris debilita-
tis est sic hic egregio confessori
vanis et legittimi accedisse Co-
dicatores dubitus tulit sic hec
filiorum Zebedei petentium prima
tu est fecit reprobata Here-
sum nulla docuit sed Augustinus
manicheum fuisse fatetur

Colunt idola sed et Marcellinus
martiri insignis in templo turifi-
care compulsus est Effore non
dum christianum sed dum katecuminus
esset beatus Ambrosius fuit ut tra-
ditur electio celebrata Persecu-
tor est ecclesie dei sed et paulus
ex persecutore factus est predicator El-
lectio deest sed et apostoli non petentes
electi missi sunt Non vacat se-
des in qua possit intrudi acce-
dat presidenti nam et Augustinus Vale-
rio Hipponensi non tam successisse
quam accessisse describitur Avarus
est diffusa potest congregare et
instituit non destrahet congregata
ut pauca vivimus complectatur ad
omnia ineptus est sed Samson
mandibula asini philistinum ex-
pugnavit Potens est et nunc de
lapidibus suscitare filios
Abrahe Adulterium esse non
debet per kathedra Spalis sanctos re-
cipit aut sanctos facit Nam et cum Sa-
ul inimicus esset in regem insi-
lit in eum spiritus domini prophetat
et imitatus est in virum alium
Caiphas quoque licet sacrilegus et
qui cum Judeis conspiravit in ne-
cem salvatoris cum esset pontifex an-
ni illius prophetat ut taceret ipsum
ab officio prophetie gratiam quam de me-
ruerat accepisse Cur ergo sedes
suavius et dulce liquum gratis
et sine labore omnia desiderabilia
conferant nonne superflua solliciado
est dies laboriosos et noctes in-
sompnes ducere ut ad sacrarum
scripture accedant Dictus est ia-
cuisse thore tenuisse puella
trenciam digitis intercepisse hi-
ronem aut si hic nimis videtur
arduum quamquam tanta lux sonum est
ciesius sine labore habet indu-
stria exigit Tutius est exultare
que secreta ad sonum lire et vocem

organi et portas omnium sensuum
voluptatibus aperire. Interim
professantium studia deridentur.
si quid auditur incognitum quasi
prophanum sit condemnatur. aut si
maioris est contemnitur. Non ut ra-
tione aut auctoritate reprobetur
frustra expectas. Si ratione vel
auctoritate vincerentur consuetudine qua
abutuntur. et quia fecerunt abi-
ciunt. Dicit enim proterve alter ad
alterum. hic est qui pallet curas
non providebat. hic est doctor quem
nos tuto temnisse dicet et per-
salierunt insobrios. hii qui bibunt
vinum. ut cum ambitione tanta
Episcopalis dignitas dumtaxat oppu-
gnatur. eo quod iam sordidis et
vicinis causa est dominandi pre-
denti cum libido. Cum eum aspi-
rare non audet ad kathedram
pari aviditate et easdem mathe-
mis perpetuas archidiaconatus et
alias aggregant dignitates. Indulge-
ri medicum audebit ampliora
precedat paulatim reminiscens quia au-
dentes fortuna iuvat. et timor
opprimat eos esse seguiores. ne-
mo repente turpissimus fit. Si
paululum successerint eis ni-
chil est quod sibi fieri posse non
sperent. Talium itaque quod pe-
titur obtinetur. sed ut dici solet
deo irato. Tunc crassos suffi-
se dies ducunt cum pellicibus. et
sibi iam prisci vitam contemne-
re licet. Nonnulli eo conscium pul-
licatione et sera. eo quod temporis
iactura reparari non potest. Quod
in Claustralium professionis contemne
exeuntur. breviarium compilant scri-
ptura. corrogant cedulas verborum
flosculos legunt. oratiunculas
congerunt. et modus quibus elabo-
rant. ut videantur scire quod ne-
sciunt. Nam ut sciant aut in

virtute proficiant non dum solliciti
sunt. Verbum dumtaxat virtutis
affectant. quia semper virtuti contra-
rierunt. Veteris nil miserius est
quam in alieno fulgore gloriari. et
constat esse morem debitorem
qui solutionem celebrare non potest
nisi nomen gerat creditoris. Verum
tamen sit tempus redimere gesti-
unt. ut tibi satyricus dicta illis
videat otium. tu improperio in-
gens studium et nolle lutum
est. iam nunc superandus et atti-
fugendus. sine fine vota tibi
ludit. effluis amicus contemne
sonat vitium pressa maligne
fulget viridi non tecta fidelia
limo. Nec enim non nunc ad ipsos
prelatos ecclesie. sed omnes qui an-
docendi officium presumpserint quod
discipulo forma inspexerint ad
pigritiam excitandam quasi sti-
mulum libertatis vitatis educat
Unde ego nova et vetera proferunt.
qui semper eque nova et vetera
contempserunt. Nec est quod er-
ror concertantium sub pretextu multi-
tudinis excusetur. quia unicuique
forma et acconvinctum sentire
nequaquam trahitur. sed a verbo dei
in tuum recta beati ambulat
et recto calle adire feliciter pri-
parguit. Neque enim quod a multis
peccatur. peccatum non est. sed ideo
gravius quia multum. neque delin-
quentis culpa sociam minuit multi-
tudo. sed aggravat. eo quod viribus
suis non corrigatur obstat. Nec
tamen adversus iusticiam dei am-
bicionis multitudo prevaleat. non
non dumque. sed humana iura ex-
clamant. lex et prophete evangelium
et omnis regule patrum illorum
detestantur audaciam. Nolo enim

tamen adversus deum erigitur
Erubesce Sydon ait mare et
tu clerice quid sentis qui legis-
perite legis ignarus ambitor tu-
am arguit et compescit Obstu-
pesce propheta. Tua asina te sessso-
rem suum increpat et tuos to-
rum errores / brutum animal
homine stupido angelum videt
tenentem gladium id est spiritum qui
latet in littera. et tu totus in
tanto lumine scripture insanus
ruis in mortem Erubesce ergo
et obstupesce subsiste et ma-
ledictionem nequaquam aliquam a-
varicia stimulante festinas re-
cede Et qui totiens Moysen
et prophetas / vel asinam quam am-
bicionis tue calcaribus urges audi
Maiori castigatione si quid opus est Ba-
laam eciam non corripitur nisi asi-
na loquatur Mone erubescis
quod te sic excecavit sic pessime
dedit sui ipsius ignara ambi-
tio. ut prophete et divinis oraculis
in dictum asine preferas. tremis
forte et contremiscis ad vocem
asine sed nequaquam respuere
hoc est verbum domini verbi immunde
et donum illius qui solus in
mentibus electorum ignem caritatis
accendit Unde liquet quia in-
utiliter asinam audit quicumque
verbi dei contempnit vocem audi-
tamen et asinam utilia sua-
dentem / quia et in ea acerrimi
tortoris tui spiritus loquitur / videt
angelum cohibentem illicitos
gressus tuos et cur obviat
tibi Tua via ad honores eccle-
siasticos ascendendum sit / que via
sit fugienda Canones docent
Contempnis tamen quia ubi via
mandatorum dei non vides an-

gelum tenentem gladium ut occidat
te / cadam incedit asina homo
tui collatione stolidus et tardus
et qui verbis et exemplis tuis calca-
ribus urgendus est ut faciat le-
gem / videt angelum. timet et
subsistit. et consilium dei tibi enun-
tiat / loquitur in casu isto / tu iumen-
tarium veneare. et simula in
eius repone et exsculpe in
tabulis cordis tui **De legibus**
secularium principum quibus cu-
riales et officiales arcentur
ab honoribus ecclesiasticis
et quibus exemplis auctoritate etc.
Sit ergo imperator Iusti- cxx
nianus / maxima in om-
nibus sunt dona dei
a superna collata clemen-
tia sacerdotium et imperium Illud
quidem divinis ministrans. hoc
autem humanis presidens ac dili-
gentiam exibens. ex uno eodemque
principio utraque procedentia huma-
nam exornant vitam Ideo nichil
sic erit studiosum imperatori-
bus sicut sacerdotum honestas / cum
utique pro illis ipsi semper deo
supplicent Nam si hoc quidem in-
culpabile sit undique et apud
deum fiducia erit replenum Im-
perium autem recte et competenter
exornet traditam sibi rempublicam
erit consonantia quedam bo-
na omne quicquid utile est humano
conferens generi Nos igitur maxi-
mam habemus sollicitudinem et circa
sacerdotum honestatem quod illi
obtinentibus credimus quia per
ea maxima nobis / dona da-
buntur a deo / et ea que sunt fir-
ma habebimus / et que nondum

peruenit adquirendum. Penitentiae
tamen remissa gerunt et re-
petunt. si rei principium fuit de-
cens et amicabile deo. Hoc
autem futurum esse credimus. si sacrarum
regularum observata custodia quam
iusti laudati adorandi a deo
inspectores et ministri verbi dei tra-
diderunt apostoli et sancti patres cu-
stodierunt. et explanaverunt. Sa-
ncimus igitur sacras per omnia sequen-
tes regulas. dum quispiam sequen-
ti omni tempore ad ordinationem episcopatus
producitur. considerari prius vitam
eius. studium sanctitatis apostoli di-
ctione sancti si irreprehensibilis et
undique irreprehensibilis sit. et in
bonis testimonium habeat et sa-
cerdotium decens. et neque ex offi-
ciali aut curiali venerit for-
tuna. Clericus ordinatus mox
tenuit. deinde parvo aliquo pro-
ficiens episcopus appareat. aut in
virginitate degens a principio aut
uxorem siquidem habens ex virginitate
ad deum venientem neque concubinas
filios. Alioquin qui preter hec a-
liquid agit et ipse cadat sacer-
dotio. et qui eum ordinat contra
episcopatum stabit. hanc legem offen-
dens. Sed neque in eruditus episcopus
existens sacrarum doctrinarum ad
episcopatum accedat. prius aut in monastica
vita professus. aut in clero constitutus
non minus mensibus sex uxori in-
iuncto cohabitans. Decreto autem nulli
permittimus a positione legis prohi-
bitum talem imponi ordinationem.
Sit bona gratia ut gloriam in eo qui
ordinatus est queramus. ita etiam
in eo talionem qui furunt accu-
sant puniri. Si autem aliquis
dicat confessum se esse aliquem
relictorum. non prius incipiat

episcopi ordinationem quam qualis exa-
minatio fiat et undique innoxius
appareat. Si post huiusmodi contra-
dictionem non passus is qui ordinem
facit legitimam examinationem statim
imponi causae curat ad ordina-
tionem. sciat quia ab eo factam sit pro
nichilo esse. sed is qui contra le-
gem fit. cadat sacerdotio et qui sine
probatione ordinationem imponit
et ipse similiter sede cadat sacerdotali.
Item leo. Si quidem ad episcopatum qui-
dam provehi deo auctore contigerit
puris hominum mentibus. munda elec-
tio sola sincero omnium iudicio pre-
ferat. Nemo gradum sacerdotii pre-
cii venalitate mercetur. quan-
tumque meatur. non quantum dare
sufficiat estimetur. Profecto enim
quis locus tutus et que causa po-
terit esse excusata si veneranda
dei templa pecuniis expugnentur.
Quem murum integritati aut
vallum fidei providebimus. si au-
ri sacra fames veneranda pe-
netralia prosserpit. Quod demum
quantum esse poterit aut securum
si sanctitas incorrupta corrum-
pitur. Cesset altaribus imminere
prophanus ardor avaricie et a
sacris aditus repellatur piacula-
re flagicium. Itaque castus et hum-
ilis eligatur nostris temporibus episcopus.
ut locorum quocumque pervenerit omnia
vite proprie integritate purificet.
Non precio sed precibus ordinetur
antistes. tantum ab ambitu de-
bet esse sepositus ut querendus
rogatus recedat invitatus effu-
giat. sola sibi suffragetur ne-
cessitas excusandi. Profecto
enim indignus est sacerdotio nisi
fuerit ordinatus invitus. Cum pa-
ne quisque habeat sanctam et ve-
nerabilem antistitis sedem pecu-

tunc interceptum subiisse aut
si quis ut alterum ordinaret
vel eligeret aliquid accepisse
deteguntur ad instar publici
criminis et lese maiestatis accu-
satione proposita a gradu sacer-
dotii repellantur. Nec solum de-
inceps honore privari sed per-
petue quoque infamie damnari
decernimus, ut eos quos faci-
nus par coinquinat et equalis
utrosque similis pena comitetur.
Item Justinianus constitucione
novella. Pre omnibus id obser-
vare sancimus ut nullus per suffra-
gium aliquid muneris episcopus ordinetur.
Si quid autem tale commissum fuerit, ipsi
dantes et accipientes et eorum
mediatores dampnacioni subia-
ceant. Et propterea qui dat et
qui accipit et mediator sacerdo-
cio aut clericali honore removea-
tur. Quod autem pro hac cau-
sa datum est ecclesie illi vendice-
tur, cuius voluit sacerdocium com-
parare. Si forte laicus mediator
pro hac causa aliquid accepit
in duplum id ecclesie restituat.
Idem. Sed neque quemlibet venera-
bilis domus gubernatorem aut
aliud quodcumque sollicitudinem ecclesiasticam
agentem dare aliquid illi a quo
constituitur aut illi per quem lice-
at pro commissa sibi gubernacione. Qui-
cumque dat aut accipit aut medi-
ator sit clero innodabitur, acce-
ptis vendicandis venerabili lo-
co. Si autem singularis sit qui
accepit aut mediator est quod
est duplum eidem venerabili lo-
co ab episcopo applicatur. Eidem sancimus
cum oportet fieri episcopum ordinare cle-
ricos inquirere in tribus decretis fa-
cere premonemus. Propositis sacrosanctis
evangeliis dicentes in ipso

decretis, quia neque per aliquam
donacionem aut promissionem aut
amiciciam hos elegerunt. Sed
et scientes eos recte fidei et hone-
ste vite esse et litteras nosse. Et
quia neque uxorem neque concu-
binam neque filios habent, neque
hos curiales aut officiales esse.
Idem. Sed neque curiales aut
officiales clericos fieri permittimus
unde existit venerabili clero in-
iuria fiat, nisi forte mona-
sticam vitam aliquis eorum non
minus viginti quoque annis im-
pleverit. Tales enim ordinari
permittimus certa proprie substancie
parte sibi retenta, reliquis parti-
bus curie et fisco vendicandis,
sed in clero constituti monachorum
congruentem vitam impleverint.
Idem. Ab episcopis deo amabilibus
secundum divinas regulas reli-
giosos clericos cum multa fieri
inquisicione et boni testimonii
viros ordinari sancimus, litteras
omnimodo scientes eruditos, sed
nullos magis in sacris ordina-
cionibus diligimus quam cum casti-
tate viventes aut cum uxoribus
non cohabitantes. Hec quidem secula-
res principes. Nam licet ecclesie docto-
res hec latius prosequantur, quam
nimis videntur ardua que di-
cuntur a Cipriano vilescunt etiam
qui vel istos non audit certior
est et Cipriana et dilectio re-
ligionis sanctior. Et qui inter pre-
ceptoculos est prostratus aban-
zelo quem esse in inferiorum
inferiorem. Nadab Abiron igne
sub succensos et extra tabernaculum
mariculum elatos domino iudicante
audieras, sed hi templum domini

et sacerdotum Moyse reprehensore
id est lege domini prohibente
initiatus irrupit. Successit eis
proles in propositum replet aceruum de-
lingua domini alicuius regni accedit
ad olei thura initiatus prohibiti
et Dathanitarum et Abironi-
tarum societate contracta irruunt
in Moysen sinceritatem ecclesiae sacer-
dotum perturbantes seditiones facien-
tes in populo, nisi ad sacerdoti-
um promittant accedere. Eius enim
sibi conciliauerint gratiam princi-
pum de iure sibi parare asserunt
uniuersa eo quod princeps licet di-
citur legibus non subiacere.
et quod principi placet le-
gis habet vigorem. Eius com-
pellitur ei et in eum omnem au-
ctoritatem suam contulerunt. Ei
obviare timent maiestatis est
et manifesta subversio principi-
tus. Si quid sacrilegii instar
est dubitare an dignus sit
is quem princeps elegerit, ne
temeritatis effugit notam. At
leue cum eo agitur si uel pe-
nam quinsque exequatur causa
voluntate principis exactam pu-
rat. Nullas leges timent ci-
uilibus preferendas. Has Ana-
xarchi sicut telis araneae
comparauit ne iniustas et uili-
tes detinet, sed volatilia
transmittit grandiora. Sic
et iura civilia humiliorum re-
primunt voluntates sed potesta-
tibus cedunt. Nam ex
transgressione uel contemptu legi-
timam eius non irrogat penam
sed ut interpellitos quamvis tacita
dissimulatione. Perierunt ad hec
quaesita tyrannorum exempla

proponit quibus persuadeat penam
sibi uniuersa licere. Hec enim
tamen sicubi locorum fuerint
ubi inveterata consuetudo obti-
neat, etiam si rationi adversetur
aut legi. Narrant quis tyran-
nus domesticum suum aut famili-
arem in quandam ecclesiam sine e-
lectione intruserit quis clericum
aut ignotum et indignum eligere
terroribus et minis impleuerit
quis ecclesiam dei vendiderit, quis
quis Metropolitanum compulerit
improbabiliter consecrare. Alius
episcopos religiosos in exilium egerit
aut actos ab aliis coegerit exu-
lare. Alius ecclesias ut eas sa-
cras onerauit innumerabilibus
predis. Alius indignis supp-
tris torserit religiosos, quis
vilipenderit et pessumdederit
clericos. Alius in provincias in-
duxerit ferale institutum. Alius
leges et canones exterminavit
a finibus suis. Alius indixerit
electionem episcopis, ut quemque flagi-
tia impune et sine vlla re-
prehensione committent. Alius ad-
versus ecclesiam formam dirutus et
privilegiis intumuerit. Alius
bia nobis sicut contra prisca lege
tractauit. Alius tantum con-
suevit libito licitum coequare.
Si quis autem in hec commemo-
randis copiosior est et in expe-
da malitia nequior. Sinceri-
oris est fidei et efficacioris
industrie. Alii vero pro veri-
tate fidei et sinceritate morum
de iure divino aliquid loquuntur
aut superstitiosum est aut videtur.
aut quod capitale est princi-
pis inimicum. Si dicas quidam
genus ante per septuaginta annos

babilonie captiuit sub agna
vixerat Demum extinctus est
Antiocho vendente Jasoni
sacerdotium aut quod beatus Gregorius
testatur Quia pestilencie et
fames commissiones eciam colli
siones regionum et quam plurima
adversa terris prevenerunt exeo
quod honores ecclesiastici pro pre
cio et cupiditatem gratie conferuntur
personis non meritis Si dicas
Ozam percussum a deo eo quod ar
cham nutantem sustinebat
eciam si regem Ozia regem
leprosum fuisse dixeris Ysaiam
et eo mortuo vidisse dominum
sedentem super solium excelsum
Si dixeris vacca tabernaculum
summeis et plaustris levitarum
duntaxat immine et si qua
sunt in lege dei similia ob
diceretur totum si non mutilatus
detruderis in carcerem a mexilium
pellaris vnde conclamabas
et tam ambitiosi quam fautores
eorum extreme dampnati vite
non recebuntur Fere finem hom
tamen veniendum tibi deus
procurabit quod cuiquam sapienti et
timenti deum te sciat consonat
vobis tunc Vnde est quod suam co
tum de te dicunt auctores non scilicet
obtinet Si eum ipsi credendum
fuit tu quasi lese maiestatis
reus fore publice indicabe
ris Diceris utique publica
evacuare iusticia et dum pro
fessionis proprie zelator celibatum
exigis libertate sapienti subiectus
principum et eos quasi stultos
et contentibiles reddere machina
ris Dampnatus erit ut Ozia
Demia dicet principes capiti

quam principalis et egregie pre
ceteris principibus dispositum sic in regi
one vestrum illius subiectat
arbitrio. Non pugnata cupit
Romagna quamsi ius urbe Pom
peium tuscie patet et forte ar
rogantis pugnatores vota tuis
debitum qui sub iugatione constat
principibus appetit dampnari. Nad
si quis principum superstitioni
huiusmodi adquiescat insipiens
est et ab illustrium regum virtute
degenerat. David tamen sic regum
narrat historia et omnes isti lu
debant coram domino in omnibus
lignis fabrefactis et citharis
et liris et timpanis et sistris
et cimbalis. licet ei non de
fuerit cuiusmodi invecpator
historia vadit incorata pro
sequitur et egressa Micol fi
lia Saul in occursum David
ait Quam gloriosus fuit hodie
rex israel discooperiens se ante
ancillas servorum suorum et nu
datus est quasi nudetur unus de
scurris. Dixit quoque David ad
Micol vivit dominus quia ludam
ante dominum qui elegit me
potius quam patrem tuum et quam
omnem domum eius Et precepit
michi ut essem dux super
populum domini in israel et ludam
et vilior fiam plusquam factus
sum et ero humilis in oculis
meis. et cum ancillis de qui
bus locuta es gloriosior ap
parebo. Igitur Micol filie Saul
non est natus filius usque ad diem
mortis sue David vero sedit
rex in domo sua et dedit ei
dominus requiem undique ab omni
bus inimicis suis Vides ne

qui delinquit puniri docet. Histo-
ria habet contemptum religionis
cum arrogantia timoris. Unde
devotionem fidei et humilitatis cul-
tum remittunt. Clarum et David
amenter regum assertunt. Et Ni-
col parvi intrepatos multo
sterilis obiit et insultum inclitu
generis et felices matrimonii
reliquit fructum. Certe quidem
eum et vi col omnis anima rel ex
omnibus inter peccatum. Siquidem in-
titudinis conpute consilium et
quae prelate iudicium sequitur
fructu boni ut iocunditate
lux medium habet. Veruntamen
cum istos consiliarios magistum
audeat. nequaquam suspicabere
Nicol si sobole decessisse. Unus
enim filios Nicol esse ex ira
beis et si non carne spiritu tamen
extra dubie illius pietates
processisse. Et per istud facile
tibi persuadeas. Hi qui divinam
evacuare nituntur ut sua sta-
tuant auctoritatem sine libertate vo-
vivunt aut eos relinquunt Ro-
manos et Romanos. Prout
dubio quislibet ecclesiam opp-
rimit libertatem aut puniatur
in se aut in sobole. Amittunt
ergo filii etiam propria cum his ge-
nerationem eorum patria impie-
tas occupavit. Capitulum XXI Quod hypocrit(ae)
qui ambitionis labem fal-
sae religionis imagine nituntur oc-
cultare

Licet autem nulli temeritas
XXI aut licentia contra praeceptis
legitimis et divina insti-
tutione superiori possit am-
bitio tamen domari non potest. Si e-
nim in manifesto non audet clan-
culo serpit et fraudulentius ingre-
ditur si fores ecclesiae muneribus non ap-

periclitetur si nec sua nec aliena
violentia superavit, confugit ad ar-
tes fallaciae suae. Quia quod libertatem
impugnit. Quia de decretorum statuta
precellunt et quae religioni contraria
sunt tota libertate sensus detestantur.
Simonem et simplices et credulos
cuiusvis mirabilis reddit. Si-
mulat et dissimulat et astutus
gerit sub pectore vulpem. Stoico ge-
nus liberior est. Catone rigi-
dior. Est quasi mundi simplicior
Paulo doctore gentium sollicitior
ferventior Petro. Et ei vivere Christus
est et mori lucrum. ut gladium
in acuo in vagina quia ungit
portat in corpore ut sensus suos
sit dissolvi. Dubitat cupiens et
esse cum Christo. Mortificat ergo car-
nem cum viciis et concupiscentiis
et ideo de se certus homo. cum ho-
minibus degens vitam agit ange-
licam et in celestibus conversatur. Decli-
nat hi continue sine intermissione
orant. clare tamen ut audiatur. Ho-
stes et sordidis vestibus induuntur
et populum increpant. Exigunt cle-
rum de moribus corrigendis. sollici-
tant principatus et potestates. testi-
monium sibi adquirentes iustitiae
si vite deficiunt alienae ut vo-
strans sibi honestatem se com-
mendat. laudabilium virorum colle-
gia expetunt. arduas subeunt
professiones ostentant diffici-
lia et familiaris sibi appetunt im-
possibilia. et quae humiliora sunt
exercent. Hec ergo Basilii Benedicti
Augustini aut si hic parum est apo-
stolorum et prophetarum fatentur successo-
res. vestes Cartusiensium Cister-
ciensium Cluniacensium induunt
et qui dignantur esse canonici
glantur in laneis tinctis et pelli-
bus agninis veniunt cum in ve-
stimentis ovium intrinsecus aut

sunt lupi rapaces. Sed ut aut-
dernius Evidentissime cogno-
scitur a fructibus suis. Non tam
a fraude istorum religiosorum dimi-
nuitur gloria. Nam indubitanter
omnibus constat. quia nova que
profitentur et quorum pollicetur
officia et honestissima et fidelis-
sima sunt. Nam religio in his
adeo vera. adeo probata consistit.
ut nullius reprehensionis articulos for-
midet. Si quid Cartusienses
quasi marie turbatores pre-
cipui ubique clare sunt. Cisterci-
enses sancti benedicti quem virum iusto-
rum spiritu plenum fuisse constat. pre-
cepta et vestigia secuti ad unguem
Cluniacensis religionis formam
multis provinciis tradiderunt
et Canonici sancti Augustini debet ad
plenissimam laudem. Qui regularem
eorum unus clericos oportet imitari
heremite quoque baptistam salvatorem
et filios prophetarum institutores sue
habent auctores. Fratres teu-
tonici machabeorum exemplo pon-
unt animas pro fratribus suis / Ierosolimi-
tani sive hospitalium procuratores
apostolorum secuntur vestigia. et ad
perfectionem tamquam aspirantes.
nec fidelissime audiunt cristum.
qui vivunt innocenter. et omnia que
habent pauperibus erogant. Antiquis-
sime omnibus fidelibus inveniuntur
et reprobi / ut ob id religiosi con-
fessiones vitiis deformantur. Qui-
cunque confessio est. aut que legitur
umquam fuisse societas in qua
macula non irrepserit. Angelicam
apostotam legimus / in primis fratri-
bus paradisum / prolectam reprobum
apostolum proditorem. discipulos
christi perfidos. nec tamen corrumpit pu-
ritatem persistentium angelorum. aut
unius sancta est societas in via dili-
gentium fratrum. aut prophetie gratia
est in electis culpabilis. aut aposto-
latus in fidelibus contemptibilis.
aut disciplina christi per malos erro-
res aberrantium est infirmis. Si-
cut per angelum sathane transfigu-
ravit se in angelum lucis. et apostoli
pseudo ad auctoritatem apostolatus aspi-
rabant. Porro quam apertum sic
et ipocrite ad supercilium phariseorum
confugiunt dilatantes philacteria
et magnificantes fimbrias. et que
in lege dei scripta sunt nolunt con-
tingere. Cogito nisi ut videantur
ab hominibus a quibus honorem aut
alium remuneratorem mercedem
expectant. Unde est quod faci-
em pallore ostentant. profunda
ab imo trahunt suspiria. artifi-
ciosis et obsecrationibus lacrimis su-
bito inundantur. Obstipo capi-
te. luminibus intentis coma bre-
vi capite fere raso. voce demis-
sa labiis ab oratione mobilibus.
incessu tranquillo. et quasi gres-
su quadam proportione composito.
pannosi obsiti. sordes vestium
et affectatam vendicent vilitatem
ut eo facilius ascendant. quo
se studiosius viderint in locum
novissimum deiecisse. et que profecte
sua decrescunt crescere appetunt
cupiti. Hi sunt qui secundum ma-
cule inhesit cetere diu regnant
publicis affectibus detegunt ut ipsi
ab omni macula videantur im-
munes. Hi sunt qui bene-
ficia que ne dum sanctis collata
sunt per dictam auferenda. Hi sunt
qui prelatis persuadent ut propter
vitia personarum iure suo priventur
ecclesie decimationes. et per minas
ecclesiis subtrahunt. et ecclesias ip-
sas accipiunt de manu laicorum.

Epis inconsultis. Hi sunt qui
propria arida subtrahentes indi
gentis vicos et pagos redigunt
in solitudinem. et in suos usus
vicina quecumque convertunt. Ecclesias
diruunt aut in usus vocant
seculares. Que domus oracionis
fuerat aut efficitur stabulum
pecoris aut opilionis aut la
nificii officina. Et quod ma
iora impune faciunt. et quan
tominus certe pretiale ecclesiam
in turrim quiescunt et pro
tegunt umbra. vigilare no
cessant ad ecclesias neque longas
confugiunt que pietatis mater re
ligioni consuevit proinde quic
quid. Implorant opem eius pro
tectionis impetrant clipeum
nec tamquam possunt plenius
exhibere et caritatis implere mu
nus. Detinentur deinde apostolico pri
vilegio muniuntur. Procedunt
ulterius et quo sibi plura
impune liceat. a iurisdictione
omni ecclesiarum se ipsos eximunt
et efficiuntur Romane ecclesie filii
speciales. Statuunt ut pro se
ipsos Curie quisque conveniat. sed tamen
conveniri non possunt nisi Rome
vel Jerosolimis. Deinde secu
larium prelatorum implorant auxi
lium et eis dominarum operum possi
dent. Fiunt quoque mediatores inter
deum et homines. et eos qui
venia indigent suis aggregant
societatibus. Confessiones exci
piunt et claves ecclesie usurpan
tes aut surripientes. Petro li
gare presumunt et solvere. et do
mino prohibente falcem mittunt
in messem alienam. potentes et
ditiores famose in vitae re
cepta facilius exonerant. et peccatis

alienis hymneos supponentes
iubent abire in tunicas et
vestes pulcras. quicquid se com
misisse deplorant illi. Ampli
ficant nimirum domum qui ruinam
velit perire qui sit aper
tam et patentem penitentibus
sit solis deservantibus pecunias
esse pronunciant. Quid ingerit
interim his qui criminibus ar
dentius et tenacius involvuntur
peccare in spe. Quod sibi in redem
ptionem eorum aliquid erogentur
et audacter promittunt veniam
Eo quod sicut aqua ignem ita e
lemosina peccatum extinguit
penitentia quoque nunquam sera est.
si tamen vera. Consentiunt pro
moribus iniquis et placere pro
vocantes affectionem assenta
tionibus obtinuit aures hominum
ne increpationes audiat prelato
rum. Videlicet rumusculos inqui
runt. tumultibus gaudent dis
sidentium secreta explorant. et ea
dem nunc ad amicos preferunt
nunc ad hostes. utrisque grati
utrisque perfidi. Magis tamen
ad ista videntur idonei. quia
ab imagine religiosi nimis ha
bentur suspecti. Quid in palatio
quid in foro quid in agris ex
pediat. quid in castris soli cre
duntur nosse. Consilia principum
secretis videntur curiae
qui istis magis insistunt. Si
conveniant patres in curia.
cum in foro. milites in expedi
tione. Si denique concilium aut si
nodus congregetur. precipuam sedium partem
occupabit venerabilis iste reli
gio. Claustrorum fracta cerulis
repagula exhausta torchia vel
sendocthia et alios verbis

examina convincuntur evolasse
Adeo quidem se religiosi fratres turbe
et presbiteris astantibus ingerit primas
kathedras recubitus primos primas
salutationes usurpent. et si eis
non deferas vehementissime indi-
gnantur. Si eis oblocutus fueris re-
ligionis inimicus et virtutis diceris
impugnator asseveras itaque pe-
riculum si iniurias et damna
intulerint. Cum licentiam
eum apostolica et regia auctoritate
optinuisse videntur. Nam hoc
et invitis eorum deberi creditur
Sane qui resistit potestati dei or-
dinationi resistit. Nec enim apostolice
maiestati et regie arbitrio
reluctandum. Miror tamen ut si
debeo pace loquar quid ratio-
nis sit quod decimas et iura aliena
usurpare non erubescunt. Quin-
erit forte religiosi sinunt ple-
ne decimas solvere religiosis pro-
est et eas a deo plus divita-
xat religiosos exigitur aut quo
eas exigit irreligiosi sunt. Vos
aut alius constituit iudices se-
cus aut qui estis ut extrahatis
iudicium in servos alienos unus-
quisque suo domino stat aut ca-
dit. Stabit autem. Sinunt inquit
tuti apostolico privilegio cum
beneficiis continentur aliarum
et laboribus nostris decimas
retinemus. Nempe apostolus om-
nia licent sed omnia ab apostolo fieri
nequaquam expedit. Esto quod illi
vobis sit licere concesserint.
Vos an recte petieritis videatis.
Nempe qui petit et quod debet
non faciat iusticie frontem
non obedit. Putamus contempti
ment Abel dominum pro re-
spexit Cayn fruges obtulit

recte quidem. Quia domino debeba-
tur. Sed in particione nequam
dum divisionem aliquid subtra-
xit peccatum commisit. Acceptantur
pre illo munera eius qui fetus
animalium eo domino partitur.
Et forte quia animalibus reddunt
rectius. quia sine cultura et cu-
ra nostra proveniunt. Plus enim
labor est in frugibus serendis
et metendis non cogitur. Dare
de suis aliis eum de laboribus
alienis redditum est ratum
Quid multa? Multis et bonis
allegationibus videntur abstinere
quominus alios decimas dare
non prohibet quam ipsi ab eis
dande immunes sunt. quia
adeo religiosi sunt quod in ea par-
te derogare possunt constitutioni
domini. et in eo licent minus
grati sunt gratie dei. qui cum
amplioribus beneficiis eximuntur
Quare cum ex sola gratia proveni-
unt sunt ferina et sponte nasce-
tia non censentur obnoxia reli-
gioni. Primo quidem dum religio
paupertate gaudebat et in ali-
quid necessitatis aut usus
expendebat ulteriora inopie sue
indulta sunt privilegia concessio-
que necessitate cessante et fuge-
scente caritate potius avaritie
quam religionis instrumenta creduntur
Certe cum quia omnibus sibi privile-
giati que sua sunt querunt
et desiro qui ponitur in publico
aut omnino abest aut in abdi-
tis latet. Unde est quod tunc ad
iniquum compendium avaritie pri-
vilegia trahi conspicit. Licet Adria-
nus. volens ea omnino revocare
licentiam contradixit moderatore spe-
sunt

et que de laboribus vestris parat ecclesia
monachia duntaxat intercepta
Sed cum gaudere poterint privi-
legiis sine gravi dispendio
iuris alieni. Unde tamen est quod
tantum pater utrumque sustinuit
et quia patrum canonibus resis-
titur mirabile est in oculis
nostris. Milites namque templi sub
favore ecclesiarum dispensationem
vendicant. presbiteratus occupant
et quodam modo sanguine christi
delibus ministrare presumunt. quo-
rum fere professio est humanum
sanguinem fundere. Non tamen
quod eos viros sanctum dicam qui
pene soli nunc bonos legittima
gerunt bella cum et David non
per bella que legittime gerebat
vir sanguinum dictus est sed
per Uriam cuius sanguinem inno-
centem effudit. Ut enim cano-
nibus cautum est laicis quamvis
religiosis nulla de rebus ecclesiasticis
legitur attributa facultas. esset
utique vere religiosis indicendum si
ab illius rei dispositione tempe-
rarent. quam sibi prohibente domino
tractare non licet. Sed nec de rapi-
nis non dico ecclesiarum sed nec quo-
rumcumque fidelium munus hospita-
litatis implendum arbitror.
quia panem sacrilegum odit deus
et aspernatur oblationes que
offeruntur ex sanguine. et quo-
tiens invocatur a talibus clau-
dit aures suas. ut non pateat
ad preces eorum. De hiis que in
fraudem iusticie dei committuntur
a talibus ad prius [illegible] [illegible]
est institutis. licet omne [illegible]
sit quod amore petunt illecti
ecclesias quas ipsi clauserunt

aperiunt. Divina suspensis cele-
brant sepeliunt mortuos quos
reiecit ecclesia. et semel in anno
faciunt ut toto anno erroneis
populus ad votum eorum obsistere desistat
et quia contereri non potest eum-
dem contemnat. Arguunt
quo ecclesias collegiorum suorum iuxta
[illegible] oblationes tenuiores por-
tant et in fodiunt predicant evangeli-
um novum adulterantes verbum
dei quod annunciant non ad opera
sed ad precium. invitantes ad voluptatem
non ad veritatem. et tamen [illegible] in late-
bulis [illegible] conveniunt duce de virtute
locuti clunem agitant errore et
labore nocturno. Sic itur ad christum
fallax et vana est doctrina patrum
que artam et arduam monstraverunt
viam homini tendenti ad vitam quam
cum vos iste ecclesia indignetur [illegible]
omnis [illegible] commonet quam veri
ne religiosi in quorum invidia hec
quia resurrexit [illegible] [illegible]
sed religiosi professiones [illegible]
[illegible] labaim [illegible] [illegible]
[illegible] sicut ypocrite
[illegible] et Cistercienses a Clunia-
censes aut alii quorum ventilo-
qui et ventiloquium habitum in-
duunt et vitam [illegible] [illegible] clau-
strales qui plane vere religiosi
sunt dum professionibus serviunt
immunes sunt abbates maxima
Nulla vita fidelior est nulla sim-
plicior nulla felicior quam eorum qui
in claustris [illegible] degunt abiec-
tione sua gaudentes obedien-
tes prelatis suis in omni subiectione
et reverentia. ut appetentes sub
obedientie nomine [illegible] a fran-
[illegible] aut vagandi aut otian-
di licentiam. vasa sua possidentes
in sanctificatione et honore prestolan-
tes in silentio et pace salu-
tare dei/ adoctrinatione et [illegible]

alieni · ex ei procedet ab ore dampn
inquiete verbo quod salingare potest
animas suas / grata misteria cum
deo colloquia Et quasi terrestres
angeli sunt totum mundane pre-
bates / ignari. Si quid autem est
quod dilectam contestare videatur ad
caritatem fraternam referendum est
qua et in celis angeli miris modis
dampnis lapsibus compatiuntur. Et
super uno peccatore penitentiam agen-
te gaudent. Cum nos philosophos imi-
tari mos sit quo vita exina-
nita est / et astrea relictis homi-
nibus ad celos constat redisse. Sic
ardua vita claustralis vi-
tam priorem incomparabiliter ante-
cedit. Aut quod inclusum credide-
rim rectissime et tutissime prelatum
Cum vos ad explendas voluntates
eorum egrediuntur similiter et in eis
similiter versantur. et si nos seculo-
rum plane vtiliorem exerent et
vitam magnam laude dignam
et reverentia, nequaquam ad capitu-
rorum ut [im]posicitatem sanctiorem
attendunt. Nam [im]probitas capitu-
res rectissime aggregabus qui pro-
losophi pecias confitentur, et predic-
seruiunt validi. Cum litteras ferre-
ant priuilegiis abutuntur. Seruiunt
cupiditati terrarum officia
nequaquam exercent imparat grauant
plures. Colonie studio carnis am-
bulant licet se spirituales men-
tiuntur. vinto ex peccatoribus inter
vitam carnis participes sunt re-
gnum illius qui seruus est / et
quia inani gloria intumescens
altissimo conformari voluit a
superni deiectus et precipitatus est
in locum dampnatorum. Hunc
insani sunt qui hac via inte-
dunt et miserabiliores omnibus
viventibus qui et predicti vite

bonus fuerint et etiam. maxime
cum ille qui pro peccatoribus peccatum
sustinuit fieri et familiarem se
exhibuit publicanis et meretri-
cibus cum impoenitis peccatorum nec habe-
re renuit / qui non indigebant
iustitia eius / quos planum est his
qui altercationes quas cum pha-
riseis exerunt diligenter attendunt
Sitiunt tamen phariseorum exem-
plo locum tenere primum **De eisdem
et de Ezechia qui thezau-
ros quos ostentat amisit xxi**

Difficillimum aut impossibile
asserunt sapientes in presenti
gaudere cum mundo et inter-
num exultare cum christo
et plane miserrimum est torqueri
cum mundo et vinculum cum dyabolo
flagellari. Si ergo in hac vita
tantum sperantes sunt ypocrite
tristes. qui exterminant facies su-
as ut probi hominibus appare-
ant. et quasi predicentes tube
iustitie sue opera pronuntiant
a deo frustratam retributionem spe-
ctant / quam in presenti receperunt
mercedem suam. De hiis enim qui
verbo et habitu terrenum renouant
dominum ex sua ciuis constat quod
ipse elongat ab eis eo quod cor
eorum ab eo elongatum est. Sed et
ipsa opera eorum descendunt sali-
tis afferunt. et babiloniorum
principi sathane famulantur. Omnia
enim que ostentacionis gratia fiunt
proficiunt in mortem. Regum
narrat historia quod Ezechias
rex iuda in manu ysaie filii
amos signum incolumitatis
et salutis a deo acceperit verum
etiam horologii retrorsum redeunte
decem gradibus. quod nature

reversus ad priscum, cum umbra retro
plicat non redire. Misit Baro-
dach Baladam filius Baladan
rex Babiloniorum litteras et munera
ad Ezechiam. Audierat enim quod egro-
tasset Ezechias. Letatus est autem
in adventu eorum Ezechias et o-
stendit eis domum aromatum et
aurum et argentum et pigmenta
varia unguenta quoque et domum vaso-
rum et omnia que habere poterat in
thezauris suis. Non fuit quicquam
quod non monstraret eis Ezechias
in domo sua et in omni potestate
sua. Venit autem Ysaias propheta
et dixit ei: Quid dixerunt viri
isti aut unde venerunt ad te?
Cui ait rex: De terra longinqua
venerunt ad me de Babilone. At ille
inquit: Quid viderunt in domo
tua? Nichil est quod non mon-
straverim eis in thezauris meis.
Dixit itaque Ysaias Ezechie:
Audi sermonem domini. Ecce dies ve-
nient et auferentur omnia que sunt
in domo tua, et que condiderunt
patres tui usque in diem hanc
in Babilonem. Non remanebit
quicquam, ait dominus. Sed et de filiis
tuis qui egredientur ex te quos
generabis tollentur et erunt eis
eunuchi in palacio regis Ba-
bilonis. Unde super istis quidem hi-
storie secundum Ebreos auctore
Ieronimo vitas legitur. Cum
Ananias Azarias Misael cum
Daniele captivati sunt in Babi-
lonem ibique castrati ut in pala-
cio regis secundum morem gentium
ministrarent. Nisi forte repug-
net quod pueri sine macula alie-
ni iubentur introduci ut lin-
guam discerent Caldeorum. Et con-
stat quod non nisi thezauri regis
Iude in Babilonem translati sunt

sed magna pars vasorum tem-
pli domini in Ierusalem asportata
legatur et prophanata. Eleganter
autem ad domini regis miracu-
lum indulsisse Babiloniorum di-
cuntur nuncii cum muneribus acces-
sisse. Quia tunc Pape quibus
sollicitatur a iudeis christianorum quando
et admirabilem clemenciam dei utri-
que clarius innotescat. Sed hic
imprudencius est explicite, quia
hii non sufficiunt laudi sunt
sed quod hostes preciosissimi stu-
diosius sunt vitandi, quia ti-
mendi sunt cum ferunt dona.
Qui quod aromata bonorum o-
perum, utilis aurum argentum
eloquentie, cogitacionum pigmen-
ta, unguenta unde et utensilium
suorum aptitudinem ostentat et
rectore. Et si qua in thezauris
bone consciencie caute et utilia
reponuntur, audiat verbum domini,
sciat quod procul, quia omnia que
militare videbantur ad gloriam. Con-
fusionem stipendium et mortem ac-
ceptura sunt. Unde quod eciam fi-
liorum successio Babiloniorum tra-
ditur principi, quia ea que
aliis utilia erunt, hic et fer-
ventia, cum inanis glorie causa
fiunt inutilia sunt actori, qui-
bus eorum remunerator propter hoc af-
fertur. Et solum veritatem in
bono cultu acceptat cuius ocu-
lis nullo fuco, nulla malicia
prestringi potest. Quia videt in
abditis et cordium presidens scru-
tatur. Fures distinguntur a rebus, ne
qua liberrato mendosum time-
at auro, unde et speciem nomen
accepit. Que quidem epicurorum
indubitata fides est. *De Car-*
thusiensibus dominis moderatoris

habemus avaricia cohibet
et magni montis nova
religio dum omnia mundana
contemnens. et de crastino
non cogitans repellit omnia
avariciam excludit ab ipso-
rum nostri ut sup.

c xxiii

Ipocritarum aut ignem et
notam cautissime et fidelis-
sime declinavit Cartu-
siensis et magni mont-
is nova professio. Quantumque vir-
tutis christiane salvator pre-
cio solidata. Siquidem Cartu-
sienses cupiditatis sue immo ne-
cessitati limites posuerunt. Et
moderationis habenis omnem
avariciam cohibent. et in fundo
ipsi necessitati adeo substra-
hunt ne sibi opertenti illius
quempiam avaricia molliat.
Magni proculdubio viri et in-
ter precipuos mundi. cum ne in
professibus sed iam senectute in-
do in tanta multitudine habendo
seculorum parum processerunt ho-
mines qui possent aliquos sibi
prospexerunt fundos. Necesse est semper
esse aliquid curie rei. Et ipse
habitus desiderii aliquid ulte-
rius iungit afflantes mysteri-
orum est. Siquidem dico professio-
nem potius dixerim conscientie
manifestam. Quomodo igitur modo-
co quo gloso presertim est qui fundo
unde valeat saciari quod et
si nemini in admodo pau-
cos centenos ascriptos credam
hunc tam pro nullos iustissime
proposito certo habeo. Tamen et exigi-
tur certo voto petere finem.
Sine quo in infinitum animi
humani conatus protenditur
et in id quod omnino nequeat
apprehendi. Porro magni montis

in nobile vita pardum elegerunt
et in id avaricie. sed ipsius
nature quodammodo dominos
res omnia necessitatis impia ex-
cluserunt abicerunt sollicitudinem
crastini omnia mundi oblectamen-
ta contemnunt. parum est apud
eos. quorundam ad portas eorum
pulset imagine excluditur et con-
spectus abscedit. Mentes quippe
solis cristus ingreditur. tunc
imprimunt gratie lactantes ca-
titudo sua in eo qui parvulos
emittit et det immigere esca
pullis et corvorum. Lilia vestit
agri et omnibus sperantibus in se
aut restitucionis sue abte pan-
tibus legi necessaria prestat. ut
nihil desit his qui se cum non
sibi tradiderunt voluntati. Tota
eo sollicitudine sua et omnem
in eum proiciunt cui fidelibus
cura est. adeo namque devitant
angustias. ut vita eorum tota
nonnullis tentatio videatur. Ra-
cio siquidem patris eorum tenta-
tionis diffiniunt. Cum quis a-
vendorum habenas divino dum-
taxat committit miraculo. Quan-
to in modo auxilio destitutus
Ceterum ego vitam placetiam deo
arbitror. cupiditate ignaram in-
strenter innocentie et purgata
in opere caritatis. Quid ego in
his aut in illis sibi palliata
ypocrisis vendicabit cupiditate
deducta Regula namque verissi-
ma est quod de radice cari non
oriuntur mala. et de cupidite pla-
ta nequaquam bona proveniet.
Licet est quod displicat deo v-
bi sunt de voluntate victima
imolat aut qui eum non offendit

si in aliquali pinguedine oblationis
partem eius quis subtraxerit
voluntatem. Ergo qui sua voluntate
facere disposuit irritat dominum
et qui sua proposita illius se sub-
icit voluntati altissimum placat. Ju-
xta quod solo vere iustitie sacrificium
consistit. Unde illud in evangelio
Audivimus inquit dicit iustus
est quia non facio voluntatem meam
sed voluntatem eius qui misit me.
Holocaustum est in Leviticum omnis obla-
tio que offertur domino absque
fermento fiet nec quicquam fer-
menti et mellis adolebitur
in sacrificio domini. Superbie namque
fermentum offert et mellis, cum
quis in regula humilitate et ad
citudine mandatorum quempiam
offert ad nutum proprie voluntatis.
Cui non mandatur legittime pre-
subicit voluntatem. Quicquid offert
timore fermenti et mellis a
sacrificio prohibitio per excludit dul-
cedine. Isti itaque proprie voluntatis
immemores queruntur inquit
quod placeant ei cui se proba-
verunt. laudem que a bonis omni-
bus est contemnentes ut scilicet
habentes ut volentes habe-
dimittas qui dicendi sit hic
cum ipsorum patres porticus. Verum
tamen mirabeis iam ad Cartusi-
enses dixisse dictum est ali-
quis ut a sacerdote corpore civ-
itatis ascendet et peccata confessio
vertuosis quod quiescerit ap-
ud testimonio declarasse. At
ille indicante sua habitu ut tam
unigenitum committere potuit ut stric-
tissime professionis cellam demi-
graret de Magistro monte ne-
minem adhuc assumptum audivi

Sed utrum aut nunquam assumatur
aut talis qui illo decoloret
actu hominum singularis eminen-
tie vetustate. Alii Basilium
alii Benedictum. Hi Augustinum
ac isti singulariter ingerunt
dominum Iesum Christum. Licet autem du-
as istas professiones nichil
qui meruerit commendavimus
inculpabiliter deo teste in sugilla-
tionem aliorum in professoribus
suis recte incedentium profiteri
Sancti sunt utique Cistercienses
Cluniacenses sancti monachi
et canonici regulares et ni-
hil sic stella a stella differt
in claritate sunt alii aliis sanc-
tiores et cuiuslibet professorum pro-
fessio antecedat inquantum e-
ciam forte reperiantur qui pos-
sunt superioribus statibus adequari
plane utrumque primus gradus
et singularis glorie titulus est
Virginitatibus tamen et quantitatis
forte sunt aliqui sublimiores virgi-
nibus profundi Confessoribus
martires professos cathegoria
confitentur eorum. et nonnullos
confessores aliquibus martiribus
forte quo ad aliquid non ve-
litur coequari. Clarum est quod si
aliquis secularium viri sanctis simi-
lium iam dictis professionibus pro-
ficiat dignia vix est ut eius
pro talis nec regularis tenor habi-
te possit emulari. Si quis enim
in nobis a Septembris idibus
usque ad pascha ieiunet omni
die noctibus assit vigiliis in-
gerit abstineat absit carnium
pinguedine vehementer in dietam insistat
choris quotidianis numquam desit

aut raro / et hec exquisita tan
ta sobrietatis limites non excedit
tantam ponat silencii custo
diam ori suo. et diurnos ex
cessus deleat satisfactione quot
tidiana / et quod precipitur inmo
dicancia et sua mora expleat
et non modo verborum sed et ver
berum acrimoniam sufferat.
et coram tondentes se obmute
scat. Tamen non enim est virtutis
egregie et fortis animi homi
nem adinvicem. et ad reverentiam
conectum. tamquam vere apostolicam
vitam et expressam Christi imitato
rem / Licet autem etiam ignavi
ex necessitate tamen faciunt cenobi
te Nam in eo a studiosis dif
ferunt quod illi ex dilectione
faciunt ea / ad que isti stimu
lo necessitatis urgentur et sepe
inviti. Sunt tamen in seculo
aliqui quos seculares non audeo
nominare. cum nichil secularitatis sit
dicendum in talibus. nisi quod
seculo nequaquam amplius federa
tur affectu. Dic enim preputium
nichil est et circumcisio nichil. sed
observatio mandatorum dei / sicut
religiosorum patre dictum mo
nachis inde est / et canonicis
nichil mandatorum observatione de
vita / Licet igitur tamen consuetudinem
si quis legem observet. Si non
sub lege quispiam observat legem,
cum nequaquam dixerim secu
larem. Verum tamen comparatione
religiosis sunt secu
lares dicendi quos vestis
pulla ab aliis non discernit
Nulla n(on) iactura nobis nisi secularis

sit et vita. Indignatur aliqui
quod religiosis ego habitu secularis
et conversatione prefero ista primo
Et dum quidam cenobitas me
aliis dicere existimarent cum
sint hos non despicit se bene
dictus appellans. Qui et giro
vagos et sarabaitas arguit
sic manifeste quia sancte cenobi
tis auctor in regula sua hec lo
cum non multis [illegible] minus be
nigne audiat / eo quod electos
quo ad aliquid visum est pre
tulisse. Auctor est in regula quam pre
stat nequaquam religiosis differen
tiam faciet. Sed in omni gente
qui timet deum et operatur iusti
ciam acceptus est illi. Eidem et
aut vestes pullas esse vita ut
candidas ornatum ut prodest
pari non fugienda. quia alte
rum delicias alterum gloriam redo
let. Non absque fuco est autem
tu inde si prius lincearum
vestium non habere candidis
est / et manifeste videtur sed [illegible]
me certam temporibus nisi [illegible]
sit animi invigilare quarumdam
regulam profitentur quos [illegible]
[illegible] cuius possis agnoscere
Qui aliquid in contincti [illegible]
Aliorum inquit vidi [illegible] et
plenum [illegible] est refectorium
[illegible] quod sudarium et orarium
non habeas gloriari. Sunt qui
pauperibus parum tribuunt. ut
amplius accipiant et sub pre
textu elemosine querunt divi
tias que magis venatio ap
pellanda est quam elemosina
Sic bestie sic aves sic capi

sunt et pisces. Modica esca in
hanno ponitur ut meo matri-
nario sacculi prosperant. Est
utique melius non habere quod
tribuas quam ut tribuas petere
impudenter. Non sunt fures ho-
spitales vel alii quod hic dimi-
nuerant. Quam cum hic loquitur
doctor egregius est. et forte ad eos
Ieronimus non responderet. Ipsi licet
ego non noverim regulam sua-
rum tamen regulam veritatis qua-
rum constat quia religio munda et
immaculata apud deum et patrem
hec est visitare pupillos et vi-
duas in tribulatione eorum et im-
maculatum se custodire ab hoc
seculo. Hec autem pollicitorum
omnium est et bene vivet agitur
si ea fideliter servant. Corro-
sivo oculo dei argentum religio-
nis se respicere credunt deus. Pro-
videbam dominum in conspectu meo
semper quia a dextris est mihi ne com-
movear. Propter hoc dilatatum est
cor meum. Et maria excepta
a turbis et in quietis sedens
secus pedes domini ut audiret ver-
bum eius. At ut de proposito strepitu clau-
datur. Quod beatus Iob di-
cit. Permittet proferat in me-
dio. Hoc inquit scio a principio
ex quo positus est homo super terram
quod laus impiorum brevis sit.
gaudium ypocrite ad instar puncti
Si ascenderit usque in celum super-
bia eius et caput eius nubes
tetigerit quasi sterquilinium in fine
perdetur. Rubrica de
Invidis et detractoribus
Capitulum xxiiii

Certe quam miser est finis
ypocritarum qui sacro te-
stante eloquio perdentur
ut sterquilinium quo nihil
immundius est. Et frustra
ergo attenderit umbra bono-
rum operum. Verum si bona essent re-
vera nequaquam perderentur ut desi-
deria carnis impleverent que ad-
versus spiritum concupiscunt. multa su-
stinuerunt in fame et siti. in fri-
gore et nuditate et similibus
quibus Christus comparavit qui potens
margaritam. Non cum in prebenda
invidia vel gula consistit opera
carnis. Unde apostolus ad Galathas
loquens ea in multis viciis
manifesta esse convincit. ut
sunt fornicatio immundicia ava-
ricia impudicicia. luxuria idolo-
rum servitus. veneficia inimicitie con-
tentiones. emulationes ire rixe. di-
ssensiones hereses secte invidie.
homicidia ebrietates comessatio-
nes et similia. Que qui com-
mittunt regnum dei non possidebunt.
Sive ergo ad fine cupiditatis vel lu-
xurie sive ad inanis glorie vel
avaricie exitum opera referantur
quia perierunt fine suo mortem
meruit. Unde idem apostolus
Ne efficiamur inquit inanis
glorie cupidi invicem provocantes
invicem invidentes. Sane
vicia quibus flebilis iusticia nio-
tescit prudenter et eleganter ex-
pressit. cum arrogancie tumor faci-
le proruet unde sibi prerogativa vi-
ctorie opinatur. et livor illis
invideat quos superiores putat
esse vel pares. Sed illo quod nihil
invidencia iniustius est. licet
nullo iniuria magis moveat pu-
nitor diam et hec recte quam cala-
mitatis corda qui sponte sustinere

abiecerit. Unde eum compaciatur
eis quos a felle malicie maluit
esse immunes. quam beati patribus
sanctis dudum prius placuit beatitu-
dinem consistere in virtute, et nullam
sine caritate posse esse virtutem.
Cuius preciosi fructus iocundissimus
est apostolo testante qui operibus
caritatis hec opera fructus eius ad
… proficiunt evidenter apponit.
Hec sunt pax. pacientia. longa-
nimitas. bonitas. gaudium. man-
suetudo. continentia. castitas. Cer-
te hos virtutis ramos a radice
cordis sui succidunt, et radi-
cem caritatis de anima eruunt
et extirpant. Invidia non via
ad virtutem … Plane
nil est quod magis caritati
impugnet. quam livor invi-
die. Est autem invidia ut phi-
losophus placuit tristitia sur-
gens ex apparenti prosperitate
alicuius vicini. Si enim de-
terreri vel prosperitate appa-
renti eius prosperitate tristatur
nequaquam detrahet invidie
materie. Nam et bonus displi-
cet cui in perniciem multorum
succedunt hii qui ad mala
procedunt promoveri. Si ergo
livor bonis affligitur alienis
planum est quod a caritate plurimum
distat que sua non querit. Et
que primo loco caritas in bo-
nis nichil sibi in malis ni-
chil reputet alienum. Malis co-
patitur. alienis bona sua dif-
fundit in proximos. Nam
et amicos unit ut idem velint
quod nolint. Et magnus pro
amicos. Tolle invidiam, meum tuum
est et tuum meum. Et forte non
erit aliquid meum vel tuum. sed om-
nia erunt. Ipsa enim est que quod

sibi vult adesse idem proximo
adesse desiderat. Et si non adsit
vel absit infelicitas cruciatur, et
sepe meo quidem non desiderat dum
illud proximo videt adesse tor-
quetur. Certe quidem est et Ethica
dicitur. Causa in iustis invidia
nil est que proxima ipsum au-
ctorem rodit excrucians animum.
Nec leve tormentum credas, quo
nullum gravius potuerunt siculi
excogitare tyranni, pestem hanc
licet poetica nube figmenti Naso de-
pinxit eleganter. Unde et de pal-
lor in ore sedet macies in cor-
pore toto. Nusquam recta acies livent
rubigine dentes. Pectora fel-
le virent. lingua suffusa est
veneno. Risus abest nisi quem
fecere dolores. Nec enim tenet lac-
rimas quia nil lacrimabile cer-
nit, nec fruitur somno vigilan-
tibus excita curis. Sed videt in-
gratos intabescitque videndo suc-
cessus hominum carpitque et carpitur
una. suppliciumque suum est. Non est
autem miranda res de se ipso, licet om-
nia tempori, corporis compositam au-
ctor astruebat, cum non figure
que cartografia vel sartografia
dicitur viis consistit, quod rebus
incorporalibus corporis liniamenta
licenter attribuit. Sed aliud potius
attendendum est, quod nulla vis
beneficii aut nature flamma re-
stringit invidie. Nam et pallo-
ribus et forma mortis deter-
ret invidiam, et sorores felices
thalamos soror stimulata
ferre non potuit, et ut premissum
minimum vel genuine fidem ser-
varet. nullo pretio potuit incli-
nari, sepe mori voluit ne ge-
minum tali videt ad partum fi-
cuius in fratrem patriarchas exci-
tavit invidia, ut nec impune
revelare licuerit. Que qua sompnis
innocenti narrabat in sompniis

Ergo servitute dampnatur invencius
frater pro orbitate. et ut dispo-
sitorem gracie dei evacuet in se fra-
tres. sequntur iugiter calamitates
xiii. calumnias egipciorum. sen-
ciam pharaonis a iusto iudice in-
iquitas impetravit. Nam et Jo-
seph in laboribus servierunt. et
successio eorum in luto et lateris
confeccione paleis imputatur indigna
Videas multos eisdem livoris
urgeri stimulis ut quos perite
obitus opponit gracie et dispositorem
gloriosissimum vitant impedire sed
forte quasi sompniando cedicium
alterius prosperitati obstant. consulta
tur et quasi frater hismahelit
exponitur si non occidit incu-
salit ipsam sinceritatem. et ut confid
peterant scelus merentur tunicam
ondiunt cruentatam. Hec eadem de
sceptorem in multis videbis qui ad
omnia aure monieta feliciores
vivunt sibi ressilient adversitatem
fortunam. aliud alius gemini lederent
et ut Esopo vel Aviano tre-
dam. videbis qui sibi oculum alte-
rius eruit gaudent. dum utroque
privetur proximus. Nec est qua
via declinet invidia nisi mi-
serimus fiet. Celebre namque est
ab antiquo proverbium quia sola
miseria caret invidia. Extrema
est hominis miserrima cui non
invidetur. Refert plato cum ei
condiscipuli invident socrates
interrogasse. qua racione posset
homo declinare invidiam. Cui So-
crates. Esto inquit ut tersites
dum ego torqueatur invidi alios mi-
serie sue volunt esse participes
undique querentes ut noceat et
ipsam innocenciam. quandam putant
esse mortis imaginem. Unde
naso ut ab vivo distat omnes
notans invidum ait Et si non

aliqua nocuisses mortuus esses
quo iure nunc decet et philosophi aut
virum auctoritate vel moribus gra-
vem Unde Boetius in 1° augu-
gis. sed quem auctorem gestorum
Cassiodorus in tripartita recitat
historia. Quod inquit Julianus
tonsores et coquos a palacio
expulit non iure imperatoris sed
et philosophi opus egit ut aut dicitur
habet autem dilacerant ne philosophi neque
principes sunt Sic enim exigenti (?)
causa cessat opus. decet vero ad maa-
liciam detrahendi Hec est utrique in-
dubitata proles invidie / et ca-
ritate abesse. Manifesto indicio
contestatur Et hinc quidem bona a-
liena Partitur. inde minuit ma-
la et fingit que non sunt aut
magnificat et extollit si qua
sunt. Caritas non agit perperam
Sed sed potius veritate letatur Cum
amplius vicia multa gencium enu-
merat. novissime et quasi
in culmine malorum suum confinde
rectius dixerim posuit detra-
ctores eos tamquam singulari
nota divine bonitatis hostes ex-
primens quasi solos deo odibiles
esse pronunciat. verum illos deo
odibiles inter ceteros esse tradiderim
qui latenti odio ut magis nocea-
nt eis quibus creduntur fidelius lau-
des predicant alienas. annunci-
ant simulant sibi bene tamen in-
tante. summos vel modicum quod fece-
rint titulis adscribitur Felix
et nato felix et coniuge ptheus
et cui si demas iugulati ci-
vica foci Omnia contingerant
Nunquam tanti parricidii labes
omnis non inmo fortune dotes. sed
cunctis magnifice virtutis titulos
grandes non oblitant Tale
est illud oratoris iulius fortu-
natum fuit vir vivorum forte et que
constat strenue egisse quam.

plurima/ quo tamen pacto iudicium
repetundarum apud iudices in-
stos exegerit. Mirarer quidem
si uix obloqui eius michi esset
incognita. Hoc non recens
est et quodam modo speciem boni o-
perit ut ita dicam studium in-
tanum extinguit. Et quidem de
gnathonicis id est de adulato-
ribus multa superius dicta/ sed
quos detractores dixerim gna-
thonicos an detractores non sub-
liquet. Utrique tamen uicium a-
pud antiquos inuenio morte
multatum. Nam et Athenien-
ses Thimogoram qui officia
salutatoris Dario regi more
deditum illius aduenientem capi-
tali supplicio affecerunt. Et la-
cedemoniorum senatus Cleri-
stolum interimi iussit eo quod
magnorum uirorum corpore satiata
maluit quam palam constantia ui-
li arguere. Hoc enim apud bene
compositos semper licuit ut quis-
quis suo iudicio utatur. palam
quod reprehenderet/ quod negligen-
ter factum uidetur. Si quid habeat
reprehendendi liceat tacitate po-
nitam libertas apponebat. Certe
tirannica dumtaxat rabies
horrescit et impedit. Ceterum
detractores et inuidos sicut in curia
uidebis abundare quasi in eam
quasi totius orbis sentinam con-
fluxerint. Non est certum quem
tamen nisi religiosissimus sit quem
liuoris stimulus non attingat.
Ubique tamen qui illustrioribus
claruerit minus acrius inuidie
toxicato dente rodunt/ uerum
eum fulgore suo qui grauat
artes infra se positas extinc-
tus amabitur idem. Et pre-
ter si ui domos. Prelatos subditi

detrectant. Ita sic superiorum ita et
subditorum genus plerumque querulum
lum est/ et aut se minus recte pre-
mi. aut indigne remunerari
studia aut officia male admini-
strari causantur. Ergo quis inue-
nies qui in aliquo non detrahet
presidenti. Et si interdum otia dete-
stantur. Communitates religiose reuol-
ue traictos familiares fere semper
patri familias uidebis ingra-
tam. Et non modo in curia. sed in sco-
la. sed in claustro sed in capi-
tulo morem habent. si tamen dome-
stica uitia sunt motibus aggre-
uanda minueris optime. Ve-
nerabilis pater Gilbertus Herfor-
diensis episcopus michi referre
consueuit claustralium morem
quem in seipso se fatebatur exper-
tum. Cum enim monasterium ingressus
esset feruens admodum igne quem
de nouo conceperat. magistratuum
suorum ignauiam arguebat. Nec
mora promotus in modicam mi-
nistratione complicium motus est. Ubi
dum tamen perperit maioribus. paulo
post ad priores ascendit. prioribus
quoque spacium tempore non cessarunt
abbates. Effectus est et ipse ab-
bas et prius in coabbates
tempore alia cepit intueri. Tan-
dem et ipse episcopus. coepiscopis par-
tit. Nec tamen ipsum inuidie ui-
tio arbitror laborasse. sed uir
prudens quod hodie quodam modo
ingenium eleganter expressit. Et
forte licet sibi perfectus pater impo-
suit. ut sit laboratum turbe
sponte conseruis benignius an-
diretur. Hanc sibi Cesar
audita Cathonis morte tan-
dem compassus est laboribus et
erumnis extincti et egregium

tiue rebus bitinus defleuit
exemptum Vnde tamen confessus est
quod et katho virtuti eius inuidet
et quod ipse katho glorie inuidebat
Hinc vero ad gratiam sui inuidia
via expeditissima sit. sicut do
cet in Andria. dum filium omnibus
hominibus obsequi. neminem lede
re refert. Sit quoque semper de beni
dinus pre auro Fama dente
caninum. vel contabit tantissimam
fidelitatem. vel retundet solidis
sima virtus Alia signa virtutis
nemo detractiones declinat aucu
los / libere tum reprehensiones inc
declam sana mens inimice offe
natum / licet iure ciuicia puni
ant famosi quoque libelli Nam ma
la condiderit in quem quis car
mina ius est iudiciumque. et ad
versus conuiciatores pridem lex est
accepta Chorus quoque contempta li
cencia suppressus et abutendum
turpiter obticuit sublato iure
nocendi

De libertatis amore et fauore / et de hijs que libertatem pacienti animo maiores [s]

Libertas quo de singulis
pro arbitrio iudicat / et ge
sanus videt moribus ob
uiare reprehendere non vere
tur Nichil autem est gloriosius liber
tate preter virtute. si tamen liber
tas ipsa a virtute se iungit Quibus
enim recte a sapientibus liquet ea
libertas vel aliunde non prouenit
vnde quia summum bonum in vita
constat esse virtutem. et que pe
la grauia et odiosa seruitutis
excutit iugum. Pro virtute que
singularis viuendi causa est
moriendum si necessitas ingruit
esse censuerint At hec preter
libertatem non prouenit. libertatem quoque
pendium preterea carinat non adesse

virtute Ergo et pro virtute habitu
quibus liber est / et quatenus est liber
eatenus virtutibus pollet Econtra vi
cia plura seruitutem inducunt. hor
que personis et rebus indebito fam
latu sufficiunt Et licet seruitus pro
ne / nusquam miserabilior apparet
victoris seruitus loge sit miserior
est Quid est itaque amabilius
libertate. quid fauorabilius eius
virtutis aliquando reuenctum habet
Eam promouisse omnes egregios
principes legimus. ut vnicuique ad
tanisse libertatem nisi manifestos
virtutis hostes Hinc fama alie
tatis sunt introducta. nouercatis
insipiti. et que obliuius animo
rem magnifice gesta sunt. hi
storicorum testimonio celebre est
Katho venenum bibit astinuit
gladium. et ne qua mora pro
tende vitam ignobilem iniecta
manum dilatauit vulnus. san
guinem gloriosum effudit. ne regn
tem videret Cesarem Bruto ar
ma mouent familia. ut vrbem
eximeret seruituti quamquam sedes
imperij miserabilius maluit bel
lo semper affligi quam dominum licet
mitissimum sustinere Christo ad
infirmiorem sexum Coniuges theu
thonorum victore mario ut do
no mitterentur reste virginibus se
quoque promitterent contubitam se
turas experte cum numme audi
rentur proxima nocte laqueis
sibi spiritum eripuerunt eliso
gutture ne seruirent. aut pu
dicitie dispendium paterentur Si
singula huiusmodi referre voluero te
pus antequam exempla deficient
libertatis itaque vsus eximius est
eique plura displicent qui moribus
similibus viuunt Hinc libere dix
erunt semper. sicut timor ita et
temeritatis experti sunt
ob amorem predictis rogauit //

Et dum vita via medii laudamentur et gravem. Ceterum sub una agmine libertatis temeritas spiritus sui profudit vehementiam, reprehensionem incurrit nostri quidem auribus gratior quam sapientissimi cuiusque animo probabilior ut pote frequentius tuta venia aliena quam providentia sua. Viri tamen optimi et sapientissimi est habenas laxare libertati et quelibet dicta eius patienter excipere. Sed nec operibus se exponit dum virtutis iacturam non incurrat. Cum enim per se ipsam virtus queque resplendeat, parte titulo gloriosiori fulgere claressit. Privernatum quidam cum interrogaretur qualem pacem habituri essent captivi Privernates sibi impunitate donata, reddit consuli honorem si bonam dederitis perpetuam, si malam non diuturnam. Cuius voce liberrime non modo veniam rebellionis obtinuerunt Privernates, sed et beneficium civitatis Romane. Quia sic in senatu loqui Privernas ausus est, Philippus quidam ad usus ordine senatorio libertate exercuit, segniciem quam pro rostris exprobrans alio sibi senatu opus esse dixit. Nec tamen senatoria constantia moveri potuit, sicut nec prudentia Philippi consulis. Cum ei a reo diceretur, cui lictorem preceperat iniici manum: "Non es" inquit "mihi, Philippe, consul, quia nec ego tibi senator sum." Magni Pompeii inter ceteros in hac parte virtus enituit. Cum enim Gneius Piso Mallium Crispum reum faceret eumque evidenter nocentem Pompeii gratia eripi videret, iuvenili impetu ac studio ~~ad accusationem Mallii libertate Pompeium~~ ad accusationem provectus est. Multa et gravia crimina prepotenti defensori obiecit. Interrogatus deinde ab eo cur se prius ipsum non accusaret, "Da" inquit "et tu prides rei publice te, si postulatus fueris, civile bellum non excitaturum, et ego etiam de tuo prius quam de Mallii capite in consilium iudices mittam." Tam constanti eorum iudicio duos sustentat reos, accusationem Mallii libertate Pompeium, et eorum alterum lege, regi alterum professione quamsolum poterat. Gneius Lentulus Marcellinus consul cum in contione de magni Pompeii nimia potentia quereretur assensusque ei clara voce populus esset, acclamate inquit Quirites, acclamate dum licet. Iam enim vobis impune facere non licebit. Cum impune tam tunc eximii civis pulsata potentia est, huic invidiosa querela, hinc lamentatione miserabili. Eidem candida fascia crus alligatum habenti Favonius "non refert" inquit "qua in parte corporis sit diadema," exiguos eius regias exprobrans cavillatione panni exigui. Sed is neutram in partem mutato vultu utrumque cavit, ne aut hilari fronte libenter agnoscere potentiam aut tristi iram professi videretur. Eadem tamen Helvius Formianus libertini filius imperans qui redierat ab inferis ut L. Libonem amicum Pompeii accusaret. Ab inferis inquit Helvius in Libonem venio accusator. Sed dum illic moratus sum vidi quam plurimos in dignitate et sexu innocentes ibi de te gravissime conquirentes

q ipsos per vim importabile
bonis potentia tua sequitur
condemnaveris et omnia Pompeij
prisa et reprehendenda audientibus
cunctis exposuit Itaque eodem tempore
et fortissimum civem Pompeio male-
dicere et tutissimum vivere Et diphilus
tragedus cum agendo in scena dire-
cta in Pompeium magnum mi-
seria inquit nostra magnus est
Item Gneo Carbone consule
iubente sibi obsides dari a pla-
centinis Marcus castricius li-
bertate inflamatus nec imperiis
nec viribus cessit. immo consuli
dicenti se habere gladios inquit
Et ego annos Servius Galba
pro Pompeio obligatus cum in fo-
ro conveniret Gaii inquit Ce-
sar pro Pompeio genero quon-
dam tuo tertio eius consulatu
pecuniam spopondi quo nomine nunc
appellor Quid agam an de-
pendam palam ait a parte ei
honoris Pompeij venditorem expro-
brando ut a tribunali submoue-
retur meruerat: sed illud ipsa
mansuetudine mitius pectus
eo aliquid Pompeio ex suo fi-
sco solui iussit Pisistratus
atheniensium tirannus cum eius u-
xor hortaretur ut capitale sup-
plicium sumeret de adolescente qui
filie eius amore succensus eam
in via publica obviam fuerit
osculatus Respondit Si eos qui
nos amant interficimus quid
faciemus hiis quibus odio sumus
Vox quidem tiranni indigna que tiran-
no que et filie laudabiliter tu-
lit iniuriam et laudabilius sua
Item a Crassipo amico convitiis
in cena sine fine laceratus et
animum et vocem cohibuit ab
ira Et sicut eius Crassipus timu-
lente sputo in os eius eiecto
restrinxerit filios et familiam
ab ultione retraxit Postremo quem
die supplicem et voluntaria se
se mortem exigere Data fide i-
dem amicicie recepit Nobilis-
simis cunctis fortune tamen
dispares a Senatu Hispania
provincia delegati audiente
Servio Sulpicio Galba eorum viro sed
liberrimo spiritus Cum ergo senatui
etiam pellis prestitisset assensum
neutrum michi placet inquit Sul-
picius quem alter nichil habet
alteri nichil est satis eque ma-
lam licentis imperii magistram
iudixit inopiam atque avariciam
Romanis quoque consule Bru-
tum Lusitanie imperatorem
legatus Cimbrorum adversus Ro-
manum imperium arma tractantium ubi
civitatem munisse poterat. n
Romanus esset. quoniam habuit
ipse preterea moderato semper
animo fuit Cum enim Cimbri
ad redemptionem libertatis invitarem
legatum ferrum sibi a maioribus
quo urbem tuerentur relictum
esse respondit non aurum. quo ab
imperatore avaro emeret libertatem
Pastensis quinius eximius
vir sua libertate nulla quidem
stya et Domiseris clarus. n
s in sola probandi studio me
batus quid sibi tantum daret
que vellet dicendi licentiam
duo vivit que hostes hori et
senectutem et orbitatem Quid
eum timebit puer orbus pu-
eri petentes est eos qui in
convivio Tarentinorum parum
honoratis sermonibus de se habue-
rant an que audierat vera
essent Tum ex hiis unus Ni
vinum inquit nobis defecisset
ista que tibi relata sunt pro hiis que

dicturi eramus. huius ac io-
cus fuissent. tam urbana
vapule excusatio. tam quam sim-
plex confessio vitii. iram tiran-
ni convertit in risum. Inseruit se
viris liberi sermo inter liber-
tari sanguinis. que a philippo
rege temulento immerens
dampnata provocatione inquit ad
philippum sed sobrium. Sic ergo
excussit crapulam hostitanti
et potius animum ebrium ~~restare~~
resipiscere. tam sapientis diligentia
inspectam. coegit insidere se
sinat. Siracusana quedam
sola cotidie tempore ma-
tutino rotis expetentibus
a diis salutem gravissimi et
importabilis tiranni Dio-
nisii devotissime exorabat.
Quod ut ipse cognovit non
debitam sibi admiratus benivo-
lentiam ad se vocatam quare aut
quo suo merito hoc faceret inter-
rogavit. Tum illa: Certa est
inquit propositi mei racio.
Puella enim cum gravem tirannum ha-
beremus carere eo cupiebam. quo
interfecto aeque teterior arcem
occupavit. eius quoque domi-
nationem magni estimabam
finiri. tertium te superioribus importuni-
orem rehabere cepimus. Ti-
mens itaque ne si et tu ab-
sumptus fueris etiam tibi succe-
dat deterior. caput meum pro
tua salute devoveo. Tam fa-
cetam audaciam Dionisius
et si deterrimus. punire tamen
erubuit. Quod cum severum
erit si et pravitas intra quas pe-
rium ferre locum libertas optinet
puniunt. Boni qui sic alios
compatiuntur ita et reprehensos pravi

cultores extiterunt. adeo quidem
ut dum hic in conviviis et loc-
ciis sobriis vocatur quisquis
cum instantia tamen horret ac
refugit ebrietatem. videat igitur
rus. Illam et si contumeliam
faciat communiter vel absconditam
evidentem patiam iniurie reprehensionis
apud sapientes longe gravior
est quam pena. Inde lidori-
arum et scommatum etiam adversus
viros summa potestate preditos ex-
titit licentiosior magis quam licitum
est. Est autem ut in libro Sat-
urnaliorum Eustathius docet
lidoria que exprobrationem et
directam contumeliam continet. Scom-
ma quidem morsus est figura-
tus quia sepe fraude vel urba-
nitate tegitur et aliud sonet
aliud intelligas. nec tamen semper
ad amaritudinem pergit. sed non-
numquam hiis in quos iacitur et
dulce est. Quod genus ma-
xime vel sapiens vel alias ur-
banus exercet. precipue inter men-
sas et inter pocula ubi facilius
est ad iracundiam provocatio.
Nam sicut precipiti stanti vel le-
vis tactus impellit. ita vi-
no infuso vel aspersus parvus
quam dolor incitat ad in furorem.
Ergo cautius in convivio absti-
nendum est scommate quod
tectam intra habet iniuriam.
Tanto enim pressius habent
dicta talia quam directe lidorie
et hamati angulosi quam directi
mucrones tenacius infiguntur.
Maxime quia dicta huiusmodi
risu presentibus movet quo ve-
lut assensu genere confir-
mat iniuriam. Est autem lido-
ria huiusmodi. oblitus es quia

salsamenta vendebat. Stroma
autem quod dictum est quemadmodum char
esse relatam tale est, memini
quando brachio te tuo ungebas.
Nam cum res eadem utrobique di-
cta sit, illud tamen ledoria est quod
aperte abiectum exprobratio quidem
est. Hic stroma quod figurate
sunt stromata minus aspera
que quasi edentate belue sunt
morsus. Sic consiliatus pergit
Solent inquit esse flamines
diales modo consules diales
habemus. Et in eundem vigi-
lantissimus est consul noster qui in consulatu suo
somnum non vidit. Eidem quoque ex-
probranti sibi quod ad eum con-
sulem non venisset. veniebam
inquit, sed nox me comprehendit.
Haec de usu ledorie et stromatis
et timiditate dictum in sermo-
nibus igitur audisse sufficiat. quia
argute lacessitus est quod equum
est esse correctum. Unum tamen
de stromatibus Alexandri quem
in talem libellum cum superiori-
bus adnectam. Eidem rex Darius
uno et altero prelio victus cum
ex parte partem regni Thauro
imperitandum et filiam in matrimo-
nium cum decies centum milibus
talentis polliceretur. Et cum Per-
menion vir magnus inter Al-
exandrinos dixisset si Alle-
xander esset usurum hac conditione
fuisse, et ego si Permenion es-
sem eadem rescriberem. Sic et quid
consiliariorum timiditatem argueret
post duabus victoriis vindictam
dignatur tali stria sicut evenit
tribunitium Alli brevem quod sunt
et sic licitum libertati parcendo
potius dicere de vitiis, quam et ino
principio liber recitans exprimere voces
et quod etiam finis dicitur ad usus

domus vero loquuntur decere bre-
viter indulget libertatem. Tunc gene-
ro impetrata venia que ipso
iure competit, linguas committit
et quicquid eos toto anno urit
impune redarguunt, palam de-
tegentes et cetera. Dum tamen ex plec-
tis saturnalibus citra veniam in-
quam(?) ad accusatorum dominorum
patronorum ve prosiliant. Ve-
rum quoniam libertate decembri et mi-
sericordia tua obtemperans, quod me
et te urit, beneficio nullis quamvis
fideliter arguo. non necesse vicitus
veniam impetrare, in his que
publice serviunt utilitati. et huic
sunt placita voluntati. Expli-
cit liber Sextus sexe notati

Incipiunt rubrica octavi eiusdem

c. i.

Quod gnatonica subest histrionia
et de septem principalibus vitiis
et sequela eorum secundum beatum Gregorium
et quod inanis gloria nobilem habet
ortum

c. ii

Quod varius est contemptor glorie.
et de tribus locis a quibus laudes
materia trahitur. et que sit
laus vera que prestita que ven-
tura et de moderatione largito-
rum

c. iii

Quod omnis professio suos hypo-
crites habet Eunuchi Terenti-
ane et de personis qui adsimu-
latione eunuchi sunt apud prin-
cipes clarentes. et quod vana gloria
nutricit loculos sequitur

c. iiii

Quod nullum vitium peius ava-
ritia. ut amari possit qui suspe-
ctus est avaritie. et de duplici fon-
te liberalitatis et uter sit potior
et de Cuspidio et Tullia

c. v

De duobus naturalibus affectibus scilicet
amore iusti et amore commodi.
et de sequela eorum amore scilicet libertatis

et amore diuandi et de apparatu cesaris et ebriosis et de alexandro cum philippo et augusto et platone et hiis qui via devia cum gloriam petunt. c. vi

De luxuria et libidine et quam parato morte interitu et quomodo consilium sit voluptatis principio, et explicatum genere convivorum secundum portuniarium et pro vite gule, et de convivio didonis et evandri apud virgilium. vii

De cibariis et sumptuariis legibus veterum ad intemperanciam coercendam et differentia eorum secundum portunianum et de intemperancia antiquorum et frugalitate iulii cesaris de augusto et nerone et calligula et vitellio et metello. c. viii

convivium fisici De convivio fisico et quod ei cumulus convexio est et de sumptuariis eius legibus eius. c. ix

De eo quod in sacra scriptura sunt optime civilitatis regule et quod nil civitate civilius, et que sunt regule civilitatis in conviviis obstinacione et delectamina. c. x

Regula conviviendi sensi et seni Wibius macrobii sumpta de libro saturnaliorum. c. xi

De molestiis et honoribus coniugiorum secundum ieronimum et alios philosophos et de pernicie libidinis et de militie effeminate et solum fide de bruttis et iusticia. c. xii

De eo quod sapiens amicum appetitum confortari et quanta suavitate cum secundis vivendum sit, et de trium religiorum sensum voluptate. c. xiii

De frugalitate commendatione et nota lucilliani in senecta et quomodo frugalitas possit avaricie suspicio devitari. c. xiiii

De eo quod nil ad gloriam fructuosius est laude et favore bonorum et maxime scriptorum et quod tamen familiaritas non tam prodest quam obest, et quod vino luxurioso nil dicto gloria comparatur. c. xv

Honestatis dicit speciem ad prestem expectandam et insecta tota liberalitati locum esse strenuum et contra avaricia genere plurimum adversari. c. xvi

De quatuor fluminibus que de fonte libidinis oriuntur. Epicureis fuit quod delicium quo fere mundus mergatur, et de aque contrariis et vestibus cesaris

In quo tirannus a principe differat, et de tirannis de sacerdotum et malo pastore sive et mercenarius a principem differunt. c. xviii

Ministros dei esse tirannos et quid tirannus et de moribus gaii caliguli et neronis nepotis eius et exitu utriusque. xix

De morte iulii cesaris et aliorum gentilium tirannorum. c. xix

Quod auctoritate divine pagine licitum sit et gloriosum et publicanos publicos tirannos occidere. si tamen fidelitate non sit tiranno obnoxius interfector. aut alias iusticiam aut honestatem non amittat. xxi

Omnium tirannorum finem esse miseriam, et quod in eos deus vindictam exercet si manus cesset humana, et hoc in iuliano apostata et multis sacre scripture patet exemplis. c. xxii

De gedeone qui forma presentatur et antiocho rege. xxiii

Consilio bruti utendum esse adversus eos qui pro studio potestatis unitatem ecclesie scismate

dimicat et quod tirannis in-
quietum c. xxiiii

Epicureos minime assequi finem
suum capitulum xxv

Hanc viam fidelissimam sit ad sequen-
dum quod Epicurei appetunt
vel pollicentur

Incipit prologus octavus iohannis policraticon in hunc modum

Solent qui ma-
re navigant
illis habere gra-
tiam et referre
quorum beneficio pe-
ricula evaserunt
attenduntur ignes
clamores excita-
tur erigunt tur-
res et signa quibus tellus vorago
turbo caribdis scilla latentia
tracta et tenuitates sirtium ana-
vigantibus queant salubriter
declinari. Sic et his qui ea im-
minere denuntiant quibus salus
publicitatis humana utilissime gra-
decitur extimo et qui eadem me-
rentibus non rependit ingratus
beneficii dictus est salutis dispen-
dium sustinere. Nemo autem est
qui salute vitiis nesciat impe-
diri. ea quod gravior extimorum
notari ad fugam publice interesse.
Vita siquidem humana quovis fre-
to procellosior est. ut proinde vita-
ri discrimina nisi sint denuncientur
initiis. Ad hec vero operum publice
utilitatis et tue iussionis stimu-
lis urgeor. licet in parte iam aliquo-
tiens quod attenuat protexerit audi-
torium. Homo vero undique inimici-
tiis ut vitia adquisitiare ut ad doct-
rinae studia ut opera suppetunt adeptum

Unde in me a plurimis conclama-
tum tacerem. dicentibus quod vituperatio
virtutis speciosa laus est in ore pec-
catoris. Hoc sibi soli sunt quibus
vitia placent. aliter alterius in morte
nemini revocantur aut qui fal-
lunt ingrati. Nam quibus bona
placent non a quo sed quid dicatur
attendunt et ex causis dicendi
dicta pensantes gratam habent
quamquam undecumque elicitam pro-
ficit ad virtutem. Non ergo quis sed
quid. qua vero de causa scribam
diligens lector attendat. Et ubi
inepta dicta invenerit, sincerus
iudex et non invidie non odio nec
alterius affectionis motu corruptus
testimonium de malo perhibeat.
Et ubi bene dixero non mihi cedit
sed christi pro minimo est si innocen-
tiae et latius detrahitur apud
quos commendari vellem. si me
tante benignitatis favor ex-
cepit. Criticandum autem a partibus
patiar spero auctore deo et
caritate qua urgeor ad scribendum
invicti prestantis fiduciam quod la-
bori meo gratia illius dederit pro-
sperioris. Verum siquidem non amore
in partem alterutram pravum ple-
rorumque iudicia prolabuntur. Ni-
chil eorum protinus ope expropor-
to inseretur quod non sit veritate
vel precedentium scriptorum auctoritate
subnixum. In quibus tamen quid
sequendum sit lectoris relinquetur
arbitrio. Ut proinde a nomine
meo furtum velum et nota me-
ticulosi sed hec hactenus. Nunc
tractamus in Epicureorum de castris
et quod ibi tacito fuit explora-
tum in medium proferatur. Ad
ad eorum sectam indubitanter
pertinere noscuntur qui in quibus
proprie serviunt voluntati

Rubrica prima de Gnatho-nica [que] subest Crassomanie et de septem principalibus vitiis et sequela eorum secundum dic[tum]

.c.i. In tota ergo Epicureorum
familia insignius est
Crassus, et licet non exierit
primus, aut omnium primus ha-
bendus est, aut non nisi
inter primos. Ei namque licet
inceptor sit, tota Gnatoni-
corum factio famulatur. Et
forte comicus quidem Gnatho-
nem introduxit, quem militi glo-
rioso ut eleganter imminet. Ve-
rum et in vita hominum et in asser-
tione morum subest Gnatho-
nica Crassomanie, altera tamen
pendet ex altera. Ideo quidem ut
invicem sibi esse non possunt.
Sed et Gnathonis opera inuti-
lis est, si non sit iuncta glorie.
Et forte Crassi arrogantia
conquiesceret, si non careret falla-
cia Gnatonis. Excepit Comi-
ci forte contemptus eunuchum. Et
in eunucho fere omnium vitam
expressit. Et eo quidem elegantius
omnes arguit, quo cautius fic-
to argumento sub lesione perso-
narum vitia deridebant. Si-
nobiliorem quidem auctorem pro-
cedunt Cenodoxie respondens.
cenodoxia Est autem Cenodoxia ut perhibent,
placuit, gloria inanis que men-
tem inflat et aures, et nichil
aliud emolumenti de felicitate
virtutis mortalibus affert. Cui
cum superbia sit totius peccati
initium, habet de se primo so-
bolem cognitam. Habeat cum vi-
rulenta radice superbie septem
principalia vitia oriuntur. Que quidem

principalia dicuntur respectu minorum
que ex his velut ydrie capiti-
bus multipliciter pullulant. Quo-
rum ut nomina et signa fideli-
us teneantur, qualiter habeat posi-
tura arborum beatissimus papa Gregorius
depingit in moralibus. Si va-
cat, paulisper attende. Primos
ergo ramos huius plante sic
distinguit, ut sit primum inanis
gloria, secundum invidia, tercium ira,
quartum tristicia, quintum avaricia,
sextum ventris ingluvies, septi-
mum luxuria. Unde et Salvator
cum nos his superbie viciis
captivos dolent, ad spiritualis libe-
rationis prelium septiformis gra-
cie spiritu plenus venit. Cum vero
vitiorum aliqua spiritualia sint, duo
carnalia. Unum quodque eorum
tantis sibi cognatione iungitur
ut non nisi de altero generetur.
Habent quoque ramum singula su-
um et ramusculos producunt. Ta-
lia quidem amplitudine dilatantur
ut mundum fere totum in malo
quo positus est, operiant.
[illegible] De inani gloria inobe-
dientia, iactantia, ypocrisis,
contentiones, pertinacie et discor-
die et novitatum presumptiones
oriuntur. De invidia odium,
susurratio, detractio, exultatio
in adversis proximi, afflictio
autem in prosperis nascitur.
De ira rixe, tumor mentis,
contumelie, clamor, indignatio,
blasphemie proferuntur. De tri-
sticia malicia, rancor, pusil-
lanimitas, desperatio, torpor cir-
ca precepta, vagatio mentis
circa illicita prodeunt. De a-
varicia proditio, fraus, fallacia

pervicacia. inquietudo. violentie
et contra misericordiam obduraciones
cordis congeruntur. De ventris
ingluvie inepta leticia. scurri-
litas. immundicia. multiloquium.
hebetudo sensus. circa intelligenciam
propagantur. De luxuria ce-
citas mentis. inconsideracio. in-
constancia. precipitacio. amor sui.
odium dei. affectus presentis seculi
horror autem vel desperacio futuri
generatur. Sed quo ad morem
principalia procreant sicut doctor expo-
nit. prima namque superbie soboles
dum oppressam mentem corruperit.
mox invidiam gignit. quia nimirum
dum vane nominis potenciam appetit
ne quis alius habeat adipisci va-
leat intabescit. Invidia quoque
iram generat. quia quanto in ter-
no livoris vulnere animus sauci-
atur. tanto etiam mansuetudo
tranquillitatis amittit. Et quia quasi
dolens membrum tangitur. ideo
etiam apposite actionis manu velud
gravius pressa sentitur. Ex ira quoque
tristicia oritur. quia turbata
mens quo inordinate se con-
cutit eo se ad dicendum mala con-
fundit. Et cum dulcedinem tranquil-
litatis amiserit. nil hanc nisi
ex perturbatione subsequens meror
pascit. Tristicia quoque ad avari-
ciam derivatur. quia dum confu-
sum cor bonum leticie in semet-
ipso intus amiserit. unde consola-
ri debeat foris querit. et tanto
magis exteriora bona adipisci
desiderat. quanto gaudium non habet
ad quod intrinsecus recurrat. Et
quandoque singula corda sue perniciei
afferunt fructum. cum inanis gloria
deum. invidia proximum. ira aufe-
rat et seipsum. tristicia solacium sit
ignara. Avaricia dum per exteriora
dilatatur edacitatis sue materiam
requirit. ut vos mancipia sue indi-
gentie explorat. prolabatur ad duo
carnis vicia que sequuntur. In quibus
liquet quod de vicinitate ingluvies
luxuria nascitur. dum in ipsa dis-
tribucione membrorum ventri geni-
talia videantur esse submissa. unde
dum unum inordinate reficitur. ali-
ud proculdubio ad contumelias
excitatur. Hec quidem Gregorius. Immo
per Gregorium spiritus sanctus. Ex quo con-
stat ei qui ad salutem tendit per
superbie sobolem extinguendum. que
dum paulisper succrevit de se
ut predictum est omnium viciorum seu-
tites gignit. Nam si sit aliquis
quamquam precipuus nequaquam possibile
est ut sit sola. Si enim quempiam
inanis gloria stimulat. necesse est
ut per abrupta viciorum preceps
ruat. Hec est autem quod nobile ceu
sectum vicium. adeo quod humane fragi-
litatis dominatur ingenium. ut
vix sit vel a perfectis mentibus
alienum. Nam et ortum nobilem
habet sui quasi dispendium. processum
nescit antequam a fastigio cor-
ruat quod optinuit. Nam et
de se innumera vicia oriuntur. et
indumentis grad etiam in virtute ori-
ginis sue figit radicem. Cum igitur
cum cuique preteriis polleat. nec
nisi assit moderatrix gratia
facilius intumescit. Quare rara

est contemptor glorie. et de tri-
bus locis a quibus laus
inania trahitur. et que
sit laus vera. que petenda. c. ii

Vix tamen est qui vane
glorie non resistat. et ea-
que ab hominibus est non con-
cupiscat laudem. Ad hanc
alii virtute. alii virtutum in virtute
imagine. alii nature alii fortune
beneficiis proficiscuntur. Ex his enim
tribus locis placuit oratoribus
laudum esse materiam. Una a bonis

aut terre aut extra portus peti
debet. Porro animi bona aut
corporis aut naturaliter insita sunt
aut studio comparata aut casualiter
aut causaliter accesserunt. At in
his certi sunt gradus pro dignitate
eorum in quibus consistunt et a quibus
petuntur. Primus siquidem commen-
dationis gradus est qui ab animi
dote provenit. Secundus et medius
qui corporis valitudinem approbat
et venustatem. Tercius idemque no-
vissimus qui exteriora continet
laudem. Quod Appuleius docu-
isse simplici stilo. Et laus quidem
animi vera est semper quam perfecta.
Si tamen ei tenacius bona que in
ipso commendantur inheserint, adeo
quod ut sint inseparabilia. Certum
est enim Omnia invito auferri
non possunt. Alias quidem vera fortasse
sed perfecta esse non possunt. Nam bona
tamen quesierit semper auferri in-
vito. Natura enim eius et debili-
tari potest iugiter et corrumpi. Adve-
ticiorum vero perfunctoria gloria
est et nec veram nec perfectam habent
laudem immo nec verisimilem.
Sufficiat eis si vel probabilem
inveniunt. Siquidem mutuatam potius
flectuntur facile. Et nisi pos-
sidentium inveniuntur usu non ad
laudem sunt quam ad vituperium pro-
mota. Gloria divicie et potencia
et gratia cum plurimum virium habent
in utramque partem certissimum faciunt
experimentum morum. Fiunt enim possesso-
ribus quamquam meliores multo peiores.
Ceterum opera ipsa mentis aut
corporis et si simpliciter bona vel ab-
solute mala sint, vituperatorem vel-
dicunt aut laudem contrahunt pro arbi-
trio iudicantis. Unde et in hac plurimum

putat Aristoteles ubi quisque laudetur
aut vituperetur. Refert enim plurimum
qui sint audientium mores, que
publice recepta persuasio, docetque
in rhethoricis ut illa maxime que
probant esse in eo quem lau-
dabitur publice credant aut in eo
contra quem dicitur ea que omnes
oderunt, erit quoque quotiens sic potest
singulorum docenda utilitas. Quod
cui expedit omnis approbat, et
si honestum aliud aliis videatur.
Studia enim nimis honoris in ve-
nerunt. Lacedemonie quam Athe-
niensibus forte plus potencia fortitu-
do his rapto vivere honestum
aliis cura legum. Frugalitas
apud Sibaritas fortasse odio
foret, veteribus Romanis sum-
mum luxuria crimen. Eius quoque
qui laudat habenda est racio
cum operibus necessariis gratuita
recte facta laudem perpiant
et pro racione personarum res ple-
rumque habeat vel honesta vel
turpis. Si ergo certa via in virtute
aliquis laudem conciliat suo
laudis innititur fundamento.
Si non gloriam aliquam querat ple-
rique despicit vel ad eam quam vi-
detur affectare pinget. At in
ipsa virtute opera consentium gre-
ampliorem que liberalitati fama
magnanimitas forte preminet
Ea enim famose preclari clarius
efferunt et videntur esse propria
que magis ardua sunt, vel que
pluribus prosunt. Utilius tamen lege
liberalitas antecellit, que et
animi indignatorum mitigat. Re-
tinentium lingwas obtundit.
Et hostiles et ca-
tholicos et magnos hominum opit multitudinem
facie. Hominum pectora enim ergo linguas huius
aut captat aut metum effundit

patrimonia sua / mittunt in vol-
gus missilia · convivia exstruunt
pusillis et maioribus adulantur.
et plerique porcis potius gerentes
quam hominum · comessationibus et ebri-
etatibus insistunt / Mimos et hi-
striones solent nequissimas artes
remunerant · adinveniunt nebu-
lones · maledictorum excitant lin-
guas ad implendam praetextu
sue malitiam · dum silentium cor-
aut virulenta dicacitas male-
dicto dant pretio Sunt qui
in his maximum et fere solum
divitiarum imputant usum si
multiplices ollas carnium con-
vivantibus exhibeant quotidia-
nas · si nec dum convivii non nu-
merum ne aliquid habeant
regendae familiae rationem etiam
si forte puderis convenisse prius
convocatum tredas pro prandeca
[illegible] aut [illegible] turbam · Et
tamen apud astutissimos licet ·
et manus insidiator inter promo-
dulo suo protentum vestigia i-
mittetur · Quicunque eum fa-
mae petitor est pretes suas exte-
ndit · et non quid possit sed quid
aliis placeat attendit et illud
festinat implere · Sed esto ut
ad famam potius quam ad conscientiam
quis liberalitate exerceat / quia ubi
veritati praetendenda est via animos-
ti et professionis obscenas
fovet [illegible] illatio et in-
famie refert · Valerius quod ci-
vitas Massiliensium tante gravi-
tatis custos extiterit · ut nullum
aditum mimis daret · in scena
quorum argumenta maiore
ex parte stuprorum continent actus
ne talia spectandi consuetudo
etiam imitandi licentiam faceret ·
Quicquid ergo honestum est illos a

Christianis immo et clericis audiri
in scena, qui nec a gentibus
audiebantur in scena · Lacede-
monii libros Archilochi e ci-
vitate sua exportari iusserunt
quod eorum parum verecundi-
am ac pudicitiam lectionem arbitra-
bantur · Noluerunt enim ea libero-
rum suorum animos imbui ·
ne plus moribus noceret quam in-
geniis prodesset · Itaque maxi-
mum poetam aut certe summo
proximum · quia domum sibi
invisam obscenis maledictis
laceraverat carminum exi-
lio mulctaverunt · Si ergo hec
sententia condemnatur lasci-
via carminum in ratione [illegible]
quod licitum audiri in populo
quod ieiuna sobrietas non au-
debat audire · Eadem civitas
omnibus qui per [illegible] religionis
simulationem alimenta inertie
querebant · clausas habebat por-
tas · ineptam et fucosam su-
perstitionem submovendam esse
existimans · Hi tamen qui su-
perstitionis sibi conscii sunt · pot-
iorem partem vendicant apud
eos quibus laudem amore mer-
cantur · Porro sicut avarus a
largo · ita et prodigus quadam
contrarietate differre consue-
verunt · Sicut duo vitiis opi-
nati sunt esse contraria quantitate
alterius · alterius qualitate · Siquidem
magnanimitati timiditas ad-
versatur qualitate mali dum auden-
da metuit · et audacia quantitate
dum plus quam audenda presumit ·
Prodigalitas ita eroganda et
non eroganda effundit in casus
quae nullam sumunt omnino
aut brevem habitura memoriam
[illegible] aut effusionem auctore
Cicerone iudicasse dicitur Theofrastus

in libro quem de vita scripsit in
quo multa preclare illud scribit
quod multis in laudanda magnifi-
centia et apparitione popularium
munerum. talium cum sumptuum
facultatem fructum divitiarum
putat. Clito ceus (?) gravius
et verius has pecunias rep-
hendit effusiones. presertim cum
neque necessitati subveniunt
nec augeant dignitatem. ipsaque
illa delectatio multitudinis
ad breve exiguumque
tempus sit eaque ab levissimo quoque
in quo tamen ipso una cum satietate
memoria quoque moritur vo-
luptatis. Bene etiam colligit hec
pueris et mulierculis et ser-
vis et servorum simillimis liberis
grata esse. gravi vero homini et
ea que fiunt certo iudicio ponde-
ranti nullo modo posse probari.
Maximus Valerius. Sed et Cicero
refert quod in Alexandro quod largi-
tione benivolentiam Macedonum
sectabatur. hanc profusionem pa-
ter suus Philippus arguit. et
epistola quidem verba sunt hec. Quod
te malum ratio in istam spem in-
duxit. ut eos tibi fideles putes
quos pecunia corrupisses. An
tu ideo agis ut Macedones non
regem suum te sed ministrum et pre-
bitorem putent. Quod quidem
regi sordidum esse non ambigitur
et corruptelam quidem largitionem
potius dici. Efficit enim deteriorem qui
accipit ad idem semper expectandum
paratiorem. Quid autem stultius quam
quod facias libenter curare quod id
diutius facere non possis. largitio-
nes inmoderatas rapine sequuntur.
Cum enim dando egere ceperis bo-
nis alienis manus afferre (?)

Utique cum benivolentie comparande
causa sis prodigus utique tanta
studia assequeris eorum quibus
dederis. quanta eorum odia quibus
ademeris. Quamobrem nec ita
claudenda est res familiaris ut
eam benignitas aperire non
possit. nec ita reseranda ut
omnibus pateat. sed utrimque mo-
dus adhibeatur. isque referatur
ad facultates. Et quidem eleganter
sive Philippus sive alius predi-
xit profusionis immoderatum
exhibuit. quo quidem celius videtur
afficere. sed more meretricio cum res
defecerit evanescit. Ista gratia
quam non virtus sed fortuna con-
ciliat amori meretricis rectissime
comparatur. Quod omnis professio
suos trasones habet et gna-
thones Thereniane (?) et de personis
que simulationem contrahi sunt (?) re.

Est ut diximus in quavis .c.iii
professione invenire
multitudinem gloriosorum qui ob-
sequiis et muneribus
suam claritatem id est nomine celebri-
tatem et quandam fame gratiam captat. Sed
et ... ut Gnatho ut decipiet ut
Phedria qui laudem perpetuet ut
qui dona corrumpat adolescentes
aut servus Parmeno qui despi-
cientem invideat deesse apud Eun-
uchum comiti audi Gnathonem
et an ipsum in familia glancium (?)
videas diligenter attende. Est
genus hominum qui esse pri-
mos se omnium rerum volunt. nec
sunt. hos consector. hisce ego
non comparo me ut rideant
sed hiis ultro arrideo et eorum in-
genia admiror. simul quicquid
dicunt laudo. id quoque rursum
si negant laudo. id quoque ne-
gat quis nego. ait aio. postremo
imperavi egomet mihi omnia assentari

oxnia is questus nunc est multo
uberrimus. Talem ne vidisti ali-
cubi. immo vero quempiam illorum
sine hunc mancipio comparasti
adeo quod stultum hominem videtis repres
qui homines extulit ut aut
permeno prorsus insanos fa-
ciet vide et quid sentiat de se
crasso. istud nugluit est datum
profecto. ut gnato in sunt que fi-
eo omnia. vel rex semper ma-
ximas mihi agebat gratias quic-
quid fecerant. Alijs non ita me
semper habebat. in oculis omnem re-
debat exercitum consilia. Et ubi cum
societas hominum aut negotii si
quando odium ceperat requiescere ubi
volebat. ut illam experierat mi-
seriam. examinando tum me convivam
solum adducebat sibi. Invide-
re omnes in morde clanculum
flocci pendebam. Illi invidere
miserie. ego alios pexam reple-
debam. alios mordacit irri-
debam ut risu emorerentur omnes
qui aderant. Denique metue-
bant omnes iam me. Profecto
magis est sic notulis sunt
et non est ei similis in tota co-
media. dignum est ego quin me
mittat ad Thaidem exclusus
phedria. quia mea non magis vesa-
nia dolet exclusus a servo so-
cerum probe ut recedat amoe
rette. bono quod sit animo. quia
sic adiquemus accessit talem et
plus pacis ut pariat conume-
lias invectivas ac una fidela
cumula quam oculis miserie
deterrende vix vi expresserunt
restrinxerunt amantes hilere
et vere accusantes id agat
et retronem supplicatum possit
Nam sapiunt amare. Nemo
facilius fit quam radice insanie

Dic ego phedrie et Thaidis sa-
co ditione nunc verba ut quam re-
audierit taceat et contineat op-
time. Sin falsum aut vanum aut
fictum continue palam effudit
vinariorum chat at illat effu-
it utrum arguit irridet quod vix
quam alterius falle alterum
videt irrevocabili insanie aut
ego exclusus et convictus pdolore
Hec vinum esset in pars
equa amor tecum at pariter
fiet ut aut hic tibi doleret a
ego istud absque factum nichil
pendere. Thais abiret. Ne crucia
te obsecro anime mi phedria
non pol quo quemquam plus amem
aut plus diligam eo feci sed
ita erat res faciendum fuit pa-
ne recto inquit permeno mi-
sera pamore exclusit hunc
foras. Quod multa id est fa-
bula meretricis ut uno ama-
tori alteri primo res pares
partes reddat paliquot dies ad
exteriis verba amissis coniugare
admissis. Hos est enim genus
Thaidi que pro fisco res et
prodigiores admittit Dictum
quod donare queant a mitte
exclusi deliberent. Nam potissimum
est apud eum qui novissime mit-
tit. ubi vos porem cunxerunt re-
dit alter exclusus por. deleget
ei in estas doloris sui provin-
ciam. Insanit ego inligat
et in impetu doloris potius vel
moriendum esse decrevit quamque
in se contumeliam tam insig-
nem accipiat familiarem conce-
dat. dissponit bellum et pestilen-
cum tollet viribus expugnare
decrevit. progreditur mente
et ore revolvit furia loquitur

Fudia nimis hirtis feruet. Sz
cum ad conflictum accedit. inco
amoris pstini precepta recolit
militare quo exauctoritate sti
pios liquet quia omnia prius
experiri quam armis sapientem
decet Thrasidem ego suam ex
parte sit conuenit inire non
viribus agens Primum Tha
is hic iam vnde est tibi de ista
virgine dixi vos dicis michi
placare de te Thais quid tu
hera tecum vides qui non negat
trasso et michi ante oculos
tuum amatorem adduxi tunc
et illa quid tu eo litigas et
quia amice patrocinio ve
bba iniste cum riuali licitus
est Cum eo manet te in chz
subduxisti et ia sibiut manet
Pamfilam ego redde huic m
manibus eripi eripium et m
ducunt pete cum repeti posset
quod obtransfid datus e. Si ea
scrita nec fuit Sauid lulta
ad clamore meretrices contribu
es conuitaturi qz experiunt tha
sit conuiciatur miles petenti
veribus et iure resistit decum
ciatur qz furtiferis omni ineptis
simo ut linguam manus qz con
tineat quia si quempiam tan
ge fecerit aut molimine sibi
loci dici tortoris qz mei nova
in questione segnoris promitti
Ancem extendenda interrogante
R Thais querere nibz qui vn
deat sibi vmbles opera et re p
dita cogitare ire ingloriis
et huic fructus reportant im
peri amatores et tu addito p
ditus rebus quas sibi illi per
diderunt abuteris et quo ma
gis dolcant qui eas inter
surripiunt sibi successisse no
rcitat in stulticiam et infortu
nia amantium suos qz successi
sus in auditu eius pronuncia
et publicet Audi Chere
am oculatum date pamphille
corruptorem quid meretrice de
cepte cognatum aggrediens
inuicquid hic e. Nemo e. inte
quid dicemne sequitur Nemo
homo est Iam me erumpe
hic licet in gaudium prompto
inne e. Profecto nisi sti tu me
possum perti vle hic gaudium
contaminat vita egritudine ali
qua si nemini hic curiosum
interueniret nunc michi qui me
sequitur qui qz iam rogitan
do obtundat eniciat querat
quid gestiam aut quid letus
sum quo pergam vnde emer
gam sic sum uestitus hunc na
ctus quid in queram sanus sim
an insaniam interrogatus qz
omnia nimis inquit ergo te
obsecro Antiphilo ut audias
omnia. audias dicis festus do
minus excutitus. sequiturz for
tunam meorum animos historia
am memoriandam et sui g
furore subtexunt delos In sum
ma totius argumenti eo ad
punc vindista hic arbitror
posse referri ut estet pto
quia amicicie prostitute si
des haberi nec debz Marge
rauit a sinceritate animi fide
lis. certa. et fixa est que ab ar
te vel loculis. sentiuda meretri
cronica et desistente pratico
emarcescit Cum fortuna manz
noltus sinatis amici Cum ceci
derit turpi vtuntur ora fuga
Omnes cum rebus que in comer
tum venit ab vno tempit ad alium

et ditiore et audiore quam
emptorem At foro isto nil
iniquius est quo rem semel
emisse non proderit nisi semper
emat. Et ubi quis semel rem
ab alio venditam et vendidit
nisi et ipse de precio satisfecit
Nam cum placere fallere re-
didit si publice habendus est
emat ab universis Singulis
enim non licet publica bona di-
strahere In proverbio est consue-
tudine venit quia incauta
largicio non habet fundum Preterea
quem popularis favor ad immuni-
a extulit si forte Crassio-
re more emptam celebritatem
exigit contumeliis affectum
honore spoliatum Thais mi-
sera a redempto honoris gradu
libere deprimit et repellit In-
sulta rivalis aberius concre-
ptor Exultat Quattuor vix
submittit mirat dum tam spec-
est enim solet omnino si despe-
rat ad alios transit quia et re-
silius est semper felicioribus adhe-
rere

C. Nullum vicium peius
avaricia nec quam possit
suspectus avaricie et de dupli-
ci forma liberalitatis etc.

Nec tamen et si prodigali- c iiii
tatis videatur in culpa
locum arbitror avaricie
vel iniquitatis Multum de-
testabilius peccatum in his
qui principatum et magistratum ali-
quem in re publica gerunt Non enim
res ipsa sed etiam opinio eius
vitanda est et omnino inprobabile
est ut fidelis videatur alicui
aut amore dignus qui ex
merito apud omnes et circumspectos
viros avaricie suspicionem meruit
Cum vero laus et favor humanus

quasi adepti fonte perveniet
opes statim et pecunie. Facilior est re-
pressum locupleti sed iam laucior
et splendidior viro forti et cla-
ro Etiam qui virtutis opera et indu-
stria liberales erunt quo pluri-
bus profuerint eo plures ad
beneficiendum habebunt adiutores
Deinde beneficiendi consuetu-
dine paratiores erunt et tamquam
exercitatiores ad bene de multis
promerendum Si tamen certa
dispectet nil gloriosius est ea
liberalitate que consistit in donis
maxime cum et facetes ut dicit ter-
rogata que nam esse subsidia
beatitudinis Regnus donare vult
Ego quidem Socraticam diffinicionem
sic interpretandam arbitror ut
dignitatis accipientium liceat
cedatur esse vel nimis illis
eum qui promeruerit donare
iustum est et eis qui indigent
subvenire pium ita tamen ut ratio re-
spiciatur in singulis quod in
facie sapientis in rebus et ne-
ta valeat declinari Sed si
quis imitari debemus eum
qui solem suum facit oriri super
bonos et malos et pluit super
iustos et iniustos Si vero pauperes
histriones videamus aut mimos
non debemus utique fovere mali-
ciam sed correptam et si fuerit
emendata fraterne caritatis iure
oportet sustentari naturam
expedit quidem omnipotenti re-
spicere vel effectum meriti vel so-
lacium caritatis Considera tamen in-
pare pigricie mercedem vel histri-
onem confundere salubrius est
quam quod exigit elargiri Sed
minor quantumcumque caritas er-
rogata remuneratur a Deo

quod dispensat vanitas e-
vestigio. Cum Q. Considio
saluberrimi exempli nec sine
magno ipsius fructu libera-
litas referente Cogerio ad-
notata est. Nam Catiline
furore ita consternata re publi-
ca ut ne a locupletibus quidem debite
pecunie propter tumultum pretii pos-
sessionum diminuti solvi cre-
ditoribus posset. cum centies et
quinquagies sextertii summam
in fenore haberet neque de
sorte quenquam debitorum su-
orum neque de usura a suis
passus est conveniri quantumque
in ipso fuit amaritudinem pu-
blice confusionis privata tranquillitate
mitigavit. Oportune enim si-
ve testatus se nummorum suo-
rum non civilis sanguinis esse
feneratorem. Nam qui nunc pre-
cipue negotiatione delectantur
cum pecuniam domum cruentatam
retulerint qua improbitate gau-
dio exultant cognoscant
si diligenter senatusconsultum
quo Considio gratie
acte sunt legere non fastidierint.
Dubilectit tunc Agrigentinum
Gilliam quem prope modum ipsius
liberalitatis precordia constat ha-
buisse. Erat opibus excellens
sed multo etiam animo quam di-
vitiis locupletior. Semper enim in e-
roganda potius quam in corripi-
enda pecunia occupatus. Adeo
ut domus eius quasi quedam
munificentie officina crederetur.
Illic enim publicis usibus apta
monumenta extruebantur.
Illinc grata publicis oculis
spectacula edebantur. Illic epu-
larum magnifici apparatus

labentique annone subsidia o-
riebantur. Et cum hec universis priva-
tim alimenta inopia laborantibus
dotes virginibus paupertate pressis
subsidia detrimentorum incursu
quassatis solatia erogabantur.
Hospites quoque tum urbanis pena-
tibus tum etiam rusticis tectis
benignissime excepti variis mune-
ribus ornati dimittebantur. Quo-
dam vero tempore quingentos simul
Gelensium equites vi tempesta-
tis in possessiones suas com-
pulsos aluit et vestivit.
Quid multa? non mortalem
aliquem sed propitie fortune beni-
gnum esse diceres sinum. Ergo
quod Gillias possidebat omnium
quasi commune patrimonium
erat. pro cuius salute et incre-
mentis tum Agrigentina civi-
tas tum etiam vicine regiones
votis excubabant. Collocato
e contraria parte arcarum in-
exorabilibus claustris obsera-
tas nonne prestantiorem agnito
existimes illam impensam quam
hanc custodiam. Cuius gesta
sapiens sponte approbat quod
tenacitas presumit velut laudis
fructum nequaquam assequitur.

De duobus naturalibus effectibus
scilicet amore iusti et amicitie ve-
re humani et de securitate cordis amicitie ac- cx
liberalitatis et amore divini et de
comparatione Cesaris et Katonis
de Alexandro Aristotile augu-
sto et cetera

Duos quidem affectus in homine
abunde extitisse sacre scri-
pture designat aucto-
ritas appetitum scilicet iusti
et commodi appetitum quorum alter
in voluntate alter in necessitate
consistit. et quo appetitus iu-
sti qui in voluntate est am-

plus crescit tanto melior
est et dignior utrumne amplior
nam in minus velle quod iustum
est nemo potest nisi forte quis
queat esse iustus nimium vel
beatus. Porro si appetitus commo-
di mensuram licitam excedat
vergit in culpam et cupiditas
consistens sibi incorum parito-
rigmen. Alter ergo istorum qui
dalitatis caritati dicit que dei
sunt. alter in propria utilitate
dispatur proponeret que dei sunt
aut proximorum. Ab hoc duplici
fonte mores oriuntur. Certe si
si faciat quis alii quod sibi
vult fieri et ab eo abstineat
alii inferendo quod sibi nollet
ab alio irrogari. Distorti vero
si quis aliud credat vel non
sit eo possit. Que quidem utrique
multiplices sunt. A prore quidem
amor libertatis amor patrie
et tandem extraneorum amor
nam libertatem non amare non
potest cum seipsum et prius amat
et in gradu suo extraneum quem
adeo contra caritate diligit
proximum. Signum meo consistit
caritatis ordinata. Ab altero
non cupiditas dominatus precedit
et laudis et glorie et adeo in-
valescit ut hi opinione multo-
rum res tamen parum conside-
rate examinantur virtutibus
connectitur. Nam qui eorum
caput hic virtutum maioribus
aggregant licet ei ab inicio
qui tamen saepius consecutum
nomine virtutes sibi esse videatur
Unde et veteres primi quidem Romani
prout eorum docet et commendat
historia laudis avidi pecunie
liberales erant. Ingentem gloriam
appetebant divitiis spretis

et honestate utilitati contentis
preferebant. Hanc quidem gloriam
ardentissime dilexerunt ea co-
tam referentes vitam et mortem
Ceteras cupiditates huius unius
ingente cupiditate presserunt. Ipsam
denique patriam studium servire
videbatur inglorium dominari vero
atque imperare gloriosum prius omni stu-
dio liberam. Deinde dominam
esse concupierunt. Prius enim pro
liberalitate, deinde pro domi-
nio certatum est. Fuerunt tamen
quibus iustitia quidem gentili li-
bertatem sufficiebat cupiditate
adducta. Aliis nil sat erat.
Sed sub imagine magnanimitatis
licet impossibilia presumentes lau-
dem maximam consequebantur
et gloriam. Elloquitur ipse ubi lec-
tamus vitam videtur principem
fuisse qui Cesar. Quod ex
epistola eius facillime lique-
bit. Nolite inquit existimare
maiores nostros armis rem publi-
cam ex parva magnam fecisse
Si ita esset multo pulcherrimam
nos eam haberemus. Nunc quippe
sociorum atque civium preterea armo-
rum et equorum maior copia no-
bis cum illis est. Sed alia
fuere que illos viros magnos
fecerunt que nobis nulla sunt
domi industria foris iustum
imperium animus in consulendo
liber neque delicto neque libi-
dini obnoxius. Pro his nos
habemus luxuriam atque avaritiam
rei publice egestatem privatam opu-
lentiam. Laudamus divitias se-
quimur inerciam. Inter bonos
et malos discrimen nullum
omnia virtutis premia ambitio
possidet. Neque mirum ubi vos
separatim sibi quisque consilia
capitis ubi domi voluptatibus

hic peritie aut glorie similis
Eo fit ut imperiis fiat in va-
cuam rempublicam paupertas ergo
virtus ad gloriam honorem impe-
rium vel via id est per virtutem
nitentium etiam a Salustio ne
laudata est. Huic erat domi
illustria quod commemorat Sala-
stio ut erarium esset opulen-
tum tenues res private. Unde
corruptis moribus vitium contra-
rio posuit publice egestatem
privatim opulentiam. Ipse
Tullius hic dissimulare non po-
tuit in eisdem libris quos de
re publica scripsit ubi loquitur
de instituendo principe civitatis
quem dicit alendum esse
gloria. Et consequenter commemo-
rat maiores suos multa
mira atque preclara glorie cupi-
ditate fecisse. Huic ergo vitio
non solum non resistebant verum
etiam id excitandum et accen-
dendum esse censebant putantes
hoc rei publice expedire.
In libris quoque philosophie idem Tu-
lius hanc intulit universale
qualem quam similem bonos aut
artes et gloria accenduntur
omnes ad studia iacent que ea
semper que apud quosque impro-
bantur. Huic igitur cupidita-
ti melius est resistere sine
dubitatione quam cedere. Ut di-
cit beatus Augustinus in libro de
civitate Dei. Tanto quisque
est deo similior quanto et ab
hac immunditia mundior que si
hac vita et si non funditus
eradicatur ex corde quia bonis
et proficientibus animos temptare
non cessat. saltem cupiditas
glorie superetur dilectione iusticie

Nam sanius videtur qui et amorem
laudis vitium esse cognoscit. Ut
populo id Augustinus. Sed etiam gentilium
sententia est. Gloriam hanc nihil aliud
esse quam ventosi quondam inde
spiritus tumorem fumo simi-
lium. Nam et fumus oculorum
obtundit aciem et quo magis
ascendit citius deficit et quo
magis dilatatur amplius soli-
datur. Cum enim ad excelsa
pervenit evanescit. Recte quidem
eo quod a principe totius vanitatis
traxit originem. Nimio sunt
capiuntur amore qui dum inberes
ad inania captant et nescio
quid non solidum apprehendere
nolunt obliviscuntur sui sed
tamen nil aliud quam se oculis
contueantur iniquis. Nolunt
enim apprehendere quod sunt et illud
ad eminentiorem vero iudicio in-
tueri sed fantasticas dumtaxat
vane opinionis sectantur um-
bras. Siquidem alios sperniunt
prese et aspirant ad imperia
de fallaci verum consimiles et
imagine. Abiit in florem et
dum scire imprudenter aspi-
cit flos sine fructu puerilis
evanescit. Multorum quoque sicut
opinio que in veteri philosophia
proceres floruerunt Alexandrum
a numinibus esse proge-
nitos. eo quod in omnibus quere-
bant propriam gloriam. Platonem quoque Apollinis
divinam quodammodo qua eminuit
sapientiam et Augustum imperatorem potentiam
fortunamque tranquillam
a diis traxisse originem tradi-
derunt. Et quod in contrarium
rectius collegissent eos aut di-

uim non esse ignus. aut deo-
rum filios esse degeneres/ insi-
pientia dum tentum demonia sunt
vel incubi demones vani-
tatis malitie sue ita indicia
si que tamen genuit relinquunt
in sobolem. Nam et verus dei
filius deus homo propriam
non querit gloriam in omnibus que
gloriose fiunt ab eo/ sed patris
ea quibus illustratur gloria amplio-
ri quod deum ex quo sunt omnia
bonorum operum gloriam refert/
sic et vere sapiens omnis vere po-
tens. et vere bonus ad unitatem
bonorum omnium fontem singula omnia
laudabilia refert summam scilicet
creatricem et individuam Tri-
nitatem. Alexandri pectus
laudis insatiabile, qui Ana-
xarcho comiti suo ex auctoritate
Democriti sui preceptoris innume-
rabiles mundos esse referenti
Heu me inquit miserum quod
ne uno quidem adhuc potitus
sum plane miser dignus qui
miseria tum virtutes omnes
absorbuerat laudis insatiata
et insatiabilis fames. Insul-
tant ei Tragedie antique
eo quod angustia hominum possessio-
nis fuit que deorum omni domi-
nio sufficiat sed tu licet appe-
titu glorie semper videatur in cul-
pa ergo error eorum permissio-
nis est cum vel sceleribus innotescere
magni dixerunt. Pausani-
as cum Hermoclea percunctatus
esset quo nam modo subito
clarus posset evadere atque is re-
spondisset si occidisset aliquem
virum illustrem futurum ut in
gloriam eius id ipsum redundaret

Continuo Philippum interemit/
et quod quod petierat assecutus est
Nam et se parricidio notum
posteris reddidit. et celebri suppli-
cio patibuli cui affixus est corona
aurea quam mater talis que et
Olimpias dicta capiti eius pen-
dentis imposuit. nullum dante
solacium in vindicta tam pudi-
cicie iniuriam prostitute per Phi-
lippo rege [illegible] sed vidente
iniuriam per auctorem. Erosto
aliquanto cunctis sacrilegii ex-
cusari quesitum est qui Dia-
ne Effesine templum vellet
incendere ut pulcherrimo opere
consumpto nomine eius per totum
terrarum orbem diffunderetur. sino-
ret quod suum decreuit impositum
articulo. et insequenter Teopompi ma-
gni facundie ingenium cum
hunc [illegible] splendidissimis historiis
consuleraunt Ephesi. Decreto
quem statuerent ut teterrimi
hominis memoria abolerent sile-
tio. Simile quid victum
gloriam affectare immo maiori in-
sania qui iam Effesine Dia-
ne templum religiosis moribus ex-
tundendum. sed templum sanctissimum
homines totos annos sed et cor-
pora ut per [illegible] moteste
luxurie vastant incendiis
Nam ab eo laudem appetunt/ et
celeritatem assequuntur honorem/ un-
de equum fuerat ignomi-
niam sustinere et penam. De lu-
xuria et libidine et aliis per-
tito mortis interitu/ et quo-
rum sensum sit voluptas per-
niciosior/ et preclara glorie con-
uiuiorum scandalum porti maiu-
sculorum/ et pudicitie gile/ et de
conuiuio didos/ et Exemplis apud
Regulum

Hactenus iam sermo proces-
sit ut aut utilitatem aut
publicam fere opinionem
oportear impugnari.
Imminet quidam [illegible] ad
usus carnis et sanguinis et fores
videntur liberalitati preludere et io-
cunditatem auferre de vita. Cum
geminus vias luxurie Epicure-
is reclamantibus tractamus
est enim blandum ut ait Valerius
luxuria malum quam accusare a-
liquanto facilius quam vitare. Nam
et voluptatis [illegible] vocare
percipitur in ore quod dulcescit
ut mel. sed amaricatur ven-
tri. ipsa dilectio ciborum dilige-
nda est in usum operum. Est et
libido cognata et iuncta lu-
xurie atque sequela immundicia
finis indubitatus confusio est.
Procedit ergo sermone que ori-
gine et causa prior est, licet
aut posterius [illegible] portas
lenocinia [illegible] intro-
eant voluptas animi ad
immundicias magis videtur acce-
dere et que ex gustu vel tactu
proveniunt sordidiora sunt et ol-
faciendi et videndi delectatio
medium locum tenet. Nam neque
satis mundam habet mundiciam nec
ad sordes pernitiosissimas ipsa
prolabitur. Siquidem mors per
oculorum fenestras ingreditur.
Cum quippiam delectatur. Osten-
sio certaminum athletarum hi-
strionum mobilitas et mulierum for-
mis splendore gemmarum vestium
metallorum colorum quibus
libertas anime captivatur. Sen-
sus si auditus variis organorum
[illegible] vocum flexionibus

mulceatur ad carmina poetarum
comediarum et tragediarum la-
ctus Mimorum urbanitates et
strophas et quicunque homi-
nem per aures intrat vilita-
tem mentis effeminat. Odoris
aut fragrantia et dulcia timi-
amata et amomum [illegible]
peregrini [illegible] pellicula quos
dissolutis moribus faciat. Neque
nisi dissolutis negetur. Nam
peregrinos odores non nisi dis-
solutis amatoribus convenire co-
nvenit et coquus docuit. Pro-
vocatio ciborum aviditas amari-
tie mater est et animum quasi
quibusdam compedibus degravatum
tenet in terra. Ergo per ble-
gule voluptatem luxurie abstin-
tur et maria. et ut [illegible]
vinum [illegible] cibus fam-
es [illegible] totius vite ope-
re desudatur. Ipsi quoque muri
urbium et si vigeant in petra
soliditate tenuidem [illegible] et
complanantur equati solo. Na-
buzardan coquorum principe
impugnante. Tactus autem alie-
norum corporum et feminarum
ardentior appetitus virium
insanie est. Quicquid sensibus
quibus molliatur ludus ac iocus
est preter eas que affert ut
verbo Comici utar Ignis ut
rabies. Hinc cum appropinqua-
re [illegible] cumulamur pl-
[illegible] et expleta volu-
ntate [illegible] quandam penitudinem
rursus attendimus quecumque
[illegible] [illegible] iterum pe-
[illegible] Ergo cum [illegible] pos-
tas est quidam timor perturbatio-
num

ad artez nec mel[illegible] imitare
vunt ut ait s. Jeronimus
ubi erat libertas ubi fortitudo
eius. ubi de deo cogitatio max
ime in recordatione carnis [illegible]
gat sibi etiam pluritas volupta
tes et rememoratione vitior
tegat animam compati et co
pari modo extra quod non agit
forte huic quod iam apostolus
dicens omnibus censuerit re
luctandum adversus fornicacionem
non congressum sed fugam indi
cens. Fugite inquit fornica
tionem. Nam hec re [illegible] exer
dormit inmemor est et pluri
dum ad memoriam reddit pe
stiferas excitat voluptates.
Ut de ceteris taceam quos sim
plicitas egit in culpam post
acutissimum et doctissimum
xpianum et fecundissimum ori
genes in fide [illegible] certa re
fert historia sepius castrat
fornicacionem efficacissime fugi
ens unus et omnem que fingi
posset stimulus suspicionem
ut exinde sua nota tam vir
tutibus habitaret. Quod
autem mirabilius est legitur
quidam philosophorum sibi etiam ocu
los effodisse ne exteriorum ille
cebris caperentur, utique admi
rando boni et honesti ferue
bant zelo, et si recte scienciam
non habuerit. Scitum est et
scitu dignum [illegible] dictum quo
voluptatis vicia oblivioni man
data asseruit. et solos exitus
recordantes confessos eum pene
et plenos quo magis avide repe
tantur subicit animus et [illegible]
cius iocundum est ne redeant [illegible]
abscondi dicat apostolus quod volunt

Cuna fornicatione fugere et quis
sime aut omnino impossibile aut dif
ficillimum est. Nam et ea pars quie
que totas vires admittit nequa
quam medie expers est. Venerem
bachus plerumque expugnat. et
tamen per [illegible] voluptatem nemi
ne reclamante operuit. Sed ba
chus optinuerit venerem non vo
luptate extinguit aut nulla ebri
etas aut tanta ut tibi vires e
ripiet si qua est aut utrasque no
tet adeo utrobique recedit. sed
quia magis aberretur non futile
dixerim. Sed iam aliquos errores
nomine non recensentur, quia ava
ricie precellit nota et ingenue
liberalitatis habere videtur in ma
gnam quam cum liberalitatis effectus
nunc a loco nunc a tempore nunc a quan
titate nunc a personis nunc a
usu et assiduitate extendi lau
detur. Illa precipue commendabilis
credit que in alimentis et his
quibus natura indiget a vita ci
vilis ornatus clarius enitescit
Ego qui omnes admittit ad
mensam exactissime liberalitatis
est. plane quid eo est libera
lior quo plures admittit
sed hic calculo parvissimum col
ligitur. proximum est qui si non
omnes admittat. eos quos in
troducit sic exhibat sic potat sic
in eclinis fulcit et locat. Dis
cumbentes in sedibus ut nil vel
excogitari lautius possit ambi
plantur fercula tibi alii alius
sarciuntur condiuntur. hec illis in
iuriam nature innatum [illegible]
que et alienum coguntur afferre
saporem. Constantiur et falsa
menta. [illegible] vix vilius e
mptum plurima pollicentur effectus
et inediti a fercius egregium tibi
est. Quod et nimis et histri
onibus et rumigerulis placet

bet cum non ad vitam sed ad o-
probrium omnia finiunt Ceterum
poculando seruent velut arte multi-
plici elaborant curam quid quo-
die geri oporteat et quottidi-
anis ministrari convivijs dome-
sticos dictator nocte dieque de-
liberat Conducti conquirit
irritamenta gule et unde
pallati vires excitet ebetati
nichil arbitrans expeditum
nisi cum intemperantie fuit sat-
factum Sunt et qui poculis
fercula subruunt et quasi
bene meriti auctoritate decreti in-
continentiorum ingenium et fomitem
virtutis et quendam hilaritatis fon-
tem opinantur si se nimio me-
ro sterra ut plurimum fervo
cum ego more consurgunt. et
cum in exhauriendis poculis
promior est. potior indicatur
dici solet cum aliator quanto
in arte doctior tanto nequior
et plane qui bibator est a-
lios maliciam et iniustitie ti-
scendit Immolant isti apo-
statantes a salutari suo fili-
os et filias suas demonijs
et isti deum ingurgitatione vi-
ni aut sicere spiritum dei pri-
mum extinguunt scintillam
rationis se totosque in iudicie
prostituunt. et bacchantium spi-
ritu demouent quod non sunt
familiaris immolare Ceterum
sunt qui ista contemnant quia
hec nostrorum et ut ita dicam
plebeiorum conviviorum videtur
esse professio Si quidem alia phi-
sica alia civilia alia dicuntur
esse plebeia Convivijs laudi-
plerumque ducunt si sic tua pro-
digas semel ut ter menstruo

toto esurient convivia inpru-
dens incipsas circumcelas
alienas Hoc quidem sepe pro-
digalitas initium et avaritie
iudicium est Nam ut dici solet
avara tum incipit modum
excedit/ potteris vide quam plu-
rimos qui fere anno toto
parsimonie student et ad
purgandam avaritie labem
epulonibus convenit et pastores
et collegium ingurgitorum qui
aliene iustore culine rapi-
untur et quos magis hono-
rare voluerint maioribus
honorate minoribus poculis
ingurgitant et distendunt
Et donec rapidam orexim
excutiant aliquid amicitie
aut festivitati credunt esse sub-
tractum Adhoc ab omni urba-
nitate adeo procul est ut et
ebrietate exilaret et in sa-
cietate opulentia crapulam
vertet Nam abundantiam
tibi et potus habet et quasi sopi-
te torum dispensant omnia. sic
parat ut effundat sic effun-
dit ut parcat. et quod habe-
re penes se rationem non negligit
quidem/ sed ut aut parsimoniam
fides vacam non ostentat inpe-
ritis Nil enim molestius est quam si tri-
clinium presul in convivio sede re-
decat calculo unde non
satis in videntur esse curiales
quod deliberabile inepta glo-
riantur qui singulis noctibus ad
remis sive calculo ponunt.
Et quod effuderunt vesperi vel ab-
solute diurno quam nocturno
laternis offerunt Duborium
habet attendunt mine. arguuntur
aut furti a inspectione servi

et qui res mala administrata ei-
ciunt et torquentur. nec dum
quicquid quod effunderent missi sunt
refundere compellantur et consti-
turbantur omnibus diu dire pe-
cuniis que evasit suspiriis
et dolore persequitur. Saepe et
evenit ut qui ad requisita
nature ingressus est ibidem quo
res studia humana sunt aspectus
tuo nostris exactissimam suspitu-
rum habeat racionem. Certissime
quidem quia nullo loco tracta-
dis sordibus eius magis videtur
accomodus. Sane nos quod sor-
didius duximus si diligens
perscrutatus id agit tu ei
veram cogitet imperare si tamen
hic gradus et dignitas persone non
admittit. sed in eo pectus teneret
et meminit bona comparari. et si
quid ita alius sit et alius
videatur nequaquam arbitror
a sordibus alienum. Est quidem
conviviorum cunctorum teste Por-
tuniano regula est, ut
his plurimum pro amore con-
vivis licitum liceat sobrietate illa-
rem soluta. Nam convivanti-
bus sic morem geri oportet ut
licentia lectior nequaquam im-
portunitatem luxurie provocat. Illa
siquidem quam omnium gentium hostis
teterrima et acerbissima vitan-
da est. Diogenes tirannos et
subversiones urbium bella quoque ho-
stilia vel civilia non simplici
victu olerum pomorumque sed pro
carnibus et epularum delitiis as-
serit excitari. Rectius quidem bel-
lum hostilium vel civilium ma-
terem vel aliter humanam que non
in sola gula placanda consistat
posuisset. sed totum intellexit in
parte dum illam que in cibo et

potu et venere et cultu splendi-
do constat ad gule speciem con-
traxit. Nam in his precipue
luxuria cum ... et preciosius
... quorum modestas et usque
exercitus est. ut epulentur quoti-
die splendide. Hec eadem intem-
perantia bonos mores subver-
tit et totius hominis saluti pre-
iudicat. et nisi coerceatur plerisque
humani corporis fabricam plurimum
... Corpora crassa et
obesa corpora tum vestiendi mo-
do implicaverunt necessariam esse
sanguinis depletionem. ut habeant
in que cursu crescere possint
aliorum plenitudinis distente
satietas in paralisim et pes-
sima quevis morborum erum-
pit insupportabile non est in uno sta-
tu corporis permanere nam si
motu suo crescere vel decre-
scere necesse est. et non crescendi
capax sit animal omnis subs-
tancie nequit. Effrenem et salu-
tem dictum fore dici abstinen-
tiam loco efficacissime et sa-
luberrime medicinalis cu-
re induxisse. ut facile possit
nisi corruptoris natura fuit
morbis humoribus sublatis
qui decima quaque die ab
omni cibo abstineat aut
simplicissima dieta tu-
eri vitam. Sunt adhuc qui se
totam fere in ieiunio sine
cibo transigant. vel eo utun-
tur minimo quod quidem et reli-
gioni et incolumitati sicut
experti loquitur certissime fuit
Refert Pompeius Trogus de
teterrimo Siculi tiranno
Dionisio. Ad quem educatum
deditus erat. ...
ministrat ...

induceat caliginem nisi in
ingluuie. Unde ut ait por
tunianus / edacitas ciborum te
xit. sed oculos vorat. Valde
eius auctor Ieronimus do
ctissimus in epistola sua potuerat di
in exhortatione medicae adle
tas quorum vita et ars sagi
na est nec vivere posse nec
diu esse sanos. amat enim
corum ita nimio sanguine
et adipibus quasi luto in
volutus nil tenue nil ce
leste sed semper de carnibus et
ructu cogitare et ventris
ingluuie. Alexinus etiam
quosdam morbo articulari
et podagre humoribus labo
rantes proscriptione bonorum
ad simplicem mensam et paupe
ribus redactos convaluisse. Ca
ruerunt enim sollicitudine dis
pensande domus et epularum
largitate que et corpus frangu
nt et animam. Irridet O
racius appetitum ciborum qui
consumpti vix lingunt penitenciam
operire voluptates nocet
empta dolore voluptas. Et
eum in amenissimo agro demor
ans voluptuosorum hominum se
crassum pinguem quod describit
luisit. hic vides care pinguem
et nitidum bene curata cu
te vises. Eum vide poles epi
curi de grege porcum. Quod ex vi
lissimis cibis vita data est saci
tas. Nichil enim ita obruit a
nimum. ut plenus venter et ex
estuans et huc illuc quod se
vertens et in ructus vel in stre
pitus ventorum afflatione vapo
rans. Quale illud ieiuni
um aut quale esse presciunt

tum prandiamus epulis distendimur
et guttur nostrum mediatorum
effectum [illegible]. dum quod pro
lixioris medie [illegible]
mem querens tantum voramus
quantum vix altius dici digerat
nox. Itaque non tantum ieiunium
[illegible] est quam crapula
ac [illegible] et molesta digestio.
Hec quidem Ieronimus. et licet
ieiunium faciat macrum. et etiam
religione adiuncta frugalitas
maximas et saluberrimas
confert utilitates. Hoc ac
eleganter et vere ait Portunia
nus. neminem similiter corpo
nari nisi qui sibi in cibo
et potu frugalitatem et mode
stie prebuit formam. Quamvis
devatus cibi et potus dispen
satorem omnium officiorum temperan
tiam ambigit. Ea intelle
cte fit fortior ad audiendum tar
dus velox ad loquendum et ve
lox ad iram. fit ad libidinem
pronus et ad queuis flagitia
preceps. Quamodestiam desce
vit ad plebeiam comparandam
consuetudinem facillime pro
labitur a civili communitate. Et Ma
ro de merito perfectionis fide
lissimus imitator qui dum a
rege femina Ulixem exceptum
retulit. Eneam naufragum
in convivio Didonis introdu
xit et femineum et afferens
luxuriam in uno convivio cele
brari exposuit. Postquam prima
quies epulis mense quod remote
crateras magnos statuunt
et vina coronant. fit strepi
tus tectis. vocem quod per ampla
volutant atria. dependent lichini
laquearibus aureis incensi
et noctem flammis funalia
funalia

vincit. Hic regina grauem gemmis
auroque poposcit impleuitque
mero pateram quam Belus et
omnes a Belo soliti tum facta
silentia tectis Iupiter hospi-
tibus nam te dare iura loquun-
tur Hunc letum tyriisque die-
Troiaque profectis esse ve-
lis. nostrosque huius meminisse
minores adsit letitie Bacchus
dator et bona Iuno Et vos
o cetu: cetum Tyrii celebrate fauen-
tes Dixit et in mensa laticum
libauit honorem prima que liba-
to summo tenus attigit ore tum
Bitie dedit increpitans ille
impiger hausit spumantem
pateram et pleno se proluit
auro Post alii proceres cithara
crinitus: crinitus Iopas personat au-
rata docuit quem maximus
Atlas Unde hominum genus et
pecudes unde imber et ignis
Arcturum pluuiasque Hyadas ge-
minosque thriones quid tantum oc-
ceano properent se tingere so-
les hiberni vel que tardis
mora noctibus obstet Inge-
minant plausu tyrii tro-
esque sequuntur nec non et vario
noctem sermone trahebat in-
felix Dido longumque bibebat
amorem Vides ne delicati in-
stituta conuiuii pressius et cau-
tius superflua sequimur pressis-
sime et lex epularum grauem
fuisse indicat quod primum
Regina prima que epulis
qui alibi parcius vesci so-
brietatem notauit et que so-
lis necessariis gaudet adsit
Regum exempta famis epu-
lis rerum quam tibi honos efficiat

tacitos potius loquaces
strepitum et tota bacchus
insignia que de litera
bibendi prouenerunt prudens
adiunxit In ipsa quoque agi-
tationis consuetudine plano
est inuenire superstitionem
illa minime sollicita grauis
et quasi religiosis patribus imi-
tatur cum luxu et in indigna
prius moribus iuncta procul
abigitur ad mensuram Et his ce-
teris preualet qui de gula a
dolo seruauit aut vicit com-
potatores quinacies illit
quod Nestor ebibebat annos
que sit pudaliter facta Sibilla
senex Vos quid animo
a tunc redimit soluit metri
preceptum lectorem dissimulare
non vult prouidet in cantica
et eius ad libidinem regit
Cithara crinitus Iopas in-
stultitiam vel bucolica per-
net amatoria Sed ea que
ciuilis grauitas verecundie de-
ceat et precium maiestatem
continua in christianorum cetibus re-
nemo recitet illa que in
luxurioso Didonis conui-
uio crinitus et inpolitus Io-
pas personuit etiam bucoli-
ca vel stultitiam amatorie
conuenient in domo sapien-
tis et ea in audiendo resonet
que aut prosint aut sine
turpitudine et corruptione
delectant Et quod elegan-
ter nunc in conuiuio citharedi
Poeta doctissimus veterem consuetudinem
qui in cetu tunc vel admit-
tebant nisi quod vel hac aut
morum instructione posset
plausum conuiuii varius sermo

prosecuntur eo quod verius mi-
nima prevaricante mente ce-
baria longo insolubilem et pe-
riferus habebit amorem quem
diffinit philosophus esse concupiscenti-
am iocundi. Campaniam lu-
xuriam urbi fuisse perutilem
historicorum testimonio celebre est.
Invictum enim armis Hanniba-
lem illecebris suis complexa ro-
mano militi vincendum tra-
didit. Illa vigilantissimum ducem
illa exercitum acerrimum dapi-
bus largis abundanti vino
unguentorum fragrantia veneris
usu lasciviore ad somnum
et delicias evocavit. Ac tum
demum fracta et contusa pu-
nica feritas est cum se pla-
sia et albana castra esse ce-
perunt. Quid his ergo vitiis
fedius et dampnosius qui-
bus virtus atteritur victorie
languescunt sopita gloria
in infamiam vertitur animi
quoque pariter et corporis vires adeo
expugnantur ut nescias ab hosti-
bus ne an ab illis capi perniciosius
sit habendum. Et urbs Volsi-
niensium opulenta admodum
ornata moribus et legibus ordi-
nata caput ethrurie habebatur
sed postquam luxuria prolapsa est in
profundum iniuriarum et turpitudinis
decidit ut servorum se insolentis-
sime dominationi subiceret. Qui primum
admodum pauci senatorium ordinem
intrare ausi mox universam rem
publicam occupaverunt. Testamenta
ad arbitrium suum scribi iubebant. Con-
vivia cetusque ingenuorum fieri veta-
bant. Ducebant filias dominorum.
Postremo legem sanxerunt ut stu-
pra sua in viduis pariter atque in
nuptis impunita essent ac ne
qua virgo ingenuo nuberet cuius
castitatem non ante aliquis ex nume-

ro ipsorum delibasset. Horum tragedi-
[illegible] luxurie depingit imagi-
nem que constat aceto liquefactis
[illegible] unionis potionibus
absorbere solitam ut amplissimum
patrimonium posset una sorbitione
[illegible] deglutire. Metellus pius
ab hiis qui res memorabiles scribunt
arguitur quod se aris et thure pa-
tiebatur ab hospitibus excipi lecto
se intuebatur [illegible] Athalicis
aulaeis in adventu suo contectos pa-
rietes et in manibus epulis
ludos apparatissimos miscebat inter-
poni. Et in veste palmata con-
vivia celebrabat. Demissas
a laqueariis velud celesti ca-
pite recipiebat coronas. Et ubi
ista? Non in Grecia neque Asia
quarum luxuria ut ipsa se-
veritas corrumpi poterat sed in
horrida et bellicosa provincia
et que Romanorum bellicorum exigit
in oculis [illegible] telis
postquam consueverat. Xerxes
opum regiarum ostentatione
eximia connexus luxuria gaude-
bat ut edicto premium ei proponeret
qui novum voluptatis genus repperisset.
Qui et deliciis dum nimis cap-
itur amplissimi nominis ruina im-
perii apud Salaminam vix e-
vasit. Sed cum avia luxu-
riosis moribus intemperantie con-
vivia apud Barones accepisset
frugaliores [illegible] sobrietatem et
continentiam. Eneas
apud Evandrum officiose huma-
nitatis excepto iuvenes [illegible]
quid desideraverit viri rex pa-
ratus dexteram dat humanitatis. Elia
officiosius hospes eloquitur.
Hec ubi dicta dapes iubet et
sublata reponi pocula grami-
neo quoque viros locat ipse sedili.
Precipuum quoque toro et villosi pel-
le leonis accipit Eneam solio-
que invitat acerno. Tum lecti iuve-
nes

certatim ore quam sacerdos. Viscera ta-
sta ferunt taurorum onerant-
que canistris dona laborate
Cereris Bacchumque ministrat. Ve-
scitur Eneas simul et Troia-
na iuventus. Perpetui tergo bovis
et lustralibus extis. Ubi cuncta
sint aurea, et vimusa suo nitore
perfulgent. Hic sedile gramineum
acernum solium et quod virum forte
deceat spoliati leonis pellis
villosa. Hic lecti iuvenes
necessaria, ibi simul superflua et
perniciosa ministrant. Ubi tamen
ab epulis quies indulgetur
hic eximitur fames, et edaci-
tas epulis frugalibus comprimitur.
Hic lector, ubi citharista Iopas lu-
xuriantium letificat certus. Hic
ac sacerdos confectionem sobriam
conservat religionis. Hic post
mensam seria tractant. et ad
extinguendam cupiditatem exigit
vile robur. Ibi ut luxurie
faveant fusis precibus invita-
tur et numina leta sint. Ergo
sicut in Saturnalium libro legitur
ad luxuriam comprimendam leges
plurime, quarum prefectoriam men-
tionem in tali cuiuslibet convivi-
o ponere nec tediosum erit nec
inutile. De cibariis et sumptu-
ariis legibus veterum ad intem-
perantiam coercendam et dicta e-
orum in Portunianum et de
intemperantia antiquorum et ...

c. vii Prima ergo omnium ad plebem
lex Orchia pervenit, pre-
bens sumptuum et numerum
convivarum. Veriditur im-
moderatum sumptum re-
quaque cohibuit, quamquam unicuique
liceret pro arbitrio bona sua in-
ter paucos consumere. Secuta est
ergo lex Phannia que et sumptibus

modum fecit. Scripta quam est in omnis
sicut mihi ferunt illustres urbani. Sed
homines ubique Italie lege sum-
ptuaria tenentur. Harum unico
de die legis vis consistit. At
istis adiecta est et Licinia ge-
nus conviviorum et comitum sum-
ptum et cenarum rationem dierum
et temporum prescripsit regular-
ne quotidianus liceret cum-
tare convivijs. diebus certos pre-
finivit quibus permissum est con-
vivari. Ergo etiam sobrie esse
te scribit prescripto legum coercere
expensa tenax. Verum ubi
in ea cepit vadere luxuries pu-
lulare. Unde et vetus verbum
est. leges bone ex malis mo-
ribus procreantur. Lex quoque
Cornelia sumptuaria est ad-
iecta prioribus in qua non con-
viviorum magnificentia prohibi-
ta est ut gule modus statueretur. Sed
minora pretia rebus imposita
sed quibus rebus quamque exquisitis
et paene incognitis generibus
deliciarum. quos illic pisces
quasque offulas nominat. et tamen
pretia illis minora constituit.
Ausim dicere ut vilitas edu-
lium animos hominum ad parandas
obsoniorum copias incitaret
et gule servientes etiam qui parvis
essent facultatibus possent.
Ergo ad summam luxuriosus et
prodigus videri potest cui hec tan-
ta in epulis vel gratuita
ponantur. Ceterum Lucius
Sulla Lepidus consul Antius
Restio leges tradunt tulisse
cibariasque. Si cum sumptuarias
leges Gellius appellat. Dif-
ferunt tamen quod cibarie gulam
regulant, sumptuarie alte-
rius datum. ut ait Portunianus

luxuriam cohibet. Hoc autem
magne libertatis laudibus
effert, quod cum multe leges
de cenis et sumptibus ferentur
ad populum, castigatissime illius
rigor diu obtinuit quod nullus
obstinendum habet, quia nullus probat
occultum. Precepit enim ut pa-
tentibus ianuis tunc pransi-
tarentur et cenitarent ut
sic oculis civium testibus fictis
luxurie modus fieret. Hoc autem
ideo tuto probat Portinianum
quia apud populum castigato
et patricios respectu aliorum
laudi erat frugalitas et par-
citas non poterat esse contem-
ptui nec rubori. Licet necessa-
rium erat ut ad cenam alienam
quispiam invitatus impuden-
ter irrueret. Supreme enim
fabulis non evocatus fuerat ce-
dem turpe existimat. Pan-
fronte irrue in convivium alie-
num ut Homero sit ineta
vel in fratre Menelao et ce-
valsipate terum leges ille voluptate sen-
rvilli frage licet Portinianum
iudice optime fuerunt. Obsti-
natione tamen luxurie et vi-
torum invicta concordia nullo
abrogante irrite facte sunt.
Anthonius et si nulli sumptua-
rie legi paruerit lege tamen
de tollendis sumptibus tulit.
Homo quidem temerarius sed
max mortalibus et luxurie dedi-
tus nescit sumptum quam multo
magnio Pompeio successit
ex decreto Gaii Cesaris de eo
triumphatore orbis vilis adula-
tor et homo vitiis sordidis con-
probavit. Captivus est in Cesa-
ris urbis imagine eo quod possidet
pecunie et communi spectaculis

et latronum et histrionum stipen-
tu magnificis vulgaris vide-
bat. Ergo bene agitur cum prin-
cipibus populi popularibus qui ex
necessitate cogunt ad custodiam
fame vilissimis nebulonibus
adulere. Nam in re publica neo-
tiranorum Cesare magis attes-
sit ad principem licet cum rem publicam
oppressisset. Populus tamen romanus omnia
que ipse decreverat approbat.
Forte verita seditionem et timens
belli recidivum passionem. Opinio
tamen prevaluit ut quia summa
virtute id est clementia potitus fu-
erat. Statuta eius et ex maxi-
ma parte benigniori a populo
approbaret. Vide in laude
eius. Cicero ait Nulla de vir-
tutibus nec admirabilior nec gra-
tior mea est. Primum quod enim in
egregie virtutis imagine fuit
ille supplantavit. Anthonius
dicit enim ad quicquid mari et
terre aut etiam celo gignetur ad
satiandam ingluviem suam
natum existimans faucibus ac
dentibus suis subderet. Ea quoque
recaptus de regno imperio fieri
vellet. Egyptum regum Cleo-
patra uxor que vincere et Anto-
nius nec luxuria dignaretur spon-
sione provocavit insumere
se posse in unam cenam sester-
tium centies. Admirum Antho-
nio visum ut morati sponsio-
ne contendit. Dignus tamen Mu-
natius Plancus qui tam ho-
nesti certaminis arbiter electus
est. Altera die Cleopatra per-
temptans Anthonium polluti-
biles sane paravit cenam quam
non miraretur Anthonius. Ap-
pe qui omnia apponebantur

ex quottidianis opibus aquiesceret
tunc regina arridens phialam sibi
poposcit. Cui non nihil aceti a-
cri infudit dimisit quod fe-
stinabunda illinc unionem ex
altera aure deemptum et eum
mature dissolutum uti natura
est eius lapidis absorbuit. Et
quamvis eo facto sponsione vicis-
set quoniam ipsa margarita
centies sestertium sine contentione
evaluisset manum tamen ad
alterius auris unionem similiter
admovit nisi Munatius Plan-
cus iudex severissimus superatum
Antonium mature pronunti-
asset. Ipse autem unio cuius
fuit magnitudinis inde colligi
poterat quod qui superfuit post
victa regina et capta Egypto
Romam delatus dissectus est
et facta ex una margarita due
imposite simulacro Veneris
et monstruose magnitudinis
in templo quod Pantheon
appellabatur. Sed hiis et simili-
bus deierunt antiquissimi
simi et flagitiosissimi non populi
Romani. Sed urbium publicum
gessit ne edictum quod trium-
viratus tempore de sumptibus posuit
legis nomine habebat aut vete-
rem lotum aut immo et sumptuariis
legibus fuisse cibariis ut ex
eo constat quod cibariorum alio-
rum regulas luxuria ad-
invenerunt. Testatur hoc Marcus
Varro qui enumerans que in aliis
Italie partibus optima ad victum
gignantur pisci Tiberino pal-
mam tribuit his verbis in libro xi°
rerum humanarum ad victum optima
fert ager Campanus frumen-
tum Falernus vinum Cassinas
oleum Tusculanus ficum mel Tar-

entinus piscem Tiberis. Hec Var-
ro. Sed inter eos precipuo loco
lupus tenuit et quidem is qui
inter duos pontes captus esset
id ostendit ut multi alii tum C.
Gaius Titius vir etatis Luci-
liane in oratione qua legem
Fanniam suasit cum ipse
ideo ponenda sit quia non sumi-
de lupus inter duos pontes ca-
ptus erit testimonio. Sed etiam mo-
res quibus pretermissis vincula facti-
le publicabunt. Describens enim
homines prodigos in forum ad
iudicandum ebrios commeantes
queque solerent inter se sermo-
cinari sic ait: Ludunt alea
studiose delibuti unguentis
scortis stipati. Ubi hore decem
sunt iubent puerum vocari
ut comitium eat percunctatum
quid in foro gestum sit. Qui
suaserint quot vetuerint
inde ad comitium vadunt ne
litem suam faciant. Dum eunt
nulla est in angiporto am-
phora quam non impleant quippe
qui vesicam plenam vini
habeant. Veniunt in comitium
tristes iubent dicere. Quorum
negotium est narrat. Iudex
testes poscit. Ipsus it min-
ctum. Ubi redit ait se omnia
audivisse tabulas poscit.
Litteras inspicit. Vix pre vino
sustinet palpebras. Eunti in
consilium ubi hec oratio:
Quid mihi negotii est cum istis nu-
gatoribus? Quin potius potemus
mulsum mixtum vino Greco
edimus turdum pinguem bo-
num quoque piscem lupum germa-
num qui inter duos pontes captus fuit.
Hec Titius. Et Plinius

sui temporis elegantie tetigit
gulam. Cum Romanos fervere(n)t de
pisce accipense(re) qui licet
rarus esset pretium eius vilesceret
post premissa sub(ver)bis(?) nullo in
honore inquit est quod equidem
miror cum sit rarus inventu
sed non diu stetit hec pessimo(?)
nia. Nam temporibus Severi princi(pis)
Samonicus Serenus vir stu-
lo suo dictus(?) sub(s)idiis verba
Plinii Nonae(?). Quando ait pisce(m)
hunc in honore nullo (suis) tempo-
ribus extitisse verum ab eo di-
cit apud antiquos fuisse in
pretio. Ego autem testimonio
palam facio vel eo magis pretium
eius redactum ad epulas
quasi postliminio redisse.
Tulliusque qui dignatione no-
stra cum intersum convivio sa-
cro animadvertam hunc pi-
scem a coronatis ministris cum
tibicine introferri. Longum
erit si omnia que leges sumptua-
rias induxerit vel contra sumptua-
rias leges nata sint volu-
ero enarrare cum ut luxus
nimio sermone valeat com-
prehendi. Et sunt plurima se-
culo nostro incognita que
illi vel verbis exprimere vel
exercere moribus potuerunt.
Sic enim Grecia capta ferum
victorem cepit et artes intulit
agresti Latio. Sic omnium gentium
mores boni et mali Romanis
victoribus prostituti sunt. Siquidem
numina immo demonia gentium
superstitiosius quam religiosius ad-
vocabant. Magnum quod sibi vi-
si sunt assequi religionem quam
singularum respuerant pietatem.

Deos tutelares domi tam pio
quam impio cultu gentiles subt-
rahebant ut omnes in una ur-
be collectos in illius custodia
vigilare vigilaret. Sic et que
ubique locorum placuisse audie-
rant in urbem traxerunt
unde possent gratiam omnium mere-
ri et etiam provocare. Simile ali-
quid fecisse visus est rex Anglo-
rum Gwillelmus primus cum Brit-
tanniam Normanniam Cenomanniam et tan-
dem maiorem Britanniam cepisset.
Assumpto namque regni diademate
et pace composita legatos
misit ad exteras nationes ut
a singulis omnium dominibus quicquid
esset magnificentie aut miserie
viderant afferrent. Defluxerat
ergo in insulam opulentam
et que fere sola bonis suis
est in orbe contenta quicquid
magnificentie immo luxurie potu-
it inveniri. Laudabile quidem
fuit magni viri propositum
qui virtutes omnium orbi suo
volebat infundere. Sed meo
arbitratu laudabilius exti-
tisset si ingentem quam armis
vicerat et deinde luxurie prostra-
verat magnitudinem legem tempera-
ntie privilegiasset. Sane facili-
osius esset eam roborare consi-
lio et ope quam lascivientem
ab ebrietate et multorum magnarum
vero quam purgare civitatem
Decem cogisse Gaium Cesarem
parte orbis confirmata refert Pos-
tumianus qui sumptuarie le-
gis insistens vestigio Gra-
tianum potius quam imperatorem
in ecclesia quam a tribus solemnibus

pulmenta siue fercula sentit
esse contentum. Quod tamen bella-
ria parentantia pro necessitate
proponatur aut extenda liberalitate
aut solemnitate diei humus
mensis licuit immiscere. Bo-
lemia quod pulmenta sunt
que in omnibus prima ponuntur et con-
tis restaurata est est communalia
nominantur. Parentantia vero
que ex causa necessitatis aut proba-
bilitatis in scripta aliqua ra-
tione veniunt partem sit secun-
do quod solemnibus in universalibus
particular solent imponi
sicut pulmenta in olere aut
leguminibus. Quod constare etiam de-
tur ex multis tamen ex eo quod prau-
cuncta comparat de venatore filii
sibi pulmentum fieri imperat.
Bellaria aut bellaria tamen
genus mense secunde quod ibi solet
apponi que pulchriora sunt et deli-
catiora uti aut hec nos gar.
et Varro bellaria inquit
ea maxime mellita sunt
et delicatiora non sit. Cuius
forte eo usui est quod veteri genero
ra sunt ea que nectaris affectu
quem que irritatio gule inuenit.
Sed forte pusilli videtur animi quod
adhuc modico prime mense
cibaria contentus aut aut facit
in talibus legem sumptuarie me-
tonym. Ut tamen Cesare maior est
aut magnificentior quisquam
eorum qui magis rerum quam iactu-
ra excreverunt gula luxurie obsecu-
tus fuerunt vanitati et nequiti-
am aut negligentiam suam intitulant
liberalitatis in dignitate appellari. Cuius
Cesare augusto frugalior quam
in summo fastigii tenuit secun-
dario pane et pisciculis etc.

vescebatur spinaticeis vel vipilionibus
votatque contentus erat. et cum lupi-
necitate urgente comedebat
vel a ... Cuius Nerone
... aut sumptuosior. Et si
sit magnus magnus aut lau-
data erit cena capitis homi-
nis quam Caligula aut Vitellius
sed et cum ini^9 Maz et hic prodiga
et cenas et commessationes im-
moderate frequentabat. Famosis-
sima inter cetera fuit cena magna
invitatis a se. Fuit Hirrius du-
o milia lectissimorum piscium
et septem milia piscium ... Hec
quoque ex superauit ipse in dedica-
tione patera quam ab immen-
sam magnitudinem clipeum
Minerve appellavit. Cibat
scarorum et pavonum
cerebella linguas fenicopte-
rum murenarum lactes exter-
tis maris partibus petitarum
commiscuit. Quintus Iulio a-
ugusto maior est Metellus
pontifex luxuriosissimus cuius cena
sextilis est usque quam iste
Macr. et ipse famosam immo in-
famem fecit cenam antistiti-
um vel ut ait Postumianus
parasitum tanta instruxit
luxuria ut nemo splendorem cene
tumulis. Sed et Cyprianus luxum
excedet. Cuius tunc luxuriam
attingit aliorum quam tunc rebus
parata fuit cena pontifica-
lis Maz et ipsa edulia que vel
dictu turpia sunt et in ...
licet ... in luxu splendore glo-
rient propter parte inaudita. Sed quod
cum nostra desiderat vetustatis
saturnalia per ... Postumia-
ni convivia instituta. Alie tamen
victorum lege petunt cena maio-
rum erroribus suis. uia eius
adiecit Nerium inter ipsum

in Apulia durant quandoque interfuisse
cene, que ab hora diei
nona fere usque ad duodecimam
noctis, et hec quidem tempore quadragesima-
li protracta. Inhabat itaque eo
convivio hospes Constantino-
politanas Babilonicas Ale-
xandrinas Palestinas Tri-
politanas Barbarorum Sirias
Fenicias que congessit delicias
quasi Sicilia Calabria Apu-
lia Campania que non suffici-
ant conviviis instruendis. Delica-
tiorum copiam rerum ministerii
disciplinam sedulitatem obsequii ur-
banitatem hospitis plenius et ele-
gancius refert vir singularis elo-
quii et clarus omnibus quos vide-
rim tamen linguarum gratia pre-
stat, is quidem est [illegible]
Thezaurarius Eboracensis.
Nam et ipse interfuit. Sed quod
sit ridiculosius dici vel
audiri non potest. In fidelibus
teste Macrobio plura turpia
et luxuriosa videbantur que
stylo meo placent, et optime
te luxu magnifica appellant.
Nam sicut in suasione legis
Fannie obicit stulto suo
quod porcum Troianum men-
sis inferant, quem illi adeo
sic vocabant quasi aliis inclu-
sis animalibus gravidum, sicut
ille Troianus equus gravidus
armatis fuit. Cenam Tri-
malchionis apud Petronium
si potes ingredere, et porcum sic
gravidari posse miraberis,
nisi forte admiracionem multiplici
ignota et inaudita luxuria
tollat. Et quidem multa que nos
visu vel auditu edocti non mi-
ramur visa sunt admiranda, immo
et stupenda maioribus. Nam et por-
cum iam non Troianum sed dome-
sticum dicimus, et in hunc modo
farciendo quem pluris facimus
esse Troianum. Unde Marcus
Varro in libro tercio de agricultura:
Hoc quoque nuper institutum est
saginari et lepores, eos ex-
ceptos e leporariis quondam
in caveis et loco clauso fa-
ciunt pinguiores. Sed et Che-
lidonias luxus efficit sagina-
tas. Hec Varro. Nichil autem
horum luxus iam habet notatum,
sed est civilitatis insigne
quicquid est incentivum gule.

De convivio philosophico et quod ei simile congruum est, et de sumptuariis legibus eius. c. viii

Huic simili ad philosophicam stacionem [illegible]
licet hiis qui levius subiacent
perspicacius intuentibus
philosophicis aulica videantur esse
contraria. Si quidem philosophia rerum
omnium moderatrix a conviviis
non potest abesse civilibus, cum vel
omnis officiosa sit aut civile
quod non illa pertractet. Ipsa est
que omnibus prebet modum,
et dum disponit officia etiam
plebeiis et vulgaribus inter-
esse dignatur. Alioquin vel
aliunde vite perdit usum, et ipsa
rebus asservat quod verbis docet.
Quid enim prodest verbis in
animis ventilare in scolis vir-
tutis officia, si non actibus
et vita plauduntur. Dicun-
tur tamen esse plebeia que
ad modestiam animi accedunt

et cum phisice polluta legibus
ab indisciplinatoque aut esurie
invehuntur a parcitate aut a lu-
xu et aviditate furore. Si a-
pud Nasidienum convive con-
veniant sordibus displicet ap-
paratus domus incomposita.
susurriis incrustatur avari-
cia illius qui tricliniis post
convivarum irrisionem provocat gu-
lam ut cum Aristophanis pina-
ria tota invertimus si dam-
nose bibimus moriemur multi-
sit cum moribus omnibus agitur ut
pater familias cui impensa petit
et ipsa dampnificet. Si aut
apud Cepheida disturbatur epu-
lacio et dictis rationes ad insa-
niam vergit et facillime fit
a Bacho domitus ad Martem. Sic
cum in fabulis experimur illa
convivia centaurorum ubi ba-
chi nec cessant iurgia donec
elliciant sanguinem. De et quod
sunt vestigiarum convivorum
commercia et que ~~phisice~~ phisi-
ce temperantur arbitrio Dei.
si videris citra modestiam co-
hercere ne fabulosos centau-
ros ~~[illegible]~~ crede si veros se-
misericum sunt et aura
spiritus sui aut spiritus Bachi in-
dunt intumescunt. Nam que
a plebeiis et temerariis celebra-
tur mediocria convivia meritum phi-
sica sunt nisi forte sobrietatis
accipiamus Epicteti aliorum
quod phorum convivia in cunula o-
pinetur. Emilia tamen sunt in
morem sequamur nam qui
pinguiori Minerva utuntur
ne nimium dissoluta sed liberiores
licentie et opulentia magis et
que ad communem leticiam spe-
na in modestia magis cum que
phisicum rigore attendit. Ab
his ergo Nasidiani the ar-
centur et quicumque supercilii
gravitate et in ameno vul-
tu admissorum ilaritatem
offendit. Cenum cum in olla
fervescat aut in culina pu-
trescat aut congestum sit in
promptuario aut in mensa
resplendeat insipidum est et
insulsum si non hilaris vultus
saporem indiderit. Ingerat ca-
ritatis. Nam et Jupiter ubi in
fabulis cum pauperis hospitio ac-
ceptat convivium et magnas
reputant delicias, quod de-
vota Philemonis angustia
ministraverunt. Et quod de illo di-
ctum est, sed optime apud omnes ut
super omnia vultus attestetur bo-
num, ne iners paupertas volun-
tatis. Est ergo civilis convivari
hilari vultu larga manu di-
ligenti officio amenare convi-
vium et quod in usum super-
sit habita ratione respondere
tit. Habita ratione respondere
lecti et temporis singulis dispe-
sare non quod ex tristicia vel
avaricie cum hilarem datorem
et Deus diligat. In usibus istorum
licet et tacito ponere signa no-
vis preceptis, qualia vel vim
canunt invitant Pythagora ami-
ci quam verum doctum quam plene.
Porro convivia phisica omnia
castigata et suis regulis li-
mitata sunt et qui usat
in his, puta multa tibi aut
potius impedire molestia su-
is officiis inservire. Sobria
enim sunt et omni luxuria
castigata. Nec impediunt, sor-
tem vero positam excantatum
iustitiam annalis mansuetudine
perfectionem non revocat memoriam

rerum gestarum non extarent tri-
stitie. Tantum enim non prohibetur
causas omnium rerum aperire
ut aliquis a speculationis officio
retardatur. Sic inter tristiciam
ut vultum immobilem contingit
in bonis ducere ut Crassum
illum quem Cicero auctore Lu-
cilio semel in vita risisse scri-
bit in agelinope admirari. R-
ecessit utique voluptates. sed que
lascivia carent. Adest et hilaritas
sed que leticia non excludat. Ha-
bent autem et hec convivia suas su-
pernas vel cibarias leges non tantum
ut verbis sed ut promissis pertinent
rebus eorum quantitates utilitas aut
honestas exposcit efficiende non
veniunt. Siquidem in eis nil sa-
pienti carum est preter usum. vide-
amus. B. Jeronimus adversus Jovinianum
sobrietatis cunctis iocundissima et
utilissima voluptas est egregia
statuisse cibaria legem. Aut
ego adesset debet vito ut the
et caritas sumendus estas. qui-
bus non diceret corpus ut liber-
tas animi perierit. Senia et co-
medendum est et deambulandum
et dormiendum et degerendum
et postea inflatis venis incen-
tiva libidinis sustinenda. Luxu-
riosa res vinum et contumeliosa
ebrietas. Omnis autem qui his
hiis miscetur non erit sapiens.
Nec tales accipiamus cibos quos
a difficulter digerere aut comestos
magno partos et perditos labo-
re doleamus. Olerum et pomorum
ac leguminum et facilior appa-
ratus est. et arte impendiis quoque co-
quorum non indiget. et sine cura
sustentat humanum corpus mo-
derate quoque sumptus. Cibus ut cum
de devoratur quod irritamenta
gule non habet levior digesti-
one conquiritur. Nemo enim uno vel
duobus cibis hiis quoque vilibus usque ad
inflationem ventris oneratur. que
diversitate carnium et saporis dele-
ctatione corripitur. cum varijs nidori-
bus sumat patine et ad esum sup-
pleta esurie quasi captivos t-
rahunt. Unde et morbi ex saturitate
nimia concitantur/ multique impa-
cienciam gule vomitu remediantur
et quod turpiter ingesserunt turpius
egerunt. Sed forte nimis austeri
videre esse Severo et tunc edicto
difficillimum sit parere. Esto liceat
contemni Severum. scriptorum vile stat
auctoritas/ excludunt propietarii dici
vel Epicurus voluptatis assertor
audiatur. Testatur enim ut Zeno
stoicus tacuit. Seneca et nulli ari-
stici mire phos. ex ille quod labo-
rasti mire phos. et ille quod labo-
rem suos repleret oleribus et po-
mis diceneque eis esse vivendum
sima carnes et exquisite epu-
le ingenti cura ac miseria
parantur. maiorem quoque penam ha-
bent inquirendo quam voluptatem in
abutendo. Corpora autem nostra cibo tan-
tum et potu indigent. ubi aqua et pa-
nis sit et cetera hiis similia ibi-
que naturali satisfactum. Quicquid super
fuit non ad vite necessitatem spectat
sed ad vicium voluptatis. Bibere et co-
medere non deliciarum ardorem sed
sitim famemque restinguere. Reli-
qua carnibus vestium indigere et hiis
que non sunt carnium. Sicut cum
ignati viclu utantur. cum carnes
alio requirere. Desipere quoque operam de-
dio requiret. Desipere quoque operam de-
re non possum. si necesse abunda-
tiam cogito et quale calorem immo-
ciaz cogitet quale calore immo-
et cura indiget. Vito explicit nec-
necessitas. frigus et fames sim-
plici vestitu et cibo expelli potest.
Hec quoque Epicurus. licet a turpi
sequacium grege contraxerit
infamie notam. Porro ars
Solet aquilibus sit stupor volup-
tatibus abstinendum quarum de-
quoque parato sensuum fonte volu-
ptas

Illam que est gustus et tactus .i. cibi
et ventris solam hominibus comu-
nem cum bestiis. et ideo in pe-
cudum ferarumque animalium numero ha-
betur. quicunque hac voluptate fera-
rum occupatur. Cetere ex tribus sensi-
bus aliis proficiscentes hominum tantum
proprie sunt. Huius rei testis [illegible]
[illegible] rudoris voluptatibus iste dua-
bus occidi atque comedendi que
homini cum sue atque asino comunes
sunt gratulentur. Et Aristoteles So-
cratem autem dicebat multos ho-
mines propterea velle vivere ut ederent
et biberent. seu bibere atque esse ut
vivant. Unde Satiricus. Summum
crede nephas animam preferre pu-
dori. et propter vitam vivendi perde-
re causas. Refert Valerius. Vini u-
sus olim romanis feminis fuisse
ignotus ne scilicet in aliquod de-
decus prolaberentur. quia proxi-
mus a libero patre intemperantie gradus
ad inconcessam venerem esse consue-
vit. Convivium et solempne maio-
res constituerunt. idque caristia ap-
pellatum est. cui preter cognatos et
affines nemo interponebatur.
ut si qua inter necessarias perso-
nas querela esset orta. apud
sacra mense et inter hilaritatem
animorum et fautoribus concordie adhi-
bitis tolleretur. Senectuti iuventus
ita cumulatum et circumspectum ho-
norem reddebat. tamquam maiores
natu adolescentum communes patres
essent. Iuventa iuvenes ita
senectuti deferebant honorem
ut senatus die aliquem ex patri-
bus conscriptis aut propinquum aut paternum
amicum ad curiam deducebant affixi-
que valvis expectabant donec reducen-
di officio fungerentur. Qua quidem vo-
luntaria statione et corpora et ani-
mos ad publica officia impigre
sustinenda roborabant. brevique
processuri in lucem virtutum suarum

secreta laboris meditatione ipsi doc-
tiores erant. Invitati ad cenam
diligenter querebant quinam ei
convivio interessent. ne senioris ad-
ventum discubitu preirent. sub-
lataque mensa consurgere et abire
patiebantur. Ex quibus apparet ce-
ne quoque tempore quam parco et quam
modesto sermone his presentibus
soliti sint uti minores natu.
In conviviis ad tibias egregia su-
periorum opera carmine comprehensa
pangebant quo ad ea imitan-
da iuventutem alacriorem redderent. Quid
hoc splendidius quid etiam utilius
certamine. Pubertas suum canis de-
cus reddebat. defuncta viri cur-
su etas ingredientes actuosam vitam
favoris nutrimento prosequebatur.
Quas Athenas quam scholam
que alienigene studia huic do-
mestice discipline pretulerim. Inde
oriebantur Camilli Scipiones
Fabricii Fabii et Marcelli. Ac
ne singula romani imperii lu-
mina percurrendo sim longior. in-
quam de celi superiore clarissima pars
Divi Cesaris effulserunt. Hec
Valerius. Sed et ipse Plato cum esset
dives pro re tali et condicione
et thoros eius Diogenes lu-
tatis pedibus conculcaret ut pos-
set vacare philosophie. elegit Acha-
demiam villam ab urbe procul
non solum desertam sed et pestilentem
ut cura et assiduitate morborum
libidinis impetus frangerentur. di-
scipuli quoque sui nullam aliam
sentirent voluptatem nisi earum
rerum quas discerent. Est autem
via omnibus recta disciplinis
si tamen sepius probetur animo
finietur. quam utique tenere non potuit
qui clamitat apud [illegible]
omnia sicut dura esse posita
[illegible] quid nomen [illegible] in-
feriorem personam quam xpianum esse

nec licitum arbitror xpiano p[ro]fi-
tur plenum: nom[en] ingluuiem hominem
cogitationum morborum incita-
re assiduo. Videmus non exer-
ceant sibi id quod esse potest gau-
denter. ut carnis lascivia con-
teratur et spiritus erigatur. et
roboretur in cognitione dei co-
temptum mundi exercitium virtutis
et id solum desideranter. dum se-
sus animi et corde servient in-
columes et ipsa violentia egri-
tudinis aggressa non vincet
aliquod flagellum leue tamen
et infirmo tollerabile d' nym
dum expectatur et amplectatur
Platonici ergo et Stoici in tem-
plorum locis et porticibus versabantur
ut admoniti angustiore ha-
bitaculi sanitate. Nil aliud
quam de virtutibus cogitarent. Hec
dicit. iuvenitatem non habet illi
quorum deus venter est. et expectatio
in confusione. quorum gloria ster-
tus ignis et vermis videtur
Et apostolus hos quos adverte-
rit erudit rethoricam sumptuariam potest-
be legem dicens Habentes
victum et vestitum his contenti
simus. Ceterum ut tamen mei simi-
libus pinguiori minerva u-
tens inquam ergo omnia que
usus necessitatis aut ho-
nestatis admittit aut in suis
adhibita ratione et deducta sub-
tracti licentia exigit in alimen-
torum et indumentorum ratione
vadant. Nam et hic philosophus exerci-
tibus suis indulget et solum
immoderatos cohibet intemperantias.

Quod etiam in sacra scriptura
dicit optime civilitatis regu-
le. et quod nil virtute civilitatis
et que sunt regule civilitatis
conviviis observande. et de verecundia

Dictum est prius totius civi-
litatis et omnium agendorum esse
integram. et eorum que in con-
viviis exercenda sunt officia
disserere. Credunt ergo plura civi-
litatis precepta illius qui omnibus
philosophis et sapientibus antecellit et
qui quolibet philosopho antiquior est. Et
qui nullis regulis videtur inito an-
teponenda posterioribus. Cum ergo
Cum invitatus fueris ad nuptias
noli locum precipuum primum. ne for-
te honoratior te sit invitatus et
dicat tibi qui te invitavit Da
huic locum. et tunc incipias cum
rubore novissimum locum tenere. sed
recumbe in novissimo loco ut cum
te viderit qui te invitavit dicat
tibi Amice ascende superius et
erit tibi gloria coram simul discum-
bentibus. Deinde hunc articulum
quasi generali loco confirmans ait
Omnis enim qui se exaltat humi-
liabitur et qui se humiliat ex-
altabitur. Et licet religiosus po-
tius quam civilis videatur edi-
tum ergo religiosorum formem ad
civilitatem non dummodo eum ut-
civilius sit quam civilem virtu-
insiste. Ceterum ne valui sta-
gnum admittit legem ne letitiam
retundit. ne sanctorem confugit ap-
paratum Unde hec irritamenta
luxu quit. Ait enim thaias mei
et altera occisa sunt. Et ubi
videntur prodigo per pius locu-
dum instruxit convivium ad con-
ciliandam letitiam simphoniam
admisit et chorum. Occisus est
vitulus saginatus. et ne vestis
abiecta convivium dehonestet
Anulus et stola melior offi-
cio in usum induti et natura pro-
mitur decorandi. Sicut autem

dignis liberalitatis hostia patent
ista sint turpibus precludenda. Non
facile homines literis pulsent ad ia-
nuam stultitie, notam sive pul-
sam patiuntur ne forte eiciantur
admissi. Constat enim quia tur-
pius eicitur qui non admittitur
hospes. et tamen si nota civitati
si sua turpitudine deformet co-
bilium. Si quis et ille eiectus
est qui non habuit vestem nupti-
alem. Hec autem licet mistico
habeant intellectum. Philosophi
in ipsa superficie cunctis preferre
rudimenta. Preterea et illud Jheronimi
fideliter sonat ad literam. Nos a-
postolus precipit. Si quis frater
nominatur fornicator aut ava-
rus aut ydolis serviens cum
eius modi nec cibum sumere. Ad
hec quod est liberali domini ianua
ut castimonie contemptores et in-
fames excludat. Caveat etiam
tore habeat hostiarium ne
quos insulsos irruat et ut sit
qui dignos et admittendos
venerit excipiat honeste. al-
loquatur placide ignotis in-
sinuat nomina et ignaros
ad opportunitates fuit ad domi-
num introducat. Sit et verum copia
sine luxu. iocunditas sine lasci-
via. et usus verborum licenciosus
immo liber sed virtute incolumi.
Nam convivium Herodis aut pha-
raonis dum immoderatum ad gesticulationes
saltatricis aut ad furorem vini
leticia concurrit. sine tragico exit
et homicidio maculatur. Hoc
ne et gentilium gravitas
approbat. Valerius autor est quod
Porcius Cato Lucium Flami-
nium sustulit a numero senato-
rum quia aliquem damnatum supplicio
percussisset tempore sui consula-
tus ad arbitrium et spectaculum
ad

quinam mulierculae cuius amo-
re tenebatur. Electo Claudius et Lucius
Flaccus et collega eius censores
Duronium Beliatum moverunt
quod legem de coercendis convivi-
orum sumptibus latam a tribunis
plebis abrogaverat. Mirifica vo-
ce causa. Quam impudenter Du-
ronius rostra ascendit. Illa
dicturus: Freni sunt iniecti vo-
bis quirites nullo modo pereundi
alligati et constricti estis amaro
vinculo servitutis. Lex enim data
est que vos frugi esse iubet.
Abrogemus igitur istud horribile
vetustatis rubigine obsitum
imperium. Etenim quid opus est libere
si volentibus luxu perire non
licet. Est et alia in sacris literis
cumulite nota ut ab omni sint
grave procedant actiones. Nam et
illud constat quod liberalissimus et ci-
vilissimus aut facetissimus prosumi-
tias qui de quibus pannis facia-
tur quibus nulla gloriatur. Leant
antequam frangeret studium complevit
Est et illud celebre quod sapienti
quod vestia que vinum minus
est dominus et disticha disciplinarum
honorandi est antelogquilo Cui
le quod e et satis libris consentaneum
aut omnis silentio in mensa ut
audias ad profectum aut vix per-
tiant alii a sit culpa legentur.
Doctum preferre sermonem. Sicquid et
ut commoditudo dulcis parabolas
aut verba vite frequenter audito-
ribus insistet. Sunt at nimis
tristia et rerum auribus ignara
ubi citra voluptatem cudendi so-
lo vacuit implectur a in clamore
~~aut fumo~~ aut serino et ineptis
fabulis convivia perstrepunt. Nec
est qui unum sermonem arceat. cum
ars in notitiis sit. adeo quod ut
etiam Socrates dixisse in senectute cu-

rauit. Cantabunt michi Dame-
tas et Lyctius Egon. Simile
est. saltantes satiros imitabi-
tur alphezibeus ad plebeia transit.
Illa nos que aptiora sunt et viris
magis accomoda perferenda sunt. Ebri-
etas que luxuriam ingulat. annota-
ta tibi vel tenui sit respectu ava-
ritie. Elicit enim intemperanti-
bus sit sopita vetita integri-
tatis ortus extincta esse corre-
ctus Polemonio testis est. Hic at
prodite luxurie adolescentis athe-
nis fuit. neque illecebris eius tan-
tum. sed et ipsa infamia gau-
dens. Cum e convivio non post
occasum solis sed post ortum sur-
rexisset. domumque rediens Xeno-
cratis philosophi patentem ianuam
vidisset vino gravis unguentis
delibutus. sertis capite redimi-
to. pellucida veste amictus. re-
fertam turbam doctorum homi-
num scolam eius intravit. nec con-
tentus tam deformi introitu
consedit. etiam ut clarissimum
eloquium et prudentissima precepta
temulentie lasciviis elevaret.
Orta deinde ut par erat om-
nium indignatione Xenocrates
vultum in eodem habitu continuit
omissaque re quam disserebat
de modestia ac temperantia loqui
cepit. Cuius gravitate sermonis re-
sipiscere coactus Polemo primum
coronam capiti detractam proiecit
paulo post brachia intra palli-
um reduxit. Procedente tempore
oris convivalis hilaritatem deposuit
ad ultimum totam luxuriam exuit u-
niusque orationis saluberrima me-
dicina sanatus. ex infami gane-
one maximus philosophus evasit.
Pregnatus est itaque. Sunt aliqui
in necessitate ut cogitat. dixit prudentia

sed nequaquam domicilium fixit P-
tremo vino est ad quod totaque philo-
sophi tecti tendit intencio. sicut si-
mus honesti lecti exitus et loca-
dus. qui plane evenire non potest
nisi prius omnibus officiis et
omnium ministeriorum officiorum. custodem
adhibeat verecundiam que parens
est et ut ait Valerius omnis ho-
nesti consilii. plenissima officiorum
tutela. magistra innocentie. cara
proximis. accepta alienis. pna-
tus negligens faciliter ut to-
inuptes amplificet. omni loco
omni tempore prae se favorabilem gerens
vultum. Adeo quidem ut et in recita-
dus servatum accepta Lacedemonius quod
ultime senectutis cum spectaculo lu-
dis venisset in theatrum. cum quo-
niam e civilibus sensum reciperet
ad Lacedemoniorum legatos forte
pervenit. qui hominis etatem canos-
que et annos assurgendi
officio venerati sunt. sedemque
ei inter ipsos honoratissimo loco de-
derunt. Quod ubi fieri populus aspe-
xit maximo plausu aliene urbis
verecundiam comprobat. Ferunt tunc
unum e Lacedemoniis dixisse. Er-
go Athenienses quid sit rectum
sciunt. sed id facere negligunt. Re-
gula conviviendi sensus
et forme verbis Macrobii sum-
pta de libro Saturnaliorum ex

Videntur forte parum
tenuia et superstitiosa
nimis que de sacris
capitibus proferuntur.
Ceterum ut minus agam de-
bitum gentilium magistrorum qui
pro conviviandi regula in medi-
um proferantur. Et quia philo-
sophi in hanc partem officiorum
precepta dederunt. sed ad plus
pauci sufficiunt. Sunt alios

Saturnaliorum lib. primus explicit.
talis si vite instruat et tan-
tis ut nil aliunde optet nun-
tiari. Cum ergo in puriti calo. non
tam vestigiis quam passibus dece-
ntius imitari. et exopulentia
promptuarii sui cellulis nunc
supplere angustias. Siquid ro-
spicimus est in sententiis prudens
floridus et tanta morum venu-
state redundans. ut in institu-
tione animi et dispensatione
Socratica videatur dulcedinem
spirare. At ego Ario philoso-
phie vero cum moderate est
et pro observatione ut stomum
estimet putando ingenia con-
viari. et si plures pitos vel ale-
res aatores sine dubio animi splen-
tatem recipit finem de se paciet
agitari. Alia velut pauca
lye inuite disperse nit inul-
tis vocalibus in fortitudine vo-
tis simile manifestant. Ita va-
riorum imperiti gaudentes con-
sortio pitorum. aut consonant si
qua prius aut verum talium capi-
unt auditu. Si non plures ab
institutione disciplinae eius
alieni sunt prudentibus qui
parentibus intererat sanctitatem
simulatam suae et pariter laeti-
tiae maiori parti animorum
sonare. ne vana nobilitas a
plebe tumultuosiore turbetur.
Et hoc una est de philosophia virtuti-
bus. Eminia tu orator ne alit
nisi orando probetur philoso-
phus nisi tacendo pro tempore cum lo-
quendo peccatur. Sic ergo pauci
aderunt doctiores in consensum
unde comparet. Sallia et ultra
se questione nugabitur ut ex
discordie facessit. At mirum si do-
ctis placet. quod fecit quolibet

Pisistratus atheniensium tyrannus
cum Zenoni filius suus vetitum
dando osculum non optimuisset
assensum. et ideo esset in simul-
tate cum libero. ubi hoc civiliter
causam fuisse gaudii operit. ex
illa discordia sperantibus in domo
regnantes nasci posse nouitatem uni-
versitate animum convocatam ait suc-
cessionem quod se de filiis non ad-
quiescentibus patris voluntati. sed
hic peccare sibi visum esse patiuc
aptius pretium ut in suam libe-
rorum ipse concederet. Oriret igitur
civitas sobolem regis cum paret
gaudens et augmento spem detra-
xit insidiantibus regnatum quie-
sti. Ista in omni genere vite pre-
cipue quam in letitia conviviali
omnes quod videtur absonum
in unum concordium solui. salva
innocentia redigendum est. Sic
Agathocles quicquid qua doctos
sacerdos Pausanias et Aristo-
menes horum verbo melium
nisi philosophia fuisset. At vero al-
terum iuxta mundanis mensa
quasi solis apta deliciis ha-
bunt. hic Doppam illam polipe-
mum cithara canentes ne deerat
apud alterum saltatores viri
et apud aliorum citharas sic han-
ricus merito ut se tam sup-
plicia eius infusione plueret
Nonne siquis aut me peccans
aut apud penos de sermone
de suplicio eruditos conviualibus
fabulis instruisset. et gratum
illis rebus comitatem ponet. et
nisi visum plane instructo uno
uet. Ergo pro eius observatio cet
estimare convivas. Deinde nisi
sibi patere patriae locum videret
non decepisset confunditque inter

pocula severus loquetur. Nec
nodosas et anxias, sed utiles
quidem faciles tamen movebit
questiones. Nam sicut inter illos
qui hoc exercitii genus habent in me-
diis saltare conviviis, si quis ut
se amplius exerceat sodales vel
ad cursum vel ad pugillatum la-
cessiverit, quasi ineptus rele-
gabitur ab alacritate convivii, sic
apud mensam quicquid a philosophando
est ut crateri liquoris ad le-
ticiam nati adhibeatur [illegible]
[illegible] sed miscendam quoque
admixtione temperies. Nam
si ut fateri necesse est mod-
um crescentium aut tacendi esse aut
loquendi, queramus silencium
in conviviis an oportunus ser-
mo conveniat. Si enim ut a-
pud athenas Atticas Ari-
opagite tacentes iudicant,
ita inter epulas oportet silen-
dum est, ultra quidem [illegible]
[illegible] philosophandum sit in cene.
Si non erunt muta convivia
cur ubi sermo permittitur ho-
nestus sermo prohibetur, ma-
xime cum non minus quam dulcedo
vini hilarent verba convivium.
Quid est magis ad philosophiam,
immo nichil tam congruum
sapienti quam locis et temporibus
aptare sermones personarum
que adsunt estimacione in
medium vocata. Alios enim
relata invitant exempla virtutum
alios beneficiorum, nonnullos mo-
destie, ut qui aliter agebant
sepe audita talibus ad emen-
dationem venirent. Si autem
vitiis irretitos sic ut est
convivii exegerit loquendi
ordo, feriet philosophia non sencien-
tes, ut liber pater tirso fe-
rit per obliquationem [illegible] be-
tise latente invectione, quia
non ita profitebitur in convivio ce-
sorem ut palam vitia castiget,
secreto hiis obiurgationi repugna-
bunt, et talis erit convivii [illegible]
[illegible] ut sublimiore invitati
videantur edicto. Quod si super-
leti bene gestis contra rebus
provocare viri et pugnam
sperare parari. Ergo si oportu-
nitas [illegible] convivii inci-
derit sic a philosopho perstringetur
ut et ita sit et [illegible] Nec
minus si feriat sapius ut di-
co non sencientes, cum [illegible]
se [illegible] ut [illegible]
hilaretur. Sit tantum fabulis
et interrogationibus [illegible]
[illegible] inceptum loquendi [illegible]
[illegible] ergo nullus honestus actus
locorum vel certus nullus excludit
que ita se aptat ut [illegible]
se appareat [illegible] tamquam
abesse illam necesse fuerit
et pauca [illegible] et stoma-
chis [illegible] facit que sic [illegible]
proferunt a sapiente ut nemo
[illegible] decant. [illegible] affer-
rant tempestivam [illegible]
Deinde interrogandi [illegible]
vel faciat docet [illegible]
[illegible] esse consultor [illegible]
interrogaret. que sunt interroga-
to facilia [illegible] et que sciat
illum studia exercitatione [illegible]
[illegible] gaudet [illegible] quisque [illegible]
[illegible] doctrinam suam in medium pro-
ferendam, quia non vult latere
quod didicit. Maxime si scientiam
quam labore quesivit cum paucis
illi familiaris et plurimis sit
incognita ut de astronomia vel dialectica

ceterisque similibus. Tunc non vi-
dentur consequi fructum laborum
suorum adipiscuntur occasionem publican-
di que didicerant sui ostentacio-
nis nota qua caret qui non
ingerit. sed ~~[struck]~~ invita ut
proferat. Contra magne a-
varicie nichil est si contra multos
aliquem interroges quod non
optima sciat quesiverit certi-
cum aut negare se scire. quod
extremum verecundie dampnum pu-
tant. aut inde tunc se exer-
citi re flere re comitte / unde
se nascitur iusticie prodicio
et omne hoc infortunium pu-
doris sui imputet consilenti-
um non. Et qui abierunt maria
et vias gaudent tum de ignoto
multo vel terrarum situ: vel sinu
maris interrogantur / libenter
quod viderunt et loca describunt
putantes que ipsi videant
aliorum oculis obiicere. Gau-
dentes vel militos qui fortiter
ac se fecisse semper dicturi sunt. et
tum frustra tacent arrogantie me-
tu. Nonne hic si ad hoc proferat
mentem incidere sibi laboris
estimat prolutam in innumera-
tum putantes ut volentes
narrare que fecerat. Adeo
aut id genus narratorum gau-
quendam continue saporem ut si
invidi vel culpati forte pre-
sentes sint. tales interroga-
tiones obstrepando ~~fabulas~~
dissuadeant et alias inserendo
fabulas prohibent. illa narra-
ri que solent laudem creare
narranti Pericula que pertu-
lit et erumpnas penitus consoli-
tas qui evasit ut referat
gratissime provocatur. Nam q

adhuc in terris vel paululum de-
functum convertet admonentem. et
formidat relatum Vt Vergilio
forsan et hoc olim meminisse
iuvabit. Iuvat si que dice-
ris et magis sui prelati inventiva
felicitatem. quod proprie incau-
debat vel dignitate vel tate. non
iactantie. non malicie inter-
cumque venatibus gaudet, intro-
ducti. Ut silue ambitu et de-
ambulatione historiam de venator-
um voluntatem Religiosus si adest
da illi proferendi copiam quibus
obstinatioribus meruerit aux-
ilia divina. quibus illuc terrimo-
niarum fructus / quia et hoc pro-
religiosis existimant nimium
sufficientia non tacite. Adde quia
volunt se amicos nuntiis
estimari. Si non et senex prius
est hic occasionem pro eorum princip-
iis consuluisse videatur. Si eorum in-
tegres vel que adiectum omni-
no pertinet. est enim hinc eciam
si loquacitatis similare vero
vos ad stomachi redeamus. illa
que plus urbanitatis et iu-
cunditatis habent. sunt ut ista
ticula pronuntio Vt sunt illa
de regimine corporum viris. aut
parum a mille hominum die-
rum. ut si in mercatorium cursum
dicas aut nasum vel curiam
correctionem scilicet doctrinam re-
pressorem. hec et gastronomie in-
fortunium sunt. tanto plenius
ledunt. Contra oraculorum or-
bitas non sunt cecaticon emori
obicitur. Rumpe Anthigonus
rex Theocrithum. de quo nun-
ciavit quod ei paratur esse.
occidit ipse stomacho ab eodem
de se dicto. Cum nec eius pinne-
dis ad Antigonum raperet

soladitibus ad amicos at spem
pollicentibus qui omne tempus ine-
tiam regum expertus esset ad
adulatores ac premissi. Vindicat
ergo impossibilem in dicatorem
salacitas. Erat autem Antigo-
nus uno orbatus oculo. et
importuna urbanitas male-
dicitatem luce pensavit. Alet
negatiue in philosophos quorum inter-
visse pro indignatore sic serio
scommatibus. Nam cum regis
liberty ad nouas divitias
insuper euectus philosophos ad convivium
congregasset. et irridendo coram
minutulas questiones. finge
se velle disponere. Cur et ex
nigra vel alba fiaba puls
nascitur unius coloris cedat
Aristides philosophus indignum fe-
rens. tu nobis inquit aperi-
re cur et de albis et de ni-
gris loris similes maculae
coniugantur. Concedat scomma
et odiosa dicitur. si in cada-
terrisa sit ut si claud de paup-
tate pauper irrideat. si obscu-
re natus natum obscure. Nam
Tharseus amphias cum ex
ortulano dives esset. et in
amicum quendam degenerem nonnulla
dixisset mox subiecit. si et nos
de eisdem fontibus sumus. et
omnes pariter letos fecit. Illa
vero scommata directa leticia
eius in quem dicuntur infundunt
ut si virum fortem vituperes
qui salutis sue prodigus et pro aliis
mori volentem. aut si obi-
ceris ~~mori~~ liberali quod res
suas profundat unde sibi quam
aliis consulendo. Sic et Dio-
genes Antisthenem Cyni-
cum magistrum suum perdebat

velut vituperando laudare
Qui me aiebat mendicum fecit
ex divite, et pro domo amplo
fecit habitare in dolio. Melius
autem ista dicebat quam si diceret
gratus illi sum quia me philosophum
et consumate virtutis virum fecit
Ergo cum unum nomen scommatis
sit diversi in eo continentur effe-
ctus. Ideo apud Lacedemonios
inter cetera exacte vite institu-
ta. hic quoque exercitii genus a li-
curgo institutum est. ut adolescen-
tes et scommata sine morsu di-
cerent. et ab aliis in se dicta pati
discerent. Ac si quis eorum in in-
dignationem ob tale dictum prolapsus
fuisset ultra ea in alterum dice-
re non licebat. Romana leticie
mariniis sequuntur insidiatur
ira alchinoi dictis transdum est
questionibus convivalibus in omnibus
ponendus sit a plurimo eos
genus vetus ita elidicere ne
putavit ut et alii diversis
aliqua conscripserit et plutar-
chus et apuleius cum effusion
tione nec contemptum est
qui tot pessimtud lucerunt con-
dum. at in exercitio rethoricis
oratorum ve foro. longe re
modiorem habet scommata lo-
cum. Nempe vel motum ad
risum sepe proficit ad tim
phid. et est Cicero parum
lauis fuisse tradit. Quis
a lledoriis crebro in conte-
rtionibus fori locus est dum ty-
ad probra prosiliat. que et si
no quiescant fumos litigat
cessare tamen debent obveniens
tam iudicis et auditorum offe-
ditur in quibus et animus et pater

et reb[us] si quis crudelissima ra-
tione ad probra prosiliat. Sed
et qui ea sustulerit patienter
favorem olim a temperantia vi-
sus est meruisse. Convivia
hec lascivias excludit, ne feli-
citas tota convivalis dulcedo
amarescat. At id quod hilari-
tatem conciliat modestie con-
scientia undique congrediendo lo-
cus eius cominus et convivis
convivantium risum omnibus paren-
tibus redditur est. Si quid
eligant licet in propria Aristo-
tilis Ethicis ait. Sed convivalis
viri dulcis ingenii rebus ad-
similare solent celare fe[ri]n-
de sed et vini et indulgentia
licet dici solicat, quia in scri-
ptis omnia diva posuit mo-
dum habet. Et si fuerint qui
plus antiquitate ea passi crede-
bant garrienda laudibus
augentur vini vinosus omne
vitis. Et Plato ab eis vinosus
comitat extitisse. Cato est vi-
trumque eius vini laudasse vi-
sum est et natura roborat et
ingenium acuit, et ad res
gerendas animum remissum at-
tendit. At plerumque inter minima
ta et modesta pocula iocun-
diores liberaliores quam inmoratos
probasse fideliter traditur. Que
fieret sub quibusdam quam arbitri-
o eius quam in curis convivio-
rum. Est est quod in libro et secundo
de legibus non inutile vinum esse
detinuit. Nam et in gaudiis hos-
pitalis inter bibendum commisso-
nibus veteri integram quam ami-
cos ad iusticiam atque sobrietatis
officia existimat. Redditur
sensum lectoris ad intercones

vinis[que] capescendam sibi ab illo esse
et sine si cui persita in his
affectionum cupiditatem quam errores
illexerunt quos celabat. Aliam
pudor veniens ea omnia sine
gravi periculo libertate proinun-
data. Detegi et ad corrigendum
incedendum quam sibi oportuniora
ac plus licet idem dicit. Zenon
diffitentius esse primo exti-
tationes adversus vini violen-
tiam compulsum. Cle[antes] illum
unquam continentem prorsus aut
temperantem satis fidei visum
esse. Cui lenta non inest ipse
errorum pericula et in mediis
voluptatum illecebris explora-
ta sit. Nam cui absentia gene-
re omnis vitiorum incognita
sunt, quis illarum omnino expers
sit, si cum forte ad participi-
um aliquis voluptas aut volun-
tas tulerit, aut carnis iniquita-
tis impulerit, aut necessitas impuler-
it, aut delinimenti et capi neque
mentem eius animum quam compre-
hendere. Congrediendum igitur et tamquam
in acie quadam cum volupta-
tibus rebus, tandem ista vin-
cenda, consilio decernendum,
ut adversus eos non fugiendo nec
absentia simus tuti, sed vigore
animi et constanti prudentia mo-
deratoque usu temperantiam
continentiamque tueamur, et ea
lascivie simul resoluto quam animo
si quid inest vel servitudinis tristi-
tie vel torpentis exsuscitandi fu-
erit abluamus. Potuit auctor
vitatis plerumque inhibere quam plurimis
sed in illis nimius ardens et
temerarius, inspiratoribus
animum praecipiti tum barba-
rico. Et cum quamvis pom-

ptate congressus. Sic Loth vir iustus et dignus qui de Sodomorum eripitur incendio impellente vini stimulo corruit in incestum. Sic Noe femora denudavit fidei praedicantia cavi subtracto silentio alter Chami quis pater et salutis opifex quibus tunc congregatum nisi forte scripsit tamen. Ducat pedibus exercendum ut tam plenior relaxationi edicto congrue di cum voluptate sit fortius. Dum tamen parum sit fugere certius declinare conflictum. Nec memini quemquam meminisse de provocatoribus voluptatum quae non legerim tetigisse. Eo forte spectant figmenta poetica, quae Scylla sub furore tristis acta non recolit nec erubescit. Satira Bacchi errore pariendo et multiplicibus flagitiis maculare. Est praeterea in conviviis observandum ut instituende familie et domus regende cura et similis abstinentiam moderatio vini actum commendetur. Nequis ineptus et imparatus appareat. Sic quod stupendum aut erubescendum interveniat. Nec dominum oportet ad se revocando invocare sollicitudinem. Et ut dici solet quasi in Cimmeriis portare tenebras. Vitet etiam omnia quae conviviis esse vocat consilia dicendi consuetudinem ubi quae secreti faciendi moram, eo quod in conviviis id est in iocundo amicorum experimentum cetu. Debet esse anima munda et amore et fi-

de non debet esse absconditum. Sed fieri posset oculos in pectore sua invitet nimbo tussive conspectu. Nulla enim loca acti- tandis consiliis aut vix ulla ineptior est. Signum vero secreti solent assiduitatibus aliis esse molesta. Nam ipsa exclusio habet imaginem diffidentiae haec etiam in libris quae palam di- tentur fidei exequendum erit quod in primo libro de Analogia scripsit Gaius Claudius Caesar vir excellentis ingenii magnaeque prudentiae. Et ut n. Tangit scopulus nauta fugiat. Sic fugiendum est insolens atque in- solens verbum. Et quod in conviviis expresserunt antiqui ut ut pauciores essent quam Gratiae quae claudunt ternario ut plures quam Musae id est novem tamen in sedilia triade et imparem compleverat numerum ad duodenarium ascendentes obtinuit tamen apud eos qui rectius nituntur ut in his officium priscianus latissime pateat.

De molestiis et oneribus coniugiorum secundum Ieronimum et alios philosophos et de pernicie libidinis et de remediis eius. c. xi

Sicut ergo sobrietas in conviviis utilis est, ita rebus omnibus necesse est adesse modestiam. Signum est saturitatis libido, de libidine immunditia et multiplex pernicies generatur et ex his nichil nisi dolor penitudinis sequitur, et bene agitur cum inerentibus si fructuosa sit penitudo. Valde

celebrati tori videtur opinio que
sine expletione libidinis desi-
nit voluptatem non esse voluptatem
traditur hic sensisse Epicurus
Sed quicquid greges illius gra-
niant sibi tam immundam
et tam funestam voluptatem nulli
philosophorum arbitror placuisse ne-
dum Epicuro qui tanti fuit
ut inter philosophos propriam faceret sectam
Sunt eius auctore Seneca e-
gregia multa que passim prout
apud philosophos inveniri et pro
parte expressa sunt et congesta in
libro qui de vestigiis sive
dogmate philosophorum inscribitur
Ille miseris inveterati videtur
amentia potius quam insania percitus et
est etiam Marcello cui insidebat hu-
mor cum hec negotia potuit sua-
dere quid ipsum forte timuit senecte
ti gentilibus que delirium senum
vitio consueverunt aliis nature
obtemperantibus et quiete sessa
recreantibus contra Sortis pre
ter captivum inferre et tandem
tum cum irrisione quem nec etas
nec verecundia inhibuerat a femi sin
rudium revocatur Quamvis ergo vo-
luptas libidinis turpis est etiam ex-
cepta que excusatur fede coniugali
et indulte licentie beneficio quicquid
erubescentie poterat inesse ab-
scondit Unde et nuptie a nu-
bendo dici maiores tradiderunt
quia pudenda coniugii infirmitatis
nubit id est abscondit Licet aut No
nius Marcellus quidem in lege a legis
moleuit etiam consuetudo ut
quos in conventum carnis esse
indiget auctoritas pallio velantur
altaris aut alio aperto velamine constitu-
to ut thorus quem Christo conciliante con-
stituunt sit in fide castitatis singu-
laritas sive maculas detegunt et
tota sit probitate confusionis signa-
rum

efferunt et faces lampades et lu-
minaria accenduntur quia genialis thorus
qui palam et non sua urgente libi-
dine sed honesta consuetudine ve-
lamine sternitur Decus boni coniuga-
lis illustrat Clarus et devincens
lucem amat et alacriter fatetur
puer cupido furtiva succendens
flammas latebras et angulos
querit Clarus aut honesta sit et u-
tilis tota maritalis angustie
quam letitie feracior est Parit enim
in dolore vel filios ut alienet
producat fructum que ne amari-
tudo precedit aut sequitur Unde
ex persona Valerio veteris Rufine sa-
pientis quasi quoddam tirocinium
ab adolescentulo quodam
consultus utrum uxorem duceret an
se omni matrimonio abstineret
Audito eum coram utrum fecisset
acturum penam Vae te inquit
sollicitudo Hic orbitas hic generis
interitus hic heres alienus excipiet
ille perpetua sollicitudo contextus querel-
larum dotis exprobratio affinium
grave supercilium garrula socrus
lingua subsessor alieni matri-
monii incertus liberorum eventus
Iuvenem passus est iuvenem in contra-
rium asseverans quasi lete ma-
neret Constitum continenti
tevie (?) Hunc modum totis vite plurimum
theorica ut si qui christiane religio-
nis abhorrent rigorem discant vel ab
ethnicis castitatem Novit qui con-
iugali Abraham castitati sed
tricesimum aut sexagesimum fruc-
tum licet de radice tricesimi
oriantur ministri gubernatori centu-
plum tesimo apponendum Nec non
tetigit Aristoteles Critolaus et E-
picurei complurimi tradiderunt
eorum Laurent publicasse simul
fertur auctore Hieronimo au-
reolus Theofrasti liber de nuptiis
in quo querit an vir sapiens du-
cat uxorem et cum diffinisset si

si pulchra esset si bene morigerata si honestis parentibus si ipse sanus et dives sit. sapientem aliquando uxorem inducere minime statim intulit. Hec autem raro in nuptiis universis concordant. Non est igitur uxor ducenda sapienti. Primum enim impediri studia philosophie nec posse quemquam libris et uxori pariter inservire. Multa esse que matronarum usibus necessaria sunt pretiose vestes aurum gemme sumptus ancille supellex varia lectice et esseda deaurata. Deinde per totas noctes garrule conquestiones. Illa ornatior procedit in publicum. hec honoratur ab omnibus ego in conventu feminarum misella despicior. Cur aspiciebas vicinam. quid cum ancillula loquebaris. De foro veniens quid attulisti. Non amicum habere possumus non sodalem. alterius amorem suum odium suspicatur. Si doctissimus preceptor in qualibet urbe fuit nec uxorem relinquere nec cum sarcina ire possumus. Pauperem alere difficile est. Divitem ferre tormentum. Adde quod nulla est uxoris electio. sed qualiscumque obvenerit habenda. si iracunda. si fatua. si deformis. si superba. si fetida. quecumque vitii est post nuptias discimus. Equus asinus bos canis et vilissima mancipia. vestes quoque et lebetes. sedile ligneum calix et urceolus fictilis probantur prius et sic emuntur. Sola uxor non ostenditur ne ante displiceat quam ducatur. Attendenda semper eius facies et pulchritudo eius laudanda est. ne si alteram aspexeris se estimet displicere. Vocanda

uxor

domina. celebrandus natalis eius. iurandum per salutem illius ut sit superstes optandum. Honoranda nutrix eius et gerula. servus patrinus et alumnus et formosus assecla et procurator calamistratus. et in longam securamque libidinem exectus spado sub quibus nominibus adulteri delitescunt. Quoscumque illa dilexerit ingrati et amandi. Si totam domum ei regendam commiseris serviendum est. Si aliquid tuo arbitrio reservaveris fidem sibi haberi non putabit et in odium vertetur ac iurgia. et nisi cito consulueris parabit venena. Anus et aurifices et ariolos et institores gemmarum sericarumque vestium si introduxeris periculum pudicitie est. si prohibueris suspicionis iniuria. Verum quid prodest et diligens custodia cum uxor servari impudica non possit. pudica non debeat. Infida enim custos est castitatis necessitas. et illa vere pudica dicenda est cui licuit peccare si voluit. Pulchra cito adamatur. feda facile concupiscit. Difficile custoditur quod plures amant. Molestum est possidere quod nemo habere dignetur. Minore tamen miseria deformis habetur quam formosa servatur. Nichil tutum est in quo totius populi vota suspirant. alius forma. alius facetiis. alius laudabili ingenio. alius liberalitate sollicitat. Aliquo modo expugnatur quod undique incessitur. Quod si propter dispensationem domus et languoris solatia et fugam solitudinis ducuntur uxores. multo melius dispensat servus fidelis obediens auctoritati domini et dispensationi eius obtemperans quam uxor que in eo se

estimat dominatum. Si abrasa viri
fecerit voluptatem, i. gulosa pla-
ne non quod iubetur. Assidere autem
egrotanti magis possunt amici et
vernule beneficiis obligati quam illa
que nobis imputet lacrimas suas
et hereditatis spe vendat illuviem
et sollicitudinem iactans languentis
animum desperatione conturbet. Quod si
languerit, coegrotandum est, et
numquam ab eius lectulo recedendum.
Aut si bona fuerit et suavis
uxor, que tamen rara avis est, cum
parturiente gemimus, cum periclitante
torquemur. Sapiens autem numquam
solus esse potest. Habet secum omnes qui
sunt quique umquam boni fuerunt,
et animum liberum quocumque vult
transfert. Quod corpore non potest, co-
gitatione complectitur. Et si hominum
inopia fuerit, loquitur cum Deo.
Numquam minus solus erit quam cum
solus fuerit. Porro liberorum causa
uxorem ducere, ut vel nomen
nostrum non intereat, vel habe-
amus presidia senectutis, et certis
utamur heredibus, stolidissimum est.
Quid enim ad nos pertinet recedentes
e mundo, si nomine nostro alius
vocetur, cum et filius non statim
patris vocabulum referat, et innu-
merabiles sint qui appellentur
eodem nomine? Aut que se-
nectutis auxilia nutrire domi
qui aut prior te forte moriatur,
aut perversissimis moribus sit, aut
certe cum ad maturam etatem
venerit, tarde ei videaris mo-
ri? Heredes autem meliores et cer-
tiores sunt amici et propinqui,
quos iudicio eligas, quam quos
velis nolis habere cogaris. Licet
certa hereditas sit, dum advivis, be-
ne uti substantia tua, quam tuo
labore quesita incertis usibus relinquere.

Hec et huiusmodi Theofrastus, que vel
sola matrimoniorum angustias et
calamitates exquisite dilucidi-
us sufficiunt explicare. Scite
fertur dixisse Percelodius, quia
improbe ~~venerem causatur~~ nep-
tunum accusat qui iterum nau-
fragium fecit. Sed non illud in-
elegantius Dyogenes, quia improbe
venerem causatur ad operam qui se-
cundam ducit uxorem, cum
ei contigerit qui semel
solutus a vinculis revolat
ad cathenas. Plane indignus
est libertatis honore et quiete
qui ad artissimam servitutem
recurrit ingratus. Unde nec est
simile quod hi nostro [illegible]
sibi vendicant nomen religi-
osi, qui arceri nesciunt ab
amplexibus mulierum. Sepe etenim
qui alterius nomen profite-
tur, alterius est, si tamen hic religio
sit et philosophia. Nam tamen sine
religione nemo esse valeat philo-
sophus. Continentissime vixit
tum in aliquo gradu promo-
tus est Nattus quietem sine [illegible]
et summe deliberatorem animum
exigit in eligenda uxore vel
ducenda, aut quod nescio
est vitiorum matrimonia
celare et corrigere non ve-
reri. Evidenter autem in ve-
recunda intemperies mulierum, sicut
ut scribit Herodotus, mulier cum
veste deponit et verecundiam exu-
it. Magnam impudentie et infa-
me erubescentie pelex gemma-
las thori revelat et cundit
arcana, et de mariti fecunditate
garrit. Allegans hec sufficien-
tem et evidentem repudii
vel divorcii causam, quod semi-
vir est et inutilis matrimonio

qui non est promptus ad cogitandum
eligant quod Sanfredus de o-
mero villa familiaris meus
minus saltem in causa huiusmodi
confundit audacia. Cum enim ei
patronus datus esset a iudice ce-
lebraturo, ut petitiones diuor-
tium et inter eum que sunt audien-
tibus amicis et suffragatori-
bus advocato ut sit diligentius
inventa cause sue exponere-
ret, scrutatus est ab ea vir
prudens an alium maritum
quem habuit. Quod cum illa
negasset, quesiuit iterum an
adire vero esset, dicens hec sibi
ingenio et statu processa-
rum, ne a discreto iudice
aliqua occasione in huiusmodi
caperetur. Illa non sic [illegible]
cum eo, quod sibi non bene crede-
batur asseruit. Et ille an
simul de nocte dormire
consueuerint et se inuicem
osculari et amplexari ma-
ritus et ipsa inquisiuit, que
omnia illa cum fateretur, Vos
ergo inquit patronus Nostra
Virgo pudicissima et pudorosis-
sima, quod castitatem certum non
impleuit virum, et totius
matrimonii iura repellit.
Cum te dormit quod sit
cogitatus ut cum certum cogisse
negetis inter tot oscula tot
amplexus, cum te prohibitum
quotiens velint [illegible]
licitum a maritali thoro. Et qui-
dam amantia tantum est se
inuicem osculando inuicem
alia se tenuit tangendo com-
pleuit, et sunt que sine con-
iugale [illegible] abaclie ten-
pato [illegible] et pariunt.

Dit ita tandem cubuit hec plus
dicens se quod ad huiusmodi capto-
res hester non habere. Sed bene
cum philosophantibus id est cum
clericis agitur quod nemo eorum
frigidus est aut in uxore perfusus
huiusmodi materia. Cicero rogatus
ut post repudium Terentie so-
rorem Hircii duceret, omnino face-
re supersedit dicens non posse
se uxori et philosophie pariter operam
dare. Philippum regem Mace-
donum contra quem Demosthe-
nis Philippice tonant intro-
euntem ex more cubiculum uxor ex-
clusit irata, qui exclusus tacuit
et iniuriam suam usu tranquillo con-
solatus est. Gorgias leonthinus librum
scripserat de concordia grecis
tunc inter se dissidentibus recitauit
Olimpie. Cui Melanthius
inimicus eius: Hic nobis inquit
de concordia precepit, qui se et uxo-
rem et ancillulam tres in una
domo concordare non potuit. E-
mulabatur quippe uxor eius an-
cillule pulcritudini et castis-
simum virum quotidianis iurgi-
is exagitabat, unde ut refert
inuidia et quies matrimonii
reformetur. Socratibus in con-
spectudine visum est, ne quam ha-
beant in domo pulchriorem. Socra-
tes cum duas uxores [illegible]
vellet repere. In eum indignissime
uterentur imperium et male
multatum fugit, cum et diu perse-
cute sunt, et a solario in que
morabantur per modum loco
perfunderunt. Qui mulieribus lenin-
tate abantoribus passim multa
scribuntur fortasse falso que modo
finguntur plurima. Nil tamen im-
pedit ridentem dicere verum. Et
fabulosis narrationibus quas

pectora non recipit exanime quid ob-
esse possit in moribus. Exhibi-
cio liquet quam facile amici-
cias oderint levitate. quam cito
obliviscuntur affectuum et natis
immemores [illegible] in filios
armantur. [illegible] in viscera
sua. Sunt aliquae pudicissime
Licet satiricus dicat. Rara
avis in terris nigroque simil-
lima cigno mulier casta cas-
titatis. Et tamen illarum esse
feminarum tam pudiciciam que non
possit libidine usque ad furorem
incendatur. Matrona quedam
referente Petronio pudicicie
ut vicinarum quarumque gentium fe-
minas ad spectaculum sui revo-
caret. Hec ergo cum virum extu-
lisset non contenta vulgari
more funus prosequi crini-
bus sparsis et turbatis aut
nudatum pectus in conspectu fre-
quencie plangere in conditorium
etiam prosecuta est. defunctum
positumque in hipogeo greco
more corpus custodire ac flere
totis noctibus diebusque cepit.
Sic afflictantem se ac mortem
inedia persequentem non parentes
potuerunt abducere non pro-
pinqui. Magistratus ultimo re-
pulsi abierunt. Complorata-
que singularis exempli femina
ab omnibus quintum iam diem sine
alimento trahebat. Assidebat
egre fidissima ancilla simul-
que et lacrimas commodabat. Una
igitur in tota civitate fabula
erat solum illud effulsisse verum
pudicicie amorisque exemplum

Vidua Ephesina

omnis ordinis homines confi-
tebantur. Cum interim impera-
tor provincie latrones cruci-
bus iussit affigi secundum illam
casulam in qua recens cada-
ver matrona deflebat. Pro-
xima ergo nocte cum miles qui
cruces servabat ne quis ad
sepulturam corpus detraheret no-
tasset ibi et lumen inter
monumenta clarius ful-
gens et gemitum lugentis
audisset. vicio gentis humane
concupiit scire quis aut quid
faceret. Descendit itaque in con-
ditorium visaque pulcherrima
muliere primo quasi quodam
monstro infernisque i-
maginibus turbatus substi-
tit. Deinde viri corpus iacentis
aspexit et lacrimas consi-
deravit faciemque unguibus
sectam ratus scilicet id quod
erat desiderium extincti fe-
minam pati non posse. attu-
lit in monumentum cenulam
suam. cepitque hortari lugen-
tem ne perseveraret in do-
lore supervacuo ac nihil pro-
futuro gemitu pectus dedu-
ceret. omnium eadem esse scilicet idem
domicilium et cetera quibus
exulcerate mentes ad sani-
tatem revocantur. At illa ignota
consolatione percussa la-
ceravit vehemencius pectus
raptosque crines super pectus
iacentis imposuit. Non re-
cessit tamen miles

sed eam exhortatione temptavit dare mulierculae cibum domine ancilla. vini certe ab eo odore corrupta / primum ipsa porrexit ad humanitatem invitantis victam manum / deinde refecta potione et cibo expugnare domine pertinaciam cepit / et quid hoc tibi inquit proderit si inedia fueris si te vivam sepelieris si antequam fata poscant indempnatum effuderis spiritum. id cinerem aut manes credis curare sepultos. vis tu reviviscere, vis infectum uber fatis extinctum vis discusso muliebri errore quamdiu licuerit lucis commodis frui. ipsum te iacentis corpus admonere debet ut vivas. Nemo invitus audit cum vivere cogitur aut sumere cibum. Itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca passa est frangi pertinaciam suam nec minus avide replevit se cibo quam ancilla que prior victa est. Ceterum scitis quid plerumque temptare soleat humanam satietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles ut matrona vivere vellet, eisdem etiam pudicitiam eius aggressus est. Nec deformis aut infacundus iuvenis caste videbatur ancilla gratiam conciliante sed subinde dicente placitone etiam pugnabis amori. Quid? Non venit in mentem quorum consederis arvis.

Quid diutius moror? ne hanc quidem partem corporis mulier abstinuit / victor ergo miles utrumque persuasit. Iacuerunt ergo una non tantum illa nocte qua nuptias fecerunt, sed postero etiam ac tertio die preclusis videlicet conditorii foribus ut quisquis ex notis ignotisque ad monumentum venerat putasset expirasse super corpus viri pudicissimam uxorem. Ceterum delectatus miles et forma mulieris et secreto quicquid boni per facultates poterat coemebat et prima statim nocte ferebat in monumentum. Itaque unius cruciati parentes ut viderunt laxatam custodiam detraxerunt nocte pendentem et supremo mandaverunt officio. At miles circumscriptus dum desidet ut postero die vidit unam sine cadavere crucem, veritus supplicium mulieri quid accidisset exponit. nec se expectaturum iudicis sententiam sed gladio ius dicturum ignavie sue. sic quicumque modo perituro locum provideret et fatale conditorium familiari ac viro faceret. Mulier non minus misericors quam pudica: Ne istud dii sinant ut eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum duo funera spectem. Malo mortuum impendere quam vivum occidere

Hanc orosius iubet execra-
torum mariti sui tollit a filio
qui vacabat cruci affigi
usus ergo miles ingenio pru-
dentissime femine postero
die populus miratus est qua ra-
tione mortuus isset in crucem
Hanc historiam aut fabulam quod
dicitur refert Petronius
prohibitam apud ita iam ex
facto accidisse Ephesi et Fla-
vianus auctor est mulierem
tradidit impietatis sue et sce-
lus parricidialis et adulterii
luisse penas nonnumquam
lis est in muliere inceptis vi-
dendis aut Petro-
nius debet beatus Jeronimus
Omnia tota Euripidis tragedie
in mulieres maledicta sunt
Et quod Epicurus gravem Metro-
dorus discipulus eius Leoncium ha-
buit uxorem raro dicit sapienti
ineunda coniugia quia multa
incommoda admixta sunt nu-
ptiis Et quod divicie et ho-
nores et corporum sanitates et
cetera que indifferentia no-
minamus nec bona nec mala
sunt sed in meditullio posita
usu et eventu vel bona vel
mala sunt ita et uxores si-
tas in bonorum malorum con-
finio Grave autem esse viro sa-
pienti venire in dubium utrum
bonam aut malam ducturus sit
Si ergo tanta est molestia nupti-
arum que procul dubio bone
sunt et a Deo institute ut
eas sapiens reformidet quis
tam demens ipsam approbet
voluptatem que illicita est et re-
peritur in sordibus quam homines

detestantur et Deus procul dubio
condempnabit Nam quod due
voluptates sunt gule et veneris
quodam modo vicinitate sunt alte-
ra porci immunditiam altera
et hirci videtur habere fetorem Et
cum pudicitia inter virtutes emi-
neat sic petulantia in viciis
abiectissima est et cum illa
utriusque deceat sexum mulierem
tamen magis exornat Siquidem
doctissimi viri vox est pudi-
citiam imprimis esse retinendam
qua amissa omnis virtus ruit
Hanc habet muliebrium virtutum prin-
cipatus est Hec pauperem commendat
divitem extollit deformem redi-
mit exornat pulchram Bene
meretur de maioribus quorum non
sanguinem sobole furtiva non
vitiat Bene de liberis quibus
non de matre erubescendum
ut de patre dubitandum est Bene
in primis de se quam ad con-
tumeliam alieni corporis vin-
dicat Captivitatis nulla ma-
ior calamitas est quam ad alie-
nam libidinem trahi Viros
consulares illustrat eloquentia
in nomine titulum transfert gloria
militaris triumphos questione
generis gestarum multa sunt
que ingenia nobilitant mulie-
ris proprie virtus pu-
dicitia est Jeronimus teste
dicitia est antiquissima religio
fulget in mundo incubus
habuisse Mathiam dec
illas fortune sa-
tra fieri solitum nullam sacerdo-
tem nullam flaminicam
nec maritum Theofantias
Atheniensium ditissime

sorbicione castrari/ et pagum
in pontificatus fuerint allec
ti viros esse desinere . In
immensum pagina proten
deretur si ea perstringerem que
in hac parte tradidere oratores
comici satirici poete . ut
de philosophis ethicis et theologis
taceam prodiderunt. sed ta
men omnes istos arbitror sub
ticuisse ad hanc non dico mali
ciam delendam aut reprimen
dam. sed nec ad exponendam
Si dixero quod multi sunt cepti
qui a nec melior pedibus silice
[illegible] [illegible] [illegible] cum que
seniores vehitur tunc sicut
Hoc iniuria mulierum mali
cia calumniabitur . Nil enim
melius nil utilius muliere
pudica. nil carius que posset
excogitari in totidemus hiis g
[illegible] non possit aut noluit
[illegible] despicientes est ab hiis lau
dem servare que veniam ret
tinuerint quam gloriam. si tamen
moderate bono fuerit tem
perata. alioquin non venia sed
pena sed ignominia utriusque
libidinis maculam prostant
nisi forte decorum habendus
sit cui in hircum transformare
tur aut suem. Ut brutis
et insensibilibus quidam ap
petiverint conformari/ et quanta
[illegible] sit

c. xii Nulli utique animantium ge
neri veterum conformantur
qui summum bonum vite in
gustandi et tangendi vo
luptate [illegible] posu
erunt ceteris hec aliorum sensuum

[illegible] non excusat sed manifesta
sit humane dignitatis abiectio
si non hirco aut sui sed leoni
aut pardo. sed panthere aut pas
sero. sed pavoni philomene aut psi
taco. sed cuique brutorum aut insen
sibilium studeat coequari. Siquidem
ad angelicam puritatem veterum as
piravit qui in ea creatus est digni
originis ut in tumulo [illegible] et ex
ne beatitudinis positioni angelice
possit esse consortium . Illam et pa
trum [illegible] sancit auctori
tas/ quia natura humane men
tis solus deus dignior est . et
quod errat hec que humanos mi
ratur error ut homo [illegible]
ab eo factus sunt qui hominem fecit
ut eternitatis et beatitudinis sue
participem faceret. Enim quod diu
presidentis non respondeat arbi
trio. si fieri vilem et abiectam
affectat conditionem/ Non est quod ser
vos dicam habendos conten
tum. nisi servilibus vitiis premat
Sicut [illegible] vera et iuncta libertas
est fieri [illegible] et ipsum ex
[illegible] officia/ ita iuncta et singu
laris servitus vitiis subiuga
ri. Erat plane quisquis
[illegible] alteram opi
natur [illegible] Siquidem omnium ho
minum genus in [illegible] simili ab
ortu surgit . eisdem constat
et alitur elementis. eundem quod
[illegible] [illegible]
[illegible] vit quod vivit. Unde et Ste
[illegible] in saturnalibus [illegible]
[illegible] arguentes
servi inquit sunt immo homines
servi sunt immo conservi. Si cogita

neris tandem in utrosque licere
fortune. tamen tu illum liberum
videre potes quam ille te servum.
Nescis qua etate Hecuba servire
cepit, qua Cresus, qua Darii
mater, qua Diogenes, qua Plato
ipse. Postremo quid ita nomen
similiter horremus servus, cum quidem
non necesse. Sed fortasse liber animo ser-
vus est. Hoc illi nocebit si osten-
deris quis non sit. Alius libi-
dini servit, alius avaritie, alius
ambitioni, alius spei, omnes timo-
ri. Et certe nulla servitus turpior
quam voluntaria. At nos iugo
a fortuna imposito subiacentes
relinquimus miseriam vilemque talentis
Quod vero nos nimis certanti-
bus miserimus non patimur et prehe-
dendi. Invenies inter servos ali-
quem pecunia fortiorem. Invenies
et dominum spe lucri oscula ali-
enis servorum manibus infigentem.
Non ego fortunam hominis estima-
bo, sed mores. Sibi quisque dat
mores, conditionem alteram
casus assignat. Quemadmodum
stultus est qui empturus equum non
ipsum conspicit sed stratum eius
et frenos, sic stultissimus est qui
hominem aut ex veste aut ex con-
ditione estimandum putat. Non
est, mi Evangele, quod amicum
tantum in foro et in curia queras.
Si diligenter attenderis invenies
et domi. Tu modo vive cum
servo clementer, comiter quoque et in
sermonem illum et in nemini non
unquam admitte consilium. Nam
et maiores nostri omnem domus
invidiam servis contumeliam detra-
hentes dominum patrem familias, ser-
vos familiares appellaverunt. Co-
lant ergo te potius servi tui in ede

quam timeant, ut tibi parum vide-
atur esse quod deo satis est. Nam
qui colitur etiam amatur. Nec
per amor cum timore misceri.
Unde non putas arrogantissimum
illud manasse proverbium quod
iactatur, tot idem hostes nobis
esse quot servos. Non habemus
hostes illos, sed facimus. Cum in
illos superbissimi contumeliosis-
simi et crudelissimi simus
et ad rabiem nos cogunt nostre
delicie, ut quicquid non ex vo-
luntate videtur iram furorem-
que provocet. Domi enim nobis
animos induimus tyrannorum
et non quantum decet sed quantum lic-
ere in servos volumus. Nam
ut cetera crudelitatis genera prete-
ream, sunt qui dum ingluvie se
corpus et aviditate distendunt
circumstantes servos movere
labra ne in hoc quidem ut loqu-
antur permittunt. Virga murmur
omne compescitur, et ne for-
tuita quidem verberibus excepta
sunt: tussis, sternutamenta,
singultus. Magno malo luitur.
Sic fit ut isti de domino loquuntur
quibus coram domino loqui non licet.
At illi non tantum presentibus
dominis sed cum ipsis non erat
servo quibus os non consuebatur
parati erant pro domino porrige-
re cervicem et periculum imminens in
caput suum vertere. In conviviis
loquebantur sed in tormentis ta-
cebant. Et pretextatus etiam
fide servorum multa et preclara sub-
legit et que essent in quanta
ius nobilitate servorum gloriosa
et cuius unifama. Nil nec
decorum est quod non abstinet per-
fecte

et se invicem intuendo et vicinia in funesto ambitu contendebunt. Quin hic aut solo vicinie impulsu quisque prolabitur. Itaque omnium se deiciat et detruncat similiter quibus natus est imperare. Etenim ad spectacula confluunt aut evocant ad se spectacula inhonesta, aut se ipsos affectant immitis volunt esse spectaculo inspectum, quod et lenocinium vulgare viro sapienti placere non potest. Ornatior capitur illecebris et lux minus cedant, ceciderunt tamen a dignitate conditionis sue et ad eam qua diffitentur similiter relabuntur. Enim aliud sunt nimirum histriones parasiti et huiusmodi monstra hominum nisi quod ineptarum deliciarum serviunt similiter. Sed et illi qui oculis capiuntur liberalium aurium scriptis purissimus et defecatissimus sit. Similiter quid immo tamen pluribus minori si alie non prevaleant vicia. Nam ab olfactu vix aliquis animo capitur, nisi forte flotophagum iuvat. Non aliquid ad ipsa cantilenas aut musicos spernendo cum teste Quintiliano, Valerio, Macrobio et aliis multis Socrates etiam in senectute didicerit musicam et credens si musica deforet sibi cumulum sapientie defuturum, in ea tamen minimum occupari citra professionem ... et aliquid eum decebit sapienter ... in liberis ... non careat notam. Nam et Salustius

Semproniam reprehendit non quod saltare et psallere, sed quod optime sciverit. Ait enim psallere saltare elegantius quam necesse est probe. Optime tamen cantare si absque levitatem possit haberi, plane desiderabile est. In omnibus que simpliciter expetibilia sunt, quo intensiora sunt in qualitate tanto expetibiliora sunt. Sed gaudet ... quod non illa esse suspecta ... Sulla vir tanti nominis optime cantasse traditur, sed dominum libidinum et crudelitatis notam ... quoque eius visum est cantare non ... hominis esse. Unde nimirum Marcus Cato senatorem non ignobilem Celium spatiatorem et Fescenninum vocat eundemque staticulos dare. His verbis ait: descendit de cantherio, inde staticulos dare, ridicularia fundere; et alibi: praeterea cantat ubi collibuit. Quid dum versus Grecos ... ait: iocos dicit, voces demutat, staticulos dat. Porro illi voluptas animum grata honestati que virtutis est amica aut non est, turpitudinis conscia. Demeriti vero voluptates histrionicas inducunt et mimos, quod et Scipio Africanus Emilianus in oratione contra legem iudiciariam Tiberii Gracchi non mediocriter reprehendit. Docentur praestigias inhonestas cum cinaedulis et sambuca psalterioque eunt in ludum histrionum. Discunt cantare que maiores nostri ingenuis probro duci voluerunt. Eunt inquam in ludum saltatorium

inter cinedos virgines pueri-
que ingenui. Hec ad me cum quis
narrabat non poteram animum
inducere, et liberos suos homines
nobiles docere. Sed cum ductus
sum in ludum saltatorium, plus
medius fidius in eo ludo vidi
pueris virginibus quinquaginta.
In his quod me rei publice maxime
misertum vidi unum fi-
lium petitoris puerum bullatum
non minorem annis duodecim
cum crotalis saltare. Crotalon
grece pulsus dicitur et inde cim-
bala sic dicuntur vel musicum no-
tat instrumentum quod sono
vocem ciconie imitatur. Nam
[illegible] apud Egiptios crotalis
appellatur. Crotale dicitur se-
rare? [illegible] que quibusdam
gravius inter posita pro qualitate
sui et ferri metalli varios so-
nos edunt. Sed nam saltationes
impudicas similiter honeste
saltare non posset. Nam eo
[illegible] affectu ingemuerit Af-
ricanus quod vidisset cum crota-
lis saltare filium petitoris id est
candidati, quem nec cum gauderet
spes et votio adipiscendi ma-
gistratus quo tempore suos ab o-
probrio debuit vendicare potue-
rit cohercere, communis faceret quod sibi
turpe non habebatur. Nam et ab
eo tempore quo optimis moribus
in urbe vivebatur, sed inter duo
bella punica ingenui filii
senatorum in ludum saltatorium
commeabant, et illic crotala
gestantes saltare discebant,
adeo quod ut ab hervogiis
[illegible] nequaquam arceretur
saltatorius ludus. Nam et Ce-
cratorum simphoniam ab aucto-

phorum qui illic convenerant ce-
lebre est, et tamen non defuit
qui severiori supercilio peteret
saltriam intromitti, ut puel-
la suo naturam mollior tanto-
ra dulcedine et saltationis
lubrico exerceret illecebras. Pham-
tos ceterum histriones non inter
turpes habitos Cicero auctor est,
qui sicut fuerint albinus re-
fert Roscio et Ezope familia-
ris usus est, adeo quod ut
res rationes quoque eorum sua so-
lertia tueretur. Quod tamen
ex aliis multis tum exemplis
cuius declaratur. Nam illa
oratio celebritate sua innotuit
in qua populum romanum obiur-
gat quod Roscio agente tumul-
tuarit. Et quod constat cum
ipso histrione contendere solitum,
utrum ille sepius eandem
sententiam variis gestibus efficeret,
an ipse per eloquentie copiam
sermone diverso pronuntiaret.
Que res ad hanc artis sue
fiduciam Roscium abstraxit ut
librum conscriberet quo eloquentiam
cum histrionia compararet. Is
est Roscius qui etiam caris-
simus Sille fuit, et anulo
aureo ab eodem dictatore do-
natus est. Tanta autem fuit
gratia et gloria ut mercedem diurnam
de publico M denarios
sine gregalibus acciperet. Eso-
pum quoque ex pari arte ducen-
ties sestertium reliquisse con-
stat. Sed omnia hi histriones
videntur ob auctoritatem Ciceronis
et personarum decorum in cetum
sapientum admittendi, eligantur

Vestis simplex et corpori. quin et
si non facere quod tamen illi
noverunt, ut intelligere li-
beros sciant, et amatores sint
potius quam impugnatores liber-
tatis. nemo unquam sapiens
aut bonus odio habuit. Cice-
ronem refert Valerius libros
contempsisse et in contemptu ipso
finisse fontem abundantissimum
librorum. Ubi forte ex studi-
orum omnibus negotiis prepo-
nebat. Platonem instituit eius et
divitias contempsisse. Ipse
quoque contemptor cincinnis multo
vero studiosior est studio. Non
facile tamen crediderim ad hec
quenquam impelli posse [illegible]-
tum, ut histrionicam profiteatur.
Velut facile inveniantur com-
plures quos non pudet agere
et implere sordidum histrionis.
Gestus signis exponunt re-
rum utilitate deducta efficiet.
B. Ieronimus tres a mensa re-
tinuisse exclusisse, quia se pos-
tea impositos vidit hec dicens
honesto et cum viro in eius
dein consortio aliquem in com-
posito inveniri. Et quidem
hec laude maiori dignum
est quam si erit ab eis lau-
dari admittet. Ceterum aut
aliqua sit voluptas etiam
in talibus sive vir sine reprehensione
exerceri poterit, tamen admitti
est et illa voluptas in vi-
ro gravi notabilis extranea
luxurie que ornatum suum in pre-
cio vestium a colore a forma
a vestis novitate consistere opi-
natur. Ut eius aut tegitur

In altimis tunicis demissis
humiliat est. qui in terrenis ad
obscenum demissis [illegible] facti
alter solis ligneis braccis ne-
cessario excludit. Et ad omnem
celi constitutionem vigent tam in fri-
gore quam in estate. Et illius deli-
cias etiam hominibus vult
primum agit. Finit hic com-
[illegible] / densatis pellibus
et epithegiis clamidi penu-
lam [illegible] Et quasi conglo-
batus in orbem rotundari est
modi magis idoneus. est
Ille unum vult, penula una
tempestive [illegible] solum agens ut
aliis dissimilis habeatur. Ille
tantas exquisiti ornatus
affectat munditias, ut nimio
splendore cultus corporis ad pices
videatur accedere. Quicquid
[illegible] detrahit et quodam modo po-
lluit ac potius expellit honesta-
tem sordidum est et hominem
in pedibus non tamen arguit
[illegible] intromittat / quia
nec omnibus eadem prodest et est
[illegible] natura exigit. Unde
alius honoratur aut quod
[illegible] sic non est. Hoc autem
[illegible] precipit observari ut
quisque in omnibus fugiat notam
indecentis actionis. Rectitudine
ne sit reprehensibilis sermoni
ne sit contemptibilis habitui
modestiam ne sit notabilis
intemperantiam. Namque nota co-
gnoscit cum hodiernum die argu-
mentum [illegible] Hortensius a quo
[illegible] de albati [illegible] dicunt hor-
tensiam [illegible] sed precipuus
talium fuit adeo ut sufficerit

ad notam seculi sui vir utique
alloquio ex professo mollis et
in circumamictu ponens omnem decorem
suum. fuit enim vestitu ad immundi-
tiam curiosus. et ut bene amictus
iret faciem querebat in speculo ubi
se intuens togam corpori sic ap-
plicabat ut rugas ne forte sed
industria locatas artifex nodus
astringeret et sinus ex proposito de-
fluens modum lateris ambiret.
Vel sic quondam cum incederet
elaboratus ad speciem collegis de in-
iuriis diem dixit quod sibi in an-
gustiis obvius offensu fortuito
structuram toge destruxerat. et
capitale putavit quod in humero
suo locum ruga mutasset
Michal tale sapiter dicet aut
verius probum viro et matrone ho-
neste et regine nuptiae facilius
et felicius decorem formae tantum
cultus sui sollicitudine erubescant
Quid itaque est quia imprudentia
etatis iuste cultus excitare decoros
vix iuvenes rapuere mares de
quo quod milites. quid quos etiam
Sicquid licet omnem fallacie meretri-
cis fucum et maliciam imitantur.
Enim quod tum speculo nisi in eo ca-
tum quid illud plator gestasse te-
stis est Flamianus. et videtur in eo
cognitus perquirentes studium servor ac-
tumen temporis processu etiam de-
naturali statu mutasse fatici
iudicio que bona et mala fide
lissime protestantur. hec quid legit
nec sinarket aut velitaret nec
ne labore et dicta insueta cor-
rumperet. Vt at ad alia transeam
quis istorum qui dotes brutorum
affectat brutus esse digna aut
cui non ponderare videbitur. si
tollatur sibi quod illis conferunt rerum
Nunquid virilis amator leo vel-
let esse a pardus dicunt phisiologi

dentia fluctibus aut pruritu clamorum
animalia cetera serviunt quos tamen
qui musco et speciebus ceteris placat
olfactum et proponunt velle si pos-
sent. non arbitror in panteram re-
fertur transformari. Non utique re-
dam quod qui satirum induit satirum
esse velit. sed ut illi qui se pro-
fitentur pavonis in se petierunt
transformare colores. Contineant
tamen et totius musice melos pro-
bi et totius musice meles pro-
viribus expleant. Nemo eorum philo-
menam equabit et psittacum no-
mine quod indecens et probrosum est
hirundine celsitudine si penituit do-
te sua in aqua prelabitur ad alie-
nas in quibus superatur aspiret
Verum si moderata adhibeant in-
libus necessitudo pulchritudine (?)
vi sapienti non arbitror indecorum
ut sepe immo dictum est. Nil decorum
est sed modo. Nam et otiari in-
terdum sapienti familiare est. ut ta-
men virtute evanescat exercitium sed
in otio magis vigeat et quodammodo re-
ficiatur. Sicquidem Lelius et
Scipio illud par amicicie insigne
simul lectitabant et sic remissis
animis cordi etissimus teste Sceno
la auctor est. cumulis fatigati
negociis pila ludebant. Cum
quidem Scevola alee et calculis
lusisse traditur. cum bene
in foro diu iura civium cerimonias
ac deorum ordinasset. et cum in
rebus seriis Scevolam ita in lusi-
bus hominis agebat que rerum
natura continui laboris patientem esse
non sinit. Socrates quoque
qui nullam sapientie partem reliquit
crassum ingenio ignotum. ideoque non eru-
buit tamen cum imposita ha-
rundine cruribus suis cum par-
vulis filiolis ludens ab Alcibi-
ade visus est. Homerus quoque
vates incertum quid aliud sentit
cum Achilles manibus

tanoris fides captando nisi ut ce-
rarum insistare robur bellici pectus
studio relaxaret. In summa hi-
strioniam saltatoriam et huiusmodi le-
nocinia certe levitatis aut tur-
pitudinis est / sed delectari in eis
nunc ad ocia nunc ad flagicia at-
tinet / si enim modestie fuit adver-
tere earum sub(h)ortandi licentia ex-
cusatur / Si ad lasciviencium ani-
mi voluptatem cadit in crimine
facillime distinguit. Loci temporis
modi persone et causarum simplius
mencionalita distincio quam for-
te nimis verbosius vel lingua
verbosior; sed cum mens tenta
revolvit nimis et continue pro-
pe. Hec est enim fons et origo
totius modestie sine qua nec
recte in officiis exercetur. Abhorreat
alios alia, devitare illa dete-
ctus est. Etiam quod tempore bonis
sermo Ethicio que decebit. Crispi-
nus respiciens ergo error est ad
fundamentum fame et glorie
assumere vitam in talibus que
aut ociose occupacionis sunt
aut flagiciosa negocia. Pre-
fecto sit delinquentibus particeps
est qui eorum lasciviam exhi-
bet / et auctor. videtur est luxu-
rie aliene qui eam nutrit et
sumptibus prosequitur vel favore
que preciam interpacione adhibita
et sumptibus denegatur. Preciumque
Quilibet actor / quia qui tali-
bus donat peccatum grande co-
mittit / hec enim fovet in eis
in quo inequissimi sunt. Circa
de frugalitatis commendatio-
ne, et nota Remittalia-
in in Senecam / et quo-
modo frugaliter possit
avaricie suspicio devitari

xiii Quoniam preciam videor
ad laudem frugalitatis.
Animi etsi ab insulsis in-
cepte pacientibus et indi-
screte loquentibus illud publici-
clodii / sub sanando ingerit
quia frugalitas bonum nunc mo-
ris miseria est. Et sunt qui
dum luxuriam vitare nolunt vel
nequeunt / quicquid pro virtute
dicitur patrocinium avaricie
putant. Certus quod est luxu-
riam esse turpem nemo am-
bigit / et sic frugalitas sit tan-
quam virtutum bonorum que sperius ori-
go laudabilis. non tamen omnibus
placet. nec credunt avariciam
malicie finitimam posse vitari
nisi et frugalitas fugiatur. Nec
mirum indoctorum hec opinio est
det enim aut extremum. Dum vitant
stulti vicia in contraria currunt
recedentes a medio viarum que
virtutis est. Sunt tamen quibus
frugalitas est inhibenda ut po-
te quorum natura proclivior
est ad avariciam. Sunt tamen
quibus indicenda castitas ut
qui sua prodigunt et ratione
contempta effundunt non discer-
nentes quid rerum sit vel ab-
usus. Varro quidem temperantie
rerum esse servum opida. Campis
sumus in vestro elogio. eius sic
ob preste gravia dixit omnipa-
tos refert oratius. Simpliciter
tamen consistat frugalitas in bo-
nis innundaret ut pote illa
que Satius regente regni aurea
fecerunt et eorundem omnia dispe-
sant officia. Hec est que a-
steream et pudiciciam in tribus di-
utius tenuit. Donec eas ingra-
cescente luxu regente Tonca ad

superos magis evolasse. Nos
hec respicit fabula ut sciamus
cum frugalitate non posse insti-
ciam aut pudiciciam consulari.
Si quidem necessitas excludi luxus
excludit iusticiam. et excidit vo-
luptas pudiciciam pellit. Aut n[on]
qui festinat ditari non erit in-
nocens. Illud tamen Clodii ne-
quaquam denegat frugalitatem
quamquam honorem. sed videtur potius concili-
are decorem constat cum ne-
quaquam malum est quod in
patrocinium et excusacionem sinistri
rumoris assumitur. Sic fu-
cus color nigrum extenuat et
quod turpium est non est plenitu-
dinis honoratum. Est autem fru-
galitas virtus moderatrix ex-
tendi ignava. Nichil tollit ne
cessat aut timide. si ei tantum
vacat constat impelisse. rebus
quidem sed sibi magis parcit. Ni-
chil autem humanum stabilitit usui
sed luxurie nil animo indulget.
Siquidem diligentissimum est. prout eam
commendatorem eius suffice. que ze-
no que Socrates que plato que
aristoteles que omnium priorum ethicorum
de frugalitate sentencia tradiderint.
Hec quia fere vetusta sunt nomina
aut certe non sunt propter cele-
britatem / licet Seneca cum audiatur
qui eam tantis laudibus effert
ut quisquis aliquid animo addicere
tentavit ociari quam aliquid a-
pertius videatur. Sunt tamen
qui eum contempnere audeant
Quintiliani auctoritate freti sim
ex eo nebilitatem inductam si eis de-
trahant qui plurimum placet.
ut apud indoctos eorum gloriam vin-
dicantur. probare quemadmodum virtute ne-
queunt imitari. Certe tamen
desipere videntur qui quicunque sentiunt

non venerant eum quem et apostoli
familiaritatem meruisse constat.
et a doctissimo patre Geronimo in
sanctorum kathalogo positum. ut
tamen et de Tranquillo possis
iudicare inditio verba ipsius
que scriptoribus cunctis in singu-
larem gerere possunt. Hec et fuit
et industria Seneca in omni
genere eloquentie dixit. Sed ne-
gatam falso de me opinionem
qua damnare eum et invisum
quosque habere creditus sum. Hinc ac-
cidit ut dum corruptum et sub-
versum factum dicendi genus
revocare ad severiora iudicia
contendo / cum iam solus hic fere
in manibus adolescentium fuit
Quem non equidem omnino conabar
excutere. sed potioribus preferri non
sinebam. Quos ille non desti-
terat incessare cum diversi
sibi conscius generis placere se
in dicendo posse in quibus
illi placerent diffideret. Ama-
bant eum magis quam imitaba-
ntur. tantum quod ab illo defle-
bant quantum ille ab antiquis
descenderat. Foret enim optandum
pares aut saltem proximos
illi viro fieri / sed placebat
propter sola vicia et ad ea se quis-
que dirigebat effingenda que po-
terat. Deinde cum se iactaret
eodem modo dicere Senecam in-
famabat. Cuius et multe alie
qui et magne virtutes fuerunt
ingenium facile et copiosum
plurimum studii multa rerum co-
gnicio. In qua tamen aliquando
ab hiis quibus inquirenda
quedam mandabat deceptus
est. Tractavit etiam omnem fe-
re studiorum materiam. Nam et orationes

eius et poemata et epistole
et dyalogi feruntur. In philosophia
parum diligens, egregius tamen in-
sectator fuit vitiorum. Multe
in eo clare quidem sententie. multa etiam
morum gratia legenda. sed in e-
loquendo corrupta pleraque atque
eo perniciosissima quod abunda-
bat dulcibus vitiis. Velles
eum cum suo ingenio dixisse
alieno iudicio. Nam si inl
equalia contempsisset. si parum
concupisset. si non omnia sua
amasset. si rerum pondera et
in minutissimis sententiis
non fregisset. consensu potius
eruditorum quam puerorum amo-
re comprobaretur. Verum sit quidem
iam robustis et severiore ge-
nere satis firmatis legendus
vel ideo quod exercere potest utrumque iu-
dicium. Multa enim ut dixi pro-
banda in eo. multa etiam admiran-
da sunt. Eligere vero cure sit
quod utinam ipse fecisset. digna e-
nim fuit illa natura que
meliora vellet quod voluit
effecit. Hec in Senecam Quinti-
lianus. sed an recte senserit sa-
pientiorum iudicio derelinquo.
Hoc tamen quod ei ille ascri-
bit multam morum scilicet elegan-
tiam et si in eloquendo corru-
ptam. nequaquam arbitror detra-
hendum. Moralia eius pre-
cepta admittantur et eo que
loquatur cuiusque quod tetris
profert. et planum erit utrum
rivulos de purissimo fonte
frugalitatis oriri. Legantur
epistole eius. libri de beneficiis
aut clementia. alii quoque ex
oratorum sententiis sub imagine

declamatorum scolam illustra-
vit. et hi quos de naturalibus que-
stionibus edidit. et quos de philosophia
parum diligentes arguit Quinti-
lianus. utrique fideles custodes vir-
tutis. utrique victores hoste accurrit
tantum utique ut eum fronte secun-
dum quosdam nepos Plutarchi
tius invenitur in primo iuve-
nalis sic / Frontonis platani
convulsaque marmora clamant.
Semper eum inquam sic asserit v-
niversos extimare errores ut
aurea videatur secula in fraude
et deos abhominare que exul-
tantes eius opera prenotat
in hiis contracta spectes inmiste co-
stituam facile lectorem certitis-
si Quintilianus. et acumine et gra-
vitate dicendi precedat. at ille
diligentior est et quantum in retho-
rice vincitur tantum vincit
in ethica. Ipse quoque Quintilianus
in magnis et sapientibus bonis
frugalitatem ducit et in commenda-
tione eius tantus est ut nulli
alius possit sufficere. Nemo
tamen est qui non laudet
eam. Tullius non eam neg-
credit. Ille tam a luxuriosis
arguatur. auctorem frugalitatis
laudator. eam liberalitati re-
do et fateor cohere. Cicero
inmichi testis est et Iulius Ce-
sar. et alii quos nemo tenua-
citatis insimulare presumet
adversus hanc multa supius
dicta sunt. et liberalitatis offi-
cia ex libris officiorum facile in-
notescunt. ut tamen liberalitati
ingenue fateor demandetur
viro quoque le largiendi nobilior et
laudabilior est. et absque omni
affectatione aptius quod offert inimicorum

excludit. Siquidem adulatori
dare a liberalitate alienum est, et
consentaneum avaritie. Blanditur fene-
rator ut plus recipiat in fide a-
liquid largitur. Unde Cocus
munera que senibus viduisque
ingentia mittis. Vis te mu-
nificum Gargiliane vocem. Sor-
didius nihil est nihil est te spurci-
cius uno. Sed qui potes in-
sidias dona vocare tuas. Sic
avidis fallax indulget piscibus
hamus. Callida sic stultas de-
cipit esca feras. Quid sit
largiri quid sit donare doce-
bo. Si nescis dona Gargilia-
ne mihi. Vis hominem videre
liberalem, vis verum et fructu-
osam largitatem audire. Re-
flecte oculos ad eum qui vomi-
bus scatens iacet in sterquili-
nio et testa fluentem de cor-
pore saniem radit. Audi
quid loquatur vir simplex et timens
deum et recedens a malo.
Non perciperit dicit cithara et lira
psalterium et sambuca et
omne genus musicorum in con-
viviis meis. Nos dicit epu-
labatur quotidie splendide, qua-
tinus per omnia electissima que-
rens per alienam multa genera
ferculorum unde constringerentur stoma-
chus aut venter distentus fercula in li-
bidines despumaret. Ille dicit
induebatur purpura et bisso.
Ope re plurimas affectibus
questio in lectis atque amplexu pe-
titione sua falsis inanis vite
obduxit imaginibus et vestiri
fulgere et cunctis con-
dictis variis. Non dixit ad
me confluebat undique mendi-

cantes balatrones hec genus
omne venatores clamosi stulto-
rum mendaces histriones
lenones et parasiti edaces me-
retrices dolosi ... fal-
siloqui et relatores aut ... con-
tores inanium fabularum. Non
dicit leones ursos albanos et
simias et huiusmodi mira et
probra nature. Nunquid ergo non
hec sunt quibus vir et ...
liberalitas illustratur. Num-
quid sibi hec largitas esse posset.
Humerus meus a iunc-
tura sua cadat et brachium
meum cum ossibus conteratur. Si ne-
gavi quod volebant paupe-
ribus. Si oculos vidue expec-
tare feci. Si comedi buccel-
lam meam solus et non come-
dit pupillus et cetera. Si foris
mansit peregrinus et hostium me-
um non patuit viatori. Si de-
spexi pretereuntem eo quod non ha-
beret indumentum et absque ope-
rimento pauperem. Si non bene-
dixerunt michi latera eius
et de velleribus ovium mearum
calefactus est. Uter tibi videtur an
liberalior. Dic Anthonius
qui liberalitati satis videri
non posse credidit nisi gulam
et totius luxurie vicia procu-
raret. Vides ne quam multiplici
via per avaritie suspecti
frugalis existimari. Hospita-
litatis bonum commendat apostolus
per quod deo adeo officiosi ho-
spites placuerunt ut etiam an-
gelos hospicio recipere meruerint.
Abraam descendentibus in via
... occurrit et exinde ...
beatitatis optans gratiam angelos

in hospicium humilitate victos et fratribus introducat. Econtra intentiua gule nequaquam apponit. ut vitulum quem de armento tulit impendens tenerum et coquorum arte factum esse. Econtra in Loth quoque sincere principes angelos de ratione urgente in domum suam egit et licet eis ad gulam aliam re-[illegible] viam non serviret / nil tamen defuit caritati. adeo quod ut se dominicum furori [illegible] filias quam hospites mallet exponere. Item in domo Tobie dies festus agitur / vade inquit et adduc aliquos de tribu nostra timentes deum. Neque enim diem festum agi posse putabat nisi aliquos ad domesticum cetum caritas adiecisset. Sed in diebus hiis eadem est ordinata differencia caritatis / quos enim prius descendentes aspexit Abraham illis portum prestavit auctoritatem qui in via morum lege [illegible] Domini gradiuntur. Et vere descendentes [illegible] quos ad visitandum et procurandam materiam promerendi ad conspectum fidelis patrisfamilias via destinavit. Sic et iste primo tribum suam agnoscit quam specialiter agnoscebat. et in ea ipsa illos ceteris prefert. non quos sanguis aut lenocinia mundi et inaniter commendat. sed quos divinus timor illustrat. Non utique verbiloquos et vaniloquos vir sanctus asciuit. sed eos qui de[illegible] solebat numquam preferebat (?)

Sed utrumque diei festiuitas fratrum cetu aut opulencia conuiuii agenda pro more gentium domini retardaunt (?) / utique in ipsa leticia conuiuancium increpatus a Judeis (?) Ebreum quem ab iniuriis protectum (?) audierat post solis occubitum / [illegible] ante non licuit profectus est sepelire. Licet veritas (?) est offensam [illegible] expetivit (?) officium caritatis. illi plane consimiles qui in se et sobole quam in hospitibus rape maluit a civibus luxuriosis insequi iniuriam. Discipuli quoque Emaus euntes (?) visi sunt ut Dominum volentem ire longius hospicio detinerent. et nobis hospitalitatis formam prebentes exemplo coegerunt eum. visi quoque sunt ei eadem cessisse penitus. quem postmodum agnoverunt dominum in fractione panis. Alias vanas delicias nisi quas forte necessitas exigebat ei non legimus fuisse appositas. Econtra quam illi perdiderunt ab officio hospitalitatis insignes. qui in seipsum maluit tirannorum experiri telis quam hospitem quem susceperat tradere (?). Eciam de fidelibus loquor / verum et infideles consideraverunt etiam ad [illegible] hostes et proprio periculo protegere (?) quos infra quadriduum hospicio suscepissent. [illegible] eius contrahebat [illegible] ante [illegible] diei hosti in pectus humanitatis promi[illegible] denegabat. Hic de [illegible] obsequitate hospitibus exhibenda. hoc dicebat antiquitas

gtēms dītis pegrinū Cui quis
quis fuit inhūmanus de iure
antiquiꝰ maius est Declarat
hc legio thabule et titulus
Nulli dum est statutus dies tum
hoste Rum no͞ audiunt hospi
tes hospiti et civitate impleret
in corū substrahat que vaco
peruntit ex pomi Effundit quod
in hospites viscera sua si ne
mor officii si districtus est
ad turpia no͞ impellat nec
urget quempiam in id in quod
nollet se urgeri Est ita q
in hospitē pegrinū ois huma
tas et ꝓbria liberalitas exer
cenda et indigens hospiti cōti
am ꝓximorū referre debet te
nati largitoris memoria pegrinū
Habet q̄ gratiā ut ad se regiones
ut precedentis indicare titulus
Simili Nam et beatus Gregorius
Neocezariensis Epus Cum urge
te tpis et ꝓcella angustia
in lapidibus interceptus in fanum
Apollinis qui ibi ab indigenis
colebatur diuertisset et a sacerdote
loci licet profano officiosissime
exceptus esset hospicio premor
officii et hospitii Apolinem que
suspenderat a responsis et lu
dificationibus amicavit sacerdos
tibus relegavit Sicut dicit apud
Euzebium Cesariensem in Eccl'ia
historia retulerunt hoc plenius
invenire Eo quod revertente astat
q sacerdos querulus beatum Gregorium
prosecutus et agens adv̄sus eum
ingratitudinis et exprobrans
gratuiti sive in aliis ponderis
esse repensum Hunc a sancto viro
ad Apollinem fuit Epistolam re
portavit Gregorius Apolini p

mitto te reddire ad locum tuum et
agere que consueuisti Cum
ydolo sacerdos Epistolam reddidisset
Polito demon responsis suis
pristinis ludificare cepit Unde
sacerdos admiratus illius ma
iestatem cum scrinii huius ferret
sit etiam dicens omnino impune
et suscitare et torquere verbo con
tento Apolline suo seriens q
Gregorium adhesit ei factus q di
scipulus xpi qui sacerdos appo
linis fuerat Ita in fide et re
ligione profecit ut beato Gregorio
[un]cedatur in regimine Neoceza
riensis ecclesie successisse et se
quens sedulitas hospitis humane
tus deinde salubrit remunera
ta est Postremo et si urbanitas
in hospites exercende apud ethni
cos nulla esset regula beatus
Benedictus in Capitulo de hospitibus
singularem humanitatem non modo
religiose sed etiam comiter et ur
bane videtur exprimere Hoc tamen
quod in libro Consuetudinum Cister
ciensium apud plurimos legitur
et tenetur quod ad duos ac
titulos spectat hospitalitatis
institutionē ab omni civilitate
alienum est Si tamen verum est
sit in tante ꝑsonis consue
tudinibus invenire ut ut car
nes apponant hospitibus nec
ꝑ eos aliquid emat tunc et
ipsa gemma ꝑ hospitem
ꝑfecto ꝑiclitat et in multe de
rigore suo plurimum indulge
ꝑ caritati Ethnicus qui indo
fidelius et familiarius vide
insiste Domini quod statuit
ut ea que intus sunt hospi
tibus hillari modestia apponant
quicquid domi non est et habet

vitiis enervatam. Credideram sa-
tius esse et perfectius ut seip-
sam paululum utcumque polluat, immo
deserte quod despiciet. Nam et nimio
despicere ut ait Ethicus, vi-
cium dulce est et tam utili
consecutaneo quam quando an-
gustia quoque et secundum ad [illegible]
verum contineat vilia [illegible]
Sed et beatus Gregorius electionem [illegible]
quasi avari reprobat eo quod
audierat ipsum ad caritatem domi-
sue externam neminem invi-
tasse. Nec tamen crediderim quod tan-
tus pater luxuriosa convivia
vellet misterium invitatis [illegible]
ergo ambigeret avaritia posse
singulariter declinari. Quis
videbit Abraham, Loth, Tho-
biam et Job avaritie nota
respargere. Beati Job descriptionem
audisti. Nunc si vis audi quo-
modo ex his describit Anthonius
[illegible] increduletis inquit ipsi
offendunt temulento sopore
profligati totis procordiis ster-
tentem virtuosus spiritus ge-
minare precavisse. Quin verum
valet ab omnibus spondis tu-
rpes incubare et reliquas
radiate passim. Que tamen
examinate terrore ab hosti-
um adventu precepto excitare
[illegible] tollabantur non
clamabant, frustra crinibus
tollebant blandiebant alie ad
aurem, alie vehementius imputa-
bant. Nulle etiam feriebant
quamvis cum omnium vocem tactum
non nosset, et maxime tunc
tollo amplexum petebat. Neque
dormire excitatum neque vigila-
re ebrius poterat. Sed semisom-
nis

vit mane. Centesimo columbi-
narum quod iactabat. Et quid
aut vere fuerunt aut verisimilia
sunt in hiis neque credibilius fin-
gi neque vehementius exprobrari
neque manifestius ostendi potuit
in summa ergo aut utiti inso-
lentior est aut de gloria despe-
randum. Gloria siquidem aliunde
non provenit. Quod virtus ad gloriam
fructuosior est laude, et sit
nec solum magis sepe
et quod tempore [illegible] nocere
prodest cum abest et cetera

xiiii Interest sane inter cupidi-
tatem glorie humane
et cupiditatem dominandi.
Nam licet proclives sint
ut qui humana gloria
nimium delectantur etiam domi-
nari ardenter affectant, tamen
qui veram humanarum laudum
gloriam concupiscunt dant
operam bene iudicantibus non
displicere. Refert enim plurimum
quibus cum et unde placeat. Nec
est ab eo laudari gloriosum cuius
vituperabilitas ignominiam
non habet. Clarus virum studiosi
multi proficiat et sufficiat ad
gloriam, et multorum sepe gratia
dato infamiam peperit. Cum re-
thoricus laudatus est celebris a cor-
rupto moribus quam similitudine
indicat, et ab ea armatus et
quidam cruorum [illegible] origine
sepe proditus est. Nolo magis
sapiens ab hiis laudari quorum
laus vituperium est, ut ab hiis
culpari vereor quorum crimina
laus est. Cum ergo histriones ani-
mi parasiti et quidam inepti
[illegible]

ne merite vita laudabilia
probant. Non ne respirare desi-
sistentie est illorum ut quis
fulgeat aucupari favorem qui
sordibus obsiti sunt et quorum
gloriam nisi per turpia adquiri non
posse. Quomodo nunc voluisti hominem am-
plissimum pretorium pontificem
et fere totum orbem opes contulit
Marcum Antonium et tamen com-
promissis non claruisset. Sed eo pro-
didior occurrit posteritati. Si
virgis sapuit si scriptor egregi-
gratiam meruisset aliquid cele-
bre illius ad posteros manasset.
Virgilius Marcelli circa ma-
triam unitum multa pretiavit
gloriam et poetica licentia fidem
veritatis historie Didonis lu-
pudicissime fuit hospites que
ex ratione temporum videre non
potuit incesto amore poste-
ris persuasit fuisse corruptam.
Nisi et talibus iram non at-
tigissent etatem nisi eum oblivio-
ni divina Maronis carmina
subduxissent. Complet adhuc
promissi fidem et nomen eorum
situ non patitur aboleri. Vivi-
te felices si quid mea carmina
possunt. Nulla dies unquam me-
mori vos eximet evo. Sed
est ergo ut qui scurriarum vilium
et mancipiorum ignominie
tanto suspitu conducunt gratiam.
honestis viris potissimum et ma-
xime scriptoribus placere non appe-
tunt. Quicquid suas ineptias
fusuri velint ad posteros. Quo-
tus esset Lucilius nisi eum
Seneca genere illustrasset. Lau-
dibus Cesaris per Virgilius

Et Varrus Quinctiliusque redie-
rerunt quam immensum illud er-
rarum quo urbem et orbem spo-
liavit. Nono prudentiam
Ulixi aut Pelide vires quis no-
sset nisi eas divino Homero
publicasset ingenio. Unde ni-
chil michi videtur consultius
viro ad gloriam pergenti quam
fidelium scriptorum. Tale stultus
fuit captare Thigellium qui
ut suam potius est redimere
famam. Sunt autem multa in
moribus bona de quibus multi
bene iudicant. quamvis ea
multi non habeant. Et quo
variora eo preclariora sunt
que ea ne imitentur audium
ad gloriam ad imperium et domi-
nationem. Genus autem cupi-
ditate glorie quia veritur ho-
bene iudicantibus displicere
damnari atque improbari desi-
derat. Unde sapientissimus scelerum
quamvis perversus obtinere quod cu-
pit. Proinde qui gloriam con-
cupiscit aut vera via intendit
aut certe dolis et fallaciis
contendit volens videri bonus
quod non est. Et ideo vir-
tutes habent magna virtus
est contemnere gloriam quia con-
tentus eius in conspectu dei
est. Laudes autem non operiter
timere sin laudatoribus autem
plus fuimus persequendum per-
eum laudant. non tamen perpe-
dit quod amant. Licet eos
volet fallere laudatores ne de-
cipiat diligentes. Ideo quam in-
stant ardent ut potius
ille laudetur a quo habet
homo quicquid meo nunc lau-

datur. Regni aut glorie contentor
dominacionis est aliquid bestie
cis superat sive crudelitate
vicijs sive luxui. Tales quidem
dem teste magno patre Augustino
Romani fuerunt. Nam cum
cetera vicia premerent, gens
nulla ditior, tum virtutes nul-
la potior invenitur. Alias
tamen gentes non tiranica domi-
[illegible] sed mansueto subiugave-
runt imperio. Et quod mo-
deratio adquisivit aut cru-
delitas aut luxuria perdidit.
Non enim estimanda amissa
dignitates cupiditate [illegible]
Sed hunc vero similitate et con-
gruum quedam Nero Cesar
primus obtinuit. Cuius et tanta
fuit luxuria ut nichil ab
eo putaretur vile intuendo
tanta crudelitas ut nichil mol-
le habere crederetur si esset
ignotus. Nemo eo [illegible]
Nemo cantorum et histrionum
similior quam magis [illegible]
tempore Nemo luxurior. Si-
quidem ut se venditaret a cul-
tu et libidinis imagine, nul-
lam vestem bis induit. Et sic
tamen adeo pervenit ut ipsam
laudet Demostenes [illegible]
qui vero eloquium eius [illegible]
tulit operosiorem dicit appetis-
se intorem sicut qua pecunia
causidicam vendidit. At post
noticiam et famam assecutus e-
loquencie, toga contentus est di-
cens se velle sibi a se pocius
quam a nitore vestium aut cul-
tu exquisito preparare gloriam. Om-
nis Aristipum decuit color
et status et res quolibet indutus

longa pre celeberrima vadit. Ritu
cuius Epirus attollit bonos pul-
tas Sicilia non deserunt. Sic-
ut ergo laudis videtur esse suf-
fragium quod ab excellenti prodest
Prodesse unius carere virtu-
tibus quisque claruerit, qui
splendidissimo luxurie instin-
ctu et omni lenocinio venu-
tatur. Sed ergo ubi omnis a se
pelleat iusticia clemens eius
sit. Huius rei Themistocles
testimonium est et exemplum. Regni
eo saluberrimo consilio Atheni-
enses in classem migrare
coegisset, Xerses quoque rege et co-
piis eius fugatis, ruinas
patrie in statum pristinum reforma-
ret et opes clandestinis mol-
licionibus ad principatum Grecie
capescendum intueret. Et di-
xit in concione se habere
rem deliberatione sua provisam
que si pateretur effectum, nichil
magis aut potencius populo
Atheniensi salutis afferret.
Sed eam vulgari non oporteret
postulans aliquem dari cui
tacite exponeretur. Ei ergo datus
est Aristides, vel ut alijs pla-
cet Axiletes. Et si super tanta
varia tempore videret Themi-
stoclem et alterum. Cogere non
fuisse dixit eum pocium cognovit
eo velle incendere classem
Lacedemoniorum que subducta
erat apud Gutteum, ut ea con-
sumpta dominatu maris ipsis ce-
deret. Proterve sit ad cives et retu-
lit Themistoclem, ut utile con-
silium ita minime iustum ac-
cepit. Sed ex hoc omnis concio
conclamat id quod iniustum

iudicare expedire. eidemque iussit
desistere a incepto. Sic pro cor-
recto tamen ante lata contra iusticiam
prudentie. immo et ideo esse pru-
dencius. Sed potius tellad[illegible] tum
iusticia advocatum. Zeleuchus
urbe Locrensium a se saluber-
rissimis atque utilissimis legi-
bus munita. cum filius eius
adulterii crimine dampnatus se-
cundum ius ab eo constitutum ut-
roque oculo privari deberet. ac
tota civitas in bono honore
patris necessitatem pene adolescen-
tulo remitteret aliquamdiu ad-
versatus precibus evictus pre-
suo eruto deinde filii oculo
usum videndi utrique reliquit
ita debitum supplicii modum
legi reddidit equitatis admira-
bili temperamento se inter miseri-
cordem patrem et iustum legis-
latorem partitus. Alone incorda
adeptus mihi erit iuventi audi-
toris. quam si nichilominus alius
set extitio aut [illegible] pest-
horum impartiti nesciunus a-
patribus ingressisset. Cage quia
Babilonis potentia meruit Re[illegible]
tut inquit Iudex dies ulti-
est et appellatus honore capiti
confirmat regnus. Sicut reg-
nicia debentur fortune. philo-
sophi conservat finis. Idem ni-
chil gloria metuendum nisi
ne philosophiam finis excludet. Con-
tra et amat iucundam continu-
mentem videt. pervenit contra
bonitatis quod est inter omnes sub-
iectorum constituit partes celo
conferret. Deinde cogita inter-
terea inquit quam multa lucis sub

hiis rebus et olim fuerunt et
nunc versantur. et in sequentibus
seculis sunt futura. et immen-
sa mortalium incommoda tamquam
propria deflere. Quia si vere inte-
gras urbes nichil aliud sint quam
quamdam cladium miseriarumque
conspecta. Rex etiam ille subtilis
iudicii quem ferunt auctore va-
lerio tradito sibi dyadema prius
ipsum capiti imponeret. retentum
parumper diu considerasse atque
dixisse. O nobilem magis quam
felicem pannum quem si quis per-
fecte cognosceret. quam multis sol-
licitudinibus et periculis et mi-
seriis sit refertus ne humi
quidem iacentem tolleret. Aristo-
teles rex gentes contra quos non oporteret
inquit in urbe nutrire leo-
nem: sin autem aliter sit ob-
sequi ei oportere. Cohortaretur
sit proprie nobilitatis et tenua-
tati ingenii munerius refle-
ctentur. Nimio vero favore
ac profusa indulgencia pa-
scit. quo magis potentia obsi-
stant ne impediant. Quod
quam stultum et inutile sit
quas obtrectare viros quas
esse foveris. Aristoteles quem
Calistenem auditorem suum ad
Alexandrum mittens. hortatus
est ut ad eum nunquam aut ra-
rissime loqueretur. quo sit
apud regias aures vel silen-
tio tutior vel sermone gratior.
At ille dum Alexandrum
acceptorem repetita salutacione exul-
tantem obiurgat. et monens
eius laudet deponere. vita pri-
vatus est. Idem Aristoteles de se-
met ipso quam inventam parcem
loquendo esse dicebat.

Cum laudare se vani et vi-
tuperari stulti est. Agesilaus
cum adversus rempublicam Lacede-
moniorum ortam seditionem decre-
te comperisset, leges Ligurgi con-
tinuo derogavit, que de in-
demnatis supplicium sumi ve-
tebant. Comprehensis autem et
interfectis sontibus e vestigio e-
asdem restituit, simul utrumque
providens ne salutaris a-
nimadversio vel iniusta esset
vel iure impediretur. Hani-
bal navali prelio victus, timens
amisse classis penas dare,
offensam avertit astutia. Nam
ex illa infelici pugna prius-
quam nuncius mali domum veni-
ret, unum ex amicis misit Kar-
thaginem, qui curiam ingressus
statim quesivit an cum Roma-
norum copiis que superve-
nerunt oporteret dimicari. Sena-
tu vero acclamante: oportet,
Dimicavit inquit Hanibal
et superatus est. Non reliquit
eis liberum ut damnarent
factum quod ipsi iudicaverant
faciendum. Gorgias Leonti-
nus doctor et complurium magni
ingenii virorum propter ab-
stinentiam vixit. Hic centesimo
et septimo anno interrogatus
quare tamdiu vellet in vita
manere, Quia nihil inquit
habeo quod senectutem meam
accusem. Hoc credo accidisse
ex gratia et multa peritia
artium quibus etate sua pre-
stabat, adeo ut primus in con-
ventu poscere ausus sit qua
de re quisque audire vellet.
Unde et ei in templo Delphici
Apollinis universa Grecia sta-
tuam ex solido auro posuit,
cum ceterorum ad id tempus aura-
tas collocasset. Occurrerunt
multa ex ingenio que laudis
non poterunt preterire materiam. Si-
quis antiquorum vel affectat
vel facta strategemata et
strathegematica que recense-
at. Ceterum quia sepe stra-
thegematicam mentio facta
est et res nominis non usquequa-
que cunctis innotuit, Va-
lerius Maximus strathagema-
tha sic diffinit ut dicitur: Ea
est pars calliditatis egregia
et ab omni reprehensione pro-
cul remota, cuius opera quia
appellatione nostra vix apte expri-
mi possunt, greca pronunciatione
strathagemata appellantur.
Verius tamen strathegemata sunt
que ad rem pertinent mili-
tarem. Nam et ab eo dicuntur
strathilates. Cuius vero cont-
rarie appellationis nota ad gre-
cas pertinet. Julio Frontino
teste strathagemata appellantur.
Distat enim strathegematica
a strathagemathe quo genus
differt a specie. Credit itaque
Publius Clodius ut ipse
parva substantiam quovis vel
minimum dixisse magnus est
et fructuosius ad gloriam [illegible]
fecisse quod facere sine periculo
ipsi ceperunt ob inique
[illegible] amorem. Cato [illegible]
sicut accepit laudes quem
digno dedit. Ceteras non
culpas quod imitari non
potest, cui plus licet quam par est

plus vult quam licet. Fruga-
litas est miseria rumoris
bonis heredis flectit sub persona
visus est. Effuminosit sepulchris la-
ta patientia. Improbe nep-
tunum accusat qui iterum nau-
fragium fecit. Nimium altercan-
do veritas amittitur. Pars
beneficii est quod petitur si cito
neges. Ita amicitiam habeas
ut posse inimicum fieri pu-
tes. Veterem ferendo iniuriam
invitas novam. Iniustissime
peccanti sine periculo vincitur.
Necesse est ut multos timeat
quem multi timent. Poste-
rius in tenui virtutis indicio
sive in verbo sive in opere
fama protenditur et virtu-
tis vitia quilibet sumptus
non tam collatum beneficium ignomi-
niam parit. Honestatem
aut solam aut ceteris expe-
tendam, et in ea tota liberali-
tate locum esse precipuum et con-
tra avariciam. Capitulum xiiii^m adversari

c. xv Sicut autem gloria que est
ut Ciceroni placuit fre-
quens fama cum laude
a radice virtutis oritur
ut in ipsis lineis duntaxat illu-
strat, ita ignominia et si quid
aliud dedecoris a viciis trahit o-
riginem et principium. Sive ergo aut
sola honestas bonum est ut Sto-
icis quibusdam placet, sive precipuum
et ceteris expetendum ad usum
honesto, sicut asseruit Peripatetica
secta, que medium est, ca-
nis expetendorum ad usum honesto
laudant recta et non insipienter
optant ut bona valitudo, cla-
rus sanguis, rerum copia, sed non
sterilitatem aut inhonesto honorem
fat esse laudabilem. Siquid de vali-

tudine bona vires, de robur
temeritas, de tenacitate violen-
tia, de violentia stimulis relatis cum odiis
et bellorum fex incensa infla-
matur, seviciaque iusticie contemp-
ti legum exaltatio et contemptio reipublice
publici status. Clarus sanguis
elationem parit, potentiam affectat,
conculcat insidiis, pares contemnit,
superiores habere dedignatur, loquitur
grandia, totum tumet alto ma-
iorum sanguine, tamquam fecit ipse
aliquid propter quod nobilis esse
debeat. Sui immemor, eorum qui
veteres esse videntur obliviscitur,
et si in anteriora sui cultu vir-
tutis vitiatus exemplis imitator
extenderit. Singuit Ethicus:
Malo pater tibi sit Tersites
dummodo tu sis Eacide simi-
lis Vulcania que arma capessas,
quam te Thersite similem producat Achil-
les. Nolo tamen ut invidia sua-
deat, ut Simonides opinetur,
Catharis quibus editus versibus
et Capitholinis generosior et Mar-
cellis, et ordinibus ad eorum spectant
ibus et que a patribus et senatori-
bus eius exclusus erupit. Ger-
manis et veteribus dat ei
attestantur longe nobilior est.
Credendum facile quicquid sin-
cerum et de scatoris nature
in massa eius cuius alium
cotidie stitit creature in ipsum ut
quasi gentem sive stella prefulge-
at consuluisse quos vere feru-
lentis et obscuris reddisse in
germanis et veteribus litera-
tum. Tamen sic in claritate ergo
se in Appio alienatione nobilita-
tis eius tu vos exercerit, et tem-
pora regnante precibant eum
fimbriis multitudo capiari
crescerent quo Simonide re-
ges et potestates principes eorum
petitionibus et primi provincias

Juvenal

sua mediocritate contenti vivunt
virtute sua, illi in officiosis le-
gittimis vile. Dicunt autem ig-
nominiosum et turpe si res exce-
vit non designat. Habe iniconia
aut pretium cere. Accedit quia
avaritia nimia non gloriosa putat
quis nisi fortia. Nempe volucre
sic laudamus equum facili cui
plurima palma fervet et exultat
rauco victoria circo. Sed vena-
le pecus Corinthi posteritas et
Hirpini si rara iugo victoria
sedit, dominos pretio mutare
iubentur exiguis tracturi
epiredia collo. Siquidem nobilitas
sola est atque unica virtus. Ergo
generositas et clari sanguinis lumine
et si ea quidem magnum esse Ge-
simonides glorietur. Nihil aliud
sunt quam morum manifestatio
sceleosa. Siquidem si boni fuerint
ignominiosa si mali. Sit tamen
quidem meo iudicio quicquid ille
senatet bonum habet generositas
quod a necessitate indiget pluribus
aut rerum copiam nunc audiat
attendit nunc in extra et exter-
minum sui luxuria inserunt
quod ingeniosa gula est. Hec
ad nudam strepitum et lucri suf-
fragia vilis ut sit venalis
pietas venalis curia patrum
hec vires solvit et iura
sexus frangit in veritatem legis
et nature imperio reluctatur
naturam abrogat extinguit et
sepelit. Hanc infatuat ener-
vat et subvertit. Lex ergo ipsi non
est et ei natura sive ociosa
et ebria est. Relinquit se natura
ut inveniat. Dimidio ergo scorta
placent fracta et cinerum cor-
pore gressu et laxi crines et
tot nova nomina vestis. Denique

virum quieti sed vitium in hac
dominacionis luxurie impingunt
viri ut mulieribus simulan-
dum tam aut legi obtemperatibus.
Ex his patet quia ut valitu-
dinis ut generositatis nec copie
est laus propria, sed virtutis. Cum
hec instrumenta sint et ideo
appetenda. Siquidem non decet
naturam que virtutem amat so-
lam aut sciat perfecte expecte-
tam et non ei expetenda fieri
se instrumenta. Ideo ergo
rectius videtur sentire peripate-
tici quod tum virtutem suis fate-
antur ad exercendum agendumque
egere instrumentis. Propterea ergo
instrumenta et si propter aliud fa-
teantur expetenda. Stoici tamen
placet sibi virtutem sufficere ad beati-
tudinem, ut eos ego errore
arguo. Sed expeditiorem dico
per instrumenta virtutem. Ceterum
ut alias dixisse me memi-
nerim omnis virtus gloriosa sit. Libe-
ralitas gloriosissima est eo quod plu-
rimis prodest. Et tamen ubi frugali-
tas deest effundit visceraque
est qui largitur affectio. Aliorum
quidem iuxta apostolum in eo cari-
tas manet qui pulsante ne-
cessitate proximi mentis vi-
scera claudit. Econtra inge-
nuissimum est et odiosissimum vi-
cium quod ut effectu prodest ita
ut affectu. Hec est avaricia la-
tentium indagatrix lucrorum
manifeste prede avidissima vorago
neque habendi fructu felix et cu-
piditate querendi miserrima. Quid
non mortalia pectora cogit
auri sacra fames. Heri fides viri
vitalis quibus distraxit. Quam
Philippo vendidit certia libertatem

et in ipam Valerius maxi-
mis exemplis invehitur. Cui
ad modo locupleti L. minutio
basilio falsum testamentum quidam
in Grecia subiecisset, cuius
confirmandi causa potentissi-
mos civitatis nostre viros M.
Crassum et Quintum Hortensium
quibus minutius ignotus fu-
erat, tabulis heredes inseruis-
set, quamquam evidens fraus e-
rat, tamen uterque potentie cupi-
dus facinoris alieni munus
non repudiavit. Quantam cul-
pam quam leviter retuli. Lumina
curie, ornamenta fori quod
scelus vindicare debuerant
inhonesti lucri captura in-
vitati auctoritatibus suis tu-
xerunt. Verum aliquanto ma-
iores vires in Quinto Cassio
exhibuit, qui in Hispania
Silium et Albinum Pinarium
occidendi sui gratia cum pugio-
nibus deprehensos quinquagies
sextercium ab illo, ob hoc sexta-
gies pacti, dimisit. Quem ne
dubites si alterum tantum da-
retur, iugulum quoque suum equo
animo illis fuisse prebiturum.
Ceterum avaricie ante omnes
Quinti Septimulei precordia posse-
dit, qui cum Gaii Gracchi fa-
miliaris fuisset, caput eius ab-
scidere et per urbem pilo fixum
ferre sustinuit, quia Opi-
mius consul auro id repensu-
rum edixerat. Sunt qui
tradant liquato plumbo eam
cavatam partem capitis, quo
ponderosius esset, explesse.

Fuerit ille seditiosus, bono peri-
erit exemplo; clientis tamen
scelesta fames in has usque
saeviens iniurias esurire non
debuit. Odiis iusta Septimulei
avaricia. Tholomei autem regis
Cypriorum risu prosequenda. Nam
cum anxiis sordibus magnas
opes corripuisset, propter quas cas-
periturum se videret, et omni
pecunia imposita navibus in
altum processisset, ut classe
perforata suo arbitrio periret
et hostes preda carerent, non
sustinuit mergere aurum et
argentum, sed futurum necis sue
premium domum revexit. Procul-
dubio hic non possedit divi-
tias, sed a divitiis possessus est,
titulo rex insule, animo pecunie
miserabile mancipium. Hec
Valerius. Sed plura et meliora
avaricie invenimus exempla.
Siquidem propter oculos cupiditatis
excecavit et pecunia corruptus
Apostolus dominum innocentem cru-
cifigendum tradidit. Nam [illegible]
impiorum est quod de turpi
[illegible] sed non satis, quia
deformior est et turpior
quam ut ore humano possit ex-
primi. Ideo quoque ante est ava-
ricia studiosius declinanda
quia tenacius inheret ab ima-
gine utilitatis et pertinacius
noceret ab extremitis careatur.
Inde est quod ridiculo et mi-
serandam cum sensibus contra-
xit familiaritatem, ut contra
egent avidi concupiscant
et quo rebus [illegible] careant

cas partis medstre utilitati
Manus et manus in iuventute
porrecta ad dandum in senec-
tute contrahitur. Et que in
iuventute contracta est aut
nunquam aut raro in senibus
dilatatur. Cum vero eius be-
neficio nature libertas vicina
minicat servos vane timere
miserrime subiciunt servituti
dicendo Diogenes. aut Sudi-
tentia nec fortuna in tim-
Beatus Secundus Grandis inquit
exultatio est anime cum parvo
contentus fueris mundum habe-
sub pedibus et omnem eius po-
tentiam exulans libidinosas et
preciosque divitie comparantur
vilibus imitare tibiis et grosso-
ri tunica gaudere. Hec quidem
laudabiliora sunt si non fiant
ad famam sed ad conscientiam
que omnia equanimiter por-
tat. Ut enim ait Xenophon
conscientia iusti sunt mille
testium (?) contemnit. Usus quoque rerum
laudabilis aut culpabilis
est. rerum didicit (?) [illegible]
est. Unde Diasperius (?) Pecu-
nia profuso servus avaro
supplicium est. Parringud (?)
Proditori fugienda sunt inquit
Macrobius omnibus modis
et abscidenda igne et fer-
ro et artificio separanda lan-
guor a corpore imperitia ab
animo luxuria a ventre a
civitate seditio a domo
discordia et in commune
a cunctis rebus intemperantia

De quatuor fluminibus que
de fonte libidinis oriuntur et
picturis faciunt quod diluvio
[illegible]orum fere mundus mergatur
et de annis (?) [illegible] et de re-
[illegible] c. xvi (?)

Ho quid hec vinea (?)
[illegible]unt. ut osten-
dantur [illegible] sta-
tum in rebus pu-
blicis aut privatis nisi a
fonte sapientie quicquid [illegible]
ut spiritum provenire non
posse. Hanc enim esse ortum
deliciarum uberrimum supra
dictum est. de quo quatuor flu-
mina oriuntur. Et nisi et
picturarum ortus fonte suo
est libidine qui et ipse p-
currit flumina que irrigat
universum hanc vallem la-
crimarum et miserie. in qua
[illegible] est [illegible] qui quod
habuit [illegible] quod [illegible]
te pelegit. Et quid [illegible]
vero vivus est amor [illegible]
quo ad sufficientiam rerum
copia quid in quo avaritia
laborat [illegible] possi-
dere [illegible] sive Alter vero lu-
xurie lenocinia diffundit
et defluit in varias volup-
tates. dum ad tranquillitatem
et letitie gaudia tendens
aspiret. Tertius vires [illegible]
ligit quibus [illegible] [illegible]
libertatem ut [illegible] mole-
stie impulsare possit [illegible]
et [illegible] rebus abundanter
prosilit in [illegible] tyra-
nidis venum. Quartus ab ap-
petitu [illegible] et [illegible]

sua circumiens quia fallax antiquus est. Haec et sunt quatuor flumina que infundunt et circumeunt orbem, et de fonte proprie voluntatis scaturiunt qui sedem habet imo et originem contrahit ex luto. verum tamen cum creverint diversos ex se pariunt rivos, et cum in tumescentibus aquis diluvii mundum obruunt quantitatem crevit. et sic omnia delevit ut terra videri possit in solitudinem redigenda. nisi quia paucitas id est octo animas resurrectionis secundum filios domini sua archa conservat. Hi sunt utique quos ex omni carne dominus elegit. Veruntamen qui sunt in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Et quia amor commodi de quo predictum est. Tamquam mare abyssus fundit aquas et invalescente malicia velut cataracte celi aperte variis pluit donis in augmentum diluvii delinquendi occasiones prestitit ut subtracta gratia in perditis est prodestat amplius. Et quia proprio gaudet arbitrio, cum resistens servit non quo appetitum commodi separat sit virtutem esse culpabilem aut copiam rerum sufficientem, aut leticiam mentis aut vellem alicuius amorem, a continendi initio diminuit in primum. [illegible] quod pollicetur afferrum, eo quidem modo quo quilibet contrarium potius operatur effectum. Haec autem

omnia sunt bona si ea dirigente gratia sancte fidelis ad prosperitatem utatur et sanguine et aspergantur et exultationis benedictione utatur. [illegible] eisdem quasi florido scrinio et rotundo induitur vestimento si nos sanguineus frater carnalis contemnens mater spe cie familiaritatem et omnia nutrimenta indumenta usum prestet ut fragrant ut decent ut pascendo vestiant. Et hic est forte quod vestes Esau placuisse scribitur in Job. et eas aut non usque ante dotem suavitatis dedisse pro ut scribitur Genesis [illegible] abutitur sensibus. Si autem cum [illegible] ergo varia bonorum spes ut [illegible] at. ut sanctificat ut liberat ut exaltat. Porro ad prosperitatem luxuriam avariciam et genedoxiam quedam superius dictum sunt, vivum affectum quoddam nec aeternum mansit initia cia que et si libertas et sollicitudinis videatur afferre suffragium, capitate dives se cuntiosius addidit crimitem. Haec est enim que primitiosissimum indicat pestem et per tumidinem [illegible] privans cetus sparsim querit et intus quia tunc sapidius est molitur extinguere. Hic quidem flumina caritatem extinguunt [illegible] quibus vita negotium [illegible] Tantalus laborat in fabulis circa satietatem Et [illegible] degenerat in [illegible] quicquid fastidit [illegible] tum [illegible] ad aquas

inuitat orrexitas/ que a spi
ritu profluunt absque murmura
tione grata acceptura a
gratia vinum et lac. Quare
inquit appenditis argentum
non in panibus et laborem
vestrum non in saturitate. Au
dite audientes me et come
dite bonum/ et delectabitur in cras
situdine anima vestra. Illo utique
in illa/ quia delectationem non
querit caro. sed caro. Illa inquam
vetalentiunt dilectis intras
sitis impinguati delatati
sunt in qua bibunt filiam
sit in rore superne grie
et pinguedine liberi ar
bitrii voluntatem dei proue
misericordiam potentie impleat tol
lit pariter. Hec itaque in
pinguedines et dulces aque
sunt/ et que alias omnes
temperant/ quia sic salsugi
nem carnium absorbent. &
gentium carnem/ et dulcorant
eam/ et sapientie celestis infusi
o eandem in salutem amaram
et salietatem facit esse pota
biles. Hec quoque liberant a
totius tirannidis inconsuetudim
pedimento aut primum aut pro
ximum. Illo ergo vane vires sed
virtus liberat in equitate con
sistens. Et licet vanitas pro
mittat libertatem veri liberi
nequaquam sunt nisi quos fi
lius liberavit. In natura
gratie et glorie distinguere
libertatem et impendens nullo
caro de vanitate contingere
licet tibi quanto magis princi
pibus oportet ac tirannum. Si

cum ubi spiritus domini ibi liber
tas/ miseria conficto servitute
deprimitur quam spiritus nequa
quam exagitat. In quo tiran
nus a principe differat/ et de
tirannide sacerdotum/ et in quo
xvij pastor fur et mercenarius &c.

In quo princeps differat
a thirranno dudum revolue
rectum auctore Plutarcho
institutio thirranni supra
dictum est/ ut que princi
pis sunt officia aut reipublice
membra diligenter exposita
Unde facilius et paucioribus
fatum innotescere que e contrario
dicenda sunt de thirranno.
Est ergo tirannus ut eum philosophi
depinxerunt qui violenta
dominatione populum premit/ sicut
qui legibus regit princeps est.
Porro lex donum dei est equitatis
forma/ norma iustitie. divine
voluntatis imago. salutis custo
dia. unio et consolidatio popu
li. regula officiorum. exclusio
et exterminatio viciorum. violentie
et totius iniurie pena. Hec
autem aut violentia aut do
lo impugnatur et quasi aut
leonis inmanitate vastatur
aut draconis insidiis supplan
tatur. Quocumque
modo hoc fiat planum est gra
tiam impugnari/ et deum
quodammodo provocari ad prelium.
Princeps pugnat pro legibus
et populi libertate/ tirannus nil
actum putat nisi leges eva
cuet. et populum devocet in
servitutem. Imago quedam divi
nitatis est princeps. et tirannus

est ad usque fortitudinis et
superiorum civitatis imago
Siquis illud imitatur qui affe-
ctaverit sedem ponere ad aqui-
lonem et similis esse altissimo
bonitate tamen deducta Si cum
bonitati studet esse conformis
nequaquam potentie aut sa-
pientie gloriam preripere molli-
tur remunerandus sui aucto-
ritate affirmavit forte tocius ci-
vitate Imago deitatis princeps aman-
dus venerandus est et colendus
Tirannus iniquitatis imago
plerumque etiam occidendus Origo
tiranni in computatas est.
et de radice toxicata ma-
la et pestifera germinat et
pullulat arbor securi qui-
libet succidenda Nisi enim ini-
quitas et iniusticia caritatis
exterminatrix tirannidem pro-
creasset pax secura et
quies perpetua in evum populos
possedisset Nemo quam cogitaret
de finibus producendis Essent
etiam sicut magnus pater testis
est Augustinus ita regna quie-
ta et amica pace gaudente-
cia sicut est in composita civitate
domus familie aut in eadem
familia domus persone aut
forte quod credibilius est omnia
regna non essent que sicut
ab antiquis liquet historiis
iniquitas per se aut presumpsit
aut extorsit a domino Et quidem
non soli reges tirannidem exer-
cent privatorum plurimi tiran-
ni sunt dum id virium quod habent
in vetitum afferunt Hec move-
at quod reges tirannis visus

sit fortiasse Summa licet rex
dicatur a recto quam principi
detur tamen appellatio eius abscin-
dit et in tirannidem Et si
officium contra officium et re-
cte vivendi regulam dici licet
sunt unius cuiusque aperit offi-
cia / immo officia tirannorum /
Phothinus id est aquo et ypo-
crit nomine vincto appellari photi-
niani / Prius in monsteris
vellet omnis quam mundi alia por-
tenta Egipti immunditia et
crudelitate insignis qui Pom-
peium leto damnare ausus
aut potius mors tirannorum
sueta persuptae exprimes ut
Vivis et predas multos faciunt
Tholomee noceres / dat pe-
nas laudata fides cum susti-
net inquit quos fortuna
premit satis accedo deis quam
Et cole felices miseros fuge
sidera terra ut distant ut
flamma mari sic utile recto
Sceptrorum vis tota perit si
pendere iusta incipit evertit
quam arces respectus honesti Li-
bertas sceleris est que regna
invisa tuetur Sublatusque
modus gladiis facere omnia
Non impune licet nisi cum
facis exeat aula qui volet
esse pius virtus et summa
potestas Non coeunt Semper me-
tuit quem seva pudebant
Ergo respectus honesti et iusti
nimius aut nullus est in facie
tirannorum et licet sive eccle-
siastici sive mundani sint
omnia posse volunt cum liceat

quam potentia antecedat hec et sequatur. Utrisque tamen hec persuaderi vellem, dummodo non dum expirasse iudicium quo Ninivitis et feminino corde insufficiens est, quia noluerunt cum possent, inflictum est ne possint etiam iusticie obtemperare cum velint. Nam et proverbio dici solet: Qui non vult cum potest, non utique poterit cum volet. Unde ubi et magnus Basilius auctor est rogatus cuidam mulierculae ut pro ea principi intercederet, cartam cuius accipiens sic scripsit principi: Paupercula hec accessit ad me dicens posse me apud te. Si ergo possum ostende. Et dedit mulieri cartam, que abiens dedit epistolam principi. Legens ergo eam princeps rescripsit: Hoc et per vos o pater sancte volui misereri mulierculae, sed non potui pro eo quod tributis subiacet. Sanctus vero rescripsit ei: Si quidem volens non potuisti, bene, ut eadem res se habet. Si autem potens noluisti, ducet te Christus ad indigentium chorum, quando voles non posse. Sed organo suo quo semper electus est vitas renunciare. Et fuit enim in brevi princeps idem imperiali indignatione temptatus, ductus et vinctus inter captivos, vel pena sua satisfaciens iniuste oppressis oratore tamen Basilio post sextum diem de abductione liberatus est, descendente signo imperiali. Sic vir sanctus optaverat. Itaque et thirannum nomine rex et egregius interdum princeps nomine thirannus appellatur. Iuxta illud: Principes tui infideles socii furum. Et alibi: Principes ergo consilium fecerunt ut sed dolo tenuerunt et occiderunt quem utique iusto legis iudicio debuerant liberari. Sed et in sacerdotio inveniuntur quamplures id tota agentes ambitione et omnibus artibus eius ut sub pretextu officii suam possint tirannidem exercere. Habet enim et respublica impiorum caput et membra sua, quasi civilibus institutis legitime reipublice nititur esse conformis. Caput ergo eius thirannus imago diaboli; anima heretici scismatici sacrilegi sacerdotes et, ut verbo Plutarci utar, prefecti religionis impugnantes legem Domini. Cor consiliarii impii quasi senatus iniquitatis. Oculi, aures, lingua, manus inermis iudices et leges, officiales iniusti. Manus armata milites violenti, quos Cicero latrones appellat. Pedes qui in ipsis humilioribus negotiis precepta Domini et legitimis institutis adversantur. Hec quidem omnia possunt a superioribus facillime co-

Ezechiel. Multi non indigni
non debent sacerdotes. Si enim
eis factor invenire posse
tyrannos. Alioquin confusio
est illud propheticum. Fili hominis
propheta de pastoribus Israel. Pro-
pheta et dices ad eos. Hec
dicit dominus deus. Ve pastori-
bus Israel qui pascebant
semetipsos. Nonne greges
pascuntur a pastoribus. Lac
comedebatis. Lanis operie-
bamini. Et quod crassum erat
occidebatis. Gregem autem me-
um non pascebatis. Et quod
egrotum non sanastis. Quod
fractum est non alligastis. Quod
abiectum non reduxistis. Quod
perierat non requisistis. Sed cum
austeritate imperabatis eis
et cum potentia. Et disperse sunt
oves mee. Eo quod non esset
pastor. Et facte sunt in de-
vorationem omnium bestiarum agri
et disperse sunt. Unde si-
bi aliud adesse docet Eze-
chielis et increpat et in-
crepatio nisi pastoribus ab-
esse que adesse debuerant
et adesse que abesse oportuit.
Propterea hec dicit dominus. Ecce
Ego ipse super pastores et re-
quiram gregem meum de
manu eorum. Et cessare eos
faciam ut ultra non pascant
gregem meum. Nec pascant
amplius pastores semet-
ipsos. Et liberabo gregem
meum de ore eorum. Et non

erit ultra eis in escam.
Magne tibi videtur sancto-
rum videtur ex parte manife-
stam et vitam illorum depin-
git qui in omnibus que sua
sunt querunt et que Ihesu Christi
sunt pro nihilo faciunt. Siquidem
non meum sed alienum est. Et
officio intemerate virtutis
oraculum quo apud fami-
liare altissimi inter pasto-
rem mercenarium et furem
differentia manifesta prescribitur.
Bonus enim pastor animam suam
ponit pro ovibus suis. Cum
si quis officium aptus iam
dictum propheta inveniet. Ecce
ego ipse requiram oves meas
et visitabo eas. Sicut visitat
pastor gregem suum in die
quando fuit in medio ovium
suarum dissipatarum. Educam
eas de nube. Congregabo de
terris. Inducam eas
in terram suam. Et pascam
in montibus Israel in ri-
vis et in cunctis sedibus ter-
re. In pascuis uberrimis
in montibus excelsis erunt pa-
scue earum. Requiescent in
herbis virentibus. Et in pa-
scuis pinguibus pascentur
super montes Israel. Pascam
eas et accubare faciam. Quod
perierat requiram. Quod abie-
ctum erat reducam. Quod confractum
fuerat alligabo. Et quod in-
firmum erat consolidabo. Et
quod pingue et forte custo-
diam

Het est eciam dixisse qua gregibus debent invigilare pastores. Quos autem subiudicit. Et pascat illas in iudicio et iusticia. Ei utique respondet quod premisit secundum austeritate impascit eis et cum potencia. Contra deum. Quia pondus et pondus mensura et mensura utrumque abhominabile est apud deum/ apud homines tamen qui negociacionem exercent quidam videntur esse prudentie sed tamen illicite que calliditas dolus est/ si alio pondere et mensura sua distrahant et alio comparent aliena. Aut in prelato raro excipit equitatis. ut que aliis imponunt, ipse proferat. et quod docere voluit opere studeat adimplere. Hoc est eum in iudicio et iusticia pascere et non in austeritate et potencia imperare. Quod utique fecerunt qui humeris hominum alligant onera gravia et importabilia et digito suo ea contingere recusant. Unde sequitur. Et cum purissimam aquam biberetis. reliquam pedibus vestris turbatis. et oves mee hiis que conculcata pedibus vestris fuerant pascebantur. et que pedes vestri turbaverant hec bibebant. Propterea hec ipse iudico inter pecus pingue et macilentum/ pro eo quod lateribus et humeris impingebatis et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora donec dispergerentur foras. Mercenarius autem cuius non sunt oves vel sibi pascit sed quia eciam facit ad precium/ si lupum videat venientem. dimittit oves et fugit/ quia non pastor. sed mercenarius hec quod omnia sed lucri curam gerit. Canis utique mutus latrare non valens. ut vel clamore et tumultu lupum absterreat venientem. Siquidem eum timet qui temporalium diripit facultates/ et eum non attendit qui animam cruciaturus est in gehenna. Certe quidem est ad grandia/ et que nullius sunt perhorrescit de hiis inquit. De prelatis inspicientibus qui secularia [illegible] student et nil vident/ quasi respons in deserto propheta cui [illegible] non ascendistis ex adverso. neque opposuistis murum pro domo Israel ut staret/ in prelio in die domini. Nil in omnibus libertatis est ut mundi potentibus colloquantur/ nil utile ut veritatem in periculo tuentur. In omnibus tacendi/ in nullis aut paucis querunt salutem animarum. Dum in suis optineant. dum ad ambiciones aut avaricie succedat votum curiose. Ihesu Christo predicat. Latruna contemnunt. Constat pax in diebus

cernunt fetosas oves bo-
ves crassos promptuaria ple-
tibus et vasis nova in ad-
miratione intuentur et pre-
ciosas suppellectiles operum tabu-
lis advenerint honorantur et co-
laudantur a cunctis. Optantur
visitantur a subditis in mu-
neribus, sic denique liberius
impune et sine nota fa-
ciunt quicquid libido dictaverit
ad singula dicunt Euge
euge ut iuxta Ezechielem
prophetiam luto absque
palea liniunt peccato indu-
rati parietes videantur qui
respiciente domino fuerat fodi
ut videret et abho-
minationes pessimas a domo domini
dispergat. Alii sunt qui non
dominum pupillos sub capi-
te omnium cervicalia
supponentes ut capiant animas
et sic tradant canibus ope-
riunt quasi in som-
no negligentie non audiunt
et non intelligunt. Fur autem
convincitur ab operibus suis quia
non venit nisi ut furetur
et occidat et mactet et per-
dat. Inimicus utique privatus
et apertus qui nec vestem pasto-
ris gerit nec speciem et nec ali-
quid parcit sed suum lu-
crum computat etiam non occidit.
Pastori itaque debetur amor
quia diligit, mercenario
[illegible] patientia quia videtur
amantem imitari; furi vero
non debetur cellarium nisi prius [illegible]
sciret paterfamilias qua
hora fur veniret vigilaret
utique et non sineret perfodi do-
mum suam. Vocem pastoris au-
diunt oves et sequuntur; vocem
mercenarii interdum audiunt
sed eum quia non vadit ante
ipsum eum sequi contemnunt; vocem
furis abhominantur horrent
et fugiunt quia in manu
eius vident et in ore au-
diunt opera mortis. Siquidem
non modo fur est et latro
sed et lupus rapax sequens pedi-
ssequus qui [illegible]
quietus quem devoret. Ecce
ego illud non appellat aut
saltem fugiat qui ad hoc
ovile ingreditur ut mactet
et occidat. Si quis inquit
episcopatum desiderat bonum opus
desiderat. Sed nescio quo
pacto nostris [illegible]
ut tot omnes fere desiderant
episcopari, ad quod appetunt
adepti fugiunt. [illegible] mane
cum quod tempus est in vani-
tatis operibus occupavit [illegible]
ta curantur ambitione
valui quid [illegible] ut
si vos habetis plenius non
potui explanare et pro-
fecto quam multi [illegible]
[illegible] in gradu optato
[illegible] difficulius potest [illegible]
[illegible] scio quia non ea
[illegible] ut per
[illegible] animas ponant qui
fortune [illegible]

vel quod recturis ducem gra-
tie vel temporalia bona in subiec-
tis commissa respicerent ut prime
autem eciam vel consultant in-
iquitate fidelibus erogare / Christus
tum esse pastoralis officii for-
mam demonstrat / tam exem-
plo quam verbo pastorum prin-
ceps. Ergo tanto eveniens
ambitu mercenarii fecerant
aut fures sed Operare tamen
agitur cum omnibus que illorum
custodie demandantur. qui-
cumque nil ad precium pertinet /
Nam et in ipsis mercena-
riis gradus et differencie
sunt / laxant quidem omnes
recia in capturam / sed qui-
dam capturam animarum et verum
alii vero piscantur duntaxat
contempto periculo animarum. Et sic
per turbantur omnia quo
piscandi ad votum uberior
succedat occasio diversarum
valeant supellectilem / et preci-
osissime ut dum facultates
apud eos qui substituunt
pauperes christi. Et quia sui
lio coguntur stipendiis mi-
litare / evangelisant ut
comedant / et evangelistarum
stipendiis abutuntur
taliter quidem in quo Io-
sephus augmentare consuene-
rat in sacco fratris ore re-
voluerunt sed non destitu-
dit in manus alienigena
siquidem sacerdotis talis est
eius qui in veritate est
et presignatam nominis inscriptam

Salvator mundi instituit
et veritatem retulit abscondita
et fidelium merces potest co-
gnosci quo repleti sunt confessi
verbum fidei et salutis cir-
cuiantes in iudea / Christi re-
purgati sunt dispersi tres con-
tra firmanti / quod initiam
cordis eorum traderat. etiam
in castitate eloquii eorum
fructum plurimum de primo
consumabant. Alii quidem sunt
evangelio de evangelio vivunt
et hii si vivunt tantum ut
non etiam luxuriant. Hos
vix mercenarios dixerim qui
non laborant ut manducent
sed sub labore non manduca-
re. quod vetitum est. sed ociari
et luxuriari desiderant.
Omnibus quidem qui pastores
eterni officium gratia debetur
et reverentia. Et qui christum
quamquam raro annunciant
ut lucrum faciant. cum sua tamen
et proprie utilitate animarum pa-
storibus et salutis dispensato-
ribus aggreguntur. sicut quia
amici. Sed et venerabiles
et pariter delectentur honore
et si mercenarii sunt. in eccle-
sia vinguntur nec probabuntur
auctoritate. Utinam sic in iste
qui verbum dei loquatur qui
edificet ecclesiam dei, non merc-
edis lucro si opera antecedat
certum non sic vehiant lu-
cris. ut hunc christo sunt pro-
missa conveniat. Et si nec

he sunt deceat per contentio-
nem ecclesiam scindant. nec pasto-
ris nec in terram regni sunt
nec honore nec nomine. Quo-
loquor de legatis ecclesie Romane
que parens auctore deo et
nutricula fidei et morum est
et non potest ab hominibus iudicari
et a regum celesti privilegio mu-
nita relinquo intactam. Ne-
cum incredibile est quod ea com-
mitte permittant ut digne
que de iure gentium [struck: ...] in
presidiis providente et possibilibus
est legatis expensis sit esse
illicita. Quia quo impudentia
hoc attemptare audeat
discipulus sui ipsius vicarius
petri pastor animarum qui vin-
ce fidelium disciplina inhiamus
imperatoris sub officio consul vectori
corporum presumere non aude-
bat rerum repetendarum ex
superioribus liquet et tam insti-
tutis legum quam historiarum
exemplis satis non innotu-
erit. ut quod nisi in causa
consulenti et poscenti inde
a provincialibus accipere non
liceret. contra tamen ut accepta
nequaquam cedent in munere
ratorum. Rursus quo credent
patres ecclesie iudices orbis
et ut ita dicam clarissima
eam [illegible] diligant innocen-
tiam. retributiones provin-
cias concutiant. ut exactiant
loculos exinaniant alienos
et [illegible] suos [illegible] ponet
paupertate et cunctis ad divitias
pervenit honore splendens dam-
natur gloria. ut tutelis
duntaxat a talibus contrahere
liceat eos agentes. ut omni-
bus sint honori amant ac illos
quietem procurant ut faciant
vitas. et qualitatem simulent.
et simulent et vendicet fa-
stu. alienum pulsantes et sua
foventes avaricia dictantes lar-
gitate tenaciter insistentes.
Et ut panca loci huius am-
bitu et volumen spaciosa co-
plectar. eius scelerati et flagi-
tiosi omnibus parentes [illegible]
aut flagitia [illegible] vendicantes
in solem ut videatur consilium
vanitatis magna continui
[illegible] ecclesia malignitati
in eorum manibus [illegible]
sunt. et dextra eorum repleta est
muneribus. Absit ut hic quisque
audeat suspicari nec radat
in quemquam tantum scelus.
ut ob suam ponat intellectum
et patrem quem non sic pre-
denda demandet. Omnia ergo
albata sunt et decora. Mi-
rum est quod tamino mor-
sui pateat aut famina.
ut satirice aut poetarum
peccatum. Si tamen quisquam hoc
presumpserit. ei vero validissimo
videbit argumenta cui resi-
stere et contradicere non aude-
bunt omnes adversarii mei. quo-
niam opera iniquorum que ipsi
faciunt testimonium perhibent
de eis. Hoc loco quis effe-
ctum que de causa sinceri te-
rtunstet attende. Unum enim
opus bonum ipsum quorumbonum

Si auctore qd ait ait e
fructibus eorum cognoscetis
eos. Non enim potest arbor mala
fructus bonos facere. Aut con-
versum arbor bona fructus ma-
los facere possent pro eis
si aliquis tamen est qui eis co-
scat detrahendo reclama p-
pam sed indefensionem eorum
sic vivo sufficiat Constit-
enim etiam a plurimis oportet
adorare vestigia, et illos
esse ut patres honorandos.
colendos ut deos qui eorum
possident sedem et imitantur
vitam Illos potius hec pertinet
respirat qui plurimis vehuntur
pensilibus in saturitate dis-
putant de ieiuniis et quod
verbis astruunt operibus destru-
unt In turri eunuchi re-
gine Ethiopie clausis ocu-
lis scripturas revolvunt et le-
ctitant et eum qui sicut o-
vis ad occisionem ductus et
os suum coram se tondente
non aperuit respicere dedig-
nantur aut nequeunt ut
discipulum veritatis Insuper
cum descenderant ad aquas
quibus mundentur ab operibus
mortuis dignantur tolli-
tere, utique licet scripturas insi-
degunt rotatis et quadrigatis
vid aeolum impetu propera-
ti / lingua eorum. cum &
super oleum disputavit tamen
lingit / Nec scripturas intelli-
gunt / quia nec cum illo ap-
perit sensum damnum

qui apparuit sit martibus
a plorum scriptum est. Cor illi de
purpurarie ut audiet ea
que dicebant a paulo, que
fidelibus sensu obedientia in d
dictorum quam disputatione vbo-
sa dei funcionibus innotescit
[illegible] aut quis sit dupliti
ratione colligitur. Nam ille qui
in congregatione trena superbi-
stolam ambitor et vitorum
grapulis immittentem ino-
uile ascendit xpo contempto
id est neglecta recta via et
plena fumosis anfractibus
humilitatem suffodit / aut
parietem incturas irrumpit
aut per tegulas in super illa-
bitur. profecto fur est et latro
Qui vero xpo aperiente ostium
id est ecclesiam votante ingredi
et quomodo sub umbra pa-
storis efficitur pastor spoliat
mactat occidit et perdit fur
indubitatus est. Tu vide in
quo gradu ponendi videatur
quibus nec sufficit domi-
nus lucerna tendere et devora-
re pecus nisi secularium regum
imploraverint auxilia et offi-
tiales principum facti ea co-
mitte in ventum / que fa-
cile alius quilibet publicanus
erubesceret interim volup-
tati serviunt aut avaricie
et alii eos elegerunt vel ad-
miserunt in custodia fur
depopulant et fumum mor-
tem qz eorum desiderant

quos fovere oportebat de
carne et sanguine / Teneat pro
fecto memoriter illud pro
pheticum Ecce constitui te super
gentes et regna ut evel-
las et destruas et disperdas
et edifices et plantes.
Nec ego plenitudinem invene-
rit tulisse evellere et edi
ficare sibi domum de mu-
neribus. Nam aut lingue
aut obsequii aut eos sub-
stituant explantatis quos
elegit affectio carnis, i. aut
cognacione aut sibi ab his
carnaliter genitos quinimmo su-
bit affectum operis et viga ta-
cite delatum. Sed subsiste
parentes carnales qui publi-
cis affectibus ingerunt. Si
quis aut sic quempiam di-
ci divinis calumniatur. si
ea que a predictis dicta sunt
legerit / michi facile veniam
indulgebit. Si cum tirra-
nus secularis iure divino et
humano punitur / quis tir-
rannum in sacerdotio diligendum
censeat aut colendum. Cer-
te istud videtur acerbum
scelerum qui non nisi peccata lo-
quebatur et duricia pro pat-
rum in adverso beatum Grego-
rium acerbius ista consumit.
Et ut recitat Gracianus sic ipse
omnibus notum est / quia sa-
cerdotes prelati debent. quod tu-
nc delinquunt. tot mortibus
digni sunt quot ad suos
ditos perditionis exempla transmit-
tunt. Ministros dei esse tirra-
nos / et quid tirrannus / et
de moribus Gaii Calligule
et Neronis nepotis eius / et
exitu utriusque / capitulum xviii

Ministros dei tamen tir-
rannos esse non abne-
go qui in utroque pri-
ncipatu scilicet animarum et cor-
porum iusto suo iudicio esse
voluit ut per eos puniantur
mali et corrigantur et ex-
erceantur boni. Nam et peccata
populi faciunt regnare ypo-
critam. Et sic Regum testatur
historia / defectus sacerdotii in populum
Dei tirannos induxit. Siquidem
enim patres et patriarche vi-
vendi ducem optimam naturam
secuti sunt successerunt du-
ces a Moyse sectatores legis
et iudices qui auctoritate
regebant populum et eosdem fuisse
legimus sacerdotes. Tandem
in furore Domini dati sunt
reges alii quidem boni alii
vero mali. Senuerat enim Hely
et cum filii eius non
ambularent in viis suis
sed avariciam et immundicias se-
ctarentur populus qui fortasse
et ipse meruerat ut ei ta-
les preessent sacerdotes adeo
quem contempserat sibi regem
extorsit. Electus est ergo Saul
regis iure predicto id est
qui filios eorum tolleret ut
faceret aurigas et filias ut pi-
strices fierent et focarie et
agros et predia ut ea pro li-
bito distribueret servis suis.
populum quoque totum servituti preme-
ret iugo. Idem tamen christus domini

dictus est / et tirrani deinceps regnum non amisit honorem. Confugissit enim deus timore omnibus ut eum qui ministerium domini tamquam sedarium gestabat imaginem revererentur. Ambrosius quoque addicia etiam thirranni quos tamen reprobati a Christo ad mortem ministri dei sunt et Christi domini appellantur. Ysaias. Ingredientur portas Babilonis duces scilicet Cirus et Darius. Ego enim mandavi sanctificatis meis et vocavi fortes meos in ira mea et exultantes in gloria mea. Ecce quia sanctificatos vocat Medos et Persas non quia sancti essent. sed domini adversus Babilonem implebant voluntatem. Alias quoque. Ecce ego adducam inquit Nabuchodonosor servum meum et quia servivit mihi apud Tirum dabo ei Egiptum. Omnis autem potestas bona / quia ab eo est a quo solo omnia et sola sunt bona. Convenientium inquam bonum non est aut patienti sed mala / licet quo ad universitatem sit bona illo faciente qui bene utitur malis nostris. Sicut enim in pictura fuscus aut niger color aut aliquis aliud per se consideratum indecorum est et tamen in tota pictura decet / sic per se quedam inspecta indecora et mala. relata ad universitatem bona apparent et pulchra eo omnia sibi

adaptante cuius omnia opera valde sunt bona. Ecce et thirranni potestas. bona quidem est. tirannum de eo nihil est peius. Est enim tirrannis concessa hominum potestas adversus quos. Sed tamen malo multorum et nimium est bonorum usus. Patet quoque non in solis principibus esse tirannidem sed omnes esse tirannos qui concessa desuper potestate in subditos abutuntur. Porro si potestas succedat sapienti qui regnum suum novit et regit ipsum. omnibus bonis grata est et omnibus utilis. Si vero cadat in insipientem. et in bonis quibus omnia cooperantur in bonum mala esse non possit. molesta tamen ad modicum tempore est. Nam utrisque contingere manifestum est. hoc exigente malicia temporum / unde qui in nobis flagellum domini urget provocamus / malis et insipientibus sepius conceditur. Ecce enim in rebus humanis Romano imperio potentius potestas nulla memoria recordari. Si tamen seriem ab urbe condita revolvatur istud imperium mali gessisse frequentius. Cuius Gayo Caligula augusti tertio successore deterior aut immanior fuerit Nerone / qui antecessores et successores omnes turpitudine vite et inauditis flagiciis superavit. Hic autem Caligula omnium flagitiosissimus tantum rexit quod vocari torsit imperium / cum

quam crudeliter, ut ipse impe-
rans feliciter de crudelitate sua
[illegible] tum quereretur. eo quod il-
lis insurrexerunt calamita-
tibus publicis. Ille signum for-
ti suo paraverat secula quod
delere venerat contradictio-
et mortis imperium. Illius enim
quod maiestas patris ascriberetur
augusto, non tibi potius ascribenda
est, qui cuius romanus in-
dictione census ascriptus est re-
gnante imperio. Siquidem e-
vangeliorum et historiarum vide-
ra relatione constat quia sub
eo natus est auctor nostre
salutis deus homo virginis
filius Christus, cum etiam con-
[illegible] advocatis pace et feli-
cissimi regni [illegible] con-
[illegible] electos. Cum advecto
[illegible] pindariatus est et [illegible]
[illegible] Ut Ho-
rosius refert. Cum Cesar
Julius [illegible] Apollo-
nio rediens urbem ingre-
deretur hora circiter tertia re-
pente liquido ac puro sere-
no circulus ad speciem celestis
arcus orbem solis ambiguit
Et hic Octavianus [illegible] Janua
die qui dicitur Epiphaniorum
creditur accidisse quo [illegible]
primum ianu portas [illegible]
[illegible] omnibus bellis ci-
vilibus clausit. Et Augusti
adeptus est nomen. [illegible]
Octavianus [illegible] ut penes [illegible]
dicitur summa rerum esse et
potestatem. quam monarchiam no-
minant greci. Refert idem
historiacus [illegible] a Sicilia

rediens receptis legionibus a Pom-
peio et Lepido triginta milia ser-
vorum dominis restituisse et [illegible]
[illegible] debita donanda
[illegible] etiam monumenta aboli-
tis [illegible] in diebus ipsius fons
olei largissimus de thaberna me-
ritoria per totum diem defluxit, il-
lum [illegible] manifeste adesse mi-
[illegible] quos [illegible]
iusto [illegible] Dominio subducere
venerat et pauperum misereri
[illegible] a facie [illegible] silebit [illegible]
et tantas [illegible] altissi-
mum obstupesceret mundus. Summa
rerum et potestatum [illegible]
ab augusto in Caligulam re-
cidit. Cuius ferocia ut breviter
liqueat, exclamasse fertur [illegible]
nam populus romanus unam tan-
tum cervicem haberet. Et quia hostis
deerat, magno et incredibili
apparatu profectus est hostem
querere. Otiose quod viribus Ger-
maniam Galliam quod percurres
in orca oceani [illegible] prospectu
Brittanie substitit. Roma quod
reversus et belli deficiente ma-
teria [illegible] expleto negotio nisi
[illegible] Britanorum regis
filium quem pater expulerat cum
[illegible] in deditionem accepit. In-
felicissimis quidem Iudeis extitit
et sacra Hierosolimorum loca
profanari et statuis repleri
iussit et se coli ut deum. Vi-
ctum unde [illegible] tantis
coartaret auctoribus ut
sua se [illegible] verberans [illegible]
[illegible] malorum compendium mor-
tis celeriter asciverit. Horrores

quas Caligula prius scripto
posuerat dampnavit exilio
et omnes simul exules iussit
occidi. Ipse autem a suis pre-
torianis occisus est. In se-
creto eius inventi sunt
duo libelli continentes electis-
simorum nomina civium quos
morti destinaverat. Erat
quoque alterius inscripto gladius
alteri pugio. Archa quoque
ingens multiplicium vene-
norum inventa est, quibus
Claudio Cesare iubente
demersis, mari ipsa ma-
gno piscium exitio protesto
te traduntur infecta. Suc-
cessit autem avunculo Caligu-
le Claudio vero mox postea
Nero Cesar. Vero vicium
quoque successor omnis sui pro-
gressor: petulanciam, libidi-
nem, luxuriam, avariciam, crude-
litatem quoque scelere omnis exer-
cuit. Teste namque Horosio
partitus petulanciam omnia per-
fere Italie et Grecie teatra
perlustrans, assumpto etiam
variis vestitus decore, se ritus
in coronis ac citharistis tra-
gedos et aurigas sepe visus
est superasse. Libidinum quoque
tantum exagitatus est ut nec
a matre quidem nec sorore vel
a re consanguinitatis venerea
abstinuisse referatur.
Virum in uxorem duxerit,
ipse a viro ut uxor acceptus
sit. Luxurie tantum effrenate
fuit ut retibus aureis
piscaretur, que purpureis fu-
nibus frigidis et calidis un-

guentis lavaret. Nulla ve-
stem bis induit. Ac vix quoque
minus mille carrucis confe-
cisse traditur iter. Deinde ur-
bis Romane incendium volu-
ptatis sue spectaculum fecit per
sex dies septemque noctes
ardens civitas regios pa-
vit aspectus. Horrea qua-
dro structa lapide magne-
que ille veteris insule quas
discurrens flamma adire
non poterat, magnis ma-
chinis quondam ad externa
bella fabrefactis labefacte atque
inflammate sunt, abditorum
mansionibus bustorum quoque dira
spolia infelici plebe compul-
sa. Quod ipse ex altissima
Mecenatiana turre prospe-
ctans, letusque flamme ut
aiebat pulcritudine tragico
habitu Heleginselos odam so-
nat sacerdotales in primos ci-
vitatis in qua solus splen-
dor colitur decantabat. Ava-
ricie autem tam prerupte ex-
titit ut post incendium urbis
quam se Augustus ex latheri-
cia marmoream reddidisse iacta-
vit neminem ad reliquias
rerum suarum adire permiserit.
Cuncta que flamme quoquo-
modo superfuerant ipse abstulit. Cen-
ties tetena milia sextertium
annua a senatu sibi conferri
imperavit. Plurimos senatorum
nulla existente causa bonis
privavit. Negociatorum omnium sub

una die terruerit. Neroque ad-
hibitis omnium penitus consiliis ab-
stinuit. Crudelitate autem rabie
ita effrenatus est ut plurimam
senatus partem interficeret eque-
strem ordinem pene destitueret
Sed nec parricidiis quidem absti-
nuit. matrem fratrem sororem
uxorem ceterosque omnes cognatos
et propinquos sine ulla hesita-
tione prostravit. Auxit hanc
molem facinorum eius temeri-
tatis impietate in deum. Nam
primus Rome christianos suppli-
ciis et mortibus affecit ac
per omnes provincias pari perse-
cucione excruciari imperavit
Ipsumque nomen extirpare
conatus beatissimos Christi apostolos
Petrum cruce Paulum gla-
dio interfecit. Mox acervatim
miseram civitatem ab orte
undique oppressere clades. Nam
subsequente autumno tanta
urbi pestilentia incubuit
ut triginta milia funerum
in racionem libitine veni-
rent. Britannica deinde
clades e vestigio accidit. qua
duo precipua opida magna
sociorum [?] clade et cede di-
repta sunt. Preterea in
oriente magnis Armenie
provinciis amissis Romane
legiones sub iugum Parthicum
misse egreque Siria re-
tenta est. In Asia tres ur-
bes hoc est Laodicie Ieracolis
Colosse terre motu ceciderunt
Hec Orosius fere totidem verbis

et sensu eo libentius utor quod
Orosius christianus et magni docto-
ris discipulus Augustini propter religionis
fidei nostre veritati diligencius insti-
tisse. Licet quod premit [?] et apud
alios historicos invenimus dif-
fusius qui tyrannorum atro-
citates et exitus miseros ple-
nius scripserunt. Nunc si quis di-
ligencius recensere voluerit le-
gat ea que Trogus Pompeius
Josephus Egisippus Sueto-
nius Quintus Curtius Cor-
nelius et alii historici quos
enumerare longum est suis co-
mendavere historiis. Ex quibus
facile liquebit quia semper
tyrannis licuit adulari
licuit eum decipere et hone-
stum fuit eum occidere si tamen
aliter coherceri non poterat
Non enim de privatis tyrannis
agitur sed de hiis qui rem
publicam premunt. Nam privati
legibus publicis que consti-
tuunt omnium vitas facile co-
hercentur. In sacerdotem tamen
et si tyrannidem induxerit pro-
pter reverenciam sacramenti gladium
materialem exercere non licet nisi for-
te cum exauctoratus fuerit. In
ecclesiam dei crudelitatem manum
extenderat eo quod [?] ob-
tinere ut ob eandem causam
non consurgit in eum duplex
tribulacio. Propterea tamen
non videtur si hec que di-
cta sunt aliquibus confirma-
vimus exemplis. Rubrica

.Tyrannus.

de Morte Julij cesaris et aliorum gentilium tirannorum

c.xix Occurrit ergo in primis dominus Cesarea qua nul potencius aut gloriosius nostra etate vendicat mundum. Sigismundus Julius Cesar primus orbem prudencie et rei militaris viribus adquisiuit. homo per paucorum et multorum expresse similiter adunc cedit natura mortalium. licet eum cum altero alicubi conueniret in iniectum quod citra omnem vtilitatem aut honestatem spem delectabatur iniurijs adeo ut eum ipsum peccare innueret potanter tunc laudibus eundem efferet ut decorum censeat minus ex virtutibus temporum Romano in indultum imperio ut pote qui ut professam extolleret ut aduersis frangi nouit. magnificus sit crudelis sit temeritate magnanimus. Rarius cum sit alius esset professus temerarius vitet Cesar tam audax vincere non debet. Cuius voluntas deorum aspirante fauore semper infra potentem fuit. Decem et septem ferro exceptus est Cesar nisi superbia rebellaret. Prouocati in iniurijs prauis fuit ad penam. Quos vicit viribus prudentia antecessit. Excessus eius vrgebatur superbie et ad iusticiam aspirare. Quod ergo tominus potest in mellius tempus fieri

voluit esse plus expers his videtur Orosius pro parte consentire. Cum eum in Egipto magna pars militum cuius cede dixi et ipse sicut flumen in unum cogeret re spirans seua qui singulari virtute eminens inter Cesareos obsedit muros tulentem mema magnum insistenciam Egiptorum vi Cesar Stephanum asiliit qua mox ponde sequenti vim gnata et mersa pedi tentos passi ad nauem vna manum elata qua cartas tenebat natando euenit. Cum tamen qui rempublicam armis occupauerit tirannus reputatus est ex magna parte Senatus conficiendus sit tribus pugionibus confossus in capitolo et ibi honestatis memor extitit. Vt cum animaduertit se stricte pugionibus peti toga caput obuoluit simul sinistra manu sinum ad ima reduxit quo honestius caderet. Successor eius Augustus felicissimum cum se sub intermina tione pene dominum prohibitus est appellare et tamen genus tirannidis rex declinauit et notam. Thiberius autem a Julio tertius veneno obiit cuius morte ita letitus est populus ut terram matrem et deos manes orarent ne mortuo sedem vllam darent nisi inter impios. Et licet

vere festum detestabile semper
fuit / veneno quo ille ex-
tinctus est / orbe censuit. Est
vitale signum veneni. Cor
eius habitum est quod cor inter
ossa crematis inventum est
incorruptum. Talis enim veneni
estimatur natura ut tinctum
veneno igne consumi ne-
queat. Tertius thirannus
Gaius caligula occisus est
a domesticis suis. Thiberius
Claudius quintus a suis / et
si tirannidem vitavit ma-
lus fuit ut alter thiberius
veneniis extinctus est. At vero
sextus a Julio summus manis-
simus et vilissimus hunc
exitum habuit. Cesarum eum
deformitate veterum officiorum
et angustiis flexuris quod
viciorum offensus ut incendio
est urbem incendit. A po-
pulo sicut Suetonius
tranquillus refert desertus
est / et cum ingressus cubicu-
lum quereret percussorem / et non
inveniret / omnes quos ipse
destinaverat ergo inquit nec
amicum nec inimicum habeo.
Idem paulo ante quam se
confoderet scrobem coram
se fieri precepit ad corporis
sui modulum componi quod
ea si qua invenirentur
marmoris frustra et
aquam simul et ligna con-
gerenda ad curandum cadaver flens
ad singula atque illud dictans
qualis artifex pereo. Et cum
aut audiret se a senatu

adiudicatum supplicio / quale id
esset interrogavit. Et cum com-
perisset debere nudi hominis cer-
vicem furce inseri / corpus
vero virgis ad necem cedi / con-
territus duos pugiones quos se-
cum extulerat arripuit.
temptata utriusque acie rur-
sus condidit causatus nondum ad-
esse fatalem horam. Et modo spo-
rum hortabatur ut lamentari
inciperet modo orabat ut
se aliquis ad mortem eius exem-
plo iuvaret. Interdum segnitiem
suam his verbis increpabat
Vivo deformiter turpius pe-
reo. Iamque equites appropin-
quabant quibus preceptum erat
ut vivum extraherent. Quod
ut sensit ferrum adegit iugu-
lo meo quo consumpta est omnis
familia Cesarum. Et licet in
illa sola familia adversus
tirannidem tantum licet legibus
quispiam suspicetur. Vitel-
lius nonus a Julio Galba et
Othone inter Neronem et Vitelli-
um interiectis turpissime per-
tractatus est a cellula in qua
se contruserat manibus quoque dedu-
ctus per via sacra passim; fimum
in os eius coniectantibus aliis
et a populo Romano apud Ge-
monias scalas minutis-
simis ictibus excarnifi-
catus unco tractus in thibe-
rim. Duodecimus Domicianus
Vespesiano et Tito interpositis
post multa et truculenta tiran-
nidem a suis crudeliter interfe-
ctus est. Eadem causa tamen
in sanos mitius egerit

auctore Eusebio Cesarien-
si pamphili aperiam. Unde
verba sua hic libro tercio capitulo
xviiiº apud nos ipsum Domi-
cianum eciam iussisse omnes pe-
rimi qui de genere David et
regia stirpe descenderint sicut
vetus habet tradicio. Delati
sunt quidam quasi essent de
posteritate Jude, qui frater
fuisse salvatoris secundum
carnem traditur, duplici ur-
gebant invidia, velud
qui ex David genere et ex ipsius
Christi propinquitate descenderat.
Unde Egesippus hoc ordine
hiis verbis refert. Adhuc au-
~~[illegible]~~ supererant quidam
de carnali eius in genere
nepotes Jude, cuius qui se-
cundum carnem frater domini
dicitur, quosquidem detulerunt
tanquam ex David stirpe venien-
tes. Hos quidem revocatus
Ennonicus[?] qui in hoc missus
fuerat perducit ad Domici-
anum cesarem. Nam et ipse
formidabat de adventu
Christi sicut quondam Herodes.
Interrogati ergo a Domiciano
si essent ex familia David
confessi sunt. Tunc consulit
de possessionibus vel quan-
tis facultatibus essent. Porro
at illi indicaverunt quod utrique
non esse amplius in bonis
nisi novem milibus denariis. Ex
quibus singulis pars media
proporcione deberetur. Et hoc ipsum
sibi non in pecunia sibi esse sed
in estimacione terre que bis

esset in quadraginta iugeris pro
unoquoque constitutur, per quam suis
eam manibus excolentes sibi
ipsis acquirerent ut tributa de-
penderent. Simul et testes ru-
ralis et diuturni operis manus
labore rigidas et callo ob-
duratas proferebant. Interro-
gati vero de Christo, quale sit re-
gnum eius vel quando ipse appariturus
venit[?] et eiusdo[?] venturus re-
sponderunt quod non sit mundanum
nec terrenum ei constitutum
imperium, sed celeste et ange-
licum misterium[?] reparatur post
adventum in gloria quo vi-
vos ac mortuos iudicabit
et restituet unicuique pro
factis et meritis suis. Ad hec
Domicianus cum in eis
nil dignum inveniret et vi-
litatem eorum quam maxime
contemneret, abire eos liberos
iussit. Hec illi. Ex quibus
patet quod non exinaniti[?] fuere de
que dicit[?] principem[?] sed festinato
impio a nonnullis fidelibus
iudeis[?] sic exhibent ra-
cionem. Si ergo ad tantam
paucitatem et paupertatem genus
regale deductum est, ut in e-
tate Domiciani de stirpe
David vix duo potuerint
inveniri qui sibi in car-
ne et sanguine propinquitatem
Christi ostenderent. Et
quia ecclesia dei immo et to-
tus mundus latebant Domici-
anus, eodem anno dei vero
iudicio et ipse laceratus est
cuius cadaver per aulicos dan-

darila a vispilionibus ex pu-
tatia atque ignominiosissime
sepultus est. Successor eius Nerua
Nerua omnia acta eius reuoca-
uit in irritum et assertis pri-
ncipibus uel tirannis morte
confectus diem obiit. Traiano
adoptato in regnum qui tanta
moderacione successit ut sit
augustus felicissimus, ita impera-
tor optanus dignissime ha-
bitus sit. Ei successit Helius
Adrianus pater patrie, qui re-
publicam iustissimis legi-
bus ordinauit, et iudeos
secundo suorum perturbatione
excogitatos et in palestinam
irruerant vltima cede per-
domuit, vltus quod est christianos
quos illi excruciabant. Pre-
cepit quod ne cui iudeo intro-
eundi Jerosolimam esset licencia,
christianis tantum permissa ciui-
tate quam in optimum statum
murorum instructione reparauit.
Precepit quod vocari Heliam de
suo nomine. Anthonius
cognomento pius tradimelle
et sancte gubernat imperium
succedens Adriano cum libe-
ris suis, et merito pius pater
patrie nominatus est, et suc-
cedente Iustino pro se christi-
anis benignum exhibuit.
Marcus Anthonius verus suc-
cessor. Verum cum aurelio comodo
fratre suscepit imperium.
Aurelius autem casu
que breui apoplexia morit
suffocatus interiit, eo quod de-
functo frater solus reipublice

prefuit, qui admiracione magis lau-
dare, si Eutropio creditur,
facilius est. A primo vite sue
cie et constans adeo ut ab in-
fancia vultum nec gaudio nec
merrore mutauit. Philosophiam
edoctus Stoyce ciuis
vita sit et erudicione philoso-
phus institutus est ad philosophiam per Appol-
lonium Calcedonium ad scien-
ciam grecarum per Cheronensem
Plutarchi nepotem, latinas au-
tem Frontho nobilissimus orator
docuit, et
plenitudini nepos
bellum gessit quod
sine triumphis
oracionibus
amoris
litteris suis
magna
exarsit persecucio. Multi
sanctorum martirio coronati
sunt. Post Vero Lucio co-
modo filio suo in regnum
assumpto in Pannonia
constitutus repentino morbo
interiit. Tercius Anthonius
Comodus
gesto per omnia
luxurie et obscenitatis de-
decora depravavit. Gladia-
toris quoque armis sepissime
depugnat et in amphite-
atro feris sese frequenter ob-
iecit. Interfecit etiam plures
senatores, maxime quos
aduertit nobilitate industria
que excellere. Flagicia
vrbis inseruit. Nam ful-
mine capitolium ictu

facta flaminiatis bibliote-
cam illam maiorem cura sua
dum quam compositam edes quam
alias iuxta sitas rapaci f-
lame concremavit asserit
tamen beatus Jeronimus biblio-
tecam combussisse gentile. quo
diue pagine creatior esset
locus et maior auctoritas
et diligentia studiosior tum
dicit quod potuerunt ac-
cedisse sibi nequaquam obvi-
ant Comodus aut ceteris
incomodis vestilia ferum
tulatus est nimis ante
hostem lycaam [illegible] indica-
tur. Et hic quidem est de spe-
tirannis qua explicatur [illegible]
que latet in nomine Sic
go damnatio hoste [illegible] om-
de. sic thirannum/ hec tam-
en impediat sed sub certo
veritatem historie/ quam hic
Galbe Othonis et simi-
lium ratio neglecta est. Ner-
genus quoque sit imperatorum
attenditur. sed quia dum do-
minerit tirannidem aut
ressisset clementia dei qui
pro defectu iusticie quem vult
flagellum inducit in delin-
quentium penam/ et quem vult
quos fecit penitentes ad-
mittit ad veniam. Devertendum
hic descisse et ad alias a ro-
manis tuisre historias. Sed
quia in kathalogo im-
peratorum ille a quo recti nec
nomine est Severus occurrit

qui adversus [illegible] tum
iudeam. Hic etiam/ illud adver-
plid addiciatur ne [illegible] ne
severe [illegible] parte videatur
Sed [illegible] in [illegible]
anos et [illegible]
lestie [illegible] et [illegible]
serunt cum [illegible] bella ci-
vilia quibus Romani sanguinis
plurimum effusum est. Hic quidem
afer genere Tripolitanus ab
opido Lepti natura sevus
plurimis fere bellis lacessitus
fortissime quidem rempublicam
sed laboriosissime rexit. Cumque
sus est et [illegible] multis gentibus
ut de [illegible] Po-
scennium nigrum ad tirannidem
aspirantem vicit et interfecit.
Iudeos et Samaritanas rebel-
lantes suo coegit. Parthos
arabes Adiabanos quoque supera-
vit. Hic est Severus [illegible]
victor qui in Brittaniam
defectu pene omnium sociorum
tractus magnus ibi gravibus
quam pluris fere gentis receptam
partem insule a ceteris indo-
mitis gentibus vallo distin-
guendam putavit. Itaque
magnam fossam firmissimum-
que vallum crebris insuper tur-
ribus communitum per centum
viginti duo milia passuum
a mari ad mare duxit. Ibi
quoque sicut Orosius et alii hi-
storici referunt apud oppidum
Eboracum morbo obiit. Dic
quod Brittania veneria

semper exhorruerunt, et in prin-
cipes iam nouit, sed christianis
principibus inuitos gladios
exere. Sciebat uero eos quidem in
eo uirium et temeritatis pro-
cessisse exierant, ut uix ubi
antiquus audeat se conferre,
sit ei forte tanti imperatoris
constituit sepulcra. Apud tam
gentilium uiri et infidelium
grauitate tirannidem in
christianos exercuisse et penas sce-
leris luisse certum est. Nec
enim a seculo sed a principio an-
geli egit imaginem qui
dampnationis eius et confusi-
onis non fuit particeps. Quod

auctoritate diuine licitum sit et
gloriosum et publicanos publicos
tirannos occidere. Sed tamen fideli te-
neo sit tirano obnoxius in-
fidelis aut alias iustitie aut honestatis non amittat

c. xx.

Longum est si gentilium tir-
rannorum ad tempora nostra
seriem voluero texe-
re. Unius hec etas no-
memorabit. Hoc. Hec enim
mentem effugit et angustia
uincit libellum tamen qui de
exitu tirannorum inceptus est
quid de tirannis sentiam
plenius poterit aperire
Dilucidius tamen compendio, ut
ut et perplexitate tedium et
breuitate obscuritas fugiatur.
Sed nec Romane historie uile-
scit auctoritas, que ple-
rumque ab infidelibus et de infidelibus
scripta est. Hoc diuine et fi-
delis historie comprobetur
exemplis. Undique enim

apparet quia, ut ait Valerius,
Ea demum tuta est potentia
que uiribus suis modum
imponit. Et sane nil tam
excelsum est aut tam magni-
ficum quod non moderatione debe-
at temperari. Primus ergo
tirannus nobis occurrit diuina
pagina Nemroth robustus
contra dominum uenator,
quem uirum dei nonnulle
testantur historie. Et si uero
tempori uero adquiescit, eum
re fuisse reprobum superius
dictum. Exaltare statuit in
celum et non a domino, et
subeo turrem in celum eri-
gere conata est, ubi disper-
denda et confundenda mor-
talitas. Progrediamur adeo
quem ipso diuina prefert ele-
ctio. Dauidem in repulsam do-
minandi non regnandi uo-
luntatem ita deseruit. ad-
eo eum afflixit ut urgente
doloris angustia morte
sibi consciuit, misit. Nil enim
aut minimum prodest sana
assumptio, si exequentis uita
dissentit. Nec initia rerum
apud iudicem optinent, cum
finem penderet ex fine affe-
ctus et libri Regum celebris
historia est in qua auctore
Tedimus esse edoctum sub
tirannis ab initio laborasse
et Iuda preter Dauid Io-
siam et Ezechiam reges om-
nes reprobos habuisse monstratur.
Salomonem et forte aliquos

quorum et iniquitas qualitas se facile crediderim deo resistente Christi quam facile persuadebitur populus dure cervicis et corde indomabili et qui se resistit spiritui sancto et uno uno choisen [illegible] famulus legis. sed deus dominus legis abhominatoribus gentium ad iracundiam provocaverunt pro principibus meruisse tirannos. Etiam tirannos quos peccata impetraverunt inducunt et erigunt. penitentia delet excludit et perimit. Et quod ante reges suos sicut iudicum narrat historia servierunt sepe uno filii Israel sub tirannis multis et variis pro dispensatione divina affligentibus. sepe que sunt clamantes ad dominum liberati. liberabat que finito tempore dispensationis licet tirannorum exercitum nequid de civibus suis. Ut quisque eorum quorum statute penitens et humiliatus pluribus liberatur agnuit. que iocunda posterorum memoria quasi magister dominus honoratur. Duo suppositis liquent exemplis. Servierunt que filii Israel Eglon regi Moab decem et octo annos et postea clamaverunt ad dominum qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aoth militum filium Gera filii Gemini

qui utraque manu utebatur[2] pro dextera. Miserunt que filii Israel per illum munera Eglon regi Moab, qui fecit sibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palme manus, et accinctus est eo subter sagum in dextro femore. Obtulitque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis. Cumque obtulisset ei munera prosecutus est socios qui cum eo venerant. et reversus est de galgalis ubi erant idola dixitque ad regem verbum secretum habeo ad te o rex. Et ille imperavit silentium. Egressisque omnibus qui circa eum erant ingressus est Aoth ad eum. Dixitque verbum dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extendit Aoth manum sinistram et tulit sicam de dextro femore suo. infixitque eam in ventre eius tam valide ut capulus ferrum sequeretur in vulnere ac pinguissimo adipe stringeretur. nec eduxit gladium. sed ita ut percusserat reliquit in corpore. Statimque per secreta alvi nature stercora proruperunt. Aoth autem clausis diligentissime hostiis et affirmatis sera per posticum egressus est. Et alibi. Sisara fugiens pervenit ad tentorium Jahel uxoris Aber Cinei. Erat autem pax

nit Abyn regem Assor et do-
mus Aber Cinei Egressa
igitur Jahel in occursum Sisare
dixit ad eum Intra ad me domi-
ne mi intra ne timeas Qui
ingressus tabernaculum eius
et opertus ab ea pallio dixit ad
eam Da mihi obsecro paru-
lum aque quia valde sicio
Que aperuit utrem lactis
et dedit ei bibere et operuit
illum dixit quod Sisara ad
eam Sta ante hostium taberna-
culi et cum venerit aliquis interro-
gans te et dicens Numquid
hic est aliquis Respondebis nullus
est Tulit itaque Jahel uxor
Aber clavum tabernaculi as-
sumens pariter malleum et in-
gressa abscondite et cum silen-
tio posuit quod super tempus ca-
pitis eius clavum percussit
quod malleo defixit in cerebrum
usque ad terram Qui sopore
morti socians defecit et mor-
tuus est Ad laudem hec go
aut vituperium gestata e poste-
rorum Cantico inquit bene-
dicta mulieres Jahel uxor Aber
Cinei et benedicatur in ta-
bernaculo suo Aquam petenti
lac dedit et in fiala principum
obtulit butirum Sinistram ma-
num misit ad clavum et dexteram
ad fabrorum malleos percussit
quod Sisaram querens in capite
vulneri locum et tempus vali-
de perforans Sed aut et ab
alia gestat hystoria Judith esse
occisi publicos tirannos et
proprium ad dei obsequium liberari

Sed quoque sacerdotes domini nece
eorum se putant pietatem Et si-
quid doli videtur habere ima-
ginem religionis confessionem di-
cit deus conservatum Sic Olo-
fernes non virtute hostili sed
suis viciis et gladio mulieris
occubuit Et qui viris formi-
dabilis fuerat lixuria et ebri-
etate victus a femina interfe-
ctus est Illa femine ad tirannum
aditus patuisset accessus nisi ho-
stilem animum prius simula-
tione texisset Non est enim doli
cum sint fidei et militat
caritati Siquidem fidei est
ut incipiat sacerdotes quod obsidione
conservationem prepararant tempus
expacto hostibus se dedituri et
urbem nisi infra quinque dies
dominus subvenerit Cari-
tatis autem quod nulla formi-
dant pericula dum fratres
et proprium domum ab hostibus
liberaret Illa et hec egredietur
in salutem meditatur verba
Fiat inquit domine ut gladio
suo eius superbia amputa-
retur et capiatur laqueo
oculorum suorum in me et
percuties eum ex labiis cari-
tatis mee Da mihi in animo con-
stanciam ut contempnam illum
et virtutem eius ut evertam
eum Erit enim memoriale
nominis tui cum manu fe-
mine deiecerit eum Vocat
ergo abram suam et descendens
in domum suam abstulit a se
cilicium et exuit se vestibus
viduitatis et lavit corpus suum

et unxit se myrra optima
et discriminavit crinem capitis
sui et imposuit mitram super
caput suum et induit se
vestibus iocunditatis sue, cinxitque
sandalibus pedes suos, assumpsitque dextralia et lilia et
inaures et anulos. et omnibus ornamentis suis ornavit
se. Contulit quoque ei splendorem
Dominus, quia omnis ista compositio non ex libidine sed ex
virtute pendebat. Et ideo dominus
hanc in illa pulchritudinem amplificavit ut incomparabili decore o-
culis omnium appareret. Illuc perveniens et pulchritudine captus
Holofernes. Dixit Iudith Olofer-
ni: Sume verba ancille tue
quia si ea secuta fueris perfectam
rem dominus faciet tecum. Vi-
vit enim Nabuchodonosor
rex terre et vivit virtus tua que
est in te ad correctionem omnium
animarum errancium, quia non
solum homines per te sed et bestie agri
serviunt illi per te et obtempe-
rant ei. Nunciatur enim verbis
et industria animi tui uni-
versis gentibus. et indicatum
est omni seculo quia tu so-
lus potens et bonus es in
omni regno eius et disciplina
tua omnibus gentibus predicatur.
Et adiciens ait: Veniens
nunciabo tibi omnia ita ut
adducam te per medium Ierusalem
et habebis omnem populum Israel sicut
oves quibus non est pastor
et non latrabit vel unus
canis contra te, quia hec mi-

chi dicta sunt per providentiam dei. Ecce
quem misteriosius et excitari et
captiosius dici potest. hec autem iusti-
cie dispensatione consilii dicit
ita quod Olofernes. Iudith est ta-
lis nulla super terram in aspectu
et pulchritudine et sensu verborum.
Cor autem eius concussum erat et arde-
bat in concupiscentia eius. Dixit
quoque: bibe nunc et accumbe in io-
cunditate, quia invenisti gratiam
coram me. Ipsa vero que lu-
xuriari non veniat sed fidei et
fortitudinis sue instrumento
usa est luxuria aliena. et
crudelitatem quam fuerat expri-
mit blandiciis. in ipsa libera-
tionis caritate armis occidit.
percussit ergo Olofernem in cer-
vicem et abscidit caput
eius et tradidit illud ancille
sue ut poneret in peram re-
portandum in urbem. que sa-
lutem fuerat consecuta in-
manis femine. Hec tamen
tamendum docent historie, ne
quis illius interitu viol-
latum, cum fidei aut sacramen-
ti religione tenetur astri-
ctus. Nam et Sedechias ob
neglectam fidei religionem et
sacramenti legem captivatus
et quod in alio regno Iudi-
cio mentis eruti sunt ocul-
i eius, quia deus tam inviolat-
am cum iusta causa ta-
men tirannorum lapsus in
predam non posuit [illegible]
[illegible] sunt, licet Iudith et Iochiem, licet vi-
deatur [illegible] usurpata
[illegible] legem lici-
tam. Non est tirannos de medio tollere.
Deus

esse non credam sed fide religionis honestius quam dispendio. Nam et David regum quos legerim optimus et qui excepto facto Urie Ethei in omnibus incorruptus incessit, licet tirannum gravissimum sustineret et cui frequenter occidendi facultas nata fuit occasionem, ei tamen parcere maluit, confisus in misericordia Dei qui eum sine peccato poterat et sine scandalo liberare. Decrevit ergo expectare patienter ut ille visitaretur a Deo reddita vicissitudine aut in prelio caderet aut alias iusto iudicio moreretur. Dignoscitur enim ex eo paciencia eius quod cum oram clamidis eius precidisset in spelunca et alibi de nocte castra ingressus custodum negligentiam increpasset, ipsum regem voluit protegere, quia David causam fovebat iustiorem. Et hic quidem modus delendi tirannos utilissimus et tutissimus est si qui premuntur ad patrocinium clemencie Dei humiliati confugiant et puras manus levantes ad Dominum devotis precibus flagellum quo affliguntur avertant. Peccata etenim delinquentium vires sunt tirannorum. Unde Achior dux omnium filiorum Amon saluberrimum hic dedit consilium Olofferni: Perquire, inquit, domine mi, si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum et ascendamus ad illos quia tradens tradet illos Deus eorum tibi et subiugati erunt sub iugo potencie tue. Si autem non est offensio populi huius coram Deo suo non poterimus resistere quia Deus eorum defendet illos et erimus in obprobrium universe terre.

Omnium tirannorum finem esse miseriam et quod in eos Deus vindictam exercet si manus cesset humana, et hoc in Iuliano apostata et multis satis patenter. c. xxi

Omnis enim tirannorum confusio est ad interitum, quidem si in malicia perseveraverint, ut vivant ad veniam. Nam et sibi flagello parato incendium tradit in correctionem filiorum eo fuit usus pater, et inquit: Achab reveritus est faciem meam, non inducam malum hic in diebus eius. At Iezabel in sententia perseverans condigno truncata exitu sanguinem suum canibus lingendum prebuit in loco ubi sanguinem innocentis Naboth linxerant canes. Regis sanguinem innocentis Nabuthe sanguis exequitur. Unde tot innocentum sanguis irrequisitus erit, ubi necem iusti comprimit impietas et in primitatem eius totius regni iura amisit. Punitur autem malicia semper a Domino sed interdum suo utitur quasi homine vel telo in pena impiorum. Affligat Pharao populum Dei set ab eodem gravissimis sic in Exodo legitur flagellatus plagis ... ut fideles teneant metro comprehensas

tirani inserere pena rubeus
unda . rana habes quod secundi
Unde silex tristis post musta
vicinior est . Quinta pestis strat
pestam sexta creavit Pone
sibi grando . per brucum dente
increpando Nona tegit solem per
iecit ultima prolem Nec cu
ro quis versus fecerit . hec solu
attendens quia plagas egipti
sub pharaone satis compendiose com
prehendit Cui huius tamen non est an
sus furor cum a presentia ei suc
cedente persequens cum curri
bus et equitibus suis in mari
submersus est aquis ego pro
muro ad presentis defensionem et pro
telo ad suppressionem tirrannicum vi
sus est domino . Salmanasar
quoque regnante Ezechias pre
merebat solum dominum deum quem
rex in presentis adversus minas
tirani clipeum divine protec
tionis apposuit . unde et eum
per ysayam confortavit dicens
Non ingredietur urbem hanc nec
mittet in eam sagittam . nec oc
cupabit eam clipeus nec circum
dabit eam munitio per viam
qua venit revertetur . et ci
vitatem hanc non ingredietur
dicit dominus . et salvabo eam
propter me et propter david servum
meum . Factum est ergo in nocte ea
venit angelus domini et percussit
castra assiriorum centum octua
ginta quinque milia virorum
Cum quod diluculo surrexisset . vi
dit omnia corpora mortuorum
et recedens abiit Et reversus
est Sennacherib rex assiriorum
et mansit in Ninive Cum quod
adoraret in templo Nazareth
deum suum Adramalech et Sa
rasar filii eius percusserunt eum
gladio . fugieruntque in terram as
siriorum . Et regnavit Ezarha
don filius eius pro eo Nec mo
neat si alio et alio nomine re
seratur in diversis historiis dema
pro traditione Ebreorum sic Ge
ronimus auctor est idem Senache
ribus extitit Dictus est enim
Salmanasar et Sennacherib
et phul et Theglath phalasar
et Sargon Nisi enim soli no
minis varietati historiarum qua
dam contrarie dissidentia quasi
vacillabat auctoritas Hic ge
angelico gladio primum adversus
exercitum domini deinde adversus
impium manibus filiorum suorum
nativa vindictas stupet intelli
altissimi et hominum propinque
malitia creatoris sui legibus
mirabiliter adquievit Hinc
est quod adversus deum nabu
chodonosor intumescens exacto
septennio bestia erat . et dein
ceps est demum reductus in homi
nibus rebus restituitur et regno sic
eo pro modo meruerit extra
spoliari in istero Ad tempora tri
sto . xpiana sicut in omni experte
et presentis manifesta est nequitia
tirannorum et evidens pena
Julianus ille apostata
et sordidus imperator dolo potius
quam viribus prefectus est ex prin
cipibus temperavit Nam
sub eo quiissima Xanorum exor
ta est persecutio . Qui Galileum
quem dicebat conatu impio
nomine mollebatur extinguere
verum qui adversus Persas in
faustam expeditionem egit et
spolio in reditu suo reddere debere pe
rat

Xanorum. magni Basilii/ aliorum
que sanctorum patrum visum est ei
mercurius que martires destinat
qui tirrannum in castris manda-
to beate virginis lancea perforavit/
morientem que cogit imperator
confiteri galileum xpm scilicet quem
persequebatur esse victorem et de
se triumphasse. Cum enim persecutus
xpus fideles Cesaree in ecclesia
perpetue virginis genitricis dei per-
hortantes in orationibus collegisset
Ipsa nocte beatam virginem in visi-
one sanctus agnovit. et huius
consolationem accepit. Vocate in-
quit illa michi mercurium et
abibit interficere Julianum in fi-
lium meum et deum tumide bla-
sphemantem. Sanctus autem ad a-
viaticum adveniens velociter
abiit/ et advocans quem appri-
erat magnus Basilius/ dedit
ei librum habentem in historia
omnem mundi facturam. creatio-
nem vero hominis a deo plasmatum
In principio autem libri suprascriptum
erat Dic. in fine homine ut
plasmato parte subscriptum
itaque librum legit absconito usque
ad partem Similem que visionem
vidit eadem nocte Eugestor Ju-
liani in expeditione Libanius
Rediens Basilius ad marti-
rium sancti mercurii nocte
ipsa eiusdem arma non repperit
Die sequenti invenit cassidem
et lanceam recenti sanguine
cruentatam. Orosius tamen de
mercurio martire nec fatetur inven-
torem sed in expeditione parthica
tirannum refert ab uno mi-
lite telo esse peremptum. Eutro-
pius que qui Cronicam eleganti

compendio describit historiam peremptum
fatetur in castris. Sed nullum expri-
munt tedis auctorem/ per scriptu-
ram quam eodem auctore in xpi-
anos supramodum exarsit. et ei cessit
plurimum nocuisse. At historia
tripartita diligenter prosequitur
flagitia Juliani et quanta in-
iuriose persecutus sit xpm quem
Galileum nominabat. toto sexto
volumine complectitur. Ex quibus ad
laudem Galilei nonnulla inse-
rui compendiose decerpta ab
his que de eo doctores Theo-
doritus et Sozomenus teste Cas-
siodoro tradiderunt. Julianus
ergo de regio sanguine oriundus
et ex Constantinis nepos Con-
stantini magni qui Bizan-
cium a suo nomine Constanti-
nopolim appellavit/ alumnus
extitit xpianus. crescens quoque
auditoriis Constantinopolitane
urbis ~~...~~ erudiebatur in Ba-
silica ubi doctores erant/ habi-
tu privato procedens. pedagogum
habebat nomine Mardonium gram-
maticum Nicoclem Lacedemonem
rethoricam vero legebat. apud Ec-
bolium Sophistam iam opera
et diligentia magni Basilii
xpianum. Providebat autem impera-
tor ne apud paganum sophistam
legens ad impietatis dogmata
declinaret. Prohibuit ergo ut ei
fama deferret loces impi-
dubitandi/ unde in suspicionem
ductus imperatori ab urbe regia
iussus est abscedere. misso quoque
in Nicomediam prohibitus convenire
apud Libanium sophistam
Syrum paganum que qui ibi
a pedagogo Constantinopolitano
expulsus morabatur

vtebatur tamen lection librorum
eius et in rethorica profecerat
maximo philosopho Ephesio quem
practica quasi artis magicas
exercentem Valentinianus im-
perator fecit occidi familiaris
effectus est. Cuius ab eo verba
philosophica frequentans cepit eius
imitari religionem magis et ma-
gis cupiditate succensus imperii
imperatorem vero timens suspi-
tionem precavens monachi ton-
sione et monachi simulabat vitam
suam in habitu
agens pericione in habitu
christiano et in ecclesia (?) patronis
die lector ordinatus sic fuco
tum decimavit imperatoris
Nam manifesto aut secreto christianorum
lectione legebat libros et la-
tent crebatur in philosophia in-
valescente semper ambitione
imperii unde amicis dicebat
felicia fore tempora quibus ipse
rerum potiretur imperio. Et quo-
niam manum iram evasisset.
Imperator iussit imperatrix Eu-
sebia invenienis castitatem
et pro nitentibus obtinuisset
ut ad regnandum mitteretur
etheneis effecit Ethico
vir qui exinde districtus o-
mnes Helladam dato que-
mens consulens an ad imperium
sit perveniet. Invente quo viro
perveniet quod potentissimum in ma-
gica fateretur introductus
est ab eo in locum idolorum
et in abditis evocatis a ma-
go demones prius consuleret
quibus solemniter apparenti-
bus compulsus est Julianus
frontem suam crucis mu-
nire signaculo. Quo facto

demones disparuerunt. Magus
itaque cepit culpare Julianum
at ille stupidus metu cum
se dixit obstupuisse Verum
eo quod signum est demones fu-
gierunt. Non suspiceris est le-
ve mi inquit magus quia
timuerunt sicut dicis sed abho-
minati sunt signum potius ab scessi
runt et ita decipiens muscerd
bolo exani signaculum replevit
Julianus postquam sic doctus est
auctor est imperator Constans
Julianum eum constituit Cesarem
et data sorore Constantia ei
uxorem ipsum contra barbaros
destinavit ad Gallias Cum
sit quod ei fecit quod sibi imminerent
barbari et barbaros quo amo-
rem suum apud milites colloca-
vit. Sepe etiam quod ad in ali-
quam civitatem fuisset ingressus
corona laurea quibus solent
ornari civitates inter colum-
nas pendens rupto fune
sup caput eius descendit eum
quod aptissime coronavit quo
facto cuncti clamaverunt
quia signum foret imperii
congruentis. Unde eum hoc
sibi tunca clarite proferetis
est ut a militibus appellatus
est augustus. Cum corona de-
esset imperialis unus signi-
portantium torquem quam ha-
bebat capiti eius imposuit
et sic unde factus est imperator
Julianus. Cum vero regia potes-
tate ille repleta indigret am-
plius dicentes. Nam ipso principio
omnia prohibito disponebat
figmento quod christiane religionis
abiecit et singularum urbi-
um templa aperiens idolis

corona laurea

offerebat dicens scriptum esse
pontifice paganorum. In Che-
stino quoque bello catervas sit
impium. Iussi ei degenti in Gre-
cia fuisset mors imperatoris
Constantii indicata et vo-
lentem multitudinem sibi
conciliaret ut sibi prefere-
de religionis omnibus indul-
gebat. Simulabat obsequia
omnibus fieri. Huic vane
glorie causa largus. Erant af-
fectati simulacione partus
erant assimilate ficticia cunctis
Erat gravis a mole Imperij
et quod maxime erat ne
crudelis haberetur mansuetu-
dinem mentiebatur. Ceterum
qualis esset religione mon-
strabat. Episcopos ergo in exilium de-
portatos iussit evocare et con-
fiscatas sibi reddi substancias
Templa quoque paganorum
velociter suis ministris pre-
cepit aperire et que eis ablata
fuerant instaurare [illegible]
[illegible] Palacio expulsit
Eunuchos tonsores et co-
quos / Eunuchos quidem eo
quod uxor eius obierat post
quam non duxit aliam. Cocos
autem quia ipse cibis
simplicibus utebatur. Tonso-
res quia ut ipse ait unus
sufficit multis. Scriptores plu-
rimum venerabatur [illegible]
[illegible] maxime
[illegible] Viros et fama
viros huiusmodi habitu undique
congregabat circa palacia qui
[illegible] palliis magis
habitu quam magisterio pe-
rebant. Erat quoque quibus omnibus

christianus seductores viri et
Imperatoris [illegible] religionem [illegible]
tes Mortibus vigilanter con-
scribebat libros quos in Se-
natu publice recitabat. Solo
enim Imperatorum a Iulio Ce-
sare in curia recitat ora-
ciones / publicum cursum innovavit
et camelorum [illegible] iubens
eos utilitatibus publicis ministra-
ri. Sed hunc opera laude di-
gnum plurimum corrumpebant
Nam remoto fuste pala-
cij contemptibile videbatur Im-
perium / Apud Sozomenum scri-
bitur quod mox in ipso principio
sit apte et imprudenter ne-
gavit christianam fidem ut q-
uibus sacrificiis et imprecacioni-
bus quas expediciones pa-
gani vocant et sanguine
immolacionum baptisma
studebat abluere [illegible]
ecclesiastice confessionis. Ex illo
enim tempore tam secrete quam
publice et in templis pa-
ganorum licenter sacrificia ce-
lebrabant. Refertur autem
quia dum aliquando sacrificaret
ostensum sit ei in visceribus
hostie signum crucis corona
circumdatum / quo viso alii
quidem perterriti de religionis
utilitate et christianum dogmatis
eternitate intellexerunt [illegible]
per coronam victorie indicium
est / et ambitus circularis in
se rediens est finis ignarus
Princeps autem [illegible]
[illegible] prospera sibi [illegible]
asseruerit. Et quia signum
dogmatis christiani correctum

ne ei delatam licet cruli-
tiuo esse conceptu. Fer-
unt adhuc pueri Gallus
et Julianus ad sepulturam
Mammie martiris opera inter se
diuise statim basilicam fab-
ricarent. res dictu mirabi-
lis et forsitan incredibi-
lis accidisse narratur. Galli
namque pars augebatur et in
altum crescebat. Juliani
vero labores alii quidem fodi-
ebantur alii sicut ipse cemen-
mente ruderibus implebantur
tur. aliquotiens terra deposi-
ta fundamenta copulari non
poterant. Tunc quedam viole-
nta virtus ab inferiori loco
ea repercutiendo depelleret
ea. prodigiosum visum est om-
nibus existimantibus quia non
esset vir ille in christiane reli-
gione salubris. licet hoc quod
patuit ex post facto. Ecc-
lesias et iustos possessioni-
bus et privilegiis spoliat.
Et quod nimis extrane et
plane iniuriosum est clericos
iussit militibus aggregari.
Dum in provincia sua multos
plurimosque eorum tunc tradi-
dit. populum vero christianum cum pa-
tribus et filiis in se habitos precepit
et tamquam Iudeos tribu-
ta persolvere. et Galileos
eius censuit infelici di-
minutioni capitis subiace-
re. In immo autem christianos
parcens minor visus est
sicuti pronus persecutoribus
nos proscripsisse in pena christi-
anorum. quod martyrium inde caverant

et facto sit gloriosus pro domina-
te moriendo. Invidens go-
corum glorie abscidit a tor-
mentis. indicatum esse neces-
sarium ut simonem potius et ad
negociandum ad paganitatem
tollendam populum suadet spe-
rans etiam christiane sic magis ac
clementer. Dicit enim quia
cum Constantinopoli apud
Fortunam sacrificaret rebus
accessit ad eum Maris episcopus
Calcedonie et publice impium
sive deo apostatam vocavit.
At ille solum ei improperans
cecitatem eo quod senex cecum mar-
altius agebatur adiecit nec
Galileus deus tuus curare
te videt. Maris vero ago
deo qui hoc egit ne te vide-
rem pietate nudatum. Impera-
tor autem silens abscessit. simu-
simulans ut ostentator pati-
entie paganitate roboraret.
lege autem inhibuit ne Ga-
lileorum filii poetarum rethorum
et philosophorum legerent disciplinas
prius acuunt telis studio pro-
prio vulneramur. Ex nostris
enim armati et inde sump-
toribus contra nos bella
suscipiunt. Vesunt et aliam
legem precipiens Galileos
expelli militiis. Adiecit
et aliud ut Galilei bo-
na auferrent. Dixit enim Christus eo-
rum eos pauperes esse pre-
pat. Tunc Appolinaris
vir doctus et ingeniosus
Evangelii versibus Homeri
poemate Ebrayicam antiqui-
tatem, et in alio opere imitatu-
m

est Comedias Menandri fa-
bulositate deducta Euripi-
dis quoque Tragedias et liri
Pindari secutus est / et absolu-
te dicendum / quia ex divinis
scripturis argumenta sumens
omnes Euthicias vel Eucle-
tias lectiones tre primo con-
posuit quod virtute ingenii
conscriptorum caractere et dispo-
sitione querens vel precedens
efficit et librum nobilem ad ip-
sum imperatorem suum contra philosophos
in quo tacitis sacre scripture
testimoniis illos irrefraga-
bili racione desipere probavit
et senciera sentire de deo
Que legens imperator cla-
ris tunc scripsit Episcopis legi
et reprehendi Cui Episcopi re-
scripserunt Et si legisti non
agnovisti Si enim agnovisses
sed nequaquam reprehendisses
Basilii autem Capadocem tre-
dicim et fuisse Epistola Ven-
cus Antiochiam Imperator
eo quod ei esset barba vel
prolixa derisus est dicti-
bus Antiochenis Tondea-
tur ut ad funes barba eis
prestaret Et quia thaurum
consueverat inmolare thau-
rum et aram sue formam
precepit in solio laterato
Dicebant iste thaurus e-
vertit mundum et rursus cum
libans provocasset inter af-
flixisset Antiochenos ad-
versus quos et librum urbanum
scripsit / ut dicit etiam Indeos
Anno moveret in templum re-
pellum Ierosolimis eos

instaurare precepit Cotidie li-
bet quos de toto orbe convo-
caverat plurima instaurantibus
iussit quoque presidem imperii
executorem dignissimum pre-
fectorum Alipius cum quo ad
repurgandum faciendum argen-
teos ramos et cophinos
et scaphas habuerint Cum
quoque fodere iam cepissent statim
ita quod de die iste multitudo
quidem plurima faciebat no-
cte non spontanea terra de
valle recrescebat / postea ita
quod post fundamentum reliquos
nova denique prebuerunt Cum
quoque ipsi et tales multa
modiorum milia aggregas-
sent unus magnam terre
una repente aspirans tem-
pestatis atque procelle subito
facte quicquid aggregatum
fuerat subito dispersit
Adhuc autem insanientibus
eis et nequaquam divina
longanimitate correptis
maximus terre mo-
tus factus est et quicquid
non fuerat divinitus in re-
perto invenitur reliquum
attritum est Cum non necdum
certum iudicio Igitur fun-
damenta que suffodiebant con-
gredientes plurimos fodi-
entium contriverunt Alio-
rum membra dissoluit no-
cte plurimos in vicina por-
ticu dormientibus cadens
subito cum tecto ipsa porti-
cus dormientes oppressit
Alia vero die in celo fulge-
bat signum crucis salutaris

apparuit. Sed etiam quorundam
vestes crucis signaculis sunt
replete non signate tamen splen-
denti colore sed nigro. Iu-
liani dei rebelles consideran-
tes et divina contempnen-
tes flagella ad ipsa sunt
versi confitentes ipsum deum
qui ab eorum progenitori-
bus ligno probatum appen-
sus. Christus tamen omnibus
non est cautus furor impii
sed indurato corde precepit
sacrificari ut quicumque pa-
lacium non intrarent et
neque collegio neque foro
neque arbitrio neque dignitate
neque qualibet administracione
participarent. Eos non tor-
quebant christiani aut spo-
liabant. Eos paciencia in-
ducebat. Quia erant Galileos
eorum expresso verbo legis
et testimonio euangelii suos
docuerat paratores. Unde
et multi christianorum utroque sum
abierunt aut strati metu
aut capti dolo et invale-
scebat sciencia paganorum.
Ut aut ad ydolatriam mili-
tes facilius assuescerent sig-
num ad pristinam veteris
formam illud signum sub-
limius romanorum quod
Constantinus in formam crucis
immutaverat. verum in publi-
cis imaginibus Iovem quasi
de celo sibi coronam deferen-
tem et purpuram. Mercurium
quoque et Martem in se respi-
cientes velut pro testimonio sa-
piencie et fortitudinis depingebat
se agens in imaginibus
et sub occasione impii late-
ter adorarentur dii, et hoc
modo subiecto cautelo falle-
rentur. Exinde sic capti faci-
lius implicarentur. Quod vellet
si non detractarent tamen in-
di progenitores torquerentur.
Approbat aut studia christianorum
[illegible] fidem et gracia
[illegible] quo paganorum obser-
varet errorem apud Ga-
lileos non vera [illegible]
esse sed ficta. Decrevit co-
[illegible] paganos
christianos absque fide moribus
institutos [illegible] volunt esse
cultores. Sicut Arsacio ponti-
fici Galatie scripta ab eo
[illegible] modum docet epistola
Paganorum ritus non dum agit
studium intencionem [illegible]
[illegible] cultores eius in negli-
gencia positos. Clare [illegible]
claritas magnitudo atque sub-
limitas omni racione. [illegible]
[illegible] minor est. Sed [illegible] sit
nobis [illegible] quod
Galeinus cum alterum provideat
in parvo tempore tanta immu-
tata facta sit quatenus neque
[illegible] quamque pre-
sumpserat. Erat ergo credimus
[illegible] posse sufficere [illegible]
[illegible] quemadmodum [illegible]
[illegible] christianorum auxit
cura peregrinorum et circa se-
pulturas et mortuos mul-
ta solacia honeste quoque conu[illegible]

sacerdotis studia ne vana sed
ficta quaedam res arbitretur apud
nos sub veritate geri. Non
vero satis est te talem esse, sed
omnes absolute circa Galatiam
sacerdotes. Quos aut de pudore
aut ratione flecte aut [?]
festinante a sacerdotali ministe-
rio remove nisi cum con-
iugibus et filiis atque famulis
colla submiserint, ne fe-
rentes [?] conservos
aut filios hic fratres contemnen-
tes aut Galilaeos impie con-
tra deos agentes et impie-
tates pietatibus praeponentes. De-
inde cunctos admone ut
sacerdos neque ad spectacula
accedat neque in tabernis bibat
aut cuilibet arti operibusque tur-
pibus aut impudentibus praesit.
Qui obediunt honorentur, inobe-
dientes expelle. Xenodochia
constitue per singulas civitates
ut nostra peregrini clementia
fruantur non tam nostri
sed etiam extranei pecunia in-
digentes. Ut habeas unde
fiat, interim decrevi sin-
gulis annis triginta milia
tritici modios per omnem
dari Galatiam et sexaginta
milia vini sextarios. Horum
quinta pars pauperibus templorum
obsequentibus debet expendi, re-
liqua peregrinis indigentibus
a nobis distribui. Turpe namque
est ut Iudeos non abiciant
sed potius nutriant impii
Galilaei et suos pariter nec non
etiam nostros, nostri vero nostro

solatio deserantur. Quapropter
dare et collationes facere paga-
nos ad talia instrue. Pagani
nos quoque veteres offerre primi-
tias frugum. [?] Galilaeorum bene-
ficiis instituti doceantur eos hoc
opus olim fuisse nostrum. Ho-
merus enim hoc probat
introducens Eumenid [?]
faciente. Non ergo neque bo-
norum imitemur, sed aliis re-
mittamus negligentia nostra con-
fusi, magis autem decoris reve-
rentiam respicientes. Si hic igitur
te factum cognovero,
laetitia replebor. Praesides pro-
vinciarum raro domi [?]
re frequenter eis scripta transmitt-
e. Ingredientibus eis civitatem
sacerdotum nullus occurrat. Cum
autem ad templa venerint deorum
intra ianuas eos nemo prae-
cedat militum. [?] autem
praecedentium officiorum, sequi vo-
lentes subsequatur. Cum autem ad ip-
sum limen templi pervenerit pri-
vatus existat. Tu enim sicut
nosti intus eis imperas. Hoc enim
etiam sacra sanctio videtur
exigere. Obedientes vero pro
veritate pii sunt, religiositates
vanae gloriae comprobantur.
Quid enim patiamur aut quid
iudicatur auxilium qui ma-
trem deorum propitiam habere
noluerunt. Qui cum eam
neglexerunt non solum sine
querela non erunt, sed etiam in-
dignationis inspectionem sustine-
bunt. Neque enim perfidus est

ut illi pareat qui deos
habent iratos Denique sic
cis ut si yrca volunt servi
tutione omnes matri deorum
studeant offere cultum Hec
quidem scripsit et ad similitudinem
ecclesie demonum templa con
stituit et instituit ministros
in diversis gradibus administ
torum ut essent qui ceteros
docerent cultum presidie et peni
tentes post culpam secundum
traditionem christianorum correctione
medioctri reformarent Nil
aut quod a paganis commit
tetur in christum enorme vide
batur adeo quidem ut ut servi
re in mortuos inhumane
aut crudele paganis videretur
Unde in civitate Sebestia
Johannis baptiste sepulcrum
apparuerunt ignique tradide
runt ossa vero ac pulverem
disperserunt Sed vel capita
flagitiorum eius vel signa
tum que ipsum in orbe ad
versus ecclesiam gesta sunt
voluero enarrare multis
magnis que voluminibus texta
erit materia Sed progredi
amur ad finem quem ipsius
Basilius intemerate virgi
nis filius impio persecutori
suo ad consolationem ecclesie
sue et ad gloriam maiestatis
sua pro coequalis et con
substantialis est potenter
inflixit Preminens post
ad persicam expeditionem

pro more misit Delphos
et Delum ac Dodonem
consulens an expediret ad
bella procedere Vates itaque
unanimi victoriam promittebant
Unde interea amandi virgo
quo pro exemplo mendacii ac
seductionis inserere non pigebit
Est autem huiusmodi Nunc omnes
aggrediamur dei victorie tropheum
[illegible] apud flumen therio
[illegible] ego dux ero belli
gerator mars Quinque
ego prohibitio [illegible]
principem et dominum [illegible]
credunt viri et [illegible] car
minis huius [illegible]
quo inserere [illegible] quo
modo sibi victoriam pro
miserit etiam galileos dele
re pravabit Dum [illegible] tamen
ut aportuit vobis apposi
ta contempta est In Anthi
ochia namque vir quidam
optimus pedagogus adolescen
tulum [illegible] erat que illi
famosissimus sophista libani
us expectans victoriam
Juliani habens que pro oculis
minas eius ait ergo va
de ridendo religionem Nunc fa
bri filius quid putas agit
Ad pedagogus repletus gratia
dixit O sophista creator
omnium quem tu fabri filium
nominasti loculum sepulture
Julio comparavit Post paucos
dies mors nunciat Juliani

et in libello adiectum est minando quoque tunc cruciatus. Eodem quoque tempore vir religiosissimus Julianus cognomento Sabba subite hilaritatis causa a discipulis interrogatus vidit asserens parte vinee devastatorem penas exactuisse vastationis sue. latet quoque mortuos doloribus nimisque frustratus. Sed exprimendus est ordo quo decessit impius persecutor. Cum ergo tantum quod hostes bello perfecto laboribus et fame interficiat afflixisset, regiones Ctesiphontem cunctis rebus miratum obsedit regem ut crebris legationibus ei offerret partem regni sui pollicitus bello discederet. Quod imperator contempsit elatus, nec attendens quia vincere quidem bonum est, supervincere nimis invidiosum. Confidebat enim magicis artibus et arbitratus secundum Pitagoricam opinionem animas diversa corpora pergire se credebat possidere animam Alexandri, aut quod potius in altero corpore esset alius Alexander. Credebant ergo Romani de principe qui bellum finire volebat, resistebat tamen instantibus Persis ita ut frequenter nunc hi nunc illi vincerentur in ~~fidem~~ fugam. Porro Julianus in equo residens exercitum hortabatur

querimus quid spe felicitatis sue presumens. Contra quem iaculum repente delatum est, per brachium in eius latus immersum est. Ex hoc vulnere suscepit terminum vite. Cui vero iustissimum intulit vulnus hactenus ignoratur. Sed alii quendam invisibilium hoc intulisse ferunt, alii pastorem Hismahelitarum, alii militem fame et itinere fatigatum. Sed sive homo sive angelus fuit, palam quod divinis iussionibus ministravit. Aiunt enim quia cum fuisset vulneratus, mox manum implevit sanguine suo et in aerem proiecit dicens: Vicisti Galilee, vicisti, et in eo ipso confessus victoriam est. Et sic blasphemus defunctus est anno tertio imperii sui, vite tricesimo primo, minimum tamen vixisse visus est bonis qui non solum in ecclesiis sed etiam in theatris predicabant victoriam Galilei. Homines enim clamabant: Maxime fatue, ubi sunt vaticinia tua? Vicit Deus et Christus eius. Defuncto impio inventa sunt in templis simulacra suspensa precipitis et mira insignia sapientie conclamata et sanctissime picture. Nazianzenus vas apto templo quod ipse

ad reditum suum clausum cō-
reperat. inventum est inuoluti
de capillis appensa. manus
extensas habens. aperto
ventre in tinum ictore crebro
belli percussi ~~belli~~ fuerat spe-
culatus. In antiochia quoque
arcas in palacio plurimas
arcanis capitibus plenas
invenerunt et demersa
puteis in ima corpora mor-
tuorum prodigiosa et scele-
sta illius que ut impa-
torem nec regem decuerunt
sed impium et magnum
dei hostem et hominum tri-
partita latius pandit hi-
storia. Augente quoque bri-
thanzarum sue quedam no-
stratum testatur historia ad
comprescendam et punien-
dam tirannidis rabiem
gloriosissimi martiris et
regis Eadmundi manum ex-
cutit Deus qui eum sua vi Britha-
nie insula spoliaret et
incola regni persecucionibus
multis affligeret in dicione
regni quam lingua angli-
ca Danageldum nominat
provinciam oneraret. precepit
per possessiones memorati
martiris consuetum censum
Supplicatum est ei. contempsit
preces ipsius a prima re-
ligiosus frater subintimi-
natum inhibuit ne etiam
ipsum domum meus et libera

familia eius servitutis de-
bita persolveret servitute. Et
impietas ad preces obstinata
intumuit ad prohibicionem
ad minas induravit. et co-
niciis et iniuriis afficiens
fidelem merito dei vltricem
accelerauit manum flagellum
provocauit. et paciencia dei
contempta. temeritate regis
meruit mortem. Nec mo-
ra inter milites agens in ca-
stris plures sicut ipse con-
fessus est cum telo vidit
adesse beatum Eadmundum
increpantem eum. dimisse
et tradentem eum ad mortem
Nam Thirvadus rex subito
expirauit. et ab eo quidem
die ... insula grauis tri-
buti onus habuit. beati eciam
Eadmundi a prestata indiciam
sua mansit immunis
Nemo eius coram matrem
ausus est provocare a
... eciam eius
periculum fatere sui ...
tantum tribus Eustachius
filius Stephani qui in
tutelam dei servire deservie-
rat, ad omnia ... vicibus
depopulata esset. et tran-
situm Eadmundi cui ...
... detulerant vide-
ret opulentam. sibi quoque no-
cet consumpte ...
... semel et ...
militibus circa procedunt. iam
eum ... donatiua

predia iam dicte ecclesie de-
predatus est. Cuius dum filii di-
sserverat tibia que de fa-
cultatibus loci acceperat. Eadem
qua die manum suam domui sue
recipet que nimis vici-
na erat. Martis et mar-
tiris manum et letali per-
cussus morbo. Die tertia
vetania vobis rexit et vita.
Quid moror in paucis? Vbi
sunt ut de domesticis lo-
quar Gaufridus Milo Ra-
nulfus Alanus Simon Gil-
bertus non tam comites
regni quam hostes publici.
Willelmus Marescallus Saresbiriensis
vero maxime qui inpelle-
re Rome lesi incidit in
foveam quam parabat. Vbi
alii quorum memoria con-
ticescit? Liber horum vi-
ta malicia insignis est in-
famia celebris infelix exi-
tus et quem prius etas
ignorare non potest. Si quo-
quis antiquas nescit hi-
storias, si ignorat quo-
modo cum reges terre pre-
berunt arguma (?) Vitarum
Cimmeri prostrati et Si-
casus et Stipitia prede-
cium non valuit tirannorum
vel ea que oculis ingerunt
invitis attendat et luce
clarius intuebitur omnes tir-
rannos miseros esse. Fin. Rubrica

De Gedeone qui formam
presidentium. Et Anthiocho
rege. Capitulum xxiiii

Quid itaque sibi volunt
qui rempublicam in
preiudicium Dei indebito
servitutis iugo conten-
tur opprimere? Illo vi-
deo nisi forte ea de causa
potentiam affectant ut tor-
menta miserie potentiori
ferant. Si enim rege tantum
affectent non dominari,
opus officii metientes,
nequaquam tanta currerent
aviditate. Voluntas enim
regentium de lege Dei pen-
det et non preiudicat liber-
tati. At tiranni volun-
tas concupiscentie servit
et legi reluctans que
libertatem fovet. Conscientiis
iugum servitutis conatur
imponere. Docet hec scri-
ptura, cui contraire non
licet. Dixerunt omnes viri
Israhelis ad Gedeon: Domi-
nare nostri tu et filius tuus
et filius filii tui, quia
liberasti nos de manu Ma-
dian. Quibus ille ait:
Non dominabor vestri neque do-
minabitur in vobis filius meus,
sed dominabitur Dominus. Dixit-
que ad eos: Unam peticionem po-
stulo a vobis: Date mihi inaures
ex preda vestra. Video enim michi
in theatrum lecte fatie quod
dixeram innuitui. Itaque Ge-
deon qui imperat contem-
nens inutilem vel tentaco

iniquitatis coram nobis et
vobis videtur principis offi-
cium indicare. Cuius eunde-
m munire mobilia / et ea
vel delere vel renovare ad
frugem et quod iniquum
deprehendit excludere a finibus
suis ut sibi adversus hostes
procedat victoria. Defertur
ei honor domini et vacat
legi tamen subiciat quos a-
lego filiorum / absolvit pa-
tri filiorum successivos defert
honor / at ille cui inaluit
honorari. Eius coram vere
huic assimilatur qui pharao-
ne pharaonis conservaverunt / et
versantur in laboribus et cura-
nis ut filios possint no-
tam honoris qui rapine
et iniquitatis habere heredes.
Eius est enim qui legem
dei et iusticiam eius que
in sola caritate consistit
filiis anteponat. Qui amat
magnum patrem aut matrem
aut filios plus quam me non
est me dignus. Et pro-
fecto qui transitoria cristo
preamant ipsis transitoriis
... transeunt nec coram pre-
tiaturis gloria apud quos
propositi alios ... ma-
nent ingloriosi. Ergo ca-
veat tunicat princeps qui
liberorum aut carnis mo-
tus affectu honorem divinum
minuit. Immemor caritatis
Sed nemo est qui in deo

se fateatur insurgere. Consur-
rexit tamen plurimi et ut
ista palam sint contraxit
Antiochus sanctificationem
ad superbia / et est quod fuit
multi. Oziam qui licet e
irrefragabiles in istis mul-
tis fuisse commemorat ante
mortem Zacharia sacerdote
cui cogitacione sunt intel-
ligentis ordine sacerdotale
non tam pre cuius audacia
invasit et reclamantibus
levitis. Non tui est Ozi-
as rex et non sacerdos an-
dire contempsit. Statim lepra
per partem illam corporis eius
invasit quam sacerdos ex le-
ge amici tegebat lamina.
Et iuxta inspectionem prophete
tam facies eius ignomi-
nia repletur. Rex quod no-
tus est et exiguo eius re-
gibus et eo maxime quod
anno mortis eius natus
est romulus a quo conditus
est romanorum civitatum. Istum
plurimi Oziam sacerdotalia
presumentem sed lepra eius
proditissimi cum besent / plu-
res tamen secuntur Antiocho
alio qui non tam devotione
ut observat vice sacerdotis
sancta ingreditur sed ut de-
lectat si quid est in templo
domini sanctio. Cum eum An-
tiochus desolatus et abho-
minatus idolio fabricasset

libros legis dei combussit igni
et scidit eos, et apud quemcumque
inveniebantur libri testamenti
Domini. et quicumque obseruabat
legem Dei secundum edictum re-
gis Antiochi trucidabant
eum. Vidi temporibus meis non-
nullos sacerdotali se inmiscen-
tes officio. et humeros teme-
rarie supponentes ut arcam
sustinerent quasi humeris levi-
tarum loci inmemores quod
in posterum diem dicatur Oze
percussisse. Alios vidi qui li-
bros legis deputant igni ne
scinde vereantur si in manus
eorum iura pervenerint aut
canones. Tempore regis Stepha-
ni a regno missae sunt le-
ges romanae quas in Bri-
tanniam domus venerabilis
patris Theobaldi Brittha-
niarum primatis asciverat.
Ne quis etiam libros retineret
edicto regio prohibitum est, et
Vacario nostro indictum silen-
tium, sed Deo faciente eo ma-
gis virtus legis invaluit
quo eam amplius nitebatur
impietas infirmare. Rursus
cuius in tot animabus regnare
affectantius esse vult filius
Bedcani, aut cuius legem
sibi vult dominari et pretii,
omnibus tamen unum illud
debet sufficere quod Bedcam
a subulco petit et si pulas
ex parte sibi consequitur tamen

si eundem quem lex loquitur indi-
care curaverit et ei obediens
pertinax adquieverit ut nos sit
iniquitatis et contradictionis
civitate et populo suo per se
debet praesto sufficere praesidenti.

Consilio Bruti ostendit
esse adversus eos qui pro
summo pontificatu non mo-
do certant sed scismatice dimi-
cant et quod tirannis nil gerit. c. xxiii

Sed esto ut his lice-
at qui carnales sunt
contendere de prima-
tu viris ecclesiasti-
cis numquam arbi-
tror esse licitum. Carnalium
tamen exemplo sub imagine
religionis obrepsit impietas
et iam non modo contenditur pro
sacerdotio, sed pugnatur. Alii
qui quondam trahebantur
inviti et proni ad martiri-
um, primas kathedras cur-
rere parant et trucidare fugie-
bant. Contrariam palam lo-
quuntur sacerdotes et pro hoc
nullum dicunt. Nolunt
magnum martirium esse, sed se-
cundum mundum aliud non
damno alteri. Ceterum quid
et miserabilis vox in ore
sacerdotis qui Christum sic agno-
scit, ut si nolle eum sequi
palam confiteatur dubitari
potest an verus moriatur
confessor qui persecutorem suo
populo fuit non expectat aut n-

Si pravus epus si timet ac-
tum est de eo si liceat tunc
non stare in necessitate illici-
tum est consultius inutilis
infirmus est Est tamen in quo
videtur constanciam martirii
imitari si pro kathedra si-
dei decertandum Certatura
quibusdam et verum est Sed
super romano ~~epi~~ pontifica-
tu ab ambiciosis iam non
sepe litigatum et non sine
sanguine fratrum sancta san-
ctorum ingressus sit ponti-
fex Concitata sunt intestina
bella plusquam civilia et ce-
sarem et pompeium et quic-
quid philippi lenitate mi-
tius in egipto hispania-
ve conscriptum est Quicquid
impie [illegible] pugna sac-
dotalis absoluit Quicquid
xpiani sanguinis procurat
effusionem ut eis preterea
liceat pro grege quod pa-
storis est animas ponere nunc
quod ecclesiarum divinum profi-
ciant sancta ut sit quod
edificari et sacrificari opor-
teat Conantur plebes ergo
sollicitant ecclesiarum diripi-
unt facultates forte ut si-
bi faciant magis promo-
vendi ut componat animo
ut pauperibus miserandi et
providendi aliis [illegible]
[illegible] suscipiant Si cum ut
plura sibi impune liceat

si ut pecuniam congregent
si ut carnem et sanguinem
foveant dilatent et corro-
borent si ut familias nobi-
litent si denique ut ecclesias
suas gravant per clero
dominantes non forma facti
gregis ex animo sed labiis
et simulatione officium pasto-
rum indicant. tirannis quam
principibus facilius attendunt
Dicunt philosophi et verum arbi-
tror nichil in rebus huma-
nis utilius homine et in
ipsis hominibus [illegible] eccle-
siastico vel mundano nemo uti-
lior Cedimus nil homine peri-
ciosius homine et in eis ti-
rannus secularis aut ecclesiasti-
cus pernitiosior est Ex prestito in
utroque quae secularem ecclesia-
sticam adiecerunt Sal enim in-
fatuatum ad nihil omnino valet
nisi ut proiciatur foras
et conculcetur ab hominibus
Porro usque adeo solus fere
vim mortem quam timeri auri
nescit amor pecunie distri-mi-
ne nullo civilis legis vi-
lissima vero etiam nunc monstr
opes Ergo fundatur vin-
tas integritas fundatur
sinceritas congruat ma-
tuletur et [illegible] iudici no-
rum iudicium celebretur et
princeps eius qui in passio-
ne xpo erectus est re-
ciens scandala spargit

Ut beatus sit qui non capitur
tenditiculis eius. Tanto ve-
nenorum proventu scelera
quierunt uter imperet orbi
Rex tanti fuerat similia bel-
la movere ut neuter tertis-
simam eminendi viam do-
cuit Christus qui discipulos
suos ritibus gentium voluit
conformari ut dominentur
in subditos et qui potestatem
exercent benefici dicantur. sed
qui maior est sponte mi-
noretur et solidi praeteritis
vite quiete viribus et co-
territone remota sibi vendi-
cet officium ministrandi. At
isti aliam tulerunt osten-
dentes ex adverso fratrum et
ministrandi humilitate reiecta
appetitum prae regibus gentium
dominandi. Nec dubium quin
surgescente immo extincta
caritate sedem suam et ipsi
ponant ad aquilonem. Unde
productos odere pares. Ver-
nam stulti essent qui ea
viderunt tempora consilium
Bruti a quo eum imminen-
te bello civili Catonis
abstitit auctoritas. Decreve-
rat enim manus suas ab
armis continere civilibus
quibus quanto quis libentius
et fortius immiscetur
tanto iniquior et immani-
or est. At ego Magni Pom-
peii Bruti nec Cesaris
hostem per bellum victoris

habes. Dic ergo sapiant hii
pro quorum dominio christia-
nitati litigant. eos solos con-
currere patiantur. alteri utri-
metuant operam ferre in-
certi quis victor futurus
sit. tertio quia cum gra-
vis ruina victis immi-
neat. nulla manus belli
mutato iudice pura est
Nam et victrix causa deis
placuit et victa Catoni
Gaudeat plane invidus
cum alter plus vicerit. sed
propensiori letetur gau-
dio si vicerit. utrique vel
neutri. Conveniant ergo si
placet in insula Lacedonia
aut alio si quis tamen
locus bellis sive duellis
est aptior. Nam antiqui in-
teste Quintiliano bellos di-
cebant quos nos duellos
appellamus et sine orbis
et urbis periculo certant
aliter duellorum cum deus pro
approbaverit aut victo-
res esse praemiserit. Victis
quod si id placeat victori-
bus Dimicatur in Tiberim
aut si cum eo mitius agendum
videtur retrudatur in carce-
rem. Cum tamen abbas loci clau-
strum immo carcerem apperuerit
dicetur scilicet id ei qui
dampnatus passus. sed victo-
ri quod nulla fides unquam
miseros elegit amicos. Sui non

pitcit id est qui neglector
fuit in scipacem aliam ve
insulam exul pretimis de-
portetur ad marmorea se-
canda aut ad metalla da-
netur Cessatinus cum scisma-
ticis quos inquinat esurit
nisi quia plerumque qui fortior
est idem et maior est sed
pernitiosius aut odibilius
bello civili nil plane preter
rabiem scismaticorum aut he-
reticam pestem quorum utrum
pernitiosius sit non facile di-
xerim si tamen in eis unus est
ut alterum vere segregetur
ab altero Cessabunt plane bel-
la civilia si presumptioni de-
sit temeritatis adiutor ut
est qui temeres possit ur-
gere ad furorem nisi eos ali-
quatenus ipsa delectet insa-
nia utique necessitas cogen-
di aut nulla omnino aut
multum imaginaria est
Hec quoque civilis maxi-
misque periculis patet quorum
Animus satis declamat exer-
citum nisi prestat facultatem
tem Sicut ait poeta ?
nissimus aut si iuxta cu-
tillam verius ~~[illegible]~~ di-
ce mallieris oratorem
non repugno dum constet
pravenda esse etiam que
pent evenire pericula et p-
luris feliciter de uno quietem
cogi non posse ut scelerum
obsequatur invita aut n

hic gravius nullo maculatur
sanguine miles quam qui poti-
us regi timet Quid pec-
tora pulsas quid ve sane
gemis Quid fletus fundis
inanes Nec te sponte tua
sceleri parere fateris ipse a
deo id times quem tu fa-
tis esse timendo Classica
det bello divos tu neglige
tantum Signa ferat Cassa
iam timeas congreget eius
et Cesar generum privatus a-
mabit Sed sit si ecclesia dei
exigatur in libertatem spiritus si-
-nistrum sceleris subire detra-
ctat aut omnis scismata con-
-venient aut manente com-
page unitatis pelli nisi se sci-
smatici dignitatibus Interim
contineat ecclesia manus suas
cum gladius petri qui san-
guine carnali sitiebat affectu
mandato domini ad suos redi-
in vaginam et discipuli evadant
ut zizania operatores precipiunt
angelos messores expectare
donec veniat necessitas ut
in se colligat dissidentes la-
pis iunctus in quo fundatur
ecclesia quem scismatici repro-
bat qui fecit utraque unum
et vestem suam in parte fidelium
integram reddet inglutit quam
scissam donec nigra ne defi-
ciet fides et eam expetens
in celebro scitharas non depo-
dat conaltet ut tuitum dicet
patrem querat patrem et pro-
sequatur etiam scienter asse-
ruerit eius deum tuum pos-
sit producere plures quod dedit
cuncta legiones exaltatum in

in turri sua adquiescunt
Ipsa sua extimacione adeo inue-
niunt exaltari ut ad gloriam
eius flectatur omne genu Sci-
smaticos vocites arcipiunt.
Et consencientes istos vocitas
et eciam bella sacerdotalia deme-
ntant qui a longe cum petro
stant ut videant finem Et colant
illud Ethnici Si celicolis fu-
ror arma dedisset. aut si ter-
rigene temptarent astra gigan-
tes non tamen auderet pietas hu-
mana vel armis vel votis
prodesse Jovi. sed quid prode-
esse. Credidi in hiis ubi quis
iniustus induit arma scis-
matis. Nam si heretici scisma-
ticos vel katholicos impugnent
assistere [illegible] pium est et Roma-
no pontifici devotissime fami-
liari. sed quod ad innotuerit
nam scismaticum esse katholicum
esse sepe incertum. Verus enim
consurget indicare pontificem
summus cum causa dei scis-
matum examini. utrique se
attemptant laborare quidem
sed profecto nequaquam prodest
Nec ad unum nomine pontifici
certo habeantur. sed pontifex cer-
tus [illegible] canonica prefuit electio
Jonas ut naufragium tolleret
naufragium fecit. Maluit ergo
pre solus quam alios inpe-
rire periculis suis. ut tam re-
gente navis curam susciperat
Salomon ab eo matrimonium tam-
vixit effectum. quam integrum inve-
nit calumnie filium cedere ma-
luit quam perire. At isti periclita-
ri malunt ecclesiam et scindi quam
honorem non usurpare. et dum no-
centi mater ecclesie non inferre ca-
lumpniam. Hec est inquit mi-
cius. qui ex dilectione refugit
sectionem. Econtra hic per-
iurus est qui ferro rimatur
viscera matris. Unde et quan-
tus tumultus et strages deci-
dat collisio. quod sepius pate-
bit [illegible] ad usus innocencium
bone memorie quidem pater
[illegible] Domnus Adrianus. cuius
vitam et felicitate in se in-
[illegible] protegebat dominus. te-
rrenum est ab aquilone aste-
nis. Et [illegible] et stellarum partem
secum traxit ruina eius. Re-
cessit Egidius Christianus
Rius Petrus Pisanus cui
nullus aut vix similis
alter erat in curia. Rius
vereatur Eps qui in tota
fere Italia coruscavit. pro
[illegible] Dei ruine illius exta-
bit etate mea memoria-
bile memorabile est quem adeo
insigne ambiciosum esse. ut
ecclesiam scindere non formidet
Neminem ita stupidum esse
credo qui non lucidat se deci-
dere. Qui ut prece tanta fiat
turbacio. Si debet nostris
exigentibus carnificium istorum
quisquam ascenderit sedem pe-
tri et ad navis gubernacu-
lum cum digna indignacione
accesserit. plane naufra-
gium non immerito faciet. Cum
et petrus vocatus a domino et
validiorem tocius auram ce-
pit mergi. et navis que
dominum habebat rectorem de
salute desperet. Christus [illegible]
nieius [illegible] ut excitetur

utique qui misere ascendit
rotatum miserius et miseri
me deiatur. Nec letos habent
exitus que malo inchoata
sunt principio. Discordia cer
tissimum iniquitatis et destructionis
iudicium est. Signum ruine
verum discordia turbat pacem
sedinam. Tetigit fetor in fi
bulis. Dum patrios currus af
fectat incendit orbem. et tan
dem miseratione dei et ipse
incensus corruit preceps
curru disiecto. Tunc ipse
diem sui solis fecit. et dum
flagrat celica succensa si
sinate. ipius videtur abesse.
Icarus quoque dum elatissime
nimia levitate fertur in celum
marinis fluctibus mergitur
Deiectus enim est dum eleva
retur. Subversio signum im
provide gravioris ruine preparatio
est. Cum aut eo iniquior
qui ministerium pacis sacerdotum
dei officium in rixas militiam
et carnificium. Cohorsio quo
tanta iniquitas inicium
ad vitam. sed finis interitum
aut ad gloriam, sed gloria
eorum in confusione est. Quam
ad voluptatem, quorum
deus venter est. Quam ut
nobilitentur in carne et
sanguine. sed caro et san
guis regnum dei non possi
debunt. Nam adversus carna
les non ego sed ut et quomodo
tibi aplica intonat tibi
Quorum inquit finis interitum

quorum deus venter est
et gloria in confusione eorum
qui terrena sapiunt. Si ut sua
explicant voluntatem aliis
dominantes quod tyrannicum
est. eis nil magis proveniat
tyranno. signum nil tutum
est aut quietum. Interroga De
moclenem et se hoc a tyr
ranno Siculo didicisse fa
tebitur. cum ei undique in ar
dentes primas ruina im
mineret. Ad primum initium
et quasi tenuitis lino depe
dens gladius nil reguerit
Achab terruit illius filius
ferienti irrueret. Hoc id
apud Claudianum asserit
Theodosius. Ait enim terri
tret plus ipse timet. sors
ista tyrannis convenit.
invideant claris fortes que
trucident. Muniti gladio vi
vunt. septi quoque venena
circumspecti habeant artes tre
pidi quoque inveniuntur. Tu ci
vem patrem quoque geras. Tu
consule cunctis non tibi nec
te tua moveant. sed publi
ca vota. Erubesce Sidon
ait Mare. quia cum car
nalius loquitur que vir
spiritualis audire non potest. Si
cum audierit sacerdotes vote
hant nequaquam pro telis pro
hostes currerent ut primas
kathedras occuparent quoque

lice omnes sedium pontificatus
apicem deferant. Quid sacra
religione licet suggerendum
quam suscipiendum arbitror sa-
pienti, ut enim ex conscientia
veritatis loquar illius labo-
riosissima et quantum ad sta-
tum vite secularis pertinet mise-
rrima videtur esse conditio.
Si enim avaritie fuerit, mortu-
us est. Sin autem non effugi-
et manus et linguas Ro-
manorum, nisi enim habeat
unde obstruat ora eorum (margin: manus eorum)
manus [struck through] cohibe-
at et sacrificia presertim danda (margin: ad flagitia)
aures oculos claudet et
animum. Tria quidem sunt que
pietatem et prudentiam omne
iudicium subvertunt: amor, ini-
micitia, acceptio personarum. Faci-
litas recedendi viam ad ista
moveri et iustitiam disse-
care nullus hominum potest.
Ergo et ab his immunem
Romanum necesse est esse
pontificem, quem omnes cernere
debent expressum. Si odit mu-
nera quibus iustitia referret
inimicum. Cuius largitura
est ei qui non accipit a
quo si non largitur placabit
Deum. Si personas eorum non
accipit, quis subsistet ante
faciem eorum? Vix enim ali-
quem in conclavi potest re-
perire sacerdotalem, qui eos in con-
siliis omnibus admittere appellat.

Quid quidem cogitur dam-
nare simoniam munera
retribuentes. Si ea sequitur
Nolite sic fieri voce con-
demnat. Si in summa po-
tentia minima licentia est, pre-
fecto qui legibus preest nullis
subicitur, ab illicitis actibus co-
artatur. Ergo et Romano
pontifici animum corpore pro-
pemodum liberum. Quid ponde-
rosius est sollicitudine omni-
um ecclesiarum? Apostolicum privile-
gium transit ad successores,
et plane pars privilegii
est, quod Apostolus ad Corin-
thios loquitur: Quis in-
firmatur et ego
non infirmor? Quis scan-
dalizatur et ego non uror?
Si totum non velit revolve-
re ille istud vendicet qui de-
sperata contendit, et ut pre-
to certo faciet locum. Porro
et qui Romanus ponti-
fex est, eundem pro conci-
tatione ecclesie que nunc est
esse ferreum necesse
est, non certum incorrupta-
tum ad gloriam ut quidam
opinantur, sed substan-
tie, ut potest qui filius
Dei fuerit vel invictus.
Divus cum persona Dei fu-
it, et dispensator est cle-
mentie vel iustitie sue.
Fuerunt angeli, fuerunt ho-
mines boni, fuerunt mali.

et ipse princeps mundi diaboli
sunt. Ergo et Romani
serviunt deo et thiran-
ni/ quibus Romanum necesse
est fieri pontificem adeo
quidem ut nisi fuerit aut
ex pontificem aut ex Romanum
esse necesse sit. Unus eorum
ergo servum servorum esse am-
bigit Dominus Adrianus
cuius tempora felicia facit deus
quem vel testem invoco/ quod
Romano pontifice nemo
miserabilior est. condicione
eius nulla miserior. Et
licet nil aliud ledat necesse
est ut citissime vel solo
labore deficiat fatetur u-
se in ea sede tantas mise-
rias invenisse ut facta col-
latione prius tota precedens
amaritudo iocunditas et
vita felicissima fuit. Spi-
nosam dicit kathedram Ro-
mani pontificis tunc acutis-
simis usque quaque consertam
aculeis. tante quoque molis
ut robustissimos premat
terreat et comminuat hu-
meros. Coronam et fiscum
clara merito videri quia igne-
a sunt. Dicit quoque nunquam a na-
tali solo Anglie malle re-
xisse aut in claustro beati
Rufi pretio latuisse dicit
quam tantas nisi quia divine

dispensacioni relictum non au-
det intrasse angustias dum
superest ipsum intuita et ve-
de experto hoc etiam michi
sepissime advenit/ quod tum de
gradu in gradum a claustra-
li clerico per omnia ~~bisi~~ offi-
cia in pontificem summum a-
scenderit nichil unquam feli-
citatis aut tranquille vite
quietis priori adiectum est
ab ascensu. Et ut verbis eius
utar Nichil enim tamen pro-
sum sua gratia velit apud
se absconditum esse ab oculis
meis. Sum in incude malleus et
malleo semper dilatavit me
Dominus. Sed nunc oneri quod
infirmitati mee imposuit
si placet dexteram supponat
quoniam michi importabile est
Quomodo ergo miseria dignissi-
mus est/ qui pro tanta pugnat
miseria. Sit sane dignissimus
quam eligitur. Sequitur de pau-
per erit et infinitis ere
creditoribus tenebit obliga-
tus. Quid ergo erit cu-
iusquam nulla vocat electio
sed expugnate in membris
Christi ambitiose recta et un-
cta non sine sanguine frat-
rum intruditur. Hoc quidem
est Romulo similem in par-
ricidiis. non Petro in com-
missis dispensatori emulos

Rubrica vitesia gesta :·

Epicureos nunquam assequi finem suum cap. xxiiii

Nisi dissimulet contentio-
sus, que tamen dissimu-
lari vacare prohibet ex
superioribus luce clari-
us liquet Epicureos nunquam
assequi finem suum. Cum enim
ad tranquillitatem aspirent vo-
luptatem et libidine explenda
philozophentur, immo desipi-
ant. Nemo enim quod male
libet pro sapiente implere. Ut
ista Babilonis filii (?) non
assequuntur. Illos quasi E-
picureorum nomine professores (?)
dos arbitror qui suam vo-
lunt in omnibus implere
voluntatem. Eligunt (?) enim per
libidinem sumere in volu-
ptatem transit affectus. Si
affectus affectum non pareat
quo magis vis torqueris
magis; si tamen sit libido
in voluntate. Alioquin nec-
dum velle quod potes to-
lerandum est et fructuosum.
Si forte esurias et sitias
iusticiam laboriosum tamen
Mundus itaque Epicureis
plenus eo quod in tanta multi-
tudine hominum pauci sunt
qui non famulentur libidi-
ni et corrupte voluptati
sed laboriose voluptatis ne-
xibus non implicati aut (?)
... aut ... (?)

unde loco voluptatis eiectus
est homo ex quo libido pre-
valuit. Eo quod vita iocunda
et tranquilla frui non potuit
cepit libido dominari. Vo-
lunt facere quod libuit qui
quod iussus est et proiectus
in locum miserie in terram la-
boris missus est, ut ei et
secundum suo terra spinas et tri-
bulos germinet et in sudore
vultus comedat panem suum
qui in rectitudine voluntatis
obediens sine difficultate et
labore plenam poterat ha-
bere voluntatem parata
ministrabat omnia siquidem
ad necessitatem. Multus autem
sicut hiis placet qui cum
asinis serviunt. Laborandi
originem dicunt a volen-
do et sudor cuius laborem
et angustias indicat cor-
rupte voluntatis. Sic ergo
sudatur modo qui consu-
mat cor hominis et etiam
in fine ... quod letifi-
cat quid est quod sine
labore sibi natura mor-
talis credat indultum an
non sibi dictum recolit quod
matri omnium nostrum peccatrici
sua creatori intorsit (?)
pariet ergo in dolore filios
subitum (?) quia sine labore

parit sobolem vitiorum
Natura namque peccatrix ad
malum prona et corru-
pta ab adolescentia sua
que eciam originem viciavit
ut sine labore et difficul-
tate labi possit ad mala
erigi ad bona sine labo-
re et erecta sine difficul-
tate et gratia stare non
possit. Parit itaque vicia
filias utique non filios sine
dolore, sed procul dubio ad
dolorem, sed in dolore fili-
os sed plane ad gaudium
non ad dolorem. Ergo concu-
piscencia concipit in dolore
tuo vita filios parit
aut filias et semper pre-
sentes aut futuras in-
gemiscit angustias. Non
aut ut certe tantum parti-
bus non letatur aut si-
cerum non est deo verum
inicitur exitus ea tam-
quam aberrantia et frequen-
tia deplorat. Electis eternum
stare negatum est. Insi-
gnis letetur in illis qui
beatam faciunt aut ad per-
petuam proficiunt vitam. Pre-
terit itaque mundus hic et
omnia desiderabilia eius
quantumlibet blandiatur in

tentis et dulces fallacie
sue comprimet in lecebras. No-
vissima eius quemvis ab-
sinthio amariora sunt.
Et quia vanus sermo status
eius imperfectus esse usque-
quaque convincit, nescit quod
splendidum semper pollicetur
in posterum. Ut in omnibus
amatoribus et sequacibus
suis nec unum ab initio
dixerit ad perfectum aut
voti compotem fecerit.
Nam est quod amarum
in mediis opibus esurit,
potens et presidens in sum-
mo fastigio sentit in
profundo lucem volupta-
tum gaudium defectum an-
imum gaudii et fame parem et gre-
tat. et in toto timore inanis
glorie vilescit. Cui ista
non patent. Nimium ce-
cus est, cum unusquisque cor-
dium usque in hiis sibi
quod affectit deesse fatetur.
Sunt tamen quorum ocu-
los ita perstrinxit malitia
ut que per se lucent ne-
queant intueri. Ut ocu-
lis capti talpe lucis bu-
fund non agnoscunt et in-
natis gaudentes tenebris
oderunt ac priorem

net vnus queunt si di-
urnis arceantur ab humo
et latebris suis Nonne
talparum gerunt imaginem
qui semper in humo ver-
santur quo tota compa-
go in terra deprimitur ut ni-
chil aliud sapiant nisi di-
uinum. Sed ut humanum ge-
nus est cum cetera animalia
prona ferantur ad terram ce-
lum et que celestia sunt
erecta dignitate corporis
et animi contemplari Hi
uero sicut talpe quodam
nature vicio deprimuntur
Profecto deterior est quem
culpa maculat eo qui
nature laborat imperio
licet credas aliud sapere quam
nature consortes non tam
virtute quam viciis vult pe-
rire Sed quid in grege
isto talparum arguo cecita-
tem nisi quod alterum esse
fons videtur Ab eo nam
scaturiunt rivuli viciorum
ut quasi in corpore vno
videas confluxisse impa-
cienciam leonis. seviciam
tigridis. gulam lupi. vari-
etatem pardi. fraudes vul-
pis. tenacitatem ~~ar~~ arpie
in mundicia suis. petula-
nciam hirci. superbia equi.
stoliditate asini. obstina-

tionem muli. toxica serpentis. nigre-
dinem corvi. Et quicquid ali-
ud pravitatis infundere potuit
homini teterrima creatura
Nam ab eo vniversa hec inco-
moda profluxerunt. dum bo-
ni et mali scientiam et simili-
tudinem dei promittit per
rapinam Exinde inclina-
ta est ad malum natura
hominis. tunc quasi quedam
infantia precessit innocens
dum a colloquiis conventi-
bus et conviviis abstinuit
Siluit ergo et mansit in-
nocens ~~expergefactus et~~
~~cognoscens~~ Dum in ipso
sopore obdormivit in-
nocens expergefactus et co-
gnoscens auxilium simi-
le quod ei fabricaverat
deus innocenter locutus
est magnalia dei Sed
exinde factus verbosior ho-
stium curiositatis eductus
exercitium ad temptatorem
ubi commercium quasi ab
infantia adolescens con-
cepto calore intumuit et
prevaricatus mandatum
cuius custodia ad gloriam
fuerat proposita corru-
ptus est ut extunc universa-
li et inmutabili lege co-
dicis inflicte sibi vnio
velut ceteri carnis et spi-
ritus ut nulla ratione
componi possint nisi
illius gratia intercedat q

fecit utraque unum et ta-
men in electorum fine fi-
ciat a spiritu absorberi. Ut quidem
his gentilium uti licet christiano
cum post electus animum et
deo placens per inhabitantem
gratiam esse credit ingenium Et
sicut ab ea non desinens tamen
dam gentilium fixerimus ita
mus utentium errores Hoc
ipsum divina providentia in
Eneida sua sub volumine fi-
ctionis continenti innuisse vi-
detur est maro Qui per eta-
tum gradus per librorum distinc-
tionibus prudenter expressit
eximius conditionibus huma-
ne qui edisse admiratur or-
tum ex prime. Versus est et pro-
cessum ipsum quem gignens educit
et provehit producit et de-
ducit ad manes. Nam Ene-
as qui ibi fingitur animus
est dictus eo quod est corporis
habitator / ennos enim in
greco plane habitator est
Demas vero corpus et ab
his componitur Eneas ut
significet animam quasi car-
nis tugurio habitantem
Sic etiam Neptunus Ethnosi-
geus eo quod sigeum inhabitat
Primus itaque liber Eneidos
sub imagine naufragii in-
manifestat infantie que sum-
mo cellio agitatur et posuit
turisiones et in filie suo
abundantiam tibi et potius
adulta prosilit ad leticia con-
vivalem In Confinio ergo ado-

lescentie prodeunt collegio
minervia et corpus intem-
piens ait fabulas narrat
cum veris plerumque permisceret
Ex quo iniustissimo parata de
esse ne potest. Porro ~~annos~~
tertius varios iuventutis
eventus quasi suos canit
errores / eo quod illa etas fere
plures novit errores. Quartus
sit ait Ethicus in urbibus uene-
rit tandem custode remo-
to / gaudet equis canibusque
et aprici gramine campi
Cereus in vitium flecti mo-
nitoribus asper. Utilium tar-
dus provisor prodigus eris
Prima ergo etas inutiliter
secunda custodem habet
tertia que liberior eo fatalis
erat Nondum tamen procedit
ad caminum Quarta illicitos a-
mores conciliat et ignem
impudenter conceptum
in pectore adamant / mise-
ricum prodit vocitur nec-
cum in concessis fatale
beatitudine esse sub tipo
venereorum rato persuadet
Docet Palladii qui ad fle-
rat pariolis loquebatur
ut parvulus: fuga irresi-
stibilitat apprehensa evacu-
are que erant parvuli
Unde ut adinvenimus ante
ethica redeamus / consilijs stu-
dijs etas animi quod virilis
querit opes et amicitias in-
servit honori. Opes con-
misisse cavet quod mox mu-

tare labor. Ergo et viris
etas puerilia et iuvenilia
exuberescit et se a prisca volu-
ptate et mundo amore na-
vigii sui pluris non pro an-
choram. Credit et finem dit
et patriarche providit filius
patrius relinquit adultere nec
adulterii tunc involveretur
Crura maturitatem consilium
pervenit et etate in decli-
nat vitium senectuti sino
que sparsi iam ingreditur
senectute. Sed et patrius hono-
ris vrolit. maiorum memo-
riis veneratur et quasi ad
tumulum anchise plenius
celebrat ludos. In his ipse
exilii sui miseriam recognosc-
it. Sed vero cum egreditur
exsit ad sextum et ultimis
polimiro et miserio dire
naufragii dormitante et
temerario per intentore.
tum iam frigescat affectus
viros quod destituant. non tam se-
nectutem sentit quam senium
et velut quendam descen-
sum ad inferos. Ubi quasi
rebus mobilibus gestis totius
anteacte vite recognoscat
errores et discat alia via
incedendum esse. Sic qui
volunt ad dulces carmine
complexus et fatale regnum
Italie quasi quandam artem
beatitudinis pervenire. Constat
enim apud eos qui metri dili-
gentes

rescrutantur auctorum Maro-
nem geminae doctrine vice
declarasse. Cum veritate fig-
menti poetici philosophice veri-
tatis involvit crebri ana-
lia aut de prima corruptio-
ne specialiter dictum sit. pro
et de singulis manifesta-
tionem monstrari. Enim
natus homines ab adolescen-
tia sua prava est ad ma-
lum ut regno libero lib-
ere ipso cepit uti arbitrio
prius cadat sponte in culpam
et inde merito suo preceps pro-
labatur in penam. Exin hinc
negnacius per ad bonum gra-
tia dei supponat manum
suam, lata est ergo Epicureo-
rum via. et trahit dubio
sulcat ad mortem pericula
tam per errores praevari-
tudines et per omnes va-
nitates. ut letum et quietum
tranquille vite statum in ea
nullo inveniet vel ad il-
lum tandem ea durante
perveniat. Nam ut beatitudo
possideatur non variis si-
veris inspiciendum est ho-
minis vana cum cultorem
suum perturbant in tenebras
exteriores ad fletum oculorum
stridorem dentium timidum au-
rium et varias pressuras
et penas inferorum. Apud
quos nullus ordo. sed sempiternus
horror habitat

nota
beatitudo

Que via fidelissima sit ad sequendum quod Epicurei appetunt vel pollicentur. cap. xxv

Prudentie tue timens non sermo calumniam. que beatitudinem esse diffinit letum semper et quietum tranquille vite statum. sed in temptatione arbitror informatum. Adaquod ut tua Epicurei sunt plurimi id est vani sectatores voluptatis. nomine horrent profiteantur. Erubescunt enim dici quod sunt propria turpitudine occultare nituntur. nomine alienorum non tam boni esse cupiunt quam videri. Si non diffinitioni fidelis dictum interpres et sententie commodus executor qui manum apponat operi id est qui faciat quod loquetur. Nichil verius et rectius apud Stoicos et peripatheticos esse convinces. quos ad te vocando grandis vie compendio ad proposita introducam que tamquam nulla eo quo Epicurei diffiniunt tendit via ponetur. cam tibi in calce libri quasi in fine vie conabor aperire. Est autem ardua et arta plena tamen et certa diligentibus devia quo ducente docente et subvehente non offendit quis ad lapidem pedem suum. Ipse namque lapis offensionis et petra scandali gradientes in se quos arripit erigit et corroborat. et sublimat in se ex gloriantes audacter et libere promoventur. quia omnia in eo possumus qui nos confortat. Via siquidem arta est duobus interiecta et artata limitibus cognitionis scilicet et exercitationis. Sed in hos se namque bonum et non facere incertum damnatum est non via beatitudinis. Unde nemo angustiam ingrediatur qui in invio sed et non in via in tanta varietate errare cognoverit ad vera et perfectum cuius oculi languerunt pre inopia et fere iam defecerunt quibus cum eternam indiges ut ad id tranquillitatis et gaudii perveniam quod promittis. Est inquam via sublimis celo manifesta sereno. lactea namque habet rerum tibi celum non turbatum indignatione oculus anime tue et facile lacteam hanc agnosces semitam. Redi ad te patrias ipse monimenta et ibi intuere diligenter ubi deflexeris gressum et ubi boni

deris in errore. Recolo quod
vos aberrasse ibi primum
ubi impulsus et eiectus est
homo ut caderet prevaricatione
mandati / quando ad vetitum sci-
entie lignum suadente dya-
bolo temerarium et incau-
tam manum extendit / A bun-
de enim peccatum accepta occa-
sione per mandatum seduxit
me et per illud occidit. Ipsum
namque mandatum operatum est
in me omnem concupiscen-
tiam / quia semper nitimur in
vetitum. quod non licet acrius
urit. Ad arborem scientie
manum extendit. quod im-
plicavit et contra promissum
fallax mentitum et credendum in-
fectum veritatis dei obtene-
bratus est homo / et in mise-
riam prostratus. Fedus se-
riens cum morte et pactum
faciens cum inferno / boni quidem
et mali sciens factus est per
experientiam / et multiplici
miserie locum fecit in se. Ecce
ex ligno scientie cum pro-
hibitus illud ascenderet a ve-
ritate via cecidit et devia-
vit homo. ut reditum ad
vitam nisi ad arborem scientie
redeat / et inde veritatem
in cognitione. Utrumque in co-
pere vitam in iocunditate
inveniat. Recolo itaque animo

exeat / ut discernat inter
bonum et malum et in ipsis
bonis aut malis quis
cui respondet. Quo stat in-
tui si deinde tunc sollicitudi-
ne parte sua faciet deterio-
rem. sed toto conatu men-
tis et corporis diligentius
inserviet. Spe quoque labor
dulcescit sibi et totam ama-
ritudinem rerum presentium ut
ait Beatus Gregorius spe tem-
perat futurorum. Nam et pro-
pheta die noctuque sub
expectatione dei sui libar-
lacrimas et sic lugentibus
veritas ipsa que non fallit
nec fallitur veram beatitu-
dinem repromisit. Nec ve-
retur quis ad arborem
scientie boni et mali
manum extendere cum pro-
hibitus exemplo / quia per
ulem et erroneum ad
illud moriuntur ille qui
docet homines scientiam. Et ne
promissorum prohibita impia-
to indicat quid sit bo-
num. In arbore vero scientie
quasi quidam vitisra-
mus nascitur / certo tota
vita desiccatur / lignis con-
servatur. Neque enim ad ge-
nitorem vite deum sit
alter reddit. nisi qui vir-
tutis vanum exemplum de-
ligno scientie percudit

Sed quis cito evelleret ramum
tum vel ipsam arborem id est
quid fieri oporteat per primi-
ci noverint. Nequaquam in-
genio facile innotescet. Ubi
pre multitudine despicientium
et male agentium ipsa arbor
occultatur. Hoc ipsum forte
sensit Maro. Cum licet
veritatis esset ignarus et
in tenebris gentium am-
bularet ad elizios campos
filium et cari genitoris
conspectum Eneam admitti
deum esse non credidit nisi
docente Sibilla que qua-
si Dios boule consilium Iovis
vel sapiencia dei interpretatur
Ramum huius proserpine
que proserpitem et [struck]
exigente se avitus vitam
minuit conservaret. Ait
ergo Accipe que peragenda
prius latet arbore opaca.
Aureus et foliis et lento
vimine ramus Iunoni infer-
ne dictus sacer. Hunc
tegit omnis lucus et
obscuris claudunt conval-
libus umbre. Sed non ante
datur telluris operta su-
bire auricomos quam quis
decerpserit ab arbore fetus
Hoc sibi pulchra suum ferri
proserpina munus instituit
primo avulso non deficit al-
ter ~~et~~ simili frondescit
Aureus et

virga metallo. Plane quod
penarius latcat in tenebris
vel quid in hiis possit
mereri plus agnoscit qui
de arbore sciencie ramum
bone operationis avellit
Eoque avulso alter non defi-
cit quia non amplius ex-
tenditur quo magis sciencie
scit et proficit sciencie
et virtutes. Non tamen ceteris
Maronis audientium insisto
vestigiis ut credam quempiam
ad scienciam in electis operari
et velle et perficere ipsam
preterior tamen viam que
sola ducit ad vitam. et
quemque boni voti compo-
tem facit. Mattea hec est
innocencie manifesta can-
dore et almectorum sedu-
litate nutrix ex perficit offi-
cium et sola perficit ad perfectum
Nam sine ea proficit pro-
clamat hec in voce tube
exercitatoribus ut vellatur
ad [illegible] ad arborem sciencie
amoto gladio versatili et
flammeo ducatus premittit
in primum et ingressus pre-
dicam ipsam arborem sciencie
et lignum vite in quibus sunt
omnes sapiencie et sciencie thesau-
ri absconditi et in quo
habitat plenitudo divinitatis

terram extraxit dimissa in
substancia et produxit in
lignum pugnacionis vite et
plantavit in medio cordis
ut ab eo illustraretur conscien-
tia / roboraretur constantia
et exultet in una verbi
et gaudium eius plenum sit
gaudium a deo et in deo.
Gaudium quod nemo tol-
lat ab ipso / attendat ergo ad
arborem ducentem ... q
abducentem concupiscentiam
delinquit in arborem. qui
salus mundi ab eadem prior-
ata est in ligno crucis
mors autem processit a li-
gno. Attendat sed contrarius
passibus qui contrarius ex-
pedit curari contraria. Et
quia non fuerat homini de-
lectura temptator nisi in
mentem eius elato pro-
cessisset a timore concipi-
at. Unde humilietur sub po-
tenti manu dei qui exal-
tari desiderat in die vi-
sitacionis domini / abstine-
at a illicitis qui presumpsit
illicita. et incendium concu-
piscentie ordinata mitiget
caritate. delectetur in bonis
videat et nunc / quia lignum
pulcrum est visui et ad
vescendum suave. et fruc-
tum vero beatitudinis et per-
fectum tranquille vite securo
dabit in tempore suo

Porro secundum timor qui
in dilectos reverencia cadit
non novit cruciari / aut pro-
[illegible] sibi conari legem
sed timor foras mittit
aculeos. et ex amore fiat
bona sponte sua adherens
iusticie et quasi viribus
obediencie [illegible] gratia quo-
dam modo violenter intra
adquirere vitam qui pro-
[illegible] et levitate ab illius
incurrit in morte. Timor
innocentiam parit. iusticiam
bonis faciendi. mandatorum
obediencia promovet. recto-
que calle ad verum beatitu-
dinis iustum perducit. Nam
et [illegible] ipse est quem dedu-
xit dominus per vias rectas
dans ei scientiam sanctorum
honestans eum in labori-
bus. et in omnibus tem-
poribus ei beatitudine pro-
qua fidelis et utilis labo-
ravit. Possem dicere quia
huc tendit tota lex et
prophete. eius est [illegible]
[illegible] quia tendunt
ad finem. Nec enim istud
ambiguum est. tum et nisi
aliud dormiata [illegible]
utilitatem habeat. nisi ali-
quid conservant beatitu-
dinis. Sed his omissis a-
... finimus dico quia
hec sola sunt que sola

pure fac et scias beati-
tud ab altero iusticie ra-
tione proveniat ne tu vo-
ceris ab altero. ut sibi
quisque et aliis prosit. vis
tibi constare que dico. vis
ne beatus esse. Porro be-
atus vir qui timet dominum
potentiam ne desideres. no-
luit ipse sed potius instru-
xit et semen eius. An fa-
vorem secularem et laudes
hominum? Audio semen iustorum
benedicetur. An ad celebrita-
tem dilataris et ad opulen-
tiam sive expandis? Gloria
et divicie in domo eius.
An securitatem queris ani-
mis? In memoria eterna erit
iustus. ab auditione ma-
la non timebit donec onis
despiciet inimicos. Gratiam
re lingue affectas. labi-
a iustorum distillant gratiam.
Item memoria iusti cum
laudibus. Nomen impiorum
putrescit. Vis tibi fieri
in noticie? Expectacio iusto-
rum leticia. vis iocunditatem
tem tibi prorogari in se-
piternum? Et iusti in perpetu-
um vivant et in pace
sunt. licet mori insipientibus
videantur. Ecce habes viam
verissimam et fidelissimam ad

assequendum statum quem de-
siderat Epicurus. Et si eam
tenueris. beatus es et
bene tibi erit. Hec ad
bene beate que vivendum
per sola sufficere adeo quidem
ut extra posita omnia aut
nichil aut minimum adi-
ciat. Licet in hibero quam
vestibus niteas deauratis
tumulis varietate quam
epuleris cottidie splen-
dide. quam plurimos honores
habeas. et ut pauca multa
complectar. quam tempora
sed et prosperis moribus re-
ctus tamen ut eos ipse in
omnibus moram geras et
sine lenocinis accidenti-
tem cupiditas mundum ami-
cior cum eo quam ut debeas
aut possis. licet iam sic
cepit multos cum tendi-
culis eius rex illustris
Henricus Anglorum cum ma-
ximus regni britannie fi-
nitimis fuit gestorum ca-
pus contulor cum Saxon-
niam et ut dicit de au-
ctore te duce fulminat
et Tholosam feliciter angens
obsidione ne non provin-
ciales usque ad Rodanum
et alpes terruit. sed mu-
nitionibus que dirutis prius
que subactis quasi universis

imminecat tunc princeps
hispanos compescat et gallos
in tantis rerum tumultibus
queso custodi innocentiam
et vide et dictam et predictam
equitatem nec amore nec
odio timore vel spe declines
a via recta. Justicie cum hedi-
tatem tuam et ut auctoritate
consecit altissimi. Demum
imperium prebit. Si hec que
tibi sincera devocione cura-
vi scribere in tanto tumultu
legere non vacat aut quia
insipida sunt sensibus
vel sunt inculta non placent
vel ipsa devoto non displi-
ceat que honori tuo stu-
duit inservire. Si proba-
veris intencionem patroci-
naberis operi sin autem
ut nolueris condempnet
sermo cum ad alios ut ser-
monem iudicent aliquando. Cum libe-
rum sit ut quilibet suo
sibi domino stat aut ca-
dat multitudinis imperite
non formido iudicia ta-
men tamen vero parcant
opusculis et si tales
sunt quidem quia libellum corpo-
ris derogavi in ali-
quo. Si petes meas audi-
re voluerint improbalitatem
iudicio tenebuntur ob-
noxii. Prima ut aut am-
bicio improbe facit qui
in alieno libro ingenio

sua. Deinde aut de talibus
iungentur dicta sunt in nul-
lo corrumpi sed forte in me
aut meis similibus re-
prehendi et plane nimis
arta lege constringor si
me ipsum et amicos ca-
stigare et emendare non
liceret. Profecto qui ad h-
uiusmodi navigabit naves frontem
contraxerit aut facie vultu-
re rubescit aut pallore con-
fundet cuius labia con-
tremuerunt aut palluerunt toxi-
cabitur lingua genua
tremebunt manus prot-
inus ceciderunt se ipsum intus in hiis
convincunt obnoxium. In
quibus sunt positi simp-
lices ad bona huius
seria et ad id quod decet
aut prodest instituere vitam
Primi aut vestri reprehen-
sioni locum viderit ea ex
caritate licencius utatur
et de emendacione mea adse-
rat sibi et possideat pre-
mium vite. Ergo cum ego
in multiloquio peccatum non de-
est sed merito et caritate
dei exhortor lectorem quo-
niam meorum in oracionibus su-
is impetret ut filius dei
vivi et hominis intemerate
deus homo manifestet
se ipsum et palam faciat
viam qua nobis mercedem

est in beneplacito suo et
dirigent in eo gressus
nros per infinita secu-
la seculorum amen

Explicit octavus et ultimus
liber Johannis Pollicra-
thi et est finitus in die
ipsoru Sanctoru ffeli-
cis et aucti Sub anno
domini Millesimoqua-
dringentesimoquin-
quagesimoseptimo ∴

